CHARLOTTE BRONTË

Shirley

Editura Univers

clu

Coperta colecției de *Vasile Socoliuc*

SHIRLEY by CHARLOTTE BRONTË

London and Glasgow
Collins Clead-Type Press
f. a.

Charlotte Brontë

SHIRLEY

În românește de
D. MAZILU

București — 1974

Editura Univers

CAPITOLUL I

Levitic

În anii din urmă, o ploaie deasă de diaconi s-a abătut asupra părţilor de nord ale Angliei : îi găseşti puzderie pe dealuri ; fiecare parohie are parte de unul sau mai mulţi ; sînt destul de tineri ca să poată fi foarte activi, şi s-ar cuveni să facă tare mult bine. Dar nu despre anii din urmă are să fie vorba. Ne vom întoarce la începutul acestui secol : anii din urmă — anii de-acum — sînt prăfuiţi, arşi de soare, încinşi, arizi. Vom ocoli amiaza — o vom uita la vremea siestei, vom petrece miezul zilei dormind — şi vom visa despre zori.

Dacă îţi închipui, din acest preludiu, cititorule, că ţi se pregăteşte ceva în chip de povestire romanţioasă, niciodată n-ai săvîrşit o mai mare greşeală. Te aştepţi cumva la sentimentalism, poezie şi visare ? Prevezi pasiune, impulsuri şi melodramă ? Domoleşte-ţi nădejdile ; redu-le la o treaptă mai joasă. Dinainte ţi se vor înfăţişa fapte reale reci şi concrete ; ceva neromantic precum dimineaţa de luni, cînd toţi cei ce sînt nevoiţi să trudească se trezesc cu conştiinţa că trebuie să se scoale şi să se îndrepte spre munca lor. Nu e o afirmaţie categorică precum că nu vei gusta lucruri pasionante — poate către mijlocul şi sfîrşitul ospăţului — dar s-a hotărît ca primul fel ce va fi pus pe masă să se numere printre cele pe care un catolic — ba, ce să mai vorbim, chiar un anglo-catolic — le poate mînca în Vinerea Mare din Săptămîna Patimilor : linte rece cu oţet, fără untdelemn ; pîine nedospită, cu buruieni amare, iar despre friptură de miel, nici vorbă.

În anii din urmă, zic, prin părţile de nord ale Angliei a plouat cu diaconi ; dar în una mie opt sute unsprezece-doisprezece un asemenea potop încă nu se abătuse pe acolo. Diaconii erau rari pe atunci : nu fiinţa nici un Ajutor pastoral, nici o Asociaţie a diaconilor care să întindă o mînă de sprijin bătrînilor parohi şi protoerei şi să le ofere mijloace pentru a plăti un coleg tînăr şi vi-

guros, ieșit de la Oxford sau Cambridge. Urmașii de azi ai apostolilor, ucenici ai doctorului Pusey [1] și unelte ale Propagandei [2], pe vremea aceea abia se clocеau sub pă-turile molcuțe ale leagănelor, sau erau supuși purificării prin botez în ligheanul lavoarului. Uitîndu-te la oricare dintre acești prunci nu puteai bănui că dublele volănașe plisate ale bonetei încingeau fruntea unui dinainte hărăzit, anume blagoslovit ca urmaș al sfinților Pavel, Petru și Ioan ; nici nu puteai prevedea în faldurile lungii cămășuțe de noapte stiharul alb în care avea să muștruluiască mai tîrziu, cu toată severitatea, sufletele enoriașilor săi, și să-l uluiască în chip straniu pe preotul de modă veche, cînd avea să-și fîlfiie de la înălțimea amvonului veșmîntul ca o cămeșoaie ce nu fluturase pînă atunci mai sus decît pupitrul.

Totuși, chiar și în vremurile acelea de lipsă, se mai întîlneau diaconi : planta prețioasă era rară, dar se putea găsi. Un anume district favorizat din West Riding [3], Yorkshire, se putea lăuda cu trei toiege ale lui Aron ce propășeau pe o rază de douăzeci de mile. Ai să-i vezi, cititorule. Pășește în această plăcută casă-grădină aflată la marginea comunei Whinbury, intră în micul salon — și acolo îi vei găsi așezați la masa de prînz. Îngăduie-mi să ți-i prezint : domnul Donne, diaconul din Whinbury ; domnul Malone, diaconul din Briarfield, domnul Sweeting, diaconul din Nunnely. Casa este locuința domnului Donne, proprietate a unui anume John Gale, mic postăvar. Domnul Donne avusese bunătatea de a-și invita confrații să ospăteze cu dînsul. Noi doi, dumneata, cititorule, și cu mine, ne vom alătura comesenilor, vom vedea ce este de văzut și vom auzi ce este de auzit. Deocamdată, însă, dumnealor nu fac altceva decît să mănînce, iar în timp ce ei mănîncă, noi vom rămîne deoparte, să stăm de vorbă.

Domnii aceștia sînt în floarea tinereții : dispun de întreaga putere de muncă a acestei vîrste interesante — o putere de muncă pe care sleiții lor parohi vîrstnici tare

[1] Edward Bouverie Pusey (1800—1882), teolog englez, creatorul mișcării ritualiste, care a dus o fracțiune a bisericii anglicane spre catolicism.

[2] Congregație întemeiată și organizată de papa Grigore al XV-lea (1622), pentru propagarea catolicismului în țările păgîne.

[3] Una dintre cele trei unități administrative ale comitatului Yorkshire, cu capitala la Wakefield.

ar vrea s-o aducă pe făgașul îndatoririlor pastorale, exprimîndu-și adesea dorința de a o vedea cheltuită în supravegherea harnică a școlilor și în vizitarea cît mai frecventă a bolnavilor din parohiile respective. Dar junii leviți [1] socotesc asta o îndeletnicire anostă ; ei preferă să-și reverse energia în ocupații care, deși în ochii altora se înfățișează mai încărcate de plictiseală, mai îmbîcsite de monotonie decît munca țesătorului la război, par să le ofere o nesecată sursă de preocupare și satisfacție.

Mă refer la un du-te-vino între dumnealor, de la și spre locuințele respective : nu un cerc, ci un triunghi de vizite pe care și le fac reciproc în tot cursul anului, și iarna, și primăvara, și vara, și toamna. Anotimpul și starea vremii n-au importanță ; cu un zel de neînțeles înfruntă ninsoarea și grindina, vifornița și ploaia, noroiul și praful, pentru a se duce să prînzească, să ia ceaiul sau să cineze împreună. Ce anume îi atrage ar fi greu de spus. Nu prietenia, fiindcă ori de cîte ori se întîlnesc, se ceartă. Nu religia ; cuvîntul ăsta nu este niciodată pomenit între dînșii. Teologie poate că mai discută ei din cînd în cînd, dar despre cucernicie — niciodată. Nici slăbiciunea pentru mîncare și băutură ; fiecare dintr-înșii s-ar putea desfăta la el acasă cu o friptură de vacă la tavă și un *pudding* la fel de bune, cu ceai la fel de tare și pîine prăjită la fel de gustoasă ca și cele ce i se servesc la confratele său. Doamna Gale, doamna Hogg și doamna Whipp — respectivele lor gazde — afirmă că „ăsta-i numai ca să dea oamenilor bătaie de cap". Cînd zic „oameni", aceste cucoane cumsecade se referă, bineînțeles, la dumnealor însele ; fiindcă într-adevăr tare le mai dă de furcă sistemul ăsta de neîncetate invazii reciproce.

După cum am spus, domnul Donne și oaspeții săi sînt așezați la masa de prînz, iar doamna Gale îi servește, dar păstrează în ochi o scînteie din aprigul foc de la bucătărie. Dînsa socotește că privilegiul de a invita din cînd în cînd cîte un prieten la masă, fără nici o plată suplimentară (privilegiu inclus în condițiile de închiriere), a fost folosit cu prisosință în ultima vreme. Astăzi e abia joi, iar luni domnul Malone, diaconul din Briarfield, a venit

[1] Ajutori de preot. De la *Leviticul*, una dintre cărțile *Vechiului Testament* privitoare la regulile de cult și la îndatoririle diaconilor.

la micul dejun și a stat și la masa de prînz ; marți, domnul Malone și domnul Sweeting, din Nunnely, au venit la ceai, au rămas la cină, au ocupat patul de rezervă, și au onorat-o cu prezența dumnealor la micul dejun de miercuri dimineață ; acum, joi, iată-i din nou aici la prînz, și doamna Gale e aproape sigură că au să rămînă toată noaptea. *C'en est trop*[1], ar spune dînsa dacă ar ști franțuzește.

Domnul Sweeting își taie în bucăți felia de friptură de vacă din farfurie și se plînge că e tare ; domnul Donne zice că berea e răsuflată. Ei nu, dar e culmea culmilor ! Dacă ar fi măcar politicoși, doamna Gale nu le-ar pune chiar atîta la inimă ; dacă s-ar arăta măcar mulțumiți cu ce li se dă, nu i-ar păsa, dar „diaconii ăștia tineri e așa de înfumurați și de zeflemitori, că nu le ajunge nimeni cu prăjina la nas ; nu se poartă față de dînsa cu bună-cuviința și respectul «ce i s-ar cuveni», și asta numai fiindcă nu ține slujnică, ci face singură toată treaba gospodăriei, ca și mama dumneaei, Dumnezeu s-o ierte ! Pe-urmă vorbesc întruna urît despre obiceiurile din Yorkshire și despre oamenii din Yorkshire", semn pentru doamna Gale că nici unul dintre ei nu e gentleman adevărat, și nici de neam bun. „Preoții bătrîni face cît toată liota asta de tinerei de-a învățat la colegiu ; ei știe ce e buna-cuviință și se poartă frumos și cu cei mari și cu cei mici."

— Pîine ! strigă domnul Malone pe un ton care, deși tărăgănat pentru a rosti numai două silabe, îl dezvăluie de îndată a fi de baștină din țara trifoiului și a cartofilor[2].

Doamna Gale îl dușmănește pe domnul Malone mai mult decît pe fiecare dintre ceilalți doi ; dar îi este și teamă de el, fiindcă e un personaj înalt, solid, cu picioare și brațe adevărat irlandeze și o față tot atît de autentic națională : o față nu milesiană[3] — nu gen Daniel O'Connell[4], ci un chip cu trăsături proeminente de indian nord-american, specific pentru o anumită clasă de

[1] Depășește măsura.
[2] Irlanda.
[3] Adică asemenea celor din neamul Milesius, legendar rege al Spaniei ai cărui fii au cucerit Irlanda.
[4] Om politic și orator irlandez (1775—1847), luptător pentru cauza libertății Irlandei.

boiernași irlandezi, cu o expresie pietrificată și mîndră, mai potrivită unui proprietar de moșie cu sclavi decît unui moșier cu țărani liberi pe pămîntul lui. Tatăl domnului Malone își zicea gentilom ; era sărac, înglodat în datorii și de o aroganță prostească ; iar fiu-său îi semăna leit.

Doamna Gale îi aduse pîinea întreagă.

— Taie-o, femeie ! spuse oaspetele.

Și „femeia" o tăie, așa după cum suna porunca. Dacă ar fi dat ascultare îndemnurilor din inima ei, l-ar fi tăiat și pe domnul Malone în felii ; sufletul ei de yorkshireză se răzvrătea cumplit în fața unui asemenea sistem de a porunci.

Preoții aveau o poftă de mîncare zdravănă, și cu toate că friptura de vacă era „tare", au înfulecat pînă ce n-a mai încăput în ei. Au dat pe gît, de asemenea, o cantitate respectabilă de „bere răsuflată", iar un platou cu *Yorkshire pudding* și două castroane de legume au dispărut precum frunzele după ce trec lăcustele. Brînza, la fel, s-a bucurat de o deosebită prețuire din partea dumnealor ; iar o „turtă cu mirodenii", servită în chip de desert, a pierit ca o nălucă și nici că s-a mai aflat vreo urmă din ea. Prohodul i l-a cîntat în bucătărie Abraham, fiu și moștenitor al doamnei Gale, un tînăr în vîrstă de șase primăveri ; trăsese nădejde că acea turtă înturnase-va nevătămată, iar cînd mama sa aduse tablaua goală, el cu glas mare a strigat și amarnic s-a jeluit.

În vremea aceasta diaconii ședeau și își sorbeau vinul, o licoare dintr-o recoltă fără pretenții, degustată fără prea multă desfătare. Domnul Malone, într-adevăr, ar fi preferat cu necuprinsă bucurie un whisky ; însă domnul Donne, englez fiind, nu ținea în casă asemenea băutură. În timp ce-și sorbeau vinul, se ciocneau în păreri ; nu despre politică, nici despre filozofie, nici despre literatură — aceste subiecte erau acum ca întotdeauna cu totul lipsite de interes pentru dînșii — nici măcar despre teologie, practică sau doctrinară, ci despre mărunte chestiuni de disciplină ecleziastică, nimicuri ce păreau tuturor, în afară de ei, goale ca niște baloane de săpun. Domnul Malone, care izbuti să-și agonisească două pahare de vin, pe cîtă vreme confrații săi se mulțumiră cu unul singur, se bine dispuse treptat, în felul dumisale ; adică, devenise puțin cam prea îndrăzneț, debita necuviințe pe un ton

arogant și rîdea zgomotos, încîntat de propria-i deșteptăciune.

Fiecare dintre comeseni ajunse pe rînd calul său de bătaie. Malone avea la îndemînă un stoc de glume, pe care obișnuia să le servească fără greș, cu prilejul agapelor de felul celei de față. Rareori își împrospăta glumele, lucru care dealtfel nici nu era necesar, deoarece el însuși nu se socotea niciodată plicticos, și puțin îi păsa de ce gîndesc alții. Pe domnul Donne îl onoră cu aluzii la fizicul său extrem de firav, împunsături la adresa nasului său cîrn, ironii mușcătoare în legătură cu un anume pardesiu jerpelit de culoarea ciocolatei, pe care acel domn îl arbora ori de cîte ori ploua sau se arăta a ploaie, și critici referitoare la o colecție aleasă de expresii *cockney* și un fel de a pronunța de aceeași speță, proprietate personală a domnului Donne, care meritau a fi luate în seamă pentru eleganța și prețiozitatea cu care îi împodobeau stilul.

Domnul Sweeting a fost luat peste picior cu privire la statura sa — era un bărbat puțintel, cît un băiețel ca înălțime și lățime, în comparație cu atleticul Malone — ironizat în legătură cu înzestrările lui muzicale — cînta la flaut și intona imnuri ca un serafim (așa li se părea cîtorva cuconițe tinerele din parohie), sfichiuit ca „favorit al cucoanelor", înțepat în legătură cu mama și sora sa, pentru care bietul domn Sweeting nutrea sentimente adînc înrădăcinate în suflet și despre care avea din cînd în cînd nesocotința să vorbească de față cu hirotonisitul irlandez din alcătuirea căruia măruntaiele afecțiunii firești fuseseră, nu se știe cum, omise.

Victimele întîmpinau aceste atacuri fiecare în felul său ; domnul Donne cu o mulțumire de sine pompoasă și cu o nepăsare ușor încruntată, singurele proptele ale demnității sale dealtfel firave ; domnul Sweeting cu indiferența născută dintr-o stare de spirit plină de îngăduință și blîndețe, care nu pretindea să aibă vreo demnitate de apărat.

Cînd bătaia de joc a lui Malone ajunse prea supărătoare, ceea ce se întîmplă foarte curînd, ceilalți doi se uniră să-i dea riposta, întrebîndu-l cîți băieți strigaseră după el pe drum în ziua aceea „Peter irlandezul !" (pe Malone îl chema Peter — reverendul Peter Augustus

Malone) ; rugîndu-l să le spună și lor dacă în Irlanda se obișnuia ca în cursul vizitelor pastorale fețele bisericești să poarte în buzunare pistoale încărcate și toroipan în mînă ; interesîndu-se de înțelesul anumitor cuvinte englezești (pe care domnul Malone le stîlcea cu accentul său irlandez), și folosind alte asemenea metode de răzbunare pe măsura rafinamentului înnăscut al spiritului fiecăruia.

În felul acesta, bineînțeles, nu-i puteau veni de hac. Nefiind o fire nici blîndă, nici flegmatică, Malone ajunse repede în culmea furiei. Vocifera, gesticula ; Donne și Sweeting rîdeau. Pe tonul cel mai ridicat și mai ascuțit al vocii sale celtice îi batjocori ca fiind saxoni și snobi ; la rîndul lor, ceilalți îl tachinară, spunîndu-i că este băștinaș al unui pămînt cucerit. În numele țării sale, Malone amenință cu răscoala și își declară ura amară împotriva stăpînirii engleze ; ceilalți doi pomeniră despre zdrențe, cerșetorie și jeg. Salonașul răsuna de vociferări ; ai fi zis că după asemenea insulte grave trebuie neapărat să urmeze un duel ; era de mirare că domnul și doamna Gale nu se alarmau de zarva aceea și nu trimiteau după un vardist să impună liniște. Dar dînșii erau obișnuiți cu asemenea întîmplări ; știau prea bine că diaconii nu luau niciodată împreună masa ori ceaiul, fără un pic de exercițiu de acest soi, și nu-și făceau griji în privința urmărilor, știind că certurile clericale sînt pe cît de zgomotoase pe atît de nevătămătoare ; că nu duceau la nimic și că, indiferent în ce termeni s-ar fi despărțit tinerii preoți într-o anume seară, aveau să se întîlnească negreșit a doua zi de dimineață ca fiind cei mai buni prieteni din lume.

În timp ce vrednica pereche stătea în jurul vetrei din bucătărie, ascultînd ciocnirea sonoră și repetată dintre pumnul lui Malone și planșa de mahon a mesei din salon, ca și tresăririle și clinchetul carafelor și paharelor după fiecare bufnitură, rîsul batjocoritor al beligeranților englezi confederați și perorațiile bîlbîite ale izolatului hibernian [1] — în timp ce stătea deci așa, se auziră pași afară și ciocănelul de pe ușă bătu insistent.

Domnul Gale se duse și deschise.

[1] De la Hibernia, denumirea latină a Irlandei.

— Pe cine aveți sus în salon ? întrebă un glas — un glas destul de impresionant, nazal ca ton, repezit ca rostire.

— A ! Domnul Helstone. dumneavoastră sînteți ? Nici nu vă vedeam pe întuneric ; acuma se înnuncă repede. Poftiți înăuntru, sir.

— Mai întîi vreau să știu dacă merită osteneala să poftesc înăuntru. Cine e sus ?

— Diaconii, sir.

— Ce ! Toți ?

— Da, sir.

— Au mîncat aici ?

— Da, sir.

— Mulțumesc.

După aceste cuvinte în casă intră un ins — un bărbat de vîrstă mijlocie, îmbrăcat în negru. Străbătu bucătăria spre o ușă ce da înăuntrul locuinței, o deschise, își propti capul într-o parte și rămase în ascultare. Avea ce asculta, căci larma de sus ajunsese chiar atunci mai asurzitoare decît oricînd.

— Ha ! exclamă el doar pentru sine ; apoi, întorcîndu-se către domnul Gale : Aveți deseori parte de asemenea soi de distracții ?

Domnul Gale fusese epitrop, și deci era indulgent cu preoțimea.

— Sînt tineri. știți dumneavoastră, sir — sînt tineri, spuse el cu înțelegere.

— Tineri ! Merită o bătaie zdravănă cu varga. Soi rău — soi rău. Și chiar dacă ai fi un disident[1], John Gale, și nu un fiu credincios al bisericii adevărate, tot așa ar proceda — la fel și-ar da în petic ; dar am să...

În chip de încheiere a acestei fraze, trecu pragul ușii ce ducea în casă, o închise în urma lui și porni în sus pe scară. Iarăși ciuli urechile cînd ajunse în dreptul odăii de deasupra. Făcîndu-și intrarea fără să se anunțe, se propti în fața diaconilor.

Iar convivii amuțiră ; rămaseră ca împietriți ; năvălitorul asijderea. Noul-venit — un om mic de stat, dar cu o ținută demnă, și purtînd pe umerii săi lați cap, cioc și ochi de uliu, apoi deasupra tuturor acestora un Rehoboam, adică o pălărie cu boruri late și îndoite în sus pe

[1] Adept al unor secte care nu recunoșteau autoritatea Bisericii anglicane.

margini. pălărie pe care pare-se că nu socotea necesar s-o ridice sau s-o scoată în fața celor prezenți — își încrucișă brațele pe piept și-i măsură de sus pînă jos pe tinerii săi prieteni — dacă prieteni se puteau numi — cum îi veni mai bine la îndemînă.

— Așa ! începu el, rostindu-și cuvintele cu o voce care nu mai era nazală, ci adîncă — mai mult decît adîncă — o voce făcută înadins să răsune dogit și cavernos. Așa ! S-a reînnoit minunea Sfintelor Rusalii ? Au pogorît din nou pe pămînt limbile despicate ? Unde sînt ? Chiar adineauri glasul lor umplea casa întreagă. Am auzit cele șaptesprezece limbi în plină înverșunare : parții, mezii și elamiții, pămîntenii din Mesopotamia, cei din Iudeea, Capadochia, din Pont și din Asia, din Frigia și Pamfilia, din Eghipet și din acele părți ale Libiei dimprejurul Cirenei, străini din Roma, evrei și prozeliți, cretani și arabi — acum două minute fiecare dintre ei trebuie să-și fi avut trimisul în această odaie.

— Vă cer iertare, domnule Helstone, începu domnul Donne. Luați loc, vă rog, sir. Doriți un pahar de vin ?

Politețurile nu primiră nici un răspuns. Hultanul în redingotă neagră urmă :

— Dar ce vorbesc eu despre harul limbilor ? Halal har ! Am greșit capitolul și cartea și *Testamentul : Evanghelia* în loc de *Lege*, *Faptele Apostolilor* în locul *Facerii*, cetatea Ierusalimului în locul cîmpiei Șinar. Nu harul limbilor, ci încurcătura limbilor m-a asurzit cu huietul ei. *Voi*, apostoli ? Aud ? Voi trei ? Hotărît — nu. Trei înfumurați zidari de la Turnul Babilonului — nici mai mult, nici mai puțin !

— Vă încredințez, sir, că stăteam și noi puțin de vorbă la un pahar de vin, după o masă ca între prieteni : îi puneam la punct pe disidenți.

— Aha ! Îi puneați la punct pe disidenți, asta făceați domniile-voastre ! Malone îi punea la punct pe disidenți ? Mie-mi suna în ureche altfel. că-i punea la punct pe confrații dumisale întru apostolat. Vă certați între voi și făceați aproape tot atîta tărăboi — numai voi trei — cît face Moise Barraclough, croitorul predicator, cu toți ascultătorii săi la un loc în capela metodistă de jos din vale, cînd sînt în toiul redeșteptării la dreapta credință. Știu cu cine e tartorul — dumneata. Malone.

— Eu, sir ?

— Dumneata, sir. Donne și Sweeting stăteau liniștiți pînă ce-ai venit dumneata, și ar sta iar liniștiți dacă ai pleca. Păcat că nu ți-ai lăsat pe malul celălalt năravurile irlandeze, cînd ai trecut canalul ca să vii încoace. Apucăturile studenților din Dublin n-au ce căuta aici la noi ; fapte care ar putea trece neobservate într-o mlaștină sau în vreun fund de munte din Connaught ar aduce, într-o parohie englezească așezată, oprobriu asupra celor ce se îndeletnicesc cu ele și, ceea ce e cu mult mai rău, asupra instituției ale cărei umile mădulare sînt, și-atît.

Exista o oarecare demnitate în modul cum acest vîrstnic și mărunt gentleman îi dojenea pe tineri, deși poate că nu era chiar demnitatea cea mai potrivită cu respectiva împrejurare. Domnul Helstone, stînd drept ca un băț, arătînd ca un uliu la pîndă, avea, în ciuda pălăriei sale preoțești, a redingotei negre și a ghetrelor, mai mult aerul unui ofițer veteran care-și muștruluiește subalternii, decît al unui preot venerabil care-și povățuiește fiii întru credință. Blîndețea evanghelică, dulceața apostolică păreau să nu fi suflat cu duhul lor asupra feței aceleia oacheșe și aspre, ci hotărîrea îi împietrise trăsăturile și ascuțimea înțelepciunii îi săpase brazde adînci pe chip. Și cucernica față bisericească urmă :

— M-am întîlnit cu Supplehough, care bălăcărea prin noroi în noaptea asta ploioasă. Se ducea să predice la taraba concurenței, în Milldean. După cum v-am spus, l-am auzit pe Barraclough mugind în mijlocul unei adunături ca un taur apucat de alte alea ; dar pe *domniile-voastre*, domnilor, vă aflu zăbovind la un pahar de vin de Porto tulbure și ciorovăindu-vă ca niște babe artăgoase. Nu-i de mirare că Supplehough a convertit, dînd cu capul la fund în cristelniță șaisprezece oameni în toată firea pe zi, și asta zi de zi, de două săptămîni încoace ; nu-i de mirare că Barraclough, secătură și fățarnic cum e, le ademenește pe toate țesătoarele astea tinere, înzorzonate în floricele și în panglicuțe, să vadă că pumnul lui e mult mai tare decît marginea de lemn a putinei în care face el baie ; și nu-i deloc de mirare că *domniile-voastre*, cînd sînteți lăsați să vă descurcați singuri, fără parohii dumneavoastră — adică eu, Hall și Boultby — care să vă stăm proptele, prea adesea ați ține sfînta liturghie adresîndu-vă doar pereților goi ai bisericii noastre, iar crîmpeiul de predică seacă a domniilor-voastre l-ați citi numai pentru ajutoarele voastre, pentru organist și paracliser. Dar destul asupra acestui subiect. Am venit să stau de vorbă cu Malone. Am să-ți încredințez o treabă grea. O, viteze căpitan !

— Ce fel de treabă ? întrebă Malone îmbufnat. Doar nu poate fi nici o înmormîntare la ceasul ăsta din zi.

— Ai cu ce te apăra ?

— Cu ce mă apăra ? Oho ! Am și brațe și picioare — și își arătă brațele și picioarele vînjoase.

— Ei, asta-i ! Vreau să zic, ai arme ?

— Am pistoalele pe care mi le-ați dat chiar dumneavoastră ; de ele nu mă despart ; le așez gata încărcate pe scaun, la căpătîiul meu, în fiecare seară. Am și toiagul de corn.

— Prea bine. Vrei să te duci pînă la Hollow's Mill ?

— Dar ce păcatele se întîmplă la Hollow's Mill ?

— Nimic deocamdată, și poate că nici n-o să se întîmple ; dar Moore e singur acolo ; i-am trimis la Stilbro' pe toți lucrătorii în care se poate încrede ; la fața locului au mai rămas doar două femei. Pentru cei care-i doresc binele ar fi un prilej fericit să-i facă o vizită, dac-ar ști ce frumos li s-a netezit calea.

— Eu nu mă număr printre cei care-i doresc binele ; puțin îmi pasă de el.

— Țțț ! Malone, măi, ție ți-e frică.

— Așa mă cunoașteți dumneavoastră pe mine ? Dacă aș ști că iese cu păruială, m-aș duce ; dar Moore e un om ciudat, închis, pe care nici măcar nu mă laud că-l înțeleg ; și de dragul tovărășiei lui plăcute, n-aș face un pas.

— Dar *este* prilej de păruială ; și dacă nu iese o încăierare în toată legea — căci, într-adevăr, nu prea se arată semne — nu e totuși de crezut ca noaptea să treacă în deplină liniște. Știi că Moore s-a hotărît să instaleze mașinile cele noi, și așteaptă astă-seară două vagoane de rame și cuțite de la Stilbro'. Scott, maistrul, și cîțiva oameni aleși pe sprînceană s-au dus să le aducă.

— Lăsați că le aduc cu bine și în deplină liniște.

— Așa zice Moore, și susține că nu are nevoie de nimeni ; cu toate acestea, trebuie să aibă pe cineva acolo, măcar ca să depună mărturie dacă se întîmplă ceva. Părerea mea e că omul ăsta e foarte nesocotit. Stă în biroul

lui cu obloanele neferecate, iese pe întuneric și umblă brambura pe vale, pe ulița Fieldhead, printre lanuri, ca și cînd ar fi odrasla preaiubită a vecinilor săi — fiindu-le zișilor vecini ca sarea-n ochi — parcă s-ar fi născut „vrăjit“, cum se spune în cărțile de basme. Nu-i este învățătură de minte soarta lui Pearson, nici soarta lui Armitage — împușcați unul în casa lui și celălalt afară, în bălți.

— S-ar cuveni să-i fie învățătură de minte și să se păzească, se amestecă domnul Sweeting. Și nu cred că s-ar păzi, dacă i-ar fi dat să audă ce-am auzit eu deunăzi.

— Ce-ai auzit, Davy?

— Îl cunoașteți pe Mike Hartley, sir?

— Țesătorul acela antinomian [1]? Îl cunosc.

— După ce a băut cîteva săptămîni la rînd, Mike sfîrșește cu o vizită la parohia din Nunnely, ca să-i spună domnului Hall ce părere are dînsul despre predicile sale, să veștejească tendința îngrozitoare a ceea ce propovăduiește despre fabrici, și să-l prevină că pastorul și toți ascultătorii săi se află în bezna cea necuprinsă.

— Da, dar asta nu are nimic de-a face cu Moore.

— Pe lîngă faptul că este antinomian, mai este și un aprig iacobin și un nivelator [2], sir.

— Știu. Dacă e băut zdravăn, nu se mai gîndește decît la uciderea de regi. Mike nu cunoaște bine istoria, și ți-e mai mare dragul să-l auzi înșirînd pomelnicul tiranilor asupra cărora, după cum spune el, „răzbunarea sîngelui a cucerit izbînda“. Omul ăsta găsește o bucurie ciudată în uciderea capetelor încoronate, sau a oricăror altor capete, din motive politice. Mi-a ajuns la ureche că are el un of ciudat în ce-l privește pe Moore: la asta făceai aluzie, Sweeting?

— Ați folosit tocmai cuvîntul potrivit. Domnul Hall crede că Mike nu-i poartă lui Moore nici un fel de ură personală; zice că chiar îi place să alerge după el și să stea de vorbă, dar are *oful* ăsta, să se dea o pildă cu

[1] Membru al unei secte religioase după a cărei doctrină, în conformitate cu poruncile *Evangheliei*, pentru mîntuire nu este nevoie de respectarea unor comandamente morale, ci doar de credință.

[2] La origine, un adept al direcțiilor radicale în perioada Revoluției burgheze din Anglia, în secolul al XVII-lea.

Moore. Deunăzi i-l ridica în slăvi domnului Hall ca pe proprietarul de fabrică dăruit cu cel mai luminat cap din Yorkshire, și din acest motiv afirmă că Moore trebuie ales ca jertfă, ca o ofrandă de cel mai mare preț. Dumneavoastră ce credeți, Mike Hartley ăsta e în toate mințile, sir? întrebă brusc Sweeting.

— Nu-mi dau seama, Davy. Poate că e scrîntit, sau poate că e numai viclean — ori, mai știi, o fi și una și alta.

— Zice că are vedenii, sir.

— Așa! E un adevărat Ezechiel sau Daniel cînd e vorba de vedenii. Vinerea trecută, seara tîrziu, tocmai mă culcam, a venit să-mi povestească despre o viziune care i s-a dezvăluit în parcul Nunnely chiar în după-amiaza aceea.

— Povestiți-ne și nouă, sir — cum a fost? îl rugă Sweeting.

— Davy, tu ai în craniul tău o despărțitură enormă care se cheamă Curiozitate; Malone, vezi, nu are așa ceva; nici uciderile și nici vedeniile nu-l interesează. Uită-te la el cum seamănă în clipa asta cu un Saf voinic și cu mințile duse aiurea.

— Saf! Cine a fost Saf, sir?

— M-am gîndit eu că nu știi: poți să cauți; e un personaj biblic. Nu știu mai multe despre el decît numele și seminția; dar de cînd am fost mic și pînă azi i-am atribuit lui Saf o puternică personalitate. Te-ncredințez că era cinstit, greoi și lipsit de noroc; și-a aflat sfîrșitul la Gob, de mîna lui Sibecai.

— Dar cu vedenia cum a fost, sir?

— Davy, auzi-vei. Donne își roade unghiile și Malone o ține într-un căscat; drept aceea numai ție va să ți-o spun. Mike e fără lucru, ca mulți alții, din păcate; domnul Grame, administratorul lui Sir Philip Nunnely, i-a dat o slujbă la stăreție. După cîte zicea, Mike, își petrecuse toată după-amiaza să tundă gardul viu, pînă spre seară, dar înainte de a se lăsa întunericul, iată că auzi ceea ce i se păru lui ca o fanfară în depărtare — trompete, surle și sunetul unei goarne; venea dinspre pădure, și se minuna el ce-o fi căutînd o muzică acolo. Își ridică ochii: printre mulțimea de copaci văzu mișcîndu-se lu-

cruri, roşii ca macii sau albe ca floarea de mai ; pădurea era plină de ele, se revărsau şi umpleau tot parcul. Băgă de seamă apoi că erau ostaşi — cu miile şi cu zecile de mii ; dar nu făceau mai mult zgomot decît un roi de musculiţe într-o seară de vară. Se alcătuiau rînduri-rînduri, susţinea el, şi mărşăluiau, regiment după regiment, prin parc ; i-a urmărit pînă au ajuns la Nunnely Common[1] ; muzica încă mai cînta încet şi îndepărtat. Pe izlaz i-a văzut făcînd un număr de exerciţii — un bărbat îmbrăcat în tunică stacojie stătea în mijloc şi-i îndruma ; se întindeau, zicea el, pe cincizeci de pogoane ; i-a avut înaintea ochilor vreme de o jumătate de ceas ; pe urmă au plecat în deplină tăcere ; tot timpul n-a auzit nici un glas de om, nici tropăit de picioare — nimic altceva decît muzica aceea stinsă care cînta un marş solemn.

— Şi-ncotro s-au îndreptat, sir ?

— Spre Briarfield. Mike i-a urmărit ; păreau să treacă pe la Fieldhead, cînd un nor de fum, revărsat parcă din gurile unei baterii de tunuri, se răspîndi fără zgomot peste cîmp, peste drum, peste izlaz, şi se rostogoli, zicea el, albastru şi pîclos, pînă la picioarele lui. După ce fumul se risipi, Mike se uită iar să-i vadă pe ostaşi, dar aceştia pieriseră ; şi nu i-a mai văzut. Mike, asemeni unui înţelept Daniel ce se află, nu numai că a povestit vedenia, dar a şi tălmăcit-o : vrea să însemne, da el de înţeles, vărsare de sînge şi război civil.

— Dumneavoastră îl credeţi, sir ? întrebă Sweeting.

— Dar tu, Davy ? Ei, hai, Malone, de ce n-ai plecat încă ?

— Mă cam miră, sir, că n-aţi stat cu Moore chiar dumneavoastră, căci vă plac lucruri de soiul ăsta.

— De stat aş fi stat, dacă din păcate nu l-aş fi poftit pe Boultby să ia cina la mine cînd se întoarce acasă de la întrunirea Societăţii Biblice din Nunnely. Am făgăduit să te trimit pe dumneata ca înlocuitor al meu, lucru pentru care, în treacăt fie zis, Moore nu mi-a mulţumit : ar fi vrut mai degrabă să fi stat eu cu el, nu tu, Peter. De se va întîmpla să fie cu adevărat nevoie de ajutor, voi veni şi eu ; clopotul fabricii va da alarma. Pînă una

[1] În traducere : Izlazul de la Nunnely.

alta, du-te, afară doar dacă (şi se răsuci deodată spre domnii Sweeting şi Donne) — afară doar dacă nu preferi să meargă Davy Sweeting sau Joseph Donne. Ce spuneţi, domnilor ? Este o misiune de înaltă cinste, condimentată, pe deasupra, de o mică primejdie reală ; căci oamenii sînt într-o stare de spirit neobişnuită, după cum ştiţi cu toţii, iar Moore cu fabrica şi cu maşinile sale a adunat împotriva lui destulă ură. Nu mă îndoiesc nici o clipă că sub vestele astea ale domniilor-voastre există sentimente cavalereşti, zvîcneşte curajul. Poate că sînt prea părtinitor faţă de favoritul meu, Peter ; micul David are să fie eroul, sau neprihănitul Iosif. Malone, dumneata la urma urmei eşti un mare Saul, greoi şi-mpiedicat, bun numai să-ţi împrumuţi armura : scoate armele de foc, adu-ţi ciomagul : e acolo — în colţ.

Cu un fel de rînjet semnificativ, Malone scoase la iveală pistoalele, oferind cîte unul fiecăruia dintre cei doi confraţi ai săi. Dar n-au fost înşfăcate cu grabă ; dovedind o sfială plină de eleganţă, cei doi domni se dădură cu cîte un pas înapoi din faţa armelor ce le erau întinse.

— Eu nu mă ating niciodată de ele ; de cînd sînt nu m-am atins de aşa ceva, spuse domnul Donne.

— Eu sînt aproape un străin pentru domnul Moore, murmură Sweeting.

— Dacă nu te-ai atins niciodată de un pistol, încearcă acum să-l simţi în mînă, tu, mare satrap al Eghipetului. Cît despre micul menestrel, el preferă probabil să-i înfrunte pe filisteni fără de nici o altă armă decît fluierul său. Dă-le pălăriile, Peter ; au să meargă amîndoi.

— Nu, sir ; nu, domnule Helstone : mamei nu i-ar plăcea asemenea fapte, stărui Sweeting.

— Iar eu mi-am făcut un principiu din a nu mă amesteca în treburi de soiul ăsta, declară Donne.

Helstone zîmbi ironic ; Malone rîse cu un rîs care semăna a nechezat. Apoi puse armele la loc, îşi luă pălăria şi ciomagul, apoi spunînd că „nu s-a simţit de cînd e mai în formă pentru bătaie şi că bine i-ar părea ca vreo douăzeci de ţesători soioşi să calce casa lui Moore în noaptea aceea", ieşi din odaie, coborînd scările din doi paşi şi făcînd să se cutremure casa cînd trînti uşa din faţă în urma sa.

CAPITOLUL II

Furgoanele

Afară era întuneric-beznă : lună și stele se topiseră în norii de pleaie cenușii — cenușii ar fi fost ziua, acum, noaptea, arătau ca de smoală. Malone nu era un om aplecat spre cercetarea amănunțită a naturii ; schimbările ei treceau, în cea mai mare parte, neobservate de el : putea umbla mile întregi în cea mai schimbăcioasă zi de april, fără să vadă minunata joacă a cerului și a pămîntului ; fără să observe cînd o rază de soare săruta coama dealurilor, făcîndu-le să surîdă senin în lumina verde, sau cînd ploaia plîngea deasupra lor, ascunzîndu-le crestele cu un nor ce lăsa să-i atîrne pletele desfăcute. Nu se osteni, deci, să compare prin contrast cerul așa cum se înfățișa acum — o boltă împîclită, aburindă, toată neagră, în afară de crîmpeiul unde, spre răsărit, furnalele forjelor de la Stilbro' aruncau un licăr tremurat și parcă sinistru asupra orizontului — cu același cer într-o noapte senină și geroasă. Nu-și dădu osteneala să se întrebe unde pieriseră constelațiile și planetele, sau să regrete seninul „negru-albastru" al oceanului de eter ghintuit cu acele insulițe albe, și sub care se rostogolea acum un alt ocean plăsmuit dintr-un element mai greu și mai dens, ascunzîndu-l cu totul. Își vedea doar de drum cu îndîrjire, puțin aplecat înainte în timp ce mergea și cu pălăria dată pe spate, după obiceiul său irlandez. „Boc, boc", tropăia el pe șoseaua pietruită, acolo unde drumul se putea lăuda cu o amenajare de acest fel ; „fleoșc, fleoșc", prin făgașurile pline de glod, în locurile unde caldarîmul era înlocuit de noroi moale. Căuta însă cu ochii anumite puncte de reper : turla ascuțită a bisericii din Briarfield ; mai departe, luminile de la Casa roșie. Acesta era un han, și cînd ajunse la el, licărul focului din vatră, zărit printr-o fereastră cu perdeaua puțin dată la o parte, priveliștea paharelor de pe o masă rotundă și a chefliilor așezați pe o banchetă de stejar mai-mai să-l abată pe preot din drumul său. Se gîndea cu jind la un pahar de whisky îndoit cu apă ; dacă s-ar fi aflat prin alte părți, și-ar fi împlinit pe loc visul, dar mușterii adunați în hanul acela erau toți enoriași ai domnului Helstone ; toți îl cunoșteau. Scoase un oftat și trecu mai departe.

Trebuia să lase acum șoseaua, fiindcă distanța ce-i mai rămînea pînă la Hollow's Mill putea fi simțitor redusă dacă tăiai peste cîmpuri. Cîmpul ce se așternea înaintea lui era plat și monoton ; Malone o luă de-a dreptul, sărind peste hățișuri și peste gardurile de piatră. Trecu doar pe lîngă o clădire, ce părea mare și semăna cu un [illegible], deși era asimetric ca formă : vedeai un fronton înalt, apoi o fațadă prelungă, apoi un fronton scund, apoi un mănunchi de hornuri dese și înalte ; înapoia clădirii se înălțau cîțiva copaci. Era cufundată în întuneric ; nici o luminare nu licărea la nici o fereastră ; nu se simțea nici cea mai mică mișcare : ploaia care curgea din streșini și șuierul sălbatic dar înăbușit al vîntului, printre îr[illegible] și printre crengi, erau singurele zgomote din jur.

De la această clădire încolo, cîmpul, care pînă aici fusese plat, se povîrnea dintr-o dată ; de bună seamă mai jos se întindea o vale prin care se auzea apa curgînd. În adîncul zării pîlpii o lumină. Înspre acel semnal coti Malone.

Ajunse la o căsuță albă — vedeai că e albă chiar și prin bezna aceea grea — și bătu la ușă. Îi deschise o slujnicuță cu o față vioaie. La lumina luminării pe care o ținea în mînă se zărea un coridor strîmt ce se termina cu o scară îngustă. Două uși, acoperite cu draperii de postav roșu, un preș tot roșu pe scară, contrastînd cu pereții de culoare deschisă și cu dușumeaua albă, făceau ca micul interior să arate curat și proaspăt.

— Domnul Moore este acasă, vă rog ?

— Da, domnule, dar nu înăuntru.

— Nu înăuntru ! Atunci unde este ?

— La fabrică, în birou.

În clipa aceea una din ușile roșii se deschise.

— Sarah, au sosit furgoanele ? întrebă o voce, și totodată se ivi și un cap de femeie.

Poate că nu era un cap de zeiță — pe drept cuvînt : cîte un bigudiu de hîrtie la fiecare tîmplă înlătura o asemenea presupunere — dar nici a gorgonă nu arăta ; cu toate acestea Malone înclina parcă spre cea de a doua părere. Cît era el de voinic, la vederea ei se dădu înapoi sfios, pînă ce ajunse iar afară în ploaie, și vădit înfricoșat zise : „Mă duc pînă la dînsul", luînd-o la goană pe

un drumeag scurt, de-a curmezișul unei curți întunecoase, spre fabrica cea mare și neagră.

Ziua de muncă se terminase, muncitorii plecaseră, mașinile se odihneau, fabrica era închisă. Malone îi dădu ocol. Undeva, în hardughia aceea alcătuită din ziduri murdare de funingine, zări o altă crăpătură de lumină. Ciocăni iar la o ușă, folosind în acest scop capătul gros al ciomagului său, cu care bătu stăruitor și din ce în ce mai tare. O cheie se răsuci în broască ; ușa se deschise.

— Joe Scott, tu ești ? Ce se aude cu furgoanele, Joe ?

— Nu e Joe — eu sînt. M-a trimis domnul Helstone.

— A ! domnul Malone. Rostind acest nume, vocea avu o aproape imperceptibilă inflexiune de dezamăgire. După o tăcere de o clipă, continuă politicos, dar puțin formal : Vă rog să intrați, domnule Malone. Regret nespus că domnul Helstone a socotit necesar să vă pună pe drumuri cale atît de lungă : nu era nevoie cîtuși de puțin — i-am și spus — și încă pe o asemenea noapte. Dar poftiți înăuntru.

Urmîndu-l pe interlocutorul său, Malone trecu prin niște încăperi întunecoase, în care nu putu desluși nimic, și pătrunse într-o cameră luminată și strălucitoare — părea foarte iluminată și foarte strălucitoare unor ochi care, vreme de o oră, se chinuiseră să pătrundă îndoitul întuneric al nopții și al ceții ; dar în afara unui foc minunat, a unei lămpi de un model elegant și a unui candelabru strălucitor ce ardea pe masă, era o încăpere foarte simplă. Dușumeaua nu era acoperită cu covor ; cele trei sau patru scaune cu spătar tare, vopsite în verde, păreau să fi mobilat cîndva bucătăria unei case de gospodari de țară ; un birou solid, de proporții mari, masa mai sus-pomenită, și pe pereții de culoarea pietrei, cîteva planșe înrămate, reprezentînd proiecte de clădiri, planuri de grădini și schițe de mașini etc., completau mobilierul încăperii.

Oricît de simplă era, păru să-l mulțumească pe domnul Malone care, după ce își scoase și își atîrnă în cuier redingota și pălăria ude, trase în dreptul căminului unul din scaunele acelea cu aspect reumatic și aproape că își vîrî genunchii printre barele de fier din fața focului.

— Plăcut birou aveți aici, domnule Moore, atît de confortabil, și numai al dumneavoastră.

— E drept ; dar sora mea s-ar bucura să vă vadă, dacă ați prefera să treceți în casă.

— O, nu ; doamnele se simt cel mai bine singure. Eu nu prea sînt agreat de doamne. Doar nu mă confundați cu prietenul meu Sweeting, domnule Moore ?

— Sweeting ? Care dintre ei este — domnul cu pardesiul ca șocolata, sau domnul cel mărunt ?

— Cel mărunt — dînsul e din Nunnely, cavalerul domnișoarelor Sykes, de toate șase e îndrăgostit. Ha ! Ha !

— Mai bine să fii îndrăgostit de toate cu toptanul decît de una singură cu de-amănuntul, zic eu în privința aceasta.

— Dar este îndrăgostit de una dintre ele chiar cu de-amănuntul, fiindcă atunci cînd eu și Donne l-am pus să aleagă pe una din drăgălașul cîrd, a ales-o pe — pe cine credeți ?

Cu un zîmbet liniștit, ciudat, domnul Moore răspunse :

— Pe Dora, bineînțeles, sau pe Harriet.

— Ha ! Ha ! Știu că vă pricepeți la ghicit ! Dar ce v-a făcut să vă opriți tocmai la ele două ?

— Pentru că sînt cele mai înalte, cele mai arătoase, și Dora, cel puțin, este cea mai voinică ; și cum prietenul dumneavoastră, domnul Sweeting, este doar o mînă de om, am tras concluzia că, potrivit unei reguli obișnuite în asemenea împrejurări, preferă tocmai opusul lui.

— Aveți dreptate : într-adevăr de Dora e vorba. Dar Sweeting nu are nici o șansă, nu-i așa, Moore ?

— În afară de faptul că e diacon, ce alt avut mai are domnul Sweeting ?

Întrebarea păru să-l amuze nespus pe Malone. Rîse trei minute bune înainte de a răspunde la ea.

— Ce alt avut mai are Sweeting ? Vai de mine, David își are harfa lui, sau fluierul, ceea ce-e cam totuna. Mai are și un fel de ceas de tinichea ; idem, un inel ; idem, un monoclu — asta-i tot ce are.

— Și cum se gîndește să-i plătească domnișoarei Sykes toaletele, ca să nu mai vorbim despre altele ?

— Ha ! Ha ! Strașnic ! Am să-l întreb asta cu primul prilej ? Am să-l perpelesc la foc mărunt pentru pretențiile lui înfumurate. Dumnealui s-o fi așteptînd, fără-ndoială, ca bătrînul Christopher Sykes să facă un gest nobil. Doar e bogat, nu ? Țin casă mare.

— Sykes este în fruntea unei mari întreprinderi.

Prin urmare trebuie să fie bogat, aşa-i ?

— Prin urmare o fi avînd el ce face cu averea, şi pe vremuri ca astea îi arde să-şi ciuntească din capital ca să-şi înzestreze fetele, cum îmi arde mie să dărîm vilişoara de colo şi să clădesc pe ruinele ei o casă cît Fieldhead de mare.

— Moore, ştiţi ce-am auzit eu deunăzi ?

— Nu ; aţi fi auzit că sînt chiar pe cale să fac o asemenea schimbare. Bîrfa de la voi din Briarfield e în stare să născocească una ca asta, sau alte parascovenii şi mai şi.

— Cică vreţi să închiriaţi Fieldhead — urîcioasă hardughie mi s-a părut cînd m-am aflat astă-seară prin apropierea ei, asta-n treacăt fie zis — şi că aveţi de gînd s-o instalaţi pe una dintre domnişoarele Sykes acolo ca stăpînă — într-un cuvînt, că vreţi să vă însuraţi. Ha ! Ha ! Ia spuneţi, care dintre ele este ? Dora, sînt sigur ; doar aţi spus că e cea mai arătoasă.

— Mă minunez de cîte ori mi-au ieşit vorbe că urmează să mă însor, de cînd am venit la Briarfield ! M-au căpătuit pe rînd cu toate femeile nemăritate şi bune de măritat din partea locului. Cînd erau cele două domnişoare Wynnes — întîi cea brunetă, apoi cea blondă ; cînd roşcata domnişoară Armitage, cînd Ann Pearson cea coaptă ; acum îmi puneţi în cîrcă tot tribul de domnişoare Sykes. De unde s-o mai fi stîrnit şi bîrfa asta, numai bunul Dumnezeu o ştie. De vizitat nu vizitez pe nimeni ; caut societatea cucoanelor cu tot atîta stăruinţă ca şi dumneavoastră, domnule Malone. Dacă se întîmplă să mă duc la Whinbury, mă duc doar să le fac o vizită lui Sykes sau lui Pearson, la ei la birou, şi conversaţia noastră are alt subiect decît căsătoria, iar preocupările noastre sînt cu totul altele, nu să facem curte, să ne clădim reşedinţe şi să vorbim despre zestre : postavul pe care nu-l putem vinde, muncitorii cărora nu le putem da de lucru, fabricile care se duc de rîpă, în general mersul anapoda al lucrurilor pe care noi nu-l putem schimba, acestea, zic eu, sînt lucrurile care ne umplu gîndurile cu prisosinţă în clipa de faţă, în asemenea măsură încît nu mai rămîne loc şi pentru măruntişuri ca dragostea şi aşa mai departe.

— Sînt întru totul de aceeaşi părere, Moore. Dacă există o idee pe care o detest mai mult decît oricare alta, este ideea căsătoriei — mă refer la căsătorie în sensul mărunt, vulgar al cuvîntului, ca o simplă chestiune de sentiment : doi proşti nepricopsiţi se învoiesc să-şi unească sărăcia printr-o năstruşnică legătură de simţiri. Mofturi ! Dar o unire avantajoasă, ca aceea ce se poate realiza prin armonizarea unor concepţii demne şi a unor interese solide şi permanente, asta nu-i rău, aşa-i ?

— Aşa-i, răspunse Moore, absent.

Subiectul părea să nu prezinte interes pentru el ; nici nu-l urmărea. Şedea de cîtăva vreme şi se uita la foc cu un aer preocupat, cînd deodată întoarse capul.

— Ascultaţi ! zise Moore. Aţi auzit zgomot de roţi ?

Ridicîndu-se, se duse la fereastră, o deschise şi trase cu urechea. După puţin timp o închise la loc.

— Nu-i decît vuietul vîntului care se înteţeşte, observă Moore, şi pîrîiaşul niţeluş umflat care se rostogoleşte jos în vîlcea. Aşteptam furgoanele acelea la ora şase ; acum e aproape nouă.

— Serios vorbind, credeţi că din pricina instalării maşinilor ăstora noi vă paşte vreun pericol ? întrebă Malone. Helstone crede că da — se pare.

— Doresc doar ca maşinile — războaiele astea — să ajungă aici cu bine şi să le văd adăpostite între zidurile fabricii. Odată instalate, îi desfid pe cei ce distrug maşinile. N-au decît să-mi facă o vizită şi să suporte consecinţele ; fabrica mea e cetatea mea.

— Asemenea secături de ultimă speţă nu merită decît dispreţ, observă Malone, într-o dispoziţie de adîncă reflecţie. Aproape că doresc să ne calce o şleahtă în noaptea asta ; dar drumul părea extrem de liniştit cînd am venit eu încoace ; n-am văzut mişcînd nimic.

— Aţi trecut pe lîngă Casa roşie ?

— Da.

— Dintr-acolo nu poate să vină nimic ; primejdia pîndeşte dinspre Stilbro'.

— Şi chiar credeţi că există o primejdie ?

— Ce-au făcut oamenii ăştia altora îmi pot face şi mie. Cu o singură deosebire : cei mai mulţi dintre patroni parcă paralizează cînd sînt atacaţi. Sykes, de pildă, cînd i-au dat foc postăvăriei, de-a ars pînă-n temelii, cînd i-au smuls postavul din rame şi l-au împrăştiat numai zdrenţe pe cîmp, n-a luat nici o măsură ca să-i descopere sau să-i pedepsească pe ticăloşi ; s-a lăsat în voia lor, ca mielul blînd sub cuţit. Dar vedeţi că eu,

după cîte mă cunosc, aș lupta cu dinții pentru meseria mea, fabrica mea și mașinile mele.

— Helstone zice că aceștia trei sînt zeii dumneavoastră; că „Ordinele ministeriale" nu sînt pentru dumneavoastră decît altă denumire a celor șapte păcate; că primul ministru Castlereagh[1] este Anticrist, și partidul războinic, legiunile sale.

— Da; urăsc toate aceste lucruri pentru că mă ruinează; îmi stau în cale; nu pot progresa; nu-mi pot aduce la îndeplinire planurile din cauza lor; mă văd contracarat la fiecare pas de efectele lor potrivnice.

— Dar sînteți bogat, Moore, și afacerile vă merg bine, nu-i așa?

— Sînt foarte bogat în postav pe care nu pot să-l vînd: numai intră în magazia de acolo, și-o să vedeți că-i plină pînă-n tavan de baloturi. Roakes și Pearson sînt în aceeași situație. Înainte aveau ca piață de desfacere America, dar „Ordinele ministeriale" le-au tăiat legăturile.

Malone nu părea pregătit să poarte, pe nepusă masă, o discuție de acest fel; începu să-și bată călcîiele și să caște.

— Și cînd te gîndești — continuă domnul Moore, care se lăsase prea mult luat de curentul propriilor sale gînduri ca să observe simptomele de *ennui*[2] ale oaspetelui — cînd te gîndești că bîrfitorii ăștia caraghioși din Whinbury și Briarfield îi dau zor cu însurătoarea! Ca și cînd n-ai mai avea altă menire în viață decît „să înconjuri cu atențiile tale" cum vine vorba, o tînără domniță, și după aceea s-o duci la altar, și după aceea să pleci în călătorie de nuntă, și după aceea să faci o seamă de vizite, și după aceea, presupun, „să-ți crești copiii". — *Oh, que le diable emporte!*[3] — Întrerupse din imprecația pe care o rostise cu deosebită înfierbîntare și adăugă mai potolit: Convingerea mea este că femeile nu vorbesc și nu se gîndesc decît la astfel de lucruri și, firește, își închipuie că și bărbații nu mai au altceva în minte.

— Bineînțeles, bineînțeles, aprobă Malone. Dar nu vă mai sinchisiți de ele.

[1] Henry Robert Stewart Castlereagh (1769—1822), om politic englez, sufletul coaliției împotriva lui Napoleon I.
[2] Plictiseală (fr.).
[3] Ducă-se dracului! (Fr.)

Începu să fluiere și privi nervos în jur, de parcă ar fi avut mare nevoie de ceva. De data asta Moore îl surprinse și, pare-se, înțelese natura manifestărilor sale.

— Domnule Malone, spuse el, desigur că aveți nevoie de un întăritor după plimbarea asta prin ploaie; am uitat de ospitalitate.

— Nu, vai de mine! replică Malone.

Dar se vedea pe fața lui că Moore pusese degetul pe rană. Gazda se ridică și deschise un dulap.

— Am și eu tabieturile mele, spuse el. Îmi place să am totul la îndemînă și să nu depind de partea femeiască din vilișoara de colo pentru fiecare îmbucătură pe care o bag în gură și fiecare strop pe care îl dau pe gît. Deseori îmi petrec serile și iau cina aici de unul singur, și dorm împreună cu Joe Scott în fabrică. Uneori sînt propriul meu paznic; nu simt nevoie de prea mult somn, și-mi face plăcere, cînd e cîte o noapte frumoasă, să colind un ceas sau două, cu pușca în mînă, prin vîlcea. Domnule Malone, vă pricepeți să pregătiți cotlete de berbec?

— N-aștept decît să fiu pus la încercare: am făcut treaba asta de sute de ori cînd eram la colegiu.

— Atunci, uitați acolo o farfurie plină cu cotlete, și uitați și grătarul. Întoarceți-le repede: cunoașteți secretul de a păstra sosul în ele?

— Nici o grijă — veți vedea. Dați-mi, vă rog, un cuțit și o furculiță.

Diaconul își suflecă manșetele și se apucă de gătit, cu toată rîvna. Fabricantul așeză pe masă farfurii, o pîine, o sticlă neagră și două pahare. Apoi scoase un ibric de aramă — tot din aceeași tainiță bine aprovizionată, dulapul său — îl umplu cu apă dintr-un vas mare de piatră ce se afla într-un colț. Îl puse pe foc lîngă grătarul care sfîrîia, aduse lămîi, zahăr și un mic bol din porțelan pentru punci; dar în timp ce pregătea punciul, o bătaie în ușă îl întrerupse. Se duse să răspundă.

— Tu ești, Sarah?

— Da, conașule. Vreți să veniți la cină, conașule, vă rog?

— Nu; astă-seară nu vin acasă. Dorm în fabrică. Așa că încuie ușile și spune-i stăpînei tale să se culce.

Se întoarse.

— V-aţi chivernisit bine gospodaria, observă Malone aprobator, în timp ce, cu obrazul său prelung, la fel de aprins ca şi tăciunii asupra cărora se apleca şi întorcea de zor cotletele de berbec. Nu sînteţi sub papuc, ca bietul Sweeting ; un om — hait ! — ce mai stropeşte grăsimea asta, m-a ars pe mînă — sortit să fie condus de femei. Dumneavoastră şi cu mine, Moore — luaţi-o pe asta, că-i rumenită şi mustoasă — dumneavoastră şi cu mine n-o să lăsăm să cînte găina în casă, cînd ne-om însura.

— Ştiu şi eu — nu m-am gîndit niciodată la asta . dacă găina e frumoasă şi te-nţelegi cu ea, de ce nu ?

— Cotletele sînt numai bune de mîncat ; punciul e gata ?

— Uitaţi un pahar, gustaţi. Cînd s-o întoarce Joe Scott cu flăcăii lui, le facem şi lor parte din punci, dacă aduc războaiele nevătămate.

Malone deveni foarte exuberant în timpul cinei ; rîdea cu poftă de orice fleac, făcea glume proaste şi după aceea se aplauda singur, într-un cuvînt era gălăgios fără nici o noimă. Domnul Moore, dimpotrivă, rămase la fel de tăcut ca şi înainte. Este timpul, cititorule, să ai cît de cît o idee despre înfăţişarea acestui om ; mă voi strădui să o schiţez în timp ce stă la masă.

Este ceea ce ai numi probabil, la prima vedere, un ins cu o înfăţişare ciudată, căci arată slab, oacheş, gălbejit la faţă, cu un aer de străin, cu părul de culoare închisă, căzut în şuviţe neglijente peste frunte ; pare să-şi piardă puţin timp cu toaleta, căci altfel şi l-ar potrivi cu mai mult gust. Nu-şi dă seama, s-ar zice, că are trăsături fine, limpezi, dăltuite simetric şi regulat, ca de meridional ; nici cel care îl priveşte nu observă acest lucru decît după o cercetare amănunţită, căci o nelinişte întipărită pe faţă şi obrajii supţi fac ca frumuseţea să fie adumbrită de o expresie de îngrijorare. Ochii sînt mari, gravi şi cenuşii ; expresia lor este concentrată şi meditativă, mai mult iscoditoare decît blîndă, mai mult gînditoare decît senină. Cînd buzele i se întredeschid într-un zîmbet, chipul său e plăcut — nu că ar fi deschis sau voios nici chiar atunci, dar simţi influenţa unui anumit farmec liniştit, care sugerează, fie cu temei, fie înşelător, o fire grijulie, poate chiar duioasă ; sugerează simţăminte menite a crea o plăcută

viaţă de familie ; răbdare, îngăduinţă, poate devotament. Este încă tînăr — nu are mai mult de treizeci de ani ; e înalt de stat şi zvelt. Felul său de a vorbi supără ; are un accent străin care, în ciuda unei neglijenţe studiate în pronunţie şi dicţiune, zgîrie urechea unui britanic, şi mai cu seamă a unui om din Yorkshire.

Într-adevăr, domnul Moore nu era decît pe jumătate britanic, şi nici măcar atît. Dinspre partea mamei, se trăgea din strămoşi străini şi fusese el însuşi născut şi în parte crescut pe pămînt străin. O corcitură de felul său are, probabil, în multe privinţe şi sentimentele amestecate şi nelămurite — patriotismul, de pildă ; fără îndoială că era incapabil să se ataşeze de partide, de secte, chiar şi de climate şi obiceiuri. Nu este exclus să fi avut tendinţa de a-şi izola persoana de orice comunitate în mijlocul căreia soarta îl aruncase vremelnic şi să fi simţit că cea mai mare înţelepciune din partea sa este să slujească interesele lui Robert Gérard Moore şi să facă abstracţie de consideraţiuni de ordin filantropic pentru binele obştesc, de care îl socotea pe numitul Gérard Moore în mare măsură detaşat. Comerţul era chemarea ereditară a domnului Moore — familia Gérard din Anvers se ocupa de două secole încoace cu negustoria. Fuseseră pe vremuri negustori bogaţi, dar se abătuseră şi asupra lor nesiguranţa şi încurcăturile băneşti ; nişte speculaţii dezastruoase şubreziseră pe încetul temeliile creditului de care se bucurau şi timp de doisprezece ani casa se clătinase din încheieturi ; iar în cele din urmă, sub izbitura Revoluţiei Franceze, se prăbuşise în totală ruină. În cădere trăsese după sine şi firma Moore din Anglia şi Yorkshire, strîns legată de casa din Anvers ; iar Robert Moore, un membru al firmei engleze, care locuia în Anvers, se căsătorise cu Hortense Gérard, în nădejdea că tînăra sa soţie avea să moştenească partea din negoţ pe care o deţinea tatăl ei, Constantine Gérard. Moştenise, după cum am văzut, doar partea sa din datoriile firmei ; şi acest pasiv, deşi reglementat printr-o înţelegere cu creditorii, fusese primit, la rîndul său — (spuneau unii) — drept moştenire de către fiul ei Robert, care năzuia ca într-o bună zi să-şi onoreze în întregime creanţele şi să reclădească ruinata casă Gérard & Moore, cel puţin pe măsura măreţiei din trecut. Se bănuia chiar că Robert îşi pusese mult la

inimă cele întîmplate cîndva, și dacă o copilărie petrecută alături de o mamă ursuză, sub spectrul năpastei ce stătea la pîndă, și o tinerețe înecată și pălită de revărsarea nemiloasă a furtunii se poate întipări dureros în minte, în mintea *lui* se întipărise probabil nu cu litere de aur.

Oricît de mărețe ar fi fost planurile de refacere pe care le nutrea, nu-i stătea în putere să folosească mijloace importante pentru înfăptuirea lor ; era nevoit să se mulțumească doar cu izbînzi mărunte. Cînd veni în Yorkshire, el — ai cărui strămoși fuseseră proprietari de antrepozite în porturi și de fabrici în orașele din inima țării, avuseseră reședință în oraș și conac la țară — nu văzu altă cale deschisă înainte-i decît să închirieze o fabrică de postav într-un colț uitat de Dumnezeu dintr-un uitat de Dumnezeu colț de țară ; să-și ia ca locuință o vilișoară alăturată și să adauge la proprietatea sa, ca pășune pentru cal și spațiu pentru ramele de uscat postavul, cîteva pogoane din pămîntul povîrnit și gloduros ce mărginea vîlceaua pe unde susura firul de apă, folosit de fabrica lui. Toate acestea le obținuse cu o chirie destul de ridicată (căci erau vremuri grele de război și toate se scumpiseră) de la curatorii domeniului Fieldhead, pe atunci proprietatea unui minor.

La vremea cînd încep cele istorisite aici, Robert Moore trăia de doi ani în acest ținut, timp în care se dovedise înzestrat cel puțin cu darul hărniciei. Căscioara prăpădită o prefăcuse într-o vilișoară curată și aranjată cu mult gust. Pe un petic din pămîntul acela accidentat amenajase o grădină pe care o cultiva cu neobișnuită, chiar flamandă grijă și meticulozitate. Cît despre fabrică, o clădire veche și înzestrată cu mașini vechi, demodate și fără randament, Moore își manifestase cel mai profund dispreț față de organizarea și utilarea ei ; scopul său fusese să întreprindă o reformă radicală, pe care o și înfăptuise pe cît i-a îngăduit modestul capital de care dispunea ; iar acest capital firav și ce piedică însemna el pentru mersul său înainte îi otrăvea cumplit sufletul. Moore voia să meargă tot înainte : „Înainte !“ era deviza săpată în sufletul său ; dar sărăcia îl ținea în frîu ; uneori (ca să vorbim la figurat) făcea spume la gură cînd dîrlogii se strîngeau prea tare.

În această stare de spirit fiind, nu te puteai aștepta din partea lui să stea să judece dacă mersul său înainte era sau nu dăunător altora. Nefiind de prin partea locului, și nici stabilit de multă vreme aici, nu s-a sinchisit în destulă măsură cînd noile invenții i-au aruncat pe drumuri pe bătrînii muncitori, nu s-a întrebat niciodată de unde își agoniseau pîinea cea de toate zilele cei cărora nu le mai plătea leafă săptămînal, și în această nepăsare semăna cu mii de oameni față de care înfometații din Yorkshire păreau să aibă pretenții mai dîrze.

Perioada despre care scriu era o perioadă întunecată din istoria britanică, mai cu seamă din istoria provinciilor de miazănoapte. Războiul era atunci în toi. Europa întreagă se afla angajată în luptă. Anglia, dacă nu istovită, era uzată după ce rezistase îndelung—da, și jumătate dintre oameni erau și ei istoviți și cereau cu glas tare pace în orice condiții. Onoarea națională ajunsese doar o vorbă goală, fără nici un preț în ochii multora, căci ochii le erau împăienjeniți de foame ; și pentru o fărîmă de pîine și-ar fi vîndut și dreptul la viață.

„Ordinele ministeriale“, provocate de decretele din Milano și Berlin ale lui Napoleon și interzicînd puterilor neutre să aibă legături comerciale cu Franța, lovind direct America, lipsiseră comerțul de lînă al Yorkshire-ului de principala sa piață de desfacere și aduseseră această provincie în pragul ruinei. Măruntele piețe străine, ca Brazilia, Portugalia, Sicilia, erau suprasaturate și refuzau să mai primească altă marfă, avînd stocuri excedentare care acopereau consumul pe doi ani. În toiul acestei crize, în manufacturile producătoare de textile din nord se introduseseră anumite invenții în materie de mașini, care, reducînd mult numărul muncitorilor, aruncaseră mii de oameni pe drumuri și-i lăsaseră fără mijloace statornice de trai. La toate acestea se mai adăugase și o recoltă proastă. Deznădejdea ajunsese la culme. Puterea de rezistență, prea greu încercată, întindea o mînă frățească răzvrătirii. Un fel de cutremur moral se simțea mocnind sub colinele comitatelor din miazănoapte. Dar, așa cum se întîmplă de obicei în asemenea cazuri, nimeni nu dădea prea mare

atenție. Cînd într-un oraș industrial a izbucnit o revoltă din pricina lipsei de alimente, cînd o fabrică de postav a fost incendiată și a ars pînă în temelii, sau cînd casa unui manufacturier a fost atacată, mobila i-a fost aruncată în stradă și familia silită să fugă pentru a scăpa cu viață, autoritățile locale au luat sau n-au luat oarecari măsuri restrînse : cîte o căpetenie de ceată cădea în mîna poterelor, sau de cele mai multe ori era lăsată să scape ; ziarele inserau cîte o notiță despre asemenea întîmplări, și cu asta incidentul se încheia. Cît privește pe cei care aveau de suferit, a căror singură moștenire era munca și care pierduseră această moștenire — oamenii ce nu puteau găsi de lucru, și prin urmare, nu puteau căpăta leafă, și prin urmare nu-și puteau agonisi pîinea — aceștia erau lăsați să sufere mai departe, lăsați astfel poate pentru totdeauna : nu era cazul să oprești mersul înainte al invențiilor, să dăunezi științei, împiedicîndu-i progresul. Războiul nu putea fi încheiat, nu se putea ivi de nicăieri vreo cale de îndreptare a lucrurilor și deci nu exista nici o speranță — așa că cei fără de lucru își trăiau destinul : mîncau pîinea și beau apa amarului.

Mizeria zămislește ură. Oamenii aceștia chinuiți urau mașinile, încredințați fiind că ele le iau pîinea de la gură ; urau clădirile ce adăposteau acele mașini ; îi urau pe manufacturieri, propietarii acelor clădiri. În parohia Briarfield, de care ne ocupăm acum, Hollow's Mill[1] era lăcașul cel mai detestat ; Gérard Moore, în dubla sa calitate de semivenetic și promotor fără rezerve al progresului tehnic, omul cel mai detestat. Și poate că a fi îndeobște urît de oameni se potrivea mai bine cu temperamentul lui Moore decît altminterea, mai ales cînd avea credința că pricina pentru care îl urau era un lucru drept și folositor, și acest sentiment de avînt bătăios îl însuflețea în noaptea de care vorbim, pe cum ședea în biroul său așteptînd sosirea furgoanelor încărcate cu războaie. Vizita lui Malone și tovărășia lui îi veniseră probabil foarte peste mînă : ar fi preferat să stea singur, căci îi plăcea singurătatea tăcută, mohorîtă, nesigură. Pușca lui de paznic i-ar fi ajuns ca tovarăș ; torentul, de jos din vîlcea, cu apele lui învolburate, ar fi revărsat vorbele cele mai plăcute auzului său.

[1] În traducere : Fabrica de pe vîlcea.

De vreo zece minute fabricantul îl urmărea cu privirea cea mai ciudată din lume pe tînărul preot irlandez care se servea din ponei ca la el acasă, cînd deodată căutătura neclintită a ochilor acelora cenușii se schimbă, ca și cum o altă vedenie se arătase între ei și Malone. Moore ridică o mînă.

— *Chut !* zise el după moda lui franțuzească, atunci cînd Malone făcu zgomot cu paharul.

Trase o clipă cu urechea, apoi se ridica, își puse pălăria și ieși pe ușă.

Noaptea era liniștită și întunecată, părînd ca încremenită ; apele însă curgeau bogat, bolborosind ; revărsarea lor suna ca un potop în tăcerea aceea deplină. Însă auzul lui Moore prinse alt zgomot — foarte îndepărtat, dar totuși deosebit — frînt și dur — pe scurt, sunetul unor roți grele hurducîndu-se pe un drum pietruit. Se întoarse în birou și aprinse un felinar, cu care străbătu curtea fabricii și începu să deschidă porțile. Veneau furgoanele cele mari ; se auzeau potcoavele greoaie ale cailor pleoscăind prin noroi și prin apă. Moore strigă spre ei :

— Hei, Joe Scott ! Toate bune ?

Joe Scott era probabil prea departe ca să audă întrebarea ; nu dădu nici un răspuns.

— Toate bune ? Răspunde ! strigă Moore din nou, cînd botul ca de elefant al calului înaintaș aproape că se atinse de nasul lui.

Cineva sări jos din primul furgon ; o voce strigă tare :

— Da, da, diavole, toate-s bune ! Le-am sfărîmat.

Și se auzi zgomot de pași ce fugeau. Furgoanele rămaseră pe loc ; erau acum părăsite.

— Joe Scott !

Nici un Joe Scott nu răspunse.

— Murgatroyd ! Pighills ! Sykes !

Nimic ! Domnul Moore ridică felinarul și se uită în căruțe. Nu se aflau în ele nici oameni, nici mașini ; erau goale și părăsite.

Adevărul e că domnul Moore își iubea mașinile ; riscase ultimul său capital ca să cumpere ramele și cuțitele pe care le așteptase în noaptea asta ; speculații extrem de importante pentru interesele sale depindeau

de rezultatele pe care aveau să le aducă noile mașini. Unde erau ?

Cuvintele „Le-am sfărîmat !“ îi răsunau încă în urechi. În ce fel îi afecta catastrofa ? La lumina felinarului pe care-l ținea în mînă i se vedeau bine trăsăturile, destinse acum într-un zîmbet bizar — zîmbetul omului cu tărie de caracter ajuns în viață la o răscruce unde această tărie se cere pusă la încercare, cînd trebuie făcut marele efort sub care calitățile lui vor rezista sau se vor frînge. Rămase însă mut, și chiar nemișcat, fiindcă, în clipa aceea, nu știa nici ce să spună, nici ce să facă. Așeză felinarul pe pămînt și stătu cu brațele încrucișate pe piept, privind în jos și cugetînd.

Un cal bătu din copită a nerăbdare și Moore își ridică deodată privirile : în clipa aceea zări ceva ca o pată albă pe unul din hamuri. Cercetată la lumina felinarului, se dovedi a fi o hîrtie împăturită — un răvaș. Pe deasupra nu avea nici o adresă : dar înăuntru purta titlul :

„Devolui de la Hollow's Miln“.

Nu vom reproduce ortografia textului, care era foarte ciudată, ci îl vom traduce pe înțelesul cititorilor. Scria așa :

„Mașinile tale blestemate sînt făcute țăndări pe Stilbro' Moor[1], și oamenii tăi zac legați de mîini și de picioare în șanțul de lîngă drum. Primește asta ca un avertisment din partea unor oameni flămînzi și care se întorc la nevestele și la copiii lor flămînzi după ce au săvîrșit această faptă. Dacă îți iei alte mașini sau dacă faci și mai departe ce ai făcut pînă acum, vei mai auzi de noi. Ia seama !“

„Voi mai auzi de voi ? Da ; voi mai auzi de voi, și voi o să mai auziți de mine. Stau eu de vorbă imediat ; veți auzi de mine chiar acum pe Stilbro' Moor.“

După ce duse furgoanele în curte, se îndreptă în graba mare spre vilișoară. Deschizînd ușa, adresă cîteva cuvinte, repede, dar calm, celor două femei care îi ieșiseră în întîmpinare pe coridor. Liniști îngrijorarea vădită a uneia dintre ele, printr-o relatare succintă și atenuantă a celor întîmplate ; celeilalte îi spuse :

[1] In traducere : Mlaştinile de la Stilbro'.

— Du-te în fabrică, Sarah — poftim cheia — și trage clopotul cît poți de tare ; după aceea ai să faci rost de încă un felinar și-ai să mă ajuți să iluminez fațada.

Întorcîndu-se la cai, îi deshămă, le dădu tainul și îi băgă în grajd pe cît de grăbit pe atît de grijuliu, oprindu-se din vreme în vreme să audă cînd va începe să bată clopotul. Acesta se porni îndată, cu o bătaie neregulată, dar iscînd o larmă asurzitoare, ce îți dădea fiori ; dangătul grăbit, neliniștit suna mai înfricoșător decît dacă alarma ar fi fost dată de o mînă pricepută. În noaptea aceea liniștită, la ceasul acela neobișnuit, răzbătea pînă-n depărtări. Mușteriii din hanul Casa roșie tresăriră auzind dangătul ; și declarînd că „nu-i de-a bună la Hollow's Miln“, cerură felinare și porniră cu grăbire într-acolo, toți grămadă. Dar nici n-apucară să se îmbulzească în curte purtînd în mîini felinarele lor aprinse, cînd se auzi tropot de cai și un omuleț cu pălărie preoțească, șezînd drept în spinarea unui căluț mițos, înaintă domol, urmat de un aghiotant calare pe un cal mai voinic.

Între timp, domnul Moore, după ce își adăpostise în grajd caii de la furgoane, își înșăuase calul de călărie și ajutat de Sarah, slujnica, aprinsese lămpile în fabrică, a cărei fațadă prelungă și lată strălucea în acel timp ca la mare sărbătoare, aruncînd în curte destulă lumină pentru a înlătura orice teamă de vreo confuzie ce s-ar fi putut isca din pricina întunericului. Începuse să se audă un murmur adînc de voci. Domnul Malone ieșise în cele din urmă din birou, după ce luase în prealabil precauția de a-și cufunda capul în vasul de piatră plin cu apă ; și această precauțiune, împreună cu spaima neașteptată, aproape că îl readuseră în posesia acelor facultăți pe care, în parte, punciul le risipise. Stătea cu pălăria pe ceafă și cu ciomagul strîns zdravăn în pumnul mîinii drepte, răspunzînd cam aiurea întrebărilor venite din partea grupului proaspăt sosit de la Casa roșie. În clipa aceasta apăru domnul Moore și dădu îndată cu ochii de pălăria preoțească și de căluțul mițos.

— Ei, Moore, ce treabă ai să ne dai ? M-am gîndit că poate ai nevoie de noi în noaptea asta, de mine și de hatmanul de-aici (bătînd căluțul pe grumaz), și de Tom cu bidiviul lui. Cînd ți-am auzit clopotul, n-am

mai putut sta locului; l-am lăsat pe Boultby să-și termine cina singur; dar unde-i vrăjmașul? Nu văd nici o mască și nici o față smolită pe-aici; și nici geamuri sparte n-ai. Ai fost atacat sau te aștepți să fii?

— Cîtuși de puțin! Nici n-am fost, nici nu mă aștept să fiu, răspunse Moore cu răceală. Am poruncit să se tragă clopotul fiindcă vreau ca doi-trei vecini să stea aici, în Hollow, în timp ce eu cu o mînă de oameni o să ne ducem la Stilbro' Moor.

— La Stilbro' Moor! Pentru ce! Ca să ieși în întîmpinarea furgoanelor?

— Furgoanele au sosit acasă acum un ceas.

— Atunci toate-s bune. Ce mai vrei?

— Au venit goale, iar Joe Scott și ai lui au fost lăsați în cîmp, împreună cu mașinile. Citește zmîngălitura asta.

Domnul Helstone luă și parcurse biletul al cărui conținut a fost reprodus mai sus.

— Hm! Te-au tratarisit cum îi tratarisesc și pe alții. Dar nefericiții aceia din șanț așteaptă ajutor cu oarecare nerăbdare, cred: e o noapte cam umedă pentru asemenea culcuș. Eu și Tom te însoțim; Malone poate să stea locului și să aibă grijă de fabrică: dar ce-i cu el? Parcă-i cu ochii ieșiți din cap.

— A mîncat un cotlet de berbec.

— Așa! Peter Augustus, fii cu luare-aminte. În noaptea asta să nu mai mănînci cotlete de berbec. Ești lăsat aici comandant peste toate — o misiune de mare cinste.

— Mai rămîne cineva cu mine?

— Oricine poftește din adunarea aci de față. Flăcăi, cîți dintre voi vreți să rămîneți aici și cîți vreți să mergeți o bucată de drum cu mine și cu domnul Moore spre Stilbro', ca să venim în ajutor cîtorva oameni care au fost pîndiți și atacați de cei ce distrug războaiele de țesut?

Numai trei se oferiră să meargă, ceilalți preferînd să stea locului. Cînd domnul Moore încălecă, parohul îl întrebă în șoaptă dacă a încuiat cotletele de berbec, ca să nu le găsească Augustus. Patronul dădu din cap încredințîndu-l că da, și grupul salvator se puse în mișcare.

CAPITOLUL III
Domnul Yorke

După cît se pare, buna dispoziție depinde în tot atîta măsură de starea de lucruri dinăuntru cît și de starea de lucruri din afara și din jurul nostru. Fac această remarcă banală, întrucît știu din întîmplare că domnii Helstone și Moore au ieșit pe poarta fabricii, în fruntea acelui grup atît de puțin numeros, aflîndu-se în cea mai bună dispoziție cu putință. Cînd razele unui felinar (cei trei pedeștrii purtau fiecare cîte unul) se abătură peste fața domnului Moore, se zări o flăcăruie neobișnuită, pentru că era zglobie, jucîndu-i în ochi și o vioiciune nou-întîlnită răspîndindu-se pe chipu-i sumbru; iar cînd razele felinarelor luminară fața parohului, trăsăturile sale aspre se dezvăluiră într-un zîmbet larg, iradiind bună dispoziție. Totuși, veți socoti că o noapte cu burniță, o expediție întrucîtva plină de primejdii nu erau împrejurări menite să-i însuflețească pe cei expuși umezelii și porniți într-o asemenea aventură. Dacă vreunul sau mai mulți inși din ceata celor care făcuseră isprava de la Stilbro' Moor ar fi zărit acest grup, nu mică le-ar fi fost plăcerea de a-l împușca dindărătul unui zid pe oricare dintre conducătorii lui; și aceștia o știau bine; iar adevărul este că fiind amîndoi bărbați cu nervi de oțel și inimi neînfricate, se simțeau măguliți de un astfel de gînd.

Îmi dau seama, cititorule, și nu e nevoie să-mi reamintești, că e lucru îngrozitor ca un preot să se arate pornit pe război; îmi dau seama că s-ar cuveni să fie un om al păcii. Mi-am făurit o oarecare idee, oricît de vagă, despre menirea ce-i revine în lume unei fețe bisericești și îmi amintesc limpede al cui slujitor este, al cui cuvînt îl propovăduiește, a cui pildă s-ar cădea s-o urmeze; totuși, oricum ar fi, dacă ești unul dintre aceia care-i urăște pe popi, nu te-aștepta din parte-mi să te însoțesc pas cu pas pe drumul tău povîrnit, întunecat, necreștinesc; să nu te aștepți din parte-mi să mă alătur anatemelor tale cumplite, atît de înguste și totodată atît de cuprinzătoare — adică să mă alătur pizmei tale înveninate, atît de pornite și atît de nesocotite, împotriva „su-

tanei"; să-mi înalț ochii și mîinile asemenea unui Supplehough, sau să-mi umflu plămînii alături de un Barraclough, ca să-mi arăt ura și disprețul față de diabolicul paroh din Briarfield.

Nu era nici pe departe diabolic. Pur și simplu își greșise cariera — atîta tot: ar fi trebuit să ajungă soldat, dar împrejurările îl făcuseră preot. În rest, era un omuleț conștiincios, cu minte robustă, cu mînă neîndurătoare, viteaz, sever, implacabil, cucernic; un om aproape lipsit de milă și de duioșie, plin de prejudecăți și rigid; dar un om credincios principiilor sale — cinstit, înțelept și sincer. Mi se pare mie, cititorule, că nu poți croi totdeauna oamenii pe măsura profesiunii lor și deci nu se cade să-i afurisești pentru că acea profesiune atîrnă cîteodată pe ei în chip dizgrațios; nici eu nu-l voi afurisi pe Helstone, cît era el de soldățoi în haine preoțești. Cu toate acestea mulți dintre enoriași îl blestemau, după cum alții îl adorau, așa cum se întîmplă adesea cu oamenii care arată părtinire în prietenie și venin în dușmănie; care sînt deopotrivă atașați principiilor și credincioși prejudecăților.

Fiind amîndoi într-o excelentă bună dispoziție și uniți deocamdată întru îndeplinirea unei misiuni comune, te-ai fi așteptat să-i auzi pe Helstone și Moore discutînd prietenește în vreme ce călăreau unul lîngă altul. Nici pomeneală! Acești doi bărbați, amîndoi cu firi tare irascibile, rareori veneau în contact fără să se înțepe unul pe altul. Între ei mărul discordiei era deseori războiul. Helstone rămînea un *tory*[1] cu principii statornice (existau și *tories* în zilele acelea), iar Moore era un *whig*[2] înverșunat — *whig* cel puțin în ce privește opoziția față de partidul războinic, întrucît chestiunea războiului afecta propriile sale interese; și numai în privința aceasta își exprima el cît de cît o părere asupra politicii britanice. Îi plăcea să-l scoată din sărite pe Helstone mărturisindu-și credința în invincibilitatea lui Bonaparte, luînd peste picior Anglia și Europa în legătură cu neputința eforturilor de a-i rezista acestuia și exprimîndu-și cu sînge rece părerea că era preferabil să i se cedeze mai curînd decît prea tîrziu, de vreme ce pînă la urmă tot

[1] Denumire folosită pentru conservatori.
[2] Simpatizant sau membru al partidului liberal.

avea să zdrobească orice adversar și să ajungă singurul stăpînitor.

Helstone nu putea să suporte asemenea păreri; numai din considerentul că Moore era un fel de proscris și de venetic și că nu avea decît pe jumătate sînge britanic care să îndulcească veninul străin ce-i rodea măruntaiele, se îndupleca să-l asculte fără să simtă dorința de a-l bate cu vergile. Și mai era un lucru care-i atenua întrucîtva dezgustul: anume, un sentiment de comuniune față de tonul îndîrjit cu care erau susținute aceste idei, și de respect față de tenacitatea înverșunării lui Moore.

Cînd ceata coti pe șoseaua dinspre Stilbro', dădu piept cu un vînt destul de puternic; ploaia îi biciuia în obraji. Moore își stîrnise însoțitorul și mai înainte, iar acum, înviorat de vîntul aspru și poate iritat de burnița pișcătoare, începu să-l necăjească.

— Te mai bucură veștile din Peninsulă[1]? întrebă el.

— Ce vrei să spui? i-o întoarse morocănos parohul.

— Mai ai încredere în acel Baal care este Lordul Wellington?

— Cum adică?

— Tot mai crezi că acel idol cu chip de lemn și inimă de piatră al Angliei are puterea să reverse din ceruri foc menit să mistuie bogata jertfă de neam franțuz pe care vreți să i-o aduceți?

— Cred că Wellington are să-i azvîrle pe mareșalii lui Bonaparte în mare, în ziua cînd va catadicsi să ridice brațul.

— Dar, stimate domn, nu se poate să vorbești serios. Mareșalii lui Bonaparte sînt oameni mari, care acționează sub îndrumarea unei minți superioare, atotputernice; Wellington al dumitale este cel mai tipicar dintre cîți tamburi-majori anoști există pe lumea asta, și mișcările lui lente de manechin sînt și mai împiedicate din pricina unui guvern de ignoranți.

— Wellington este sufletul Angliei. Wellington este apărătorul potrivit al unei cauze bune; vrednicul reprezentant al unei națiuni puternice, hotărîte, cinstite și cu scaun la cap.

[1] Adică din Peninsula iberică (Portugalia și Spania) unde Wellington lupta împotriva trupelor invadatoare napoleoniene.

— Cauza dumitale bună, pe cît înțeleg eu, este pur și simplu readucerea nevolnicului și scîrbosului aceluia de Ferdinand pe un tron pe care l-a făcut de rușine; vrednicul dumitale reprezentant al unui popor cinstit este un geambaș tîmp la minte, care acționează pentru un fermier încă și mai cretin; iar împotriva acestora stau aliniate supremația victorioasă și geniul invincibil.

— Împotriva legitimității stă aliniată uzurparea; împotriva modestei, simplei, dreptei și vitezei rezistențe față de asuprirea brutală stă aliniată ambiția de a poseda, lăudăroasă, cu limbă înfurcată, egoistă și trădătoare. Dumnezeu să-i apere pe cei drepți!

— Dumnezeu îi apără adesea pe cei puternici.

— Cum! Oare acea mînă de nefericiți care ajunseseră fără să se ude la picioare pe malul asiatic al Mării Roșii erau mai puternici decît oastea vrăjmașilor înșirată pe malul african? Erau mai mulți la număr? Erau mai bine înarmați? Într-un cuvînt, erau mai de temut? Să nu vorbești, Moore, că ai să spui o minciună; știi bine că ai să spui o minciună. Erau o biată adunătură de robi sleiți de puteri. Îi asupriseră tiranii vreme de patru sute de ani; o firavă amestecătură de femei și copii alcătuiau, la drept vorbind, rîndurile lor rare; stăpînii, care răgeau că-i vor urmări peste marea despicată, erau o șleahtă de necredincioși îmbuibați, la fel de puternici și de sîngeroși ca leii deserturilor. Erau înarmați, încălărați, și aveau și care de luptă; bieții urmăriți umblau pe jos; prea puțini dintre ei, fără doar și poate, aveau arme mai bune decît cîrjele de păstori sau sculele de zidari; însuși blîndul și puternicul lor conducător nu avea decît un toiag. Dar ia aminte, Robert Moore, dreptatea era de partea lor; Dumnezeul bătăliilor era de partea lor. Crima și arhanghelul căzut erau generalii ostașilor împăratului, și care dintre ei a izbîndit? Știm prea bine: „Domnul a mîntuit în ziua aceea poporul său din mîna vrăjmașilor și dreptcredincioșii i-au văzut pe păgîni morți la țărmul mării"; da, da: „Talazurile i-au acoperit, au căzut la fund ca un bolovan". Mîna dreaptă a Domnului s-a arătat strălucită prin putere; mîna dreaptă a Domnului l-a sfărîmat pe vrăjmaș în bucăți!

— Ai dreptate, numai că nu ții seama de paralela adevărată. Franța este ceata robilor sloboziți, și Napoleon este blîndul și puternicul conducător. Europa, cu bătrînele și îmbuibatele ei imperii, cu putredele ei dinastii, este asupritorul cel corupt: viteaza Franță întruchipează cele Douăsprezece Triburi, iar proaspătul și viguroslul Uzurpator, Păstorul din Horeb.

— Mi-e și silă sa-ți răspund.

În consecință Moore își răspunse singur — mai bine-zis adăugă la ceea ce tocmai spusese o observație suplimentară, cu voce puțin mai scăzută:

— O, în Italia a fost la fel de mare ca un profet. Era tocmai ce trebuia acolo — vrednic să inițieze și să organizeze măsuri pentru regenerarea națiilor. Și astăzi stau și nu mă dumiresc cum a putut învingătorul de la Lodi să se coboare pînă la a deveni împărat — impostor vulgar și imbecil! — și mai rău decît asta, cum a putut un popor care s-a numit odată republican să decadă iar la treapta de simpli robi. Dispreţuiesc Franța! Dacă Anglia ar fi înaintat cît Franța pe drumul civilizației, nu ar fi dat înapoi în chip atît de nerușinat.

— Doar nu vrei să spui că imbecila Franță imperială e mai rea decît sîngeroasa Franță republicană? întrebă aprig Helstone.

— Nu vreau să spun nimic: dar pot gîndi ce poftesc, știi, domnule Helstone, atît despre Franța cît și despre Anglia; și despre revoluții și regicide și restaurări în general; și despre dreptul divin al regilor, pe care îl susții adesea în predicile dumitale, și despre îndatorirea de a nu te împotrivi, și caracterul binefăcător al războiului, și...

Fraza domnului Moore fu aici scurt întreruptă de huruitul zorit al unei gabriolete și de oprirea ei bruscă în mijlocul drumului. Atît el cît și parohul fuseseră prea adînciți în discuție ca să bage de seamă că se apropie, pînă ce nu ajunse chiar lîngă ei.

— Ei, patroane, au ajuns acasă furgoanele? întrebă o voce din vehicul.

— N-o fi Joe Scott?

— Ba el îi! răspunse altă voce; căci în gabriolelă se aflau două persoane, după cum se vedea în licărul felinarului acesteia. Oamenii cu felinarele rămăseseră în urmă sau, mai bine-zis, cei doi călăreți o luaseră înaintea pedestrașilor. Da, domnule Moore, Joe Scott e. Ți-l aduc înapoi într-un hal fără hal. L-am găsit printre mlaștinile

de colo, pe el și încă trei. Ce-mi dai pentru că îl aduc înapoi ?

— Cum ce ? Mulțumirile mele, cred : căci un om mai de ispravă ca el n-aș fi putut pierde. Dumneata ești, nu-i așa, domnule Yorke, după glas ?

— Da, băiete, eu sînt. Veneam spre casă de la tîrg din Stilbro' și cînd ajung în mijlocul cîmpului, dînd bice și gonind ca vîntul (căci, cum se zice, trăim vremuri de primejdie datorită unei cîrmuiri proaste), aud un geamăt. Mă opresc în loc ; alții ar fi dat bice și mai cu nădejde, numai că eu n-am de ce mă teme, după cîte știu. Nu cred să fie om prin părțile astea care să vrea să-mi facă vreun rău — sau dacă ar încerca, i-aș plăti cu vîrf și îndesat. Zic : „S-a întîmplat ceva rău carecuiva ?" — „S-a întîmplat", răspunde unul, vorbind parcă din măruntaiele pămîntului. — „Ce anume ? Zii mai repede !" îi poruncesc eu. — „Nimic alta decît că zăcem patru inși aici în șanț", zice Joe liniștit cum nu se mai află. Le-o-ntorc eu : „Rușine să le fie !" și-i poftesc să se scoale și să se miște de-acolo, că de nu, îi mîngîi cu cîteva bice ; fiindcă gîndeam că sînt toți beți. — „Ne-am fi sculat noi încă de acum un ceas, dar ne-au legat cu funia", zice Joe. Repede m-am dat jos și le-am tăiat legăturile cu briceagul. Scott s-a suit cu mine în gabrioletă să-mi povestească cum s-a întîmplat, iar ceilalți vin în urmă pe cît îi țin picioarele.

— Îți sînt mult îndatorat, domnule Yorke.

— Ce spui, băiete ? ! Știi bine că nu-mi ești. Oricum, iată-i și pe ceilalți că se apropie. Ei, Doamne, uite încă o ceată cu lumini în ulcioare, ca armata lui Ghedeon [1], și cum îl avem și pe preot cu noi — seara bună, părinte Helstone ! — stăm destul de bine.

Părintele Helstone întoarse foarte, foarte țeapăn binețea celui din gabrioletă. Și acela continuă :

— Sîntem unsprezece bărbați zdraveni, și avem și călărime și care de luptă cu noi. Numai să dăm piept cu cîțiva dintre derbedeii ăștia nemîncați de sfarmă mașinile, că am cîștiga o victorie de pomină ; fiecare dintre noi ar putea fi un Wellington — asta ca să-ți fac plăcere dumitale, părinte Helstone ! Și ce de-a baliverne ar mai apărea în jurnale ! Briarfield ar ajunge de pomină. Dar eu zic că măcar în *Stilbro' Courier* tot publicăm o coloană și jumătate despre treaba asta — la mai puțin nici nu mă gîndesc.

[1] Erou din *Vechiul Testament.*

— Îți făgăduiesc că mai puțin nici nu va fi, domnule Yorke, căci articolul îl voi scrie eu însumi, replică parohul.

— Foarte bine ! Negreșit ! Și ai grijă să ceri cu strășnicie ca cei care au sfărîmat războaiele și l-au legat pe Joe Scott să fie spînzurați — fără preot. Asta-i treabă de spînzurătoare, sau ar trebui să fie ; nu încape îndoială.

— Dacă ar fi să-i judec eu, le-aș face scurtă spovedania ! strigă Moore. Dar de rîndul acesta am de gînd să-i las în pace ; n-au decît să-ntindă coarda cît mai mult, sigur fiind că pînă la urmă au să se spînzure cu ea.

— Îi lași în pace, nu, Moore ? Făgăduiești ?

— Să făgăduiesc ! Nu. Tot ce vreau să spun e că n-am să-mi dau prea multă osteneală să-i prind ; dar dacă îmi pică vreunul în mînă...

— Ai să pui mîna pe el, fără-ndoială ; dar ai prefera ca ăștia să facă ceva mai rău decît să oprească un furgon — și-abia după aceea să te răfuiești cu ei. Ei, dar să nu mai vorbim despre asta deocamdată. Am ajuns la ușa mea, domnilor, și sper că domniile-voastre și restul oamenilor îmi veți trece pragul ; n-o să strice nimănui o mică gustare.

Moore și Helstone se opuseră acestei propuneri ca nefiind trebuitoare ; dar cu atîta curtenie urmară insistențele, și, pe deasupra noaptea era atît de neprietenoasă, iar licărul ferestrelor acoperite cu perdele de muselină de la locuința în fața căreia poposiseră era atît de îmbietor, încît pînă la urmă se învoiră. Domnul Yorke, după ce coborî din gabrioletă, pe care o lăsă în seama unui om ce apăru dintre acareturi la sosirea sa, îi întovărăși spre casă.

Ați putut băga de seamă că domnul Yorke își schimba întrucîtva felul său de a se exprima ; vorbea cînd cu accent din Yorkshire get-beget, cînd într-o englezească foarte pură. Și felul său de a se purta era supus unor alternări asemănătoare ; putea fi politicos și afabil, și putea fi repezit și grosolan. Condiția sa socială, deci, nu ați putea-o determina ușor după vorbire și purtare ; poate că înfățișarea locuinței sale va hotărî aprecierea.

Pe oameni îi sfătui s-o apuce spre bucătărie, spunîndu-le că „se va îngriji să li se servească de îndată ceva

de gustare". Domnii fură poftiți să intre în casă prin ușa din față. Se văzură într-un hol strîmt, căptușit aproape pînă în tavan cu tablouri ; de aici fură conduși într-un salon încăpător, cu un foc măreț arzînd în cămin ; părea să fie cea mai îmbietoare dintre încăperi, și dacă stăteai s-o cercetezi cu de-amănuntul, efectul înviorător nu scădea. Nu se putea vorbi de splendoare, dar vedeai gust pretutindeni — un gust neobișnuit — gustul, ai zice, al unui om umblat, al unui cărturar și al unui gentleman. O seamă de priveliști italiene împodobeau pereții ; fiecare dintre acestea era un exemplar de adevărată artă ; un cunoscător le alesese ; erau autentice și de valoare. Chiar și la lumina luminărilor, cerul senin, depărtările estompate, cu văzduhul albastru tremurînd între ochi și coline, culorile proaspete și alăturările fericite de umbre și lumini încîntau privirea. Subiectele erau toate pastorale, scenele însorite. Pe o canapea se afla o ghitară și cîteva partituri ; mai vedeai camee, splendide miniaturi ; un grup de vase, grecești la înfățișare, pe consolă ; cărți frumos rînduite în două dulapuri elegante.

Domnul Yorke își pofti oaspeții să se așeze ; apoi sună să se aducă vinul ; servitorului care-l aduse îi dădu, ca gazdă grijulie, ordine să se ocupe de ospătarea oamenilor din bucătărie. Parohul rămase în picioare ; pare-se că nu-i plăceau cele văzute în jur ; și refuză să guste vinul pe care i-l oferi amfitrionul.

— Cum ți-i voia, remarcă domnul Yorke. Socot că te gîndești la obiceiurile orientalilor, părinte Helstone, și nu vrei să bei și să mănînci sub acoperișul meu, de teamă să nu fii silit să ne împrietenim ; dar eu nu sînt așa de tipicar și de superstițios. Poți să dai de dușcă tot clondirul ăsta, după cum și dumneata poți să-mi oferi o sticlă din cel mai bun vin pe care-l ții în pivnița dumitale, iar eu tot am să mă socotesc liber să-ți stau împotrivă de cîte ori am prilejul — la fiecare adunare parohială și la fiecare întrunire judecătorească la care ne vom întîlni.

— Este tocmai ce-aș dori din partea dumitale, domnule Yorke.

— Și-acum, spune-mi, părinte Helstone, frumos îți șade să alergi călare după zurbagii pe o noapte ploioasă, la vîrsta dumitale ?

— Frumos îmi șade totdeauna să-mi fac datoria ; iar în împrejurarea de față datoria este o plăcere deplină. Să vînezi putregaiul este o ocupație nobilă — vrednică pînă și de un arhiepiscop.

— Vrednică de dumneata, orișicum ; dar unde-i diaconul ? S-o fi dus să viziteze vreun biet bolnav, sau poate că vînează și el putregaiul într-altă parte.

— Face de pază la Hollow's Mill.

— Sper că i-ai lăsat un strop de vin, Bob, zise el, întorcîndu-se spre domnul Moore, ca să-și învîrtoșeze curajul ? Nu așteptă răspuns, ci continuă repede, adresîndu-se tot lui Moore, care se trîntise într-un fotoliu de modă veche, așezat lîngă foc : Mișcă-te, Robert ! Hai, scoal-te, băiete ! Acela-i locul meu. Ia canapeaua sau alte trei jilțuri, dacă vrei, dar nu pe ăsta ; e al meu și al nimănui altul.

— De ce ții așa de mult la jilțul ăsta, domnule Yorke ? întrebă Moore, supunîndu-se ordinului și eliberînd alene locul.

— Fiindcă înaintea mea a fost al tatălui meu, și ăsta-i singurul răspuns pe care ți-l dau ; iar explicația este la fel de bună ca și cele pe care le dă părintele Helstone îndeobște pentru ideile sale.

— Moore, ești gata de plecare ? întrebă parohul.

— Aș ! Robert nu-i gata ; sau mai bine-zis eu nu sînt gata să mă despart de el ; nu-i cuminte și trebuie să se îndrepte.

— De ce, domnule ? Ce-am făcut ?

— Ți-ai făcut dușmani peste tot.

— Și ce-mi pasă mie ? Ce-mi pasă mie dacă mitocanii voștri din Yorkshire mă urăsc sau mă simpatizează.

— Vezi, asta e ! Dumnealui e os de venetic printre noi ; taică-său n-ar fi vorbit niciodată așa. Du-te înapoi la Anvers, unde te-ai născut și-ai crescut, *mauvaise tête !*

— *Mauvaise tête vous-même ; je ne fais que mon devoir : quant à vos lourdauds de paysans, je m'en moque !*

— *En revanche, mon garçon, nos lourdauds de paysans se moqueront de toi ; sois en certain,* răspunse Yorke, vorbind cu un accent franțuzesc aproape tot atît de pur ca al lui Gérard Moore.

— *C'est bon ! C'est bon ! Et puisque cela m'est égal, que mes amis ne s'en inquiètent pas.*

— *Tes amis ! Où sont-ils, tes amis ?*

— *Je fais écho, où sont-ils ? et je suit fort aise que l'écho seul y répond. Au diable les amis ! Je me souviens encore du moment où mon père et mes oncles Gérard appellèrent autour d'eux leurs amis, et Dieu sait si les amis se sont empressés d'accourir à leur secours ! Tenez, Monsieur Yorke, ce mot, ami, m'irrite trop ; ne m'en parlez plus.*

— *Comme tu voudras.*[1]

Și cu aceasta domnul Yorke tăcu ; și în timp ce ședea răsturnat pe spate în jilțul său triunghiular din stejar sculptat, am să profit de ocazie ca să vă schițez portretul acestui gentleman din Yorkshire, care știa să vorbească limba franceză.

CAPITOLUL IV

Domnul Yorke
(urmare)

În toate privințele era, prin excelență, un gentleman din Yorkshire. Avea cam cincizeci și cinci de ani, însă din pricina părului alb-argintiu, la prima vedere părea și mai bătrîn. Fruntea îi era largă, nu înaltă ; obrazul proaspăt și plin de sănătate ; asprimea nordului i se citea pe trăsături la fel de limpede cum îi răsuna în glas ;

[1] ...încăpățînatule !
— Dumneata ești încăpățînat ! Eu doar îmi fac datoria : cît despre neajutorații dumitale de țărani, puțin îmi pasă !
— În schimb, băiete, neajutorații noștri de țărani puțin o să le pese de tine ; de asta să fii încredințat...
— Bine ! Bine ! Și cum mie mi-e totuna, prietenii mei n-au de ce se neliniști.
— Prietenii tăi ! Și unde ți-s prietenii ăștia ?
— Uite că îți răspund ca un ecou : unde sînt ? Și-s foarte mulțumit că numai ecoul răspunde. Ducă-se dracului prietenii ! Pînă astăzi mi-aduc aminte de vremea cînd tata și unchii mei Gérard și-au chemat prietenii în sprijin, și Dumnezeu știe dacă prietenii s-or fi grăbit să le sară într-ajutor ! Și află, domnule Yorke, că pe mine vorba asta prieten teribil mă mai scoate din sărite ; să n-o mai pomenești.
— Cum ți-i voia.

fiece amănunt era pe deplin englezesc, fără nici o urmă de tip normand, în nici o privință ; avea un chip neelegant, neclasic, nearistocratic. Oamenii subțiri ar fi spus despre chipul lui că e vulgar ; oamenii cu scaun la cap l-ar fi calificat drept caracteristic ; oamenii cu spirit pătrunzător s-ar fi desfătat observîndu-i vigoarea, vioiciunea, inteligența — originalitatea aspră dar incontestabilă întipărită în fiecare trăsătură, ascunsă în fiece cută. Totuși fața aceasta rămînea răzvrătită, disprețuitoare și ironică, fața unui om greu de condus și cu neputință de subjugat. De statură mai degrabă înaltă, vînjos și bine făcut, avea în purtări o maiestuoasă probitate ; în întreaga sa înfățișare nu s-ar fi putut găsi nici măcar o umbră de clovnerie.

Nu-mi vine deloc ușor să schițez înfățișarea domnului Yorke, dar e încă și mai greu să-i arăți firea. Dacă te aștepți cumva, cititorule, să ți se ofere aici Perfecțiunea, ori fie și numai un bătrîn gentleman binevoitor și milos — te înșeli. Domnului Moore îi vorbise cu oarecare rost și cu oarecare căldură ; de aici însă nu trebuie să tragi concluzia că întotdeauna ceea ce vorbea și gîndea era îndreptățit și amabil.

Înainte de toate, domnul Yorke era lipsit de facultatea Venerației — lipsă foarte însemnată și care îl azvîrle pe om în mari necazuri în orice loc și în orice împrejurări unde este nevoie de supunere neșovăielnică și ascultare oarbă. În al doilea rînd, domnului Yorke îi lipsea facultatea de a-i înțelege pe oameni, cusur care îl văduvește pe om de compasiune ; și, în al treilea rînd, era prea puțin înzestrat cu facultățile Îngăduinței și Idealismului, ceea ce alunga din firea lui seninătatea și blîndețea, iar pentru sine însuși împuținа aceste daruri divine, oriunde le-ar fi căutat pe fața pămîntului.

Lipsa de venerație îl făcea să fie neîndurător față de cei mai mari decît el : regi, nobili și prelați, dinastii și parlamente, instituții dimpreună cu toate activitățile lor, cele mai multe dintre asemenea fapte, forme, drepturi sau pretenții i se păreau o adevărată rușine — toate niște prostii ; nu le găsea nici un fel de rost și nu-i procurau nici o satisfacție, socotind că ar fi un cîștig evident și nici o pierdere pentru omenire dacă înaltele locuri ocupate ar fi definitiv rase de pe fața pămîntului și ocupanții lor striviți sub dărîmături. Lipsa venerației îi mai făcea și inima nesimțitoare față de palpitanta desfătare oferită de

admirarea lucrurilor demne de admirație; seca mii de izvoare limpezi ale bucuriei; făcea să pălească mii de plăceri adînci. Nu era un necredincios, deși nu aparținea nici unei secte; dar credința lui nu putea fi aceea a cuiva care se pricepe să venereze. Credea și în Dumnezeu și în rai; însă Dumnezeul și raiul lui rămîneau acelea ale unui om lipsit de temeri, imaginație și gingășie.

Slăbiciunea posibilităților sale de înțelegere a oamenilor îl ducea la inconsecvență; în vreme ce propovăduia cîteva idei minunate cu privire la îngăduința reciprocă și la răbdare, nutrea față de anumite categorii o antipatie intolerantă: vorbea despre „popi“ și tot ce era în legătură cu preoții, despre „stăpîni“ și toate apanajele stăpînilor, cu o asprime, și uneori chiar cu o impertinență pe cît de nedrepte pe atît de insuportabile. Nu era în stare să se pună pe sine însuși în locul celor pe care îi ponegrea; nu era în stare să facă legătura între greșelile acestora și tentațiile ce le aveau de înfruntat; între slăbiciunile și greutățile lor; nu era în stare să înțeleagă efectul pe care l-ar fi avut asupra lui însuși, pus în situația respectivă, cutare ori cutare circumstanță, și deseori dădea glas în chipul cel mai crud și mai tiranic unor dorințe ale sale cu privire la cei ce se purtaseră, după cîte credea el, cu tiranie și cruzime. Dacă ar fi fost după amenințările proferate de el, însemna că ar fi folosit mijloace arbitrare, nemiloase chiar, pentru a face să prospere cauza libertății și egalității. Egalitate — da, domnul Yorke vorbea despre egalitate, însă în sufletul său era un om foarte mîndru: deosebit de prietenos cu muncitorii lui, nespus de binevoitor cu cei aflați mai prejos de el și care se supuneau ascultători acestei situații, dar trufaș ca un Belzebut față de cei socotiți de lume (căci el nu socotea pe nimeni astfel) a fi mai-mari ai săi. Răzvrătirea îi stătea în sînge: i-ar fi fost cu neputință să rabde a fi controlat, nici taică-său, nici bunică-său, înaintea lui, nu răbdaseră, iar feciorii care urmau să vină după el n-aveau să îndure niciodată.

Lipsa de îngăduință, în general, îl făcea să fie necruțător cu prostia și cu orice alte greșeli ar fi venit să irite firea sa vajnică și pătrunzătoare; înlătura orice opreliște din calea ironiei lui usturătoare. Necunoscînd mila, era uneori în stare să rănească iar și iar, fără să-l

intereseze cîtă durere pricinuia, sau cît de adînc împlînta pumnalul.

În ce privește puținătatea spiritualității din cugetul său, ea ar putea doar cu greu fi denumită cusur; o ureche muzicală fină, un ochi plin de discernămînt, în privința culorilor și formelor, îl înzestrau cu exigență și gust; iar pe imaginație — cine dă doi bani? Unde se află acela care să n-o considere drept însușire mai degrabă primejdioasă și fără rost — rudă apropiată cu slăbiciunea — poate chiar o componentă a alienării mintale — mai curînd o boală decît un dar al minții?

Este probabil că toți o socotesc astfel, cu singura excepție a celor care dispun — sau își închipuie că dispun — de ea. Dacă i-ai asculta pe aceștia din urmă, ai putea să-ți închipui că inima le-ar îngheța de n-ar fi scăldată într-un asemenea elixir; că ochii li s-ar încețoșa dacă flacăra aceasta n-ar veni să le lumineze vederea; că s-ar simți sihăstriți dacă acest tovarăș i-ar părăsi vreodată. Ai bănui că ea îi face părtașii unei speranțe ce întîmpină primăvara, unui farmec ce învăluie vara, unei bucurii senine aduse de toamnă, unei consolări în fața iernii, care ție îți rămîn necunoscute toate. Bineînțeles, e vorba de o iluzie; însă fanaticii se agață de visurile lor și n-ar renunța la ele nici măcar pentru aur.

Și cum domnul Yorke nu dispunea de imaginație poetică, o socotea o înzestrare cît se poate de inutilă atunci cînd o afla la alții. Pe pictori și pe muzicanți putea să-i suporte, sau chiar să-i încurajeze, fiindcă era capabil să guste roadele artei lor; era în stare să sesizeze farmecul unui tablou și să trăiască desfătarea muzicii bune; dar un timid poet — oricîtă forță i-ar fi clocotit și oricît de arzător foc i-ar fi sălășluit în piept — dacă n-ar fi putut ține și loc de contabil și dacă n-ar fi putut s-o facă și pe negustorul — din partea domnului Hiram Yorke ar fi putut foarte bine să trăiască neluat în seamă și să moară disprețuit.

Iar cum pe lume sînt mulți de-alde Hiram Yorke, este foarte bine că adevăratul poet, oricît de modestă i-ar fi aparența, deseori ascunde sub aspectul blajin un spirit necruțător, o neiertătoare ascuțime de minte sub sfiiciune, și este capabil să măsoare dimensiunile adevărate ale celor care îl privesc de sus, să stabilească exact importanța și valoarea acelor căi pentru a căror respingere este adînc

disprețuit. Este o fericire că el se poate bucura de propria-i veselie, de propria-i întovărășire cu marele lui prieten și darnica lui zeiță, Natura, cu totul independent de cei cărora prezența sa nu prea le face plăcere, și în prezența cărora el nu poate afla nici umbră de bucurie. Este drept că în vreme ce lumea întreagă și împrejurările întorc înspre el o față întunecoasă și înghețată — și pe bună dreptate, desigur, de vreme ce el cel dintîi le întoarce o față întunecoasă, înghețată și indiferentă — poetul să aibă putința de a-și păstra în suflet o lumină sărbătorească și scumpă, în stare să îmbrace în cinstea lui în strălucire și bucurie tot ce îi stă în preajmă ; iar în acest timp ceilalți văd în existența sa, probabil, doar o adîncă noapte polară niciodată înveselită de lumina soarelui. Adevăratul poet nu are nevoie de nici un strop de compătimire : el este în stare să rîdă pe furiș ori de cîte ori un suflet înțelegător și dezorientat îl plînge. Chiar și atunci cînd pragmaticii stau să-l judece și proclamă că el și arta lui ar fi lipsite de orice sens, poetul ascultă sentința cu o atît de usturătoare batjocură, cu un atît de larg, adînc, cuprinzător și caustic dispreț față de nevrednicii farisei care au rostit-o, încît este mai degrabă demn de dojană decît de compătimire. Totuși, cele de mai sus nu sînt gîndurile domnului Yorke ; iar în clipa de față noi cu domnul Yorke avem de-a face.

Cititorule, ți-am vorbit despre cîteva dintre cusururile lui ; cît despre merite, era unul dintre cei mai destoinici și demni de prețuire oameni din Yorkshire : pînă și cei cărora nu le era simpatic se vedeau nevoiți să-l respecte. Săracii îl iubeau cu înflăcărare fiindcă se purta foarte grijuliu și într-adevăr părintește față de ei. Cu cei care munceau pentru el era prevenitor și afectuos : dacă terminau o anumită treabă, încerca din toate puterile să le găsească alta ; sau, dacă nu izbutea, îi ajuta să se mute împreună cu familiile într-o regiune unde se putea găsi de lucru. Trebuie de asemenea arătat că, în cazul cînd vreunul dintre „oamenii lui", cum se mai întîmpla uneori, dădea semne de neascultare, Yorke — care, la fel cu mulți dintre cei ce nu suporta controlul, se pricepea de minune să controleze foarte meticulos — deținea secretul zdrobirii revoltei încă din fașă, al smulgerii ei din rădăcini, așa cum proceda cu orice buruiană dăunătoare, astfel încît niciodată nu s-a întins și nu a crescut în sfera autorității

sale. Aceasta fiind fericita stare a treburilor proprii, se considera întru totul liber să vorbească plin de aspră severitate despre cei ce nu se bucurau de aceeași situație și să pună tot ce era neplăcut în această împrejurare pe seama greșelilor săvîrșite, să se desolidarizeze de patroni și să susțină deschis cauza lucrătorilor.

Familia domnului Yorke era prima și cea mai veche din ținut ; iar el însuși, chiar fără să fie cel mai bogat, rămînea unul dintre bărbații cei mai influenți. Primise o educație aleasă ; în tinerețe, înainte de Revoluția Franceză, călătorise pe continent : se descurca bine în limbile franceză și italiană. În răstimpul unei șederi de doi ani în Italia, strînsese multe tablouri bune și rarități pline de gust, cu care acum îi era împodobită reședința. Atunci cînd o dorea, putea să aibă manierele celui mai stilat gentleman de școală veche ; dacă era dispus să se arate plăcut, conversația lui putea să fie deosebit de interesantă și originală ; iar dacă de obicei se exprima în dialectul din Yorkshire, o făcea doar fiindcă așa dorea, preferind vorbirea străveche a băștinașilor în locul unui vocabular mai rafinat. „Pronunția eliptică din Yorkshire — obișnuia el să spună — e mai frumoasă decît stîlcirea mahalagească în aceeași măsură în care mugetul taurului este mai plăcut decît chițăitul șobolanilor."

Cale de mile întregi de jur împrejur, domnul Yorke era cunoscut și cunoștea pe toată lumea ; totuși, relațiile lui apropiate rămîneau foarte puține. Fiind el însuși profund original, nu gusta deloc lucrurile de duzină : un personaj din topor, dar vioi la minte, de viță aleasă ori modestă, se putea oricînd înțelege cu domnul Yorke ; un personaj rafinat dar insipid, oricît de înaltă i-ar fi fost poziția, era tot ce putea fi mai aprig detestat de acest om. Cu dragă inimă ar fi petrecut un ceas discutînd ca de la om la om cu unul dintre muncitorii săi deștepți, sau cu vreo bătrînă ciudată și isteață dintre cele ce trebăluiau prin curte, pe cîtă vreme ar fi stat în cumpănă dacă să acorde vreun minut unui gentleman distins și nesărat, ori celei mai la modă și mai elegante, chiar și frivolă, dintre cucoane. Preferințele de genul ăsta le împingea dincolo de margini, uitînd că se pot foarte bine afla caractere plăcute, ba chiar admirabile, printre oameni ce nu aveau putința să fie originali. Făcea totuși și excepție de la propria-i regulă : exista o anumită structură mintală deschisă,

sinceră, nepăsătoare față de rafinamente, aproape complet lipsită de calități intelectuale și cu totul incapabilă să aprecieze intelectualitatea lui — dar care, în același timp, niciodată nu se arăta scîrbită de grosolănia sa, nu putea fi ușor rănită de sarcasm, nu-i cerceta cu luare-aminte spusele, faptele ori părerile — iar cu acest soi de oameni se simțea pe deplin în largul său și, prin urmare, pe acesta îl prefera înaintea tuturor. În contact cu asemenea inși se simțea pe deplin stăpîn. Deși se supuneau în mod implicit influenței lui, ei nu-i recunoșteau niciodată superioritatea: fiindcă nici prin minte nu le-ar fi trecut să se gîndească la o asemenea treabă; deveneau astfel cu desăvîrșire supuși, fără să-i amenințe nici cea mai mică primejdie de a deveni servili; iar insensibilitatea lor negîndită, firească, lipsită de orice artificiu, era pentru domnul Yorke la fel de binevenită, fiind la fel de comodă, ca și fotoliul în care obișnuia să se așeze sau podelele pe care obișnuia să se plimbe de colo-colo.

Se va fi băgat de seamă că față de domnul Moore nu se purtase chiar fără bunăvoință: avea două sau trei motive de a arăta o vagă slăbiciune pentru acest gentleman. S-ar putea să pară ciudat, dar primul dintre ele era faptul că Moore vorbea englezește cu accent străin și franțuzește cu un accent impecabil; și că fața lui negricioasă, delicată, liniile ei fine, deși cam veștejite, îi dădeau o expresie cît se poate de antibritanică și antiyorkshireză. Asemenea lucruri par ușuratice și fără șanse de a-l influența pe un om ca Yorke; dar adevărul este că ele îi trezeau vechi și probabil plăcute asociații: îi readuceau în minte călătoriile, vremurile tinereții. Prin orașe și alte locuri din Italia văzuse chipuri ca al lui Moore; prin cafenelele și teatrele pariziene auzise glasuri ca al său: fusese tînăr pe atunci, iar cînd îl vedea și îl auzea pe acest străin, i se părea că e tînăr din nou.

În al doilea rînd, îl cunoscuse pe tatăl lui Moore și făcuse afaceri cu el: o legătură ceva mai substanțială, dar în nici un caz mai plăcută; căci, firma lui avînd legături de afaceri cu firma lui Moore, fusese de asemenea amestecată într-o anumită măsură și în pierderi.

În al treilea, descoperise în Robert însuși un foarte abil om de afaceri. Găsea motive să prevadă că pînă la urmă, într-un fel sau altul, avea să se îmbogățească; îl respecta atît pentru hotărîrea cît și pentru perspicacitatea lui; poate ca și pentru asprime. O a patra împrejurare care îi apropia era faptul că, fiind unul dintre curatorii proprietarului minor pe pămîntul unde se afla Hollow's Mill, domnul Yorke avusese dese ocazii să se consulte cu el în legătură cu modificările și îmbunătățirile făcute acolo de Moore.

În ceea ce-l privește pe celălalt oaspete aflat acum în salonul domnului Yorke, domnul Helstone, între acesta din urmă și gazdă exista o dublă antipatie: una izvorîtă din firea fiecăruia și a doua din împrejurări. Omul cu mintea deschisă îl ura pe formalist; iubitorul de libertate îl detesta pe robul disciplinei: în afară de cele spuse mai sus, mergea vorba că în anii de odinioară, fuseseră amîndoi curtezanii aceleiași doamne.

Ca regulă generală, în vremea tinereții domnul Yorke se remarcase ca avînd slăbiciune pentru femeile sprințare și îndrăznețe: o siluetă și un aer sănătos, o minte ageră, o limbă ascuțită păreau să-l atragă înainte de orice. Și cu toate astea niciodată nu ceruse în căsătorie pe vreuna dintre strălucitoarele frumoase a căror societate o căuta; și cu totul pe neașteptate se îndrăgosti serios și peți numaidecît o fată ce reprezenta antipodul acelora care pînă atunci îi reținuseră atenția: o fată cu chip de Madonă; o fată de marmură însuflețită; liniștea întruchipată. N-avea importanță că atunci cînd vorbea cu ea nu-i răspundea decît în monosilabe; n-avea importanță că suspinele lui rămîneau neauzite, că privirilor lui nu le răspundea nici o privire, că niciodată nu era sensibilă la părerile lui, rareori zîmbea la glumele sale, nu-i arăta nici un fel de respect și nici o atenție; n-avea importanță că părea să fie opusul oricărei trăsături de feminitate dintre acelea pe care, după cum știa o lume întreagă, le admirase toată viața: pentru el Mary Cave era fără cusur, fiindcă cine știe cum, pentru un motiv oarecare — și fără îndoială că avea un motiv — o iubea.

Pe vremea aceea, domnul Helstone, diacon la Briarfield, o iubea și el pe Mary; sau, în orice caz, îi era dragă. Mulți alții o admirau, căci era frumoasă ca un înger sculptat; preotul era însă preferat datorită funcției sale: această profesie îl investea probabil cu vreuna dintre iluziile trebuitoare pentru a ispiti întru împlinirea căsătoriei; și pe care domnișoara Cave nu le găsea la nici unul dintre tinerii negustori de lînă, ceilalți adora-

tori ai săi. Domnul Helstone nici nu nutrea și nici nu mărturisea c-ar fi nutrit pasiunea arzătoare a domnului Yorke pentru tînăra domnișoară : nu arăta nimic din smerita adorație ce părea să-i copleșească pe cei mai mulți dintre pretendenți ; el vedea ce este ființa asta într-adevăr, mai limpede decît vedeau ceilalți ; și de aceea era în mai mare măsură stăpîn atît pe ea cît și pe sine însuși. Prin urmare fata acceptă de la prima vorbă, și se căsătoriră.

Natura n-avusese niciodată de gînd să facă din domnul Helstone un foarte bun soț, mai ales pentru o nevastă liniștită. După părerea lui, atîta vreme cît o femeie tăcea, însemna că n-o doare nimic și nu dorește nimic. Dacă nu se plîngea de singurătate, de o singurătate aproape continuă, însemna că starea asta nu o nemulțumește cîtuși de puțin. Dacă nu vorbea și nu-și impunea prezența, nu-și arăta preferința pentru cutare lucru și sila față de cutare altul, însemna că nu are nici preferințe și nici antipatii, și deci n-avea rost să te interesezi de gusturile ei. Nici n-avea pretenția să le înțeleagă pe femei sau să le compare cu bărbații ; ele reprezentau o categorie aparte, probabil o categorie absolut inferioară în cadrul existenței ; o nevastă nu poate să fie tovarășul bărbatului, cu atît mai puțin confidentul, și încă mai puțin sprijinul său. După un an sau doi, nevasta *lui* nu mai prezenta pentru el mare importanță, în nici o privință ; iar cînd, într-o bună zi, pe neașteptate, după părerea lui — căci nu observase cum se ofilea — dar treptat-treptat, după cum credeau alții, își luă rămas bun de la el și de la viață, în patul conjugal nemairămînînd decît un frumos tipar de argilă, alb și rece, își dădu seama de pierderea suferită, dar cine ar putea să spună în ce măsură ? Totuși, e probabil că mai mult decît s-ar fi părut ; căci nu era el omul din care suferința să stoarcă ușor lacrimi.

Doliul fără lacrimi și purtat cu demnitate scandaliză pe bătrîna menajeră, ca și pe servitoarea, care străjuiseră la căpătîiul doamnei Helstone în timpul bolii, și care, poate, avuseseră prilejul să afle despre firea răposatei doamne, despre bogăția ei de simțăminte, mai multe decît știuse bărbatul ei. Au bîrfit împreună deasupra coșciugului, au născocit povești, înflorindu-le, despre stingerea treptată și adevărata ori presupusa ei pricină ; pe scurt, s-au ațîțat una pe cealaltă în indignarea împotriva

asprului omuleț, care ședea într-o odaie alăturată și cerceta niște hîrtii, neștiutor de oprobriul al cărui obiect ajunsese.

Abia fusese îngropată doamna Helstone, cînd prin împrejurimi începură să se răspîndească zvonuri că murise de inimă rea ; acestea crescură iute devenind povestiri despre oboseală peste puteri și, în cele din urmă, fel de fel de amănunte despre purtarea nemiloasă a bărbatului : povești cu totul neadevărate, dar nu mai puțin trecute cu înfrigurare pe seama presupusului vinovat. Domnul Yorke le auzise și în parte chiar le crezuse. Bineînțeles, nici înainte nu nutrise simțăminte prietenești față de rivalul său mai norocos ; deși acum era și el om însurat și unit cu o femeie ce părea în toate privințele o fire diametral opusă bietei Mary Cave, nu putea să uite marea dezamăgire a vieții lui ; iar cînd auzi că ceea ce ar fi putut să fie ceva atît de scump inimii lui fusese neglijat, poate chiar maltratat de altcineva, început să nutrească împotriva acelui altcineva o adîncă și înverșunată ostilitate.

Domnul Helstone nu cunoștea decît pe jumătate natura și forța acestei ostilități : nu știa cît de mult o iubise Yorke pe Mary Cave, ce simțise atunci cînd o pierduse, nici calomniile privitoare la modul cum își tratase nevasta, foarte familiare tuturor urechilor din împrejurimi, în afară de ale sale. Credea că numai deosebirile de ordin politic și religios se ridicau între el și domnul Yorke ; dacă ar fi știut cum anume stăteau lucrurile, este foarte greu de presupus că ar fi putut fi vreodată convins să calce pragul fostului său rival.

Domnul Yorke nu-și reluă cuvîntarea ținută în fața lui Robert Moore ; în scurtă vreme conversația reîncepu într-o formă mai generală, deși tot pe un ton oarecum de ceartă. Starea de nesiguranță din țară, feluritele jafuri comise în ultima vreme asupra fabricilor din ținut furnizau material bogat pentru neînțelegeri ; cu atît mai mult cu cît fiecare dintre cei trei gentlemeni prezenți aveau păreri mai mult sau mai puțin deosebite în chestiunile discutate. Domnul Helstone îi socotea pe patroni nedreptățiți și pe muncitori oameni cu care nu se poate sta de vorbă : condamna delaolaltă larga răspîndire a spiritului de nelealitate față de autoritățile constituite, ne-

reu crescîndul refuz de a suporta cu răbdare niște rele socotite de el inevitabile; soluțiile preconizate de paroh erau o intervenție guvernamentală hotărîtă, o vigilență strictă a magistraților; iar dacă devenea indispensabilă, o promptă constrîngere cu ajutorul armatei.

Domnul Yorke ar fi dorit să afle dacă intervenția, vigilența și constrîngerea pomenite aveau să-i hrănească pe cei flămînzi, să ofere de lucru celor care doreau să muncească și pe care nimeni nu se arăta dispus să-i angajeze. Cercetă ideea acelor rele inevitabile; spuse că răbdarea oamenilor era o cămilă pe a cărei spinare pînă și ultimul atom ce mai putea fi suportat fusese de mai înainte pus, și că în momentul de față opunerea devenise o datorie; în spiritul de nelealitate față de autoritățile constituite el vedea cel mai promițător semn al vremurilor; patronii, recunoștea, fuseseră într-adevăr nedreptățiți, dar necazurile cele mai importante fuseseră îngrămădite pe capul lor de către un guvern „corupt, josnic și setos de sînge“ (acestea erau epitetele folosite de domnul Yorke). Nebuni de teapa lui Pitt, diavoli de teapa lui Castlereagh, idioți răuvoitori ca Perceval erau tiranii, blestemele abătute pe capul țării, nimicitorii negoțului. Îndărătnicia lor înfumurată în purtarea unui război nejustificat, a unui război ruinător și fără speranță, adusese națiunea în impasul de acum. Sistemul lor de impozite monstruos de sufocant, mîrșavele „Ordine ministeriale“ — ai căror inițiatori meritau să fie judecați pentru înaltă trădare și trimiși la ștreang, dacă vreun om politic meritase vreodată asemenea măsură — ei erau cei care legaseră piatra de moară de gîtul Angliei.

— Dar ce rost mai are să vorbești? întrebă domnul Yorke. Ce sorți de a fi auzită mai are rațiunea într-o țară asuprită de regi, asuprită de popi, asuprită de nobili unde un nebun e monarh cu numele și un depravat neinstit adevăratul conducător; unde a mai fost tolerata o asemenea insultă la adresa bunului-simț cum este caracterul ereditar al calității de legiuitor; unde o asemenea șarlatanie ca o bancă întreagă din Parlament să fie ocupată de episcopi, o asemenea nerușinată sfidare ca această biserică ghiftuită și oficializată, unde a mai fost oare suportată și venerată, unde mai era întreținută o armată pe picior de război, în vreme ce o sleahtă de popi puturoși și familiile lor sărăntoace zăceau întreținuți de osînza pămîntului?

Ridicîndu-și și așezîndu-și la loc pălăria cu boruri întoarse, domnul Helstone dădu replica.

În cursul vieții sale se mai întîlnise în două sau trei rînduri cu asemenea prilejuri cînd simțăminte de acest fel fuseseră cu multă vitejie susținute atîta vreme cît sănătatea, puterea și bunăstarea lumească rămăseseră aliații celui ce le profesa; dar a venit o vreme — urmă parohul — cînd pentru toată lumea „păzitorii casei tremura-vor; cînd teme-se-vor de ceea ce este înalt și spaima va stăpîni pretutindeni“, iar vremea aceea avea să fie vreme de cumpănă pentru susținătorii anarhiei și răzvrătirii, pentru dușmanii bisericii și ai bunei rînduieli. Cu puțină vreme în urmă — afirmă el — fusese chemat să citească acele rugăciuni statornicite de Biserica anglicană întru binele celor bolnavi, să le citească la jalnicul pat de moarte al unuia dintre dușmanii cei mai înrăiți; mai văzuse pe unul ca domnul Yorke căzut pradă remușcărilor, dornic să afle un loc pentru pocăință și neînstare să afle vreunul, deși îl căuta cu înfrigurare și cu lacrimi. Trebuie să-l prevină pe domnul Yorke asupra adevărului că blasfemia împotriva lui Dumnezeu și a regelui era păcat de moarte și că totuși există ceva ce se cheamă „Judecata-de-apoi“.

Domnul Yorke era pe deplin încredințat că există ceva ce se cheamă Judecata-de-apoi. Dacă n-ar fi așa, ar fi foarte greu să-ți închipui în ce fel toți ticăloșii care par să triumfe pe lumea asta, care fără nici un fel de pedeapsă sfărîmă inimi nevinovate, abuzează de privilegii nemeritate, sfidează principiile onoarei, iau pîinea de la gura săracilor, îi terorizează pe cei umili, îi lingușesc josnic pe cei bogați și falnici — unde au să fie aceștia răsplătiți după cum se cuvine, cu acea monedă pe care cu prisosință o merită? Dar, adăugă el, ori de cîte ori astfel de lucruri izbuteau să-l deprime prin înșelătoarele lor izbînzi obținute pe acest pumn de bălegar care e planeta noastră, nu făcea decît să întindă mîna către acea bătrînă carte (și arătă înspre o *Biblie* masivă din bibliotecă), s-o deschidă ca la întîmplare și era sigur că are să dea peste vreun verset ce răspîndea fum de pucioasă ca să îndrepte toate lucrurile. Știa el, continuă iarăși, către ce soartă se îndreaptă anumiți oameni, in-

tocmai ca și cum un înger cu aripi mari și albe i s-ar fi arătat în prag și i-ar fi spus-o.

— Sir, interveni domnul Helstone adunîndu-și întreaga demnitate, sir, marea cunoaștere a omului este să se cunoască pe sine însuși și locul pînă la care poate să i se întindă pasul.

— Așa! Așa! Dar o să-ți aduci aminte, domnule Helstone, că Neștiința a fost alungată chiar de la porțile raiului, purtată prin văzduh și azvîrlită la o ușă de pe marginea colinei, ce duce de-a dreptul la iad.

— Domnule Yorke, n-am uitat nici că Înfumurarea, nevăzînd calea ce-i stătea în față, a căzut într-o groapă adîncă, dinadins săpată acolo de prințul pămînturilor, ca să-i prindă în ea pe proștii înfumurați, care cădeau în adînc si fărîme se făceau.

— Ascultați, interveni domnul Moore, care pînă atunci asistase ca spectator tăcut dar amuzat la această luptă cu vorbe și a cărui indiferență față de politica zilei ca și față de bîrfele ce circulau printre vecini îi dădea putința să fie judecător imparțial, dacă nu chiar apatic, al meritelor fiecărui combatant, v-ați împroșcat destul cu noroi unul pe celălalt, ați arătat cît de amarnic vă detestați și cît de răi vă credeți unul pe celălalt. În ce mă privește, ura mi se revarsă încă într-un șuvoi atît de puternic împotriva indivizilor care mi-au fărîmat ramele, încît nu mi-a mai rămas nici un strop pentru cunoștințele mele particulare și încă chiar și mai puțin pentru lucruri așa de vagi cum ar fi o sectă sau un guvern. Dar vă rog să mă credeți, domnilor, amîndoi păreți niște oameni foarte răi, după cum v-ați arătat; mai răi decît v-aș fi putut eu bănui vreodată. Nu mai am curaj să rămîn toată noaptea alături de un răzvrătit și un blasfemator ca dumneata, Yorke; și mai că n-aș îndrăzni să mă întorc spre casă cu o față bisericească atît de crudă și tiranică, după cum s-a arătat domnul Helstone.

— Eu totuși plec, domnule Moore, spuse parohul aspru; hai cu mine sau nu, după cum vrei.

— Nu, nu-i rămîne de ales — are să *plece* cu dumneata, răspunse Yorke. E miezul nopții, ba chiar trecut; și nu mai îngădui pe nimeni care să stea în picioare în casă la mine. Trebuie să plecați cu toții. Scutură clopoțelul. Deb, îi spuse slujnicei care răspunsese la chemare, scoate-i pe ăia din bucătărie, încuie ușile și du-te la

culcare. Pe-aici vi-e calea, domnilor, continuă adresîndu-se oaspeților, și luminînd coridorul îi dădu pur și simplu pe ușă afară.

Își întîlniră tovarășii care veneau grăbiți și în neorînduială dinspre spatele casei; caii erau la poartă; încălecară și porniră, Moore rîzînd de brusca lor expediere, Helstone adînc indignat din aceeași pricină.

CAPITOLUL V

Hollow's Cottage[1]

A doua zi, cînd se sculă dimineața, Moore era încă bine dispus. Și el și Joe Scott petrecuseră noaptea în fabrică, folosindu-se amîndoi de unele locuri amenajate pentru dormit și în aripa din față și în cea din spate a birourilor; patronul se scula totdeauna foarte de dimineață, dar acum o făcuse chiar mai devreme decît de obicei; îl trezi pe Scott cîntînd un cîntec franțuzesc în vreme ce se spăla.

— Va să zică nu sîntem la pămînt, așa-i, patroane? strigă Joe.

— Nici de doi bani, *mon garçon* — adică băiatule — hai, scoală-te și să dăm o raită prin fabrică pînă nu vin lucrătorii, că vreau să-ți arăt ce plănuiesc pentru viitor. Totuși o s-avem mașinile, Joseph; ai auzit vreodată de Bruce[2]?

— Și de păianjen? Da, cum să nu: am citit și eu istoria Scoției și se-ntîmplă să știu în privința asta cît și dumneavoastră; și după cîte pricep vreți să spuneți că n-o să vă dați bătut.

— Așa e.

— Aveți cumva bani lăsați acolo, în țara dumneavoastră? întrebă Joe în vreme ce își strîngea lucrurile cu care-și improvizase culcușul și le punea la locul lor.

— În țara mea! Care-i țara mea?

[1] În traducere: „Casa de pe vîlcea". Denumirea de *cottage* este dată csăsuțelor modeste de la țară sau din cartierele suburbane.

[2] Robert Bruce (1274—1329), rege al Scoției, care l-a învins în 1314 pe Eduard al II-lea al Angliei.

— Cum care ? Franța — nu ?
— Nu Franța, asta în nici un caz. Întîmplarea că francezii au cucerit Anversul, unde m-am născut eu, nu mă face deloc franțuz.
— Atunci Olanda ?
— Nu sînt nici olandez : acuma confunzi Anversul cu Amsterdamul.
— Flandra cumva ?
— Mi-e silă de ce vrei tu să lași să se-nțeleagă, Joe ! Eu — și flamand ! Am eu mutră de flamand ? — nasul butucănos și proeminent, fruntea îngustă și teșită, ochii albaștri spălăciți, *„à fleur de tête"* [1] ? Sînt cumva numai trup și picioare deloc, așa cum arată un flamand ? Dar tu nici nu știi cum arată — neerlandezii ăștia, Joe, eu sînt din Anvers : maică-mea a fost de-acolo, deși se trăgea dintr-un neam franțuzesc, pricină pentru care vorbesc eu franțuzește.
— Dar tatăl dumneavoastră a fost din Yorkshire, de unde iese că și dumneavoastră sînteți puțintel de pe-aici ; și oricine poate să vadă că sînteți din sîngele nostru, dornic să faceți bani și să mergeți mereu înainte cum sînteți.
— Joe, ești cam porc-de-cîine ; dar eu am fost dintotdeauna deprins, încă din tinerețe, cu obrăznicia asta țărănească : *la classe ouvrière* — așa se spune în Belgia muncitorilor — se poartă brutal cu patronii lor ; și prin *brutal*, Joe, vreau să spun *brutalement*, ceea ce, probabil, tradus exact ar suna *grosolan*.
— În țara asta noi spunem deschis ce avem pe suflet ; iar preoții ăștia tineri și domnii cei mari de la Londra e mirați că sîntem *neciopliți*, da' nouă ne merge la inimă să le dăm pricină de mirare și ne veselim de-a mai mare hazul cînd îi vedem cum holbează ochii cît cepele și-și întind mînușițele, de parcă le-ai azvîrli cu gunoi în față, și pe urmă să-i auzim cum zic mușcîndu-și vorbele alea scurte : „Vai ! Vai ! Ce sălbatici ! Ce blestemați !"
— Și *sînteți* sălbatici, Joe ; doar n-oți fi crezînd că sînteți civilizați, nu-i așa ?
— Ei, așa și-așa, așa și-așa, patroane. Eu zic că noi ăștia, lucrătorii de prin fabrici de-aici din nord sîntem

[1] Bulbucați (fr.).

mult mai deștepți și știm mult mai multe decît știe fermierii ăia din sud. Negoțul ne ascute mintea ; iar cei de e mecanici, ca mine, e siliți să gîndească. Știți dumneavoastră ? Tot scotocind cu la mașinării și altele dintr-astea, am ajuns să mă deprind ca atuncea cînd văd ceva să caut și care-i pricina, și deseori zăbovesc multă vreme la asemenea treburi ; ba a mai început să-mi placă să și citesc și-s dornic să aflu ce-or fi avînd de gînd ăia de zice că ne guvernează să facă pentru noi și cu noi : și e alții încă mai deștepți ca mine ; mulți sînt printre flăcăii noștri unsuroși de miroase a păcură, și dintre vopsitorii cu pielea ba albastră, ba neagră e mulți de au capul cît banița și sînt în stare să-ți lămurească ce zice într-o afurisită de aia de lege, la fel de bine ca și dumneavoastră sau bătrînul de Yorke, da' mai e și unii de nu prea ne au la inimă, cum e Christopher Sykes de la Whinbury și scandalagiii cu gură mare ca diaconul ăsta al lui Helstone, Peter Irlandezul.
— Știu, Scott, tu te crezi băiat deștept.
— Ei, mă mai descurc și eu ; mă pricep să spun care-i brînză și care-i cretă, și înțeleg destul de limpede că m-am folosit de prilejurile ce mi-au ieșit în cale, mult mai bine decît socotesc unii de primprejurul meu ; numa' că în Yorkshire e acuma mii de oameni la fel de buni ca și mine, și vreo doi-trei încă și mai de nădejde.
— Ești un om tare de ispravă — un flăcău minunat ; dar ți s-a cam suit la cap, începi să semeni cu un nătărău înfumurat cu toate baliverneie astea ale tale, Joe ! Nu trebuie să crezi că dacă ai ajuns să ciugulești cîteva cunoștințe de matematici practice, și ai aflat despre unele fleacuri din elementele chimiei, uitîndu-te în fundul căzilor de vopsit, acuma ești un savant neluat în seamă ; și nu este cazul să presupui că dacă afacerile nu merg totdeauna ca pe roate, iar tu, și alții de-o seamă cu tine, mai rămîneți cîteodată și fără lucru și fără pîine, din pricina asta categoria voastră e o clasă de martiri și întreaga formă de guvernămînt sub care trăiți e bună de aruncat la gunoi. Ba mai mult decît atîta, nu este cazul să lași nici o clipă să se înțeleagă precum că toate virtuțile s-au refugiat în colibe și au părăsit pentru totdeauna casele cu acoperiș de ardezie. Să afli de la mine că urăsc din toată inima soiul ăsta de prostii, fiindcă știu foarte bine că omul este om oriunde s-ar afla, fie sub

acoperiș de țiglă, fie sub acoperiș de paie, și că în orice făptură omenească, atîta vreme cît mai răsuflă, viciul și virtutea se găsesc întotdeauna amestecate, în proporții mai mari sau mai mici, iar proporțiile astea nu sînt hotărîte de ranguri. Am întîlnit nemernici care erau bogați și am întîlnit nemernici care erau săraci, după cum am întîlnit și nemernici care nu erau nici bogați și nici săraci, dar împliniseră dorința Agarei [1] și trăiau într-o bunăstare modestă și voioasă. Uite că ceasul se pregătește să sune de șase : dă-i drumul Joe, și trage clopotul.

Era pe la jumătatea lunii februarie ; de aceea, zorile abia se pregăteau să se furișeze pe urmele nopții, să se strecoare cu o strălucire palâ prin întunecimile cafenii și să împrumute umbrelor o transparență neguroasă. În acea dimineață strălucirea se arăta mai pală decît de obicei ; zarea dinspre răsărit rămînea fără culoare și nici o lumină nu venea s-o înviorezé. Dacă vedeai cu cîtă încetineală își ridica ziua pleoapele îngreuiate, cît de spălăcită îi era privirea aruncată peste coline, ai fi zis că văpăile soarelui se înecaseră cu totul în ultimele talazuri ale nopții. Răsuflarea acelei dimineți îi era la fel de rece ca și înfățișarea ; un vînt aspru scutura nămeții norilor de noapte care lăsau la vedere, pe măsură ce se ridicau domol — împrăștiind în urmă, de jur împrejurul zărilor, un cerc decolorat cu sclipiri de argint — nu albăstrime de cer, ci un strat de aburi încă și mai palizi. De plouat nu mai ploua, dar pămîntul era îmbibat de apă, pîrîiașele și bălțile se umpluseră dînd peste margini.

La ferestrele fabricii se vedea lumină, clopotul încă bătea cu putere, și-atunci copiii micuți dădură buzna înăuntru, cu prea mare îmbulzeală, și se sperăm că din pricina asta nu simțeau prea adînc ascuțimea frigului ; și, într-adevăr, prin comparație, poate că dimineața de-acum li se părea mai curînd blîndă decît aspră ; căci deseori în iarna aceea veniseră la muncă prin viscol, prin potopuri de ploaie, prin ger cumplit.

Domnul Moore stătea la intrare și le supraveghea trecerea : îi număra în vreme ce pătrundeau pe ușă ; celor

[1] Personaj biblic, sclava lui Abraham și mama lui Ismael. Izgonită împreună cu fiul ei în pustie, s-a rugat atît până cînd un înger le-a arătat un izvor și astfel l-a putut scăpa de la moarte pe Ismael.

care cam întîrziară le spunea cîte o vorbă de dojană, repetată apoi ceva mai tăios de către Joe Scott, în clipa cînd întîrziații ajungeau la locurile de muncă. Nici patronul și nici supraveghetorul nu le vorbeau cu răutate ; nu erau oameni răi, nici unul dintre ei, deși amîndoi păreau să fie aspri, fiindcă îi supuneau la amenzi pe delincvenții sosiți mult prea tîrziu : domnul Moore îi punea să plătească un peni de îndată ce intrau, și le atrăgea atenția că prima repetare a acestei abateri avea să-i coste doi peni.

Regulile de disciplină sînt în asemenea împrejurări necesare, fără îndoială, iar patronii cruzi și neomenoși stabileau reguli crude și neomenoase pe care, cel puțin în vremea ce ne interesează pe noi, obișnuiau să le înăsprească în mod tiranic ; dar, cu toate că descriu personaje imperfecte (se va vedea că fiece personaj din cartea de față este mai mult sau mai puțin imperfect, pana mea refuzînd să schițeze ceva în stil exemplar), nu mi-am asumat sarcina de a înfățișa pe vreunele depravate sau de-a dreptul mîrșave. Pe chinuitorii de copii, pe stăpînii și vătafii de sclavi, îi las în seama temnicerului ; romancierul poate fi iertat pentru vina de a refuza să-și murdărească paginile cu relatarea unor astfel de isprăvi.

În loc de asta, prin urmare, în loc de a chinui sufletul cititorului și a-i ațîța simțămîntul Mirării cu descrieri amănunțite de biciuiri și bătăi, sînt fericită să-l pot informa că nici domnul Moore și nici supraveghetorul aflat în slujba lui n-au lovit vreodată vreun copil la ei în fabrică. Ce-i drept, Joe îi trăsese o dată o chelfăneală zdravănă unui fecior de-al lui fiindcă îl mințise și stăruia în minciună ; dar la fel ca și patronul său, avea prea mult sînge rece, era prea calm și, de asemenea, înzestrat cu prea mult simț de răspundere, pentru a face din pedepsele corporale altceva decît o întîmplare cu totul excepțională în purtarea față de tineri.

Domnul Moore dădu ocol fabricii sale, trecînd prin hala de filatură, prin hala vopsitoriei, prin țesătorie, pînă ce zorii gălbejiți se întremară prefăcîndu-se în zi. Pînă la urmă se înălță și soarele — sau cel puțin un disc alb, limpede, decolorat și aproape la fel de rece ca un bloc de gheață — mijindu-se peste creasta întunecată a colinei, prefăcîndu-se în argint pe marginea lividă a norului de deasupra lui, și privind apoi în jos, cu măreție, către întreaga întindere a vizuinii sau vîlcelei înguste între

ale cărei hotare ne aflam împrejmuiți. Se făcuseră ceasurile opt ; în fabrică luminile erau toate stinse ; se dădea semnalul pentru gustarea de dimineață ; copiii, eliberați de la muncă pentru o jumătate de ceas, se ocupau acum de micile căni de tablă unde se afla cafeaua și de măruntele săculețe în care își aveau porția de pîine. Să tragem nădejde că aveau mîncare destulă ; ar fi păcat să nu fie așa.

Abia acum, în sfîrșit, domnul Moore părăsi curtea fabricii și își îndreptă pașii spre locuință. De la fabrică și pînă acolo era drum scurt, dar gardul viu și taluzurile înălțate pe amîndouă laturile cărării dintre ele păreau să inspire ceva asemănător unei senzații de izolare. Era o casă mică, spoită cu var, și cu o marchiză verde deasupra ușii ; tulpini subțiratice și cafenii se înălțau din pămîntul grădinii, pe lîngă marchiza cea verde, de asemenea și sub ferestre alte tulpine, văduvite acum de boboci și de flori, prevesteau înmugurirea și înflorirea plantelor cățărătoare ce-aveau să vină în zilele de vară. Dinaintea casei se afla o brazdă de iarbă cu margini frumos conturate ; marginile nu erau încă decît niște grămăjoare de pămînt negru și numai ici și colo, prin unghere adăpostite, se ițeau abia ieșite din pămînt primele firișoare firave de ghiocei și șofran, verzi ca smaraldul. Primăvara întîrzia ; fusese o iarnă grea și nesfîrșită ; ultimii nămeți de zăpadă abia dispăruseră dinaintea ploilor din ajun ; ce-i drept, pe coline rămășițele albe mai sclipeau încă, pătau văile și încoronau piscurile ; pajiștea nu se înverzise, dar se luminase ca și iarba de pe taluz și din josul gardului viu de pe marginea drumeagului. Trei copaci așezați unul aproape de altul alcătuiau un grup elegant împrejurul casei ; nu se înălțau semeți, dar nefiind alții prin apropiere păreau frumoși și impunători acolo unde creșteau. Așa arăta locuința domnului Moore ; un cuib tihnit, prielnic pentru mulțumire și meditație, dar un cuib înlăuntrul căruia aripile acțiunii și ambiției nu puteau rămîne niciodată multă vreme adunate pe lîngă trup.

Aerul ei de confort modest nu părea să prezinte vreo atracție specială pentru stăpîn ; în loc să intre numaidecît înăuntru, el luă dintr-un mic șopron un hîrleț și se apucă să lucreze prin grădină. Cam vreun sfert de

ceas săpă fără întrerupere ; în cele din urmă, totuși, se deschise o fereastră și un glas de femeie îi strigă :

— *Eh, bien ! Tu ne déjeunes pas ce matin ?* [1]

Răspunsul, ca și restul discuției, urmară în franțuzește ; dar cum cartea de față este o carte englezească, am să le traduc în englezește :

— Masa e gata, Hortense ?

— Sigur că da ; e gata de o jumătate de ceas.

— Atunci sînt și eu gata ; mi-e o foame de lup.

Aruncă hîrlețul și intră în casă ; coridorul îngust îl conduse către un mic salon, unde o gustare alcătuită din cafea și pîine cu unt, cu un supliment, cam neenglezesc, de compot de pere, stătea întinsă pe masă. Peste aceste bunătăți trona doamna care vorbise de la fereastră. Înainte de a face vreun pas mai departe, se cuvine s-o descriu.

Părea puțin mai în vîrstă decît domnul Moore, să fi avut cam treizeci și cinci de ani, era înaltă și deși voinică, avea proporții armonioase ; părul foarte negru, era în momentul de față pus pe bigudiuri de hîrtie ; culori aprinse în obraji, nas mic, ochi mici și negri. Partea de jos a feței părea mare în comparație cu cea de sus ; fruntea îi era mică și destul de zbîrcită ; purta pe chip o expresie de iritare, lipsită însă de răutate ; în întreaga ei înfățișare exista un aer pe care te-ai fi simțit înclinat să-l socoți pe jumătate provocator și pe jumătate amuzant. Lucrul cel mai ciudat era îmbrăcămintea : jupă de stofă și un camizol de bumbac în dungi. Jupa era scurtă și permitea să se vadă picioarele și gleznele care, în ce privește simetria, lăsau mult de dorit.

Îți vei fi închipuind, cititorule, că am descris o femeie deosebit de șleampătă ; nici pe departe. Hortense Moore (sora domnului Moore) era o persoană foarte ordonată și foarte chibzuită ; jupa, camizolul și bigudiurile alcătuiau îmbrăcămintea ei de dimineață și cu care fusese obișnuită dintotdeauna, în țara de baștină, să-și „vadă de treburile gospodărești". Nu se hotărîse să adopte obiceiurile englezești fiindcă era obligată să trăiască în Anglia ; rămînea la vechea ei modă belgiană, pe deplin mulțumită că faptul acesta reprezenta un merit.

Mademoiselle avea o excelentă părere despre sine, opinie nu cu totul neîndreptățită, fiindcă era înzestrată

[1] Ei, ce faci ? În dimineața asta nu mai mănînci ? (Fr.)

cu unele calități autentice; numai că le cam supraestima fondul și intensitatea și lăsa cu totul deoparte feluritele mici cusururi care le întovărășeau. Niciodată n-ai fi putut-o convinge că este o persoană plină de prejudecăți și cu vederi înguste, că se dovedea prea sensibilă în ce privește propria-i demnitate și importanță și prea înclinată să găsească jigniri în tot soiul de fleacuri; nu era însă decît purul adevăr. În ciuda acestor lucruri, atunci cînd pretențiile ei de distincție nu întîmpinau piedici, iar prejudecățile nu-i erau jignite, putea să fie destul de drăguță și prietenoasă. Față de cei doi frați (căci mai exista și un Gérard Moore, în afară de Robert) dovedea un atașament fără limite. Fiind singurii reprezentanți în viață ai familiei lor scăpătate, deveniseră pentru ea niște ființe aproape sacre: despre Louis, totuși, știa mai puține lucruri decît despre Robert; fusese trimis în Anglia cînd era băiat nevîrstnic și își făcuse educația într-o școală englezească. Educația asta nefiind de natură să-l pregătească pentru negoț — după cum, de asemenea, se poate ca înclinațiile lui firești să nu-l fi împins către preocupări mercantile — atunci cînd năruirea perspectivelor de moștenire îi arătase că este nevoie să-și croiască singur un drum în viață, alesese foarte trudnica și foarte modesta carieră de profesor; fusese pedagog într-o școală, și se spunea că pe urmă trecuse preceptor într-o familie. De cîte ori vorbea despre Louis, Hortense afirma că are ceea ce ea numea *des moyens*[1], dar că este prea retras și prea sfios. Aprecierile ei despre Robert erau făcute pe alt ton și erau mai puțin moderate; cu Robert se mîndrea foarte tare; pentru ea era cel mai mare om din Europa; în ochii surorii toate vorbele și faptele lui apăreau remarcabile și ea se aștepta ca și lumea cealaltă să-l socotească la fel; nimic n-ar fi putut fi mai irațional, mai monstruos și mai infam decît dezacordul în orice privință cu părerile lui Robert — cu excepția dezacordului față de părerile ei.

Prin urmare, de îndată ce mai sus-pomenitul Robert se așeză la masă și ea îi servi o porție de compot de pere, tăindu-i apoi o tartină zdravănă, de modă belgiană, dădu drumul unui potop de mirări și nedumeriri în legătură cu isprava din noaptea trecută, adică distrugerea ramelor.

[1] Posibilități intelectuale (fr.).

— *Quelle idée!* să le sfărîmi. *Quelle action honteuse! On voyait bien que les ouvriers de ce pays étaient à la fois bêtes et méchants. C'était absolument comme les domestiques Anglais, les servantes sourtout; rien d'insupportable comme cette Sarah, par exemple!* [1]

— Pare curată și harnică, observă domnul Moore.

— Pare! Eu nu știu ce fel pare; și nici nu spun că ar fi cu totul murdară și leneșă: *mais elle est d'une insolence!* [2] Ieri s-a certat cu mine un sfert de oră despre felul cum trebuie gătită carnea de vacă; spunea că am fiert-o pînă am făcut-o numai zdrențe și că englezii n-ar fi niciodată în stare să înghită o asemenea mîncare cum este gustosul nostru *bouilli*[3], și că *le bouillon*[4] nu ar fi nimic altceva decît apă caldă și grasă, iar cît despre *choucroute*[5] zice că nici nu s-ar atinge! Despre putina pe care o avem în pivniță — excelent pregătită cu mîinile mele — a zis că e un hîrdău de lături, adică de mîncare pentru porci. Îmi scoate sufletul fata asta și nu mă pot totuși lipsi de ea, fiindcă ar însemna să luăm alta și mai îngrozitoare. La fel pățești și tu cu muncitorii — *pauvre cher frère!* [6]

— Mi-e teamă că nu te simți prea fericită în Anglia, Hortense.

— Frate dragă, e de datoria mea să mă simt fericită acolo unde te afli tu; altminteri însă, există o mie de lucruri care mă fac să duc dorul orașului nostru de baștină. Aici toată lumea pare prost crescută *(mal-elevé)*. Văd că obiceiurile mele sînt socotite ridicole: dacă se întîmplă ca vreo fată din fabrică să intre în bucătărie și să mă găsească îmbrăcată în jupă și camizol pregătind de mîncare (fiindcă după cum știi în Sarah nu mă pot bizui să gătească nici măcar un singur fel), rînjește ironic. Dacă accept cumva vreo invitație la ceai, ceea ce

[1] — Ce idee!... Ce treabă rușinoasă! Se vede limpede că muncitorii din țara asta sînt în același timp și proști și răi. Absolut la fel ca și personalul de serviciu englez, mai ales slujnicele; nimic nu poate fi mai greu de suportat decît această Sarah, de pildă! (fr.).
[2] Dar e de o obrăznicie! (Fr.).
[3] Rasol (fr.).
[4] Supa (fr.).
[5] Varză murată (fr.).
[6] Sărmanul meu frate drag! (Fr.).

am făcut o dată sau de două ori, atunci bag de seamă că sînt lăsată cu totul la o parte ; nu mi se dă atenția care bineînțeles că mi se cuvine. Și din ce familie cu totul aleasă fac parte Gérarzii, după cum prea bine știm, la fel ca și Moorii ! Au tot dreptul să pretindă un anumit respect și să se simtă jigniți atunci cînd nu le este arătat. La Anvers am fost totdeauna tratată cu deosebită considerație ; aici s-ar zice că, de cîte ori deschid gura în societate vorbesc englezește cu un accent ridicol, deși eu sînt întru totul convinsă că am o pronunție impecabilă.

— Hortense, la Anvers eram cunoscuți ca oameni bogați ; în Anglia nu ne-a știut nimeni decît de săraci.

— Exact ; și cît de interesați sînt oamenii. Uite, încă o dată, dragă frate, duminica trecută, dacă-ți aduci aminte, era o vreme foarte umedă ; prin urmare m-am dus la biserică încălțată cu saboții mei cei negri și frumoși, încălțări pe care, într-adevăr, nimeni nu le-ar purta într-un oraș distins, dar pe care în țară am fost dintotdeauna obișnuită să-i pun cînd trebuie să merg pe drumuri noroioase. Te rog să mă crezi că de îndată ce am pășit pe culoarul dintre bănci, calmă și liniștită, cum sînt eu întotdeauna, patru doamne și tot atîția domni au început să rîdă și și-au ascuns fața în cartea de rugăciuni.

— Bine, bine ! Altă dată să nu-ți mai pui saboții. Ți-am mai spus și înainte că nu sînt chiar potriviți pentru țara asta.

— Cum, frate dragă, doar nu sînt saboți obișnuiți, dintr-aceia din care poartă țăranii. Ascultă-mă pe mine, sînt *sabots noirs, très propres, très convenables.*[1] La Mons și la Leuze — orașe nu prea depărtate de o capitală atît de elegantă cum este Bruxelles-ul — foarte rar se întîmplă ca persoanele respectabile să încalțe altceva cînd trebuie să umble pe vreme de iarnă. Să încerce cineva să se bălăcească pe vreo *chaussée* flamandă cu o pereche luată de la Paris *de brodequins, on m'em dirait des nouvelles !*[2]

— Lasă încolo Mons și Leuze și acele *chaussées* flamande ; cînd ești la Roma poartă-te cum se poartă romanii ; dealtminteri eu nu sînt chiar atît de sigur nici în privința jupei și camizolului tău. Nu văd niciodată vreo

[1] Saboți negri, foarte curați și foarte decenți (fr.).
[2] Ghete, ar avea ce să-mi audă urechile ! (Fr.)

lady englezoaică îmbrăcată în lucruri dintr-astea. Întreab-o pe Caroline Helstone.

— Caroline ! *Eu* s-o întreb pe Caroline ? *Eu* să-i cer ei sfaturi în privința felului cum trebuie să mă îmbrac ? *Ea* trebuie să mă consulte *pe mine* în toate privințele ; e un copil.

— Are optsprezece sau cel puțin șaptesprezece ani ; e destul de mare ca să știe tot ce trebuie despre rochii, jupe și *chaussures*[1].

— N-o răsfăța pe Caroline, te implor, dragă frate ; nu-i da mai multă importanță decît i se cuvine. În clipa de față e modestă și fără fumuri : hai s-o păstrăm așa.

— Din toată inima. Vine azi-dimineață pe-aici ?

— Vine ca de obicei, la zece, pentru lecția de franceză.

— Despre ea n-ai impresia că te ia peste picior, nu-i așa ?

— Nici vorbă, mă apreciază mai mult decît toată cealaltă lume de pe-aici ; să nu uităm că ea are cele mai multe posibilități de a mă cunoaște îndeaproape : e convinsă că sînt o persoană educată, inteligentă, manierată și cu principii ; pe scurt, toate calitățile unui om de familie bună și binecrescut.

— O iubești cît de cît ?

— Că o iubesc — n-aș putea spune : eu nu sînt o ființă înclinată către pasiuni violente și, prin urmare, la mine prietenia rămîne lucrul pe care te poți bizui cu cea mai mare nădejde. Îi arăt solicitudine ca unei rude ; și situația ei trezește interes, iar pînă acum, felul cum se poartă ca elevă a avut darul mai degrabă de a spori decît de a micșora simpatia izvorîtă din alte pricini.

— La lecții se comportă destul de bine ?

— Față de *mine* se comportă ireproșabil ; dar îți dai seama, dragul meu frate, că folosesc o metodă bine calculată pentru a împiedica excese de familiaritate, a cîștiga stimă și a impune respect. Totuși, fiind înzestrată cu un spirit pătrunzător, îmi dau limpede seama că fata asta nu e scutită de defecte ; că în unele privințe lasă încă mult de dorit.

— Mai dă-mi o ultimă ceașcă de cafea, și cît o beau fii bună și distrează-mă cu o relatare a defectelor ei.

[1] Încălțăminte (fr.).

— Dragă frate, sînt fericită să văd că mănînci liniștit după o noapte atît de obositoare cum a fost noaptea trecută. Caroline, după cum îți spuneam, are defecte ; dar cu dibăcia mea de pedagog și cu grija aproape maternă pe care i-o port, ar putea să se mai îndrepte. Are fata asta din cînd în cînd ceva — un fel de reținere, cred — care mie nu prea îmi place fiindcă nu e destul de copilăroasă și de supusă ; și mai există în firea ei unele scînteieri de grabă necumpănită, care pe mine m-au tulburat. Și cu toate astea, de obicei, e cît se poate de liniștită, uneori chiar prea abătută și gînditoare. Dar, cu timpul, sînt sigură c-am s-o fac să fie mereu la fel de liniștită și cuviincioasă, fără să se mai lase pradă gîndurilor în chip inexplicabil. Niciodată nu sînt de acord cu ce nu poate fi înțeles.

— Nu pricep deloc relatarea asta a ta ; ce vrei să spui, de pildă, prin „grabă necumpănită" ?

— Poate că un exemplu ar fi explicația cea mai potrivită. După cum știi, din cînd în cînd o pun să citească versuri franțuzești, ca să facă astfel exerciții de pronunție. În decursul lecțiilor a citit foarte mult din Corneille și din Racine într-un mod serios, sobru — așa cum îmi place mie. Din cînd în cînd însă, lăsa să se vadă un soi de lîncezeală în lectura acestor mari scriitori, însă o lîncezeală ce venea mai mult din apatie decît din sobrietate, iar apatia este tocmai ce nu pot eu îngădui la cei care au norocul de a se bucura de îndrumările mele ; în afară de asta, nu este îngăduit să fii apatic atunci cînd studiezi opere exemplare. Ieri însă i-am pus în mînă un volum cu bucăți scurte și ușurele. Am trimis-o lîngă fereastră ca să învețe pe dinafară una dintre ele, și cînd m-am uitat la ea am văzut-o cum întoarce grăbită pagină după pagină și își strînge buzele. În chip evident cu dispreț, parcurgînd superficial micile poeme. Am certat-o. „*Ma cousine*, mi-a spus, *tout cela m'ennuie à la mort.*" [1] I-am atras atenția că ăsta e un limbaj cu totul nepotrivit. „*Dieu !* a exclamat atunci. *Il n'y a donc pas deux lignes de poésie dans toute la littérature française ?* [2] Am întrebat-o ce anume vrea să spună. Mi-a cerut frumos ier-

[1] Dragă verișoară... toate astea mă plictisesc de moarte.
[2] Doamne !... Să nu existe oare nici măcar două rînduri de poezie în toată literatura franceză ?

tare, cu o supunere foarte la locul ei. După aceea a fost cuminte ; am văzut-o cum se uită la paginile cărții și zîmbește doar pentru sine ; și s-a pornit să învețe cu rîvnă. Peste o jumătate de oră a venit și s-a oprit în fața mea, mi-a înapoiat cartea, și-a încrucișat brațele, așa cum îi cer totdeauna să facă, și a început să recite bucata aceea scurtă a lui Chénier, *La Jeune Captive*. Dacă ai fi auzit cum a reprodus poezia aceasta și cum a rostit cîteva comentarii incoerente, după ce a terminat recitarea, atunci ai fi înțeles ce am vrut să spun prin „grabă necumpănită". Ai fi putut crede că Chénier este mai emoționant decît întregul Corneille și întregul Racine. Tu, dragul meu frate, care dispui de o inteligență atît de vie, ai să-ți dai seama că această preferință cu totul exagerată dovedește o minte necumpănită ; dar are noroc de o anumită educatoare. Am s-o fac să-și însușească un sistem, o metodă de gîndire, o stringență a opiniilor ; am s-o fac să capete un desăvîrșit control și putere de îndrumare a simțămintelor.

— Fără-ndoială, Hortense : uite-o c-a sosit. Cred că umbra ei a trecut prin dreptul ferestrei.

— A ! Într-adevăr. A venit prea devreme — cu o jumătate de oră înainte de timpul stabilit. Fetițo, ce te-aduce aici înainte de a fi terminat cu masa ?

Întrebarea era adresată unei persoane care tocmai intra în cameră, o fată foarte tînără, îmbrăcată într-o pelerină de iarnă ale cărei falduri stăteau strînse cu oarecare grație în jurul unei siluete aparent subțiratice.

— Hortense, m-am grăbit să vin mai repede ca să văd ce faci și ce face Robert. Eram convinsă că amîndoi o să fiți necăjiți din pricina celor întîmplate azi-noapte. Pînă acum dimineață n-am auzit nimic ; unchiu-meu mi-a spus la masă.

— Oho ! dar e nemaiauzit. Tu ești de partea noastră ? Unchiul tău e de partea noastră ?

— Unchiul e tare furios ; dar mi se pare c-a fost cu Robert : n-a fost ? N-a fost cu dumneata pînă la Stilbro' Moor ?

— Da : am pornit într-un chip foarte războinic, Caroline ; dar prizonierii pe care ne duceam să-i eliberăm ne-au ieșit înainte la jumătatea drumului.

— N-a fost nimeni rănit, nu-i așa ?

— Ei, nu ; doar Joe Scott s-a ros puțin la încheieturi, fiindcă i-au legat prea strîns mîinile la spate.

— Dar n-ai fost de față ? Nu erai împreună cu furgoanele cînd le-au atacat ?

— Nu ; omului îi e dat rareori norocul de a se afla de față cînd se întîmplă ceva la care ar dori în mod special să ia parte.

— Unde vrei să te duci acum dimineața ? L-am văzut pe Murgatroyd cum își înșeua calul în curte.

— La Whinbury : e zi de tîrg.

— Se duce și domnul Yorke ; l-am văzut în gabrioletă. Întoarce-te împreună cu el.

— De ce ?

— E mai bine să fiți doi decît unul singur, și pe domnul Yorke nu-l dușmănește nimeni ; sau cel puțin oamenii săraci nu-l dușmănesc.

— Va să zică ar trebui să fie un fel de protector pentru mine, care sînt dușmănit ?

— Care ești *neînțeles :* ăsta ar fi, probabil, cuvîntul. Ai să te întorci tîrziu ? — Are să se întoarcă tîrziu, verișoară Hortense ?

— E mai mult decît probabil : de cele mai multe ori are nenumărate afaceri de încheiat la Whinbury. Ți-ai adus, fetițo, caietul ?

— Da. Pe la ce oră ai să te întorci, Robert ?

— De obicei mă întorc pe la șapte. Vrei să fiu acasă ceva mai devreme ?

— Tare bine ar fi să te întorci pe la șase — ia încearcă ; acuma pe la șase nu e chiar întuneric de tot, dar la șapte s-a terminat de mult cu lumina zilei.

— Și de ce fel de primejdie ți-e teamă, Caroline, după ce lumina zilei s-a stins ? Care anume primejdie crezi că se ivește pentru mine dimpreună cu întunericul ?

— Nu prea știu dacă aș putea să spun exact despre ce mi-e frică, dar în vremurile astea ne gîndim cu toții plini de teamă la prietenii noștri. Unchiu-meu zice că sînt niște vremuri pline de primejdii ; și tot el spune că proprietarii de fabrici nu prea sînt iubiți.

— Și eu, unul dintre cei mai puțin ? Nu-i ăsta adevărul ? Te sfiești să vorbești deschis, dar în sufletul tău ești convinsă că mă poate aștepta soarta lui Pearson, împotriva căruia au tras — da, e drept, nu din spatele unui gard viu, ci în propria lui casă, pe fereastra de pe scări, cînd se ducea să se culce.

— Ann Pearson mi-a arătat glonțul înfipt în ușa camerei, spuse Caroline foarte serioasă, în timp ce-și împăturea pelerina și o așeza dimpreună cu fularul pe o măsuță de lîngă perete, după care continuă : Știi, pe toată întinderea drumului de aici și pînă la Whinbury e un gard viu și trebuie să mai treci și pe lîngă livada abia plantată de la Fieldhead ; dar o să fii îndărăt la șase — ori mai devreme ?

— Sigur că o să fie, declară Hortense. Și acum, fetițo, pregătește-ți lecțiile pentru repetiție, cîtă vreme pun eu la fiert mazărea pentru prînz.

Și după ce dădu indicațiile cuvenite, ieși din încăpere.

— Prin urmare crezi că am mulți dușmani, Caroline, spuse domnul Moore ; și, bineînțeles, știi că nu mai am nici un fel de prieteni ?

— Nu că nu ai mai avea prieteni, Robert. Mai sînt încă sora dumitale, fratele dumitale Louis — pe care nu l-am văzut niciodată — mai este domnul Yorke, și mai este unchiu-meu ; în afară, bineînțeles, de mulți alții.

Robert zîmbi.

— Ai fi pusă în mare încurcătură dacă ar trebui să-i numești pe cei „mulți alții“. Fii bună și arată-mi caietul tău. Cît de cumplit te chinuiești cu scrisul ăsta ! După cîte pot eu bănui, soră-mea știe una și bună : vrea neapărat să te formeze după modelul unei școlărițe flamande. Și cărui fel de viață îi ești tu hărăzită, Caroline ? Ce-ai să faci cu franțuzeasca, desenul, și alte isprăvi după ce ai să le înveți cum trebuie ?

— Pe bună dreptate poți să spui „cum trebuie“ ; fiindcă, după cum știi, pînă cînd a început Hortense să se ocupe de mine, nu învățasem mai nimic. Cît despre viața căreia îi sînt hărăzită, n-aș avea ce să zic : mă gîndesc să rămîn în casa unchiului meu pînă... și aici șovăi.

— Pînă cînd ? — pînă ce moare ?

— Nu. Cum poți spune una ca asta ! La moartea lui nu m-am gîndit niciodată — n-are decît cincizeci și cinci de ani. Dar pînă cînd — să zicem, pînă ce întîmplarea mi-o oferi altă ocupație.

— Niște perspective destul de incerte ! Ești mulțumită cu ele ?

— Mai înainte eram. Știi, copiii nu prea stau să se gîndească, sau dacă se gîndesc, gîndurile astea seamănă mai mult cu niște visuri. *Acum* se întîmplă uneori să nu fiu chiar mulțumită.

— De ce ?

— Nu scot nici un ban — nu cîștig nimic.

— Ai pus degetul pe rană, Lina. Și tu, prin urmare, vrei să cîștigi bani ?

— Da. Mi-ar plăcea să am o ocupație ; iar dacă aș fi băiat, nu mi-ar veni chiar atît de greu să găsesc. Am în minte un mijloc tare plăcut și lesnicios de a învăța o meserie și de a-mi croi un drum în viață.

— Spune mai departe : hai s-auzim ce mijloc.

— Aș putea să învăț meseria dumitale — fabricarea și negustoria cu stofe : aș putea s-o învăț de la dumneata, de vreme ce sîntem rude îndepărtate. Aș putea să fac muncă de birou, să țin registrele, să scriu scrisorile, cîtă vreme dumneata te duci pe la tîrguri. Știu că dorești cu aprindere să fii bogat ca să poți plăti datoriile rămase de la tatăl dumitale ; poate aș fi în stare să-ți dau o mînă de ajutor ca să te îmbogățești.

— Să mă ajuți *pe mine?* La tine ar trebui să te gîndești.

— Mă gîndesc și la mine ; dar omul trebuie oare să se gîndească totdeauna numai la el însuși ?

— La cine altul să mă gîndesc ? La cine altul aș *îndrăzni* să mă gîndesc ? Săracii nu pot nutri multă slăbiciune pentru alții ; datoria lor e să fie cît mai zgîrciți.

— Nu, Robert...

— Ba da, Caroline. Sărăcia este de nevoie egoistă, închisă în sine, slugarnică, îngrijorată. Din cînd în cînd, inima unui om sărac, dacă se întîmplă să fie cine știe cum mîngîiată de raze și de rouă, poate crește ca vegetația asta minunată din grădina pe care o vezi acolo într-o asemenea zi de primăvară, se poate simți gata să-și desfacă mugurii sau chiar să îmbobocească ; dar ea nu trebuie să dea frîu liber înclinărilor plăcute ; este nevoită să invoce prudența ca să se controleze în fața suflării ei înghețate, care-i la fel de neiertătoare ca și orice vînt dinspre miazănoapte.

— În cazul ăsta nici o colibă n-ar putea să cunoască fericirea.

— Cînd vorbesc despre sărăcie nu mă gîndesc atît la sărăcia firească, obișnuită, a omului muncitor, cît la lipsurile chinuitoare ale omului încărcat de datorii ; ceea ce mă roade pe mine necontenit sînt necazurile unui om de afaceri sărac, încordat, ros de griji.

— Înfrățește-te cu speranța, nu cu grijile. Sînt unele idei care au prins rădăcini prea adînci în mintea dumitale. Poate că e un act de îngîmfare s-o spun, dar am impresia că există ceva greșit în părerile dumitale cu privire la căile cele mai nimerite pentru a atinge fericirea. La fel ca și în...

Urmă o a doua șovăire.

— Spune, Caroline, sînt numai urechi.

— În — (da ! trebuie să am curaj și să spun adevărul) — în purtările — te rog ia seama, spun numai purtările — față de muncitorii ăștia din Yorkshire.

— De multe ori ai vrut să-mi spui treaba asta, nu-i așa?

— Da ; de multe — de foarte multe ori.

— Și părțile rele din purtarea mea sînt numai de natură negativă, după cîte îmi închipui. Nu sînt mîndru : cu ce ar putea să se mîndrească un om aflat în situația mea ? Nu sînt decît taciturn, nepăsător și veșnic morocănos.

— Te porți ca și cum ființele acestea vii care sînt muncitorii n-ar fi decît niște mașini, la fel cu ramele și cuțitele dumitale : uite, acasă ești cu totul altfel.

— Pentru cei de acasă nu sînt un străin, cum sînt pentru țopîrlanii ăștia englezi. Trebuie să mă prefac și să mă arăt bun față de ei, dar prefăcătoria nu este însușirea mea de căpetenie. După cîte cred eu sînt niște oameni lipsiți de rațiune, pervertiți ; fac tot ce le stă în putință ca să mă tragă îndărăt, cînd eu ard de nerăbdare să merg cît mai repede înainte. Dacă îi tratez cu dreptate, îmi fac pe deplin datoria față de ei.

— Bineînțeles : doar nu te-i fi așteptînd să te iubească?

— Și nici nu doresc.

— Aha ! exclamă sfătuitoarea clătinînd capul și suspinînd din adînc.

Și cu această exclamație, menită să arate că vedea pe undeva o rotiță stricată, dar nu-i stătea în putere s-o repare, se aplecă asupra cărții de gramatică și căută regula și exercițiul stabilite pentru ziua aceea.

— După cîte bănuiesc, nu sînt un suflet prea afectuos, Caroline : simpatia unui foarte mic număr de oameni îmi este de ajuns.

— Te rog frumos, Robert, înainte de a pleca nu vrei să-mi ascuţi şi mie o pană ?

— Înainte de asta, lasă-mă să-ţi controlez caietul, că totdeauna faci tu ce faci şi tragi liniile strîmbe... Uite aşa trebuie... Şi-acuma, penele : vrei una cu vîrf foarte subţire, nu ?

— Aşa cum le faci de obicei pentru Hortense şi pentru mine ; nu boante, ca ale dumitale.

— Dacă aş avea firea lui Louis, ar trebui să rămîn acasă şi să-mi consacru dimineaţa doar ţie şi lecţiilor tale ; aşa însă, trebuie s-o petrec în magazia de lînă a lui Sykes.

— De-acolo ai să cîştigi bani.

— E mai probabil că o să pierd.

Tocmai cînd termina de ascuţit penele, cineva îi aduse la portiţa grădinii calul cu şaua şi frîul puse după cum se cerea.

— Uite, mă aşteaptă Fred ; trebuie să plec. Înainte de toate am să mă uit să văd ce-a mai făcut primăvara prin partea dinspre miazăzi.

Părăsi camera şi străbătu grădina din spatele fabricii. Un strat gingaş de verdeaţă şi flori îmbobocite — ghiocei, şofran şi chiar ciuboţica cucului — surîdeau în soare lîngă zidul cald al fabricii. Moore culese de ici şi de colo cîte o floricică ori o frunză pînă cînd strînse un buchețel ; apoi se întoarse în salon, furà un fir de mătase din coşuleţul de lucru al surorii sale, legă florile şi le puse pe masa Carolinei.

— Şi-acuma : la revedere.

— Mulţumesc, Robert : tare-s frumoase ; aşa cum stau aici parcă ar fi scîntei de soare şi cer albastru ; la revedere.

Robert se duse pînă la uşă, se opri, deschise buzele pregătindu-se să vorbească, nu spuse nimic şi porni mai departe. Ieşi pe portiţă şi încălecă : peste o clipă sări jos din şa, dădu dîrlogii lui Murgatroyd şi se întoarse în casă.

— Mi-am uitat mănuşile, spuse prefăcîndu-se că ia ceva de pe o măsuţă de lîngă perete ; pe urmă, ca şi cum chiar atunci i-ar fi trecut prin minte, adăugă : Cred că n-ai nici o treabă anume acasă, nu, Caroline ?

— N-am niciodată o treabă anume : cîteva perechi de ciorapi pentru copii, pe care mi-a spus doamna Ramsden să le împletesc fiindcă îi trebuie la coşul milosteniei ; dar ăştia pot să mai aştepte.

— Fir-ar să fie... vîndut, coşul ăsta al milosteniei ! Niciodată n-a avut vreo unealtă nume mai potrivit. Mai mare milostenie decît asta — şi cu ce cuprinde, şi cu preţurile — nici nu se poate închipui ; dar văd ceva la tine, o foarte mică încreţitură la colţurile buzelor, care îmi spune că îi cunoşti meritele tot la fel de bine cum le cunosc şi eu. Atunci dă uitării coşul milosteniei şi în schimb petrece-ţi ziua aici. Unchiului tău n-are să i se rupă inima dacă n-o să fii acasă ?

Caroline zîmbi.

— Nu.

— Soldăţoiul naibii ! Aş îndrăzni şi eu să spun că nu, mormăi Robert. Atunci rămîi să mănînci la prînz cu Hortense ; o să se bucure că-i ţii tovărăşie ; şi eu mă întorc la vreme. Seara o să citim ceva : luna răsare la opt şi jumătate, iar la nouă am să merg cu tine pînă la casa parohială. Vrei ?

Fata încuviinţă dînd din cap ; şi ochii i se aprinseră.

Moore mai zăbovi acolo două minute ; se aplecă peste masa unde şedea Caroline şi-şi aruncă privirile pe cartea ei de gramatică, pipăi vîrful penei, luă în mînă buchetul şi se uită la el ; calul bătea nerăbdător din copite ; Fred Murgatroyd îşi dregea glasul şi tuşea la portiţă ca şi cum s-ar fi minunat ce Dumnezeu putea să facă stăpînu-său.

— La revedere, spuse din nou Moore şi în cele din urmă plecă.

Peste zece minute, cînd reveni în cameră, Hortense văzu cu multă mirare că eleva ei încă nici nu-şi începuse exerciţiul.

CAPITOLUL VI

Coriolan

În dimineaţa aceea Mademoiselle Moore a avut parte de o elevă cam distrată. Caroline uita mereu explicaţiile date de educatoare, suporta fără nici o umbră de supărare

mustrările ce se revărsau asupra ei pentru lipsa de atenție. Cum stătea în bătaia soarelui, lîngă fereastră, s-ar fi zis că odată cu blînda lui căldură primea și o mîngîiere care o făcea în același timp și fericită și ascultătoare. În dispoziția asta sufletească arăta ea sub cea mai plăcută înfățișare, iar această cea mai plăcută înfățișare merita să fie privită.

Nu-i fusese refuzat harul frumuseții. Nu era neapărat nevoie s-o cunoști bine ca să-ți placă ; era îndeajuns de atrăgătoare ca să-ți placă chiar și de la prima vedere. Înfățișarea îi era potrivită cu vîrsta : copilărească, zveltă, suplă ; fiece rotunjime era armonioasă, toate părțile trupului bine proporționate ; avea chipul expresiv și blînd, ochi frumoși și dăruiți uneori cu priviri cuceritoare, ce mergeau drept la inimă vorbind deschis și duios simțămintelor. Gura era într-adevăr minunată, iar pielea fină ; avea o podoabă de păr castaniu pe care se pricepea să-l aranjeze cu gust ; buclele îi stăteau bine și cu bucle fusese dăruită din belșug. Felul cum se îmbrăca dovedea finețe : croiala deloc țipătoare, materialele departe de a fi scumpe, dar în culori potrivite să contrasteze plăcut cu tenul ei alb și cusute astfel încît să-i împodobească silueta grațioasă. Rochia de iarnă de acum era din lînă de aceeași nuanță blîndă ca și părul castaniu ; gulerul micuț din jurul gîtului era pus peste o panglică roșie și prins cu o fundă tot roșie ; alte podoabe nu mai avea.

Atît despre înfățișarea Carolinei Helstone : cît despre firea și mintea ei, dacă le avea cumva, ele au să se arate singure, la vremea potrivită.

Legăturile ei de rudenie vor fi îndată lămurite. Era copilul unor părinți care se despărțiseră curînd după nașterea ei, din pricină că nu se potriveau ca fire. Maică-sa era soră vitregă cu tatăl domnului Moore ; astfel, fără să existe între ei nici o legătură de sînge, putea să se socotească, oarecum mai de departe, vară cu Robert, Louis și Hortense. Tatăl fusese frate cu domnul Helstone — un om despre a cărui fire prietenii nu erau bucuroși să-și aducă aminte după ce moartea îi încheiase toate socotelile pămîntești. Pe nevastă-sa o făcuse nefericită : cele ce se spuneau despre el și despre care se știa că sînt adevărate creaseră o impresie de probabilitate pentru cele răspîndite fără temei în legătură cu fratele său mult

mai cumsecade. Caroline nu o cunoscuse niciodată pe maică-sa, fiindcă fusese despărțită de ea din fragedă copilărie și nu o mai întîlnise după aceea ; taică-său murise destul de tînăr, iar unchiul ei, parohul, fusese singurul care vreme de cîțiva ani îi purtase de grijă. După cum știm, nu era nici prin fire și nici prin obiceiuri un om tocmai potrivit pentru creșterea unei fete : cu educația ei nu-și prea bătuse capul ; poate că nu s-ar fi preocupat cîtuși de puțin de asta, dacă bietul copil nu și-ar fi dat singur seama că e neglijat și n-ar fi cerut din cînd în cînd să i se acorde puțină atenție și posibilitatea de a obține măcar o seamă de cunoștințe fără de care nu s-ar fi putut descurca. Cu toate acestea avea încă simțămîntul că este mai prejos decît s-ar fi cuvenit și cunoștințele ei mult mai puține decît ale altor fete de aceeași vîrstă și cu situații asemănătoare ; iată de ce răspunsese cu multă bucurie binevoitoarei propuneri făcute de verișoara ei Hortense de a o învăța franțuzește și broderie fină, la scurtă vreme după ce aceasta din urmă sosise la Hollow's Mill. La rîndul său, Mademoiselle Moore era încîntată de îndatorirea asta, fiindcă îi dădea putința să se socotească personaj important ; îi făcea mare plăcere să fie mai-marea unei eleve ascultătoare și totodată istețe. O luase pe Caroline chiar așa cum se considera ea însăși, ca o fată ce nu învățase după nici un sistem anume, ba chiar de-a dreptul ignorantă ; iar atunci cînd își dăduse seama că făcea progrese rapide și spectaculoase, nu le pusese pe seama talentului sau ușurinței la învățătură ale elevei, ci numai și numai pe seama superiorității metodei sale de predare ; cînd văzu că, deși nepricepută în chestiunile de rutină, Caroline avea totuși unele cunoștințe — nesistematizate dar foarte diverse — descoperirea nu-i produse nici o mirare, deoarece continua să-și închipuie că numai din conversațiile cu ea izbutise fata, pe nesimțite, să ajungă la asemenea comori. La aceeași părere rămînea și dacă era silită să observe că eleva știe multe despre lucruri cu privire la care ea știa foarte puțin ; părerea asta n-avea nici un fel de logică, însă Hortense rămînea neclintită în credința ei.

Mademoiselle, care se fălea că este înzestrată cu *„un esprit positif“* [1] și că punea în practică o preferință hotă-

[1] Un spirit realist (fr.).

rîtă față de studiul teoretic, își silea pe cît îi stătea în putință verișoara să adopte aceeași atitudine. O chinuia fără încetare cu gramatica limbii franceze și, considerînd asta drept cel mai folositor exercițiu, o punea să facă interminabile *„analyses logiques"*. Asemenea *„analyses"* erau departe de a fi un deosebit izvor de plăcere pentru Caroline; credea că ar fi putut învăța franțuzește la fel de bine și fără ele și drămuia în chip excesiv timpul consacrat luptei cu *„propositions, principales, et incidentes"*; cu deosebirile dintre *„incidente determinative"* și *„incidente applicative"*; cu rezolvarea problemei dacă o propozițiune era *„pleine"*, *„elliptique"* sau *„implicite"*. Uneori se rătăcea prin asemenea labirint, și dacă se rătăcea, obișnuia din cînd în cînd (în vreme ce Hortense se afla la etaj unde își scotocea sertarele — o inexplicabilă ocupație care îi răpea mult timp în fiecare zi aranjînd, deranjînd, rearanjînd și contraaranjînd) să-și ia cartea și să se ducă în clădirea birourilor, la Robert, și cu ajutorul lui să descîlcească pasajele prea încîlcite. Domnul Moore avea o minte limpede, bine echilibrată; aproape de îndată ce-și arunca ochii pe micile încurcături ale Carolinei, ele păreau să se dizolve sub privirile lui: în numai două minute îi lămurea totul — în două vorbe îi dădea cheia enigmei. Și se gîndea atunci cît de incomparabil mai repede ar fi putut să învețe dacă Hortense i-ar fi explicat la fel ca Robert! Răsplătindu-l cu un zîmbet plin de admirație și recunoștință, mai degrabă așternut la picioare decît ridicat înspre ochii lui, părăsea cu părere de rău fabrica, întorcîndu-se în casă, iar apoi, după ce termina exercițiul sau încheia cu bine adunarea (căci Mademoiselle Moore îi dădea și lecții de aritmetică), ar fi dorit ca natura s-o fi făcut băiat și nu fată, să-i fi putut propune lui Robert s-o ia ca secretar și să fi stat cu el în clădirea birourilor, în loc să stea cu Hortense în salon.

Cîteodată — dar asta se întîmpla foarte rar — petrecea noaptea la Hollow's Cottage. Uneori în timpul acestor vizite Moore era plecat, dus după treburi de negoț; alteori se întîmpla să fie oaspete al domnului Yorke; adesea avea cîte un vizitator cu care purta discuții în altă cameră; dar se mai întîmpla, de asemenea, să fie și acasă, să n-aibă treabă, și să poată sta în voie de vorbă cu Caroline. Cînd se întîmpla așa, ceasurile serii

parcă plecau în zbor: treceau înainte de a putea fi numărate. Cînd toți trei verii se aflau laolaltă, nu exista în toată Anglia o încăpere mai plăcută decît acel mic salon. Cînd nu preda, nu bătea pe nimeni la cap sau nu gătea, Hortense era departe de a fi posomorîtă; se obișnuise ca seara să se destindă și să fie drăguță cu ruda ei de neam englezesc. Exista de asemenea un mijloc de a o face să fie încîntătoare, convingînd-o să-și ia ghitara și să cînte acompaniindu-se cu ea; atunci devenea într-adevăr un om cu adevărat agreabil; cum se pricepea bine să cînte la ghitară și avea și o voce caldă, nu era neplăcut să stai și s-o asculți; și ar fi fost cît se poate de plăcut, dacă firea ei formalistă și înclinația de a-și da importanță nu i-ar fi influențat strădaniile, așa cum îi stăpîneau gesturile și îi modelau înfățișarea.

Eliberat de sub jugul treburilor, domnul Moore era dacă nu vioi el însuși, cel puțin un spectator plin de bunăvoință la vioiciunea Carolinei, un ascultător plin de răbdare al vorbelor ei și gata să-i răspundă la orice întrebări. Era o persoană lîngă care îți făcea plăcere să stai, împrejurul căreia era agreabil să te învîrtești adresîndu-i-te sau chiar privindu-l. Uneori chiar mai mult decît atît — era însuflețit, plin de bunăvoință și prietenos.

Un singur necaz: puteai fi sigur că a doua zi de dimineață avea să fie din nou înghețat; și oricît de mult s-ar fi părut că se bucură, în felul său reținut, de asemenea reuniuni, rareori contribuia la repetarea lor. Împrejurarea aceasta nedumerea profund mintea lipsită de experiență a verișoarei. „Dacă aș avea la dispoziție, se gîndea, mijlocul de a produce fericire, l-aș folosi cît mai des; i-aș menține strălucirea prin folosință, și nu l-aș lăsa săptămîni la șir aruncat cine știe unde, ca să ruginească."

Avea totuși grijă să nu-și pună în practică teoria. Oricît de mult îi plăceau vizitele de seară la vilă, niciodată nu venea fără să fie chemată. Ba deseori se întîmpla ca atunci cînd Hortense stăruia cu invitația, ea să refuze, fiindcă Robert nu-i urma pilda sau i-o urma cu prea puțină tragere de inimă. În dimineața de atunci era prima oară cînd o invitase el însuși, din proprie inițiativă; și, în afară de asta, îi vorbise cu atîta gingășie, încît auzindu-l simțise un fior de bucurie destul de puternic pentru a-și păstra veselia tot restul zilei.

Dimineața se scurse ca de obicei. Mademoiselle, totdeauna cu sufletul la gură din pricina treburilor, și-o petrecu alergînd de la bucătărie în salon — ba certînd-o pe Sarah, ba controlînd exercițiile Carolinei sau ascultînd-o la lecția dată pentru repetiție. Oricît de fără greșeală ar fi fost îndeplinite aceste îndatoriri, educatoarea nu rostea cuvinte de laudă : era un principiu al ei acela că laudele nu se pot împăca în nici un fel cu demnitatea unui profesor, pe cîtă vreme reproșurile, mai mult sau mai puțin justificate, rămîneau totdeauna indispensabile. Era convinsă că cearta necontenită, mai aspră sau mai blîndă, ar fi absolut necesară pentru menținerea autorității ; și dacă era cu neputință de găsit vreo greșeală în legătură cu lecțiile, atunci purtarea, aerul, îmbrăcămintea sau mina elevei trebuiau neapărat corectate.

Scandalul obișnuit se producea cam pe la vremea prînzului, cînd Sarah aducea totuși pînă la urmă bucatele în cameră și aproape că le azvîrlea pe masă, cu o privire care spunea foarte limpede : „De cînd sînt n-am mai gătit pînă acum asemenea porcărie ; nici de dat la cîini nu-i bună". În ciuda disprețului arătat de Sarah, mîncarea era destul de gustoasă. Supa era un fel de piure de mazăre uscată, pregătit de Mademoiselle în timp ce rostea amare jeluiri cu privire la faptul că în nefericita asta de țară a Angliei nu era cu putință să găsești niște fasole. Urma apoi o mîncare cu carne — gătită într-un mod necunoscut, dar presupusă a fi un mișmaș — împănată ciudat cu bucățele de pîine, condimentată cam curios, dar nu neplăcut, și coaptă într-o formă, un fel de mîncare cam bizar, dar nici pe departe lipsit de savoare. Verdețuri combinate ciudat alcătuiau garnitura de legume ; pe urmă o plăcintă de fructe, zaharisite după o rețetă născocită de *„grand'mère"* [1] a doamnei Gérard Moore, și după al cărui gust s-ar fi părut că zahărul fusese înlocuit cu *„mélasse"*, încheia masa.

Caroline nu avea nimic împotriva acestei bucătării belgiene : într-adevăr, variația îi făcea chiar plăcere, și proceda foarte judicios, fiindcă de-ar fi manifestat vreo nemulțumire în privința asta, ar fi pierdut pentru totdeauna favorurile ce-i erau acordate de Mademoiselle ; o crimă veritabilă ar fi putut fi cu mai multă ușurință

[1] Bunica.

iertată decît vreun semn de nemulțumire față de mîncărurile străine.

Curînd după masă, Caroline o induplecă pe vara-educatoare să meargă sus ca să se îmbrace ; manevra asta cerea îndemînare. A lăsa să se înțeleagă că jupa, camizolul și bigudiurile de hîrtie erau niște obiecte odioase, sau orice altceva în afară de articole cu deosebite calități, ar fi fost o crimă. Prin urmare orice încercare prematură de a le grăbi dispariția ar fi fost neînțeleaptă și ar fi avut probabil drept urmare păstrarea aceleiași îmbrăcăminți pentru tot restul zilei. Evitînd cu grijă orice stînci și nisipuri mișcătoare, eleva reuși totuși, sub pretextul că ar simți nevoia unei schimbări de decor, să-și ducă profesoara pînă la etaj și, odată ajunse în dormitor, s-o convingă de lipsa de rost a unei reveniri în același loc, spunîndu-i că ar putea foarte bine să-și facă toaleta chiar atunci ; iar în vreme ce Mademoiselle ținea o predică solemnă asupra meritelor ei gigantice cîștigate prin disprețul față de toate frivolitățile modei, Caroline o dezbrăcă de bluză, o înveșmîntă într-o rochie modestă, îi aranjă gulerul, părul etc. și o făcu să arate foarte prezentabil. Dar ultimele amănunte Hortense ținea să le desăvîrșească ea însăși, iar aceste ultime amănunte constară dintr-un batic gros legat în jurul gîtului și un șorț mare și negru, ca de servitoare, care strica totul. Pentru nimic în lume n-ar fi apărut Mademoiselle în propria-i casă fără baticul cel gros și fără șorțul cel uriaș : primul constituia un incontestabil element de moralitate — era cu totul nepotrivit să nu porți un *fichu* ; al doilea era emblema unei bune gospodine — s-ar fi zis că, după părerea ei, în felul acesta realiza o importantă economie în bugetul fratelui. Cu propriile ei mîini confecționase și prezentase Carolinei asemenea articole de îmbrăcăminte ; și unica neînțelegere mai serioasă ce avusese loc între ele, și care încă mai lăsase urme de amărăciune în sufletul verișoarei mai vîrstnice, pornise din refuzul celei mai tinere de a accepta și folosi vreunul dintre aceste elegante cadouri.

— Eu port rochii închise la gît și cu guler, spusese Caroline, și dacă aș mai pune și baticul, aș simți că mă înăbuș ; pe urmă, șorțurile mele scurte sînt la fel de bune ca și ăsta foarte lung : prefer să nu le schimb.

Totuși, datorită perseverenței, Hortense ar fi izbutit probabil s-o silească la pomenita schimbare, dacă nu s-ar fi întîmplat ca domnul Moore să audă o discuție pe această temă și să decidă că șorțurile micuțe ale Carolinei sînt destul de bune și că, după cîte socoate el, fiind încă doar un copil, pentru moment se putea lipsi și de *fichu*, mai ales că buclele îi erau lungi și îi ajungeau aproape pînă la umeri.

Împotriva părerilor lui Robert nu exista apel, așa că sora se văzu nevoită să cedeze; dar rămînea hotărît împotriva grației nostime a îmbrăcămintei purtate de Caroline și a farmecului înfățișării ei distinse; ceva mai trainic și mai casnic considera ea că ar fi fost *„beaucoup plus convenable“* [1].

După-amiaza fu consacrată cusutului. Ca mai toate doamnele belgiene, Mademoiselle mînuia acul cu deosebită îndemînare. Nici prin minte nu-i trecea că ar fi o risipă de vreme să dedice nenumărate ceasuri broderiei fine, lucrului la dantele, atît de distrugător pentru ochi, unor minunate împletituri și, înainte de toate, celui mai atent țesut de ciorapi. Era oricînd gata să-și piardă o zi întreagă cu țesutul a două găuri de ciorap și să considere că și-a îndeplinit cu noblețe „misiunea“ după ce a terminat. Încă unul dintre necazurile Carolinei consta în faptul că era condamnată să învețe acest sistem străin de reparare, care era executat fir cu fir, așa fel ca să imite desăvîrșit însăși țesătura ciorapului — îndeletnicire teribil de obositoare, dar socotită de Hortense Gérard și de nenumărate generații ale străbunelor ei drept una dintre cele dintîi „îndatoriri ale femeii“. Ei însăși i se puseseră în mînă ac, bumbac și un ciorap îngrozitor de prăpădit, încă în vremea cînd pe căpșorul negru purta bonetă de copil; ceea ce fusese considerat drept *„hauts faits“* [2] în privința priceperii sale la țesut fusese expus în fața cunoștințelor înainte ca ea să fi împlinit șase ani, iar cînd descoperise prima oară că verișoara Caroline era profund ignorantă în aceste cunoștințe de cea mai mare însemnătate posibilă, aproape plînsese de mila tinereții ei neglijate în asemenea hal.

[1] Mult mai potrivit (fr.).
[2] Isprăvi deosebite (fr.).

Fără să piardă o clipă, făcu rost de o pereche de ciorapi lungi prăpădiți, din călcîiele cărora nu mai rămăsese nici urmă, și o puse pe ignoranta englezoaică să-i repare; corvoada fusese începută cu doi ani în urmă, dar Caroline mai avea și acum în coșul ei de lucru ciorapii aceia. În fiecare zi înfigea de cîteva ori acul, ca un mijloc de pocăință întru iertarea păcatelor. Deveniseră pentru ea o grea povară; mare plăcere i-ar mai fi făcut să-i arunce în foc; ba într-un rînd, văzînd-o stînd cu ei în poală și oftînd din greu, domnul Moore propusese o incinerare în cadru intim la el în birou, însă Caroline știa că n-ar fi fost înțelept să accepte propunerea — singurul rezultat posibil fiind o nouă pereche de ciorapi, probabil într-o stare încă și mai jalnică: și a rămas, de aceea, la relele cu care se obișnuise.

Toată după-amiaza cele două doamne au stat și au cusut, pînă ce ochii și degetele, ba chiar și mintea uneia dintre ele au obosit. După prînz cerul prinsese a se întuneca; începuse din nou să plouă, o ploaie zdravănă; temeri tainice începură să se strecoare în sufletul Carolinei: te pomenești că domnul Sykes ori domnul Yorke au să-l convingă pe Robert să rămînă la Whinbury pînă se mai limpezea vremea, iar în privința asta nu se arăta pînă acum nici un semn. Sunase ceasul cinci și timpul se scurgea întruna; norii continuau să se reverse; vaierul vîntului începuse să freamăte peste acoperișul casei. Ziua părea aproape de sfîrșit; focul din salon răspîndea în căminul deschis o dogoare roșie, ca lumina apusului de soare.

— Pînă nu răsare luna n-are să se însenineze, spuse Mademoiselle Moore; prin urmare, nu încape îndoială că pînă atunci frate-meu n-are să se înapoieze; și chiar că mi-ar părea rău s-o facă. Noi o să bem cafeaua; degeaba l-am așteptat pe Robert.

— Am obosit. Pot să las acum lucrul, verișoară?

— Poți, de vreme ce s-a făcut prea întuneric și nu mai vezi să țesi cum se cuvine. Strînge-l; așază-l frumos în coș; pe urmă du-te la bucătărie și poftește-o pe Sarah să aducă *le goûter*, sau ceaiul, cum îi spuneți voi.

— Dar încă n-a bătut șase: ar mai putea să vină.

— Nu vine, îți spun eu. Pot să-i calculez fiece mișcare. Doar îl cunosc pe frate-meu.

Nesiguranța e supărătoare, dezamăgirea amară. Cu un prilej sau altul, asta a simțit-o oricine. Ascultînd de porunca Hortensei, Caroline se duse în bucătărie. Sarah stătea la masă și își cosea o rochie.

— Ești așteptată să aduci cafeaua, spuse fata pe un ton lipsit de vlagă; apoi își rezemă brațul și capul de polița de deasupra vetrei și rămase ca pierdută acolo, lîngă foc.

— Ce sfîrșită arătați, domnișoară! Și asta numai din pricină că verișoara dumneavoastră vă pune să munciți atîta vreme. E o rușine!

— Nici vorbă de așa ceva, Sarah, veni scurt răspunsul.

— Ehei! Lăsați că știu eu. Uite, sînteți gata să vă porniți pe plîns și nu de alta, numai pentru că toată ziua ați stat pironită pe scaun. Pînă și unui pisoi i-ar veni lehamite, dacă ar sta așa, toată ziua ca închis în colivie.

— Sarah, stăpînul tău are obicei să se întoarcă devreme acasă de la tîrg, dacă e vreme ploioasă?

— Aproape niciodată; doar astăzi numai, el știe de ce, a făcut altfel.

— Cum adică?

— S-a întors; sînt sigură că l-am văzut pe Murgatroyd trecînd cu calul prin curte, pe drumul din spate, și asta chiar acum cinci minute, cînd m-am dus la pompă să iau niște apă. Cred că era cu Joe Scott la birouri.

— Ți s-a părut ție.

— Cum adică să mi se pară mie? Doar îi cunosc bine calul, nu credeți?

— Dar chiar pe el nu l-ai văzut.

— Nu, da' i-am auzit glasul. Îi spunea lui Joe Scott ceva despre cum a descurcat toate treburile și toate necazurile și că n-o să treacă o săptămînă pînă ce au să sosească la fabrică un rînd de rame noi; și că de data asta are să angajeze patru soldați din cazarma de la Stilbro' ca să păzească furgonul.

— Ce faci, Sarah, îți coși o rochie?

— Da; vi se pare că-i drăguță?

— Foarte frumoasă! Pregătește cafeaua. Uite, îți termin eu de croit mîneca asta, și-am să-ți dau și ceva să-ți faci o garnitură. Am niște panglică de saten îngustă de-o culoare numai potrivită cu materialul.

— Sînteți foarte drăguță, domnișoară.

— Dă-i zor, ca o fată bună ce ești; dar mai înainte pune ghetele domnului lîngă foc: cînd o veni să-și scoată cizmele. Îl aud — uite-l că vine.

— Ce faceți, domnișoară? Nu tăiați bine stofa!

— Ai dreptate, dar n-am tăiat decît un pic: așa că nu-i nici o pagubă.

Ușa bucătăriei se deschise și domnul Moore intră ud leoarcă și înfrigurat. Fără să părăsească masa de croit, Caroline se întoarse pe jumătate, dar numaidecît își reluă ocupația, ca și cum pentru o pricină anume ar fi vrut să mai cîștige un minut. Cum stătea aplecată asupra lucrului, fața îi era ascunsă; încerca să-și stăpînească trăsăturile și să le ascundă expresia, dar nu izbuti: cînd în cele din urmă se întoarse către domnul Moore, întreaga-i înfățișare strălucea.

— Renunțasem să te mai așteptăm, îi spuse; ziceau că n-o să mai vii.

— Doar am promis că mă întorc devreme; *tu* mă așteptai, nu-i așa?

— Nu, Robert: nu mai îndrăzneam, cînd vedeam cum plouă afară. Ești ud și te-a pătruns frigul — schimbă totul de pe dumneata: dacă o să răcești, am să mă — o să ne socotim și noi vinovate într-o oarecare măsură.

— Nu-s chiar atît de ud: mantaua de călărie e impermeabilă. N-am nevoie decît de încălțăminte uscată. Așa... ce bine e lîngă foc, după ce ai înfruntat vîntul și ploaia cale de cîteva mile.

Rămăsese în picioare, lîngă vatra din bucătărie; Caroline stătea lîngă el. Bucurîndu-se de strălucirea molcomă a focului, domnul Moore își ținea privirile ațintite la alămurile lucitoare de pe polița de deasupra. Cînd se întîmplă să-și coboare pentru o clipă privirea, aceasta i se opri pe un chip ridicat spre el, un chip îmbujorat, zîmbitor, fericit, umbrit de bucle mătăsoase și luminat de niște ochi minunați. Sarah plecase spre salon, cu o tavă; o mustrare venită din partea stăpînei o reținea acolo. Moore își lăsă o clipă mîna pe umărul tinerei verișoare, se aplecă, și îi mîngîie fruntea cu un sărut.

— Vai! spuse fata ca și cînd gestul acela i-ar fi desferecat buzele. Eram atît de nefericită cînd mă gîndeam că n-ai să vii; acum aproape că sînt prea fericită. Dumneata ești fericit, Robert? Te bucuri cînd te întorci acasă?

— Cred că da ; în seara asta, cel puțin.
— Ești sigur că nu te mai chinuie gîndurile despre ramele acelea, despre afacerile dumitale, despre război ?
— De data asta, nu.
— Ești convins că Hollow's Cottage nu e prea mică pentru dumneata, şi prea strîmtă și posomorîtă ?
— În clipa de față, nu.
— Poți să afirmi că nu ai nici o amărăciune în suflet fiindcă cei bogați și sus-puși te dau uitării ?
— Gata cu întrebările. Te înșeli dacă îți închipui că ard de nerăbdare să obțin favorurile celor bogați și sus-puși. Nu-mi doresc decît bani — o situație — o carieră.
— Pe care talentul și bunătatea dumitale au să ți le aducă. Ești croit ca să fii un om de seamă — *ai să fii* un om mare.
— Acum stau și mă întreb dacă spui într-adevăr cinstit ce simți, cam ce rețetă mi-ai da ca să ajung la situația aceea despre care vorbești ; dar o știu eu — mai bine decît o știi tu însăți. Ar da vreun rezultat ? — ar putea fi eficientă ? Da — sărăcie, suferință, faliment. Ehei ! viața nu e ceea ce îți închipui tu, Lina !
— Dar dumneata ești ce îmi închipui eu.
— Nu sînt.
— Atunci — ești încă și mai bun ?
— Mult mai rău.
— Nu ; mult mai bun. Știu eu că ești bun.
— De unde știi ?
— Așa arăți ; iar eu simt că așa *ești.*
— Cum simți asta ?
— În inimă.
— Aha, va să zică mă judeci cu inima, Lina ; cu mintea ar trebui să mă judeci.
— O fac ; și atunci sînt cît se poate de mîndră de dumneata. Robert, n-ai cum ști tot ce gîndesc eu despre dumneata.
Chipul întunecat al domnului Moore prinse culoare ; buzele îi zîmbiră și totuși rămaseră strînse ; ochii îi rîdeau, dar el își încruntă cu hotărîre sprincenele.
— Judecă-mă cu mai multe rezerve, Lina, rosti domnul Moore. Bărbații, în general, sînt niște lepădături, mult deosebiți de tot ce poți tu să-ți închipui ; n-am deloc pretenția că aș fi mai bun decît semenii mei.

— Dacă ai avea-o, nu te-aș mai prețui atît de mult ; tocmai fiindcă ești modest am atîta încredere în calitățile dumitale.
— Încerci cumva să mă lingușești ? întrebă întorcîndu-se brusc spre ea și cercetîndu-i fața cu priviri adînc pătrunzătoare.
— Nu, răspunse blînd Caroline și începu să rîdă din pricina mișcării lui precipitate.
Părea că nu socotește de trebuință nici un fel de negare viguroasă a învinuirii.
— Nu te interesează dacă eu cred sau nu că încerci să mă lingușești ?
— Nu.
— Ești atît de sigură de propriile tale intenții ?
— Cred că da.
— Și care-s anume, Caroline ?
— Numai aceea de a-mi ușura sufletul spunînd și eu o dată ceva din ceea ce gîndesc ; și pe urmă să te fac să fii mai mulțumit de dumneata însuți.
— Asigurîndu-mă că ruda mea îmi este prieten sincer ?
— Exact ; sînt prietenul dumitale sincer, Robert.
— Iar eu sînt — ce-au putut să facă din mine schimbările și întîmplarea, Lina.
— În orice caz, nu un dușman al meu ?
Răspunsul fu brusc împiedicat de Sarah și de stăpîna ei care intrară împreună în bucătărie, oarecum tulburate. Răstimpul cît avusese loc dialogul dintre domnul Moore și domnișoara Helstone îl folosiseră într-o scurtă ceartă cu privire la *„café au lait* [1], despre care Sarah spunea că este cea mai ciudată amestecătură văzută de ea vreodată, o irosire a bunătăților dăruite de Dumnezeu, de vreme ce „așa e făcută cafeaua, să fie fiartă în apă", iar Mademoiselle susținea sus și tare că e *„un breuvage royal"* [2] de o mie de ori prea bună pentru o ființă de nimic, care nu-i în stare s-o aprecieze.
Cei care stătuseră pînă atunci în bucătărie trecură în salon. Înainte ca Hortense să-i ajungă din urmă, Caroline abia avu timp să mai întrebe odată : „Nu dușmanul meu, Robert ?" Iar Moore, împrumutînd obiceiurile quakerilor [3].

[1] Cafea cu lapte (fr.).
[2] O băutură demnă de regi (fr.).
[3] Membrii ai unei secte religioase înființate la jumătatea secolului al XVII-lea.

îi răspunse printr-o altă întrebare: „Aș putea să fiu?" după aceea se așeză la masă, ajutîndu-i și Carolinei să se așeze lîngă el.

Fata aproape că nici nu auzi explozia de mînie aruncată de Mademoiselle de îndată ce ajunse în salon; lunga perorație despre *„la conduite indigne de cette méchante créature*[1]" îi ajungea în urechi la fel de lipsită de înțeles ca și zdrăngănitul nervos al ceștilor de porțelan. Robert rîse puțin, într-un fel foarte reținut, apoi, îndemnînd-o politicos și calm pe soră-sa să se liniștească, îi dădu toate asigurările că în cazul cînd asta i-ar face plăcere, își poate alege drept ajutoare orice fată din fabrică; numai că, personal, avea mari îndoieli în privința felului cum ar fi răspuns acelea cerințelor, întrucît, după cîte fusese informat, cele mai multe dintre ele erau cu totul nepricepute la treburi casnice; pe de altă parte, așa obraznică și încăpățînată cum se arăta Sarah, poate că nu era mai rea decît majoritatea femeilor de categoria ei.

Mademoiselle se declară de acord cu realitatea acestei situații; după cîte credea dînsa, *„ces paysannes Anglaises étaient tout insupportables"*[2]. Ce n-ar fi dat ea pentru vreo *„bonne cuisinière Anversoise"*[3], cu bonetă înaltă, fustă scurtă și saboți modești potriviți cu situația de slujnică: ar fi ceva mult mai bun, fără îndoială, decît o cochetă neobrăzată cu rochie largă și cu capul în întregime descoperit (căci, după cîte se părea, Sarah nu împărtășea defel opinia sfîntului apostol Pavel, conform căreia „e rușinos ca o femeie să umble cu capul descoperit"; ba, îmbrățișînd o doctrină cu totul opusă, refuza cu îndîrjire să-și întemnițeze în pînză ori muselină pletele bogate ale părului ei gălbui pe care se mîndrea să-l strîngă elegant la ceafă cu un pieptene, iar duminica să-l poarte cu cîrlionți trași spre frunte).

— Vrei să încerc să-ți aduc o fată de la Anvers? întrebă domnul Moore care, deși foarte serios în public, era în general amabil între ai lui.

— *Merci du cadeau!*[4] veni răspunsul. O fată de la Anvers n-ar sta la noi nici măcar zece zile, luată mereu

[1] Purtarea nedemnă a acestei creaturi pline de răutate (fr.).
[2] Țărăncile astea engleze erau cu totul de nesuportat (fr.).
[3] Pricepută bucătăreasă din Anvers (fr.).
[4] Mulțumesc pentru dar! (Fr.)

peste picior de către aceste *coquines*[1] din fabrică de la tine; apoi, îmblînzindu-se puțin: Ești foarte bun, dragul meu frate. Iartă-mi enervarea, dar să știi că treburile mele casnice sînt grozav de obositoare — ce să-i faci însă, probabil că asta mi-a hărăzit soarta; îmi aduc aminte că venerabila noastră mamă a avut de îndurat aceleași suferințe, cu toate că avea posibilitatea să aleagă dintre cele mai îndemînatice slujnice din Anvers; în toate țările personalul de serviciu alcătuiește o categorie de oameni răsfățați și greu de mînuit.

Domnul Moore își mai aducea și el aminte cîte ceva despre suferințele maică-si. Pentru el fusese o mamă foarte iubitoare și îi cinstea sincer amintirea, dar vedea parcă aievea cum în bucătărie păstra permanent o atmosferă încordată, la fel cum făcea în zilele de acum devotata lui soră, aici în Anglia. Așa că lăsă chestiunea baltă, iar după ce serviciul de cafea fu strîns de pe masă, încercă s-o consoleze pe Hortense aducîndu-i ghitara și partiturile; și după ce îi trecu pe după gît panglica instrumentului, cu o duioșie frățească despre care știa că este atotputernică în potolirea celor mai rebele accese de enervare ale surorii, o rugă să-l desfete cu vreo cîteva dintre cîntecele favorite ale mamei lor.

Nimic nu e mai alinător decît afecțiunea. Certurile în familie sînt înjositoare; comuniunea familială înalță sufletește. Încîntată de fratele ei și plină de recunoștință față de el, Hortense deveni aproape grațioasă, aproape frumoasă, de îndată ce atinse ghitara; înfățișarea agitată de fiecare zi îi dispăru pentru un moment, în locul ei ivindu-se *„un sourire plein de bonté*[2]. Cîntă melodiile cerute de Robert, și le cîntă cu simțire; îi aminteau de o rudă pe care o iubise cu adevărat; îi aduceau aminte de zilele tinereții. Observă cum, la rîndul ei, și Caroline asculta cu interes copilăros; asta îi spori buna dispoziție; iar exclamația izbucnită la încheierea cîntecului: „Tare mult aș vrea să pot și eu cînta la ghitară și să am glasul Hortensei!" puse capăt întregului episod și o făcu pe domnișoara Moore să fie încîntătoare în tot restul serii.

[1] Netrebnice (fr.).
[2] Un zîmbet plin de bunătate (fr.).

Ce-i drept, urmă și o mică prelegere a Hortensei despre deșertăciunea *dorinței* și datoria de a *încerca*. Se insinua că : „Așa precum Roma nu a fost clădită într-o singură zi, nici educația de care se bucură Mademoiselle Gérard Moore nu fusese dobîndită într-o singură săptămînă, sau numai prin *dorința* de a avea o minte pătrunzătoare. Numai strădania putuse îndeplini o asemenea operă de seamă ; dintotdeauna fusese remarcată pentru perseverență și hărnicie ; toți profesorii ei făcuseră observația că e tot pe atît de încîntător pe cît de puțin obișnuit să întîlnești un asemenea talent îmbinat cu o asemenea seriozitate", și tot așa înainte. O dată ajunsă la tema însușirilor ei, Mademoiselle devenea foarte vorbăreață.

În sfîrșit, pe deplin învăluită în bucuria admirației de sine, își luă lucrul, se așeză în fotoliu și se liniști. Perdelele lăsate, focul luminos, gingașa strălucire a lămpii ofereau acum salonului tot ce putea să aibă mai de preț — farmecul lui de seară. Este probabil că toți cei trei aflați acolo simțeau acest farmec — toți arătau fericiți.

— Ei, și-acuma ce-o să facem, Caroline ? întrebă domnul Moore reinstalîndu-se în fotoliul său de lîngă cel al verișoarei.

— Ce-o să facem, Robert ? repetă Caroline parcă în joacă. Dumneata hotărăști.

— Nu jucăm șah ?

— Nu.

— Nici dame, nici table ?

— Nu — nu ; nici unuia dintre noi nu ne plac jocurile tăcute, care nu îți ocupă decît mîinile ; nu-i așa ?

— Cred că ai dreptate ; atuncea — ne apucăm de bîrfit ?

— Pe cine ? Ne interesează pe noi cineva chiar atît de mult încît să ne bucurăm dacă l-am face harcea-parcea ?

— Uite, cu întrebarea asta ai pus degetul pe rană. În ce mă privește pe mine — oricît de puțin amabil aș părea — trebuie să declar că nu.

— Și eu la fel. Dar e foarte ciudat — deși nu simțim nevoia unui al treilea... unui al patrulea, vreau să spun (se corectă ea repede, aruncînd spre Hortense o privire încărcată de părere de rău) tovarăș viu printre noi — într-atît de egoiști ne face fericirea — deși nici nu vrem

să ne gîndim la lumea ce se află astăzi în jurul nostru, ar fi plăcut să ne întoarcem în vremuri trecute : să ascultăm oameni care de generații întregi dorm în morminte ce nu mai sînt astăzi nici cel puțin morminte, ci grădini și ogoare, să-i ascultăm cum își rostesc în fața noastră gîndurile și să le împărtășim ideile.

— Și cine să fie vorbitorul ? Pe ce limbă să ne vorbească ? În franțuzește ?

— Străbunii dumitale francezi nu vorbesc atît de dulce, nici atît de măreț, nici atît de cutremurător ca strămoșii de spiță englezească, Robert. În seara asta să fii pe deplin englez : să ne citești dintr-o carte englezească.

— O carte englezească veche ?

— Da, o carte englezească veche, una dintre acelea care îți plac dumitale ; și eu am să aleg un fragment care să sune în cît mai desăvîrșită armonie cu ceva din sufletul dumitale. Unul care să te înviorеze și să-ți umple cugetul de muzică încîntătoare : să treacă asemeni unei mîini iscusite peste inima dumitale și să facă să-i răsune coardele. Inima dumitale e o liră, Robert ; dar calea ce ți-a fost menită în viață nu este a unui trubadur chemat să-i alinte strunele, și atunci rămîne adeseori tăcută. Îngăduie-i bătrînului William să se apropie și să-i atingă strunele : atunci ai să vezi cum scoate din tremurul lor toată forța și toată melodia englezească.

— Trebuie să citesc din Shakespeare ?

— Trebuie să ai în față spiritul lui ; trebuie să-l asculți glasul cu urechile minții ; să primești în sufletul dumitale o parte dintr-al lui.

— Pentru ca în felul ăsta să mă facă mai bun ; să joace rolul unui soi de predică ?

— Ba ca să te emoționeze ; să te facă să trăiești noi senzații. Ca să-ți dea putința să-ți simți adînc viața, nu numai cu părțile ei de virtute, dar și cu părțile vicioase, cu părțile ei păcătoase.

— *Dieu ! que dit-elle ?* [1] strigă Hortense, ocupată pînă atunci cu număratul ochiurilor de pe împletitură, ceea ce o împiedicase să nu urmărească ce se spunea, dar nu și să-și apere urechile de înțepătura ultimelor cuvinte răsunătoare.

[1] Doamne ! ce spune ? (Fr.)

— Las-o în pace, surioară: las-o să vorbească; în seara asta îngăduie-i să spună tot ce-i trece prin cap. Uneori îi face plăcere să lovească tare în fratele tău; dar pe mine mă distrează, așa că las-o în pace.

Caroline se urcase pe un scaun și răscolea prin bibliotecă, iar de acolo se întoarse cu o carte, spunînd:

— Uite, aici e Shakespeare, și am deschis la *Coriolan*. Ia, citește, și prin simțămintele ce ți le va stîrni lectura, descoperă cît de josnic și totodată cît de măreț ești.

— Atunci vino încoace, stai lîngă mine și corectează-mă dacă pronunț greșit.

— Va să zică să fiu eu profesoara și dumneata elevul?

— *Ainsi soit-il!* [1]

— Și Shakespeare e obiectul nostru de studiu, de vreme ce facem lecții despre el?

— Așa s-ar zice.

— Și-acum n-ai să mai fii franțuz, și sceptic, și batjocoritor? N-o să mai socotești că refuzul de a admira este semn de înțelepciune?

— Nu știu.

— Dacă o să faci așa, Robert, îl iau pe Shakespeare și plec de aici; mă închid în mine, îmi pun boneta și pornesc spre casă.

— Stai jos; uite că încep.

— Un moment, dacă nu te superi, dragul meu frate, întrerupse Hortense, cînd stăpînul unei case citește, cucoanele trebuie neapărat să lucreze. Caroline, copilă dragă, ia-ți broderia; poți să faci trei rînduri întregi în seara asta.

Caroline privi în jur disperată.

— Nu văd la lumina lămpii; mi-au obosit ochii și nu pot duce bine la capăt două lucruri deodată. Dacă lucrez, nu pot să ascult; dacă ascult, nu pot să lucrez.

— *Fi donc! Quel enfantillage!* [2] începu Hortense.

Dar, ca totdeauna, domnul Moore interveni cu delicatețe:

— Îngăduie-i să lase deoparte broderia în seara asta. Aș vrea să-și concentreze toate atenția asupra accentului meu, iar ca să facă treaba asta trebuie să urmărească și textul cu ochii; trebuie să se uite în carte.

[1] Facă-se voia ta! (Fr.)
[2] Ei, fir-ar! Ce copilărie! (Fr.)

Puse cartea între ei, își așeză brațul pe spătarul scaunului Carolinei și apoi începu să citească.

Chiar prima scenă din *Coriolan* fu o adevărată delectare pentru gustul lui intelectual, și pe măsură ce citea se încălzea tot mai mult. Citi cu avînt îngîmfatul discurs adresat de Caius Marcius cetățenilor înfometați; nu afirmă că socotește îndreptățită mîndria absurdă a vorbitorului, dar s-ar fi spus că așa simte. Caroline își ridică privirile spre el, cu un zîmbet straniu.

— Uite că am și ajuns la o chestiune de viciu, îi spuse, fiindcă simpatiile dumitale se îndreaptă către acest patrician înfumurat care nu are nici un fel de milă pentru semenii săi înfometați, ba îi mai și insultă. Bine, citește mai departe.

Robert citi mai departe. Pasajele războinice nu-i trezeau atenția; spuse că toate acestea sînt lucruri depășite, sau ar trebui să fie; spiritul ce se degaja de aici era un spirit barbar, totuși simpla înfruntare dintre Marcius și Tullus Aufidius îi produse o veritabilă încîntare. Pe măsură ce înainta, se împuținau și observațiile lui critice; devenea din ce în ce mai limpede că este impresionat de forța, de adevărul fiecărui pasaj; și, desprinzîndu-se treptat de pe calea îngustă a prejudecăților personale, începea să vadă largul tablou al sufletului omenesc, să simtă realitatea imprimată fiecăruia dintre personajele ce-i vorbeau de pe pagina deschisă în fața lui.

Scenele comice nu le citea bine și atunci Caroline îi lua cartea din mînă și citea în locul lui pasajele respective. Citite de ea, și fragmentele astea păreau să-i placă, și într-adevăr le interpreta cu o căldură la care nimeni nu s-ar fi putut aștepta din parte-i, cu o expresivitate viguroasă ce părea să-i fie dăruită acolo, pe loc, și numai pentru clipa de-atunci. Trebuie să observăm, în treacăt, că întreaga ținută a conversației sale din seara aceea, fie serioasă, fie glumeață, gravă ori veselă, părea să fie ceva neînvățat, nestudiat, intuitiv, spontan; de îndată ce un anumit moment trecea, nu mai era cu putință să fie repetat întocmai așa cum fusese, ori nu mai mult decît licărirea meteorului, decît nuanța picăturii de rouă, decît culoarea sau forma norului dincolo de care scapătă soarele, decît undele micuțe alunecînde și sclipitoare care îmbracă fața unui pîrîiaș.

Coriolan în culmea slavei; Coriolan în adîncul prăpădului; Coriolan surghiunitul treceau unul după altul ca niște umbre titanice. Ajunsă în fața imaginii surghiunitului, mintea lui Moore păru că face un popas. Parcă stătea lîngă vatra din casa lui Aufidius și contempla imaginea măreției prăbușite, ce se arăta însă parcă și mai măreață în starea cea mai de jos a decăderii. Vedea „înfățișarea neîmblînzită“, chipul întunecat „ce-avea întipărit harul de a porunci“, „corabia cea mîndră cu pînze sfîșiate“. Simpatiza întru totul cu răzbunarea lui Caius Marcius; nu era deloc scandalizat din pricina ei; și din nou Caroline îi șopti:

— Aici zăresc din nou o sclipire a frățietății în greșeală.

Marșul asupra Romei, implorările mamei, rezistența îndelungată, supunerea finală a pasiunilor rele în fața celor bune, lucru ce întotdeauna trebuie să se petreacă într-o fire umană demnă de titlul de „nobilă“, mînia lui Aufidius în fața a ceea ce el socotea a fi slăbiciunea aliatului său, moartea lui Coriolan, durerea de pe urmă a marelui său vrăjmaș — toate scenele alcătuite din forță și din adevăr concentrat veneau una după alta și luau în scurgerea lor profundă și iute inima și cugetul cititorului și ascultătorului.

— Ia spune, acuma l-ai simțit pe Shakespeare? întrebă Caroline la vreo zece minute după ce vărul ei închisese cartea.

— Cred că da.

— Și ai observat la Coriolan ceva ce ar semăna cu dumneata?

— Poate că am observat.

— Nu era la fel de supus greșelii pe cît era de măreț?

Moore încuviință dînd din cap.

— Și care-i era greșeala? Ce anume îi făcea pe ceilalți cetățeni să-l urască? Ce a pricinuit surghiunirea lui de către concetățeni?

— Tu oare ce crezi că a fost?

— Întreb din nou:

Whether was it pride,
Which out of daily fortune ever taints
The happy man? whether defect of judgment,
To fail in the disposing of those chances
Which he was lord of? or wheather nature,
Not to be other than one thing: not moving
From the casque to the cushion, but commanding peace
Even with the same austerity and garb
As he controlled the war? [1]

— De, răspunde-ți singur, Sfinxule.

— Era cîte puțin din toate: și dumneata nu trebuie să fii înfumurat față de muncitori; nu trebuie să neglijezi posibilitățile de a-i liniști, nu trebuie să fii o fire rigidă și să rostești o cerință la fel de autoritar de parcă ar fi un ordin.

— Asta e morala pe care o atribui piesei? Cine ți-a vîrît în cap asemenea idei?

— Dorința pentru binele dumitale, grija pentru siguranța dumitale, dragă Robert, și o teamă, o teamă izvorîtă din multe lucruri auzite de mine în ultima vreme și după care ți se pregătesc multe rele.

— Cine îți spune ție treburi dintr-astea?

— Îl aud pe unchiu-meu vorbind despre dumneata: îți laudă curajul neînfricat, felul în care gîndești, disprețul față de dușmanii josnici, hotărîrea ta de a nu „te pleca în fața gloatei“, cum spune el.

— Și ai vrea s-ajung să mă plec în fața lor?

— Nu, nu, pentru nimic în lume: niciodată n-am dorit să te înjosești; dar, nu știu cum, îmi este cu neputință să nu mă gîndesc că e nedrept să-i cuprinzi pe toți muncitorii sub denumirea prea largă și jignitoare de „gloată“, și totdeauna să te uiți la ei și să-i tratezi cu trufie.

— Ești o mică democrată, Caroline; ce-ar zice unchiul tău dacă te-ar auzi?

— După cum știi, rareori discut cu unchiul meu și niciodată despre asemenea lucruri: el socotește că tot ce este dincolo de cusut și gătit întrece puterea de înțelegere a unei femei și nu poate face parte din preocupările ei.

— Și tu îți închipui că înțelegi lucrurile cu privire la care îmi dai sfaturi?

[1] O fi fost oare mîndria, / Care întotdeauna în afara sorții zilnice îl molipsește / Pe omul fericit? ori vreo greșeală în judecată / Ce l-a făcut să dea greș acolo unde toți sorții / Se aflau sub porunca lui? sau poate firea, / Să nu fie decît un singur lucru; nu să umble / De la coif la pernă, ci să stăpînească pacea / Cu aceeași cumpătare și cu același port / Cu care diriguia războiul?

— În măsura în care te privesc pe dumneata, le înțeleg. Știu că ar fi mult mai bine dacă muncitorii dumitale te-ar iubi și nu te-ar urî, și sînt absolut convinsă că blîndețea are mult mai mulți sorți de izbîndă decît aroganța, dacă e vorba să le cîștigi simpatia. Dacă față de mine și de Hortense ai fi rece și arogant, crezi că te-am iubi ? Cînd ești rece față de mine, așa cum *ești* cîteodată, cum îți închipui că aș putea îndrăzni ca în schimb eu să fiu duioasă ?

— Ei, uite, Lina, eu mi-am făcut lecțiile, atît pe cele de limbă cît și pe cele de etică, nu fără anume înclinări către politică ; acuma e rîndul tău. Hortense îmi spune că ai fost foarte emoționată de o mică poezie învățată ieri, o bucată a sărmanului André Chénier — *La jeune captive* ; ți-o mai aduci aminte ?

Începînd cu o voce stinsă, mai curînd tremurată, dar căpătînd curaj pe măsură ce înainta, Caroline repetă dulcile versuri ale lui Chénier ; ultimele trei strofe le recită bine :

— Mon beau voyage encore est si loin de sa fin !
Je pars, et des ormeaux qui bordent le chemin
J'ai passé les premiers à peine.
Au banquet de la vie à peine commencé,
Un instant seulement mes lèvres ont pressé
La coupe en mes mains encore pleine.

Je ne suis qu'au printemps — je veux voir la moisson ;
Et comme le soleil, de saison en saison,
Je veux achever mon année.
Brillante sur ma tige, et l'honneur du jardin
Je n'ai vu luire encore que les feux du matin,
Je veux achever ma journée ! [1]

Moore ascultă întîi cu ochii plecați, dar în curînd îi ridică pe furiș : lăsîndu-se pe spate în fotoliu, putea să se

[1] Frumoasa-mi călătorie e departe de sfîrșit ! / Plec, iar dintre ulmii ce străjuiesc calea / Numai pe lîngă primii am trecut. / La banchetul vieții abia început, / Doar o singură clipă buzele mi-au atins / Cupa din mîini, încă plină. // Nu sînt decît în primăvară — vreau să văd culesul roadelor ; / Și asemenea soarelui, din anotimp în anotimp, / Să ajung la sfîrșitul anului. / Strălucitoare pe tulpina mea și fală a grădinii / Încă n-am văzut flăcările dimineții, / Vreau să ajung la sfîrșitul zilei !

uite la Caroline fără ca ea să observe unde îi stau ațintite privirile. În seara aceea obrajii ei aveau o culoare, ochii ei o lumină, înfățișarea ei o expresie ce ar fi putut face uimitoare chiar și niște trăsături oarecare ; dar în cazul de față nu durerosul păcat al unei înfățișări oarecare se cerea iertat. Strălucirea soarelui nu se revărsa pe pămînturi aspre și sterpe ; cădea peste gingași boboci de floare. Fiecare linie a feței vădea grație ; întreaga ei înfățișare era încîntătoare. În clipa aceea — însuflețită, pasionată, emoționată — putea fi socotită frumoasă. O astfel de întruchipare era sortită să trezească nu numai seninul sentiment de stimă, sau pe cel detașat al admirației, ci un simțămînt mai tandru, mai gingaș, mai apropiat : prietenie, poate — afecțiune, interes. După ce termină, se întoarse către Moore și îi întîlni privirile.

— Am recitat destul de bine ? întrebă zîmbind ca orice copil fericit și cuminte.

— Îți spun cinstit că nu știu.

— Cum să nu știi ? N-ai ascultat ?

— Ba da — și am privit. Îți place mult poezia, Lina ?

— Cînd întîlnesc *adevărată* poezie, nu-mi găsesc astîmpăr pînă ce n-o învăț pe dinafară, și astfel o fac să-mi aparțină și mie puțin.

După acest răspuns, domnul Moore rămase tăcut cîteva minute. Se auzi bătînd ceasurile nouă ; Sarah intră în salon și anunță că slujnica domnului Helstone venise s-o ia pe domnișoara Caroline.

— Va să zică seara a și trecut, observă tînăra elevă ; și cred c-o să se mai scurgă mult timp pînă o să mai petrec alta aici.

De cîtva vreme Hortense moțăia asupra lucrului ; cum în momentul acela ațipise, nu răspunse nimic la observația fetei.

— N-ai avea nimic împotrivă să vii mai des aici să-ți petreci seara ? întrebă Robert în vreme ce îi lua pelerina împăturită de pe măsuța din margine, unde se afla încă, și o ajuta grijuliu să se îmbrace.

— Îmi place să vin aici ; dar nu doresc deloc să mă vîr în sufletul nimănui și nici nu m-am gîndit să provoc o invitație : trebuie să înțelegi asta.

— Oho ! Te înțeleg, copilașule. Uneori îmi ții predici și mă mustri că vreau să ajung bogat, Lina : dar dacă

aș fi *bogat*, ai trăi aici toată vremea — în orice caz, ai trăi alături de mine, indiferent unde mi-aș avea locuința.

— Ar fi foarte plăcut ; și dacă ai fi sărac — veșnic la fel de sărac — tot plăcut ar fi. Noapte bună, Robert.

— Ți-am promis că merg cu tine pe jos pînă la casa parohială.

— Știu că mi-ai promis ; dar mi-am închipuit că ai uitat și nu prea îmi dădea prin gînd cum să-ți amintesc, deși tare aș fi vrut s-o fac. Dar chiar ai chef să mergi ? E frig afară, și cum a venit Fanny, nu e neapărat nevoie...

— Uite, ia-ți manșonul — n-o trezi pe Hortense — haide !

Jumătatea de milă pînă la casa parohială a fost repede străbătută. Se despărțiră în grădină fără să se sărute, doar cu o slabă strîngere de mînă ; totuși Robert își lăsă verișoara să intre în casă emoționată și plină de o bucurie tulburătoare. Fusese în ziua aceea neobișnuit de drăguț cu ea — nu în vorbe, în măguliri, în declarații ; ci în purtare, în priviri și în inflexiunile duioase și prietenoase ale glasului.

În ce îl privește pe el, se întoarse acasă grav, aproape morocănos. Pe cînd ședea sprijinit de poarta curții pierdut în gînduri sub lumina slabă a lunii, absolut singur — avînd în față clădirea tăcută și întunecată a fabricii, iar împrejur valea mărginită de coline — exclamă pe neașteptate :

— Asta nu se poate ! Toate astea ascund slăbiciune, ascund ruină. Totuși, adăugă potolindu-și glasul, asemenea dezlănțuiri sînt cu totul vremelnice. O știu eu foarte bine : am mai avut eu de înfruntat asemenea încercări. Pînă mîine o să treacă.

CAPITOLUL VII

Diaconii iau ceaiul

Caroline Helstone avea exact optsprezece ani ; iar la optsprezece ani adevărata poveste a vieții abia începe să-și depene vorbele. Înainte de vîrsta asta, ședem și ascultăm o istorioară, un basm fermecător ; vesel cîteodată, și trist alteori ; aproape întotdeauna imaginar. Înainte de vîrsta asta, lumea noastră este o lume eroică ; locuitorii ei pe jumătate zei sau pe jumătate demoni ; scenele ei sînt scene de vis ; păduri mai întunecate și coline mai stranii ; ceruri mai luminoase, ape mai pline de primejdii ; flori mai drăgălașe, roade mai ispititoare ; cîmpii mai întinse, pustiuri mai posomorite, lanuri mai însorite decît se află în sînul firii, risipite pe globul nostru de vrajă. Ce fel arată luna privită înainte de vîrsta aceasta ! Atunci cînd o privim, ce zguduitoare mărturie aduce fiorul inimii noastre despre negrăita ei frumusețe ! Iar soarele de pe vremea aceea este un rai înflăcărat — tărîmul zeilor.

La vremea aceea — la optsprezece ani, cînd ne apropiem de hotarele viselor goale și înșelătoare, Țara zînelor se află în urma noastră, iar în față ni se ridică țărmurile Realității. Țărmurile acestea sînt încă departate : par atît de albastre, prietenoase și îmbietoare, încît abia așteptăm să le atingem. În lumina soarelui vedem verdeața întinsă sub albastrul cerului ca pe o pajiște primăvăratică ; prindem cu privirea sclipiri de dungi argintii, și vedem în închipuire unduirea apelor vii. De-am putea ajunge pe acele tărîmuri, n-am mai ști ce înseamnă nici foamea și nici setea ; dar pînă atunci, multe locuri sălbatice, adesea șuvoaiele Morții, sau rîuri de suferință, la fel de înghețate și aproape la fel de negre ca și Moartea, mai trebuie străbătute înainte de a ajunge să gustăm adevărata desfătare. Fiecare bucurie oferită de viață trebuie cucerită prin luptă înainte de a fi luată în stăpînire ; și cît de crîncenă este lupta o știu doar aceia care s-au luat la trîntă pentru premiul cel mare. Sîngele din inimă trebuie să așeze diademă de mărgăritare roșii pe fruntea luptătorului, mai înainte ca laurii victoriei să i-o împodobească.

La optsprezece ani nu știm nimic din toate acestea. Din clipa cînd ne zîmbește și ne făgăduiește fericirea chiar pentru a doua zi, Speranța este întîmpinată cu neclintită încredere ; de îndată ce se abate pe la ușa noastră ca un înger rătăcit, Dragostea este numaidecît îmbiată, primită cu urări de bun sosit, îmbrățișată ; tolba nu-i stă la vedere ; dacă săgețile se înfig în noi, rana lor e ca un fior de viață nouă ; nu se mai află teamă de venin și nici de vîrful ca de undiță pe care nici un vraci nu-l

mai poate extrage afară ; acea tulburare sufletească plină de primejdii — adevărată agonie în unele faze, pentru mulți, agonie de la început și pînă la sfîrșit — e socotită a fi un dar neprețuit ; pe scurt, la optsprezece ani abia se intră în școala Experienței, iar lecțiile ei umilitoare, strivitoare, măcinătoare și totuși purificatoare și dătătoare de puteri abia de acum încolo încep să fie învățate.

Vai, Experiență ! Nici un alt dascăl nu are chip atît de răvășit și de înghețat ca al tău ; nici unul nu poartă veșminte atît de negre ca ale tale, nuiaua nici unuia nu e atît de usturătoare ca a ta, nici unul nu-și împinge discipolul cu mîini mai neîndurătoare și cu mai multă strășnicie către îndatoririle lui și nu-l silește mai autoritar și fără putință de împotrivire să și le îndeplinească. Numai și numai datorită învățăturilor tale poate izbuti vreodată un bărbat sau o femeie să-și găsească potecă sigură prin sălbăticiile vieții ; fără ele — vai ! — cum se mai împiedică și cum se mai rătăcesc ! Ce groaznice tărîmuri oprite încalcă, în ce rîpe spăimîntătoare sînt azvîrliți !

După ce fusese condusă acasă de Robert, Caroline nu mai avea chef să-și petreacă restul serii cu unchiu-său ; camera unde stătea parohul de obicei era pentru ea un lăcaș foarte sacru ; rareori pătrundea acolo, iar în acea noapte stătu retrasă pînă ce sună clopoțelul pentru rugăciune. O parte din slujba bisericească de seară era o formă de închinăciune respectată de toți cei aflați în casa domnului Helstone ; acesta o intona cu obișnuitul său glas nazal, limpede, puternic și monoton. Îndată după încheierea ritualului și după vechiul ei obicei, nepoata se apropie de preot.

— Noapte bună, unchiule.

— Ehei ! Astăzi toată ziua mi-ai umblat creanga — ai fost în vizită, ai mîncat în altă parte, și ce n-ai mai făcut !

— N-am fost decît la vilă.

— Și ți-ai învățat lecțiile ?

— Da.

— Ai cusut și o cămașă.

— Numai o parte.

— Bine, e destul și-atîta : ține-te de cusut — învață să coși cămăși, să coși rochii, să rumenești o plăcintă

și într-o bună zi ai să fii femeie de ispravă. Acuma du-te la culcare : eu am treabă aici cu o cărticică.

Acum nepoata se afla închisă în iatacul ei ; ușa era zăvorîtă, capotul alb gata îmbrăcat, părul lung și despletit îi cădea bogat, moale și cîrlionțat pînă la talie ; și pe cînd se odihnea după truda pieptănatului, cu obrazul sprijinit în palmă și privirile pironite pe covor, în fața ochilor i se ridicară și de jur împrejur prinseră viață acele vedenii pe care le avem la optsprezece ani.

Gîndurile stăteau de vorbă cu ea ; îi spuneau lucruri plăcute, s-ar fi părut, fiindcă zîmbea ascultîndu-le. Era tare drăguță așa, cufundată în visare ; însă ceva mult mai strălucitor decît ea se afla în încăpere — duhul Speranței tinerești. După cîte șoptea acest proroc lingușitor, de-acum încolo n-avea să mai cunoscă dezamăgirea, n-avea să mai simtă descurajarea : pășise în zorii unei zile de vară — nu niște zori înșelători, ci adevăratul izvor al dimineții — iar soarele avea să se înalțe cu repeziciune. Acum i-ar fi fost cu neputință să bănuiască măcar că e o jucărie în mîinile iluziei : nădejdile îi păreau neîndoielnice, iar temeliile pe care se înălțau, de neclintit.

„Cînd oamenii se îndrăgostesc, pasul următor este căsătoria, argumenta Caroline. Ei, eu îl iubesc pe Robert și simt precis că și el mă iubește pe mine ; am crezut-o de nenumărate ori și pînă acuma, însă astăzi am *simțit-o*. Cînd mi-am înălțat privirile spre el, după ce recitasem poezia lui Chénier, ochii lui (ce frumoși ochi mai are !) mi-au trimis adevărul drept în inimă. Cîteodată mi-e și frică să vorbesc cu el, ca nu cumva să fiu prea dintr-o bucată, să nu par prea îndrăzneață, fiindcă nu numai o singură dată am regretat amarnic vorbe care mi-au scăpat, vorbe inutile, și-mi era teamă să nu fi spus mai mult decît se aștepta el să spun, iar pe urmă să se supere din pricina a ce ar fi putut socoti ca o indiscreție din partea mea ; acum însă, în seara asta, aș fi putut îndrăzni să rostesc orice mi-ar fi trecut prin cap, atît de îngăduitor a fost. Cît de drăguț s-a purtat cînd am venit împreună încoace ! Nu caută să te măgulească și nici nu spune lucruri aiurea ; iubirea lui (prietenia, adică : bineînțeles că nu-l consider încă iubitul meu, dar trag nădejde că într-o bună zi are să fie) nu e așa cum citim prin cărți e mult mai aleasă — originală, liniștită, bărbătească, sinceră. *Cu adevărat* îmi place ! Aș fi

o nevastă excepțională pentru el, dacă s-ar însura cu mine ; i-aș vorbi despre defectele lui (fiindcă are cîteva defecte), dar aș avea grijă să se simtă întotdeauna bine, l-aș dezmierda, și aș face tot ce-mi stă mie în puteri ca să fie fericit. Ei, și uite că de data asta sînt sigură : mîine n-are să mai fie distant : simt aproape fără umbră de îndoială că mîine-seară ori vine el aici, ori mă cheamă pe mine acolo."

Se apucă iarăși să-și pieptene părul lung ca de sirenă. Întorcîndu-și capul, în vreme ce-și aranja buclele, își văzu în oglindă chipul și silueta. Pentru făpturile oarecare, astfel de imagini au darul de a readuce la realitate ; propriii lor ochi nu sînt încîntați de ce li se arată ; atunci încep să fie convinse că ochii altora nu pot să afle într-o asemenea înfățișare nici un fel de farmec ; dar cele darnic înzestrate de natură trebuie în chip firesc să ajungă la alte încheieri ; imaginea este încîntătoare, și deci nu se poate să nu încînte. Caroline vedea un cap, o siluetă care, reproduse la dagherotip cu expresia lor din acea clipă, ar fi fost drăguțe ; nu-i rămînea de făcut nici o alegere și din această privelişte nădejdile ei n-ar fi putut ieși decît confirmate. Prin urmare se duse să se culce purtînd în suflet o bucurie întru nimic micșorată.

Și cu aceeași bucurie întru nimic micșorată se sculă și a doua zi dimineața ! Cînd intră în camera unde unchiul ei își lua gustarea și cu o veselie plină de toată gingășia îi ură bună dimineața, pînă și acel omuleț de bronz se gîndi, o secundă, că nepoata lui se făcuse „o fată de toată frumusețea". De obicei în prezența unchiului era timidă și rezervată — foarte ascultătoare, dar nu comunicativă ; totuși, în dimineața de atunci găsi foarte multe de spus. Între ei nu puteau fi discutate decît chestiuni minore ; căci cu o femeie — cu o fată — domnul Helstone nu ar fi atins nici un alt subiect. Caroline făcuse o plimbare matinală prin grădină, iar acum îi spuse ce flori începeau să răsară pe acolo și îl întrebă cînd avea să vină grădinarul să îndrepte marginile straturilor ; îl mai încunoștință de asemenea că vreo cîțiva grauri începuseră să-și clădească grăbiți cuiburi în turla bisericii (biserica din Briarfield era foarte aproape de casa parohială) ; se întreba dacă dangătul clopotelor din clopotniță nu avea cumva să-i sperie.

Domnul Helstone își exprimă părerea că și graurii aceia erau „asemenea altor ființe nătînge abia împerecheate : cu totul nepăsătoare — deocamdată — față de orice ar fi putut să le stingherească".

Încurajată, probabil, cam exagerat de buna ei dispoziție, trecătoare, Caroline îndrăzni să facă o remarcă de un gen pe care niciodată mai înainte nu s-ar fi aventurat să-l folosească în legătură cu opinii exprimate de venerabilul său unchi.

— Unchiule, spuse nepoata, ori de cîte ori vorbești despre căsătorie, vorbești cu dispreț. Crezi cumva că oamenii n-ar trebui să se mai căsătorească ?

— Nu încape îndoială că lucrul cel mai înțelept e să rămîi celibatar, mai ales dacă e vorba de o femeie.

— Toate căsniciile sînt nefericite ?

— Milioane de căsnicii sînt nefericite. Dacă fiecare ar spune adevărul, s-ar vedea că toate sînt mai mult sau mai puțin așa.

— Totdeauna te enervezi cînd ești chemat să cununi vreo pereche — de ce ?

— Fiindcă nimănui nu poate să-i facă plăcere calitatea de complice la îndeplinirea unui act de curată nebunie.

Domnul Helstone dădea răspunsuri atît de prompte, încît lăsa impresia că îl bucură prilejul oferit de nepoată pentru a-și exprima unele opinii în această privință. Încurajată de îngăduința arătată pînă atunci față de întrebările ei, Caroline merse ceva mai departe.

— Dar de ce ar fi curată nebunie ? Dacă doi oameni se plac, pentru ce n-ar trăi împreună ?

— Se plictisesc unul de celălalt — se plictisesc unul de celălalt într-o lună. Perechea cu care tragi la jug nu-ți este un tovarăș ; fiindcă ori el ori ea devine pereche la suferință.

Următoarea remarcă a Carolinei nu era inspirată doar de o simplicitate naivă ; izvora dintr-un simțămînt de antipatie față de astfel de păreri și de supărare împotriva celui care le susținea.

— Unchiule, cineva ar putea crede că n-ai fost niciodată însurat — ar putea spune că ești un bătrîn burlac.

— De fapt, asta și sînt.

— Dar ai fost însurat. Cum s-a putut să fii atît de inconsecvent încît să te însori ?

— Orice om își pierde mințile o dată sau de două ori în viață.

— Va să zică te-ai plictisit de mătușa mea și mătușa mea de dumneata și ați fost nefericiți împreună ?

Domnul Helstone își împinse în afară buza într-un gest cinic, își încreți fruntea oacheșă și scoase un mormăit nearticulat.

— Nu te-ai potrivit cu dînsa ? Nu era o femeie blîndă ? Nu te-ai putut obișnui cu ea ? Nu ți-a părut rău cînd a murit ?

— Caroline, spuse domnul Helstone lăsîndu-și încet mîna în jos pînă aproape de tăblia mesei și apoi trîntind-o deodată peste lemnul de mahon, înțelege bine : e vulgar și pueril să faci confuzie între general și particular. În orice treburi există reguli și există excepții. Întrebările tale sînt prostești și copilăroase. Sună din clopoțel, dacă ai isprăvit cu masa.

Gustarea de dimineață luase sfîrșit, și după cum obișnuiau unchiul și nepoata, după ce se încheia masa aceasta, nu se mai vedeau decît la prînz ; în ziua aceea însă, în loc să părăsească încăperea, nepoata se așeză pe fotoliul de lîngă fereastră și rămase acolo. Domnul Helstone privi stingherit în jur, o dată sau de două ori, ca și cum ar fi dorit s-o vadă mai repede plecată, dar fata se uita pe fereastră, de parcă ar fi uitat de prezența lui ; așa că parohul continuă lectura ziarului de dimineață — și se întîmpla să fie un număr deosebit de interesant, întrucît în Peninsulă avuseseră loc anumite schimbări, iar unele coloane ale ziarului erau pline cu lungi depeșe venite din partea generalului-lord Wellington. În vremea asta nu prea bănuia ce gînduri se zbat în capul nepoatei — gînduri redeșteptate de discuția purtată cu o jumătate de oră în urmă, dar nu izvorîte din ea. Mai erau și acum înviforate, zumzăiau ca un roi de albine ațîțate, dar trecuseră ani de cînd primii lor muguri i se iviseră în minte.

Îi examina firea, starea sufletească și repeta părerile lui despre căsătorie. De multe ori le mai reexaminase și înainte și avusese impresia că aici se află prăpastia dintre felul ei de a gîndi și al lui ; apoi, de cealaltă parte a imensului hău, văzuse și vedea și acum o altă siluetă stînd alături de aceea a unchiului — o arătare ciudată ; cețoasă, sinistră, prea puțin pămînteană : imaginea doar pe jumătate păstrată în minte a propriului ei tată, James Helstone, fratele lui Matthewson Helstone.

Doar zvonuri îi ajunseseră la ureche în legătură cu firea acelui tată ; slujnice bătrîne scăpaseră cîte ceva ; știa, de asemenea, că nu fusese un om bun și nu se arătase iubitor față de ea. Își aducea aminte — și era o amintire înnegurată — de cîteva săptămîni petrecute împreună cu el undeva, într-un mare oraș, și cînd nu avusese o fată s-o îmbrace și să-i poarte de grijă ; cînd stătuse încuiată, zi și noapte, într-o cameră de mansardă, la mare înălțime, iar în cameră nu era covor pe jos, patul nu avea draperii și alte mobile nu prea se aflau ; cînd el pleca în fiece dimineață foarte devreme și deseori uita să se mai întoarcă și să-i dea să mănînce în timpul zilei, iar noaptea, cînd se înapoia, parcă ar fi fost ieșit din minți, furios, înspăimîntător ; sau — încă și mai groaznic — ca un idiot, ca un imbecil, ca un om cu simțurile moarte. Știa că se îmbolnăvise în camera aceea și că într-o noapte, cînd îi era foarte rău, intrase dezlănțuit în încăpere și îi spusese că are s-o ucidă, fiindcă îl apăsa ca o povară ; țipetele ei aduseseră lume într-ajutor și de atunci, de cînd fusese salvată din miinile lui, nu-l mai revăzuse niciodată altfel decît mort, întins în coșciug.

Asemenea om fusese tatăl ei, dar avusese și o mamă ; deși domnul Helstone nu-i pomenea niciodată de maică-sa, deși nu-și putea aduce aminte s-o fi văzut vreodată : dar că era încă în viață — asta știa. Maică-sa fusese deci nevasta bețivului : cum arătase oare căsnicia *lor ?* Întorcîndu-și capul de la zăbrelele printre care urmărise jocul graurilor (fără să-i vadă, însă), cu glas domol, dar cu un ton trist și amar, rupse astfel tăcerea din cameră :

— Spui despre căsătorie că este o nenorocire fiindcă te ici, cel puțin așa cred eu, după cele văzute în căsnicia tatii și mamei. Dacă și mama a avut de suferit cîte am suferit cu cînd am stat cu tata, trebuie să fi dus o viață îngrozitoare.

Auzind-o că i se adresează în felul acesta, domnul Helstone se răsuci în fotoliu și se uită pe deasupra ochelarilor la nepoată-sa : era uluit.

Taică-său și maică-sa ! Cum de-i venise în minte să pomenească despre taică-său și maică-sa cînd în cei doisprezece ani cît stătuseră împreună nu-i vorbise nici-

odată despre ei? Nici prin gînd nu i-ar fi trecut pînă atunci că judecata fetei se maturizase; că ar fi păstrat vreo amintire sau ar fi putut face vreo presupunere în legătură cu ei.

— Tatăl și mama ta? Cine ți-a vorbit ție despre ei?

— Nimeni; dar îmi aduc aminte cîte ceva despre ce fel de om era tata și o deplîng pe maică-mea. Unde-i ea acuma?

Acest „Unde-i ea acuma?" stătuse pe buzele Carolinei de sute de ori mai înainte; dar pînă în acea clipă nu-l rostise.

— Nu prea știu, răspunse domnul Helstone. Am cunoscut-o foarte puțin. N-am mai auzit despre ea de ani de zile; dar oriunde s-ar afla, numai la tine nu-i e gîndul; nu întreabă niciodată de tine; am motive să cred că nu dorește să te vadă. Haide, a venit timpul lecțiilor; la zece te duci la verișoară-ta, nu? A bătut ceasul.

Probabil că eleva ar mai fi avut și altele de spus; dar Fanny intră și-l vesti pe paroh că epitropii vor să discute ceva cu el la biserică. Domnul Helstone se grăbi într-acolo, iar nepoata porni imediat spre vilă.

Drumul dintre casa parohială și Hollow's Mill mergea la vale, așa că eleva îl străbătu aproape numai în fugă. Mișcarea, aerul curat, gîndul că-l va vedea pe Robert, sau cel puțin se va afla în locuința lui, îi reînviorară iute starea de spirit cam deprimată. Cînd ajunse să dea cu ochii de clădirea albă a casei, să audă bubuiturile din fabrică și năvala apei din scoc, tot ce văzu mai întîi fu domnul Moore la poarta grădinii. Acolo stătea; purta bluza olandeză cu cingătoare, o beretă ușoară pe cap, iar îmbrăcămintea asta modestă îi venea foarte bine: se uita pe pajiște în jos, nu în direcția de unde venea vară-sa. Fata se opri în dosul unei sălcii, să-și mai tragă puțin răsuflarea, și îl cercetă cu privirea.

„E fără pereche, se gîndi Caroline; e tot atît de frumos pe cît e de inteligent. Ce ochi pătrunzători are! Ce trăsături limpezi și pline de duh — distinse și serioase, dar atrăgătoare! Îmi place chipul lui — îmi place cum arată — îmi place atît de mult! Îi întrece pe toți neisprăviții aceia de diaconi, de pildă — îi întrece pe toți bărbații din lume: mîndrețea de Robert!"

Căută să se afle cît mai repede alături de „mîndrețea de Robert". Cît despre el, cînd fata îi apăru în față, cred

că de i-ar fi stat în putere ar fi dispărut dinaintea ochilor ei ca o fantomă; dar fiind un ins înalt de statură și nu doar o închipuire, se văzu silit să rămînă pe loc și să-și salute verișoara. Făcu asta cît mai pe scurt: ca un văr, ca un frate, ca un prieten, ca orice, numai ca un iubit nu. Farmecul nespus din noaptea trecută îi pierise din purtări: nu mai era același om; sau, în orice caz, nu aceeași inimă îi mai bătea în piept. Amară dezamăgire! cumplită întristare! La început fetei emoționate nici nu-i venea să creadă în schimbarea petrecută, deși o vedea și o și simțea. Îi venea greu să-și retragă mîna dintr-a lui, pînă ce n-a învrednicit-o măcar cu ceva ce s-ar fi putut numi o slabă strînsoare; îi era greu să-și mute ochii din ochii lui pînă nu-i vedea în priviri ceva mai mult și mai duios decît acea înghețată întîmpinare.

Un bărbat îndrăgostit și amăgit în felul acesta poate vorbi și poate pretinde o explicație; o femeie îndrăgostită nu poate spune nimic; dacă ar face-o, rezultatul ar fi doar rușine și suferință, reproșuri mute pentru trădare de sine. Natura ar înfiera o asemenea faptă ca pe o răzvrătire împotriva propriilor instincte și după aceea ar răsplăti-o răzbunător cu lovitura de trăsnet a dispre-țului de sine care izbește în taină și pe neașteptate. Luați lucrurile așa cum vin; nu puneți întrebări; nu articulați nici o dojană; e atitudinea cea mai înțeleaptă ce vă stă la îndemînă. Ați așteptat pîine și ați căpătat o piatră; rupeți-vă dinții în ea și nu scoateți țipete fiindcă nervii vă sînt torturați: nu vă îndoiți că stomacul vostru mental — dacă dispuneți de o asemenea înzestrare — e tare ca al struțului: piatra o să fie mistuită. Întindeți mîna ca să căpătați un ou, iar Soarta vă pune în palmă un scorpion. Nu lăsați să vi se vadă groaza: strîngeți tare darul între degete; lăsați-l să vă înțepe. N-aveți nici o grijă: cu vremea, după ce mîna și brațul se vor fi umflat și vor fi tremurat în chinul durerilor, scorpionul strivit va muri, dar voi veți fi învățat marea lecție care îți arată cum să înduri fără să crîcnești. Pentru tot restul zilelor ce le mai aveți de trăit, dacă supraviețuiți încercării — fiindcă se spune că unele mai și mor sub apăsarea ei — veți fi mai tari, mai înțelepte, mai puțin nesănătos de sensibile. Probabil că de lucrul acesta nu vă dați seama la timpul potrivit și deci nu puteți împrumuta curaj de la speranța amintită. Totuși, așa precum

s-a sugerat, Natura este un minunat prieten în asemenea încercări ; pecetluiește buzele, oprește rostirea cuvintelor, poruncește o prefăcătorie senină — o prefăcătorie ce împrumută adesea mai întîi o mină liniștită și veselă, apoi se așază cu timpul, se transformă în durere și paloare, iar în cele din urmă dispare lăsînd după sine un stoicism binefăcător, cu nimic mai puțin dătător de puteri pentru că este pe jumătate amar.

Pe jumătate amar ! Asta e ceva rău ? Nu — trebuie să fie amar ; amarul înseamnă putere — e un tonic. Tărie gingașă și blîndă urmînd după suferință arzătoare nu veți afla nicăieri ; a vorbi despre așa ceva este o înșelătorie. După supliciu poate urma o epuizare apatică ; dacă mai rămîne energie, va fi vorba de o energie mai curînd primejdioasă — ucigătoare atunci cînd se înfruntă cu nedreptatea.

Cine a citit balada *Puir Mary Lee*[1] ? — acea veche baladă scoțiană scrisă nu știu pe vremea cărei generații și nu știu de care mînă. Mary fusese amăgită — probabil fiind făcută să ia drept adevăr ceva ce era minciună. Nu se jeluiește, dar șade singură în viscol și îi auzim gîndurile. Nu sînt gîndurile unei eroine model ajunse în starea sa, dar sînt gîndurile unei adînc simțitoare și ale unei crunt jignite fete de țăran. Suferințele au alungat-o de lîngă vatra de acasă tocmai pe alb-înveșmîntatele și înghețatele coline : ghemuită sub „suflarea gerului", își reamintește fiecare imagine de groază — „rugămintea galbenă la față", „păianjenul păros", „ticălosul închinător la lună", „strigoiul de la vreme de seară", „încruntatul taur", „laptele de pe spinarea..." : pe toate acestea le urăște dar „cît îl urăște pe Robin-a-Ree !"

Oh ! ance I lived happily by yon bonny burn —
The warld was in love wi'me ;
But now I maun sit'neath the cauld drift and mourn,
And curse black Robin-a-Ree !

Then whudder awa', thou bitter biting blast,
And sough through the scrunty tree,
And smoor me up in the snaw fu' fast,
And ne'er let the sun me see !

[1] Sărmana Mary Lee.

Oh, never melt awa', thou wreath o' snaw,
That's sae kind in graving me ;
But hide me frae the scorn and guffaw
O, villains like Robin-a-Ree ![1]

Dar cele spuse în ultima sau în ultimele două pagini nu au legătură apropiată cu simțămintele Carolinei Helstone sau cu starea de lucruri dintre ea și Robert Moore. Robert nu-i făcuse nici un rău ; nu-i spusese nici o minciună ; dacă era cineva vinovat, numai ea era ; întreaga amărăciune ce-i picura din suflet va curge și va trebui să curgă doar asupra capului ei. Iubise fără a i se cere să iubească — întîmplare firească, uneori chiar de neînlăturat, dar aducătoare de grele amărăciuni.

Ce-i drept, Robert păruse cîteodată să țină mult la ea — însă din ce pricină ? Fiindcă ea se străduise cu atîta rîvnă să-i fie pe plac, Robert n-avusese cum să nu-și arate — în ciuda tuturor eforturilor lui — un simțămînt pe care judecata nu-l încuviința și nici voința nu-i dădea frîu liber. Tocmai era pe punctul de a se înfrîna cu hotărîre de la orice legături mai strînse cu ea, fiindcă nu era dispus să-și vadă sentimentele în chip definitiv angajate, nici să fie atras, trecînd peste îndemnurile rațiunii, într-o căsătorie pe care el o socotea nechibzuită. Acum — ce-i rămînea de făcut Carolinei ? Să-și lase slobode simțămintele, sau să le înfrîngă ? Să se țină pe urmele lui Robert, ori să se retragă în sine ? Dacă e slabă din fire, va încerca să meargă pe prima cale — îi va pierde stima și îi va provoca silă ; dacă e destul de înțeleaptă, va deveni propriul ei stăpîn și va hotărî să-și supună și să aducă la ascultare tărîmul tulburat al sentimentelor. Va hotărî să privească viața în față, așa cum este ; să înceapă a-i învăța în chip serios adevărurile crude, și să-i cerceteze problemele încîlcite cît mai de aproape, cu cît mai multă răspundere.

[1] O ! cîndva trăiam fericită pe malul acelui frumos pîrîu —/ Lumea era îndrăgostită de mine ; / Dar acum trebuie să stau sub nămeții înghețați și să jelesc, / Și să-l blestem pe oacheșul Robin-a-Ree ! // Deci vremuiește-n voie, vîntule aprig și mușcător / Și tînguie-te prin copacul schilav, / Și îngroapă-mă repede în zăpadă / Ca niciodată să nu mă mai vadă soarele ! // O, nu te mai topi, tu troian de nea / Care ai fost atît de bun să mă îngropi, / Ci ascunde-mă de disprețul și rîsul / Ticăloșilor ca Robin-a-Ree !

S-ar fi părut că are ceva judecată, fiindcă se despărţi de Robert în linişte, fără a se plînge şi fără a pune întrebări — fără zvîcnetul unui singur muşchi şi fără să verse măcar o lacrimă — se consacră ca de obicei lecţiilor făcute cu Hortense, iar la vremea prînzului plecă înspre casă fără să zăbovească.

După ce mîncă şi se trezi singură în salonul casei parohiale, căci îşi lăsase unchiul la cumintele lui pahar de vin, dificultatea care o preocupa şi căreia se văzu nevoită să-i ţină piept era: „Ce-am să fac eu în toată ziua de azi?"

Noaptea trecută sperase că avea s-o petreacă la fel ca pe cea de ieri — că din nou o să-şi împartă seara cu Fericirea şi cu Robert; de dimineaţă îşi aflase greşeala şi totuşi nu se putea linişti, nu se putea convinge că nu se va ivi nici un prilej s-o recheme la Hollow's Cottage, sau să-l aducă pe Moore iarăşi în tovărăşia ei.

Nu o singură dată venise aici după ceai, ca să petreacă o oră împreună cu unchiu-său: clopoţelul sunase şi îi auzise glasul în coridor tocmai la lăsatul serii, cînd nu se mai aştepta la o asemenea bucurie; iar în două rînduri asta se întîmplase tocmai după ce purtarea lui fusese deosebit de rezervată; şi-atunci, cu toate că rareori vorbea cu ea în prezenţa unchiului, o privise ca şi cum ar fi vrut să se scuze, stînd toată vremea de cealaltă parte a mesei ei de lucru. Puţinele cuvinte pe care i le adresase fuseseră alinătoare, duios felul cum îşi luase rămas bun. Da, s-ar fi putut să vină şi în seara asta, îi spunea Speranţa Înşelătoare — aproape îşi dădea seama cine anume îi strecoară şoaptele astea, dar le asculta.

Încercă să citească — gîndurile îi zburară aiurea; încercă să coasă — fiece împunsătură de ac o plictisea, treaba asta era insuportabil de neinteresantă; deschise pupitrul şi se apucă să scrie o compoziţie în franţuzeşte — altceva decît greşeli nu fu în stare să aştearnă pe hîrtie.

Şi deodată clopoţelul sună zgomotos. Inima îi tresăltă. Se repezi la uşa salonului, o deschise încet, se uită prin crăpătură. Fanny primea un musafir — un domn, un bărbat înalt — chiar de statura lui Robert. O secundă crezu că e Robert — o secundă fu în culmea fericirii; dar glasul care întreba de domnul Helstone o readuse la realitate: glasul acela era un glas irlandez, prin urmare nu al lui Moore, ci al diaconului, al lui Malone. Fu condus în sufragerie unde, fără îndoială, numaidecît îl ajută pe paroh să golească sticlele.

Nu se putea să nu sară în ochi faptul că la orice casă din Briarfield, Whinbury sau Nunnely, cînd unul dintre diaconi pica tocmai la vremea mesei — la prînz sau la ceai, după cum era cazul — repede urma încă unul, adesea doi. Nu că şi-ar fi dat întîlnire, dar toţi plecau pe undeva cam la aceeaşi oră; dacă Donne, să zicem, venea acasă la Malone şi nu-l găsea, întreba încotro o pornise, iar după ce îi afla de la proprietăreasă destinaţia, o lua după el cît îl ţineau picioarele. Aceleaşi acţionau în acelaşi chip dacă era vorba de Sweeting. Aşa se întîmplă că în după-amiaza aceea urechile Carolinei fură de trei ori chinuite de sunetul clopoţelului şi de sosirea unui oaspete nedorit — fiindcă Donne îl urmă pe Malone şi Sweeting pe Donne; şi veni poruncă atunci ca alte sticle cu vin să fie aduse din cămară în sufragerie (fiindcă deşi bătrînul Helstone îşi muştruluia clericii în subordine atunci cînd îi găsea „benchetuind", cum zicea el, în propriile lor corturi, la masa mai-marelui îi plăcea totdeauna să-i îndulcească oferindu-le să se înfrupte din ce avea mai de soi), iar prin uşile închise Caroline le auzi rîsetele ca de băieţandri şi zarva fără înţeles a glasurilor. Teama ei era ca nu cumva să rămînă şi la ceai; fiindcă nu-i făcea deloc plăcere să pregătească ceaiul pentru acest trio aparte. Cît de părtinitori pot fi oamenii! Cei trei erau bărbaţi — bărbaţi tineri, cu educaţie — ca şi Moore; dar, în ochii ei, ce uriaşă deosebire! Tovărăşia lor o plictisea de moarte — a lui o fermeca.

Şi n-avea să se bucure numai de tovărăşia lor preoţească, deoarece Soarta îi aducea în acel moment alţi patru oaspeţi — oaspeţi feminini, toţi îngrămădiţi într-o caretă trasă de un ponei şi care înainta oarecum cu greu pe drumul dinspre Whinbury. O doamnă mai în vîrstă şi trei dintre durduliile ei fiice veneau să-i facă o „vizită prietenească", după cum se obişnuia prin partea locului. Da, şi clopoţelul sună pentru a patra oară. Fanny aduse în salon următoarea veste:

— Doamna Sykes şi cele trei domnişoare Sykes!

Cînd se pregătea să-şi întîmpine musafirii, Caroline obişnuia să-şi frîngă mîinile cu nervozitate, să se îmbujoreze puţin şi să vină spre intrare cu grabă dar şi cu

șovăială, dorindu-și în vremea asta să se afle tocmai sub zidurile Ierihonului. În astfel de împrejurări se dovedea întristător de nedibace în manierele alese, deși fusese cîndva la școală un an întreg. Iată de ce, și cu prilejul de față, mîinile-i mici și albe se torturau una pe cealaltă, în timp ce ea stătea în picioare așteptînd apariția doamnei Sykes.

Și doamna pomenită — o cucoană înaltă, artăgoasă, care obișnuia să facă întinse și nu întru totul nesincere mărturisiri de cucernicie și se dovedea nespus de ospitalieră față de reprezentanții clerului, păși mărcață înlăuntrul casei ; în aceeași direcție navigară cele trei fiice, un trio bătător la ochi, tustrele fiind bine dezvoltate și mai mult sau mai puțin drăguțe.

În privința cucoanelor engleze de provincie trebuie subliniat următorul aspect. Fie tînără sau bătrînă, fie drăguță sau ștearsă, molcomă sau vioaie, toate (sau aproape toate) poartă întipărită pe chip o expresie ce pare să spună : „știu — și nu mă laud cu asta — dar *știu* că sînt un îndreptar pentru tot ce poate fi socotit cuviincios ; de aceea, orice persoană care se apropie de mine sau de care eu mă apropii trebuie să fie cu ochii în patru, fiindcă ori de cîte ori nu vor fi asemenea mie — în îmbrăcăminte, în purtări, în păreri, în principii sau în practică — înseamnă că nu se află pe drumul cel bun".

Departe de a face excepție de la regula arătată, doamna și domnișoarele Sykes erau dovezi vii ale temeiniciei sale. Domnișoara Mary — o fată arătoasă, binevoitoare și, privită în general, tare de treabă — își purta mulțumirea de sine cu oarecare ținută și fără ostentație ; domnișoara Harriet — o frumusețe de fată — și-o afișa cu aroganță ; făcea impresia că este înfumurată și rece ; domnișoara Hannah, care era orgolioasă, neînduplecată, agresivă, o arăta pe față și cu bună știință ; mama lăsa numai să se întrevadă acest lucru cu gravitatea potrivită vîrstei și faimei sale de mare cucernică.

Într-un fel sau altul, întîmpinarea luase sfîrșit. Caroline fusese „fericită să le vadă" (ceea ce era pură născocire), spera că sînt sănătoase, că tusea doamnei Sykes se mai domolise (doamna Sykes suferea de tuse de vreo douăzeci de ani încoace) și că domnișoarele Sykes își lăsaseră acasă surioara în cea mai netulburată stare sufletească ; la care întrebări domnișoarele Sykes, cuibărite în trei fotolii din fața taburetului de pian pe care Caroline poposise cam întîmplător, după ce ezitase cîteva secunde între el și un masiv fotoliu cu brațe, unde își adusese aminte că se cuvine s-o plaseze pe doamna Sykes ; și într-adevăr, doamna o scutise de osteneală fiindcă se așezase singură comod între brațele lui ; domnișoarele Sykes deci, răspunseră Carolinei printr-o plecăciune simultană, foarte maiestuoasă și profund impresionantă. Urmă o pauză ; o astfel de plecăciune nici nu se putea să nu impună cinci minute de tăcere, și chiar le impuse. După aceea doamna Sykes se interesă de starea domnului Helstone, dacă mai avusese vreo criză de reumatism, dacă două predici în fiecare duminică nu cumva îl oboseau și dacă în clipa de față ar fi avut puterea să ia doar pe seama sa deplinele îndatoriri ale funcției ; apoi, primind asigurări că toate erau în cea mai desăvîrșită ordine, doamna și fiicele sale, unindu-și glasurile într-un singur cor, își exprimară părerea că parohul „se ținea extraordinar de bine pentru vîrsta sa".

Pauza a doua.

Trecînd la rîndul său în rolul principal, domnișoara Mary o întrebă pe Caroline dacă luase parte la adunarea organizată joi seara, la Nunnely, de Societatea Biblică. Răspunsul negativ dat de Caroline din respect pentru adevăr — căci în ultima joi rămăsese acasă și citise un roman împrumutat de Robert — smulse o simultană exclamație de uimire de pe buzele tuturor celor patru doamne.

— Noi am fost cu toatele, spuse domnișoara Mary. Mama și noi toate ; l-am convins pînă și pe tata să vină ; Hannah a stăruit cel mai mult ; dar a adormit în timp ce vorbea domnul Langweilig, preotul acela german din secta Fraților moravi : mi-a crăpat obrazul de rușine, atît de rău moțăia.

— A fost și doctorul Broadbent, exclamă Hannah, vai ! ce frumos vorbește ! Nici nu te-ai aștepta, fiindcă e un om cu o înfățișare aproape vulgară.

— Dar e atît de drăguț, o întrerupse Mary.

— Și ce om de treabă, ce om săritor, adăugă mama.

— Dar cînd te uiți la el ai zice că-i măcelar, interveni frumoasa, trufașa Harriet. Mi-a fost peste putință să-l privesc ; l-am ascultat cu ochii închiși.

Domnișoara Helstone era supărată din pricina propriei ignoranțe și nepriceperi ; de vreme ce nu-l văzuse pe doctorul Broadbent, nu putea să aibă nici o părere. Urmă a treia pauză. Iar pe durata ei, Caroline simți în adîncul inimii ce naivă visătoare era ; ce viață lipsită de spirit practic ducea ; cît de puțin pregătită era pentru relațiile obișnuite cu lumea obișnuită ; își dădea seama cît de exclusivist se legase doar de casa aceea albă de pe vîlcea ; cum își întemnițase întreg universul în existența unei singure persoane din acea casă ; înțelegea limpede că asta nu poate rămîne așa. și că într-o bună zi se va vedea silită să schimbe ceva ; nu se putea spune că ar fi dorit să semene întru totul celor patru ființe din fața ei, dar dorea să fie mai presus decît era în prezent, astfel încît să nu se mai simtă așa de speriată de superioritatea lor.

Pentru înviorarea conversației care lîncezea atît de jalnic nu găsi alt mijloc decît să le poftească să rămînă cu toate la ceai ; și a trebuit să dea o grea luptă ca să poată îndeplini acest mărunt gest de ospitalitate. Doamna Sykes și începuse a spune : „Îți mulțumim foarte mult, însă...", cînd intră din nou Fanny în încăpere, aducînd din partea domnului Helstone mesajul :

— Domnii rămîn la noi în seara asta, domnișoară.

— Ce domni aveți ? întrebă atunci doamna Sykes.

Li se rosti numele ; mama și fiicele schimbară priviri ; pentru ele diaconii nu reprezentau același lucru ca și pentru Caroline. Domnul Sweeting era un adevărat favorit al lor ; pînă și domnul Malone ar fi putut să se considere aproape la fel, întrucît făcea parte din cler.

— Așa da, de vreme ce tot aveți musafiri, cred că putem rămîne, observă doamna Sykes. O să fie chiar o mică reuniune foarte plăcută ; mie îmi face plăcere întotdeauna să mă întîlnesc cu preoți.

Acum nu-i mai rămînea Carolinei decît să le invite sus, să le ajute să-și scoată șalurile, să-și netezească părul și să-și împrospăteze ținuta ; să le conducă îndărăt în salon, să le împartă niște cărți cu gravuri sau diverse lucruri ciudate cumpărate de la coșul milosteniei ; era obligată să cumpere, deși de contribuit la înzestrarea lui contribuia foarte puțin ; iar dacă ar fi avut bani mulți, mai degrabă l-ar fi cumpărat în întregime, chiar în clipa

cînd era adus la casa parohială — cumplită pacoste ! — decît să contribuie fie și numai cu o perniță de ace.

Poate că ar trebui explicat în fugă, pentru folosul celor care nu sînt *au fait*[1] cu misterele „coșului milosteniei" și „coșului misionarilor", că asemenea *meubles*[2] sînt un fel de cufere de răchită, cam de mărimea unui încăpător coș de rufe, destinate să poarte de la casă la casă o uriașă adunătură de pernițe cu ace, săculețe pentru bolduri, suporturi pentru cărți de vizită, coșulețe de lucru, îmbrăcăminte pentru copii mici, etc. etc. etc., făcute de mîinile mai harnice ori mai pregetătoare ale cuvioaselor doamne dintr-o parohie și vîndute mai mult cu sila păgînilor gentlemeni tot de pe-acolo, la niște prețuri nerușinat de piperate. Roadele unor astfel de vînzări impuse sînt folosite pentru convertirea evreilor, pentru căutarea celor zece triburi rătăcite și pentru regenerarea atît de interesantelor populații de culoare de pe glob. Fiecărei doamne participante îi vine cîte o dată pe lună rîndul să păstreze coșul, să lucreze pentru el, și să vîre conținutul lui pe gîtul unei clientele bărbătești din ce în ce mai reduse la număr. Lucrurile încep să devină pasionante cînd sosește vremea ca șirul să fie luat de la capăt ; unor femei cu minte întreprinzătoare, cu spirit negustoresc viu, le face plăcere și se distrează copios cînd îi silesc pe cei mai înăcriți zgîrie-brînză de postăvari să scoată banii și să plătească pe loc sume cam cu patru-cinci sute la sută mai mari decît prețul de cost, pentru obiecte care nu le fac nici o trebuință ; alte doamne — firi mai slabe — protestează, și ar fi mai bucuroase să-l vadă dimineață după dimineață pe însuși prințul întunericului în pragul casei, decît acel coș-fantomă dimpreună cu mesajul : „Doamna Rouse vă trimite complimente și — vă rog, doamnă — zice că a venit rîndul dumneavoastră".

După ce își împlini îndatoririle de gazdă, mai mult cu încordare decît cu voie bună, domnișoara Helstone trecu în bucătărie ca să țină cu Fanny și Eliza un consiliu privat avînd pe ordinea de zi ceaiul.

— Vai de capul meu, că mulți mai sînt ! strigă Eliza, adică bucătăreasa. Și astăzi n-am băgat nimic la cuptor

[1] La curent (fr.).
[2] Mobile (fr.).

fiindcă ziceam c-o să ne-ajungă pîinea pînă mîine dimineață ; acum n-are cum să ne-ajungă.

— Niște pesmeți pentru ceai nu sînt ? întrebă tînăra gazdă.

— Numai trei și o pîine. Eu zic așa că boierii ăștia mari ar trebui să stea pe la casele lor pînă nu-i cheamă cineva ; și eu vream să-mi termin de aranjat pălăria (boneta, voia să spună).

— În cazul ăsta, propuse Caroline căreia importanța acestei întîmplări neprevăzute îi insufla o anumită energie, Fanny trebuie să dea fuga pînă la Briarfield și să cumpere cîțiva cozonăcei, cîteva chifle și niște biscuiți ; și nu sta așa încruntată, Eliza, că altceva n-avem ce face.

— Și ce serviciu de ceai să luăm ?

— Ei, cel mai bun, așa zic ; am să scot eu serviciul de argint.

Se repezi pînă sus și aduse din dulapul de tacîmuri ceainicul, castronașul pentru smîntînă și zaharnița.

— Și trebuie s-aduc și ceainicul cel mare ?

— Da ; și-acuma puneți-vă la treabă cît mai cu nădejde ; cu cît isprăvim mai repede cu ceaiul, cu-atît mai devreme au să plece — sau cel puțin așa sper.

„Aoleu ! Tare bine ar fi făcut să plece, își spuse suspinînd cînd pornea înspre salon. Și totuși — se gîndi în fața ușii, înainte de a o deschide — chiar și acuma dacă ar veni Robert, ce minunat ar fi ! Cu cît mai ușor mi-ar fi să le întrețin pe femeile astea, dacă s-ar afla și el de față ! Aș fi interesată să-l aud ce spune (deși nu spune prea multe în prezența altora) și mi-ar plăcea și mie să vorbesc dacă m-ar auzi și el ; nu mă interesează să le aud pe nici una dintre ele și nici să le spun ceva. Ce-au să mai trăncănească după ce au să apară bărbații și cît de greu o să-mi vină să ascult atîta vorbărie ! Dar am impresia că sînt proastă și egoistă ; sînt persoane distinse și respectabile ; fără îndoială că ar trebui să fiu mîndră de comportarea lor ; nu spun că ar fi mai prejos decît mine — departe de asta — dar sînt altfel decît sînt eu."

Intră în salon.

Pe vremea aceea, în Yorkshire, se obișnuia ca la ceai toată lumea să se adune în jurul mesei, foarte aproape de ea și cu genunchii vîrîți cuminte sub tăblie. Era lucru de primă importanță să existe cît mai multe farfurii cu

pîine și cu unt, de soiuri variate și în cantități cît mai mari ; se socotea de cuviință, totodată, ca pe platoul din mijloc să se afle un castron de sticlă plin cu marmeladă ; printre gustări era frumos să se găsească vreo cîteva sorturi de plăcinte cu brînză și tartine ; dacă se mai găsea și un platou cu șuncă roză la culoare, tăiată în felii subțiri și cu garnitură de pătrunjel, cu atît mai bine.

Din fericire, Eliza, bucătăreasa parohului, își cunoștea meseria : la început fusese ea cam scoasă din fire, cînd năvălitorii sosiră atît de pe neașteptate și în asemenea număr ; se părea însă că treaba îi readucea voioșia, fiindcă la timpul cuvenit masa aștepta aranjată cu mult gust ; iar dintre podoabele ei nu lipseau nici tartinele, nici șunca, nici marmelada.

Poftiți la o masă atît de îmbelșugată, diaconii se înfățișară foarte voioși ; dar numaidecît, dînd cu ochii de cucoanele a căror prezență nu le fusese dinainte anunțată, se opriră și rămaseră toți în prag. Malone conducea grupul ; se opri brusc și se lăsă pe spate, gata să-l dea jos pe Donne, aflat în urma lui. Donne se împletici trei pași îndărăt și îl trimise pe micul Sweeting în brațele bătrînului Helstone, care încheia convoiul. Izbucniră cîteva reproșuri și cîteva rîsete înfundate : Malone era sfătuit să bage de seamă ce face și îndemnat să meargă mai departe ; ceea ce pînă la urmă și făcu, deși o roșeață vineție îi năpădi pînă pe fruntea ascuțită. Helstone pași înainte, îi dădu deoparte pe tinerii cei sfioși, ură bun sosit tuturor frumoaselor vizitatoare, le strînse mîinile și spuse fiecăreia cîte o glumă, apoi se așeză comod între drăguța Harriet și neînduplecata Hannah ; pe domnișoara Mary o pofti să se mute pe scaunul din fața lui — cel puțin s-o poată vedea, dacă nu putea s-o aibă aproape. Față de cucoanele tinere se arăta întotdeauna, în felul său, atent și curtenitor ; de aceea se și bucura din partea lor de foarte multă simpatie : totuși, în adîncul sufletului său nici nu respecta și nici nu agrea tagma femeiească, iar acelea care datorită împrejurărilor îl cunoscuseră mai în inimitate mai mult se temuseră de el decît îl iubiseră.

Tinerii diaconi fură lăsați să-și aleagă singuri locurile. Sweeting, cel mai puțin fistîcit dintre toți trei, își găsi refugiu lîngă doamna Sykes ; căci doamna, Sweeting știa bine, ținea la el așa cum ar fi ținut la propriul său

fiu. Donne, după ce făcu plecăciunea adresată tuturor, cu o grație de care numai el era în stare, și după ce spuse cu glas tare și ca de serviciu, „Bună seara, domnișoară Helstone!“, se lăsă să cadă într-un scaun de lîngă Caroline, spre deplinul necaz al acesteia, fiindcă nutrea o antipatie specială față de Donne din pricina prosteștii și neclintitei lui îngîmfări și a nedezmințitei îngustimi de vederi. Purtînd pe buze zîmbetul cel mai fad, Malone se așeză de cealaltă parte a Carolinei, așa că fata se văzu blagoslovită cu doi sprijinitori; nici unul dintre ei, știa foarte bine, n-avea să-i poată fi de vreun mare ajutor, indiferent dacă ar fi fost vorba de întreținerea conversației, de distribuirea ceștilor, de împărțirea cozonăcilor, sau chiar de oferirea unei farfurii. Micuțul Sweeting, mărunțel și copilăros cum era, făcea cît douăzeci ca ei.

Deși atunci cînd se afla doar între bărbați nu-i mai tăcea gura, dacă erau și doamne de față lui Malone parcă îi lega cineva limba; avea totuși trei fraze gata pregătite pe care niciodată nu uita să le rostească.

Prima: „V-ați plimbat astăzi, domnișoară Helstone?“

A doua: „L-ați mai văzut în ultima vreme pe vărul dumneavoastră Moore?“

A treia: „Clasa dumneavoastră de la școala duminicală are tot atîția elevi?“

Aceste trei întrebări fiind puse și primind răspuns, între Caroline și Malone se instăpîni tăcerea.

Cu Donne lucrurile stăteau altfel; era enervant, te ducea la disperare. Avea la îndemînă o rezervă de flecăreală cum nu se poate mai plicticoasă și mai înveninată, dar nu greu de bănuit: vorbea de rău oamenii din Briarfield; pe băștinașii din Yorkshire luați cu toptanul; se plîngea că-i lipsește societatea aleasă; de starea înapoiată de civilizație din acele locuri; murmura împotriva purtării nerespectuoase a claselor inferioare din nord față de cei mai aleși; lua peste picior în chip prostesc modul de viață de prin părțile acelea — lipsa de ținută, inexistența eleganței, ca și cum el, Donne, n-ar fi fost obișnuit decît cu fapte într-adevăr mari: o insinuare cu totul nesprijinită nici de înfățișarea și nici de manierele sale cam necioplite. S-ar fi părut că, după mintea lui, astfel de injurii înverșunate trebuiau să-l înalțe în ochii domnișoarei Helstone ori în ai oricărei alte doamne l-ar fi auzit; pe cîtă vreme, cel puțin în ochii ei, îl prăbușea într-o situație care nu merita nici măcar dispreț; deși, ce-i drept, cîteodată o înfuriau la culme; căci, fiind ea însăși de baștină din Yorkshire, nu putea suferi să audă cum ținutul ei era batjocorit de un asemenea josnic palavragiu; iar cînd ajungea la marginile răbdării, se întorcea și îi spunea anumite lucruri care nici prin conținutul lor și nici prin felul cum erau exprimate n-ar fi putut avea darul de a cîștiga bunăvoința domnului Donne. Îi spunea, de pildă, că a-i învinui mereu pe alții de vulgaritate nu este deloc o dovadă de rafinament; și nici a-ți vorbi veșnic de rău enoriașii nu poate fi însușire a unui preot demn de această calitate. Sau îl întreba ce l-a făcut să intre în tagma preoțească, de vreme ce se plînge că nu poate să viziteze decît locuințe modeste și nu poate să predice decît în fața unor sărăntoci? dacă s-a făcut preot numai ca să poarte veșminte alese și să stea în locuințe regești? Asemenea întrebări erau socotite de toți diaconii drept cel puțin îndrăznețe și blasfematoare.

Ceaiul s-a prelungit peste măsură; toți musafirii sporovăiau așa cum se așteptaseră și gazdele că au s-o facă. Domnul Helstone aflîndu-se într-o excelentă dispoziție — căci, într-adevăr, cînd oare se înfățișa dînsul altfel în societate, în societatea unor cucoane drăguțe? — și păstra numai față de unicul membru al familiei sale o muțenie încruntată — întreținea un strălucit șuvoi de conversație spumoasă cu vecina din dreapta și cea din stînga, ba chiar și cu cea de *vis-à-vis*, domnișoara Mary: fiindcă deși Mary era cea mai rațională, cea mai puțin cochetă dintre toate trei, tocmai ei îi acorda vîrstnicul văduv mai puțină atenție. De fapt nu putea să sufere inteligența la femei: lui îi plăceau cele cît mai prostuțe, cît mai zăpăcite, cît mai înfumurate și cît mai lipsite de simțul ridicolului ar fi fost cu putință; asta din pricină că numai astfel se dovedeau a fi în realitate așa cum le considera și le dorea el, adică inferioare: jucării cu care să te amuzi, cu care să-ți umpli un ceas liber și pe urmă să le arunci.

Favorita lui era Hannah. Deși frumoasă, egoistă și încrezută, Harriet nu era chiar atît de neînsemnată încît să-i poată fi pe plac: păstra încă o anumită demnitate autentică în miezul muntelui de falsă mîndrie, și dacă

nu vorbea ca un oracol, nici nu trăncănea ca un om scrîntit la cap; nu îngăduia să fie tratată chiar ca o păpușă, ca un copil, ca o jucărie: aștepta ca toți să se închine în fața ei ca în fața unei regine.

Dimpotrivă, Hannah nu pretindea nici un fel de respect — numai adulare: era destul ca admiratorii să-i *spună* că e un înger, pentru a le îngădui s-o *trateze* ca pe o cretină. Atît de credulă și ușuratică se dovedea; atît de prostănacă devenea cînd era împresurată cu atenții, măgulită și admirată îndeajuns, încît existau momente cînd Helstone se simțea într-adevăr ispitit să se însoare a doua oară și să încerce experiența de a face dintr-însa a doua lui tovarășă de viață; numai că, din fericire, salvatoarea amintire a necazurilor îndurate în căsnicia dintîi, urmele încă existente ale pietrei de moară pe care o purtase cîndva legată de gît, neclintirea simțămintelor cu privire la insuportabilele amărăciuni ale vieții conjugale lucrau ca o stavilă în calea afecțiunii lui, risipeau suspinul ce se pregătea să se înalțe din bătrînii și viguroșii plămîni și nu-l lăsau să șoptească propuneri care, auzite de Hannah, i-ar fi prilejuit acesteia haz nespus și necuprinsă mulțumire.

Probabil s-ar fi măritat cu el, dacă i-ar fi propus; părinții ar fi încuviințat din toată inima. În ochii lor cei cincizeci și cinci de ani, inima ca de piatră n-ar fi însemnat vreo opreliște; și, dat fiind că era paroh, ducea o viață îmbelșugată, avea o locuință frumoasă și se presupunea că mai are și avere proprie (deși în privința asta lumea se înșela; ultimul bănuț din cele cinci mii de lire moștenite de la taică-său fusese închinat clădirii și înzestrării unei biserici noi în satul lui natal din Lancashire — fiindcă atunci cînd îi făcea plăcere putea să se arate de o mărinimie princiară, și mai ales dacă scopul se potrivea cu vederile lui, n-ar fi șovăit nici o clipă să și-l atingă), părinții, spun, ar fi încredințat-o fără nici un scrupul pe Hannah iubitoarei lui gingășii și duioasei lui îndurări; iar a doua doamnă Helstone ar fi răsturnat ordinea naturală a evoluției insectelor, ar fi zburat ca un fluture zglobiu, strălucitor și admirat o întreagă lună de miere și după aceea s-ar fi tîrît de-a lungul tuturor zilelor ei ca un vierme dezgustător și călcat în picioare.

Micuțul domn Sweeting, așezat între doamna Sykes și domnișoara Mary, care amîndouă i se arătau foarte binevoitoare, avea în față o farfurie plină cu tartine, iar la îndemînă marmeladă și pesmeți, și părea și se simțea mai încîntat decît orice monarh. Toate domnișoarele Sykes îi plăceau: toate îl plăceau pe el. Le socotea niște fete minunate, fiecare potrivită cu statura lui micuță. Dacă avea vreo pricină de nemulțumire în aceste clipe atît de fericite, atunci era vorba de lipsa domnișoarei Dora, ea fiind cea căreia nădăjduia în taină să-i spună cîndva doamnă Sweeting și cu care visa că într-o bună zi avea să se plimbe falnic, călăuzind-o ca pe-o împărăteasă pe ulițele satului Nunnely: și împărăteasă ar fi fost, dacă împărătesele s-ar fi ales după dimensiunile trupului. Era multă, greoaie; văzută din spate, părea o cucoană voinică de patruzeci de ani; dar lăsînd astea la o parte, avea un chip plăcut și o fire nu lipsită de tandrețe.

Pînă în cele din urmă se apropie și sfîrșitul ceaiului; s-ar fi încheiat încă de mult, dacă domnul Donne n-ar fi stăruit să rămînă cu ceașca pe jumătate plină de ceai rece dinaintea sa, lung timp după ce restul comesenilor terminaseră și după ce el însuși se înfruptase din atîtea bunătăți cîte încăpuseră în el — lung timp, într-adevăr, după ce semne de nerăbdare veniseră de la toți cei adunați împrejurul mesei, pînă ce scaunele începură a fi date deoparte; pînă ce conversația începu să lîncezească, pînă ce se așternu tăcerea. Zadarnic îl tot întrebase Caroline dacă mai vrea o ceașcă de ceai; dacă n-ar fi bine să-i mai toarne ceai fierbinte fiindcă acela fără îndoială că se răcise, etc.; nici nu-și bea ceașca, nici nu renunța la ea. Părea să-și închipuie că atitudinea lui foarte singulară îi conferea într-un fel oarecare o anumită importanță; că este merituos și impresionant ca el să fie ultimul; că e măreț să-i lase pe toți ceilalți să-l aștepte. Zăbovi atît de mult, că pînă și ceainicul cel mare își dădu sufletul: încetă să mai fîsîie. Totuși, în cele din urmă însuși bătrînul paroh, pînă atunci prins împreună cu Hannah într-o mult prea pasionantă discuție ca să-și mai poată da seama de întîrziere, deveni nerăbdător și întrebă:

— Pe cine mai așteptăm?

— Pe mine, cred, răspunse Donne încîntat ; lăsa să se creadă că după părerea lui prestigiul avea să-i fie mult sporit din pricină că o întreagă reuniune era ținută la cheremul său.

— Aoleu ! strigă Helstone. Pe urmă se ridică în picioare și zise : Aducem mulțumirile noastre, după care cu toți părăsiră masa.

Cu totul netulburat, Donne mai rămase încă zece minute singur la masă, dar după aceea domnul Helstone sună și ceru să se strîngă tacîmurile ; așa că pînă la urmă tînărul se văzu silit să-și golească ceașca și să-și încheie acel *rôle* care, după mintea lui, îi oferise prilejul să se distingă în chip atît de ales și îi atrăsese măgulitoarea atenție a tuturor.

Și-acum, urmînd cursul firesc al lucrurilor (știind ce avea să se întîmple, Caroline deschisese pianul și pregătise partiturile), se ceru muzică. De data asta venise rîndul domnului Sweeting să se producă ; abia aștepta să înceapă ; prin urmare își asumă trudnica sarcină de a le convinge pe tinerele domnișoare să delecteze pe cei de față cu o melodie — un cîntec. *Con amore* [1], se avîntă în complicata îndeletnicire de a implora, de a ruga, de a respinge scuzele, de a lămuri și risipi greutățile și în sfîrșit el izbuti s-o convingă pe domnișoara Harriet să se lase condusă la pian. Și numaidecît ieșiră la iveală piesele flautului său (totdeauna se aflau în buzunarul lui, la fel de nelipsite ca și batista). Piesele acelea fură înșurubate și potrivite ; între timp Malone și Donne se adunaseră laolaltă, se uitau la el și rînjeau ironic, lucru pe care, atunci cînd privi peste umăr, micuțul bărbat îl observă, dar fără să-i acorde vreo atenție ; era convins că toată ironia lor izvora din invidie ; ceilalți nu erau în stare să le acompanieze pe domnișoare, așa cum făcea el ; se afla pe punctul de a obține un adevărat triumf împotriva lor.

Și triumful începu să se desfășoare. Cînd își auzi prietenul emițînd acorduri de cea mai înaltă ținută, Malone, profund îndurerat, se hotărî să-și cîștige și el, dacă era cu putință, o anumită distincție și numaidecît adoptă rolul unui amorez (rol pe care și mai înainte încercase o dată sau de două ori să-l joace, dar fără să poată

[1] Cu pasiune (it.).

obține pînă atunci, după cum credea el fără vreo umbră de îndoială, succesul ce s-ar fi cuvenit calităților desfășurate) ; se apropie de sofaua unde se așezase domnișoara Helstone, își instală acolo, lîngă ea, masivul trup de irlandez și își puse la încercare talentele (mai cu seamă pe cel al vorbirii) prin cîteva discursuri alese, însoțite de rînjete cît se poate de uluitoare și de neînțeles. În toiul acestor strădanii de a se face plăcut, izbuti să-și agonisească două perne lungi de divan și încă una pătrată, cu care, după ce le frămîntă îndelung cu gesturi ciudate, izbuti să ridice un soi de barieră între el și obiectul atențiilor sale. Foarte dornică să scape, Caroline găsi iute o scuză pentru a se duce tocmai în partea opusă a camerei și a-și găsi un loc lîngă doamna Sykes ; pe buna doamnă o rugă să-i dea lămuriri cu privire la un nou model de împletitură decorativă, rugăminte ce-i fu pe loc îndeplinită ; și astfel Peter Augustus fu părăsit.

Mutra i se pleoști de tot cînd se văzu astfel respins — lăsat să se descurce doar cu propriile lui posibilități, iar în plus cu povara celor trei perne ce-i stăteau în poală. Adevărul era că o pornire interioară îi dădea ghes să cultive cunoștința cu domnișoara Helstone ; asta deoarece împărtășea cu toți ceilalți credința că unchiul ei e bogat și trăgea concluzia că, neavînd copii, urma probabil să-i lase toți banii nepoatei. Gérard Moore deținea informații mai precise în această privință ; chiar văzuse frumoasa biserică ce-și datora existența ardoarei și banilor parohului, și nu numai o dată, în adîncul sufletului său, blestemase un capriciu costisitor care înălțase stavile în calea dorințelor sale.

Pentru o persoană din camera aceea seara părea nesfîrșită. Din cînd în cînd, Caroline lăsa lucrul să-i cadă în poală și devenea victima unui fel de letargie mentală — făcînd-o să-și închidă ochii și să-și aplece fruntea — pricinuită de ceea ce i se părea ei zumzetul lipsit de înțeles răspîndit în jur : dezacordatul, lipsitul de gust clămpănit al clapelor pianului, notele schelăitoare și gîfîite ale flautului, rîsetele și veselia unchiului împărtășite de Hannah, și de Mary de asemenea, fiindcă nu știa precis din ce și de unde anume porneau, fiindcă nu prindea în auz nimic caraghios și nimic nostim în spusele lor ; dar pricinuită înainte de toate de șuvoiul neîntrerupt al vorbelor ce i le murmura doamna Sykes la ureche ; vorbe

care dădeau mereu roată în jurul a patru subiecte : sănătatea ei și a celorlalți membri ai familiei ; coșul milosteniei, coșul misionarilor și conținutul lor ; ultima adunare de la Nunnely, și cea care urma să se țină săptămîna viitoare la Whinbury.

În cele din urmă, obosită de moarte, se folosi de faptul că domnul Sweeting venise lîngă doamna Sykes și că între ei se pornise o discuție, ca să se furișeze neobservată afară din cameră și să caute cîteva clipe de liniște în singurătate. Se întoarse în sufragerie, unde ultimele pîlpîiri ale flăcărilor încă mai luminau căminul. Încăperea asta era goală și liniștită, paharele și sticlele fuseseră adunate de pe masă, scaunele reașezate la locul lor, totul în desăvîrșită ordine. Caroline se scufundă în fotoliul cel mare al unchiului și încercă să se odihnească — să-și odihnească cel puțin mîinile și picioarele, simțurile, auzul, văzul — ostenite să nu perceapă nimic și să privească în gol. Mintea, însă, ii zbură de-a dreptul la Hollow : se opri în pragul salonului de acolo, apoi trecu în clădirea birourilor și începu să se întrebe ce loc anume o fi fost binecuvîntat cu prezența lui Robert. Dar se întîmplă ca nici unul dintre aceste locuri să nu se bucure de asemenea cinstire ; fiindcă Robert se găsea la o milă depărtare de amîndouă și mult mai aproape de Caroline decît ar fi putut să bănuiască mintea ei amorțită : în clipa aceea trecea prin curtea bisericii și mai avea cîțiva pași pînă la poarta grădinii parohiale : totuși nu ca să-și vadă verișoara, ci numai cu scopul de a transmite ceva parohului.

Da, Caroline într-adevăr auzi zbîrnîind sîrma clopoțelului : din nou sună, pentru a cincea oară în după-amiaza aceea ; tresari și ești sigură că de data asta trebuie să fie cel la care visezi. De ce ești atît de sigură n-ai putea să-ți explici, dar de știut știi. Te apleci înainte și asculți cu încordare cum Fanny deschide ușa ; ai dreptate ! ăsta e *glasul* — domol — cu un ușor accent străin, dar atît de dulce pe cît îți închipui tu ; te ridici pe jumătate : „Fanny are să-i spună că domnul Helstone are oaspeți și atunci are să plece". Vai ! dar nu-l poate lăsa să plece. În ciuda ei însăși, în ciuda propriei rațiuni, străbate jumătate din cameră ; stă gata să țîșnească afară în cazul cînd pașii s-ar îndepărta ; dar el intră în coridor și spune :

— Dacă părintele e ocupat, fii bună și du-mă pînă în sufragerie ; dă-mi toc și cerneală ; am să scriu un scurt bilet și am să ți-l las pentru dînsul.

Acum, după ce i-au ajuns la urechi vorbele și îi aude pașii apropiindu-se, dacă ar exista o ușă în mijlocul sufrageriei, Caroline s-ar strecura pe ea și ar dispărea. Parcă ar fi într-o cușcă, parcă ar fi înlănțuită ; îi e teamă ca prezența ei neașteptată să nu-l stînjenească. Cu o clipă mai înainte ar fi zburat spre el ; dar acea clipă odată trecută, ar fi zburat din fața lui. Dar nu poate ; nu există nici o cale de scăpare : sufrageria nu are decît o singură ușă, pe care acum pătrunde vărul ei. Expresia de surpriză stingherită pe care se așteptase s-o citească pe chipul lui a și apărut acolo, a făcut-o să se cutremure, și a dispărut. Abia e capabilă să bîiguie un fel de scuză...

— Am ieșit din salon doar pentru o clipă, ca să găsesc puțină liniște.

În înfățișare și în glasul cu care rostise aceste cuvinte se arăta ceva atît de rușinat și de abătut, încît oricine ar fi putut înțelege că în sufletul și în proiectele ei de viitor se produsese de curînd o schimbare dureroasă și acum nu mai era în stare să se stăpînească și să-și impună voioșie. Probabil că domnul Moore își aducea aminte cum obișnuia să-l primească pînă atunci, cu ce înfrigurare duioasă și cu cîtă speranță încrezătoare. Văzuse desigur urmările încercării din dimineața trecută ; se oferea acum un prilej de a continua aplicarea aceluiași sistem, cu rezultate sigure, dacă ar fi stăruit cu și mai multă hotărîre. Dar este posibil să fi găsit aplicarea sistemului mai lesnicioasă la lumina zilei, în curtea fabricii lui, în toiul unor treburi urgente, decît într-un salon liniștit, cînd era pe deplin liber, și la vreme de seară. Fanny aprinse lumînările care stăteau pe masă stinse, aduse cele trebuitoare pentru scris și părăsi camera ; Caroline se pregătea s-o urmeze. Dacă ar fi ținut să fie consecvent, Moore ar fi trebuit s-o lase ; dar în loc de asta rămase în prag și, întinzînd o mînă, o opri din drum ; nu o ruga să rămînă, dar nici n-o lăsa să plece.

— Să-l anunț pe unchiu-meu că ești aici ? întrebă tot cu același glas stins.

— Nu : îți pot spune ție tot ce aveam să-i spun lui. Vrei să fii mesagerul meu ?

— Da, Robert.

— Atunci e nevoie doar să-l informezi că am prins unele indicii cu privire la identitatea unuia, cel puțin, dintre oamenii care mi-au sfărîmat mașinile ; am aflat că face parte din aceeași bandă care a atacat magazinele de postavuri al lui Sykes și al lui Pearson ; și sper ca mîine să fie arestat. Poți să ții minte ?

— O ! Da ! Cele două monosilabe fură rostite pe cel mai trist ton cu putință ; și, în vreme ce le rostea, clătină încet din cap și oftă. Și-ai să-l urmărești în judecată ?

— Bineînțeles.

— Nu, Robert.

— De ce nu, Caroline ?

— Fiindcă i-ai ridica împotriva dumitale pe toți cei din împrejurimi, mai îndîrjiți decît oricînd.

— Asta nu poate fi un motiv ca să nu-mi fac datoria și să-mi apăr avutul. Omul ăsta e un mare ticălos și trebuie pus în imposibilitate de a mai săvîrși alte rele.

— Dar complicii lui au să se răzbune pe dumneata. Nu știi cu cîtă putere pot să urască oamenii de pe aici. Unii dintre ei sînt chiar în stare să se laude că pot să păstreze șapte ani o piatră în buzunar, s-o întoarcă pe partea cealaltă și s-o mai poarte încă șapte, dar să arunce cu ea și să-și atingă ținta, „în cele din urmă".

Moore izbucni în rîs.

— O fanfaronadă și-atîta tot ; una dintre cele care mișună cu miile pe socoteala dragilor tăi prieteni din Yorkshire. Dar nu te îngrijora din pricina mea, Lina : sînt pregătit să mă apăr împotriva compatrioților ăstora ai tăi blînzi ca niște mielușei. Nu te neliniști pentru mine.

— Dar cum o să pot ? Ești vărul meu. Dacă se întîmplă ceva...

Și aici se opri.

— N-are să se întîmple nimic, Lina. Ca să vorbesc în limbajul tău, există un Dumnezeu sus — nu există ?

— Ba da, Robert. El să te aibă în pază !

— Iar dacă rugăciunile aduc vreun folos, ale tale au să mă ajute. Te rogi cîteodată pentru mine ?

— Nu *cîteodată*, Robert. Dumneata, și Louis, și Hortense sînteți totdeauna pomeniți în ele.

— Așa mi-am închipuit și eu deseori. De obicei atunci cînd, trudit și enervat, mă duc la culcare ca un păgîn, îmi trece prin minte că altcineva cere iertare în locul meu

pentru relele făptuite în vremea zilei și ocrotire pentru vremea nopții. Nu cred că asemenea evlavie venită de la clerici aduce vreun folos ; însă rugăciunile pornite dintr-un suflet sincer, de pe buze nevinovate — ele trebuie să fie primite precum prinosul lui Abel ; și fără îndoială că vor fi, dacă cel în folosul căruia sînt închinate o merită.

— Alungă îndoiala asta ; n-are nici un temei.

— Cînd un om a fost educat numai ca să facă bani, și trăiește numai ca să facă bani și pentru nimic altceva, cînd aproape că nu respiră alt aer decît acela al fabricilor și tîrgurilor, pare nepotrivit să-i pomenești numele într-o rugăciune, sau să amesteci ideile despre el cu ceva de ordin divin, orice ar fi acest ceva ; și tare ciudat pare că o inimă bună și curată ar fi gata să-l primească și să-i ofere adăpost, ca și cînd ar avea baremi o umbră de drept la un asemenea cuib. Dacă mi-ar sta în putere să îndrum inima asta binevoitoare, cred că aș sfătui-o să alunge pe unul care mărturisește a nu avea în viață vreun țel mai înalt decît să cîrpească averea din trecut și să șteargă de pe blazonul lui burghez pata rușinoasă care este falimentul.

Deși exprimată cu atîta căldură și modestie (după opinia Carolinei), aluzia a fost adînc simțită și limpede înțeleasă.

— Da, într-adevăr, Robert, mă gîndesc — sau *mă voi gîndi* — la dumneata doar ca la vărul meu, urmă fără întîrziere răspunsul. Încep să înțeleg lucrurile mai bine decît le înțelegeam, Robert, atunci cînd ai venit întîi în Anglia ; mai bine decît le înțelegeam acum o săptămînă — acum o zi. Știu că este datoria dumitale să încerci să mergi înainte și că nu ți-ar folosi să fii romantic ; dar pe viitor nu trebuie să mă înțelegi greșit dacă am să par prietenoasă. Azi-dimineață m-ai înțeles greșit, nu-i așa ?

— Ce te-a făcut să crezi asta ?

— Privirile — purtarea.

— Dar uită-te la mine acuma...

— A ! Da ! Acum ești altfel. În clipa de față am curaj să vorbesc cu dumneata.

— Și totuși sînt același om, cu singura deosebire că pe negustor l-am lăsat în urmă, pe vîlcea : în fața ta nu se află acum decît ruda.

— Vărul meu, Robert ; nu domnul Moore.

— Nici o bucățică din domnul Moore. Caroline...

Atunci răsună zarva musafirilor care se ridicau de pe scaune în camera de alături ; se auzi cum se deschide ușa ; cum se dă poruncă să fie adusă gabrioleta și poneiul ; cum sînt cerute șaluri și bonete. Domnul Helstone își strigă nepoata.

— Trebuie să plec, Robert.

— Da, trebuie să pleci, c-altminteri ar veni toți încoace și ne-ar găsi aici ; cît despre mine, decît să mă întîlnesc în coridor cu toată lumea asta, mai bine ies pe fereastră ; din fericire, se deschide ca și o ușă. Numai o clipă — lasă puțin lumînarea pe masă — noapte bună ! Te sărut fiindcă sîntem veri ; și fiind veri — una-două-trei sărutări sînt îngăduite. Noapte bună, Caroline !

CAPITOLUL VIII

Noah și Moses[1]

A doua zi, Moore se sculă înainte de răsăritul soarelui, se repezi pînă la Whinbury și se întoarse înapoi mai înainte ca sora lui să-i fi pregătit obișnuita *café au lait* sau tartinele pentru gustarea de dimineață. Ce anume afaceri încheiase acolo nu spuse nimănui. Hortense nu puse nici o întrebare ; nu avea obiceiul să-i comenteze deplasările, și nici Robert să dea socoteală despre ele. Tainele afacerilor — niște mistere complicate și adesea jalnice — le ținea îngropate în sufletul lui și ele niciodată nu se ridicau din mormînt, cu excepția cazurilor în care, cînd și cînd, trebuiau să-l bage în sperieți pe Joe Scott sau să urnească din loc vreun partener străin : într-adevăr, s-ar fi părut că o rezervă generală cu privire la tot ce era important se afla amestecată în sîngele său de negustor.

Îndată după ce termină dejunul, plecă la birou. Henry, băiatul lui Joe Scott, îi aduse scrisorile și jurnalele ; Moore se așeză la masa de lucru, rupse peceţile de pe hîrtii și se uită peste ele. Toate erau scurte, dar — s-ar fi părut — nu și plăcute ; probabil dimpotrivă, fiindcă după ce o lăsă din mînă și pe ultima, bufni pe nări sfidător și ironic ; cu toate că nu începu nici un fel de monolog,

[1] În traducere : Noe și Moise.

în ochi îi stăruia o lucire ce s-ar fi părut că îl cheamă pe diavol și îl pune să-i azvîrle în iad întreg necazul. Oricum, după ce alese o pană și îi smulse firele din vîrf cu un acces de furie a degetelor — numai a degetelor, chipul îi rămase netulburat — întocmi la iuțeală un teanc de răspunsuri, le pecetlui, apoi ieși și dădu o raită prin fabrică ; pe urmă se întoarse și se așeză să-și citească ziarul.

Conținutul lui nu părea să fie pasionant ; nu numai o singură dată îl lăsă pe genunchi, își încrucișă brațele și își pironi privirile asupra focului ; din cînd în cînd întorcea capul spre fereastră ; se mai uita la ceas ; pe scurt : părea să fie preocupat de ceva. Poate că se gîndea la frumusețea vremii — căci pentru acea perioadă a anului era o dimineață frumoasă și senină — și ar fi dorit să se afle afară, pe cîmp, ca să se poată bucura de ea. Ușa clădirii birourilor stătea larg deschisă, așa că adierea vîntului și razele soarelui puteau pătrunde în voie ; numai că primul vizitator nu aducea pe aripile sale parfum de primăvară, ci doar din cînd în cînd cîte un nouraș de pucioasă smuls din coloana masivă de fum și funingine ce se înălța întunecată din hornul subțiratic al fabricii.

O apariție de culoare albastru închis (era Joe Scott, abia plecat de la o cadă de vopsit) se arătă pentru o clipă în ușa deschisă, rosti cuvintele : „A sosit, sir“ și dispăru imediat.

Domnul Moore nu-și ridică ochii de pe ziar. O namilă de om, cu umeri largi și membre puternice, îmbrăcat în veșminte de finet și ciorapi lungi de lînă, intră în birou, fu primit cu o înclinare a capului și invitat să ia loc ; ceea ce și făcu observînd — în timp ce-și scotea pălăria (una foarte proastă), o puse deoparte sub scaun, își șterse fruntea cu o batistă de bumbac murdară trasă din fundul pălăriei — că afară era „chiar cald de tot pentru vreme de februar“. Domnul Moore încuviință ; cel puțin scoase un sunet slab care, deși nearticulat, ar fi putut trece drept încuviințare. Noul venit își depunea acum cu grijă în colțul de lîngă el un ciomag cu aspect oficial pe care îl purtase în mînă ; după ce termină, scoase un fluierat, probabil ca să arate că se simte de data asta la largul lui.

— Cred că ai la dumneata cele trebuitoare, nu ? spuse domnul Moore.

— Îhî, îhî ! Totu-n regulă.

Se porni iarăşi pe fluierat, domnul Moore se întoarse la jurnalul său ; s-ar fi zis că devenise mai interesant. Totuşi, peste puţin se răsuci către dulăpiorul la care putea ajunge cu mîna, îl deschise fără să se ridice de pe scaun, scoase o sticlă neagră — tot cea pe care o scosese şi pentru Malone — un păhăruţ, o cană, le aşeză pe masă şi îi spuse oaspetelui :

— Serveşte-te ; apă găseşti în vasul din colţ.

— N-aş zice că nu face mare trebuinţă, că tot trupul omului e uscat (însetat, vroia să spună) încă de dimineaţă, spuse gentlemanul îmbrăcat în finet, sculîndu-se şi îndeplinind ce i se spusese.

— 'Mneavoastră nu luaţi defel, domnu' Moore ? întrebă apoi, în vreme ce cu mînă pricepută îşi pregăti băutura, o gustă trăgînd o duşcă zdravănă şi se lăsă, domolit şi satisfăcut, la loc pe scaunul lui.

Scump la vorbă, Moore răspunse doar printr-o clătinare a capului şi un murmur nedesluşit.

— Bine-aţi face, urmă vizitatorul ; o duşcă din treaba asta întăreşte vîna. Bună treabă mai e şi rachiul pe lumea asta ; asemenea marfă de prin străinătăţuri o aveţi, eu aşa aş zice.

— Îhî !

— Ascultaţi vorba mea şi luaţi un păhărel ; ăia de-i aşteptăm are să vă ţie la vorbă nimeni nu ştie pînă cînd : nu v-ar strica un strop de întăreală.

— Ai vorbit cu domnul Sykes azi-dimineaţă ? întrebă Moore.

— M-am văzut cu 'mnealui acuş o juma' de ceas — aş ! — nu-i nici un sfert de ceas, tocma' înainte de-am luat-o încoace : zicea c-are de gînd să vie, şi nu m-aş minuna de v-aţi trezi aicea şi cu bătrînul Helstone ; l-am zărit cum înşeua stîrpitura de gloabă cînd am dat cu p'in spate pe la parohie.

Vorbitorul se dovedi adevărat proroc, căci nu trecură cinci minute şi din curte se auzi tropot de copite ; tropotul conteni şi un binecunoscut glas nazal strigă cu tărie : „Băiete (adresîndu-se probabil lui Harry Scott care de obicei se învîrtea pe-acolo de la nouă dimineaţa pînă la cinci după-amiază), ia calul şi du-l în grajd".

Helstone se arătă călcînd sprinten şi drept, cu chipul mai ars de soare, mai energic şi mai vioi decît de obicei.

— Ce dimineaţă frumoasă, Moore ; cum merge, băiatule ? Hei ! Pe cine avem aici ? (întorcîndu-se către personajul cu ciomag). Sugden ! Cum ? Aveţi de gînd să lucraţi direct ? Pe cuvîntul meu, nu pierdeţi vremea. Dar eu am venit să cer nişte lămuriri ; mi s-a transmis ceea ce mi-ai dat de veste ; eşti sigur că te afli pe urma cea bună ? Ce-ai de gînd să întreprinzi în treaba asta ? De mandat ai făcut rost ?

— E la Sugden.

— Şi-acum ai de gînd să pleci să-l cauţi ? Merg şi eu cu voi.

— De osteneala asta o să fiţi scutit, sir ; vine el să mă caute. Acum stau aici cuminte şi-l aştept să sosească.

— Şi cine-i ? Vreunul dintre enoriaşii mei ?

Joe Scott intrase neobservat ; ca o fantomă sinistră, cu jumătate de trup colorată în cel mai intens indigo, stătea aplecat peste birou. Răspunsul stăpînului său la întrebarea pusă de paroh fu un simplu zîmbet ; Joe luă cuvîntul ; cu o căutătură liniştită dar vicleană, spuse :

— E un prieten de-al dumneavoastră, domnule Helstone ; un gentleman despre care vorbiţi deseori.

— Zău ? Numele spune-mi-l, Joe ! — Frumos mai arăţi azi-dimineaţă.

— Nimeni altul decît cuvioşia-sa Moses Barraclough : oratorul de bîlci, parcă aşa ştiu că-i spuneţi.

— Ooo ! exclamă parohul scoţîndu-şi repede cutia de tutun şi trăgînd o priză zdravănă. Ooo ! asta n-aş fi putut să mi-o închipui. Păi, omul ăsta credincios a fost vreodată muncitor la tine, Moore ? De meserie e croitor.

— Tocmai de aceea sînt şi mai furios împotriva lui, fiindcă se amestecă şi îi aţîţă împotriva mea pe oamenii la care a trebuit să renunţ.

— Şi chiar a fost Moses de faţă la bătaia de la Stilbro' Moor ? S-a dus el acolo, aşa, cu piciorul ăla de lemn ?

— Da, sir, întări Joe ; s-a dus călare, aşa ca să nu i se bage de seamă piciorul : el era căpetenia şi purta mască ; ceilalţi doar se înnegriseră pe faţă.

— Şi cum de-a fost descoperit ?

— Uite c-am să vă spun eu, sir, făgădui Joe ; stăpînului nu prea-i place să vorbească ; eu, unul, însă nu mă dau în lături. Îi trăgea clopotele fetei care serveşte la domnul Moore — Sarah — numa' că după cît se pare fata

nu prea-l avea la inimă ; ori că nu i-o fi plăcut piciorul ăla de lemn, ori o fi fost în mintea ei că nu-i decît un fățarnic. Da' se-ntîmplă (că femeile e niște lighioi tare de-a mirării — așa, numa-ntre noi, dacă nu e nici una de față, putem s-o spunem) că i-a dat drumul să s-aprindă, cît era el de mincinos și cu picior de lemn — numa' ca să aibă cu ce-și omorî vremea ; eu am mai văzut dintr-astea de făcea la fel, unele chiar mîndre și tare afurisite — ehei ! La viața mea am văzut eu multe tinerele dintr-astea de zice că e curate și neprihănite ca floarea, da' cu vremea ajungeai să vezi că nu e decît ciulini țepoși și cu venin.

— Joe e flăcău de ispravă și cu scaun la cap, interveni domnul Helstone.

— Și Sarah asta mai avea ea ceva ascuns în traistă ; Fred Murgatroyd, un flăcău de-ai noștri, ăsta-i stătea ei la suflet, și cum femeile îi ia pe bărbați după înfățoșenie — că Fred e arătos al naibii, da' Moses nici nu-i poate sta alături, că asta toți o știm — fata pe Fred l-a ales. Și-acuma vreo două-trei luni, se-ntîmplă de Murgatroyd și Moses dă nas în nas într-o duminică-seară ; amîndoi dădeau tîrcoale pe-acolo cu gînd s-o-ndemne pe Sarah să meargă numa' puțin cu ei la plimbare : și s-au luat ei la gîlceavă, pe urmă la păruială, și-a ieșit că Fred a rămas de căruță ; că el e tînăr și puțintel, pe cîtă vreme Barraclough, cît o fi el de-ntr-un picior e voinic aproape ca Sugden ăsta de-aicea ; și aflați de la mine, oricare l-o auzi cum rage la vreo agapă sau la vreo adunare de credincioși, nu trebe să-i dea crezare c-ar fi vreun neputincios.

— Joe, ești de nesuferit, îl întrerupse atunci domnul Moore. Tot bați apa-n piuă cu explicațiile tale cum o bate și Barraclough cu predicile lui. De ce s-o mai lungim atît, Murgatroyd era gelos pe Barraclough ; și săptămîna trecută, cînd Fred și un prieten de-al lui s-au adăpostit de ploaie sub un șopron, l-au auzit și l-au văzut pe Moses și pe niște oameni de-ai lui ținînd sfat chiar alături de ei. Din cîte vorbeau reieșea limpede că Moses fusese mai-marele nu numai la Stilbro' Moor, ci și la atacul împotriva lui Sykes ; în afară de asta, puneau la cale să trimită pentru astăzi la mine o delegație în fruntea căreia să se afle însuși croitorul și care, cu duhul blîndeții și al celei mai adînci credințe, să mă roage să

scot afară din cortul meu lucrul cel afurisit. Azi-dimineață m-am repezit călare pînă la Whinbury, am obținut un om de la poliție și un mandat de arestare, iar acum îmi aștept prietenul ca să-l primesc așa cum i se cuvine ; ei, uite că pînă atunci sosește și Sykes ; domnule Helstone, trebuie să-i îmboldești curajul, îl apucă teama cînd se gîndește să-i dea pe mîna legii.

O gabrioletă se făcu auzită în curte ; domnul Sykes intră în birou : un bărbat înalt, voinic, de vreo cincizeci de ani, plăcut la înfățișare, dar cu chip lipsit de energie ; se vedea că e îngrijorat. Întrebă precipitat :

— Au fost aici ? Au plecat ? Ai pus mîna pe el ? S-a terminat totul ?

— Nu încă, răspunse Moore netulburat. Îi așteptăm.

— Nu mai vin ; e aproape amiază — mai bine s-o lăsăm baltă ; are să stîrnească pornirile rele — o să iasă tărăboi mare — ba chiar se poate întîmpla și moarte de om.

— *Dumneata* nu-i nevoie să te arăți, spuse Moore. Cînd or veni, am să-i întîmpin în curte ; *dumneata* poți rămîne aici.

— Dar numele meu are să fie pomenit cînd o fi să-i urmărească ; am nevastă și copii, domnule Moore — dacă are nevastă și copii omul e mai temător.

Moore rîse scîrbit.

— N-ai decît să pleci, dacă așa crezi că e bine, îi răspunse. Lasă-mă singur ; n-am nimic împotrivă să acționez doar eu unul : numai fii încredințat că dacă te supui nu înseamnă că ai să fii în siguranță ; asociatul dumitale, Pearson, s-a supus, a consimțit, s-a ținut deoparte — da, și asta nu i-a oprit totuși pe ticăloși să-ncerce să-l împuște în propria lui casă.

— Domnul meu, ia puțin vin cu apă, îl sfătui domnul Helstone.

Vinul cu apă se dovedi a fi rachiu cu apă, după cum băgă de seamă domnul Sykes de îndată ce își umplu pînă la buză un păhărel și îl dădu pe gît ; în două minute îl transformă cu totul, îi readuse culorile în obraji și făcu din el un mare viteaz, cel puțin *în vorbe*. Acum declară că spera să fie mai presus decît cei ce se lăsau călcați în picioare de către oamenii de jos ; era hotărît să nu mai îndure obrăznicia muncitorilor ; stătuse și se gîndise bine și după aceea se decisese să meargă pînă la capăt ; dacă banii și puterea minții erau în stare să-i îngenun-

cheze pe răzvrătiţii ăştia, atunci aveau să fie îngenuncheaţi: domnul Moore putea foarte bine să procedeze aşa cum găseşte dînsul de cuviinţă, însă *el* — Christie Sykes — va pune la bătaie şi ultimul bănuţ pentru aplicarea legii, mai înainte de a se lăsa doborît: ori îi pune cu botul pe labe, ori vede el ce face.

— Mai ia un pahar, îl îndemnă Moore.

Domnul Sykes n-avea nimic împotrivă să procedeze întocmai; era o dimineaţă răcoroasă (Sugden o socotise chiar călduroasă); la vremea asta a anului omul trebuie să fie prevăzător — cel mai bun lucru e să alungi umezeala; şi-aşa îl prinsese o tuse (şi se porni să tuşească, nu cumva să încapă vreo îndoială); ceva de felul ăsta (ridică sticla cea neagră) n-avea asemănare ca doctorie (şi-şi turnă doctorie în pahar); nu obişnuia să bea spirtoase dimineaţa, dar din cînd in cînd era într-adevăr înţelept să iei măsuri de prevedere.

— Foarte înţelept, şi nu uita deloc să le foloseşti, îl sfătui gazda.

De data asta domnul Sykes se adresă domnului Helstone, care stătea lîngă foc, îşi păstra pe cap pălăria cu boruri largi şi se uita la celălalt într-un fel grăitor, cu ochii săi mici şi pătrunzători.

— Dumneavoastră, sir, ca faţă bisericească, vi se poate părea neplăcut să vă aflaţi în mijlocul unor înfruntări zgomotoase şi agitate, sau, aş putea chiar spune, primejdioase; eu aş îndrăzni să afirm că nici nu v-ar rezista nervii; dumneavoastră sînteţi un om al păcii, sir, însă noi, fabricanţii, trăind în zarva lumii şi totdeauna apăsaţi de griji, devenim cu vremea foarte bătăioşi. Uite, vă spun drept, o înflăcărare aţîţată de gîndul primejdiei îmi face inima să tresalte în piept. Dacă doamna Sykes se teme să nu ne fie casa atacată şi uşile sfărîmate — şi aşa e dînsa în fiece seară — pe mine asta mă îmboldeşte. Nici nu mi-ar sta în putinţă, sir, să vă explic prin ce stări de suflet trec. Vă spun drept, dacă ar fi să vină cineva — tîlhari sau orice ar fi — cred că m-aş şi bucura, în asemenea stare sufletească mă aflu.

Rîsul cel mai muşcător, deşi scurt şi nezgomotos, şi fără vreo urmă de ironie, fu singurul răspuns al preotului. Moore insistase pe lîngă eroicul proprietar de fabrică să mai ia un pahar, însă cuvioşia-sa, care niciodată nu

încălca şi nici nu putea suferi ca alţii să încalce hotarele bunei-cuviinţe în prezenţa sa, îl dojeni.

— Cînd e de ajuns e ca şi cînd ar fi ospăţ, nu-i aşa, domnule Sykes? întrebă cuvioşia-sa, iar domnul Sykes încuviinţă; apoi se aşeză şi păstrînd pe buze un zîmbet de om mulţumit iar în ochi o sclipire nostalgică, se uită cu jind cum la un semn al lui Helstone sticla dispare de pe masă, luată de Joe Scott.

Lui Moore parcă i-ar fi plăcut să toarne în musafir pînă dădea pe deasupra. Oare ce ar fi zis o tînără rudă de-a lui dacă şi l-ar fi văzut pe bunul, dragul, marele Robert — Coriolan al ei — chiar în clipele astea? Ar fi recunoscut cumva în chipul lui răutăcios, diabolic, aceeaşi faţă omenească către care îşi înălţase privirile cu atîta dragoste, care se aplecase asupră-i cu atîta duioşie în noaptea trecută? Acesta era omul care petrecuse o seară atît de plăcută împreună cu sora şi cu verişoara lui — arătîndu-se atît de îndatoritor cu una, atît de duios cu cealaltă — citindu-l pe Shakespeare şi ascultîndu-l pe Chénier?

Da, era acelaşi om, numai că văzut dintr-o altă latură; o latură pe care Caroline încă nu o observase limpede, deşi poate că dispunea de suficientă forţă de pătrundere pentru a-i bănui, vag, existenţa. Da, fără îndoială că şi Caroline avea laturile ei slabe. Om era, şi de aceea trebuia să fie foarte imperfectă, iar dacă l-ar fi văzut pe Moore din cea mai defavorabilă latură a lui, probabil că tot asta şi-ar fi spus şi l-ar fi iertat. Dragostea poate să ierte orice, în afară de Mîrşăvie; căci Mîrşăvia ucide Dragostea, schilodeşte pînă şi Simţămintele Fireşti; fără Stimă, Dragostea Adevărată nu poate să existe. Moore, cu toate defectele lui, trebuia stimat; fiindcă în cugetul său nu avea nici o infecţie de ordin moral, nici o trăsătură care să molipsească fără speranţă totul în jur, cum ar fi, de pildă, aceea a falsităţii; nici nu era un rob al poftelor; viaţa activă pentru care fusese născut şi educat îi oferise altceva de făcut decît să se alăture goanei deşarte a vînătorilor de plăceri. Era un om integru, discipol al Raţiunii şi *nu* fanatic adorator al Simţurilor. În acelaşi fel se putea vorbi despre vîrstnicul Helstone. Nici unul dintre ei doi nu ar fi arătat pe chip, nu ar fi rostit şi nu ar fi gîndit vreo minciună; pentru nici unul dintre ei nenorocita sticlă neagră, de curînd pusă deoparte, nu prezenta

vreun farmec ; amîndoi ar fi fost îndreptăţiţi să se fălească deschis cu mîndrul titlu de „rege al creaţiunii", fiindcă nici un viciu animalic nu le era stăpîn ; nu numai că arătau, dar şi erau într-adevăr făpturi superioare sărmanului Sykes.

Din curte se auzi un fel de larmă şi tropot de picioare, apoi se aşternu tăcere. Moore se duse la fereastră, Helstone îl urmă ; amîndoi rămaseră într-o latură, tînărul mai înalt în spatele vîrstnicului cel scund, şi se uitau atenţi, dar aşa fel ca să nu poată fi văzuţi de afară ; singurul comentariu asupra celor ce vedeau fu doar un zîmbet cinic ce fulgeră din ochii unuia într-ai celuilalt.

O bogată tuse oratorică se auzi atunci, urmată de exclamaţia „Şşşt" menită, după cum se părea, să potolească murmurul mai multor glasuri. Moore întredeschise, foarte puţin, canatul ferestrei, ca să se audă mai bine.

— Joseph Scott, răsună un glas fornăit — Scott stătea de santinelă la uşa clădirii — putem face întrebare dacă stăpînul e înăuntru şi dacă se poate sta de vorbă cu dînsul ?

— E-năuntru, îhî ! răspunse Joe nepăsător.

— Ai fi atunci bun, dacă-ţi face *dumitale* (*dumitale* apăsat în mod special) plăcere, să-i spui *dumnealui* că doisprezece gentlemeni vrea să-l vadă ?

— Da' o să se-ntîmple-aşa c-o să mă-ntrebe de ce, îşi dădu Joe părerea. Dacă m-oi duce la dînsu' trebe să-i zic şi treaba asta.

— Într-o chestie, fu răspunsul.

Joe intră în clădire.

— Iertaţi-mă, sir, da' e afară doisprezece gentlemeni care vrea să vă vadă, cică „'ntr-o chestie".

— Bine, Joe, eu li-s omul. Sugden, vii cînd te fluier.

Moore ieşi chicotind fără voioşie. Porni prin curte cu o mînă în buzunar şi cealaltă vîrîtă sub vestă, iar cozorocul şepcii împinse către frunte îi ascundea într-o măsură licărirea adînc dispreţuitoare ce-i juca în ochi. Doisprezece oameni aşteptau acolo, unii doar în cămăşi, alţii şi cu şorţuri albastre ; se vedea limpede că doi dintre ei formau avangarda grupului. Unul era un omuleţ energic şi ţanţoş, cu nasul cîrn ; celălalt, un vlăjgan lat în spete, se distingea nu numai prin chipul încruntat şi ochii neîncrezători, ca de pisică, ci mai ales prin piciorul de lemn şi cîrja masivă. I se citea o anumită răutate în conturul

buzelor ; părea să rîdă pe furiş de cine ştie ce om sau lucru neştiut, iar întreaga-i înfăţişare arăta a orice, numai a om dintr-o bucată nu.

— Bună dimineaţa, domnule Barraclough, spuse Moore vesel, adresîndu-se numai lui.

— Pace vouă ! sună răspunsul.

Domnul Barraclough îşi închise în întregime ochii în mod obişnuit pe jumătate închişi, cînd rosti vorbele auzite.

— Îţi sînt foarte recunoscător : pacea e un bun nepreţuit ; în ce mă priveşte, nici nu mi-aş putea dori mai mult ; dar asta nu e tot ce aveai să-mi spui, după cîte îmi închipui. N-aş crede ca pacea să fie ţinta dumitale.

— În ce priveşte ţinta noastră, începu Barraclough, poate că ar putea să pară ciudată, ba chiar prostească pentru urechi ca ale dumneavoastră, de vreme ce pruncii din lumea aceasta par celor din vremea lor mai înţelepţi decît pruncii luminii.

— Treci la subiect, te rog, şi dă-mi putinţa să aud despre ce anume e vorba.

— O s-auziţi, sir ; dacă eu n-oi fi în stare s-o spun, apăi sînt în spatele meu unsprezece care mă pot ajuta. E vorba de un scop înalt şi (schimbîndu-şi glasul ironic într-un fel de nechezat) e însuşi scopul lui Dumnezeeu, şi asta e încă şi mai bine.

— Ai venit după o subscripţie pentru o nouă capelă a Pălăvrăgelii, domnule Barraclough ? Dacă nu asta este scopul turneului dumitale, atunci nu văd ce legătură ai putea să ai cu el.

— În cugetul meu nu această datorie stăruieşte, sir ; dar cum Atotputernicul m-a călăuzit să pomenesc şi despre treaba asta, voi încerca să primesc de la dumneavoastră orice din puţinul care vă prisoseşte ; cît de măruntă o fi dania, tot binevenită este.

Zicînd acestea îşi scoase pălăria din cap şi o întinse ca şi cînd ar fi cerut de pomană ; în acelaşi timp, un zîmbet neruşinat i se lăţi pe faţă.

— Dacă o să-ţi dau şase peni, ai să te duci să-i bei.

Barraclough îşi înălţă palmele în sus şi îşi dete ochii peste cap, lăsînd să se vadă că gesturile nu fac decît să sugereze o maimuţăreală a ipocriziei.

— Pari un om şi jumătate, spuse Moore sec şi rece ; fără nici o ruşine mă laşi să văd că eşti un ipocrit grosolan

și că îndeletnicirea dumitale e pură înșelătorie ; ai vrea să mă faci să rîd de iscusința cu care iți joci rolul de farsor nerușinat și, în același timp, iți închipui că o să-i păcălești și pe oamenii care stau în urma dumitale.

Înfățișarea lui Moses își pierdu fala ; văzuse că a mers prea departe ; se pregătea să răspundă, cînd cel de al doilea bărbat ieșit în față, nemulțumit că pînă atunci nici nu fusese luat în seamă, făcu un pas înainte. Nu arăta ca un înșelător, deși se vedea că este grozav de încrezut și înfumurat.

— Domnule Moore, începu acesta, vorbind tot din gît și pe nas și rostind rar de tot cuvintele, de parcă ar fi vrut să lase ascultătorilor timp să aprecieze la adevărata ei valoare neobișnuita eleganță a frazeologiei folosite ; poate s-ar putea spune pe drept cuvînt că nu atît pacea cît rațiunea este ținta noastră. Înainte de toate, noi am venit aici pentru a vă convinge să ascultați glasul rațiunii, iar dacă *dumneavoastră* aveți să refuzați, este de datoria mea să vă previn, în termenii cei mai categorici, că va trebui să remeargă (voia să spună recurgă) la măsuri ce se vor încheia probabil cu — cu aducerea *dumneavoastră* la înțelegerea nechibzuinței a — a nebuniei ce pare să îndrumeze și să stabilească metodele folosite de dumneavoastră pentru afaceri în această plină de fabrici parte a țării. Hîm !... Sir, aș putea să mă aplec la aceea și să pomenesc aici că fiind un venetic sosit de pe un tărîm îndepărtat, de pe alt sfert și altă emisferă a acestui glob, azvîrlit, precum aș putea zice, ca un ins surghiunit și alungat pe aceste țărmuri — pe stîncile Albionului — și nu știți cum, și în ce fel, și pe unde ar trebui să pășiți ca să ajungeți la foloase pentru oamenii care vă muncesc. Iar dacă, pentru a trece neîntîrziat la amănunte, ați lua seama să părăsiți fabrica asta de aici și să plecați fără alte discuții direct ...să acolo de unde sînteți, s-ar putea să se-ntîmple să iasă foarte bine. Nu pot să văd nimic care să stea în calea planului acesta. Ce-aveți voi de spus despre treaba asta, oameni buni ? — întorcîndu-se către ceilalți din grup, care răspunseră într-un glas : „Bravo ! Bravo !“

— Bravo, Noah o' Tim's ! murmură Joe Scott, care stătea în spatele domnului Moore. Moses nu-l mai taie niciodată pe ăsta — auzi : stîncile Albionului... cealaltă emisferă ! Mamă-Doamne ! Ați venit de la Polul Sud ? Asta l-a halit pe Moses.

Totuși, Moses nu se lăsa „halit“ ; se gîndi să mai încerce o dată. Aruncînd o privire oarecum mînioasă înspre „Noah o' Tim's“, își dădu drumul, la rîndul său : dar de data asta vorbi pe un ton serios, părăsind ironia mușcătoare care nu-i ajutase la nimic.

— Atuncea cînd o să vă înălțați cortul printre ale noastre, domnule Moore, trăi-vom în pace și frăție ; da, trebuie să mărturisesc, în deplină pace și frăție. Deocamdată încă nu sînt un om bătrîn, dar pot să-mi aduc aminte de întîmplări petrecute poate cam cu douăzeci de ani în urmă, cînd munca făcută cu brațele era căutată și prețuită, și nici un nelegiuit nu avusese îndrăzneala să aducă aici mașini dintr-astea care e așa de primejdioase. Să spun, nu sînt chiar eu unul de face postav, că de meserie sînt croitor ; dar cu toate astea, inima din mine e ca pîinea caldă : sînt un om nespus de simțitor ; iar atunci cînd îmi văd semenii asupriți ca și acel vestit trăitor din vechime ce-mi purta numele, mă ridic întru sprijinirea lor ; din această pricină vin astăzi și vă vorbesc de la obraz și vă dau sfat să aruncați deoparte diavoleștile voastre mașinării și să angajați tot mai mulți oameni.

— Și ce se întîmplă dacă nu-ți urmez sfatul, domnule Barraclough ?

— Dumnezeeeu să vă aibă în sfînta lui pază ! Milostivească-se Dumnezeeeu să vă înmoaie inima, sir !

— Acum ai intrat în legătură cu wesleyienii, domnule Barraclough ?

— Doamne, iartă-mă ! Doamne sfinte ! Eu îs un binecredincios metodist.

— Ceea ce nu te împiedică să fii în același timp un bețiv și un șarlatan. Acum o săptămînă te-am văzut într-o noapte, cînd mă întorceam de la tîrgul din Stilbro', beat mort și căzut pe marginea drumului ; și în vreme ce propovăduiești pacea, ai făcut ca principala preocupare a vieții dumitale să fie ațițarea zîzaniilor. La săracii aflați în grea suferință nu ții mai mult decît ții la mine ; îi ațîți la fapte nesocotite numai ca să-ți atingi scopurile dumitale mîrșave ; la fel face și ăsta de aici, căruia îi spuneți Noah o' Tim's. Amîndoi sînteți niște ticăloși fără astîmpăr, fără omenie și fără rușine, iar țelul vostru de căpetenie este o ambiție personală, pe atît de primejdioasă pe cît e de copilărească. Unii dintre cei care se află în spatele vostru sînt oameni cinstiți, dar prost

îndrumați — voi doi, însă, sînteți putrezi pînă în măduva oaselor.

Barraclough se pregătea să vorbească.

— Taci ! Ai spus ce-ai avut de spus și acum e rîndul meu. Cît despre a primi porunci de la voi, sau de la oricare Jack, Jem, Jonathan de pe pămînt — asta n-am s-o îngădui nici o clipă. Ați dori ca să părăsesc țara ; îmi cereți să mă despart de mașinile mele. Iar dacă refuz, mă amenințați. Da, *refuz* — categoric ! Aici mă aflu, și lîngă fabrica asta am să rămîn ; iar în ea am să aduc cele mai bune mașini pe care inventatorii sînt în stare să mi le ofere. Tot ceea ce mai puteți *face* — dar asta niciodată nu veți îndrăzni să faceți — este să dați foc fabricii, să distrugeți toate mașinile dinăuntru și pe mine să mă împușcați. Și pe urmă ? Să presupunem că fabrica asta ar fi o ruină și eu un cadavru — și pe urmă ? Voi, oameni din spatele acestor otrepe, ar putea asta opri în loc invențiile și strînge de gît știința ? Nici măcar pentru o fracțiune de secundă ! O altă fabrică, și încă mai bună, plină de mașini, se va înălța pe ruinele celei de aici, și probabil că un proprietar încă și mai întreprinzător ar veni în locul meu. Înțelegeți-mă bine ! — O să-mi fabric postavurile așa cum îmi place, și atît de bine pe cît mă va ajuta capul. În fabrica de aici am să folosesc ce mijloace voi găsi eu de cuviință. După ce ați auzit toate astea, oricine va îndrăzni să-mi pună piedici n-are decît să sufere consecințele. O să aveți numaidecît un exemplu în stare să vă arate că vorbesc serios.

Fluieră ascuțit și puternic. Sugden, dimpreună cu ciomagul și mandatul, intrară în scenă. Moore se întoarse iute spre Barraclough și-i spuse :

— Tu ai fost la Stilbro' ; am cum s-o dovedesc. Ai fost acolo printre mlaștini — purtai mască — cu propria ta mînă ai doborît pe unul dintre oamenii mei — tu ! propovăduitor al *Evangheliei* ! Sugden, arestează-l !

Moses fu înhățat. Izbucniră țipete și se iscă mișcare de oameni ce voiau să-i sară într-ajutor, dar mîna dreaptă, care în tot acest timp stătuse ascunsă sub vesta lui Moore, ieși la iveală purtînd un pistol.

— Amîndouă țevile sînt încărcate, anunță Moore. Sînt absolut hotărît — stați deoparte !

Mergînd cu spatele, cu ochii țintă la dușmanul ce-l înfrunta, îl păzi pe arestat pînă la clădirea birourilor,

Îi porunci lui Joe Scott să intre înăuntru după Sugden și să zăvorască ușa. El însuși rămase să se plimbe în sus și în jos prin fața clădirii, cu privirile îngîndurate ațintite în pămînt, cu brațul destins lăsat pe lîngă corp, dar cu pistolul mereu în mînă. Cei unsprezece rămași afară îl urmăriră o vreme cu ochii, vorbind între ei pe șoptite ; într-un tîrziu unul dintre ei se apropie. Acesta arăta cu totul altfel decît cei care vorbiseră înainte ; avea trăsături aspre, urîte, dar bărbătești și părea om așezat. Spuse:

— Domnule Moore, eu n-am multă încredere în Moses Barraclough și aș vrea să vă zic și eu o vorbă din partea mea. Cît despre mine, nu cu gîndul de-a face rău am venit ; am vrut doar să mai încerc o dată să îndreptăm lucrurile ; că tare mai sînt încîlcite. Știți dumneavoastră, o ducem greu — o ducem tare greu ; familiile noastre sînt sărace și chinuite. Cu mașinile astea sîntem azvîrliți afară de la muncă ; nu mai găsim nicăieri de lucru, n-avem de unde scoate un ban. Atunci ce-i de făcut ? Putem oare numai să zicem : gura ! și să ne întindem pe jos să așteptăm moartea ? Nu : eu nu mă pricep la vorbă, domnule Moore, dar parcă simt că ar fi un gînd păcătos ca un om cu judecată să stea și să moară de foame ca o vietate necuvîntătoare — eu asta n-am s-o fac. Nu sînt pentru vărsare de sînge : nu sînt în stare nici să omor și nici să lovesc un om ; nu sînt nici pentru dărîmarea fabricilor și sfărîmarea mașinilor, fiindcă, așa cum ați spus adineauri, în felul ăsta nu putem opri în loc invențiile ; dar am să vorbesc — am să fac cît mai mare tărăboi o să-mi stea în putere. Invențiile pot fi ele bune, dar eu știu că nu e bine ca oamenii săraci să crape de foame. Aceia care ne guvernează trebuie să afle o cale de ieșire, să vadă cum ne pot veni într-ajutor : trebuie să înceapă a face altfel de reguli, noi. O să spuneți că e o treabă greu de făcut : cu cît mai tare o să strigăm noi, cu atît mai leneși au să se arate cei din Parlament ca să se înhame la o treabă îndrăcită.

— Necăjiți-i pe cei din Parlament cît de mult vă place, răspunse Moore ; dar e lipsit de orice noimă să le pricinuiți necazuri proprietarilor de fabrici ; iar eu. în ce mă privește, asta n-am s-o îngădui.

— Sînteţi un om tare ca stînca! replică muncitorul. N-aţi vrea să ne daţi şi nouă o păsuire? N-aţi vrea să fiţi bun şi să faceţi schimbările astea ceva mai pe încetul?

— Oare în persoana mea se reduc toţi fabricanţii de postavuri din Yorkshire? Răspunde-mi la asta!

— Sînteţi numai unul singur.

— Şi numai eu singur! iar dacă m-aş opri doar o clipă, pe cîtă vreme ceilalţi ar merge mereu înainte, aş fi repede călcat în picioare. Dacă aş face eu ce mă rogi dumneata, într-o lună aş da faliment; şi crezi cumva că falimentul meu ar putea să aducă pîine la gura copiilor dumitale? William Farren, eu n-am să mă supun niciodată nici poruncilor dumitale şi nici poruncilor altora. Cu mine nu mai vorbiţi despre maşini; în privinţa asta am să fac ce voi crede eu de cuviinţă. Chiar mîine am să primesc nişte maşini noi. Dacă le fărîmaţi şi pe astea, am să aduc încă altele. *Niciodată n-am să mă dau bătut.*

În clipa aceea ceasul fabricii sună ora douăsprezece: era vremea mesei. Moore se întoarse iute cu spatele la delegaţie şi intră în clădirea birourilor.

Ultimele lui cuvinte lăsaseră o impresie proastă, de prea mare asprime; el, cel puţin, nu izbutise să folosească un prilej în care sorţii se aflau în mîna lui. Dacă ar fi vorbit mai omenos cu William Farren — care era un om foarte cinstit, fără ură şi fără invidie împotriva celor mai înstăriţi decît el; care socotea că nu e nici o nenorocire şi nici o nedreptate să fii nevoit să trăieşti din muncă şi era înclinat să fie destul de mulţumit dacă are ce munci — Moore şi-ar fi putut cîştiga un prieten. Părea de mirare cum de putea să întoarcă spatele unui asemenea om, fără să-i arunce măcar o privire de înţelegere ori simpatie. Chipul bietului Farren arăta măcinat de lipsuri şi mizerie; se vedea după înfăţişarea lui că nu mai ştie ce înseamnă aceea să trăieşti în tihnă şi îndestulare de săptămîni sau poate luni de zile: şi cu toate acestea în privirile lui nu răzbătea nici cruzime şi nici răutate, numai epuizare, tristeţe, grijă, şi încă răbdare. Cum de era Moore în stare să se despartă de el în felul acesta, numai cu vorbele „Niciodată n-am să mă dau bătut", fără o şoaptă de bunăvoinţă, de încurajare, de sprijin?

Pe drumul de întoarcere către casa lui, odinioară, în vremuri mai bune, o locuinţă decentă, curată, plăcută, încă acum, deşi tot curată, foarte tristă fiindcă era foarte săracă — Farren îşi punea această întrebare. Şi ajunse la încheierea că străinul, proprietar de fabrică, era un om egoist, fără suflet şi, de asemenea, gîndea el, un nesocotit. I se părea că emigrarea, dacă ar fi avut mijloace să poată emigra, ar fi mai bună decît o slujbă sub conducerea unui astfel de om. Se simţea groaznic de abătut — aproape deznădăjduit.

Acasă, nevasta îi oferi, cu toată grija şi cuviinţa, acea masă pe care putea s-o pregătească pentru el şi copiii lor: fiertură de ovăz, dar nici asta atît cît s-ajungă. După ce terminară porţia, cîţiva dintre copiii mai mici spuseră că mai vor — lucru care pe William îl durea cumplit; în vreme ce nevasta se străduia să-i potolească pe cît putea mai blînd, el se ridică de pe scaun şi se duse la uşă. Începu să fluiere o melodie veselă, dar care totuşi nu fu în stare să oprească ivirea cîtorva lacrimi grele (mult mai asemănătoare picăturilor „de dinaintea furtunii", decît celor ce s-ar fi scurs din rana unui gladiator) ce se strînseră în genele ochilor lui cenuşii ca să cadă apoi peste prag. Cu mîneca hainei îşi limpezi vederea, iar după ce starea aceea de slăbiciune dispăru, o alta foarte sumbră îi luă locul.

Încă mai şedea acolo cugetînd în tăcere, cînd se apropie un gentleman îmbrăcat în negru — un preot, după cum se vedea dintr-o singură aruncătură de ochi; dar nu era nici Helstone, nici Malone, nici Donne şi nici Sweeting. Putea să aibă cam patruzeci de ani; fără nimic deosebit în înfăţişare, era negricios la faţă şi cu părul încă de pe acum aproape alb. Şchiopăta puţin. În vreme ce se apropia, vădea un aer preocupat, îngrijorat chiar; dar, de îndată ce ajunse lîngă Farren, înălţă privirile, şi atunci o expresie de bunăvoinţă ilumină chipul îngîndurat şi sever.

— Tu eşti, William? Ce mai faci?

— Aşa şi-aşa, domnule Hall; *dumneavoastră* ce faceţi? N-aţi vrea să intraţi puţin să vă mai odihniţi?

Domnul Hall, cu al cărui nume cititorul s-a întîlnit mai înainte (preotul de la Nunnely, în parohia căruia se născuse Farren şi de unde se mutase doar cu trei ani în urmă ca să stea la Briarfield, fiind mai aproape de Hollow's Mill, unde găsise de lucru), intră în casă şi, după ce dădu bineţe gospodinei şi copiilor, se aşeză pe un scaun.

Începu să vorbească foarte voios despre vremea ce se scursese de cînd familia se mutase din parohia lui și despre schimbările petrecute între timp; răspunse unor întrebări privitoare la sora sa Margaret, despre care toți se interesau cu simpatie; la rîndul său puse întrebări, iar în cele din urmă, uitîndu-se în jur cu repeziciune și îngrijorare prin lentilele ochelarilor (purta ochelari, fiindcă era miop) la camera aproape goală, la fețele trase și palide ale celor de lîngă el — căci copiii se adunaseră pe lîngă genunchii lui, iar tatăl și mama îi stăteau chiar în față — întrebă repezit:

— Și voi ăștia toți ce mai faceți? Cum vă descurcați?

Trebuie arătat că deși era foarte învățat, domnul Hall nu numai că vorbea cu un pronunțat accent nordic, dar din cînd în cînd folosea curent și expresii specifice graiului din nordul țării.

— Luptăm din greu cu sărăcia, răspunse William: toți am rămas fără lucru. Am vîndut aproape tot ce mai aveam prin casă, după cum puteți vedea și dumneavoastră; iar ce-o să facem de-acum încolo, numai Dumnezeu știe.

— V-a dat afară domnul Moore?

— Ne-a dat afară, da; și acum gîndesc asemenea lucruri despre el, încît cred că de-ar vrea să mă ia înapoi chiar mîine, nu m-aș mai duce să lucrez în fabrica lui.

— Felul ăsta de-a vorbi nu ți se potrivește, William.

— Știu că nu; dar acuma nu mai sînt cum am fost: simt cum mă schimb. Nici că mi-ar păsa, dac-ar avea copiii și nevasta cu ce să trăiască; dar n-au de nici unele... se chinuie...

— Da, băiatule, și la fel e și cu tine; văd eu destul de limpede. Trăim vremuri tare grele; încotro mă întorc, numai suferință văd. William, stai jos; Grace, așază-te și dumneata; haideți să chibzuim împreună despre treburile astea.

Și ca să poată chibzui cît mai în voie, domnul Hall îl luă pe genunchi pe cel mai mic dintre copii și își lăsă mîna pe capul celui de-al doilea; iar cînd micuții începură să-l piseze, îi potoli cu un „Șșșt!“ apoi își pironi privirile asupra sobei în care o mînă de jeratic încă strălucea, dar cu încruntare parcă.

— Triste vremuri! spuse preotul. Și de mult e așa. E vrerea Domnului: facă-se voia lui, dar la prea grele încercări ne pune. Din nou stătu pe gînduri. Pe urmă continuă: Nu mai ai bani deloc, William, și n-ai mai avea nimic de vîndut ca să poți face rost de ceva?

— Nu; am vîndut dulapul, am vîndut ceasul din perete, și măsuța de mahon, și tava aceea frumoasă dimpreună cu serviciul de ceai din porțelan pe care le-adusese nevasta ca zestre cînd ne-am luat.

— Și dacă ți-ar împrumuta cineva o liră sau două, ai avea cum să le întrebuințezi cu folos? Ai putea să găsești ceva, să pornești pe alt drum?

Farren nu răspunse; însă nevastă-sa zise neîntîrziat:

— Da, eu sînt încredințată că ar putea, sir; îl duce mintea la multe lucruri, așa om e William ăsta al nostru. Dac-ar avea două-trei lire, ar putea să s-apuce de vreo negustorie.

— Ai putea, William?

— Cu binecuvîntarea lui Dumnezeu, răspunse William cumpănindu-și bine cuvintele, aș putea să cumpăr cîte ceva lucruri de băcănie, mai niște panglici, mai niște ață, și ce-aș mai bănui eu că se vinde, iar pentru început aș umbla din casă în casă.

— Și, știți, sir, interveni Grace, puteți fi încredințat că William nici nu i-ar bea, nici nu i-ar ține degeaba, nici nu i-ar risipi — în nici un fel. E bărbatul meu și nu s-ar cuveni să-l laud; dar vreau să spun numai că om mai cumpătat, mai cinstit decît el nu se află în toată Anglia.

— Bine, uite am să stau eu de vorbă cu niște prieteni, și cred că vă pot făgădui să-i fac rost de cinci lire într-o zi sau două: cu împrumut, luați seama, nu în dar; trebuie să-i dea înapoi.

— Înțeleg, sir, înțeleg și tare mi-ar conveni.

— Pînă atunci uite cîțiva șilingi pentru dumneata, Grace, numai ca să ai ce pune în oală pînă ce încep să vină mușteriii. Acuma, copii, ia așezați-vă la rînd și să spuneți *Catchismul*, pînă cînd se duce mama voastră să cumpere ceva de mîncare: că astăzi nu prea ați mîncat cine știe cît, de asta sînt eu sigur. Ia începe tu, prîsleo. Cum te cheamă pe tine?

Domnul Hall rămase acolo pînă cînd veni Grace îndărăt; apoi își luă în grabă rămas bun, dînd mîna atît cu Farren cît și cu nevastă-sa: abia la ușă le spuse cîteva

scurte dar bine simțite vorbe de mîngîiere creștinească și le dădu niște sfaturi. După aceea se despărțiră :

— Dumnezeu să vă binecuvînteze, sir !

— Domnul să vă binecuvînteze, oameni buni !

CAPITOLUL IX

Briarmains

Cînd Moore se întoarse la ei după ce se descotorosise de delegație, domnii Helstone și Sykes se arătară foarte voioși și îl felicitară călduros pe fabricant. El manifestă însă atîta nepăsare față de complimentele lor cu privire la fermitatea dovedită, etc., păstră o înfățișare ce se asemăna într-atît cu o zi monotonă, întunecată, fără soare și fără nici o adiere, încît parohul, după ce i se uită iscoditor în ochi, își încheie felicitările odată cu paltonul, și îi spuse lui Sykes, ale cărui simțuri nu mai erau îndeajuns de sensibile ca să-i dea putința de a vedea fără ajutor din afară, că prezența și vorbele lui deveniseră un fel de pacoste :

— Hai, sir ; o parte de drum tot trebuie s-o facem împreună : nu-i mai bine să ne ținem tovărășie ? O să-i urăm domnului Moore o dimineață plăcută și-o să-l lăsăm cu fericitele sale închipuiri, cărora pare foarte ispitit să le dea frîu liber.

— Dar unde-i Sugden ? întrebă domnul Moore înălțînd privirile.

— Oho ! strigă Helstone. Cîtă vreme dumneata ai avut treabă, eu n-am stat chiar cu mîinile în sîn. Ți-am fost de oarecare ajutor, și nu mă laud de pomană. Mi-am zis că tot e mai bine să nu pierdem vremea ; așa că, în vreme ce dumneata parlamentai cu gentlemanul acela atît de abătut — Farren mi se pare că-l cheamă — am deschis fereastra asta din spate, am strigat după Murgatroyd, care se găsea la grajd, și i-am spus să vină încoace cu gabrioleta domnului Sykes ; pe urmă i-am strecurat pe Sugden și pe fratele Moses — cu piciorul lui de lemn cu tot — prin deschizătură, m-am uitat la ei cum se urcă în gabrioletă (bineînțeles, tot cu încuviințarea bunului

nostru prieten Sykes). Sugden a pus mîna pe hățuri — gonește de parcă l-ar fugări Scaraoțchi în carne și oase — iar peste un sfert de ceas Barraclough are să se afle la adăpost în temnița de la Stilbro'.

— Foarte bine ; mulțumesc, spuse Moore, și la bună vedere, domnilor, apoi tot la fel de politicos îi conduse pînă la ușă și se uită după ei pînă îi văzu că se îndepărtează de fabrică.

În tot restul zilei rămase taciturn și îngîndurat ; nici măcar nu schimbă o glumă cu Joe Scott ; la fel și acesta din urmă, în ce-l privește, îi spuse stăpînului doar atît cît era neapărat trebuincios pentru bunul mers al treburilor, dar îl cercetă îndelung cu coada ochiului, veni deseori să-i mai ințețească focul în birou, și o singură dată, pe cînd încuia peste tot (fabrica lucra doar o parte din zi, din pricina încetinirii ritmului afacerilor), spuse că era o seară încîntătoare și că „ar putea să-i ureze domnului Moore desfătarea unei scurte plimbări pe vîlcea, fiindcă tare i-ar face bine".

Auzindu-i sfatul, domnul Moore izbucni în rîs, doar o clipă, și după ce îl întrebă pe Joe ce rost avea grija asta față de el, și dacă îl socotea cumva femeie ori copil, îi luă cheile și apucîndu-l de umeri îl conduse către ușă. Totuși îl strigă să vină îndărăt, cînd bietul Joe nu ajunge nici măcar la poarta curții.

— Joe, cunoști familia Farren ? N-o duc prea bine, după cîte înțeleg.

— Cum s-o ducă bine, sir, dacă nu mai au de lucru de vreo trei luni ? Ați putea să vă dați seama singur, dacă ați vedea cît s-a schimbat William în rău — și altfel nici că se putea ; au vîndut aproape tot ce aveau în casă.

— Nu era un muncitor leneș și nepriceput ?

— Nici n-ați mai avut dumneavoastră unul ca el, sir, de cînd v-ați apucat de afaceri.

— Și sînt oameni cumsecade — toată familia ?

— Mai cumsecade nici că se poate ; nevastă-sa e și ea o femeie de nu s-a mai pomenit, și curatăăă... ați putea să-i mîncați de pe podelele din casa ei ; da' acuma e vai de capul lor. Aș fi bucuros s-aud că William și-a găsit măcar o slujbă de grădinar sau ceva cam pe-acolo ; la grădini se pricepe bine. A lucrat odată împreună cu un scoțian care l-a învățat tainele meseriei ăsteia, lumea așa zice.

— Ei, acuma poţi să pleci, Joe ; nu-i nevoie să stai aici şi să te holbezi la mine.

— Nu mai aveţi porunci de dat, sir ?

— Nimic, numai să dispari de-aici.

Ceea ce Joe făcu fără şovăire.

Serile de primăvară sînt deseori aspre şi reci, şi cu toate că ziua fusese foarte frumoasă, caldă chiar şi dimineaţa, nu numai la amiază, pămîntul amorţi şi încă înainte de amurg un soi de chiciură se întinsese furiş peste iarba de-abia răsărită şi mugurii ce dădeau să se desfacă. Albise pavajul din faţă, la Briarmains (reşedinţa domnului Yorke), întinsese un linţoliu tăcut peste gingaşele flori din grădină şi peste moliciunea ca de muşchi a pajiştii. Cît despre copacii cei falnici, cu trunchiuri puternice şi crengi întinse, care străjuiau frontonul dinspre drum, păreau să sfideze îngheţul unei seri de primăvară, poftindu-l să facă vreun rău, dacă poate, ramurilor încă golaşe ; la fel se purta şi pîlcul desfrunzit al castanilor ce se înălţau în spatele casei.

În primele minute ale începutului unei nopţi fără lună, deşi cu cerul spuzit de stele, strălucitoare lumini răzbăteau prin ferestre ; nu era o scenă întunecată şi pustie, şi nici măcar una tăcută. Briarmains se afla aproape de şosea ; era o clădire destul de veche şi fusese ridicată înainte de tăierea şoselei, pe vremea cînd doar un drumeag de pămînt bătătorit ce şerpuia printre ogoare ducea pînă acolo. Briarfield se găsea doar la mai puţin de o milă depărtare ; zarva de acolo se auzea pînă aici, luminile i se vedeau limpede. Briar Chapel, un încăpător, nou şi încă netencuit lăcaş wesleyan de rugăciune, se înălţa la vreo sută de iarzi depărtare şi, cum chiar în acele momente între zidurile lui avea loc o adunare de credincioşi, lumina ce se revărsa pe ferestre arunca un reflex strălucitor asupra şoselei, iar un imn de o impresionantă ţinută, în stare să insufle pînă şi unui quaker habotnic spiritul chemat să-l îndemne a dansa după melodia lui, trezea cu voioşie toate ecourile din împrejurimi. Cuvintele anumitor fragmente se auzeau foarte limpede : iată un exemplu sau două din tonalităţi diferite ; căci cîntăreţii treceau lesne de la un imn la altul şi de la melodie la melodie, cu o uşurinţă şi un entuziasm greu de întîlnit aiurea :

Oh ! who can explain
This struggle for life
This travail and pain,
This trembling and strife ?
Plague, earthquake, and famine,
And tumult and war,
The wonderful coming
Of Jesus declare !

For every fight
Is dreadful and loud —
The warrior's delight
Is slaughter and blood ;
His foes overturning,
Till all shall expire, —
And this is with burning,
And fuel, and fire ! [1]

Aici urmă un răstimp de rugăciuni răsunătoare, însoţite de vaiete sfîşietoare. Strigătul : „Mi-am aflat libertatea !" „Doad o' Bill's a aflat libertatea !" răsună dinspre capelă, şi din nou întreaga adunare izbucni :

What a mercy is this !
What a heaven of bliss !
How unspeakably happy am I !
Gather'd into the fold,
With Thy people enroll'd,
With Thy people to live and to die !

Oh, the goodness of God
In employing a clod,
His tribute of glory to raise ;

[1] O ! cine poate să explice / Această luptă pentru viaţă, / Această strădanie şi suferinţă, / Acest tremur şi încordare ? / Ciuma, cutremurul şi foametea, / Şi zbuciumul şi războiul, / Minunata sosire / A lui Isus o proclamă ! // Căci fiece luptă / E înfricoşătoare şi zgomotoasă — / Desfătarea războinicului / E măcelul şi sîngele ; / Îşi îngenunchează duşmanii, / Pînă ce toţi îşi dau sufletul — / Şi asta o fac prin pîrjoluri, / Prin paie şi prin foc !

His standard to bear,
And with triumph declare
His unspeakable riches of grace !

Oh, the fathomless love,
That has deign'd to approve
And prosper the work of my hands ;
With my pastoral crook,
I went over the brook,
And behold I am spread into bands !

Who, I ask in amaze
Hath begotten me these ?
And inquire from what quarter they came ;
My full heart it replies,
They are born in the skies,
And gives glory to God and the Lamb ! [1]

Strofele care urmară acestora, după un alt răstimp de strigăte, țipete, exclamații, urlete disperate, gemete de moarte, părură să încununeze punctul culminant al zgomotului și ardoarei :

Sleeping on the brink of sin,
Tophet gaped to take us in ;
Mercy to our rescue flew, —
Broke the snare, and brought us through.

Here, as in a lion's den,
Undevour'd we still remain ;

[1] Ce binecuvîntare e asta ! / Ce rai de bucurie ! Cît de negrăit de fericit mă aflu ! / Adunat în mulțimea credincioșilor, / În sînul poporului tău, / Cu poporul tău să trăiești și să mori ! // O ! ce mare e îndurarea Domnului / Că folosește un bulgăre de pămînt / Pentru a-i înălța prinosul de slavă ; / Ca să-și țină fruntea sus ? / Și în triumf să mărturisească / Negrăitele-i bogății de binecuvîntare ! // O ! dragostea cea fără de margini, / Ce s-a îndurat să încuviințeze ! Și să sporească lucrul mîinilor mele; / Cu cîrja-mi duhovnicească, / Am trecut peste pîrîu, / Și priviți cum în cete m-am răspîndit! // Cine, întreb eu cutremurat, / Mi-a menit mie toate acestea ? / Și întreb dincotro au venit ele ; / Răspunsul mi-l dă adîncul inimii, / Din ceruri s-au pogorît, / Și înalță cîntec de slavă lui Dumnezeu și Mielului !

Pass secure the watery flood,
Hanging on the arm of God.

Here... [1]

(Cumplit, cum nu se poate mai amețitor pentru ureche, fu strigătul încordat în care se încheie ultima strofă) :

Here we raise our voices higher,
Shout in the refiner's fire :
Clap our hands amidst the flame,
Glory give to Jesus' name ! [2]

Acoperișul capelei *n-a* zburat în văzduh ; ceea ce e o dovadă mai convingătoare decît volume întregi întru lauda solidității cu care fuseseră așezate plăcile de ardezie.

Dar dacă Briar Chapel părea să aibă viață, la fel arăta și Briarmains ; deși fără îndoială că locuința părea să se bucure de o mai pașnică perioadă din existența ei decît templul ; și cîteva dintre ferestrele ei erau luminate ; ferestrele cu două cercevele de la parter dădeau de-a dreptul pe pajiște, perdelele ascundeau interiorul și umbreau o parte dintre razele luminărilor ce îl luminau, însă nu izbuteau să stingă pe de-a întregul zarva glasurilor și rîsetelor. Nouă ni se face favoarea de a fi lăsați să intrăm pe ușa din față și de a pătrunde în acest sanctuar domestic.

Nu prezența vreunor musafiri face ca locuința domnului Yorke să fie atît de însuflețită, căci înăuntru nu se află nimeni afară de membrii familiei sale, și toți sînt adunați în camera cea mai depărtată dinspre dreapta, și anume salonul din spate.

Aceasta este încăperea obișnuită pentru reuniunile de seară. În timpul zilei ferestrele de-acolo s-ar înfățișa ca

[1] Pe cînd dormeam la marginea păcatului, / Gheena s-a repezit să ne înghită ; / Mila Domnului a zburat într-ajutorul nostru — / A sfărîmat capcana și ne-a scos la lumină. // Aici, ca într-o vizuină a leilor, / Rămînem nesfîșiați ; / Trecem fără primejdie peste revărsarea apelor, / Sprijinindu-ne de brațul Domnului. // Aici...

[2] Aici ne înălțăm și mai cu putere glasurile / Strigăm în focul purificării ; / Batem din palme în mijlocul flăcărilor, / Slavă înalțăm numelui lui Isus !

alcătuite din vitralii strălucitor colorate — purpuriul și galbenul limpede de chihlimbar fiind nuanțele predominante, licărind în jurul cîte unui medalion în culori mai sobre plasat în centrul fiecărei ferestre, unul reprezentînd grațiosul cap al lui Shakespeare, celălalt pe seninul John Milton. Cîteva peisaje canadiene sînt atîrnate pe pereți — priveliști cu păduri verzi și ape albastre — iar printre ele strălucește o erupție de noapte a Vezuviului ; și strălucește într-adevăr cu putere, în contrast cu spuma rece și azuriul cascadelor și întunecoasele adîncimi ale pădurilor.

Focul ce luminează această încăpere e un foc așa cum nu prea poți să vezi, cititorule, dacă ești un om din sud, arzînd în căminele locuințelor particulare ; e un foc limpede, pîrjolitor, de cărbuni așezați morman înalt în vatra cuprinzătoare. Domnul Yorke *ține* să aibă asemenea foc pînă și pe vreme călduroasă de vară : atunci șade lîngă el cu o carte în mînă, iar lîngă cotul său, pe o mescioară rotundă, se află o lumînare — dar acum nu citește, se uită la copii. Față în față cu dînsul stă doamna — un personaj pe care vi l-aș putea descrie amănunțit, dar nu simt chemare pentru o astfel de treabă. O văd, totuși, foarte clar dinaintea ochilor : o femeie voinică și cu înfățișarea cea mai austeră, cu îngrijorarea răspîndită pe chip și revărsată pe umeri — dar nu o îngrijorare care să copleșească și din fața căreia să nu găsești scăpare — ci mai degrabă acel soi de nour și povară lăsate întotdeauna la vedere de cei ce socotesc de datoria lor să arate chinuiți de gînduri. Of, vai de capul nostru ! Asta se citea în înfățișarea doamnei Yorke, și întunecată precum Saturn stătea dînsa dimineața, la prînz, și seara, și amarnice lucruri mai gîndea despre orice suflet de om — mai ales dacă era de sex feminin — care ar fi cutezat să vădească în prezența ei lumina unei inimi voioase pe o înfățișare însorită. După cîte socotea dînsa, a fi voios era totuna cu a fi vulgar ; a fi vesel totuna cu a fi frivol : deosebiri între acestea nu făcea niciodată. Era totuși o nevastă foarte bună, o mamă foarte iubitoare, veșnic cu grijă față de copii și sincer devotată bărbatului ; partea cea mai proastă era însă că, de-ar fi fost după vrerea sa, nu i-ar fi îngăduit să aibă nici un prieten pe lumea asta în afară de ea. Toate cunoștințele lui îi erau nesuferite și le ținea la distanță.

Domnul Yorke și cu soția sa se înțelegeau de minune ; totuși el avea o fire prietenoasă și era un om ospitalier — un susținător al unității familiei — iar în tinerețe, după cum s-a mai spus, nu-i plăcuseră decît femeile vesele și pline de viață. De ce o alesese — cum izbuteau să se potrivească unul cu celălalt e o problemă destul de complicată, dar lesne rezolvabilă de către cine ar avea timp să cerceteze în amănunțime cazul. Aici este de ajuns să spunem că firea domnului Yorke avea și o latură însorită și una întunecoasă, iar latura cea întunecoasă găsea simpatie și afinitate față de întreaga fire veșnic și la fel înnourată a nevestei. Încolo era o femeie care știa ce vrea ; niciodată n-ar fi spus o vorbă fără rost sau vlagă ; despre societate avea păreri sănătoase, democratice, iar despre natura omenească puțin cam cinice ; se considera pe sine desăvîrșită și fără cusur, tot restul omenirii aflîndu-se in greșeală. Principalul ei defect era o suspiciune generală, eternă, neiertătoare față de toți oamenii, toate lucrurile, toate credințele și toate partidele : această suspiciune stătea ca o ceață în fața ochilor ei și o făcea să aleagă cărarea greșită oriunde ar fi privit și oriîncotro s-ar fi întors.

Se poate presupune că urmașii unei asemenea perechi nu aveau sorți să fie niște ființe banale, cu totul obișnuite ; și nici nu erau. Vezi acum pe șase dintre ei, cititorule : cel mai mic e un copilaș și stă pe genunchii maică-si ; deocamdată îi aparține întru totul — pe acesta unul încă n-a început să-l pună la îndoială, să-l bănuiască, să-l condamne ; tot sprijinul numai la ea îl găsește, depinde de ea, se agață de ea, pe ea o iubește mai mult decît orice altceva pe lume : de toate astea e sigură pentru că, de vreme ce trăiește prin ea, nu poate fi altfel, și deci îl iubește.

Următoarele două sînt fete, Rose și Jessy. Amîndouă se află acum lîngă genunchii tatălui ; rareori se apropie de mama lor, dacă nu sînt obligate s-o facă. Rose, cea mai vîrstnică, are doisprezece ani ; seamănă cu taică-său — seamănă cel mai mult din tot grupul — dar este un cap de granit copiat în fildeș ; toate culorile și liniile au fost îndulcite. Yorke-tatăl are un chip aspru ; al fiicei nu e aspru, dar nici cu adevărat drăguț ; are trăsături simple, copilărești : obrajii rotunzi sînt ca bujorii. Ochii cenușii, însă, arată altfel decît copilărești — un suflet

strălucește prin ei — un suflet încă tînăr, dar care se va maturiza, dacă dăinuiește trupul ; și nici tatăl, nici mama nu au un spirit care să se compare cu cel oglindit în ochii ei. A luat de la fiecare cîte ceva, dar într-o zi are să fie mai presus decît al amîndurora — mai puternic, mult mai curat, mai însetat de înălțimi. Acum e o fetiță potolită, uneori chiar îndărătnică. Maică-sa ar vrea s-o facă aidoma ei — o femeie a îndatoririlor apăsătoare și posomorîte — dar Rose are o minte bine înarmată, plină de mugurii unor idei niciodată cunoscute mamei. Și trăiește o suferință cumplită atunci cînd aceste idei sînt călcate în picioare și înăbușite. Încă nu s-a răzvrătit niciodată ; dar de va fi tratată cu asprime se va răzvrăti cîndva, iar atunci are să fie pentru totdeauna. Rose își iubește tatăl : el nu o stăpînește cu mînă de fier ; e bun cu ea. Ba uneori tatălui îi e teamă că fetița asta n-are să rămînă în viață, atît de sclipitoare sînt scînteierile de inteligență ce-i țîșnesc uneori în priviri sau în vorbe. Gîndul acesta îl face adesea să se poarte față de ea cu o duioșie tristă.

Nu-i trece prin minte că micuța Jessy are să moară de tînără, atît e de veselă și vorbăreață, arhioriginală încă de pe acum : dezlănțuită atunci cînd e stîrnită, dar extrem de afectuoasă dacă e mîngîiată ; ba domoală, ba neastîmpărată — cu schimbul ; netemătoare — față de maică-sa, de pildă, a cărei stăpînire nesocotit de aspră și rigidă a sfidat-o adesea — totuși încrezătoare în oricine s-ar oferi s-o ajute. Cu fața ei micuță și nostimă, cu vorbăria ei cuceritoare, cu procedeele ei irezistibile, Jessy e făcută pentru răsfăț ; și prin urmare e chiar odorul tatii. Este ciudat că păpușica asta seamănă cu maică-sa ca două picături de apă, la fel cum Rose seamănă cu taică-său, și în ciuda acestor fizionomii — cîtă deosebire !

Dacă ați avea în fața ochilor o oglindă magică și dacă în ea vi s-ar înfățișa aceste două fete ale dumneavoastră așa cum au să arate ele cînd de la noaptea de acum se vor fi scurs douăzeci de ani — ce-ați zice, domnule Yorke ? Uitați-vă, aveți oglinda magică : o să le aflați destinele — și mai întîi al micuței care vă este scumpă ca lumina ochilor, Jessy.

Cunoașteți locul acesta ? Nu, nu l-ați văzut niciodată ; dar recunoașteți după frunziș ce anume sînt copacii aceștia — chiparoși, salcie, tisă. Cruci de piatră de felul acestora nu vă sînt nefamiliare, și nici ghirlandele de imortele. Aici este locul ; iarbă verde și o piatră funerară de marmură cenușie — sub ele doarme Jessy. A trăit ca o zi de aprilie ; multiubită a fost și mult a iubit. În scurta-i viață adesea a vărsat lacrimi și multe dureri au chinuit-o ; dar printre ele a zîmbit și a umplut de bucurie sufletul oricui a văzut-o. Moartea i-a fost ușoară și fericită în brațele ocrotitoare ale surorii ei Rose, fiindcă în multe încercări i-a fost Rose sprijin și apărare : în clipa de atunci amîndouă fetele astea din Anglia, și cea care-i pe moarte și cea ce stă de veghe, sînt singure în țară străină, și pămîntul acelei țări i-a dăruit un mormînt frumoasei Jessy.

Acum privește-o pe Rose, la doi ani după aceea. Crucile și ghirlandele arată străine, dar colinele și pădurile din acest peisaj sînt încă și mai străine. Da, într-adevăr, e tare departe de Anglia ; depărtate trebuie să fie tărîmurile cu înfățișare atît de sălbatică și luxuriantă. E o singurătate încă neștiută ; păsări necunoscute fîlfîie pe la poalele acelei păduri ; și nu-i o apă curgătoare din Europa cea pe malurile căreia șade Rose dusă pe gînduri. Mica și blînda fată din Yorkshire e o emigrantă singuratică într-o oarecare întindere de pămînt din emisfera sudică. Mai veni-va vreodată îndărăt ?

Cei trei copii mai mari sînt toți băieți : Matthew, Mark și Martin. Stau cu toții acolo în colț, prinși în vreun joc. Observați-le capetele : foarte asemănătoare la prima vedere ; la o a doua, deosebite ; la o a treia, chiar contrastante. Cu păr întunecat, cu ochi întunecați la culoare, cu obraji rumeni sînt toți trei ; toți au puține trăsături englezești ; toți au îmbinat pe chip asemănări și cu tatăl și cu mama, și totuși fizionomii diferite, semn al caracterelor deosebite, se vădesc la fiecare.

Despre Matthew, întîiul născut al familiei, n-am să spun multe ; deși este cu neputință să nu te uiți la el timp îndelungat și să nu faci presupuneri cu privire la însușirile ascunse ori manifeste de chipul lui. Nu e un băiat cu înfățișare obișnuită ; părul acela negru cum e cărbunele, fruntea albă, obrajii puternic colorați, ochii aceia zglobii și întunecați la culoare sînt părți frumoase în felul lor. Cum se face oare că oricît de îndelung te-ai uita, nu există în încăpere decît un singur obiect, cel

mai sinistru dintre ele, cu care chipul lui Matthew pare a avea vreo afinitate, și de care în fiece clipă îți aduce aminte în mod straniu — erupția Vezuviului? Sufletul acelui băiețandru pare să fie alcătuit din flăcări și umbre: nici urmă de lumină a zilei, nici o sclipire de soare și nici o rece și limpede rază de lună nu se ivește vreodată acolo. Are o statură englezească, dar, după cît se pare, nu și un cuget englezesc; ai zice că e un stilet italian într-o teacă făurită cu măiestrie britanică. Nu-i merg bine treburile la joc — uitați-vă la privirea lui încruntată. Domnul Yorke observă, și ce spune el atunci? Cu glas domol, îi ia apărarea: „Mark și Martin, nu-l înfuriați pe fratele vostru". Și acesta e tonul folosit totdeauna de amîndoi părinții. În teorie se declară împotriva părtinirii; în casa lor niciodată nu va fi admis dreptul de primogenitură; dar Matthew nu trebuie niciodată necăjit, niciodată contrazis; îl feresc de orice provocare cu aceeași grijă cu care s-ar feri să apropie focul de un butoi cu pulbere. „Cedare, împăcare" este cuvîntul lor de ordine oricînd vine vorba de Matthew. Republicanii alcătuiesc repede un tiran din propriul lor sînge și propria lor carne. Odraslele mai tinere știu și simt asta și în inimile lor toți se revoltă împotriva nedreptății; nu pot să descifreze motivele; nu pot decît să vadă deosebirile de tratament la care îi supun părinții. Dinții balaurului sînt încă de pe acum semănați printre ramurile de măslin ale domnului Yorke; roadele lor vor fi într-o bună zi discordia.

Mark este un băiat foarte drăguț, dintre toți membrii familiei el are trăsăturile cele mai armonioase; este nemaipomenit de calm; zîmbetul îi e plin de viclenie; este în stare să spună lucrurile cele mai puțin plăcute, cele mai tăioase pe tonul cel mai așezat. În ciuda cuminteniei, o frunte oarecum încruntată trădează capriciile și te face să-ți aduci aminte că apele cele mai line nu sînt întotdeauna și cele mai sigure. În afară de asta este prea ponderat, prea nepăsător și flegmatic pentru a putea fi fericit. Pentru Mark viața nu va avea niciodată prea multe bucurii; cînd o să aibă douăzeci și cinci de ani are să se mire de ce rîd oamenii și-are să-i creadă niște nătărăi pe toți cei care par veseli. Poezie nu va exista pentru Mark, nici în literatură și nici în viață; avînturile ei cele mai frumoase îi vor suna în urechi ca simple fanfaronade și incoerențe; entuziasmul îi va stîrni dispreț și scîrbă. Mark n-o să aibă tinerețe; în vremea cînd va arăta juvenil și înfloritor, sufletul îi va fi trecut de vîrsta mijlocie. Trupul lui are acum vîrsta de paisprezece ani, dar sufletul pe cea de treizeci.

Martin, cel mai mic dintre ei trei, are o altă fire. Pentru el viața poate, sau nu poate să fie scurtă; dar cu siguranță că va fi strălucitoare: va trece prin toate fantasmele ei, crezîndu-le numai pe jumătate, trăindu-le din plin și apoi mergînd mai departe. Băiatul ăsta nu e drăguț — nu la fel de drăguț ca nici unul dintre ceilalți frați: are o înfățișare oarecare; e îmbrăcat într-un fel de coajă, o cochilie uscată, și are s-o poarte pînă se va apropia de douăzeci de ani; pe urmă are s-o lepede: cam în perioada aceea va deveni și drăguț. Pînă la vîrsta pomenită o să aibă purtări necioplite, probabil ca un fel de podoabe domestice; dar crisalida va păstra în sine puterea de a se transfigura și a trece în fluture, și nu încape nici umbră de îndoială că, la vremea potrivită, această transformare se va petrece. O anume perioadă are să fie un om cam de nimic, un tînăr de-a dreptul prostănac și plin de fumuri, însetat de plăceri și dornic de admirație; însetat, de asemenea, de cunoaștere. Va dori să aibă tot ceea ce lumea poate să-i ofere, atît în desfătări cît și în știință; va sorbi, probabil, adînc din amîndouă aceste izvoare. Și după ce setea i se va potoli — ce urmează? Nu știu. Martin ar putea fi un om excepțional: dacă va fi sau nu, ghicitorul n-are puterea să spună; nu i s-a arătat nimic în privința asta.

Dacă luăm familia domnului Yorke ca pe un întreg, în aceste șase capete tinere se află atîta putere a minții, atîta originalitate, atîta energie și atîta vigoare, încît — dacă am împărți-o între o jumătate de duzină de odrasle de rînd — ar reveni pentru fiecare ceva mai mult decît o doză obișnuită de înțelepciune și înzestrare. Domnul Yorke o știe și e foarte mîndru de spița sa. Printre dealurile și văile sale, ținutul Yorkshire numără asemenea familii deosebite, înzestrate, viguroase; cu sînge sănătos și minte ascuțită; oarecum arțăgoși în mîndria dată de forță și greu de convins în încrederea deplină față de darurile lor înnăscute; lipsiți de poleire, lipsiți de respect, lipsiți de blîndețe, dar zdraveni, ageri la minte, la fel

de puţin dresaţi ca şoimul de pe stîncă şi calul liber din stepă.

O uşoară bătaie se aude în uşa salonului ; băieţii făceau atîta zarvă cu jocul lor, şi în afară de asta, micuţa Jessy îi cîntase tatălui cu atît farmec un cîntec scoţian — domnul Yorke se dădea în vînt după cîntece scoţiene şi italieneşti şi o învăţase pe fetiţa cu daruri muzicale cîteva dintre cele mai frumoase — încît nimeni nu auzise clopoţelul de la uşa din faţă.

— Intră, spune doamna Yorke cu glasul ei cu bună-ştiinţă stăpînit şi solemn, care întotdeauna coboară la tonuri de o răceală funerară, chiar dacă ţelul pentru care e folosit nu e decît rostirea unor porunci privitoare la pregătirea mîncării în bucătărie, îndemnarea băieţilor să-şi pună şepcile în cuierul din hol, sau convocarea fetelor la lucrul de mînă : Intră !

Şi pe uşă pătrunde Robert Moore.

Seriozitatea obişnuită a lui Moore ca şi cumpătarea dovedită în toate (căci porunca de a se aduce lada cu sticle nu e niciodată rostită cu prilejul vizitelor lui din timpul serii) îl recomandaseră cu atîta căldură doamnei Yorke, încît deocamdată nu făcuse din el obiectul animozităţii sale casnice faţă de relaţiile bărbatului său. Încă nu descoperise că vreo legătură tainică ar fi aceea care îl stinghereşte şi îl împiedică să se însoare, sau că ar fi un lup în piele de oaie — descoperiri făcute la scurtă vreme după căsătorie în privinţa celor mai mulţi dintre prietenii becheri ai bărbatului ei, şi în consecinţă îi exclusese din anturajul familiei ; iar despre acest aspect al purtărilor doamnei s-ar putea pe drept cuvînt spune că avea unele laturi îndreptăţite şi judicioase, ca şi altele prea aspre.

— Ei, dumneata eşti ? rosteşte doamna în vreme ce Moore se apropie şi întinde mîna. Cum se face că rătăceşti la ceasul ăsta din noapte ? Ar trebui să te afli acasă.

— Se poate oare spune despre un bărbat neînsurat că are casă, stimată doamnă ? întrebă Moore.

— Puuh ! bufneşte doamna Yorke, care dispreţuieşte politeţurile convenţionale cu aceeaşi tărie ca şi bărbatu-său şi le practică la fel de puţin ; vorbirea ei deschisă, în orice împrejurare, este uneori dusă pînă la un punct astfel calculat încît să trezească admiraţie, dar mult mai adesea teamă — puuh ! mie nu-i nevoie să-mi

înşiri bazaconii de-astea ; un bărbat neînsurat poate avea casă, dacă îi place. Ia spune-mi, te rog, sora dumitale nu reprezintă un cămin pentru dumneata ?

— Nu despre ea e vorba, interveni domnul Yorke. Hortense e o minune de fată ; dar cînd eu eram de vîrsta lui Robert aveam cinci sau şase surori, toate la fel de cumsecade şi drăguţe ca şi Hortense, numai vezi tu, Hester, toate astea nu m-au împiedicat să caut în jur şi să-mi găsesc nevastă.

— Şi amarnic a mai regretat că m-a luat pe mine, adăugă doamna Yorke, fiindcă îi plăcea s-arunce din cînd în cînd cîte o săgeată glumeaţă împotriva căsniciei, chiar dacă glumea pe pielea ei. S-a căit amarnic Robert Moore, şi poţi să-l crezi fără să şovăi, dacă îi vezi pedeapsa (acum arătă înspre copii). Cine şi-ar lua pe cap asemenea povară cum e garnitura asta de vlăjgani afurisiţi, dacă ar putea să scape ? Şi nu-i vorba doar să-i aduci pe lume, cu toate că şi asta e destul de rău, dar toţi trebuie hrăniţi, îmbrăcaţi, crescuţi, puşi la rostul lor în viaţă. Tinere, cînd ţi-o abate de-nsurătoare adu-ţi aminte de cei patru băieţi şi două fete ale noastre, şi gîndeşte-te de două ori înainte de-a face pasul.

— Oricum, deocamdată nu-mi arde de însurătoare : după cîte cred eu astea nu-s vremi nici să te însori, nici să măriţi pe cineva.

O părere atît de sumbră obţinea cu siguranţă încuviinţarea doamnei Yorke ; dădu din cap şi mormăi ceva ca să-şi arate acordul, dar nu trecu un minut şi zise :

— Nu prea iau eu în seamă înţelepciunea unui Solomon de vîrsta dumitale ; are să fie dată peste cap de cel dintîi fior care ţi-o trece prin inimă. Dar pînă atunci stai jos, sir ; dacă stai jos nu poţi să vorbeşti la fel de bine ca din picioare ?

Acesta era felul ei de a-şi pofti musafirii să ia loc ; nici n-apucă bine să se supună poruncii, cînd mica Jessy sări de pe genunchii tatălui şi alergă în braţele numaidecît întinse s-o primească, ale domnului Moore.

— Vorbeşti despre însurătoarea lui, spuse fetiţa către maică-sa, cu indignare, în vreme ce era cu uşurinţă săltată pe genunchi, şi el e gata însurat, sau ca şi cum ar fi ; astă-vară mi-a promis că eu am să fiu nevasta lui, de cum m-a văzut îmbrăcată cu rochiţa cea nouă, albă şi cu panglică albastră. Nu-i aşa, tată ? (Copiii

ăștia nu erau obișnuiți să spună tăticul și mămica ; mama lor n-ar fi îngăduit pentru nimic în lume asemenea „scălîmbăieli".)

— Așa-i, fetița tatii, a promis ; sînt martor. Dar pune-l să mai spună acum o dată, Jessy : ăștia de teapa lui nu-s decît niște fățarnici și mincinoși.

— El nu-i mincinos : e prea drăguț ca să fie mincinos, spuse Jessy uitîndu-se în sus la înaltul ei iubit, cu neclintită încredere în sinceritatea lui.

— Drăguț ! exclamă domnul Yorke ; tocmai din pricina asta trebuie să fie, și tocmai asta dovedește că e un — un ticălos.

— Dar pare prea tare supărat ca să fie mincinos, interveni o voce lină din spatele scaunului pe care ședea tatăl. Dacă ar rîde întruna aș crede și eu că își uită repede promisiunile, dar domnul Moore nu rîde niciodată.

— Țapul tău sentimental e cel mai mare înșelător de pe lume, Rose, stărui domnul Yorke.

— Nu e sentimental ! se împotrivi Rose.

Domnul Moore se întoarse către ea puțin surprins și zîmbi în același timp.

— De unde știi, Rose, că nu sînt sentimental ?

— Am auzit eu o cucoană spunînd că nu ești.

— *Voilà, qui devient intéressant !* [1] exclamă domnul Yorke trăgîndu-și scaunul mai lîngă foc. O cucoană ! Asta are un iz foarte romantic : trebuie să ghicim cine anume. Rosy, șoptește numele încet la urechea tatii : să nu cumva s-audă *el*.

— Rose, nu te mai amesteca în vorbă, interveni doamna Yorke în felul ei obișnuit de a ucide orice veselie ; nici tu, Jessy : tuturor copiilor, și mai cu seamă fetițelor, le stă frumos să tacă din gură cînd sînt de față cei mai mari decît ei.

— Atuncea de ce avem limbă ? întrebă Jessy cu obrăznicie.

În vremea asta Rose doar se uita la maică-sa cu o expresie ce părea să spună că are să rețină preceptul și o să se gîndească la el pe îndelete. După două minute de încordată chibzuială, întrebă :

— Și de ce mai cu seamă fetițelor, mamă ?

[1] Uite că devine interesant ! (Fr.)

— Mai întîi fiindcă așa spun eu ; și în al doilea rînd pentru că discreția și modestia reprezintă cea mai de seamă înțelepciune a unei fete.

— Scumpă doamnă, observă atunci Moore, vorbele spuse de dumneavoastră sînt neprețuite ; îmi reamintesc, într-adevăr, de o remarcă a dragii mele surori ; dar zău că nu e cazul cu micuțele aici de față. Lăsați-le pe Rose și pe Jessy să vorbească liber cu mine, altminteri îmi răpiți cea mai mare dintre bucuriile pe care le trăiesc venind aici. Îmi place tare mult flecăreala lor ; îmi face chiar bine.

— Nu-i așa ? întrebă Jessy. Mult mai bine decît dacă necioplitii ăia de băieți ar veni lîngă tine ; tu ai spus, mamă, că sînt necioplîți ; cu gura ta.

— Da, *mignonne* [1], de o mie de ori mai bine : băieți necioplîți am destui toată ziua în jurul meu, *poulet* [2].

— Pe băieți o mulțime de lume îi ia în seamă, continuă fetița. Toți unchii și mătușile mele par să creadă că nepoții sînt mai buni decît nepoatele lor ; iar cînd vin domni la noi la masă, stau de vorbă totdeauna cu Matthew, cu Mark și cu Martin, cu Rose și cu mine niciodată. Domnul Moore e prietenul *nostru* și o să-l păstrăm ; dar bagă de seamă, Rose, nu e atît prietenul tău cît e al meu : el e pentru mine *cunoștința preferată* ; ține minte !

Și înălță mînuța într-un gest dojenitor.

Rose se obișnuise să fie mustrată de mînuța aceea ; în fiecare zi trebuia să se plece în fața năvalnicei energii a micuței Jessy : era diriguită — se supunea surorii mai mici într-o mie de lucruri. Ori de cîte ori era vorba de vreun fel de spectacol sau prilej de înveselire, Jessy trecea în frunte, iar Rose se retrăgea cuminte pe planul al doilea ; pe cîtă vreme atunci cînd trebuiau înfruntate părțile neplăcute ale vieții — vreo treabă sau vreo renunțare, Rose lua în mod instinctiv asupra ei, pe lîngă partea ce-i revenea, și cît putea mai mult din îndatoririle surioarei. Jessy și hotărîse în mintea ei că de îndată ce se va face destul de mare, o să se mărite ; hotărîse de asemenea că Rose avea să rămînă fată bătrînă, să trăiască împreună cu ea, să-i crească odraslele și să-i vadă de

[1] Micuțo (fr.).
[2] Puișor (fr.).

casă. Această stare de lucruri nu este neobișnuită între două surori, dacă una e ștearsă iar cealaltă drăguță; în cazul de față, însă, *dacă* exista vreo deosebire în înfățișarea exterioară, avantajul era de partea Rosei; fața ei avea trăsături mai regulate decît a micuței și nostimei Jessy. Totuși, Jessy era cea menită să se bucure, alături de o inteligență vioaie și simțăminte aprinse, de darul fascinației, de puterea de a fermeca atunci, acolo, și pe cine ar fi dorit. Rose era menită să aibă un suflet sensibil, generos, o inteligență aleasă și bogat cultivată, o forță de devoțiune nešovăielnică, dar priceperea de a cuceri nu-i fusese sortită.

— Ei, Rose, spune-mi numele cucoanei aceleia care n-a vrut să admită că sînt sentimental, insistă domnul Moore.

Rose nu se pricepea deloc să țină pe cineva ca pe jar, căci altminteri l-ar mai fi lăsat o vreme să stea în cumpănă; răspunse scurt:

— Nu pot; nu știu cum o cheamă.

— Atunci spune-mi cum arată. Ce-ți amintești despre ea? Unde ai văzut-o?

— Cînd Jessy și cu mine ne-am dus la Whinbury să stăm o zi cu Kate și cu Susan Pearson, care de-abia veniseră de la școală, la doamna Pearson erau musafiri și cîteva cucoane mari se strînseseră într-un colț din salon și vorbeau despre tine.

— Nu cunoșteai pe nici una?

— Hannah, și Harriet, și Dora, și Mary Sykes.

— Bravo! Și spuneau lucruri rele despre mine, Rosy?

— Unele, da; ziceau că ești un mizantrop; uite că țin minte cuvîntul — cînd m-am întors acasă l-am căutat în dicționar; înseamnă unul care-i urăște pe oameni.

— Altceva?

— Hannah Sykes a zis că ești un maimuțoi pompos.

— Și mai bine! strigă domnul Yorke izbucnind în rîs. Oho! Grozav! Hannah — asta-i aia cu părul roșu; frumoasă fată, dar nu prea o ajută mintea.

— În privința mea se pare c-o ajută destul de bine, spuse Moore. Maimuțoi pompos — da! Hai, Rose, mai departe.

— Domnișoara Pearson zicea că, după cîte crede ea, în purtarea ta e și multă prefăcătorie, și așa, cu părul tău

negru și fața palidă, ei i se pare că ești un bleg sentimental.

Din nou domnul Yorke se porni pe rîs; de data asta pînă și doamna Yorke se amestecă în vorbă:

— Vezi dar de cîtă stimă te bucuri cînd ești vorbit în spate; totuși eu cred că domnișoara Pearson *aceea* ar vrea să pună mîna pe dumneata; ți-a pus gînd rău încă de cînd ai venit întîi aici în țară, așa bătrînă cum e.

— Și i s-a împotrivit cineva, Rosy? întrebă Moore.

— O cucoană pe care n-o cunosc, fiindcă nu vine niciodată pe la noi, deși în fiecare duminică o văd la biserică; șade în strana de lîngă amvon. De obicei la ea mă uit în loc să stau cu ochii pe cartea de rugăciuni; fiindcă seamănă cu un tablou din sufrageria noastră, doamna aceea cu un porumbel în mînă: cel puțin ochii îi are la fel, ba și nasul — un nas drept — care, nu știu cum, face ca toată fața să pară, aș zice eu, luminoasă.

— Și n-o cunoști?! exclamă Jessy pe un ton de nemărginită uimire. Uite, asta e Rose. Domnule Moore, eu de multe ori mă întreb pe ce lume o fi trăind sora mea; sînt sigură că nu toată vremea e pe lumea asta. Mereu poți să vezi că habar n-are de cine știe ce fleacuri pe care toată lumea le știe. Auziți de ce e în stare: să se ducă în fiecare duminică foarte cuviincios la biserică, să stea în tot timpul slujbei cu ochii pe o anume persoană și să nu-și dea osteneala să întrebe cum o cheamă pe persoana aceea! Vorbește despre Caroline Helstone, nepoata părintelui; acum mi-aduc aminte foarte bine. Domnișoara Helstone s-a supărat foc pe Ann Pearson; a zis așa: „Robert Moore nu e nici prefăcut și nici sentimental; în privința firii lui vă înșelați amarnic, sau mai bine zis nici una dintre voi de-aici nu știți absolut nimic“. Ei, să vă spun eu cum arată? Eu pot să spun cum arată lumea, cum e îmbrăcată, mai bine decît poate Rose.

— S-auzim.

— E frumoasă; e atrăgătoare; are gîtul alb, subțire și drăgălaș; are bucle lungi, dar nu țepene, îi cad peste umeri moi și în voie, sînt de culoare castanie, dar nu prea închisă; vorbește liniștit și limpede; niciodată nu face vreun gest smucit; deseori e îmbrăcată cu o rochie de mătase gri; e dichisită în toate; și rochiile, și pantofii, și mănușile — toate i se potrivesc. E ce aș zice eu că

înseamnă o cucoană, și cînd oi fi la fel de înaltă ca ea, am de gînd tot așa să arăt și eu. Ți-ar plăcea să arăt așa ? Atuncea chiar te-ai însura cu mine ?

Moore o mîngîie pe cap ; o clipă i se păru că-i gata s-o tragă mai aproape de el, dar în loc de asta o împinse ceva mai departe.

— Cum ? Nu mă mai vrei ? Mă dai la o parte ?

— Lasă, Jessy, că tu nu ții deloc la mine : niciodată nu vii la Hollow să mă vezi.

— Dacă nu mă chemi.

Domnul Moore se sluji de prilejul ivit ca să le invite pe amîndouă fetițele să-i facă o vizită a doua zi, promițîndu-le totodată că, de vreme ce dimineața avea să se ducă pînă la Stilbro', are să le cumpere fiecăreia cîte un cadou, fără să le spună deocamdată ce anume, fiindcă trebuie să vină ele și să vadă. Jessy tocmai se pregătea să răspundă, cînd unul dintre băieți izbucni pe neașteptate :

— Eu o cunosc pe domnișoara asta Helstone despre care v-ați tot bătut gura : e-o fată urîtă. Nu pot s-o sufăr. Mi-e silă de toată muierimea. Nici nu știu de ce le-o fi mai făcut Dumnezeu.

— Martin ! strigă tatăl — fiindcă Martin vorbise — dar băiețandrul nu răspunse decît întorcînd înspre jilțul părintesc tînărul chip cinic, pe jumătate viclean și pe jumătate sfidător. Martin, băiatule, de data asta te-ai arătat un puștan îngîmfat și prost crescut ; într-o bună zi ai să fii un maimuțoi nerușinat ; dar păstrează-ți pentru tine simțămintele. Uite, am să trec la mine în carnet vorbele pe care le-ai spus acum. (Capul familiei scoase o cărticică legată în piele și scrise cu grijă ceva pe foile ei.) Peste zece ani, Martin, dacă în vremea aceea o să mai fim amîndoi în viață, am să-ți aduc aminte ce-ai spus acum.

— Și-atunci la fel am să spun : adică totdeauna am să urăsc femeile ; sînt niște păpușele, și-atîta tot : nu fac nimic altceva decît să se îmbrace cît mai dichisit și pe urmă să se fîțîie de colo-colo ca să fie admirate. Eu niciodată n-am să mă-nsor ; am să rămîn holtei.

— Dă-i înainte ! Dă-i înainte ! Hester (adresîndu-se nevestei), să știi că așa eram și eu cînd aveam anii lui, cel mai înverșunat dușman al însurătorii ; numai că — ia seama ! — cînd am ajuns la douăzeci și trei de ani —

în vremea aceea mă plimbam prin Franța, prin Italia și numai Dumnezeu unul mai știe pe unde ! — în fiece seară îmi încîrlionțam părul înainte de a mă vîrî în pat, și purtam ineluș în ureche, ba cred că și în nas mi-aș fi pus dacă așa ar fi fost moda — și tot ce-mi stătea în putință ca să mă fac plăcut și să le farmec pe cucoane. La fel o să se-ntîmple și cu Martin.

— Cu mine ? Niciodată ! Am mai multă minte. Ce fel de om puteai să fii, tată ! În ce privește veșmintele, fac un legămînt : niciodată n-am să mă îmbrac mai cu grijă decît mă vedeți acum. Domnule Moore, mă îmbrac în albastru din cap pînă-n picioare, iar la liceu rîd de mine și zic că sînt marinar. Dar eu rîd și mai tare de ei și le spun că sînt coțofene și papagali, cu surtucele lor de-o culoare, vesta de alta și pantalonii de a treia. Eu întotdeauna am să port haine albastre, nimic altceva decît haine albastre : e sub demnitatea unei ființe omenești să se îmbrace cu haine bălțate.

— Peste zece de-acum încolo, Martin, n-o să se afle croitor în stare să-ți arate atîtea culori deosebite cîte ar fi de trebuință pentru gusturile tale pretențioase ; nici o parfumerie n-o să aibă esențe îndeajuns de alese pentru simțurile tale fine.

Martin se uita disprețuitor, dar nu mai dădu nici un răspuns.

Între timp Mark căutase vreo cîteva minute într-un vraf de cărți așezate pe o masă de lîngă perete, iar acum luă el cuvîntul. Rostea cuvintele foarte rar, cu glas potolit, păstrînd pe față o ironie calmă, nu ușor de descris :

— Domnule Moore, socotiți probabil că domnișoara Caroline Helstone v-a făcut un compliment atunci cînd a susținut despre dumneavoastră că nu sînteți sentimental. Cînd surorile mele v-au spus vorbele astea, am avut impresia că sînteți oarecum stînjenit, ca și cum ați fi bănuit că cineva vrea să vă flateze. V-ați înroșit, exact ca un puști nătăfleț de la noi de la școală, care găsește cu cale să roșească ori de cîte ori e lăudat în fața clasei. Ca să vă vin într-ajutor, domnule Moore, am căutat în dicționar cuvîntul „sentimental“ și am văzut că înseamnă „înzestrat cu sentimente“. Căutînd mai departe, am găsit cuvîntul „sentiment“ explicat ca fiind gînd, idee, opinie. Un om sentimental, prin urmare, este

acel ins care dispune de gînduri, de idei și de opinii; un om nesentimental este cel căruia gîndul, ideea, opinia îi rămîn străine.

Și Mark se opri : nu zîmbea, nu se uita împrejur ca să vadă dacă e admirat. Spusese ce avea de spus, și acum tăcea.

— *Ma foi, mon ami,* zise domnul Moore adresîndu-se lui Yorke, *ce sont vraiment des enfants terribles, que les vôtres !* [1]

Rose, care ascultase cu multă atenție vorbele lui Mark, îi dădu replica :

— Sînt mai multe feluri de gînduri, idei și opinii, bune și rele. Sentimental trebuie să se refere la cele rele, sau cel puțin domnișoara Helstone trebuie să le fi luat în sensul ăsta, fiindcă nu îl vorbea de rău pe domnul Moore ; îl apăra.

— Uite și pe avocatul meu cel mic și scump ! spuse Moore și o luă pe Rose de mînă.

— Îl apăra, zise încă o dată Rose așa cum aș fi făcut și eu dacă aș fi fost în locul ei, fiindcă celelalte cucoane păreau să vorbească numai cu dușmănie.

— Cucoanele totdeauna vorbesc cu dușmănie, observă Martin ; asta este adînc împlîntat în firea muieretului, să poarte dușmănie.

Acum, pentru prima oară, deschise și Matthew gura :

— Ce caraghios e și Martin ăsta, să pălăvrăgească totdeauna despre ce nu înțelege.

— E privilegiul meu de om liber să pălăvrăgesc în legătură cu orice subiect îmi place, răspunse Martin.

— Te folosești, sau mai bine zis abuzezi de el într-o asemenea măsură, se răsti fratele mai mare, încît dovedești că ar fi trebuit să fii sclav !

— Sclav ! sclav ! Vorba asta spusă unui Yorke de către un Yorke ! Băiatul ăsta, adăugă Martin ridicîndu-se de la masă și arătînd pe deasupra ei către Matthew, băiatul ăsta uită ce știe pînă și ultimul țăran din Briarfield, că toți cei născuți din neamul nostru au fost oameni atît de mîndri încît niciodată nu s-au plecat în fața cuiva — dovadă faptul că de trei sute de ani încoace sîngele ăsta n-a mai curs în vine de supus.

— Vorbe de clacă ! zise Matthew.

[1] Pe cinstea mea ! prietene — teribili copii mai sînt ăștia ai dumitale ! (Fr.)

— Băieți, tăcere ! strigă domnul Yorke. Martin, totdeauna stîrnești ceartă ; dacă nu erai tu nu se întîmpla nimic.

— Nu, zău ? Și asta e drept ? Eu am început, sau Matthew ? I-am spus eu ceva cînd m-a acuzat că pălăvrăgesc ca un netot ?

— Ca un netot înfumurat ! repetă Matthew.

Aici doamna Yorke începu să se frămînte pe scaun — o manevră cam amenințătoare cînd venea din partea ei, întrucît se întîmpla să fie urmată de un acces de istericale, mai ales dacă Matthew se găsea amestecat într-o ceartă.

— Nu văd pentru ce ar trebui să suport neobrăzările lui Matthew Yorke, sau ce drept are să vorbească urît cu mine ! observă Martin.

— N-are nici un drept, băiete ; dar iartă-l pe fratele tău chiar dacă te-ar supăra de o mie de ori, interveni domnul Yorke împăciuitor.

— Mereu unul și același lucru, și teoria și practica se bat tot timpul cap în cap ! murmură Martin și se răsuci dînd să părăsească salonul.

— Încotro te îndrepți, fiule ? întrebă tatăl.

— Să caut un loc unde să pot fi scutit de insulte : dacă se află pentru mine vreun asemenea loc în casa asta.

Matthew rîse cît putea el mai sfidător ; Martin îi aruncă o privire stranie, apoi începu să tremure din toate încheieturile trupului său neîmplinit, dar se stăpîni și nu scoase nici o vorbă.

— Sper că n-are nimeni nimic împotrivă dacă mă retrag ? întrebă Martin.

— Nu ; du-te, băiatul tatii ; dar ține minte că nu trebuie să-i porți pică.

Martin ieși, iar Matthew îl însoți cu un alt rîs batjocoritor. Ridicîndu-și de pe umărul lui Moore capul blond, care se sprijinise acolo cîteva clipe, și aruncîndu-i lui Matthew o privire înghețată, Rose spuse :

— Martin e supărat și tu ești vesel ; dar aș prefera să fiu în locul lui Martin și nu într-al tău : cu firea ta nu pot să mă împac.

În momentul acela, pentru a preveni ori măcar pentru a scăpa de o scenă — prevestită destul de limpede prin niște suspine ale doamnei Yorke — domnul Moore se

ridică și săltînd-o pe Jessy de pe genunchi, le sărută pe ea și pe Rose, aducîndu-le totodată aminte că neapărat trebuie să vină a doua zi după-amiază la Hollow; pe urmă, după ce își luase rămas bun de la gazde, îl întrebă pe domnul Yorke :

— S-ar putea să-ți spun o vorbă ?

Gazda îl petrecu la ieșire, iar scurta lor discuție se purtă în hol.

— Ai ceva de lucru pentru un om de nădejde ? îl întrebă Moore.

— În asemenea timpuri e o întrebare fără rost ; doar știi bine că toți patronii au fost nevoiți să se lipsească de mulți muncitori de ispravă fiindcă nu mai aveau ce să le dea de lucru.

— Dacă ți-ar sta în putință, m-ai îndatora foarte mult angajîndu-l pe omul ăsta.

— Dragul meu, chiar dacă aș vrea să îndatorez Anglia întreagă, tot n-aș mai avea cum să angajez alți muncitori.

— N-are importanță ; undeva trebuie să-i găsesc un loc.

— Despre cine e vorba ?

— William Farren.

— Îl știu pe William ; om harnic și de treabă, William ăsta.

— E fără lucru de trei luni de zile ; are familie grea. Bineînțeles că nu pot trăi fără leafă. A făcut parte dintr-o delegație de postăvari care a venit la mine azi-dimineață să se plîngă și să amenințe. William n-a amenințat ; doar m-a rugat să le mai dau o păsuială — să introduc schimbările astea ceva mai încet. Știi că așa ceva nu-mi stă în putință : cum sînt strîmtorat din toate părțile, nu-mi rămîne nimic altceva de făcut decît să mă grăbesc cît pot. Am considerat că ar fi pierdere de vreme să stau la palavre cu muncitorii. I-am luat la goană, după ce am arestat pe un ticălos dintre ei pe care sper să-l arunc în pușcărie — e vorba de unul care ține cîteodată predici acolo la capelă.

— N-o fi Moses Barraclough ?

— Da.

— Cum ? L-ai arestat ? Bravo ! Atunci ești pe cale ca dintr-un șarlatan să faci un martir : tare înțeleaptă treabă ai mai făcut.

— Am făcut un lucru drept. Ei, ce mai încolo-încoace, sînt hotărît să-i găsesc lui Farren o slujbă și mă bizui pe dumneata să-i oferi una.

— Frumos, n-am ce zice ! exclamă domnul Yorke. Cu ce drept te bizui dumneata pe mine ca să le port de grijă muncitorilor pe care îi dai afară ? Ce știu eu despre Farrenii și Williamii dumitale ? Am auzit despre el că e om de nădejde ; dar sînt eu obligat să-i ajut pe toți oamenii de nădejde din Yorkshire ? Poate-ai să spui că nu e vorba de cine știe ce treabă grea ; dar grea sau ușoară, nici nu vreau să aud de așa ceva.

— Hai, domnule Yorke, ce crezi că poți găsi pentru el ?

— *Eu* să găsesc ! Mă silești să folosesc niște cuvinte cu care nu sînt obișnuit. Te-aș ruga să pleci acasă — uite așa — ia-ți valea.

Moore se așeză pe unul dintre scaunele din hol.

— Nu-i poți oferi nimic în fabrică la dumneata — de acord — dar ai pămînt : găsește-i ceva de lucru pe pămîntul dumitale, domnule Yorke.

— Bob, eu știam că nici nu-ți pasă de *„nos lourdauds de paysans“* [1] : nu înțeleg defel schimbarea asta.

— Eu înțeleg : omul acela nu mi-a spus decît lucruri drepte și de bun-simț. Dar i-am răspuns cu tot atîta asprime cum le-am răspuns și celorlalți, care nu trăncăneau decît prostii. Atunci și în locul acela nu am fost în stare să fac deosebire : înfățișarea lui arăta mai limpede decît vorbele prin ce trecuse în vremea din urmă : dar ce rost mai pot avea acum explicațiile ? Găsește-i ceva de lucru.

— Găsește-i dumneata de lucru. Dacă ești așa de grăbit și de interesat, calcă-ți pe inimă.

— Dacă în treburile mele ar fi mai rămas o cît de mică posibilitate de concesie, aș trage de ea pînă ar plesni din nou ; dar am primit chiar azi-dimineață niște scrisori care îmi arată foarte limpede în ce stare mă aflu, și funia e foarte aproape de par. Debușeurile mele străine, în orice caz, sînt suprasaturate. Dacă nu vine nici o schimbare — dacă nu se ivește nici o perspectivă de pace — dacă Ordinele ministeriale nu sînt, în sfîrșit, suspendate, ca să ne deschidă calea către Apus — nu

[1] Neajutorații noștri de țărani (fr.).

știu deloc ce am să mă fac. Nu văd mai multă lumină decît dacă aș fi întemnițat într-o stîncă; așa încît dacă aș pretinde că sînt în stare să ofer cuiva mijloace de trai, ar însemna din partea mea un lucru necinstit.

— Hai, hai, să ne plimbăm puțin pe afară: e o noapte plină de stele, spuse domnul Yorke.

Ieșiră din casă, închiseră ușa de la intrare în urma lor și, unul lîngă celălalt, începură să pășească în sus și în jos pe pavajul albit de promoroacă.

— Rezolvă numaidecît chestiunea cu Farren, stărui domnul Moore. Ai livezi întinse la Yorke Mills; e un grădinar foarte priceput: dă-i de lucru acolo.

— Bine, fie. Trimit mîine după el, și o să vedem. Și-acuma, tinere, spune-mi, ești îngrijorat de starea afacerilor dumitale?

— Da; o nouă prăbușire — pe care mai pot s-o amîn, dar pe care, în clipa de față, nu văd deloc în ce fel aș putea s-o evit pînă în cele din urmă — ar terfeli pentru totdeauna numele de Moore; și dumneata știi că am foarte frumoase intenții de a plăti orice datorii și de a restabili vechea firmă pe temeliile ei de-odinioară.

— Ai nevoie de capital — asta-i tot ce-ți trebuie.

— Adevărat. Numai că asta e ca și cum ai spune că tot ce-i trebuie unui mort ca să trăiască e să respire.

— Știu — știu că pentru a face rost de capital nu-i destul să ceri; și dacă ai fi un om însurat și ai avea o familie, ca mine, cred că situația dumitale ar fi într-adevăr disperată; însă oamenii tineri și fără încurcături au șansele lor speciale. Din cînd în cînd aud despre dumneata zvonuri că ai fi gata să te însori cu domnișoara cutare, ori domnișoara cutare; dar îmi închipui că nici unul nu e adevărat.

— Poți crede cu toată hotărîrea: consider că nu mă aflu într-o situație care să-mi îngăduie visuri despre însurătoare. Însurătoare! Nici nu pot suporta vorba asta; sună așa de nerod și utopic. Am ajuns la convingerea de neclintit că însurătoarea și dragostea sînt superfluități aflate doar la îndemîna celor bogați, care duc o viață ușoară și nu sînt constrînși să aibă grija zilei de mîine; sau gesturi de disperare, ultima și necugetata bucurie a celor ajunși pe cea mai de jos treaptă a nenorocirii, care au pierdut și ultima nădejde de a se mai ridica vreodată din noroiul sărăciei fără margini.

— Eu n-aș judeca așa dacă m-aș afla în situația dumitale; m-aș gîndi că e foarte probabil să pot găsi o nevastă cu cîteva mii de lire și care să-mi convină și mie și afacerilor mele.

— Mă-ntreb unde?

— Ai încerca, dacă ți s-ar ivi prilejul?

— Nu știu; depinde de — pe scurt, depinde de foarte multe lucruri.

— Ai lua o femeie bătrînă?

— Prefer să sparg piatră la construcțiile de drumuri.

— La fel și eu. Pe una urîtă ai lua-o?

— Vai! Detest urîțenia și mă desfăt în fața frumuseții; ochii și inima mea, Yorke, se bucură atunci cînd văd un chip suav, tînăr, luminos, la fel după cum simt silă dacă văd unul întunecat, diform, prăpădit; trăsăturile și culorile gingașe îmi fac plăcere — pe cele aspre nu le pot suporta. N-aș lua o nevastă urîtă.

— Nici dac-ar fi bogată?

— Nici dacă ar fi înveșmîntată în pietre scumpe. N-aș putea s-o iubesc — nu m-ar atrage cu nimic — n-aș putea s-o suport. Gusturile mele trebuie să fie satisfăcute, altminteri dezgustul s-ar preface în despotism — sau, și mai rău — ar amorți într-un sloi de gheață.

— Cum, Bob, dacă te-ai însura cu o fată cuminte, blîndă și bogată, deși cu trăsături puțin mai aspre, n-ai putea să te împaci cu niște pomeți ceva mai înalți, cu o gură cam mare și cu un păr roșcat?

— N-am să încerc niciodată, asta ți-o spun deschis. *Vreau să am* cel puțin grație, și tinerețe, și armonie — da, și ceea ce înțeleg eu prin frumusețe.

— Și sărăcie, și o casă plină de copii pe care nu poți nici să-i îmbraci, nici să-i hrănești, și foarte curînd o mamă nervoasă și ofilită — pe urmă falimentul, compromiterea — toată viața o luptă fără sfîrșit.

— Dă-mi pace, Yorke.

— Dacă ești romantic, Robert, și mai ales dacă ești gata îndrăgostit, ne răcim gura degeaba.

— Romantic nu sînt. Sînt despuiat de romantism și în privința asta sînt la fel de gol ca și întinzătoarele alea albe, fără o bucată de pînză pe ele.

— Totdeauna să folosești asemenea figuri de stil, tinere; pe astea le înțeleg și eu; și n-ai nici o poveste de dragoste care să-ți întunece judecata?

— În privința asta cred că ți-am spus destule și pînă acum. Dragoste pentru cine ? Puuf !

— Bine, atunci ; dacă nu ești vătămat nici la inimă, nici la cap, nu există motiv să nu te folosești de vreun prilej favorabil, dacă-ți iese în cale ; prin urmare, așteaptă și-o să vezi.

— Vorbești chiar ca un proroc, Yorke.

— Prea departe nu cred să fiu. Nu-ți făgăduiesc nimic și nu-ți dau nici un sfat ; te îndemn însă : ține capul sus și ia-te după împrejurări.

— Nici almanahul sănătății, care-mi poartă numele, n-ar putea să-mi dea sfaturi mai prudente.

— Între timp, află că nici nu-mi pasă de tine, Robert Moore ; nu ești în nici un fel rudă cu mine sau cu ai mei, și dacă pierzi sau faci avere mie mi-e totuna. Acuma du-te acasă : a bătut de zece. Domnișoara Hortense s-o fi tot întrebînd pe unde umbli.

CAPITOLUL X

Fete bătrîne

Timpul trecu și primăvara prinse putere. Pămînturile Angliei începură să arate plăcut : cîmpurile erau verzi, colinele, proaspete și grădinile, spuzite de flori ; dar în inima ei Anglia nu o ducea mai bine : săracii tot chinuiți erau, iar patronii lor tot hărțuiți ; în anumite ramuri comerțul părea amenințat de paralizie, fiindcă războiul continua ; sîngele Angliei era risipit și avutul ei împrăștiat ; și totul, se părea, pentru atingerea unor ținte fără noimă. Din cînd în cînd, ce-i drept, mai veneau vești despre unele succese în Peninsulă, dar asta se întîmpla rar ; între ele se scurgeau lungi răstimpuri în care nu se auzea nimic altceva decît sfidătoarele autofelicitări ale lui Bonaparte în legătură cu neîntreruptele sale triumfuri. Acei care aveau de suferit de pe urma rezultatelor războiului vedeau în toate astea numai o luptă obositoare și — credeau ei — lipsită de orice speranță împotriva a ceea ce temerile sau interesele îi făceau să socotească o forță de nebiruit, o luptă ce devenise insuportabilă : cereau pace în orice condiții ; oameni ca Yorke sau Moore — și erau mii cei pe care războiul îi punea în aceeași situație, adică să se zbată în pragul falimentului — cereau pace cu o stăruință dată de energia disperării. Organizau întruniri ; țineau discursuri ; alcătuiau petiții implorînd aceeași favoare ; în ce anume condiții nici nu le păsa.

Toți oamenii, luați separat, sînt mai mult sau mai puțin egoiști ; dar luați în grupuri sînt într-o măsură mult mai mare. Negustorul britanic nu este o excepție de la această regulă ; clasa mercantilă o ilustrează în chip izbitor. Această clasă fără îndoială că exagerează mult în dorința ei unică de a face bani ; las deoparte orice considerent de ordin național în afara aceluia de a da comerțului Angliei (adică al lor) cea mai întinsă dezvoltare. Simțămintele cavalerești, dezinteresarea, mîndria față de propria onoare sînt mai mult decît moarte în inimile lor. O țară condusă numai de ei ar face prea adeseori rușinoase acte de supunere — nici pe departe din pricinile propovăduite de Christos, ci mai curînd din acelea strecurate în suflet de Mammon. În vremea ultimului război, negustorii din Anglia ar fi fost gata să primească din partea franțujilor palme și pe obrazul drept și pe cel stîng. Și-ar fi dat lui Napoleon mantăile, iar după aceea i-ar fi oferit politicoși chiar și haina și nici vesta nu i-ar fi refuzat-o dacă ar fi fost puțin presați : ar fi implorat doar îngăduința de a-și păstra pe ei doar celălalt articol de îmbrăcăminte, din pricina pungii aflate în buzunarul de acolo. N-ar fi lăsat să se vadă nici o sclipire de mîndrie, nici un gest de rezistență, pînă ce mîna banditului corsican n-ar fi înhățat preaiubita pungă ; abia pe urmă, *poate*, transformați în buldogi britanici, ar fi sărit în beregata tîlharului, și acolo s-ar fi încleștat, acolo ar fi rămas atîrnați — îndîrjiți, nesățioși, pînă ce comoara le-ar fi fost înapoiată. Cînd vorbesc împotriva războiului, negustorii declară întotdeauna că îl urăsc fiindcă e o îndeletnicire sîngeroasă și barbară ; auzindu-i vorbind ai putea crede că sînt deosebit de civilizați — extraordinar de generoși și îndatoritori față de semeni. Dar nu așa stau lucrurile. Mulți dintre ei sînt nemaipomenit de înguști la minte și reci la suflet, nu au simțăminte binevoitoare decît față de propria lor clasă — sînt distanți, chiar dușmănoși față de toate cele-

lalte ; spun despre ele că sînt inutile ; par să le pună la îndoială pînă și dreptul la existență ; par să le fie ciudă pînă și pentru aerul pe care ceilalți îl respiră, și să considere împrejurarea că și aceștia mănîncă, beau și locuiesc în case decente drept cu totul de nejustificat. Habar n-au ce fac alții atunci cînd ajută, desfată ori îi învață pe cei din același neam ; nu-și dau osteneala să întrebe ; oricine nu se ocupă de afaceri este acuzat că mănîncă pîinea leneviei, sau că duce o existență nefolositoare. Îndură-se Domnul să treacă multă vreme pînă ce Anglia să ajungă într-adevăr o nație de prăvăliași !

Am spus încă mai înainte că Moore nu era un patriot gata de sacrificiu de sine și am lămurit de asemenea ce anume împrejurări îl determinaseră să fie în chip deosebit înclinat să-și limiteze atenția și eforturile la prosperarea propriilor sale interese ; iată de ce cînd s-a simțit pentru a doua oară împins către pragul ruinei, nimeni n-a luptat cu mai multă îndîrjire decît el împotriva acelor influențe ce l-ar fi putut da peste cap. Tot ce *putea* el face pentru a stîrni în nord agitație împotriva războiului, a făcut, ba i-a mai instigat și pe alții ai căror bani și relații le dădeau o putere mai mare decît cea de care dispunea el. Uneori, ca într-o străfulgerare, simțea că cererile adresate de partidul lui către guvern sînt destul de puțin întemeiate ; cînd auzea despre întreaga Europă amenințată de Bonaparte, că toată această Europă se înarmează pentru a-i sta împotrivă ; cînd văzu Rusia amenințată și își dădu seama că această Rusie se ridică, furioasă și hotărîtă, să-și apere pămînturile înghețate, provinciile sălbatice locuite de șerbi, întunecatul despotism băștinaș de amenințarea, de jugul, de tirania unui învingător străin, înțelese că Anglia, tărîm al libertății, nu-și *mai* poate împuternici fiii să cedeze și să facă propuneri împăciuitoare acelui nedrept, hrăpăreț conducător francez. Cînd din timp în timp soseau vești despre mișcările acelui OM ce reprezenta pe atunci Anglia în Peninsulă ; despre înaintarea lui din succes în succes — acea înaintare atît de bine chibzuită, dar atît de statornică, atît de prevăzătoare, dar atît de sigură, atît de „fără grabă“, dar și atît de „fără repaos“ ; cînd citea în coloanele ziarelor proprиile depeșe ale lordului Wellington, documente scrise de Modestie după cum dicta. Adevărul — Moore mărturisea în sinea lui că o anume forță întovărășește trupele britanice, o forță de acea esență prudentă, răbdătoare, autentică și fără trufie, care nu poate să nu aducă victoria de partea taberei în fruntea căreia se află, pînă în cele din urmă. În cele din urmă ! Dar această urmă, sfîrșitul, gîndea el, e încă departe ; iar pînă atunci el, Moore, ca individ, avea să fie strivit, nădejdile lui făcute praf și pulbere : de el însuși trebuia să se îngrijească, speranțele lui trebuia să le slujească, numai astfel și-ar fi putut îndeplini destinul.

Și-l îndeplini cu atîta vigoare, încît foarte curînd rupse în mod hotărîtor relațiile cu vechiul său prieten din partidul tory, parohul. Se certară la o întrunire publică, iar după aceea schimbară în ziare cîteva scrisori înveninate. Domnul Helstone îl denunță pe Moore ca fiind iacobin, nu mai stătu de vorbă cu el, refuză să-i mai adreseze cuvîntul chiar atunci cînd se întîlneau ; îi puse de asemenea în vedere nepoatei sale, în chip foarte ferm, că deocamdată legăturile ei cu Hollow's Cottage trebuie întrerupte ; totodată luau sfîrșit și lecțiile de franceză. Dealtminteri, sublinie preotul, limba asta era dăunătoare și în cel mai bun caz frivolă, după cum cele mai multe dintre operele cu care se lăuda erau dăunătoare și frivole, profund jignitoare în tendința lor de a zăpăci mințile femeilor. Se întreba (observă el în treacăt) ce nătărău o fi scornit mai întîi moda ca femeile să învețe franțuzește : nimic n-ar fi putut fi mai nepotrivit pentru ele ; era ca și cum ai hrăni un copil rahitic cu cretă și terci fiert în apă ; Caroline trebuia să renunțe la învățarea limbii franceze și totodată să renunțe și la verii ei : erau oameni periculoși.

Domnul Helstone fusese convins că dispoziția asta avea să stîrnească împotrivire : se aștepta mai ales la lacrimi. Rareori se sinchisea unde mergea Caroline, dar avea o vagă impresie că îi plăcea mult să se ducă la Hollow's Cottage ; tot așa, bănuia că rarele vizite ale lui Robert Moore la casa parohială o bucurau. Soldățoiul băgase de seamă că în cazul cînd venea Malone și încerca în vreo seară să întrețină societatea și să se facă plăcut ciupind de urechi o pisică bătrînă, care de obicei împărțea cu domnișoara Helstone scăunașul de picioare, sau împrumutînd o pușcă de vînătoare și trăgînd într-una în ținta întruchipată de ușa unui șopron din grădină,

atîta vreme cît mai era destulă lumină ca să poată vedea ținta aceea cît toate zilele — lăsînd în vremea asta ușile de la coridor și salon deschise în chip tare supărător, ca să-i vină mai lesne să se repeadă și să-și anunțe zgomotos succesele ori insuccesele — preotul băgase de seamă deci că în astfel de unice prilejuri de distracție, Caroline făcea ce făcea și dispărea, urcîndu-se la etaj, în vîrful picioarelor, și rămînea nevăzută pînă cînd era strigată jos la cină. Pe de altă parte, dacă Robert Moore era musafirul, deși nu punea la încercare agerimea pisicii, și nici nu acorda vreo atenție animalului, cu excepția rarelor cazuri cînd o lua de pe scăunel și o punea pe genunchii lui, apoi o lăsa fie să toarcă, fie să i se urce pe umăr și să-și frece capul de obrazul lui ; deși nu se auzeau nici un fel de bubuituri asurzitoare, nu se răspîndea nici un miros de praf de pușcă și pucioasă, nici o gălăgie, nici un fel de vorbe umflate în tot timpul cît stătea acolo, Caroline rămînea totuși în cameră și părea să găsească adîncă mulțumire în cusutul unei pernițe de ace pentru coșul milosteniei sau în împletitul unor ciorapi pentru coșul misionarilor.

Atunci Caroline stătea foarte liniștită și Robert aproape că nu-i acorda nici o atenție, iar ce avea de spus nu prea i se adresa ; dar nefiind unul dintre acei gentlemeni mai vîrstnici ușor de dus de nas, ci dimpotrivă, dovedindu-se cu orice prilej a sta cu ochii în patru, domnul Helstone îi cercetase cu băgare de seamă atunci cînd își luau rămas bun : le văzuse numai o dată privirile întîlnindu-se — o singură dată. Unele firi ar fi fost cuprinse de bucurie la vederea privirilor surprinse atunci, fiindcă nu ascundeau nici un rău, ci doar un fel de desfătare. Nu erau nici pe departe priviri de înțelegere reciprocă, fiindcă între ei nu existau taine de dragoste comune ; prin urmare nu exista nici un soi de vicleșug sau ascunziș supărător ; atîta doar că ochii domnului Moore, privind într-ai Carolinei, vedeau că sînt limpezi și duioși, iar ochii Carolinei, întîlnindu-i pe ai domnului Moore, mărturiseau că sînt bărbătești și scormonitori : fiecare dintre ei recunoșteau farmecul în felul ei sau al lui propriu. Moore zîmbea fugar, iar Caroline la fel de fugar se îmbujora. Domnul Helstone ar fi fost în stare, acolo pe loc, să-i muștruluiască pe amîndoi : îl supărau ; de ce ? — cu neputință de spus. Dacă l-ai fi

întrebat ce merită Moore în clipa aceea, ți-ar fi răspuns : „cravașa" ; dacă l-ai fi întrebat ce i se cuvine Carolinei, el ar fi propus numaidecît o urecheală ; dacă l-ai fi întrebat mai departe care este pricina unor asemenea pedepse, s-ar fi dezlănțuit ca o furtună împotriva flirtului și dragostei și s-ar fi jurat că el n-are să îngăduie ca o asemenea prostie să se desfășoare sub acoperămîntul casei sale.

Aceste considerente particulare, îmbinate cu rațiuni politice, îi întăriseră hotărîrea de a-i despărți pe veri. Îi anunță Carolinei voința sa într-o seară, pe cînd fata stătea și lucra lîngă fereastra din salon : era întoarsă spre el și lumina îi cădea din plin pe față. Cu cîteva minute mai înainte observase mirat că e mai liniștită și mai palidă decît de obicei ; nu-i scăpase nici faptul că, în ultimele trei săptămîni, numele lui Robert Moore nu fusese rostit niciodată de buzele ei ; în același interval de timp nici respectivul personaj nu-și mai făcuse apariția la casa parohială. Unele bănuieli cu privire la întîlniri ascunse îi bîntuiau prin minte ; avînd o părere destul de proastă despre femei, le suspecta întotdeauna : era convins că au nevoie de supraveghere permanentă. Își comunică pe un ton semnificativ de sec dorința ca vizitele zilnice la Hollow să ia sfîrșit ; așteptase o tresărire, o privire protestatară : tresărire văzu, dar numai una foarte măruntă ; și nici un fel de privire nu se îndreptă spre el.

— Mă auzi ? o întrebă.

— Da, unchiule.

— Și bineînțeles c-ai să ții seama de cele ce-ți spun.

— Da, sigur că da.

— Și nu trebuie să existe nici un fel de scrisori mîzgălite către vară-ta Hortense ; absolut nici o legătură. Nu sînt de acord cu principiile acestei familii ; sînt principii iacobine.

— Foarte bine, încuviință Caroline liniștită.

Prin urmare acceptase : nici o roșeață pricinuită de jignire nu-i îmbujorase obrajii, nici un semn de lacrimi ; îngîndurarea mohorîtă ce-i acoperise trăsăturile înainte ca domnul Helstone să fi vorbit rămînea netulburată, era ascultătoare.

Da, întru totul ; fiindcă cele puse în vedere coincideau cu propriile ei gînduri de mai înainte ; fiindcă dusul la

Hollow's Cottage devenise pentru ea o suferință; acolo nu mai putea s-o aștepte decît dezamăgire, nădejdea și dragostea părăsiseră acea mică locuință, fiindcă Robert părea să fi plecat din preajma ei. De cîte ori întrebase de el — și întrebase foarte rar, de vreme ce simpla pronunțare a numelui făcea să-i dogorească obrajii — i se răspunsese că nu e acasă, ori că e prins pînă peste cap cu treburile. Hortensei îi era frică să nu se ucidă singur cu atîtea eforturi. Rareori dacă mai mînca vreodată acasă; trăia la birou.

Numai la biserică mai avea Caroline putința să-l vadă, și acolo foarte rareori se uita la el; era și prea plăcut și prea dureros să-l zărească: îi stîrnea o prea adîncă emoție; și că era o emoție zadarnică învățase bine s-o înțeleagă.

Odată, într-o duminică întunecată și umedă, cînd venise puțină lume la biserică, și mai ales nu se aflau de față anumite doamne de al căror spirit de observație și de ale căror limbi ascuțite Caroline era înspăimîntată, îngăduise ochilor să caute strana lui Robert și să zăbovească puțin asupra celui aflat în ea. Era singur în strană; pe Hortense o reținuseră acasă niște considerente de prudență privind ploaia și noul *chapeau* [1] de primăvară. În timpul predicii stătuse cu mîinile împreunate la piept și privirile lăsate în pămînt, părînd foarte trist și abătut. Dacă era abătut, pînă și nuanța tenului devenea mai închisă decît atunci cînd zîmbea, iar în ziua de-atunci obrazul și fruntea lui purtau culoarea celui mai întunecat și tern măsliniu. Pe cînd îi cerceta înfățișarea înnourată, Caroline știa din instinct că gîndurile lui nu alergau pe o cale obișnuită sau plăcută; că sînt duse tare departe nu numai de ea, ci și de tot ce ar fi putut ea înțelege sau ceea ce ar fi putut împărtăși. Acum, în mintea lui nu se afla nici unul dintre lucrurile despre care vorbiseră ei împreună; era despărțit de Caroline prin interese și responsabilități la care se socotea că ea nu poate să ia parte.

Caroline medită în stilul ei propriu la acest subiect; făcu fel de fel de presupuneri privitoare la simțămintele, la viața, la temerile și la soarta lui; cugetă la tainele „afacerilor", încercă să înțeleagă despre ele mai mult

[1] Pălărie (fr.)

decît i se spusese vreodată — să le priceapă încurcăturile, îndatoririle, sarcinile, pretențiile; se strădui să-și dea cît mai bine seama de starea de spirit a unui „om de afaceri", să pătrundă în ea, să simtă ce va fi simțit el, să năzuiască spre ceea ce va fi năzuit el. Dorința ei cea mai fierbinte ar fi fost să vadă lucrurile așa cum erau și să nu fie romantică. Datorită eforturilor izbuti să prindă ici și colo cîte o rază din lumina adevărului, și nădăjduia ca raza aceea atît de slabă să fie totuși îndestulătoare pentru a o îndruma.

„Da, într-adevăr, își spuse Caroline ca încheiere, condiția mentală a lui Robert e deosebită de a mea: eu nu mă gîndesc decît la el; el n-are cum, n-are răgaz să se gîndească la mine. Simțămîntul numit dragoste este, și a fost vreme de doi ani, emoția predominantă în sufletul meu; permanent acolo, veșnic trează, veșnic zbuciumată: cu totul alte simțăminte îi acaparează lui gîndurile și îi călăuzesc facultățile. Uite-l că se ridică, se pregătește să iasă din biserică, fiindcă slujba s-a sfîrșit. Oare o să-și întoarcă privirile înspre strana de aici? Nu — nici măcar o dată — pentru mine nu are nici măcar o privire. Tare-i greu: o privire duioasă m-ar fi făcut fericită pînă mîine; dar n-am căpătat-o — n-are să mi-o mai dăruiască: a plecat. Mi se pare straniu că durerea asta e aproape în stare să mă sufoce, și numai din pricină că o altă făptură umană nu s-a uitat în ochii mei."

În duminica aceea, domnul Malone veni ca de-obicei să-și petreacă seara împreună cu parohul său, iar după ceai Caroline se retrase la ea în cameră. Cunoscîndu-i obiceiurile, Fanny îi aprinsese în cămin un foc mic și vesel, fiindcă vremea era vîntoasă și rece. Închisă acolo, tăcută și singuratică, ce alta ar fi putut face decît să se gîndească? Fără zgomot pășí în sus și în jos pe covorul de pe podele; capul îi căzu în piept, mîinile i se încrucișară; era enervant să stea jos. Șuvoiul gîndurilor îi trecea cu repeziciune prin minte. În noaptea aceasta se afla sub puterea unei frămîntări mute.

Mută era camera — mută casa. Ușa dublă a biroului înăbușea glasurile celor doi domni, slujnicele stăteau liniștite la bucătărie, ocupate cu niște cărți pe care li le împrumutase tînăra lor stăpînă; cărți „potrivite pentru

citit duminica“, după cum le spusese. Şi ea avea deschisă pe masă o altă carte de acelaşi fel, dar nu putea să citească: teologia de acolo i se părea de neînţeles, iar propria-i minte era prea ocupată, prea înţesată de gînduri, prea rătăcitoare ca să asculte vorbele unei alte minţi. Pe urmă, la fel, imaginaţia îi era tixită de vedenii — imagini ale lui Moore — scene în care el şi ea stătuseră împreună; discuţii lîngă foc, pe vreme de iarnă; peisajul strălucitor al unei fierbinţi după-amiezi de vară petrecută cu el în sînul pădurii de la Nunnely; dumnezeieşti schiţe de primăvară blîndă sau toamnă tîrzie, pe cînd stătea alături de el în Hollow's Copse[1] ascultînd chemarea cucului în zile de mai, sau împărţind comori de nuci şi mure coapte în zile de septembrie — un desert rustic care fusese ţinta desfătărilor ei din acea dimineaţă, adunat într-un coşuleţ şi acoperit cu frunze verzi şi flori proaspete, iar după-amiaza o culme a fericirii, cînd i le dăduse lui Moore nucă după nucă şi mură după mură, aşa cum o pasăre îşi hrăneşte în cuib puiul neştiutor.

Trăsăturile şi silueta lui Robert o întovărăşeau; sunetul glasului său îi răsuna limpede în ureche; puţinele-i mîngîieri păreau să renască. Dar aceste bucurii fiind fantasme, s-au văzut curînd strivite: imaginile s-au şters, glasul s-a stins, strîngerea imaginară a mîinii a dispărut lăsînd o urmă rece, iar acolo unde buzele lui îi puseseră pecete caldă pe frunte părea să fi căzut acum un strop de lapoviţă. De pe un tărîm de vrajă se întoarse la lumea adevărată: în locul pădurii din Nunnely pe vreme de iunie, văzu odaia cea strîmtă; în locul ciripitului păsărilor pe alei, auzi ploaia răpăind în fereastră; în locul suspinelor vîntului dinspre miazăzi, veniră gemetele celui dinspre răsărit; iar în locul tovărăşiei bărbăteşti a lui Moore, n-avea decît firava iluzie a propriei umbre proiectate pe perete. Întorcînd spatele fantomei aceleia şterse, care reflecta nu numai conturul exterior, ci întreaga-i fiinţă, starea de visare, imaginea estompată a capului plecat şi a pletelor fără culoare, se aşeză pe un scaun — nemişcarea se potrivea stării sufle-

[1] În traducere: Dumbrava de pe vîlcea.

teşti în care se cufunda în acea clipă — şi îşi spuse în gînd:

„Voi avea să trăiesc, probabil, pînă la şaptezeci de ani. După cîte ştiu, sînt sănătoasă. Jumătate de secol de existenţă poate să se aştearnă dinaintea mea. Ce-am să fac în toată vremea asta? Ce trebuie să fac pentru a umple intervalul de timp ce se întinde între mine şi mormînt?“

Stătu pe gînduri.

„N-am să mă mărit, după cît se pare, continuă Caroline. Cum lui Robert nu-i pasă de mine, cred că n-o să am niciodată un bărbat pe care să-l iubesc, şi nici copii cărora să le port de grijă. Pînă nu demult m-am bizuit liniştită pe îndatoririle şi sentimentele de soţie şi mamă pentru a-mi umple existenţa. Într-un fel, consideram ca lucru firesc să înaintez în viaţă către un destin obişnuit, şi niciodată nu mi-am dat osteneala să găsesc vreun altul; acum însă, încep să întrevăd limpede că probabil am greşit. Pesemne că am să fiu fată bătrînă. Voi trăi să-l văd pe Robert însurat cu altcineva, cu vreo doamnă bogată. Eu n-am să mă mărit niciodată. Stau şi mă întreb: de ce oare oi fi fost creată? Unde e locul meu pe lumea asta?“

Şi iar se cufundă în gînduri.

„O, da! Înţeleg, îşi zise acum, asta e întrebarea la care mai toate fetele bătrîne se chinuie să găsească răspuns; dar răspunsul li-l dau alţii, spunîndu-le: «Rostul tău e să faci bine altora şi să dai o mînă de ajutor oriunde s-ar ivi nevoia». Într-o oarecare măsură e adevărat, şi-i o teorie foarte folositoare pentru promotorii ei; dar îmi dau seama că unele făpturi omeneşti sînt foarte dispuse să susţină că alte făpturi omeneşti ar trebui să-şi închine viaţa lor şi slujirii lor, iar după aceea să le răsplătească prin laude, spunîndu-le că sînt devotate şi virtuoase. Să fie asta de ajuns? Oare asta să însemne a trăi? Nu cumva există un gol cumplit, o maimuţăreală, o neîmplinire, o lîncezeală în asemenea existenţe irosite în folosul altora din pricină că nu pot găsi ceva propriu căruia să i-o închine? Mi-e teamă că da. Virtutea să constea oare în lepădarea de sine! Treaba asta n-o cred. Umilinţa exagerată naşte tiranie; renunţările provenite din slăbiciune creează egoism. Religia catolică mai cu seamă propovăduieşte lepădarea de sine, supunerea

față de alții, și nicăieri nu pot fi găsiți atît de mulți tirani hrăpăreți ca în rîndurile clerului catolic. Fiecare făptură umană are parte de anumite drepturi. Am impresia că s-ar ajunge la fericire și bunăstare dacă fiece om și-ar cunoaște partea ce i se cuvine și s-ar ține încleștat de ea așa cum s-au ținut martirii de credința lor. Ciudate gînduri îmi mai trec prin minte : să fie oare întemeiate ? Nu sînt sigură.

Ei, lucrul cel mai bun e că viața-i scurtă ; se spune că șaptezeci de ani trec asemenea unui abur, ca un vis în clipa deșteptării ; și orice cărare bătută de picioare omenești se sfîrșește la un singur capăt — mormîntul, o groapă micuță pe suprafața acestui glob uriaș — brazda în care atotputernicul gospodar înzestrat cu coasă azvîrle sămînța scuturată de pe tulpină ajunsă la coacere ; iar sămînța asta cade acolo, putrezește, și pe urmă iarăși răsare după ce lumea s-a mai învîrtit de cîteva ori în jurul ei însăși. Asta e tot despre trup ; în acest răstimp sufletul își urmează lungul zbor către înalt, își adună aripile la marginea mării celei de foc și sticlă, și privind în jos prin limpezimea arzătoare află oglindită acolo imaginea sfintei treimi creștine : Tatăl atotputernic, Fiul mîntuitor al oamenilor și Duhul sfînt. Cel puțin acestea erau cuvintele alese pentru a da glas celor ce nu pot fi rostite, pentru a descrie cele ce nu pot fi descrise. Calea sufletului după moarte — cine o poate bănui ?“

Focul se împuținase pînă la cei din urmă tăciuni ; Malone plecase ; și acum clopoțelul din birou sună pentru rugăciune.

Ziua următoare Caroline a trebuit s-o petreacă singură, fiindcă unchiul ei era plecat să ia masa împreună cu prietenul său doctorul Boultby, vicarul de la Whinbury. Toată vremea vorbise în sine însăși cam despre aceleași lucruri : scrutînd viitorul, întrebîndu-se ce avea să facă în viață. Intrînd și ieșind de mai multe ori prin cameră, mînată de treburile ei casnice, Fanny observă că tînăra stăpînă rămînea neclintită. Ședea mereu în același loc, mereu aplecată cu hărnicie asupra lucrului ; nu înălța capul să stea de vorbă cu Fanny, cum se întîmpla de obicei, iar cînd aceasta din urmă îi atrase

atenția că era o zi minunată și că ar face bine să iasă puțin la plimbare, nu-i răspunse decît :

— E frig.

— Vă dați multă osteneală cu lucrul ăla, domnișoară Caroline, continuă fata apropiindu-se de măsuță.

— M-am plictisit de el, Fanny.

— Atuncea de ce mai lucrați ? lăsați-l naibii ; citiți, sau faceți altceva care să vă distreze.

— Tare'mai e singuratică și casa asta, Fanny ; tu nu crezi ?

— Mie nu mi se pare, domnișoară, Eu și cu Eliza ne ținem de urît una alteia : dar dumneavoastră prea stați așa nemișcată — ar trebui să faceți mai multe vizite. Uite, ascultați-mă pe mine : duceți-vă sus, îmbrăcați-vă frumos și plecați să luați ceaiul, ca între prieteni, cu domnișoara Mann sau domnișoara Ainley. Sînt încredințată că oricare dintre cucoanele astea s-ar bucura să vă vadă.

— Dar casele astea sînt deprimante ; amîndouă domnișoarele sînt fete bătrîne. Eu cred că fetele bătrîne trebuie să fie niște ființe tare nefericite.

— Dînsele nu, domnișoară ; dînsele n-au cum să fie nefericite ; au atîta grijă de ele însele. Sînt grozav de egoiste.

— Domnișoara Ainley nu e egoistă, Fanny ; mereu găsește prilej de binefaceri. Cît de devotată s-a arătat față de mama ei vitregă, tot timpul cînd bătrîna a fost în viață ; iar acuma, dacă a rămas cu totul singură pe lume, fără frați și fără surori sau altcineva care să-i poarte de grijă, cît de miloasă e cu săracii atîta cît îi îngăduie și ei puterile ! Totuși nimeni nu se gîndește la ea și nimănui nu-i face plăcere să se ducă s-o vadă ; și cu cît dispreț se uită totdeauna domnii la ea !

— Nu s-ar cădea, domnișoară ; eu cred că e o femeie tare de treabă ; numai că pe domni nu-i interesează decît înfățișarea femeilor.

— Mă duc s-o văd, spuse Caroline ridicîndu-se brusc în picioare ; iar dacă mă invită să rămîn la ceai, am să rămîn. Ce urît e să nu iei în seamă oamenii fiindcă nu sînt drăguți, și tineri, și veseli ! Și vreau neapărat să mă duc s-o văd și pe domnișoara Mann : s-ar putea să nu fie prietenoasă, dar ce a făcut-o să fie neprietenoasă ? Ce i-a oferit ei viața ?

Fanny o ajută pe domnișoara Helstone să-și strîngă lucrul și pe urmă să se îmbrace.

— *Dumneavoastră* n-o să fiți fată bătrînă, domnișoară Caroline, îi spuse în vreme ce-i lega eșarfa rochiei de mătase cafenie, după ce îi netezise buclele moi, bogate și strălucitoare, nu dați nici un semn de fată bătrînă.

Caroline se uită în mica oglindă din fața ei și își spuse că se vădeau unele semne. Vedea limpede că în ultima lună se schimbase în rău ; culorile din obraji se mai stinseseră ; ochii arătau altfel — o umbră palidă părea să-i încercuiască și întreaga-i înfățișare era mohorîtă ; pe scurt, nu mai era atît de drăguță și proaspătă ca de obicei. Numaidecît mărturisi lucrurile astea și față de Fanny, dar de la ea nu primi un răspuns direct, ci doar observația că oamenii nu au întotdeauna aceeași înfățișare ; însă la vîrsta ei o zi mai proastă nu înseamnă nimic — în curînd are să se împlinească din nou și-are să arate mai voioasă și mai îmbujorată decît oricînd. După astfel de încurajări, Fanny manifestă un zel deosebit în a o îmbrăca pe Caroline în tot felul de șaluri călduroase și baticuri, pînă ce, aproape înăbușită, stăpîna trebui să refuze de a mai accepta vreunul.

Și se duse în vizită : mai întîi la domnișoara Mann, unde era treaba cea mai anevoioasă, căci fără îndoială gazda nu se dovedise niciodată o persoană chiar plăcută. Pînă atunci Caroline mărturisise fără șovăire că nu poate s-o sufere, și nu o singură dată se alăturase vărului ei Robert în persiflarea unor anumite manii. De obicei Moore nu era înclinat spre sarcasm, mai cu seamă cînd venea vorba de cineva de condiție mai joasă ori mai slab decît el ; dar se întîmplase ca o dată sau de două ori să se afle de față cînd domnișoara Mann venise în vizită la soră-sa, iar după ce îi ascultase conversația și îi cercetase înfățișarea cîtva timp, ieșise în grădină, unde micuța-i verișoară se îngrijea de cîteva dintre florile lui favorite, stătuse lîngă ea și îi urmărise mișcările, amuzîndu-se între timp cu comparații între tinerețea înfloritoare — gingașă și captivantă — și vîrstnicia zbîrcită, lividă și antipatică, ba mai și relatîndu-i în glumă fetei zîmbitoare cuvintele veninoase ale înăcritei fete bătrîne. Într-o astfel de ocazie, Caroline îi spusese, ridicîndu-și

privirile de la luxurianta plantă agățătoare pe care se trudea s-o lege de proptele.

— Aha ! Robert, va să zică nu-ți plac fetele bătrîne. Și eu aș ajunge victimă a glumelor dumitale, dacă aș fi fată bătrînă.

— Tu și fată bătrînă ! sunase răspunsul. Nostimă idee sugerată de buze cu forma și coloritul ăsta. Pot să mi te închipui totuși, la patruzeci de ani, îmbrăcată îngrijit, palidă și trasă la față, dar păstrînd încă nasul acesta drept, fruntea albă, și aceiași ochi duioși. Ba aș zice că o să-ți păstrezi și glasul, care pare-se c-ar avea alt „timbru“ decît cel aspru și gutural al domnișoarei Mann. Curaj, Cary ! — și la cincizeci de ani tot plăcută o să fii.

— Robert, domnișoara Mann nu s-a clădit singură, și nici glasul ori tonul nu și l-a făcut cu mîna ei.

— Natura a alcătuit-o, dar în felul cum își alcătuiește mărăcinii și ghimpii ; deși pentru alcătuirea unor anumite femei păstrează deoparte ceasurile diminețiilor de mai, aceleași ceasuri în care din lumină și rouă împletește primulele de pe pajiști și lăcrimioarele presărate în mușchiul pădurilor.

Poftită în micul salon al domnișoarei Mann, Caroline o găsi așa cum o găsise întotdeauna, înconjurată de rînduială perfectă, de curățenie și confort (la urma urmei nu este oare un merit al fetelor bătrîne faptul că singurătatea le face rareori să ajungă neglijente și dezordonate ?) ; nici un fir de praf pe mobila lustruită, nici unul pe covor, flori proaspete în vaza de pe masă, un foc luminos în cămin. Ea însăși stătea afectată și dichisită, însă cam prea sever, într-un balansoar încărcat de perne, preocupată de o împletitură ; asta era munca ei preferată, fiindcă cerea cele mai puține eforturi. Nici nu se ridică de-a binelea cînd Caroline intră pe ușă ; evitarea emoțiilor era una dintre primele reguli de viață ale domnișoarei Mann : făcuse toate eforturile, încă de dimineață, pentru a-și asigura o pace sufletească netulburată, și tocmai se apropia de un fel de stare letargică, în clipa cînd bătaia în ușă a musafirului o făcu să tresară și îi întrerupse șirul preocupărilor zilnice. De aceea, nu prea se bucură de sosirea domnișoarei Helstone ; o întîmpină cu rezervă, o pofti în chip auster să ia loc, iar după ce se așeză și ea pe un scaun în față, o cercetă cu ochii.

Nu era o soartă obișnuită — să fii cercetat de ochii domnișoarei Mann. Lui Robert Moore îi fusese rezervată într-un rînd, și de atunci nu mai uitase niciodată întîmplarea.

Robert socotea privirile acelea egale cu orice ispravă a Meduzei ; mărturisea că se îndoiește dacă, după înfruntarea acelei căutături, carnea de pe el mai rămăsese la fel ca înainte — dacă în țesuturile ei nu se ivise și ceva împietrit. Un aștfel de efect avusese asupra lui, încît îl izgonise imediat, și din încăpere și din casă ; îl trimisese de-a dreptul la casa parohială, unde se înfățișase dinaintea Carolinei cu o figură foarte stranie și o uluise cerîndu-i un prompt sărut de verișoară, pentru a îndepărta ravagiile suferite mai înainte.

Și fără îndoială că domnișoara Mann dispunea de niște ochi fantastici, mai ales dacă ținem seamă că dînsa aparținea sexului slab ; erau bulbucați, dădeau la iveală o imensă întindere a albului, și priveau atît de pătrunzător, clipeau atît de rar, încît aveai impresia că sînt bile de oțel lipite în orbitele ei ; iar după ce mai pornea și să vorbească pe un ton inimaginabil de uscat și de monoton — lipsit de orice vibrație și de modulații — ți se părea că imaginea dăltuită a vreunui spirit rău este cea care ți se adresează. Dar totul nu era decît un joc al fanteziei, o chestiune de aspect exterior. Încruntarea ca de chip cioplit a domnișoarei Mann nu mergea deloc mai în adînc decît dulceața îngerească a sute de femei răsfățate. Era o femeie de o onestitate desăvîrșită, conștiincioasă, care în zilele ei îndeplinise fapte a căror dificultate și oroare le-ar fi făcut pe multe zîne pămîntene, cu ochi de gazelă, înzorzonate cu panglici de mătase și înzestrate cu gură de aur, să se dea îndărăt îngrozite ; trecuse de una singură prin nesfîrșite scene de suferință, dovedise o lepădare de sine ce nu cunoștea șovăiala, făcuse mari sacrificii de timp, bani și sănătate pentru oameni care îi răspunseseră doar cu nerecunoștință, iar acum principalul ei cusur — singurul aproape — era asprimea necruțătoare arătată atunci cînd îi judeca pe alții.

Fără îndoială că era necruțătoare. Nu trecuseră nici cinci minute de la sosirea Carolinei, și, în vreme ce o ținea tot sub stăpînirea acelei teribile priviri de gorgonă, începu să critice cu asprime cîteva familii din vecinătate. Porni la treaba asta într-un chip cu totul calm, bine

cumpănit, ca un chirurg care umblă cu bisturiul într-un trup neînsuflețit. Nu făcea decît deosebiri neînsemnate ; nu era dispusă să scutească aproape pe nimeni ; își diseca fără milă aproape toate cunoștințele. Iar dacă ascultătoarea îndrăznea din cînd în cînd să plaseze cîte o vorbă mai îndulcită, o dădea deoparte cu un anume dispreț. Totuși, oricît de neîndurătoare se arăta în anatomia morală, nu era o ațîțătoare de scandaluri ; niciodată nu făcea comentarii într-adevăr răutăcioase ori care să ascundă primejdii ; greșeala ei nu pornea atît din inimă cît din temperament.

Astăzi, pentru prima dată, descoperea Caroline acest lucru ; și, silită astfel să regrete anumite păreri nedrepte rostite nu o singură dată despre acrita fată bătrînă, începu să-i vorbească mai cald, nu în cuvinte mai blînde, ci cu glas mai îndulcit. Viața ei singuratică i se arătă deodată musafirei într-o nouă lumină ; și la fel natura acelei urîțenii — paloarea fără urmă de sînge a chipului, liniile adînc săpate ale trăsăturilor. I se făcu milă de solitara și chinuita femeie ; privirile arătau ce simte : o înfățișare agreabilă nu e niciodată mai plăcută decît atunci cînd e însuflețită și de o căldură duioasă venită din inimă. La rîndul său, văzînd o astfel de expresie îndreptată spre ea, domnișoara Mann se simți emoționată ; și întîmpină neașteptatul interes pe care îl trezise în sufletul tinerei fete — ea, cea tratată de obicei cu răceală și ironie — prin răspunsuri de totală sinceritate. De obicei nu era comunicativă cînd venea vorba despre propriile ei treburi, fiindcă nimeni nu-și dădea osteneala să asculte ; dar astăzi deveni vorbăreață, și confidenta ei vărsă lacrimi în timp ce-i asculta spusele : căci îi vorbi despre suferințe crunte, îndelungi, îndărătnice. Era firesc să aibă aspect cadaveric ; era firesc să arate morocănoasă și să nu zîmbească niciodată ; era firesc să ocolească emoțiile, ca să-și cîștige și să-și păstreze stăpînirea de sine ! După ce află totul, Caroline o socoti pe domnișoara Mann demnă mai curînd să fie admirată pentru tăria ei sufletească decît condamnată pentru că era veșnic morocănoasă. Cititorule ! **Atunci cînd întîlnești un chip de om a cărui veșnică încruntare și acreală nu ți-o poți explica, a cărui permanentă înnourare te scoate din sărite fiindcă o socotești fără pricină, fii convins că undeva există o rană,**

și încă o rană întru nimic mai puțin dureroasă fiindcă rămîne ascunsă.

Domnișoara Mann își dădu seama că e în parte înțeleasă și dori să se facă înțeleasă și mai deplin ; fiindcă oricît am fi de bătrîni, de urîți, de umili, de disperați și de chinuiți, atîta vreme cît inimile noastre mai păstrează încă fie și cea mai slabă licărire de viață, ele continuă să păstreze totodată, tremurînd lîngă acel tăciune pal, o jinduire fantomatică, deznădăjduită, după respect și afecțiune. Este probabil că acestei năluci istovite nu i se aruncă nici măcar o dată pe an o coajă de pîine ; dar atunci cînd este înfometat și însetat pînă aproape de pragul morții — cînd omenirea întreagă a dat uitării pe muribundul adăpostit într-o casă ruinată — Grația divină își aduce aminte de cel care jelește și o bură de mană se abate peste buzele dincolo de care nu va mai fi să treacă nici un fel de hrană pămîntească. Făgăduielile biblice, auzite mai întîi în stare de sănătate, dar mai apoi neluate în seamă, vin să susure în șoaptă la căpătîiul suferințelor de pe urmă ; și-atunci se simte că un dumnezeu milos se uită la ceea ce omenirea întreagă a trecut cu vederea ; duioasa îndurare a lui Isus este atunci rechemată și folosită ca sprijin ; privind dincolo de Timp, ochiul pe jumătate stins zărește un Cămin, un Prieten, un Refugiu, în Eternitate.

Mișcată de atenția neclintită a ascultătoarei, domnișoara Mann începu să pomenească despre întîmplări din viața ei trecută. Vorbea așa cum vorbesc oamenii cînd spun adevărul — simplu și cu o anumită rezervă : nici nu se lăuda, nici nu exagera. Caroline află că fata asta bătrînă fusese o fiică și o soră cum nu se poate mai devotată, o neobosită strajă la căpătîiul unor îndelungi agonii ; că boala care astăzi îi otrăvea viața își avea rădăcinile în prelunga și necurmata îngrijire a unui suferind ; că fusese sprijinul și ajutorul unei rude nenorocite ajunse din propria-i vină în străfundurile decăderii și că tot mîna ei era aceea care nu o lasă să se prăpădească definitiv. Domnișoara Helstone rămase acolo toată seara, uitînd de cealaltă vizită plănuită ; iar cînd se despărți de domnișoara Mann, plecă de la ea cu hotărîrea de a încerca pe viitor să-i ierte cusururile, să nu-i mai disprețuiască maniile, sau să rîdă pe seama înfățișării ei ; și, înainte de toate, să n-o mai dea uitării ci să vină o dată

pe săptămînă și să-i ofere, cel puțin din partea unui singur suflet de om, prinos de dragoste și respect ; simțea că de acum încolo poate să-i dea un mic tribut din fiecare dintre aceste două simțăminte.

La întoarcere, Caroline îi spuse slujnicei Fanny cît de mult se bucură că plecase și că vizita o făcuse să se simtă mult mai bine. A doua zi nu scăpă prilejul de a o căuta pe domnișoara Ainley. Dînsa trăia mai strîmtorată decît domnișoara Mann și locuința ei era mai modestă ; totuși arăta, dacă ar fi fost cu putință, parcă și mai desăvîrșit de curată, cu toate că sărmana domnișoară nu-și putea îngădui să angajeze o femeie ci își vedea singură de toate treburile, avînd doar din cînd în cînd ajutorul unei fetițe care locuia într-o casă din apropiere.

Domnișoara Ainley nu era doar mai săracă, ci și mai puțin arătoasă decît cealaltă fată bătrînă. În tinerețea dintîi trebuie să fi fost urîtă ; acum, la vîrsta de cincizeci de ani, era *foarte* urîtă. La prima vedere, numai spiritele foarte riguros disciplinate izbuteau să nu întoarcă repede capul cu neplăcere și să nu-și formeze în privința ei un fel de prejudecată, pe simplul temei că nu era de loc atrăgătoare. Pe urmă avea ceva formal în îmbrăcăminte și gesturi ; arăta, vorbea, se mișca ca o desăvîrșită fată bătrînă.

Felul în care a întîmpinat-o pe Caroline a fost formalist pînă și în căldura lui — căci a fost călduros ; dar domnișoara Helstone trecu peste asta. Știa cîte ceva despre bunătatea inimii ce bătea sub basmaua scrobită ; toată lumea de prin vecini — sau cel puțin toate vecinele — știau cîte ceva în privința asta ; nimeni nu rostea vreo vorbă împotriva domnișoarei Ainley, cu excepția unor năstrușnici gentlemeni tineri sau a unora nesocotiți mai în vîrstă, care spuneau că-i hidoasă.

Caroline se simți numaidecît la largul ei în salonul acela micuț ; o mînă îndatoritoare îi luă șalul și boneta și o instală în cel mai confortabil scaun de lîngă foc. Și tînăra și bătrîna se văzură repede prinse într-o discuție plăcută și curînd Caroline își dădu seama de puterea pe care o minte senină, lipsită de egoism și plină de bunătate, o poate avea asupra celor în fața cărora se desfășoară. Nu vorbea niciodată despre sine — veșnic despre alții. Defectele erau trecute cu vederea ; tema principală era nevoile lor și dorința ei de a le sări într-ajutor ;

suferințele lor pe care din tot sufletul ar fi vrut să le poată alina. Era o femeie religioasă — expertă în materie de religie — ceva ce unii numeau „o sfîntă", și vorbea despre religie folosind adesea fraze consacrate — fraze unde cei înzestrați cu simțul umorului, dar lipsiți de posibilitatea de a verifica exact și de a judeca drept un caracter, ar fi găsit fără îndoială multe subiecte foarte propice pentru ironie — demne de maimuțărit și luat în batjocură. Dar asemenea strădanii ar fi fost uriașe greșeli. Sinceritatea nu poate fi niciodată caraghioasă; este întotdeauna demnă de respect. Iar adevărul — fie el adevăr religios ori moral — indiferent dacă este sau nu exprimat cu elocvență și cuvinte alese, trebuie ascultat cu evlavie. Fie ca aceia care nu au putința de a recunoaște, cu precizie și siguranță, deosebirea dintre glasul ipocriziei și cel al sincerității, să nu îndrăznească a rîde vreodată, ca să nu aibă trista soartă de a rîde în locul nepotrivit și de a comite blasfemie atunci cînd sînt încredințați că dau dovadă de înțelepciune.

Nu de pe buzele domnișoarei Ainley a aflat Caroline despre faptele ei de omenie; cu toate astea cunoștea multe dintre ele; bunătatea ei era subiectul de discuție obișnuit al săracilor din Briarfield. Nu erau fapte de dărnicie; fata cea bătrînă era prea săracă ea însăși ca să poată dărui mult, deși se supunea la tot soiul de privațiuni ca să-și aducă obolul atunci cînd se ivea nevoia; erau fapte de soră de caritate, mult mai greu de îndeplinit decît acelea ale unei distinse doamne mărinimoase. Stătea de strajă la căpătîiul oricărui bolnav; părea să nu se teamă de nici o molimă; îngrijea pe cel mai sărac dintre săraci, pe care nimeni altul nu l-ar fi îngrijit; era senină, modestă, îndatoritoare și cumpătată în toate împrejurările.

Pentru atîta bunătate primise doar puțină răsplată în viața asta. Mulți dintre săraci se obișnuiseră într-o asemenea măsură cu serviciile aduse de ea, încît aproape nici nu-i mai mulțumeau; bogații auzeau despre ele cu mirare, dar nu scoteau o vorbă, copleșiți de rușine față de deosebirea dintre sacrificiile ei și ale lor. Multe doamne, totuși, îi purtau adînc respect; nici n-ar fi putut fi altfel; un gentleman — unul singur — îi oferise prietenia și deplina încredere: acesta era domnul Hall, vicarul din Nunnely. Spunea, și pe bună dreptate, că dintre toate făpturile omenești pe care le întîlnise vreodată, viața domnișoarei Ainley se apropia cel mai mult de viața lui Christos. Nu trebuie să-ți închipui, cititorule, că înfățișînd caracterul domnișoarei Ainley, prezint o nălucire a închipuirii mele; nu, nu caut originalele unor astfel de portrete decît în viața reală.

Domnișoara Helstone cercetă amănunțit inima și mintea ce i se dezvăluiau acum. Nu găsi vreo forță intelectuală demnă de admirație: fata cea bătrînă nu era decît un om cu judecată; însă descoperi atît de multă bunătate, atît de aprinsă dorință de a fi folositoare, atît de multă blîndețe, răbdare, dragoste de adevăr, încît își plecă plină de evlavie mintea în fața celei a domnișoarei Ainley. Ce însemna dragostea ei de natură, ce însemna simțul ei pentru frumos, ce însemnau emoțiile ei cu atît mai variate și mai aprinse, ce însemna mai ascuțita putere de pătrundere a inteligenței ei, ce însemna mai larga ei putință de înțelegere, față de măiestria practică a acestei minunate femei? Atunci, pe dată, păreau doar forme alese ale unei desfătări egoiste; dar le stăpîni cu rațiunea și le călcă în picioare.

E adevărat, încă simțea cu strîngere de inimă că viața ce-o făcea pe domnișoara Ainley fericită ei nu i-ar fi putut aduce fericire; oricît de curată și activă era, în fundul sufletului ei o socotea cumplit de tristă, fiindcă prea era lipsită de dragoste — prea oropsită după felul ei de a judeca. Totuși, se gîndi Caroline, fără îndoială că nu era nevoie decît de obișnuință pentru a o face oricui acceptabilă și plăcută; era demn de dispreț, simțea tînăra fată, să lași simțămintele să ți se ofilească, să încălzești la sîn dureri tainice, amintiri deșarte; să rămîi inactiv, să-ți irosești tinerețea în jinduiri chinuitoare, să îmbătrînești fără să faci nimic.

„Am să-mi încordez toate puterile, luă Caroline hotărîrea, și am să încerc să fiu înțeleaptă, dacă nu pot să fiu bună."

Începu s-o întrebe pe domnișoara Ainley dacă o poate ajuta în vreun fel. Bucuroasă să aibă un ajutor, domnișoara Ainley îi răspunse că într-adevăr poate și îi numi cîteva familii sărace din Briarfield pe care ar fi foarte bine dacă le-ar vizita; în același fel, la noi insistențe ale Carolinei, îi mai dădu ceva de lucru pentru niște fe-

mei sărace și cu mulți copii și care nu prea se pricepeau să mînuiască acul pentru împlinirea propriilor nevoi.

Caroline se duse acasă, își întocmi planurile, și hotărî să nu se abată de la ele. O anumită parte din timp avea s-o consacre studiind diferite lucruri și o anumită parte pentru a îndeplini ce i-ar cere domnișoara Ainley să facă ; restul urma să fie ocupat de treburile curente ; nici o clipă n-avea să mai fie risipită pentru a rămîne pradă unor gînduri atît de febrile cum fuseseră acelea care îi otrăviseră seara de duminică.

Ca să fim drepți cu ea trebuie să recunoaștem că și-a executat planurile în mod conștiincios și cu perseverență. A muncit foarte din greu la început — și nici către sfîrșit nu i-a fost ușor, dar i-a ajutat să-și zăgăzuiască și să-și țină în frîu suferința, a silit-o să-și umple timpul ; a oprit-o să se mai lase în voia gîndurilor ; și sclipiri de mulțumire îi străbăteau din vreme în vreme viața cenușie, cînd vedea că făcuse treabă bună, că pricinuise bucurii sau alinase suferințe.

Totuși, trebuie să spun adevărul, aceste eforturi nu i-au adus nici sănătate trupului și nici liniște netulburată sufletului ; în ciuda lor slăbea, devenea din ce în ce mai tristă și mai palidă ; în ciuda lor, amintirile continuau să se agațe de numele lui Robert Moore ; o elegie a trecutului tot mai continua să-i răsune în urechi ; un funebru strigăt interior încă o mai bîntuia și o hărțuia : povara unui avînt zdrobit, a unor talente ofilite și paralizate se așeza încet peste tinerețea ei zburdalnică. Iarna părea să-i subjuge primăvara ; temeliile cugetului și toate însușirile ei înghețau treptat către o stagnare stearpă.

CAPITOLUL XI

Fieldhead

Totuși Caroline refuza să se plece fără împotrivire ; în inima ei de fată avea o putere înnăscută și se folosi de ea. Nici bărbații și nici femeile nu luptă vreodată cu mai multă îndîrjire decît atunci cînd luptă singuri, fără martor, fără sfătuitor sau confident, fără încurajare, fără îndemnuri, fără compătimire.

Domnișoara Helstone se afla în această situație. Suferințele îi erau unicul imbold, și fiind foarte reale și adînci, îi întăreau nespus voința. Hotărîtă să cîștige victoria asupra unei dureri de moarte, se străduia din răsputeri s-o aline. Nimeni n-o mai văzuse vreodată atît de ocupată, atît de studioasă și, înainte de toate, atît de activă. Se plimba pe orice fel de vreme — făcea plimbări lungi prin locuri cît mai solitare. Zi de zi se întorcea acasă către seară, palidă, cu înfățișare plictisită, dar fără să arate oboseală ; fiindcă, de îndată ce își arunca de pe ea boneta și șalul, în loc să se odihnească, începea să-și măsoare camera mergînd de la un perete la celălalt ; uneori nu se așeza decît după ce era cu totul doborîtă. Spunea că procedează astfel ca să se obosească așa cum trebuie și să poată dormi bine în timpul nopții. Dar dacă asta îi era țelul, nu izbutea să și-l atingă, fiindcă noaptea, pe cînd ceilalți dormeau, ea se zvîrcolea pe pernă, ori ședea pe întuneric la capătul divanului, uitînd cu totul, se părea, nevoia de a-și găsi odihnă. Cîteodată — biata fată ! — plîngea, plîngea cu un soi de disperare de neîndurat și care, dacă o cuprindea cu totul, o sleia de puteri și o lăsa neputincioasă ca un copil.

Cînd ajungea în asemenea stare, o asediau ispitele ; îndemnuri șovăielnice îi șopteau în inima obosită să-i scrie lui Robert și să-i spună că e nefericită din pricină că nu i se mai îngăduie să-i vadă pe el și pe Hortense și se teme ca să nu-i retragă prietenia (nu dragostea) și s-o uite cu totul, să-l roage fierbinte să-și aducă aminte de ea și din cînd în cînd să-i mai scrie. De fapt chiar alcătuise una sau două asemenea scrisori, dar de trimis niciodată nu le trimisese : rușinea și bunul-simț îi interziseseră.

Pînă la urmă viața pe care o ducea ajunse la un punct unde i se păru că nu mai poate s-o îndure, că trebuie să caute și să găsească vreo schimbare, altminteri inima și capul aveau să cedeze sub apăsarea ce le tortura. Dorea arzător să plece de la Briarfield și să se ducă undeva foarte departe. La fel de arzător mai dorea și altceva ; nevoia profundă, tainică, chinuitoare de a o descoperi și de a o cunoaște pe maică-sa creștea din zi în zi ; dar cu această nevoie se îngemăna o îndoială, o teamă — dacă

ar cunoaște-o oare ar putea-o iubi? În privința asta existau pricini de ezitare și de temeri; niciodată în viața ei nu auzise pe cineva rostind vorbe de laudă despre această mamă; oricine pomenea de ea, o pomenea cu răceală. Unchiul ei părea să-și trateze cumnata cu un soi de antipatie tacită; o bătrînă servitoare, care trăise împreună cu doamna James Helstone un interval scurt de timp după căsătorie, de cîte ori se referea la fosta ei stăpînă, vorbea cu o reținere distantă: uneori îi spunea „ciudată", alteori zicea că nu izbutise s-o înțeleagă. Aceste expresii erau reci ca gheața pentru inima fiicei; îi sugerau concluzia că poate ar fi fost mai bine să n-o cunoască niciodată, decît s-o cunoască și să nu-i fie pe plac.

Ar fi avut însă posibilitatea să-și întocmească un plan a cărui punere în practică părea să-i poată oferi o speranță de alinare: să-și caute o slujbă, să se angajeze ca guvernantă — altceva nu-i rămînea de făcut. O mică întîmplare o puse în situația de a găsi curaj să-i destăinuiască unchiului planul acesta.

Lungile și tîrziile ei plimbări aveau loc întotdeauna, după cum s-a spus, pe drumuri singuratice; dar în orice direcție ar fi apucat, fie pe lîngă jalnicele margini de la Stilbro' Moor, fie prin părțile însorite de la Nunnely Common, poteca de întoarcere mergea așa fel că trebuia să treacă neapărat pe aproape de Hollow. Rareori cobora valea îngustă, dar trecea pe marginea ei către asfințitul soarelui cu aceeași regularitate cu care stelele se ridicau peste creasta colinelor. Locul de odihnă al Carolinei se afla la un pîrleaz de lîngă un anume mărăciniș bătrîn; de acolo putea privi în vale la vilă, la clădirea fabricii, la grădina acoperită de rouă și la iazul cel liniștit și adînc; de acolo se vedea binecunoscuta fereastră din clădirea birourilor pe geamurile căreia răsărea, la oră fixă, lumina trimisă de razele lămpii binecunoscute. Scopul urmărit de ea era să aștepte acele raze; răsplata era vederea lor, și cîteodată licăreau luminoase în aerul limpede, alteori se strecurau împuținate prin ceață, iar în alte rînduri luceau frînte printre dîrele piezișe ale picăturilor de ploaie — fiindcă venea pe orice fel de vreme.

Erau și unele seri cînd nu se arătau: atunci știa că Robert nu e acasă și părăsea locul de două ori mai întristată; pe cîtă vreme străiucirea lor îi ușura sufletul, ca și cum în ea ar fi văzut făgăduiala unei nelămurite

speranțe. Iar dacă, în vreme ce se uita într-acolo, umbră se apleca între lumină și geamurile ferestrei, inima îi tresărea — eclipsa aceea era Robert: îl văzuse. Și-atunci se întorcea acasă cu dorul alinat, purtînd în minte o mai limpede imagine a înfățișării lui, o mai clară amintire a glasului, a zîmbetului și a gesturilor sale; și, împletită cu aceste impresii, se ivea adesea o dulce credință că, de-ar avea îngăduința să se apropie de el, poate că inima l-ar îndemna să-i întîmpine cu bucurie prezența, ba încă: în acea clipă ar fi putut simți dorința de a întinde mîna și de a o trage aproape de sine și a o adăposti la pieptul său, așa cum obișnuia să facă. Iar în astfel de nopți, deși se putea să plîngă la fel ca de obicei, i se părea că lacrimile sînt mai puțin fierbinți; perna pe care o udau i se părea mai moale; tîmplele apăsate pe acea pernă o dureau mai puțin.

Cărarea cea mai scurtă dintre Hollow și casa parohială șerpuia pe lîngă un conac, același pe lîngă ale cărui ziduri singuratice trecuse Malone în acel drum de noapte pomenit într-un capitol anterior al cărții de față — clădirea veche și nelocuită, cu numele de Fieldhead. Proprietarul nu mai stătuse în ea vreme de zece ani, dar nu căzuse în ruină: domnul Yorke se îngrijise să fie reparată la timp, și un bătrîn grădinar împreună cu nevastă-sa stătuseră acolo, lucraseră pămînturile din jur și păstraseră casa în bună stare, ca să poată fi locuită.

Privită doar ca o simplă clădire în sine, Fieldhead avea puține alte merite, dar în orice caz s-ar fi putut spune despre ea că cel puțin că era pitorească; forma arhitectonică neregulată, ca și înfățișarea cenușie și năpădită de mușchi adusă de scurgerea timpului justificau pe bună dreptate acest epitet. Vechile ferestre cu zăbrele, veranda de piatră, zidurile, acoperișul, coșurile căminelor arătau bogate în culori pastelate, în umbre și lumini ca de sepia. Copacii din spate erau falnici, mari și rămuroși; cedrul de pe pajiștea din fața casei se înălța uriaș, iar urnele de granit de pe zidul grădinii, arcul roș de vreme de deasupra porții de intrare erau, pentru un artist, tot ce i-ar fi putut fermeca mai deplin ochiul.

Într-o încîntătoare seară de mai, trecînd pe acolo cam pe la vremea cînd luna stătea să răsară și simțind, în ciuda oboselii, că n-ar fi vrut să ajungă repede acasă, unde nu o așteptau decît patul de spini și noaptea de

suferință, Caroline se așeză aproape de poartă, pe pămîntul acoperit cu mușchi, și își îndreptă privirile către cedru și către clădire. Era o noapte molcomă, liniștită, proaspătă, fără nori ; frontoanele, îndreptate către apus, reflectau chihlimbarul curat al zării ce le stătea în față ; stejarii din spate erau negri ; cedrul încă și mai negru ; pe sub rămurișul des și ca de cărbune se deschidea o geană de cer de un albastru întunecat : se ivise luna plină și se uita în jos la Caroline, solemnă și blîndă, pe sub umbrarul acela întunecat.

Noaptea și priveliștea i se păreau încîntătoare dar copleșite de tristețe. Ar fi dorit să fie fericită ; ar fi dorit ca în sufletul ei să domnească pacea : se mira că pronia cerească nu găsește milă pentru ea și nu vine s-o ajute ori s-o aline. Amintiri ale unor preafericite întîlniri de dragoste, proslăvite în cîntece de demult, îi reveniră în minte ; și se gîndi cît de dezmierdătoare ar fi astfel de întîlniri într-un loc asemeni celui unde se afla. Unde era Robert acum ? se întrebă. La Hollow, nu ; așteptase îndelung să zărească lampa prin fereastră, și ea nu se arătase. Se întreba dacă Moore și ea fuseseră sortiți să se mai întîlnească și să-și mai vorbească vreodată. Deodată ușa de la veranda de piatră se deschise și doi bărbați ieșiră : unul bătrîn și cu părul alb, celălalt tînăr, înalt, și cu păr negricios. Străbătură pajiștea și ieșiră pe poarta din zidul grădinii. Caroline îi văzu cum trec drumul, sar peste pîrleaz, coboară peste cîmp și se pierd în noapte. Robert Moore trecuse prin fața ei dimpreună cu prietenul său, domnul Yorke ; nici unul dintre ei n-o zărise.

Apariția aceea fusese ca o arătare — abia ivită și numaidecît destrămată ; însă curentul acela electric făcuse să i se zbată vinele și să i se răzvrătească sufletul. O găsise dezolată, o lăsase deznădăjduită — două stări deosebite.

„Vai ! Măcar de-ar fi fost singur ! Măcar de m-ar fi văzut ! striga un glas înlăuntrul ei. Atunci mi-ar fi spus ceva ; mi-ar fi întins mîna. *Mă iubește, trebuie* să mă iubească puțin ; mi-ar fi arătat vreun semn de dragoste ; în ochi, sau pe buze. În semnul acela mi-aș fi găsit alinarea ; însă prilejul e pierdut. Vîntul — umbra norilor nu trec în mai adîncă tăcere, mai ireal decît trece el. Soarta și-a rîs de mine, iar Dumnezeu este crud !"

Așa se duse acasă : cuprinsă de această cumplită boală a dorului și a dezamăgirii.

A doua zi dimineața, la gustare, unde se înfățișă albă la față și rătăcită, ca un om care ar fi văzut un strigoi, îl întrebă pe domnul Helstone :

— Ai avea ceva împotrivă, unchiule, dacă aș încerca să-mi găsesc o slujbă, într-o familie ?

Unchiul, la fel de neștiutor de chinurile prin care trecuse și trecea nepoata sa, ca și masa ce-i susținea ceașca de cafea, nu putu să-și creadă urechilor.

— Asta ce toană mai e ? întrebă nedumerit. Ce, ți-ai pierdut mințile ? Ce vrei să spui ?

— Nu mă simt bine și am nevoie de o schimbare, răspunse fata.

O cercetă atent. Observă că o schimbare *suferise*, fără îndoială. Nu-și dăduse defel seama, dar trandafirul se ofilise și se trecuse ajungînd un biet ghiocel : culorile dispăruseră, carnea se topise ; stătea în fața lui copleșită, palidă, vlăguită. De n-ar mai fi existat expresia duioasă a ochilor căprui, liniile delicate ale trăsăturilor și revărsarea bogată a părului, n-ar fi mai avut nici un fel de drept la epitetul „drăguță".

— Dar ce Dumnezeu s-a întîmplat cu tine ? Ce nu merge cum trebuie ? De ce boală suferi ?

Nici un răspuns, doar ochii se înrourară iar buzele pe care abia se vedea o urmă de culoare începură să tremure.

— Să cauți și să-ți găsești o slujbă, nu-i așa ? Dar de ce fel de slujbă ești în stare ? Ce s-a petrecut cu tine ? Nu mai ești cum erai, te-ai schimbat cu desăvîrșire.

— O să-mi revin, dacă o să pot pleca de acasă.

„Femeile astea sînt cu totul de neînțeles. Dispun de cea mai stranie îndemînare cînd e vorba să-ți facă surprize neplăcute. Astăzi le vezi clocotind de viață, viguroase, roșii ca cireșile și rotunde ca merele : mîine ți se arată blegi ca buruienile pălite, gălbejite și prăpădite. Și din ce pricină toate astea ? Aici stă misterul. A avut masă la vreme, a avut toată libertatea, o casă aranjată unde să stea și haine frumoase cu care să se îmbrace — toate ca de obicei. Pînă nu de multă vreme a fost de ajuns ca să arate frumoasă și veselă — și uite-o acum în fața mea cum șade ca o biată făptură necăjită, micuță, palidă, încît ai zice că e o fetiță care scîncește. E de neînțeles ! Dar

nici nu se poate să nu te întrebi ce e de făcut. Cred că trebuie să cer ajutorul cuiva."

— Vrei să chemăm un doctor, fată dragă ?

— Nu, unchiule ; nu vreau, n-are ce să-mi facă doctorul. Nu-mi trebuie decît să schimb aerul și decorul.

— Bine ; dacă asta ți-e pofta, are să-ți fie împlinită. Ai să te duci undeva la băi. Nu mă interesează cît o să coste ; și are să meargă și Fanny cu tine.

— Unchiule, într-o bună zi tot are să trebuiască să fac ceva ca să mă întreţin ; eu n-am avere. Mai bine să încep de pe acum.

— Atîta vreme cît sînt eu în viață n-ai să fii guvernantă, Caroline. Nu vreau să aud cum vorbește lumea că nepoata mea e guvernantă.

— Dar, unchiule, o schimbare ca asta e cu atît mai greu de făcut și mai dureroasă, cu cît se-ntîmplă mai tîrziu în viață. Aș vrea să mă deprind cu jugul înainte de a căpăta cine știe ce obiceiuri legate de traiul ușor și de independență.

— Te rog mult de tot să nu mă mai necăjești, Caroline. Am de gînd să mă îngrijesc de tine. Totdeauna am avut intenția asta ; o să-ți asigur o rentă. Vai de capul meu ! N-am decît cincizeci și cinci de ani ; sănătatea și constituția mi-s excelente ; avem tot timpul să economisim bani și să luăm măsuri. Nu te frămînta în ce privește viitorul. Asta te chinuiește pe tine ?

— Nu, unchiule ; dar doresc neapărat o schimbare.

Domnul Helstone izbucni în rîs. Pe urmă strigă :

— Auzi cum țipă femeia într-însa ! Femeia și numai femeia ! Schimbare ! Schimbare ! Totdeauna pline de capricii și numai cu gînduri fantasmagorice ! Da, așa-i alcătuită tagma muierească.

— Dar nu e fantasmagorie și nici capriciu, unchiule.

— Atunci ce e ?

— Necesitate, cred. Mă simt mai slabă decît înainte ; cred că ar trebui să am mai multe de făcut.

— Admirabil ! Se simte mai slabă, și *de aceea* trebuie să se apuce de muncă grea — *clair comme le jour*[1] — cum ar zice Moore — dă-l dracului pe Moore ! Ai să te

[1] Clar ca bună ziua (fr.).

duci la Cliff Bridge ; uite ici două *guineas*[1] să-ți cumperi o rochie nouă. Hai, Cary, nu-ți mai fie teamă ; o să ne găsim balsam în pămîntul Canaanului.

— Unchiule, aș prefera să fii mai puțin generos și mai...

— Mai cum ?

Înțelegător era cuvîntul ce stătea pe buzele Carolinei, dar el nu fu rostit ; se oprise la timp. Unchiul ei ar fi rîs cu poftă dacă ar fi auzit scălimbăiala asta de cuvînt ieșindu-i din gură. Văzînd-o că tace, îi spuse :

— Adevărul e că nici tu nu prea știi ce vrei.

— Nimic altceva decît să fiu guvernantă.

— Ei ași ! Prostie curată ! Să nu mai aud de ideea asta cu guvernanta. Nici să nu mai pomenești. E, oricum, o fantezie mult prea feminină. Am terminat cu masa, sună din clopoțel. Scoateți toate aiurelile astea din cap, dă fuga și distrează-te.

„Cu ce ? Cu păpușa ?" se întrebă Caroline pe cînd ieșea din cameră.

Trecură o săptămînă sau două ; starea trupească și cea sufletească nici nu i se înrăutățiră, nici nu se îmbunătățiră ; se afla exact în acea situație în care, dacă ar fi avut în trup sămînța ofticii sau ar fi măcinat-o cine știe ce alt rău, bolile acestea repede ar fi înaintat și curînd ar fi strămutat-o în liniște de pe lumea asta. Oamenii nu mor niciodată numai din dragoste ori suferință ; dar unii mor de boli ereditare pe care chinurile acestor pasiuni le împing la o mai grabnică acțiune distrugătoare. Cei sănătoși din fire suportă chinurile și sînt torturați, zguduiți, zdrobiți ; frumusețea și înflorirea le pier, dar viața rămîne nevătămată. Sînt aduși pînă la o anumită stare de decădere fizică : devin palizi, slăbănogi și împuținați. Văzîndu-i cum se strecoară jalnic prin lume, oamenii cred că foarte curînd se vor retrage pe patul de suferință, vor pieri acolo și vor dispărea din rîndurile celor sănătoși și fericiți. Dar asta nu se întîmplă : continuă să trăiască ; și cu toate că tinerețea și voioșia nu și-o mai pot recîștiga, pot să-și recapete puterea și seninătatea. Floarea pe care vîntul de martie o săgetează dar nu izbutește s-o ia cu el poate supraviețui și în tîrziul toamnei poate atîrna

[1] Guinea — monedă de aur, emisă între 1663 și 1813, în valoare de douăzeci și unu șilingi (lira avea douăzeci).

pe ramură un măr gălbejit; după ce a izbutit să țină piept ultimelor îngheţuri ale primăverii, poate de asemenea ține piept și celor dintîi îngheţuri ale iernii.

Toată lumea observase schimbările petrecute în înfățișarea domnișoarei Helstone, și mulți spuneau că are să moară. Ea însă niciodată nu crezuse așa; nu se simțea într-o stare ce i-ar fi putut aduce moartea; nu avea nici un beteșug și nici o boală. Pofta de mîncare îi scăzuse; știa de ce: fiindcă plîngea atît de mult în timpul nopții. Puterea i se împuținase; nu mai era în stare să răspundă de ea; somnul îi era firav și greu de cucerit — visurile apăsătoare și triste. Parcă tot i se părea că în viitorul îndepărtat ar putea întrezări o vreme cînd această perioadă de suferință va fi rămas în urmă, și cînd din nou îi va fi dat să fie liniștită, deși poate că fericirea n-avea s-o mai cunoască niciodată.

În acest timp unchiul o tot îndemna să meargă în vizite; să răspundă deselor invitații primite de la cunoscuți, ceea ce ea se ferea să facă; îi era peste putință să fie veselă în societate; simțea că în asemenea prilejuri e cercetată mai mult din curiozitate decît din simpatie. Cucoanele bătrîne erau totdeauna gata să-i dea sfaturi, să-i recomande cutare ori cutare leac băbesc; cele tinere o priveau într-un fel pe care îl înțelegea dar care o făcea să se retragă în propria-i carapace. În ochii lor se vedea limpede: știau că avusese o „dezamăgire", cum se spune de obicei; din pricina cui anume, asta n-o știau sigur.

Femeile tinere insipide pot fi la fel de neîndurătoare ca și bărbații tineri insipizi — pot arăta aceeași amabilitate și același egoism. Oamenii chinuiți ar trebui întotdeauna să le ocolească; durerea și nenorocirea nu le stîrnesc decît dispreț: le consideră drept pedepse ale lui Dumnezeu împotriva celor umili. Pentru ele, „a iubi" înseamnă doar a alcătui un plan menit să-ți asigure o partidă bună: „a fi dezamăgit" înseamnă că acele planuri au fost date în vileag și zădărnicite. Sînt convinse că simțămintele și proiectele legate de dragoste ale altora sînt asemănătoare cu ale lor, și atunci le cîntăresc cu aceeași măsură.

Caroline știa toate acestea, parte din instinct iar parte din observațiile proprii; prin urmare își călăuzea purtarea după cele știute și își ținea obrajii palizi și chipul

tras cît putea mai departe de ochii altora. Trăind astfel, cu totul retrasă, nu mai avea deloc știri despre micile întîmplări petrecute prin vecini.

Într-o dimineață unchiul intră în salon, unde Caroline se străduia să găsească oarecare satisfacție în pictarea unor flori de cîmp culese pe lîngă un gard, pe dealurile de la Hollow, și îi spuse în felul lui repezit:

— Hai, fetițo, toată vremea stai aplecată peste paletă, peste vreo carte sau peste vreun model; hai, lasă mîzgăleala aia. A! ia stai! Cînd pictezi nu cumva duci pensula la gură?

— Doar cîteodată, unchiule, cînd nu sînt atentă.

— Ei, atuncea asta te otrăvește pe tine. Vopselele sînt vătămătoare, fetițo: au în ele plumb alb, și plumb roșu, și coceală, și ulciuri, și o sută de alte otrăvuri stau ascunse în cutiile astea. Ia strînge-le, strînge-le! Și pune-ți boneta, vreau să mergi cu mine să facem o vizită

— Cu *dumneata*, unchiule?

Întrebarea era pusă pe un ton mirat. Nu era obișnuită să facă vizite împreună cu unchiul; nu mergea nicăieri cu el, în trăsură sau pe jos.

— Hai repede! Repede! Doar știi cît sînt de ocupat; n-am vreme de pierdut.

Caroline își strînse în grabă lucrurile, dar, între timp, întrebă unde aveau să se ducă.

— La Fieldhead.

— Fieldhead! Cum așa, ca să-l vizităm pe James Booth, grădinarul? S-a îmbolnăvit?

— Mergem să-i facem o vizită domnișoarei Shirley Keeldar.

— Domnișoara Keeldar! Cum, a venit în Yorkshire? E la Fieldhead?

— Da. A venit de o săptămînă. Am întîlnit-o aseară, la o reuniune — acolo unde n-ai vrut să mergi. Mi-a plăcut foarte mult: am hotărît s-o cunoști și tu — are să-ți prindă bine.

— Cred că a ajuns la vîrsta majoratului.

— Da, e majoră, și are să stea o vreme aici, la proprietatea ei. I-am ținut o lecție despre treaba asta; i-am arătat care îi e datoria; nu e încăpățînată; și e o fată foarte drăguță; are să te învețe ce înseamnă să ai un spirit vioi: la *ea* n-ai să poți găsi nici urmă de molcșeală.

— Dar eu nu cred că vrea să mă vadă şi nici să-i fiu prezentată. Ce i-aş putea eu oferi ei? În ce fel aş putea s-o interesez?
— Lasă prostiile! Pune-ţi boneta.
— E mîndră, unchiule?
— Habar n-am. Ar fi greu să-ţi închipui că tocmai faţă de mine şi-ar arăta mîndria, nu? Nu prea e de presupus că o copilă ca ea, oricît ar fi de bogată, are să-şi dea aere tocmai faţă de mai-marele parohiei din care face parte.
— Nu, dar cu lumea cealaltă cum s-a purtat?
— N-am băgat de seamă. E trufaşă şi probabil că ştie cum să se arate şi destul de înţepată, acolo unde are curajul — c-altminteri n-ar fi femeie. Gata — du-te fuga şi pune-ţi numaidecît boneta.
Dar firea ei nu prea încrezătoare, scăderea puterii fizice şi deprimarea sufletească nu avuseseră darul de a spori prezenţa de spirit şi degajarea în gesturi ale Carolinei, sau curajul de a da ochii cu străinii, aşa că, în ciuda reproşurilor pe care şi le făcea, o cam cuprinsese teama în vreme ce păşea alături de unchiu-său pe aleea largă şi pavată ce se întindea între poarta şi veranda de la Fieldhead. Îl urmă şovăitoare pe domnul Helstone pe verandă şi apoi în vestibulul vechi şi posomorît.
Era tare posomorît; lung, vast şi întunecat; o fereastră cu zăbrele lăsa să pătrundă înăuntru o lumină săracă; în vechiul cămin încăpător nu ardea acum nici un fel de foc, fiindcă vremea călduroasă nu-l făcea trebuincios; în schimb, era plin cu ramuri de salcie. Galeria de sus, de pe peretele opus intrării, se vedea doar ca un contur vag, atît de întunecos era holul acesta în partea dinspre tavan; capete de cerb sculptate, cu coarne naturale, priveau de pe pereţi în chip grotesc. Era o casă nici somptuoasă şi nici confortabilă; şi pe dinăuntru şi pe dinafară arăta veche, întortocheată şi incomodă. O proprietate cu un venit de o mie de lire pe an aparţinea de această casă, iar amintita proprietate, din lipsă de urmaşi bărbaţi, revenise unei femei. În ţinut existau familii de negustori care se lăudau cu un venit de două ori mai mare, însă familia Keeldar, în virtutea vechimii ei şi a importanţei date de faptul că era proprietara reşedinţei, trecea înaintea tuturor celorlalte.

Domnul şi domnişoara Helstone fură conduşi într-o cameră de primire. Bineînţeles, aşa cum era şi de aşteptat într-o astfel de hardughie gotică, salonul era lambrisat în stejar; frumoase panouri întunecate şi lucioase acopereau pereţii dîndu-le un aer solemn şi impresionant. Foarte arătoase sînt, cititorule, panelurile astea brune şi strălucitoare; coloritul încîntă ochiul în întregime şi lasă o impresie de mult bun-gust, dar — dar, dacă ştii cumva ce înseamnă acea „curăţenie de primăvară", le socoţi cu totul nesuferite şi inumane. Oricine e înzestrat cu simţul omeniei şi a văzut vreodată servitorii frecînd pereţii ăştia de lemn lustruit cu cîrpe îmbibate cu ceară de albine, într-o zi călduroasă de mai, trebuie să fie de acord că sînt „inadmisibile şi de nesuferit"; şi nu pot decît să aplaud în taină pe acel barbar cu suflet milos care a zugrăvit la Fieldhead o altă încăpere, mai mare — adică un salon, fostă tot o încăpere cu pereţi de stejar — într-un foarte delicat alb-roşietic; în felul acesta şi-a asigurat pentru sine calificativul de vandal, dar a sporit imens voioşia acelei părţi a locuinţei sale şi a scutit viitoare fete de serviciu de un noian de trudă.
Camera aceea de primire cu pereţi din lambriuri brune era în întregime mobilată în stil vechi şi cu mobile vechi veritabile. De fiecare parte a consolei înalte din jurul căminului se afla cîte un străvechi fotoliu de stejar, masiv ca tronul unei zeităţi silvestre, iar în unul dintre ele stătea o cucoană. Dar nu era domnişoara Keeldar, căci arăta să fi trecut de vîrsta majoratului cu vreo douăzeci de ani în urmă; avea aspect de matroană şi cu toate că nu purta nimic pe cap iar părul de o culoare roşcată ce nu cunoscuse niciodată vopseaua umbrea un chip micuţ şi cu expresie natural-tinerească, nu avea înfăţişarea de femeie tînără şi nici nu părea că ar dori s-o aibă. S-ar fi putut să doreşti ca îmbrăcămintea să-i fie puţin mai la modă: într-o rochie îngrijit cusută şi bine croită, înfăţişarea ei n-ar fi fost deloc neplăcută. Ar fi fost greu să ghiceşti din ce pricină asemenea articole de îmbrăcăminte din materiale frumoase fuseseră aranjate în forme atît de puţin bogate şi după o modă atît de străveche; ai fi fost înclinat să o categoriseşti imediat pe cea care le purta în rîndul persoanelor excentrice.
Doamna aceasta îşi întîmpină musafirii cu un amestec de ceremonie şi rezervă întru totul englezesc; nici o ma-

troană de vîrstă mijlocie care n-ar fi englezoaică *n-ar putea* să desfășoare un stil întru totul identic — un stil ce lasă impresia că omul e tare nesigur de sine, de propriile-i calități, de puterea de a se face plăcut, și cu toate acestea nespus de grijuliu de a se arăta dornic să fie corect și, dacă este posibil, mai curînd agreabil decît altfel. Totuși, în cazul de față fu manifestată mai multă stînjeneală decît obișnuiesc chiar și englezoaicele foarte rezervate. Domnișoara Helstone simți treaba asta, străina îi deveni pe dată simpatică și, știind din experiență ce putea fi plăcut unei firi timide, se așeză foarte aproape de dînsa și începu să-i vorbească degajat, efortul fiindu-i mult înlesnit și de prezența unei ființe chiar mai puțin sigure pe sine decît era ea însăși.

Dacă aceste două făpturi ar fi fost singure, numaidecît s-ar fi înțeles de minune. Gazda avea un glas neînchipuit de limpede — infinit mai cald și mai nuanțat decît te-ai fi putut aștepta de obicei de la o femeie de patruzeci de ani, cu evidentă înclinare spre corpolență. Carolinei îi plăcea glasul acesta ; te făcea să treci cu vederea aspectul formalist, deși corect, al pronunției și formulărilor. Doamna ar fi descoperit foarte curînd că musafirei îi sînt pe plac și persoana și purtările ei, și-atunci în zece minute s-ar fi împrietenit ; numai că domnul Helstone rămînea în picioare pe covor și se uita la amîndouă, mai cu seamă la doamna străină, în felul lui ironic, scrutător, care lăsa să se vadă limpede nerăbdare față de ceremonialul destul de rezervat și nemulțumire pentru lipsa de siguranță de sine a gazdei. Privirile lui tăioase și glasul aspru o puneau pe gazdă într-o încurcătură din ce în ce mai adîncă ; încercă, totuși, să încropească scurte discuții despre starea vremii, despre aspectul împrejurimilor etc., însă inabordabilul domn Helstone se trezi dintr-o dată căzut în surzenie ; la orice vorbă a gazdei se prefăcea că nu aude bine, așa că biata făptură se vedea nevoită să revină pe îndelete asupra fiecărui nimic exprimat cu deosebită grijă. Efortul deveni curînd mult prea obositor ; tocmai se ridica din fotoliu, cuprinsă de un tremur de îngrijorare și murmurînd nervoasă că nu înțelege ce-o fi putînd-o reține pe domnișoara Keeldar și că are să se ducă să vadă ce se întîmplă, cînd fu scutită de osteneală prin apariția domnișoarei Keeldar — sau cel puțin asta

se putea presupune despre numele persoanei care tocmai venea din grădină intrînd printr-o ușă de sticlă.

Exista grație autentică în gesturile degajate ale persoanei amintite, iar de lucrul acesta își dădu seama pînă și domnul Helstone cînd o fată subțirică se îndreptă spre dînsul, ținîndu-și cu stînga micul șorț de mătase plin de flori și întinzîndu-i dreapta, în vreme ce spunea cu drăgălășenie :

— Știam c-o să veniți să mă vedeți, deși sînteți convins că domnul Yorke a făcut din mine o iacobină. Bună dimineața.

— Dar n-o să rămîneți iacobină, răspunse parohul. Nu, domnișoară Shirley, nu vor izbuti să-mi răpească floarea parohiei ; acum, dacă vă aflați în mijlocul nostru, o sa fiți eleva mea în ce privește religia și politica — cu am să vă predau o doctrină sănătoasă și despre una și despre cealaltă.

— Doamna Pryor a apucat să v-o ia înainte, răspunse gazda întorcîndu-se către persoana mai în vîrstă. Doamna Pryor, să știți mi-a fost guvernantă și este prietena mea ; tuturor adepților mîndri și neînduplecați ai partidului tory dînsa le este regină ; tuturor femeilor neclintit credincioase bisericii dînsa le este mai-marele. Am fost strașnic instruită atît în teologie cît și în istorie, vă asigur, domnule Helstone.

Numaidecît parohul se înclină adînc dinaintea doamnei Pryor și își exprimă adînca sa gratitudine.

Fosta guvernantă își declină orice pricepere în chestiunile adînci atît ale politicii cît și ale religiei, declară că socotește astfel de subiecte puțin potrivite cu mintea unei femei, însă recunoscu în termeni destul de vagi că este apărătoare a ordinii și loialității și, bineînțeles, sincer devotată Bisericii anglicane. Adăuga pe urmă că e totdeauna potrivnică oricăror schimbări, indiferent de condiții ; ceva care abia putea fi auzit, privitor la grava primejdie ce îi pîndește pe cei prea dispuși să adopte ideile noi, îi încheie spusele.

— Sper că domnișoara Keeldar gîndește întocmai ca și dumneavoastră, doamnă.

— Deosebirile de vîrstă și deosebirile de temperament prilejuiesc și deosebiri de păreri, fu răspunsul. Ar fi greu să te aștepți ca tineretul neastîmpărat să împărtășească ideile potolitei vîrste de mijloc.

— Ohoho ! sîntem independentă — gîndim cu propriul nostru cap ! exclamă domnul Helstone. Şi puţin cam iacobină, după cîte am putut afla — puţin cam liber-cugetătoare, şi destul de convinsă. Haideţi să ascultăm chiar aici, pe loc, o Mărturisire de credinţă.

Luă amîndouă mîinile domnişoarei Keeldar — ceea ce o sili să răstoarne întreaga încărcătură de flori — şi o aşeză lîngă dînsul pe sofa.

— Spuneţi Crezul, porunci domnul Helstone.

— Al apostolilor ?

— Da.

Îl depănă ca un copil.

— Acum pe cel al sfîntului Atanasie — aici să vedem !

— Lăsaţi-mă să-mi adun florile. Uitaţi-vă, vine Tartar şi-are să calce pe ele.

Tartar era un cîine mare, voinic şi cu înfăţişare fioroasă, foarte urît, fiind un fel de corcitură între mops şi buldog, şi care tocmai atunci intră pe uşa de sticlă, se aşeză numaidecît pe covor şi începu să miroase florile proaspete împrăştiate pe jos. Ca hrană, părea să le dispreţuiască ; dar gîndindu-se probabil că petalele catifelate ar fi o minune de aşternut, le dădu roată pregătindu-se să-şi aşeze deasupra lor trupul maroniu, cînd domnişoarele Helstone şi Keeldar interveniră în acelaşi timp amîndouă.

— Mulţumesc, spuse tînăra stăpînă a casei întinzînd totodată şorţul şi oferindu-l Carolinei ca să aibă unde pune florile adunate. Apoi întrebă : E fiica dumneavoastră, domnule Helstone ?

— E nepoata mea, Caroline.

Domnişoara Keeldar îi strînse mîna şi pe urmă se uită la musafiră. Caroline îşi privi şi ea gazda.

Shirley Keeldar (n-avea alt nume mic în afară de Shirley ; părinţii ei, care îşi doriseră un băiat, văzînd că după opt ani de căsnicie providenţa le-a dăruit doar o fiică, îi sortiră acelaşi prenume masculin obişnuit în familie pentru băieţi şi pe care şi ei îl păstraseră în acelaşi scop) — Shirley Keeldar nu era o moştenitoare urîtă. Dimpotrivă, foarte plăcută ochiului. Înălţimea şi silueta nu erau deosebite de ale domnişoarei Helstone — poate că la statură o întrecea cu un deget sau două ; armonios alcătuită, avea un chip care, şi el, fusese înzestrat cu un farmec la fel de bine definit de cuvîntul graţie ca şi de oricare altul asemănător. Era palid de la natură, dar inteligent şi cu o expresie vioaie. Domnişoara Keeldar n-avea tenul bălai ca al Carolinei — lumina şi umbra îi dominau coloritul ; obrajii şi fruntea îi erau luminoase, ochii de cenuşiul cel mai profund : fără lumini verzui — transparenţi, limpezi — un cenuşiu neutru ; iar părul avea cea mai întunecată nuanţă de castaniu. Trăsăturile erau deosebit de distinse ; prin asta nu vreau să spun că ar fi avut trăsături romane, pronunţate, proeminente, fiindcă erau mai degrabă micuţe şi delicat conturate, fără nimic care să sară neapărat în ochi ; pe scurt s-ar putea spune, ca să folosim cîteva cuvinte franţuzeşti : *fins, gracieux, spirituels ;* erau mobile şi grăitoare, dar schimbările prin care treceau nu se făceau înţelese dintr-o dată şi nici limbajul lor nu putea fi interpretat pe loc. O cercetă pe Caroline cu atenţie, înclinîndu-şi puţin capul într-o parte, cu un aer gînditor.

— După cum vedeţi, nu-i decît o puştancă neîmplinită, observă domnul Helstone.

— Pare tînără — mai tînără decît mine. Cîţi ani ai ? întrebă într-un fel care ar fi putut părea condescendent, dacă n-ar fi fost deosebit de ponderat şi de simplu.

— Optsprezece ani şi şase luni.

— Şi eu am douăzeci şi unu.

Altceva nu mai spuse ; pusese florile pe o măsuţă şi acum era ocupată să le aranjeze.

— Şi crezul sfîntului Atanasie ? stărui domnul Hel- Îl ştiţi de la un capăt la altul, nu-i aşa ?

— Nu mi-l amintesc chiar pe tot. Domnule Helstone, am să vă ofer un buchețel, după ce o să-i dau unul nepoatei dumneavoastră.

Alesese un mic buchet alcătuit dintr-o floare ce-ţi lua ochii şi alte două-trei mai gingaşe, înconjurate de cîteva foi de verdeaţă închisă la culoare ; îl legă cu un fir de mătase tras din coşul de lucru şi îl puse în poala Carolinei ; pe urmă îşi duse mîinile la spate şi se aplecă uşor înspre musafiră, privind-o tot timpul, cu atitudinea şi ceva din aspectul unui micuţ cavaler grav şi curtenitor. Această expresie fugară a chipului era ajutată de felul cum îşi pieptăna părul, cu cărare către o tîmplă şi adunat într-un smoc lucios deasupra frunţii, de unde se lăsa în bucle ce păreau naturale, atît de liber cădeau zulufii ondulaţi.

— Te-a obosit mersul pe jos pînă aici ? întrebă gazda.

— Nu — deloc ; e foarte aproape — doar o milă.

— Ești palidă la față. — Așa palidă e de felul ei ? întrebă întorcîndu-se spre paroh.

— Pînă nu demult era roză la față cum sînt cele mai roșii dintre florile dumneavoastră.

— Dar de ce s-a schimbat ? Cum de-i așa de palidă astăzi ? A fost bolnavă ?

— Mie îmi spune că simte nevoia de o schimbare.

— Atunci trebuie să-și poată împlini această dorință, dumneavoastră trebuie să-i oferiți prilejul ; ar fi bine s-o trimiteți undeva pe malul mării.

— Așa am să și fac, înainte de sfîrșitul verii. Pînă atunci aș fi bucuros dacă s-ar împrieteni cu dumneavoastră, în cazul cînd nu aveți nimic împotrivă.

— Sînt sigură că domnișoara Keeldar n-o să aibă nimic împotrivă, interveni doamna Pryor. Îmi pot chiar îngădui să afirm că prezența cît mai des repetată a domnișoarei Helstone la Fieldhead va fi considerată o favoare.

— Ați exprimat foarte exact propriile mele gînduri, doamnă, și vă mulțumesc pentru că mi-ați luat-o înainte, spuse Shirley. Pe urmă continuă, întorcîndu-se iarăși spre Caroline : Dă-mi voie să-ți mărturisesc că și dumneata ar trebui să-i mulțumești guvernantei mele ; nu pe oricine ar fi întîmpinat cu bunăvoința cu care te-a întîmpinat pe dumneata ; ești mult mai distinsă decît îți închipui. În dimineața aceasta chiar, de îndată ce-o să fiu singură cu doamna Pryor, am s-o întreb ce părere are despre dumneata. Mă pot bizui liniștită pe felul cum apreciază dînsa firile oamenilor, fiindcă pînă astăzi întotdeauna s-a dovedit uimitor de perspicace. Dar încă de pe acum pot prevedea un răspuns favorabil la întrebările mele : am dreptate, doamnă Pryor ?

— Draga mea — chiar adineauri ai zis că o să-mi ceri părerea cînd o să fim numai între patru ochi ; nu prea cred c-am să ți-o spun de față cu domnișoara Helstone.

— Nu — și chiar bănuiesc cu c-are să treacă destulă vreme pînă ce o s-o aflu. Uneori sînt pusă la încercare în mod chinuitor, domnule Helstone, de prudența exagerată a doamnei Pryor ; părerile dînsei nici n-au cum să nu fie corecte, atunci cînd sînt rostite, fiindcă vin cu tot atîta întîrziere ca și hotărîrile Lordului Cancelar [1] : cu privire

[1] Președintele Camerei lorzilor, instanța judecătorească supremă în Anglia, și ministru al Justiției.

la caracterul anumitor persoane nu pot obține sentința, oricît aș insista.

La vorbele astea doamna Pryor zîmbi.

— Da, urmă atunci domnișoara, știu ce vrea să spună zîmbetul ăsta ; vă gîndiți la domnul care e arendașul nostru. Îl cunoașteți pe domnul Moore de la Hollow ? îl întrebă pe domnul Helstone.

— Hehei ! Va să zică e arendașul dumneavoastră ; nu mă îndoiesc că l-ați văzut de multe ori de cînd ați venit.

— Am fost obligată să-l văd ; aveam treburi de aranjat. Afaceri ! Cuvîntul ăsta mă face să-mi dau într-adevăr seama că nu mai sînt o fetiță, ci femeie în toată firea și chiar mai mult. Sînt proprietară : Shirley Keeldar, Esquire [1], ăsta ar trebui să-mi fie titlul și după cum îmi cere el ar trebui să mă port. Mi-au dat nume de bărbat ; acum am și situație de bărbat ; este de ajuns pentru a-mi insufla unele trăsături bărbătești, iar dacă mă întîlnesc cu oameni cum este acest pompos anglo-belgian — acest Gérard Moore care discută solemn cu mine despre afaceri, atunci chiar că mă simt un gentleman. Trebuie să mă puneți și pe mine epitrop al dumneavoastră, domnule Helstone, de îndată ce-o să faceți noi alegeri ; ar trebui să mă mai facă magistrat și căpitan de călărași. Mama lui Tony Lumpkin a fost colonel, iar mătușa lui judecător de pace — de ce n-aș fi și eu ?

— Cu dragă inimă. Dacă hotărîți să faceți cerere în privința asta, vă promit să deschid lista semnăturilor cu propriul meu nume. Dar vorbeați adineauri despre Moore ?

— A, da. Îmi vine destul de greu să-l înțeleg pe domnul Moore — să știu ce să cred despre el — dacă să-mi fie simpatic sau nu. Pare a fi un arendaș cu care orice proprietar s-ar putea mîndri — iar în sensul acesta chiar sînt mîndră de dînsul — însă așa, ca vecin — ce fel de om este ? De nenumărate ori am insistat pe lîngă doamna Pryor să-și spună părerea, dar încă se ferește să-mi dea un răspuns limpede. Sper că dumneavoastră n-o să-mi dați tot un răspuns ca de oracol, domnule Helstone, și-o să mă lămuriți pe loc : vă place ?

[1] Rang în ierarhia socială britanică, imediat inferior nobilimii. Astăzi apelativ de reverență. Squire însemna îndeobște proprietar rural.

— În clipa de față absolut deloc. Numele lui l-am șters cu totul de pe lista oamenilor de bine.

— Din ce pricină ? Ce-a făcut ?

— Unchiul meu și el au păreri deosebite în politică, interveni glasul slab al Carolinei.

Mai bine n-ar fi vorbit tocmai atunci ; cum mai înainte aproape nu luase parte la conversație, nu era potrivit s-o facă în chiar momentul acela. De îndată ce rostise cuvintele își dăduse seama limpede și devenise nervoasă, așa că se înroși pînă în albul ochilor.

— Ce fel de politică face Moore ? întrebă Shirley.

— Politică de om de afaceri ! răspunse parohul. Îngustă, egoistă și lipsită de patriotism. Toată vremea scrie și vorbește împotriva continuării războiului ; nici nu mai pot să-l sufăr.

— Războiul îi stînjenește afacerile. Mi-aduc aminte cum chiar ieri a spus treaba asta. Altceva ce mai aveți împotriva lui ?

— E prea de-ajuns și atîta.

— Pare un adevărat gentleman, după sensul dat de mine cuvîntului, urmă Shirley, și-mi face plăcere să cred că nu mă înșel.

Caroline rupse petalele roșii ale unei flori strălucitoare din buchetul ei și spuse cît se poate de răspicat :

— Fără îndoială că este.

Auzind o afirmație atît de îndrăzneață, Shirley aruncă celei care vorbea o privire vicleană, scrutătoare, din ochii ei adînci și expresivi.

— În orice caz, dumneata îi ești prietenă : îi iei apărarea cînd nu se află de față.

— Îi sînt și prietenă și rudă, veni fără întîrziere răspunsul. Robert Moore e văr cu mine.

— Ei, atunci poți să-mi spui totul despre el. Fii bună și fă-mi o schiță a firii lui.

Cererea aceasta îi pricinui Carolinei o stînjeneală de neîndurat ; nu putea, și nici nu încercă să răspundă. Tăcerea ei fu numaidecît acoperită de doamna Pryor, care începu să-l hărțuiască pe domnul Helstone cu fel de fel de întrebări cu privire la cîteva familii din vecinătate, pe ale căror rude din sud spunea că le cunoaște. Shirley își luă curînd privirile de pe chipul domnișoarei Helstone. Nu mai repetă întrebările, ci se întoarse la flori și se apucă să aleagă un buchet pentru paroh. I-l înmînă tocmai cînd își

lua rămas bun și primi în schimb omagiul unei strîngeri de mînă.

— Neapărat să-l purtați, de dragul meu, îi spuse Shirley.

— Chiar lîngă inimă, bineînțeles, o asigură Helstone. Doamnă Pryor, vă rog să aveți grijă de acest viitor magistrat, acest epitrop în perspectivă, acest căpitan de călărași, acest tînăr squire de la Briarfield ; într-un cuvînt, nu-l lăsați să se obosească prea mult ; nu-l lăsați să-și frîngă gîtul la vînătoare, și mai cu seamă aveți grijă să fie atent cum coboară colina aceea primejdioasă de lîngă Hollow.

— Îmi place să cobor călare, spuse Shirley, și îmi place s-o fac în goană ; și mai cu seamă îmi place acest romantic Hollow, din toată inima.

— Romantic — cînd chiar în mijlocul vîlcelei e o fabrică ?

— Romantic așa cum e fabrica. Vechea fabrică și casa cea albă sînt fiecare admirabile în felul lor.

— Și clădirea birourilor, domnule Keeldar ?

— Clădirea birourilor e mai plăcută decît salonul meu zugrăvit în nuanțe pastelate. Ador clădirea birourilor.

— Și treburile de acolo ? Postavul — lîna îmbîcsită — murdarele căzi de vopsit ?

— Trebuie să acordăm afacerilor un respect deplin.

— Și omul de afaceri e un erou ? Bine !

— Mă bucur să vă aud vorbind așa. Mi s-a părut că omul de afaceri chiar arată ca un erou.

Zburdălnicie, spirit, voioșie se revărsaseră pe întregul ei chip în vreme ce purta acest rapid schimb de cuvinte cu bătrînul soldățoi, care pînă și el părea amuzat de asemenea încercare a puterilor.

— Căpitane Keeldar, nu aveți sînge negustoresc în vine ; atunci pentru ce vă plac atît de mult afacerile ?

— Pentru că sînt proprietar de fabrică, bineînțeles. Jumătate din venitul meu izvorăște din ce se lucrează acolo pe vîlcea.

— Numai să nu intrați în tovărășie, asta-i tot.

— Uite că mi-ați dat o idee ! Dumneavoastră mi-ați dat ideea ! exclamă fata rîzînd cu veselie. Și n-are să-mi mai iasă din cap ; mulțumesc.

Apoi fluturînd din mîna albă ca un crin și gingașă ca de zînă dispăru pe verandă, în vreme ce parohul și nepoata sa treceau pe sub poarta boltită.

CAPITOLUL XII

Shirley și Caroline

Shirley fusese sinceră atunci cînd spusese că s-ar bucura de tovărășia Carolinei, dovedind aceasta prin desele încercări de a o obține ; și într-adevăr, dacă n-ar fi stăruit, nici n-ar fi obținut-o, fiindcă domnișoara Helstone lega tare greu noi prietenii. Ideea că oamenii n-aveau nevoie de prezența ei, că ea n-avea cum să-i intereseze, o făcea să fie întotdeauna reținută ; iar o făptură strălucitoare, fericită și tînără, așa cum se arăta moștenitoarea de la Fieldhead, i se părea mult prea neinteresată de o tovărășie atît de banală ca a ei, pentru a o putea socoti în vreun fel binevenită.

Shirley putea să fie strălucitoare și, de asemenea, probabil fericită, dar nimeni nu e indiferent în ce privește o tovărășie plăcută ; deși în răstimp cam de o lună cunoscuse cele mai multe familii din împrejurimi și se afla în relații bune și amabile cu toate domnișoarele Sykes, cu toate domnișoarele Pearson și cu cele două neasemuite domnișoare Wynne de la Walden Hall, s-ar fi părut totuși că pe nici una dintre ele nu o găsea foarte plăcută ; nu fraterniza cu nici una dintre ele, ca să folosim propriile ei cuvinte. Dacă ar fi avut norocul să fie într-adevăr Shirley Keeldar, Esq., stăpîn al conacului de la Briarfield, nu s-ar fi putut găsi nici o singură frumusețe în această parohie și în cele două învecinate pe care să se simtă îndemnat a-i propune să devină doamna Keeldar, stăpînă a conacului. Mărturisirea asta o făcu doamnei Pryor, care o primi cu liniște deplină, așa cum proceda îndeobște cu declarațiile întîmplătoare ale fostei sale eleve, spunîndu-i :

— Draga mea, nu îngădui ca obiceiul acesta de a te referi mereu la tine ca la un gentleman să prindă rădăcini ; e un obicei straniu. Dacă te aude vorbind așa, cineva care nu te cunoaște ar putea crede că vrei neapărat să-ți impui purtări de bărbat.

Shirley nu lua niciodată în derîdere vorbele fostei sale guvernante ; pentru ea pînă și măruntele formalisme și ciudățenii nevinovate ale doamnei rămîneau demne de respect. Dacă ar fi făcut altfel, s-ar fi dovedit numaidecît o fire slabă, fiindcă numai cei slabi de fire se răzvrătesc

înțelepciunii așezate ; așa că primi dojana în tăcere. Ședea cuminte lîngă fereastră și se uita la cedrul de pe pajiște, urmărind o păsărică cuibărită pe o ramură de la poalele lui. Începu imediat să ciripească înspre păsărică și ciripitul devenea din ce în ce mai sonor ; nu trecu mult și se transformă în fluierat ; fluieratul se rotunji în melodie executată cu farmec și îndemînare.

— Dragă ! izbucni doamna Pryor.

— Fluieram cumva ? întrebă Shirley. Nu mi-am dat seama. Vă rog să mă scuzați, doamnă, de multă vreme m-am hotărît să fiu atentă și să nu mai fluier de față cu dumneavoastră.

— Bine, domnișoară Keeldar, unde Dumnezeu ai învățat să fluieri ? Obiceiul ăsta probabil că l-ai căpătat după ce ai venit în Yorkshire. Înainte de asta nu țin minte să fi avut astfel de păcate.

— Oh ! Să fluier am învățat mult mai înainte.

— De la cine ?

— De la nimeni : a fost de ajuns să ascult și pe urmă am făcut și eu la fel ; numai că de curînd, adică ieri-seară, cînd mă întorceam acasă de pe cîmpurile noastre, am auzit un gentleman fluierînd de cealaltă parte a gardului exact această melodie, și uite că mi-am adus-o aminte.

— Despre care gentleman e vorba ?

— În ținutul ăsta nu se află decît un singur gentleman, doamnă, și acela este domnul Moore ; sau cel puțin este singurul gentleman fără păr cărunt ; ce-i drept, venerabilii mei favoriți, domnii Helstone și Yorke, sînt niște încîntători cavaleri în vîrstă, mult mai demni de luat în seamă decît oricare dintre tinerii prostănaci de pe-aici.

Doamna Pryor rămînea mută.

— Nu vă place domnul Helstone, doamnă ?

— Draga mea, slujba domnului Helstone îl pune la adăpost de orice critică.

— De obicei faceți ce faceți și dispăreți din cameră cînd e anunțat dînsul.

— Astăzi te duci să te plimbi, draga mea ?

— Da, mă duc pînă la casa parohială să văd dacă n-o pot găsi pe Caroline Helstone și s-o scot puțin la plimbare ; are să-și umple plămînii cu aer pe la Nunnely Common.

— Dacă vă duceți într-acolo, draga mea, fii bună și ai grijă ca domnișoara Helstone să se îmbrace călduros,

fiindcă bate un vînt cam rece, și mi se pare că fata asta are nevoie de îngrijire.

— Vorbele dumneavoastră au să fie respectate întocmai, doamnă Pryor ; dar, fiindcă veni vorba, n-ați vrea să mergeți și dumneavoastră cu noi ?

— Nu, iubito ; v-aș fi un fel de piatră legată de picioare ; eu sînt corpolentă și nu pot merge atît de repede cum ați vrea voi.

Shirley o convinse ușor pe Caroline s-o însoțească, iar după ce se depărtaseră binișor pe drumul liniștit, trecînd peste întinderea cam mare și singuratică de la Nunnely Common, tot atît de ușor îi fu s-o antreneze într-o discuție. Înfrîngînd primele simțăminte de reținere, Caroline se simți repede bucuroasă să stea de vorbă cu domnișoara Keeldar. Chiar primele schimburi de observații întîmplătoare au fost de ajuns pentru a o face pe fiecare dintre ele s-o înțeleagă pe cealaltă. Shirley spuse că îi place mult covorul verde al ierbii lăsate în sălbăticie și, mai mult încă, buruienile de pe margini, fiindcă buruienile îi aduceau aminte de mlaștini ; văzuse mlaștini cînd trecuse pe lîngă hotarele dinspre Scoția. Ținea minte mai cu seamă regiunea pe unde trecuseră într-o după-amiază tare lungă a unei zăpușitoare, dar înnorate zile de vară ; călătoriseră de la amiază și pînă la apusul soarelui peste ceva ce părea a fi o nesfîrșită întindere de buruieni înalte și nu văzuseră nimic altceva în afară de oi sălbăticite, nici nu auziseră nimic, doar țipete de păsări necunoscute.

— Știu cum trebuie să arate întinderile cuprinse de bălării într-o vreme cum era aceea, spuse Caroline. De un roșu-întunecat, cu o nuanță mai închisă decît coloritul cerului, și puțin mai plumburie.

— Da — plumburie de tot, norii tiviți cu nuanțe arămii, și din loc în loc o strălucire albicioasă, mai fantomatică decît coloritul neguratic de la care te așteptai ca din clipă în clipă, chiar pe cînd te uitai la el, să izbucnească în fulgerări orbitoare.

— De tunat, tuna ?

— Bubuia din cînd în cînd, așa, în depărtare, însă furtuna nu s-a dezlănțuit decît seara, după ce ajunseserăm noi la han, hanul ăsta fiind o casă rătăcită la poalele unui șir de munți.

— V-ați uitat să vedeți cum se învălătucesc norii în jos, pe deasupra munților ?

— Eu, da ; un ceas am stat la fereastră și m-am uitat la ei. Colinele păreau înfășurate într-o mîzgă întunecoasă, iar cînd ploaia a început să se abată în pînze albicioase, dintr-o dată le-a ascuns vederii, de parcă le-ar fi spălat de pe fața pămîntului.

— Am văzut și eu astfel de furtuni în părțile muntoase din Yorkshire ; și cînd aerul se prefăcuse într-o cataractă iar pămîntul fusese acoperit de pînza apelor, mi-am adus aminte de Potop.

— Dar e deosebit de înviorător să simți cum se reînstăpînește liniștea după o asemenea dezlănțuire și să zărești lumina consolatoare după ce pînza norilor a fost sfîșiată, lumina aceea care îți aduce parcă mărturie că soarele nu a fost înecat.

— Domnișoară Keeldar, stai numai puțin și uită-te la valea și pădurea de la Nunnely.

Amîndouă se opriră pe creasta cea verde care domina pășunile ; priviră în jos peste valea adîncă și gătită în veșminte de mai ; peste felurite poiene, unele presărate cu margarete, altele smălțuite cu pintenul cocoșului ; în ziua aceea toată verdeața cea proaspătă zîmbea fericită sub lumina soarelui ; luciri transparente de smarald și chihlimbar alunecau pe deasupra lor. Peste pădurea Nunnwood — ultimă rămășiță a unui străvechi codru britan dintr-un ținut ale cărui șesuri fuseseră cîndva doar sălbatice întinderi împădurite, după cum colinele fuseseră stăpînite numai de bălării înalte pînă la pieptul omului — dormea adînc umbra unui nor ; înălțimile din depărtare păreau acoperite de pete și zarea își trăsese peste chip zăbranic sidefiu ; albăstrimi argintii, roșeți gingașe, nestatornice întinderi de verde schimbător, umbre de frăgezimea petalelor, toate se topeau înspre smocurile de nori albi, curați ca zăpada căzută pe zare, și ispiteau ochiul cu fugare sclipiri ca atunci cînd luase ființă raiul. Adierea ce se prelingea peste frunte era proaspătă, și dulce, și învăluitoare.

— Anglia noastră este o insulă ca de vrajă, șopti Shirley, iar Yorkshire-ul unul dintre colțurile ei cele mai fermecate.

— Și dumneata ești fiică a Yorkshire-ului ?

— Da, din Yorkshire și prin sînge și prin naștere. Cinci generații din neamul meu dorm sub lespezile bisericii din Briarfield : am deschis ochii în conacul acela întunecat rămas în urma noastră.

În clipa aceea Caroline întinse mîna care îi fu strînsă. Apoi rosti :

— Prin urmare sîntem din același ținut.

— Da, încuviință Shirley clătinînd din cap cu gravitate. Și ce se vede acolo, întrebă mai departe domnișoara Keeldar arătînd înspre pădure, este Nunnwood ?

— Da, așa îi spune.

— Ai fost vreodată pe-acolo ?

— De multe ori.

— Chiar pînă în adîncul pădurii ?

— Da.

— Și cum e ?

— E ca un fel de tabără a feciorilor pădureni ai lui Anak[1]. Arborii sînt bătrîni și uriași. Cînd stai la poalele lor, vîrfurile parcă-s pe alte tărîmuri ; trunchiurile rămîn tari și neclintite, în vreme ce ramurile se leagănă la fiece adiere. În liniștea cea mai netulburată a văzduhului frunzele totuși nu amuțesc, dar dacă se întețește vîntul încep să freamăte cu putere — marea dezlănțuită se zbuciumă deasupra capului tău.

— N-a fost acolo una dintre ascunzătorile lui Robin Hood ?

— Ba da ; și încă mai sînt semne care îi păstrează amintirea. Dacă pătrunzi în Nunnwood, domnișoară Keeldar, e ca și cum ai păși peste vremuri ce s-au pierdut în adîncul veacurilor. Vezi o scobitură în trupul pădurii, cam pe la mijloc ?

— Da, o văd foarte bine.

— Scobitura aceea e o vale ; o tăietură adîncă și largă, învelită în iarbă la fel de măruntă și deasă ca și asta de pe izlaz. Copacii cei mai bătrîni, stejari uriași împodobiți de coroane maiestuoase, stau de strajă pe marginile ei ; în adîncul văii se află ruinele unei mînăstiri de maici.

— O să mergem amîndouă — numai dumneata și cu mine, Caroline — în pădurea aceea, devreme, într-o frumoasă dimineață de vară, și să ne petrecem acolo ziua întreagă. Putem lua cu noi creioane, albume de schițe, sau orice carte de citit ne-ar place ; și, bineînțeles, nu vom uita să luăm la noi și ceva de mîncare. Am eu două coșulețe în care doamna Gill, îngrijitoarea mea, ne poate pune cîteva provizii, și fiecare o să ne ducem coșulețul. N-ai să obosești prea tare dacă o să faci pe jos un drum atît de lung ?

— Vai, nici vorbă ! mai cu seamă dacă o să rămînem toată ziua în pădure, și pe urmă eu cunosc locurile cele mai frumoase ; știu chiar unde putem găsi alune, dacă e vremea alunelor ; știu unde putem găsi cîtă smeură vrem ; știu și anumite poienițe pe unde niciodată nu calcă picior de om, căptușite cu un mușchi tare ciudat, în unele părți galben ca și cum ar fi suflat cu aur, în altele de un cenușiu-închis, în altele verde ca smaraldul. Știu pîlcuri de copaci care încîntă ochiul cu înfățișarea lor fără seamăn, ca luată din tablouri ; stejari butucănoși, mesteceni gingași, fagi falnici strînși laolaltă de dragul contrastelor ; și frasini măreți ca Saul și stînd singuratici, uriași de poveste ai pădurii înveșmîntați în strălucitoare voaluri de iederă. Domnișoară Keeldar, am pe unde să te duc.

— Te-ai plictisi numai cu mine singură ?

— Nici pe departe. Cred că o să ne simțim bine ; căci cine ar putea fi a treia persoană a cărei prezență să nu ne strice plăcerea ?

— Într-adevăr, nu știu pe nimeni de vîrsta noastră — cel puțin nici o femeie ; cît despre bărbați...

— O excursie devine cu totul alt lucru dacă din grup fac parte și bărbați, o întrerupse Caroline.

— Ai dreptate — cu totul altceva decît ne propuneam noi.

— Mergem doar ca să vedem copaci bătrîni și ruinele cele vechi ; să petrecem o zi în vremuri de demult, înconjurate de tăcere străveche și înainte de orice de liniște deplină.

— Așa este ; și după cîte cred prezența bărbaților ar spulbera cu totul farmecul pe care l-ai pomenit la urmă. Dacă sînt din soiul acela nepotrivit, cum ar fi Malone al dumitale, Sykes ori Wynne, enervarea ar lua locul seninătății. Dacă ar fi din genul celor potriviți, s-ar întîmpla totuși altfel — n-aș putea să spun precis ce anume, dar ceva ușor de simțit, însă greu de descris.

— Înainte de orice, am uita natura.

[1] Personaj biblic, strămoș al unei seminții de uriași din ținutul Hebronului.

— Şi natura ne-ar uita pe noi ; îşi acoperă uriaşa-i frunte senină cu un văl întunecat, îşi ascunde faţa şi îşi retrage bucuria liniştită cu care, dacă ne mulţumim doar cu adorarea ei, ne-ar umple inimile.

— Şi ce ne-ar da în schimbul adorării ?

— Mai multă bună dispoziţie şi mai multă nelinişte ; o frămîntare care alungă la iuţeală ceasurile şi o grijă care le tulbură cursul.

— Cred că posibilitatea de a fi fericiţi stă în bună măsură în puterea noastră, spuse Caroline cu înţelepciune. M-am dus o dată la Nunnwood cu un grup mai mare, toţi diaconii şi încă alţi domni de prin părţile astea precum şi diferite doamne ; şi am găsit toată povestea nesuferit de plicticoasă şi absurdă ; altă dată am fost singură sau întovărăşită numai de Fanny, care a rămas să coasă în coliba pădurarului sau să stea de vorbă cu nevasta lui, în vreme ce eu am rătăcit prin împrejurimi, am făcut schiţe sau am citit ; atunci, cît a fost ziua de lungă, m-am bucurat de multă fericire de-un fel foarte alinător. Dar asta s-a întîmplat cînd eram tînără — acum doi ani.

— Cu vărul dumitale, Robert Moore, ai fost vreodată ?

— Da ; o singură dată.

— Ce fel de tovarăş e în asemenea ocazii ?

— Un văr, ştii, e cu totul altceva decît o persoană străină.

— De asta îmi dau seama ; atîta doar că verii, dacă sînt prostănaci, devin încă şi mai insuportabili decît străinii, fiindcă ţi-e mult mai greu să-i ţii la distanţă. Vărul dumitale nu e prostănac ?

— Nu ; însă...

— Spune.

— Dacă, aşa cum ai zis, tovărăşia proştilor enervează, cea a bărbaţilor inteligenţi îţi provoacă şi ea un anumit rău al ei special. Atunci cînd bunătatea sau talentul însoţitorului este mai presus de orice îndoială, propriile tale calităţi care te-ar îndreptăţi să te asociezi cu el devin o întrebare deschisă.

— Ooo ! Auzi ! Aici nu mai pot să te-nţeleg ; mie năzdrăvănii dintr-astea nici nu mi-ar trece prin minte. Mă socotesc în stare să stau alături de oricare dintre ei ; de cei mai deştepţi bărbaţi, vreau să zic, deşi asta înseamnă foarte mult. După cîte văd eu, cînd sînt deştepţi, atunci sînt foarte deştepţi. Unchiul dumitale, fiindcă veni vorba, nu e deloc un exemplar nereuşit de gentleman mai în vîrstă ; întotdeauna mă bucur să-i văd chipul smead, inteligent şi sensibil, fie în casă la mine, fie oriunde altundeva. Ţii la el ? E bun cu dumneata ? Spune drept.

— M-a crescut încă de mic copil şi la fel cum şi-ar fi crescut propria lui fiică, dacă ar fi avut vreuna — de asta sînt sigură ; înseamnă deci că a fost bun ; dar nu ţin la el ; cînd nu este de faţă mă simt mai bine decît atunci cînd e.

— Ciudat ! Fiindcă are darul de a se face deosebit de plăcut.

— Da, în societate ; însă acasă e încruntat şi tăcut. De îndată ce-şi pune bastonul şi pălăria cu boruri răsfrînte în holul casei parohiale, îşi şi încuie voioşia în bibliotecă şi în birou ; lîngă foc, în intimitate, numai sprîncene încruntate şi cuvinte monosilabice ; zîmbetul, gluma şi remarcile spirituale sînt păstrate pentru momentele cînd se află şi lume străină de faţă.

— E despotic ?

— Cîtuşi de puţin ; nu e nici despotic şi nici ipocrit ; un om mai degrabă înţelegător decît bun la suflet, mai degrabă sclipitor decît duios, mai curînd scrupulos de nepărtinitor decît drept — dacă poţi sesiza nişte deosebiri atît de nuanţate.

— Ei, bineînţeles, bunătatea sufletească presupune şi îngăduinţă, ceea ce lui îi lipseşte ; duioşia, adică o inimă caldă, nu face parte dintre darurile sale ; iar dreptatea veritabilă este rodul compasiunii şi respectului, slăbiciuni de care, îmi dau foarte bine seama, prietenul meu smead la chip nu se face nici pe departe vinovat.

— Deseori stau şi mă întreb, Shirley, dacă majoritatea bărbaţilor au în relaţiile de acasă aceeaşi atitudine ca şi unchiul meu ; dacă pentru a le deveni plăcută şi demnă de stimă trebuie să fii veşnic alta şi neobişnuită ; şi dacă este cu neputinţă, pentru firea lor, să păstreze un interes şi o afecţiune constantă faţă de cei pe care îi văd zi de zi.

— Nu ştiu ; n-am cum să dau un răspuns care să-ţi risipească îndoielile. Uneori mă gîndesc şi eu cam la aceleaşi lucruri. Dar, ca să-ţi destăinui un secret, dacă aş fi convinsă că sînt întru totul şi neapărat deosebiţi de noi — nestatornici, repede împietriţi şi lipsiţi de duioşie — nu m-aş mărita niciodată. Nu mi-ar face plăcere să descopăr că acela pe care l-am iubit nu m-a iubit pe

mine, că s-a plictisit de mine, și că orice efort aș face ca să-i fiu pe plac ar fi pe urmă mai rău decît nefolositor, devreme ce ar sta în firea lui să se schimbe și să ajungă nepăsător. Dacă aș descoperi asemenea lucruri, la ce mi-ar mai rămîne să năzuiesc? Să plec — să dispar din preajma unui om căruia prezența mea nu-i mai este plăcută.

— Dar dacă ai fi măritată, n-ai putea s-o faci.

— Nu, n-aș putea — asta-i. Niciodată n-aș mai putea fi stăpînă pe mine însămi. E un gînd îngrozitor — îmi taie respirația! Nimic nu mă înspăimîntă mai rău decît ideea de a deveni povară și năpastă — o povară inevitabilă — o năpastă necontenită! Acum, dacă simt că tovărășia mea e de prisos, pot foarte ușor să mă învălui în propria-mi independență ca într-o mantie, să mă acopăr cu propria-mi mîndrie ca și cum m-aș acoperi cu un văl și să mă retrag în singurătate. Dacă aș fi măritată, n-ar mai fi cu putință.

— Mă întreb de ce nu ne hotărîm toate să rămînem singure, spuse Caroline. Am face-o dacă am avea înțelepciunea să învățăm din ce ne arată experiența. Unchiul meu întotdeauna vorbește despre căsnicie ca despre o năpastă; și cred că de cîte ori aude că un bărbat se însoară, întotdeauna consideră că e un prost sau, în orice caz, că face o prostie.

— Să știi însă, Caroline, nu toți bărbații sînt ca unchiul dumitale — sigur nu; sper că nu.

Tăcu și rămase pe gînduri.

— După cîte bănuiesc, fiecare găsim cîte o excepție în bărbatul iubit, și asta pînă cînd ne măritàm, rosti Caroline.

— Și eu bănuiesc; iar excepția asta credem că e alcătuită din materialul cel mai prețios; ne închipuim că e la fel cu noi; visăm la un fel de armonie. Credem că glasul lui șoptește cea mai dulce și cea mai sinceră făgăduială a unei inimi care n-are să se împietrească niciodată față de noi; în ochii lui citim acel simțămînt plin de credință — dragostea. Socotesc că n-ar trebui să ne încredem nici o clipă, Caroline, în ceea ce ei numesc pasiune. Văd în asta numai un foc de paie, care arde cu vîlvătăi și se stinge repede; dar noi ne uităm la bărbatul acela și vedem că e bun cu animalele, cu copiii, cu săracii. Tot atît de bun e și față de noi — milos — delicat; nu le lingușește pe femei, dar este îngăduitor cu ele, pare să se simtă bine în prezența lor și să le socotească tovărășia ca un lucru agreabil. Îl plac nu numai din motive ușuratice și egoiste, ci așa cum *noi* îl plăcem pe el — fiindcă îl plăcem. Pe urmă băgăm de seamă că e un om drept — totdeauna spune numai adevărul — și are conștiința curată. Trăim clipe de bucurie și pace atunci cînd el intră într-o cameră; tristețe și singhereală atunci cînd o părăsește. Știm că omul acesta a fost un fiu iubitor și este un frate devotat — cine ar avea curajul să-mi spună că n-are să fie un bărbat drăgăstos?

— Fără să stea o secundă pe gînduri unchiul meu ți-ar spune-o. „Peste o lună de zile are să-i fie silă de tine", așa ți-ar zice.

— Doamna Pryor ar afirma cu toată seriozitatea același lucru.

— Doamna Yorke și domnișoara Mann te-ar lăsa cu acreală să înțelegi tot ce-ai spus adineauri.

— Dacă nu sînt proroci mincinoși, atunci e bine să nu te îndrăgostești niciodată.

— Bine ar fi, dacă ai putea să te ferești.

— Eu prefer să mă îndoiesc de adevărul prorocirilor ăstora.

— Tare mi-e teamă ca asta să nu însemne că ești gata îndrăgostită.

— Eu, nu; dar dacă aș fi, știi cumva pe care ghicitori i-aș asculta?

— S-aud.

— Nici bărbat și nici femeie, fie ei tineri sau bătrîni; pe micul cerșetor irlandez care vine desculț la ușa mea; pe șoricelul care se strecoară prin crăpătura din lambriu; pasărea care pe îngheț și zăpadă vine și bate la fereastra mea după o coajă de pîine; cîinele care îmi linge mîna și se așază la picioarele mele.

— Și ai văzut vreodată pe cineva care să se arate drăgăstos față de făpturile astea?

— Ai văzut vreodată pe cineva față de care făpturile astea să se arate din instinct iubitoare, încrezătoare, gata oricînd să-l urmeze?

— Acasă avem o pisică neagră și un cîine bătrîn. Știu pe cineva pe al cărui genunchi pisicii îi place să se cațere; pe umărul și pe lîngă obrajii căruia îi place să toarcă.

Cîinele cel bătrîn totdeauna iese din cușcă, dă din coadă și scheaună drăgăstos cînd trece acel cineva.

— Și acel cineva ce face ?

— Mîngîie duios pisica și-o lasă să se urce unde-i place și să stea acolo cît de mult poate, iar dacă e silit s-o deranjeze ca să se scoale o dă jos cu blîndețe și niciodată n-o alungă cu brutalitate ; totdeauna fluieră la cîine și găsește o clipă să-l mîngîie.

— Da ? Nu e Robert ?

— Chiar Robert.

— Drăguț băiat ! spuse Shirley cu înflăcărare și ochii îi aruncară scîntei.

— Nu-i așa că-i drăguț ? Nu-i așa că are ochi frumoși și trăsături alese, frunte limpede, princiară ?

— Le are pe toate astea, Caroline. Drăguț băiat ! E și frumos și bun.

— Eram sigură că ai să observi ; de cum te-am văzut la față mi-am dat seama că ai să observi.

— Îmi era simpatic încă înainte de a-l fi văzut. Cînd l-am văzut, mi-a plăcut ; acum îl admir. Frumusețea e prin ea însăși fermecătoare, Caroline ; iar atunci cînd este îmbinată și cu bunătate, căpătă un farmec cu totul deosebit.

— Și dacă se mai adaugă și inteligență, Shirley ?

— Cine mai poate rezista ?

— Adu-ți aminte de unchiul meu, de doamnele Pryor, Yorke și Mann.

— Adu-ți aminte de toaca din cer ! E o ființă nobilă. Îți spun eu că atunci cînd *sînt* buni, sînt într-adevăr cununa creațiunii — sînt fiii lui Dumnezeu. Alcătuiți după chipul și asemănarea ziditorului, cea mai slabă sclipire a spiritului divin îi înalță aproape la nemurire. Nu încape îndoială că un bărbat nobil, bun și frumos este cel mai de seamă lucru creat vreodată pe lume.

— Mai de seamă decît noi ?

— Mi-ar fi silă să mă lupt cu el pentru întîietate — mi-ar fi silă de asta. Oare mîna mea stîngă are să se lupte ca s-o ia înaintea dreptei ? O să se ia vreodată inima la ceartă cu pulsul ? Au să fie vinele geloase pe sîngele de care sînt pline ?

— Bărbații și femeile, soții între ei se ceartă înfiorător, Shirley.

— Vai de capul lor ! — biete obiecte putrede, decăzute, degenerate ! Dumnezeu i-a zidit pentru alte scopuri — pentru alte simțăminte.

— Dar sîntem ori nu sîntem egale cu bărbații ?

— Nimic nu mă încîntă mai mult decît clipa în care îmi pot întîlni superiorul — pe cineva care mă poate face să am credința sinceră că îmi este superior.

— L-ai întîlnit vreodată ?

— Aș fi bucuroasă să-l întîlnesc în orice zi ; cu cît l-aș vedea mai presus de mine, cu atît m-aș bucura mai adînc ; e degradant să te pleci — e minunat să te uiți în sus. Ceea ce mă roade este că atunci cînd încerc să stimez, văd că m-am înșelat ; dacă ești credincios din fire, nu găsești să te închini decît în fața unor idoli falși. Disprețuiesc starea de păgîn.

— Domnișoară Keeldar, vrei să poftești înăuntru ? Uite că am ajuns la poarta casei parohiale.

— Astăzi, nu ; dar mîine vin să te iau ca să petreci seara cu mine. Caroline Helstone — dacă într-adevăr ești așa cum mi se pare mie în clipa de față — dumneata și cu mine o să ne înțelegem de minune. De cînd sînt eu pe lume n-am putut să stau de vorbă cu o fată așa cum am stat cu dumneata astăzi. Sărută-mă — și la revedere.

Doamna Pryor părea la fel de dispusă ca și Shirley să păstreze prietenia Carolinei. Dînsa, care nu mergea niciodată nicăieri, apăru într-o bună zi, nu peste mult timp, la casa parohială. Veni după-amiaza, cînd se întîmplă ca parohul să fie plecat. Era o zi cam înăbușitoare ; căldura de afară o făcuse să se aprindă la față și părea foarte agitată și de faptul că intra într-o casă străină ; căci după cîte se vedea, modul ei de viață era foarte retras și singuratic. Cînd domnișoara Helstone se duse să o întîmpine în salon, o găsi așezată pe sofa, tremurînd, făcîndu-și vînt cu batista și părînd să se lupte cu o tensiune nervoasă ce amenința să se transforme în criză de isterie.

Pe Caroline o cam miră această neobișnuită lipsă de stăpînire la o persoană de vîrsta ei, de asemeni lipsa de forță adevărată într-o făptură destul de robustă ; căci doamna Pryor se grăbi să pună oboseala pe seama mersului pe jos, a arșiței soarelui, etc. și să explice astfel trecătoarea sa indispoziție ; și cum stăruia, cu mai multă grabă decît coerență, să pomenească mereu și mereu aceste

pricini de epuizare, Caroline încercă blînd s-o ajute desfăcîndu-i șalul și luîndu-i boneta. Doamna Pryor n-ar fi acceptat astfel de atenții din partea oricui; de obicei evita cu silă atingerea și apropierea de altcineva, lăsînd să se vadă un amestec de stînjenire și răceală departe de a fi măgulitoare pentru cel ce-și oferea serviciile. Totuși, față de mîna micuță și ușoară a domnișoarei Helstone se arătă primitoare și păru alinată de atingerea ei. Peste cîteva minute încetă să mai tremure și deveni calmă și potolită.

După ce ajunse la starea obișnuită, începu să vorbească despre subiecte banale. Dacă se afla într-un anturaj oarecum pestriț, doamna Pryor rareori deschidea gura; sau, dacă n-avea încotro și trebuia să spună ceva, vorbea cu reținere, și deci prost; într-un dialog însă, se dovedea bun partener și folosea un limbaj ales, deși totdeauna cam formalist; opiniile îi erau fără greș întemeiate; informația corectă și variată. Caroline constată că îi face plăcere s-o asculte; mult mai multă plăcere decît ar fi bănuit.

Pe peretele din fața sofalei pe care stăteau se aflau trei tablouri: cel din mijloc, de deasupra consolei, era portretul unei doamne; celelalte două, portrete de bărbați.

— Ce chip frumos, spuse doamna Pryor întrerupînd astfel o scurtă pauză ce urmase unei jumătăți de ceas de convorbire însuflețită. Trăsăturile ar putea fi socotite fără cusur; nici măcar dalta unui sculptor nu le-ar putea îmbunătăți; e un portret după natură, nu-i așa?

— E un portret al doamnei Helstone.

— Al doamnei Matthewson Helstone? Al nevestei unchiului dumitale?

— Da, și se spune că e foarte fidel. Înainte de a se mărita era socotită frumusețea comitatului.

— Aș zice că într-adevăr merita un asemenea calificativ. Cîtă distincție în fiece trăsătură! Totuși, e un chip de om resemnat; s-ar fi putut ca originalul să nu fi fost ceea ce se numește în general „o femeie de spirit".

— Cred că a fost o femeie deosebit de liniștită, de tăcută.

— Ar fi greu de crezut, draga mea, ca alegerea unchiului dumitale să se fi oprit asupra unei astfel de persoane ca tovarăș de viață. Nu-i așa că-i place să fie amuzat de-o vorbire spumoasă?

— Cînd e în societate, da: însă totdeauna spune că n-ar fi putut suporta o nevastă vorbăreață; acasă vrea să aibă liniște. După cîte afirmă el, cînd îți arde de flecăreală te duci undeva. Acasă stai să citești și să reflectezi.

— După cîte am auzit, doamna Matthewson a trăit puțin după ce s-a măritat, așa mi se pare.

— Vreo cinci ani.

— Ei, draga mea, rosti doamna Pryor ridicîndu-se ca să plece, ne-am înțeles, sper, că ești așteptată să vii cît mai des pe la Fieldhead, cu asta trag nădejde. Trebuie că te simți singură aici, fără nici o rubedenie de sex feminin. Ești obligată să-ți petreci cea mai mare parte din vreme fără să ai pe nimeni.

— Cu asta sînt obișnuită; tot singură am crescut. Îmi dați voie să vă aranjez șalul?

Doamna Pryor îngădui să fie ajutată.

— Dacă în studiile dumitale simți nevoie de vreun ajutor, spuse doamna, te rog să apelezi la mine fără nici o ezitare.

Caroline mulțumi pentru îndatoritoarea propunere.

— Sper să pot sta deseori de vorbă cu dumneata. Mi-ar face plăcere să-ți pot fi de vreun ajutor.

Din nou se făcură auzite mulțumirile domnișoarei Helstone. Caroline se gîndi ce inimă caldă stătea ascunsă sub înșelătoarea înfățișare de om rece a musafirei. Băgînd de seamă că, în vreme ce străbătea camera, doamna Pryor aruncă din nou către portrete priviri pline de interes, tînăra fată explică în treacăt:

— După asemănare puteți vedea că portretul de lîngă fereastră este al unchiului meu, făcut acum douăzeci de ani; celălalt, din partea stîngă a consolei, este fratele lui, James Helstone, tata.

— Seamănă unul cu altul în oarecare măsură, observă doamna Pryor. O deosebire de caracter poate totuși fi recunoscută în trăsăturile diferite ale frunții și gurii.

— Ce deosebire? întrebă Caroline în vreme ce o conducea spre ușă. James Helstone — tatăl meu, adică — e în general socotit a fi fost cel mai chipeș dintre ei. Am observat că străinii totdeauna exclamă: „Ce bărbat frumos!" Găsiți că portretul e frumos, doamnă Pryor?

— Are trăsături mult mai delicate, sau mai frumoase decît ale unchiului dumitale.

— Dar unde sau în ce stă deosebirea de caracter la care ați făcut aluzie? Fiți bună și spuneți-mi; aș vrea să văd dacă ghiciți exact.

— Draga mea, unchiul dumitale este un om cu principii. Fruntea și buzele îi sînt puternice, iar privirea fermă.

— Da, și celălalt? Nu vă fie teamă că mă jigniți; totdeauna îmi place adevărul.

— Îți place adevărul? Foarte frumos din partea dumitale; să rămîi la preferința asta — niciodată să nu te abați de la ea. Celălalt, draga mea, dacă s-ar mai afla acum în viață, probabil că i-ar oferi destul de puțin sprijin fiicei sale. Orice s-ar spune, e un cap grațios — prins în tinerețe, aș zice. Draga mea (și aici se întoarse brusc spre fată), acorzi principiilor o valoare neprețuită?

— Sînt convinsă că fără ele nici un caracter nu poate fi cu adevărat valoros.

— Și simți într-adevăr ceea ce spui? Te-ai gîndit vreodată la treaba asta?

— Deseori. Împrejurările vieții m-au silit foarte devreme să-i acord atenție.

— Atunci înseamnă că lecția a fost bine învățată, deși a trebuit s-o asculți prea devreme. Înseamnă că terenul nu a fost nici arid și nici piatră seacă, altminteri sămînța aruncată la vremea asta n-ar fi dat roade. Nu sta în ușă, draga mea, e curent și ai să răcești. La revedere!

Noile cunoștințe ale domnișoarei Helstone îi deveniră curînd prețioase, tovărășia lor ajunse să fie socotită o favoare. Își dădea seama că într-adevăr ar fi greșit, dacă ar fi lăsat să-i scape prilejul acesta de consolare — dacă ar fi neglijat să se folosească de această schimbare fericită. Căci astfel gîndurile ei făcuseră o cotitură; o nouă cale se deschidea în fața lor, care, abătînd cel puțin pe cîteva dintre ele de pe făgașul pe unde toate se îmbulziseră mai înainte, le domolea forța năvalei și împuțina puterea de apăsare într-un unic punct devenit dureros.

Curînd fu încîntată să petreacă zile întregi la Fieldhead, și să facă pe rînd orice îi spuneau Shirley sau doamna Pryor; și i se adresau mereu, cînd una, cînd cealaltă. Nimic nu putea fi mai puțin exuberant decît prietenia doamnei mai în vîrstă; dar, de asemenea, nimic nu putea fi mai grijuliu, mai perseverent și mai neobosit. Am lăsat să se înțeleagă despre doamna Pryor că era un personaj cam ciudat; dar ciudățenia ei nu se arăta nicăieri mai limpede decît în natura interesului manifestat față de Caroline. Îi urmărea toate mișcările; ai fi putut spune că îi supraveghea fiecare pas; îi făcea plăcere să fie solicitată de domnișoara Helstone dacă era vorba de sfat ori asistență; cînd i se cerea, își oferea ajutorul cu atîta bucurie liniștită însă evidentă, încît Caroline ajunse curînd să simtă adevărată desfătare dacă trebuia să apeleze la ea.

La început, supunerea neclintită arătată de Shirley Keeldar față de doamna Pryor o mirase pe domnișoara Helstone, după cum nu mai puțin o mirase faptul că fosta guvernantă se simte atît de bine și la largul ei în reședința elevei de odinioară, unde îndeplinea cu atîta netulburată independență o slujbă foarte modestă; pricepu însă repede că era de ajuns să le cunoști pe cele două femei pentru a afla cheia misterului. I se părea că toată lumea trebuie s-o simpatizeze, s-o iubească și s-o laude pe doamna Pryor de îndată ce o cunoaște. N-avea importanță că persevera neabătut în a se îmbrăca numai cu rochii de modă veche; că vorbirea îi era formalistă și manierele reci; că avea zeci de mărunte ciudățenii cum nu mai întîlneai la alți oameni — continua să rămînă un asemenea sprijin, un asemenea sfătuitor, era atît de îndrăgostită de adevăr, atît de duioasă în felul ei, încît, după cîte credea Caroline, de îndată ce s-ar fi obișnuit cu prezența ei, nimeni nu s-ar mai fi putut lipsi cu ușurință de dînsa.

Cît despre dependență sau umilire, Caroline nu simțea niciodată astfel de lucruri în relațiile cu Shirley, și-atunci de ce le-ar fi simțit doamna Pryor? Moștenitoarea era bogată — foarte bogată — în comparație cu noua ei prietenă: una dispunea de o mie întreagă de lire pe an, cealaltă de nici un bănuț; și totuși în prezența ei trăiai un liniștitor simțămînt de egalitate, niciodată posibil alături de ceilalți oameni de neam de prin Briarfield și Whinbury.

Explicația consta în aceea că lui Shirley nu-i stătea mintea la bani și la situație. În ceea ce privește proprietatea, era bucuroasă că e independentă; uneori se simțea de-a dreptul fericită la gîndul că este stăpîna conacului, are arendași și pămînt; era în mod special măgulită și simțea o plăcută mulțumire de sine dacă i se amintea despre „tot avutul acela“ de pe vîlcea, „cuprinzînd o foarte bună postăvărie, vopsitorie, magazii, dimpreună cu locu-

ința, grădinile și acareturile numite Hollow's Cottage; dar bucuria fiindu-i întru nimic ascunsă, devenea cu totul nesupărătoare; gîndurile serioase i se îndreptau într-altă parte. A admira lucrurile mărețe, a respecta binele, a se bucura alături de cei voioși reprezentau pentru Shirley principalele înclinații; de aceea, se preocupa de mijloacele necesare satisfacerii acestor înclinații neasemuit mai mult decît de gînduri privitoare la superioritatea ei socială.

La început, Caroline o interesase pe domnișoara Keeldar fiindcă era liniștită, retrasă, avea o înfățișare delicată și lăsa impresia că ar avea nevoie de cineva care să-i poarte de grijă. Preferința îi crescu în uriașă măsură cînd își dădu seama că propriul ei fel de a gîndi și de a vorbi era înțeles și acceptat întru totul de noua cunoștință. La asta nu prea se așteptase. Își închipuise că domnișoara Helstone are chip prea frumos, maniere și glas prea delicate pentru a fi altceva decît o ființă comună și la minte și în fapte; și fu chiar foarte uimită cînd văzu că trăsăturile acelea gingașe se luminează cu complicitate la surpriza vreunei glume mai îndrăznețe aruncate la întîmplare; încă și mai uluită fu să descopere comoara de cunoștințe căpătate prin eforturi proprii și speculațiile nedeprinse de la nimeni, care îmbogățeau căpșorul acela de fetiță cu bucle răsucite. Gusturile instinctive ale Carolinei erau și ele aceleași cu ale ei; anumite cărți pe care domnișoara Keeldar le citise cu cea mai mare plăcere se dovedeau a constitui și desfătarea domnișoarei Helstone. La fel, existau și multe lucruri pe care amîndouă nu le puteau suferi și împărtășeau mulțumirea de a rîde împreună pe socoteala unor scrieri de un sentimentalism găunos și cu pretenții bombastice.

Shirley considera că puțini oameni, și bărbați și femei, aveau într-adevăr gust în privința poeziei, simțul sigur de a deosebi valorile reale de cele false. De nenumărate ori i se întîmplase să audă persoane foarte inteligente pronunțîndu-se că un fragment sau altul din opera cutărui sau cutărui poet sînt întru totul desăvîrșite, dar în care, atunci cînd îl citea, sufletul ei nu izbutea să găsească nimic altceva decît falsitate, înflorituri și zorzoane sau, în cazul cel mai fericit, vorbărie muncită minuțios; erau poate versuri stranii, inteligente, savante; întîmplător chiar garnisite cu lucirile fascinante ale imaginației, dar numai unul Dumnezeu știe cît de îndepărtate de poezia adevărată, la fel ca vasul de mozaic mare și greoi față de cupa micuță din metal pur; sau, pentru a da cititorului posibilitatea să aleagă între comparații, la fel ca florile artificiale ale modistei față de crinii proaspăt culeși de pe cîmp.

Văzu cu cîtă siguranță simte Caroline valoarea minereului autentic și cum se întristează în fața lucirilor de zgură. Cugetele celor două fete fiind acordate în armonie, adesea cîntau fermecător la unison.

Într-o seară, se întîmplă să fie singure în salonul lambrisat cu stejar. Petrecuseră fără clipă de plictiseală o întreagă zi ploioasă; acum era aproape de căderea serii; lumînările nu fuseseră încă aduse; pe măsură ce se întuneca, amîndouă deveniră gînditoare și tăcute. Un vînt de apus huia în înălțimi prin apropierea casei, aducînd cu sine dinspre îndepărtatul ocean nori amenințători și ploaie cu furtună: totul era vijelie dincolo de vechile zăbrele, totul pace adîncă dincoace de ele. Shirley stătea la fereastră și cerceta cu ochii norii de pe cer, pîcla de deasupra pămîntului, prindea în auz anumite note ale rafalelor de vînt ce se jeluiau ca niște spirite torturate — note care, de n-ar fi fost atît de tînără, veselă și sănătoasă, i-ar fi scuturat nervii cutremurați ca un fel de semn, ca un bocet prevestitor; dar pe această culme a vieții și în deplina înflorire a frumuseții, notele acestea nu făceau decît să-i îmboldească gîndurile. Fragmente de dulci balade îi răsunau în auz; din vreme în vreme cînta cîte o strofă: accentele se supuneau neliniștitelor îndemnuri ale vîntului; se întețeau odată cu năvala răbufnirilor și se stingeau după trecerea lor. Retrasă în cel mai îndepărtat și întunecos capăt al încăperii, abia zărindu-i-se silueta în lumina roșietică a focului fără flăcări, Caroline pășea de colo-colo murmurînd numai pentru sine fragmente de poezii bine memorate. Vorbea foarte încet, dar Shirley o auzea; și în timp ce fredona domol, stătea și asculta. Suna astfel:

Obscurest night involved the sky,
The Atlantic billows roar'd,
When such a destined wretch as I,

Washed headlong from on board,
Of friends, of hope, of all bereft,
His floating home for ever left.[1].

Aici fragmentul se încheie ; fiindcă duiosul cîntec fredonat de Shirley, pînă atunci plin și cuceritor, devenise doar un susur stins.

— Spune mai departe, o îndemnă.

— Atunci cîntă și dumneata mai departe. Nu făceam decît să repet *The Castaway*[2].

— Știu ; dacă îți amintești toată poezia, spune-o pe toată.

Și cum se făcuse aproape întuneric, iar la urma urmei domnișoara Keeldar nu era un auditoriu chiar așa de temut, Caroline începu s-o recite. O rostea ca și cum ar fi trăit-o. Marea dezlănțuită, marinarul care se îneca, vasul nesigur scuturat de furtună — pe toate auzeai cum le trăiește ; și încă mai vii decît toate se dezvăluia inima poetului, care nu plîngea de mila „naufragiatului" ci, într-un ceas de chin fără lacrimi, părăsit de Dumnezeu, crea o similitudine cu propria-i nefericire, prin soarta acelui marinar uitat de oameni, și striga din adîncurile unde se zbătea :

No voice divine the storm allayed,
No light propitious shone,
When, snatch'd from all effectual aid,
We perish'd — each alone !
But I — beneath a rougher sea,
And whelm'd in deeper gulfs than he.[3]

— Sper că William Cowper[4] se află acuma liniștit și senin în ceruri, spuse Caroline.

[1] Noaptea cea mai întunecată învăluie cerul, / Talazurile Atlanticului vuiesc, / Cînd un nefericit cu destin ca al meu, / Smuls năprasnic de pe punte, / Lipsit de prieteni, de nădejde și de toate, / Își părăsește pentru totdeauna căminul plutitor.

[2] Naufragiatul.

[3] Nici un glas divin n-a potolit furtuna, / Nici o lumină prietenoasă nu s-a arătat, / Cînd, jefuiți de orice ajutor adevărat, / Am pierit — fiecare stingher ! / Ci eu — mă aflu sub o mare și mai furioasă, / Și înghițit de prăpăstii și mai adînci decît el.

[4] Poet englez (1731—1800).

— Ți-e milă de cîte a avut de suferit pe pămînt ? întrebă domnișoara Keeldar.

— Mi-e milă de el, Shirley ! Altceva ce aș putea să fac ? Era cu inima aproape zdrobită cînd a scris poezia, și mai că-ți frînge inima atunci cînd o citești. Dar a găsit alinare scriind-o — sînt încredințată că a găsit ; iar darul acesta al poeziei — cel mai divin dintre cîte i-au fost hărăzite omului — a fost menit, cred eu, să aline suferințele atunci cînd sînt gata să rănească de moarte. Părerea mea, Shirley, este că nimeni n-ar trebui să scrie poezie pentru a arăta în văzul tuturor cît de deștept e și cît de multe știe. Pe cine poate interesa o astfel de poezie ? Cine caută știință multă — cui îi pasă de cuvinte umflate în poezie ? Și cine nu se înduioșează de simțire — simțire autentică — oricît de simplu, chiar mai stîngaci exprimată ?

— În orice caz, pe dumneata se pare că te înduioșează ; și nu încape îndoială că ascultînd poezia asta a lui Cowper, descoperi niște imbolduri care îl stăpîneau pe poet cu puterea vîntului ce zguduia corabia — iar aceste imbolduri nu numai că nu-i dădeau răgaz să stea și să înflorească fie și o singură strofă, dar îi puneau la îndemînă și forța trebuitoare pentru a duce întregul la deplină desăvîrșire. Ai izbutit să o recitești cu voce sigură, Caroline ; asta mă miră.

— Mîna lui Cowper n-a tremurat cînd a scris versurile : de ce mi-ar șovăi mie glasul atunci cînd le repet ? Poți să fii convinsă, Shirley : nici o lacrimă n-a pătat manuscrisul *Naufragiatului*. Eu nu aud în el nici un hohot de durere, numai strigătul deznădejdii ; dar cred că de îndată ce strigătul a fost slobozit, a dispărut din inimă și durerea aceea de moarte ; că a plîns potop de lacrimi amare și apoi s-a liniștit.

Shirley își încheie balada trubadurescă. Se opri scurt, și aproape imediat spuse :

— Pe Cowper l-ai fi putut iubi fie și numai pentru a avea privilegiul de a-i aduce alinare.

— Nu l-ai fi iubit niciodată pe Cowper, răspunse numaidecît Caroline. Nu era făcut să fie iubit de femei.

— Ce vrei să spui ?

— Exact ce ai auzit. Știu că există pe lume anumite firi — și firi foarte nobile, foarte alese totodată — de care dragostea nu se apropie niciodată. S-ar fi putut să-l

cauți pe Cowper cu gîndul de a-l iubi ; dar te-ai fi uitat la el, l-ai fi compătimit, și ai fi trecut mai departe ; ai fi fost alungată de un simțămînt al imposibilului, al nepotrivirii, la fel cum restul echipajului a fost smuls de lîngă tovarășul lor care se îneca de către puterea irezistibilă „a talazurilor dezlănțuite".

— Poate că ai dreptate. Dar cine ți-a spus dumitale lucrurile astea ?

— Și ce am afirmat despre Cowper aș putea afirma despre Rousseau. A fost Rousseau vreodată iubit ? A iubit cu pasiune ; dar pasiunea lui a găsit vreodată răspuns ? Sînt convinsă că nu. Și dacă ar exista vreun Cowper sau Rousseau femeie, aș susține același lucru și despre ele.

— Dar te-am întrebat cine ți-a spus lucrurile astea ? Moore cumva ?

— De ce trebuie să-mi fi spus cineva ? Eu nu am instinct ? Nu pot să ghicesc făcînd comparații ? Moore n-a vorbit niciodată cu mine despre Cowper, despre Rousseau ori despre dragoste. Glasul pe care îl auzim atunci cînd sîntem singure mi-a vorbit despre tot ce știu în privința asta.

— Și-ți plac firile de felul lui Rousseau, Caroline ?

— Deloc, luate ca întreg. Îmi plac însă nespus anumite însușiri ale lor : anumite sclipiri divine din firea lor îmi iau ochii și-mi fac sufletul să strălucească. Pe urmă, din nou îi disprețuiesc. Sînt alcătuiți din lut și aur. Gunoiul și mineralul brut alcătuiesc o grămadă de slăbiciuni ; luați ca întreg, îmi stîrnesc sentimentul că sînt nefirești, nesănătoși, respingători.

— Aș îndrăzni să spun că față de un Rousseau aș fi mai îngăduitoare decît dumneata, Cary ; deși dumneata însăți ești supusă și contemplativă, îți plac lucrurile grave și practice. Apropo, probabil că resimți foarte adînc lipsa vărului dumitale Robert, acum cînd nu vă mai vedeți deloc.

— Așa este.

— Și el trebuie să-ți simtă lipsa.

— Asta nu se întîmplă.

— Nu-mi pot închipui, urmă Shirley, care de o vreme luase obiceiul de a amesteca în conversație numele lui Moore, chiar și dacă s-ar fi părut că n-are ce căuta acolo, nu pot să-mi închipui decît că ținea la dumneata, de

vreme ce te lua atît de mult în seamă, stătea de vorbă cu dumneata și te-a învățat atîtea lucruri.

— Niciodată n-a ținut la mine ; niciodată n-a mărturisit că ar ține la mine. Făcea tot ce-i stătea în putință pentru a dovedi că doar mă suportă.

Hotărîtă să nu alunece pe panta îmbietoare a exagerării atențiilor lui Robert față de ea, Caroline se obișnuise ca totdeauna să se gîndească și să vorbească despre lucrurile astea cît mai rar cu putință. Avea motivele ei proprii să aibă mai puțin decît oricînd speranțe fericite pentru viitor, să aibă mai puțină îngăduință față de amintirile plăcute ale trecutului.

— Atunci e de la sine înțeles, remarcă domnișoara Keeldar, că în schimb nici dumneata nu făceai decît să-l suporți.

— Shirley, bărbații și femeile sînt atît de deosebiți unii de alții, se află pe poziții atît de diferite ! Femeile au atît de puține lucruri la care să se gîndească — bărbații atît de multe ; poți purta prietenie unui bărbat, și el să fie aproape indiferent față de tine. Multe dintre cele care îți înveselesc viața pot să depindă de el, și în același timp nici una dintre sclipirile de interes ce îi luminează o clipă ochii să n-aibă vreo legătură cu tine. Robert obișnuia într-o vreme să se ducă la Londra și rămînea acolo uneori cîte o săptămînă, alteori două ; ei, uite, cîtă vreme era plecat îi simțeam absența ca pe un imens gol ; îmi lipsea ceva ; Briarfieldul era mult mai plicticos. Bineînțeles că îmi rămîneau ocupațiile mele obișnuite ; și totuși îmi lipsea. Stînd singură serile, mi se întîmpla deseori să simt o convingere ciudat de nestrămutată și pe care n-o pot descrie : mi se părea că în cazul cînd un vrăjitor sau vreun spirit mi-ar fi oferit, în clipa aceea, ocheanul prințului Ali (îți mai aduci aminte de *O mie și una de nopți ?)* și dacă, folosindu-mă de el, aș fi putut să mă uit la Robert — să-l văd unde este, ce face — mi-aș fi dat seama, într-un chip izbitor, cît de necuprinsă este prăpastia ce se cască între unul ca el și una ca mine. Înțelegeam limpede că oricît de strîns legate de el ar fi gîndurile mele, ale lui rămîn totuși cu desăvîrșire străine de mine.

— Caroline, întrebă deodată, repede, domnișoara Keeldar, nu ți-ai dori să ai o ocupație — o meserie ?

— Mi-o doresc în fiece clipă. În situația de astăzi, mă întreb deseori pentru ce oi fi venit pe lume. Tînjesc după ceva care să-mi ocupe și să-mi pună la treabă capul și miinile, să-mi absoarbă gîndurile.

— Poate munca singură face fericită o ființă omenească ?

— Nu ; dar poate oferi mai multe soiuri de cazne și ne împiedică astfel să ne lăsăm inimile frînte de un singur chin atotstăpînitor. Pe lîngă asta, munca încununată de succes îți oferă și unele recompense ; o viață goală, obosită, singuratică și lipsită de speranță nu-ți dă nici una.

— Se spune însă că munca grea și profesiile savante le masculinizează pe femei, le fac aspre, lipsite de feminitate.

— Și ce importanță are dacă femeile nemăritate și care niciodată n-au să se mărite sînt sau nu sînt neatractive și neelegante ? — dacă sînt cu bun-simț, prezentabile și îngrijite e prea de ajuns. Tot ce se poate cere mai mult unor fete bătrîne, în ce privește înfățișarea, este să nu jignească prea adînc ochii bărbaților atunci cînd le întîlnesc pe stradă ; în afară de asta ar trebui să li se îngăduie, fără prea mult dispreț, să fie cît le place lor de preocupate, de grave, de anoste la chip și îmbrăcăminte.

— Parcă ai fi și dumneata fată bătrînă, Caroline, cu atîta înfocare vorbești.

— Am să fiu fată bătrînă ; ăsta mi-e destinul. Niciodată n-am să mă mărit cu un Malone ori un Sykes — și nimeni de alt soi n-are să vrea vreodată să se însoare cu mine.

După asta urmă o lungă tăcere. Shirley o rupse. Și încă o dată numele de care părea să fie vrăjită îi apăru aproape cel dintîi pe buze.

— Lina — nu-i așa că Moore îți spunea cîteodată Lina ?

— Da, în țara lui de baștină e uneori folosit ca diminutiv pentru Caroline.

— Ei, Lina, îți aduci aminte că într-o zi am observat ceva nepotrivit la părul dumitale — o buclă lipsă în partea dreaptă — și cum mi-ai spus că Robert e de vină fiindcă ți-a tăiat odată o șuviță groasă de acolo ?

— Da.

— Dacă este, și a fost întotdeauna atît de indiferent față de dumneata cum spui, de ce ți-a luat o șuviță de păr ?

— Nu știu — ba da, știu : a mea e isprava, nu a lui. Toate lucrurile de felul ăsta numai eu le-am făcut. Trebuia să plece la Londra, ca de obicei ; și în noaptea dinaintea plecării lui, am găsit în coșul de lucru al soră-si o șuviță de păr negru — o buclă scurtă, rotundă. Hortense mi-a spus că e a fratelui ei și-i o amintire. El stătea lîngă masă ; m-am uitat la capul lui — are un păr bogat ; pe la tîmple îi atîrnau o mulțime de asemenea bucle. M-am gîndit că îmi poate da și mie una. Știam că mi-ar face plăcere s-o am și i-am cerut-o. A răspuns că primește, dar cu condiția să-și poată și el alege o șuviță din capul meu. Așa se face că el a luat o șuviță lungă de la mine și eu una scurtă de la el. Eu o mai am pe-a lui, dar e foarte probabil că el a pierdut-o pe a mea. A mea a fost isprava, una dintre prostiile acelea mărunte care îți întristează inima și îți aduc flăcări în obraji cînd te gîndești la ele — una dintre amintirile acelea mărunte dar tăioase care mereu revin și îți cresteează ca niște fine lame de cuțit respectul față de tine însăți, fac să-ți scape de pe buze, cînd ești singură, exclamații bruște, ca de om ieșit din minți.

— Caroline !

— Da, Shirley, în anumite privințe *mă cred* o proastă ; și *într-adevăr* mă disprețuiesc. Dar am promis să nu te transform în duhovnicul meu ; fiindcă nu-mi poți răspunde cu slăbiciune la slăbiciune : dumneata nu ești o făptură slabă. Cît de pătrunzător te uiți la mine acum ! Întoarce-ți privirile limpezi, puternice, ca de vulturiță : e o jignire să le aținteșți așa asupra mea.

— Ce fire interesantă ești ! Slabă, fără îndoială ; dar nu în sensul în care îți închipui. — Intră !

Ultimul cuvînt fusese rostit ca răspuns la o bătaie în ușă. Din întîmplare domnișoara Keeldar era chiar acolo, iar Caroline în partea cealaltă a camerei. Văzu cum Shirley primește în mînă o hîrtie și auzi cuvintele :

— Din partea domnului Moore, domnișoară.

— Aduceți luminări, spuse domnișoara Keeldar.

Caroline rămase în așteptare.

— O chestiune de afaceri, anunță gazda.

Dar cînd veniră luminările, nu desfăcu hîrtia și n-o citi. Chiar atunci se anunță că sosise Fanny de la casa parohială, și nepoata preotului plecă.

CAPITOLUL XIII

Alte chestiuni de afaceri

Pe Shirley o cuprindea uneori o stare de tihnită moleșeală ; existau perioade cînd își afla desfătarea într-o deplină inactivitate a mîinii și ochiului — momente în care gîndurile ei, simpla existență, faptul că lumea se afla împrejur și cerul deasupra păreau să-i poată aduce o atît de desăvîrșită fericire, încît nu mai era nevoie să miște nici măcar un deget ca să-și sporească bucuria. Deseori, după o dimineață plină de treburi, petrecea o întreagă după-amiază însorită stînd întinsă și nemișcată pe iarbă, la poalele vreunui copac cu umbră primitoare. Nu avea nevoie de nici o altă tovărășie în afară de aceea a Carolinei și îi era de ajuns s-o știe că se află prin preajmă ; nu pretindea nici un alt spectacol în afară de cerul adînc și albastru și norișorii ce alunecau departe și în înalt pe întinderea lui ; nici un alt sunet în afară de zumzetul albinelor și foșnetul frunzelor. În astfel de ceasuri, singura carte de care avea nevoie era cronica vagă a amintirilor, sau enigmatica pagină a presupunerilor privind viitorul ; pe fiecare dintre ele se revărsa din ochii ei tineri o lumină minunată care îi îngăduia să citească ; veneau clipe cînd în jurul buzelor înflorea un zîmbet ce lăsa să se vadă sclipiri din poveste ori din prorocire — nu era un zîmbet trist, și nici întunecat. Soarta fusese mărinimoasă cu fericita visătoare și făgăduia s-o mai răsfețe și de acum încolo. În trecut existau fragmente de vrajă ; în viitor nădejdi îmbietoare.

Și totuși într-o zi, cînd Caroline se apropie ca să o scoale, gîndindu-se că stătuse de-ajuns culcată, se uită în jos și văzu cu mirare că Shirley avea pe obraz broboane ca de rouă ; ochii ei cei frumoși erau umezi și învăluiți de lacrimi.

— Shirley, *tu* de ce plîngi ? întrebă Caroline apăsind fără să vrea pe cuvîntul „tu“.

Domnișoara Keeldar zîmbi și își întoarse capul plin de vioiciune înspre cea care pusese întrebarea.

— Fiindcă îmi face teribil de mare plăcere să plîng ; inima mi-e veselă și totodată tristă ; dar tu, copilaș bun și răbdător — de ce nu-mi ții tovărășie ? Eu nu plîng decît cu lacrimi minunate, pe care numaidecît le șterg : tu ai putea să plîngi cu lacrimi amare, dacă ai vrea.

— De ce să plîng cu lacrimi amare ?

— Pasăre singuratică și stingheră ! fu singurul răspuns.

— Și tu nu ești tot atît de singuratică, Shirley ?

— În inimă — nu.

— Ehei ! Și ce s-a cuibărit acolo, Shirley ?

Dar la întrebarea de acum Shirley se mulțumi să rîdă voios și să se ridice sprintenă. Peste o clipă spuse :

— Am visat — un simplu vis din toiul zilei ; fără nici o îndoială luminos, dar probabil deșert.

La vremea aceea domnișoara Helstone se lepădase îndeajuns de iluzii ; arunca în viitor priviri suficient de grave și își închipuia că știe foarte bine cum aveau să se desfășoară destinul ei și al altor cîțiva. Dar vechile asociații de idei încă mai aveau înrîurire asupră-i, și tocmai acestea, dimpreună cu puterea obișnuinței, o mai aduceau destul de des seara la pîrleazul de pe cîmp și lîngă bătrînul mărăciniș de unde avea privire deschisă peste Hollow.

Într-o noapte, în noaptea de după întîmplarea cu acea hîrtie nedesfăcută, se găsea la locul ei obișnuit așteptînd semnalul — așteptînd zadarnic ; în seara aceea nu se aprinse nici o lampă. Zăbovi pînă ce înălțarea unor anume constelații îi atrase atenția că e tîrziu și îi dădu semnal de plecare. La întoarcere, trecînd pe lîngă Fieldhead, frumusețea locurilor scăldate de lună îi atrase privirile și îi opri pasul pentru o clipă. Copacii și clădirea se înălțau tăcuți sub cerul noptatic și bolta senină a cerului ; o paloare sidefie tivea clădirea ; o plăcută aură cafenie o îmbrățișa de jur împrejur ; umbre de un verde-închis alunecau peste acoperișul cu cunună de stejar. Pavajul lat din fața era și el inundat de o lucire palidă ; licărea ca și cum o vrajă i-ar fi transformat granitul în marmură

de Paros; pe spațiul argintat odihneau limpede conturate două umbre negre ale unor siluete omenești. Siluetele acestea rămaseră mai întîi nemișcate și mute; pe urmă porniră în pas armonios și vorbiră încet ca într-o murmurare de cîntec. O privire încordată le cerceta cînd ieșiră din spatele trunchiului de cedru.

„Să fie doamna Pryor și Shirley?"

Shirley e cu siguranță. Cine altcineva poate să aibă o linie atît de mlădioasă, de mîndră și plină de grație? Pe urmă, i se vede chiar și fața: e destinsă și gînditoare, voioasă și meditativă, ironică și tandră. Nefiindu-i teamă de umezeală, nu și-a pus nimic pe cap; buclele îi joacă slobode; îi învăluie gîtul și îi mîngîie umerii cu inelele lor mișcătoare. O podoabă de aur lucește între faldurile pe jumătate strînse ale eșarfei ce și-a pus-o în jurul bustului și o piatră prețioasă mare licărește pe mîna ce o ține adunată. Da, Shirley este.

Prin urmare alături de ea e, bineînțeles, doamna Pryor!

Da, în cazul cînd doamna Pryor și-a înălțat statura pînă la șase picioare și și-a lepădat austerele veșminte de văduvă deghizîndu-se în bărbat. Silueta care pășește alături de domnișoara Keeldar e un bărbat — un bărbat înalt, tînăr, voinic — este arendașul ei, Robert Moore.

Perechea vorbește încet, vorbele pe care le schimbă nu pot fi înțelese. Să stai o clipă și să privești nu înseamnă să tragi cu urechea; iar de vreme ce luna revarsă lumină atît de limpede și chipurile li se disting așa de bine, cine poate rezista unei atracții atît de interesante? După cîte s-ar părea, Caroline nu e în stare, fiindcă rămîne locului.

Fusese o vreme cînd, în nopți de vară, Moore obișnuise să se plimbe cu ruda lui așa cum se plimba acum cu moștenitoarea domeniului. Deseori Caroline se dusese cu el în sus pe vîlcea, după apusul soarelui, ca să adulmece prospețimea pămîntului, într-un loc unde o întindere de ierburi înmiresmate așternea covor peste o terasă, la buza unei rîpe adînci, iar de pe întunecatul fund al acesteia se înălța un murmur ce te făcea să te gîndești la cîntecul duhurilor acelui singuratic fir de apă care gemea printre pietrele ude și între malurile acoperite de bălării, pe sub bolta ramurilor de anin.

„Eu eram mai apropiată de el, se gîndi Caroline, și nu era obligat să se poarte cu mine ceremonios; și n-aveam nevoie decît de prietenie. Obișnuia să mă țină de mînă; pe a ei nici n-o atinge. Și totuși Shirley nu e mîndră de iubirea ei. În înfățișare nu mai arată aceeași fală, nu i-a mai rămas decît puțin în gesturi; dar asta îi stă în fire și altfel nu se poate purta; e ceea ce păstrează neschimbat și în clipele de totală indiferență și în cele de supremă încordare. Robert trebuie să gîndească așa cum gîndesc și eu — că în clipa aceasta se uită la un chip foarte frumos; dar el trebuie să gîndească asta cu minte de bărbat, nu cu mintea mea. Shirley are în ochi o flacără atît de generoasă și atît de gingașă! Acum zîmbește — ce-o fi făcînd-o să zîmbească atît de drăgălaș? Văd că Robert i-a remarcat frumusețea, și trebuie să i-o fi observat cu inima lui de bărbat, nu prin nebuloasele mele percepții de femeie. Am impresia că sînt două duhuri puternice și fericite; pavajul argintat de acolo îmi aduce aminte de țărmurile albe ce ne închipuim că se întind dincolo de apele morții. Au ajuns la țărmurile acelea și pășesc pe ele împreună. Dar eu ce sînt — așa cum stau aici în umbră, ghemuită în ascunzătoare și cu mintea mai întunecată decît însăși ascunzătoarea? Eu sînt făptură de pe lumea asta, nu duh — o biată făptură muritoare, osîndită, care, cufundată în neștiință și deznădejde, se întreabă pentru ce s-a mai născut și ce rost are în lume viața ei; ce minte mai stă veșnic torturată de întrebarea către care liman o va duce viața în cele din urmă și cine o va sprijini pînă cînd va trebui să pășească în moarte?

Asta e cea mai grea încercare dintre toate cele ce le-am avut de înfruntat pînă astăzi; totuși am fost pe deplin pregătită pentru ea. Am renunțat la Robert și am renunțat pentru Shirley, încă din prima zi cînd am auzit că a sosit; din prima clipă cînd am văzut-o — bogată, tînără, și frumoasă. Acum îl are; este iubitul ei; e dragostea lui. Iar atunci cînd au să fie căsătoriți are să-i devină și mai dragă. Pe măsură ce are s-o cunoască mai bine pe Shirley, Robert are să-și aștearnă sufletul la picioarele ei. Or să fie fericiți împreună, și eu nu le pizmuiesc fericirea; dar gem sub apăsarea suferinței; unele dintre durerile mele sînt cumplit de chinuitoare. Într-adevăr

n-ar fi trebuit să mă nasc; s-ar fi cuvenit să mă sufoce încă de la primul țipăt."

Shirley făcu un pas în lături ca să culeagă o floare înrourată și împreună cu însoțitorul ei porni pe o cărare ce trecea pe aproape de poartă; cuvintele începură să li se audă deslușit. Caroline nu se gîndea să stea și s-asculte; plecă de acolo neauzită, iar razele lunii sărutară zidul pe care umbra ei îl întunecase. Cititorului îi este acordat privilegiul de a rămîne și de a încerca să priceapă ce se poate din vorbele schimbate între cei doi.

— Nu pot înțelege pentru ce nu ți-a hărăzit natura un cap de buldog, fiindcă ai o îndărătnicie de buldog, spunea Shirley.

— Nu-i o părere chiar măgulitoare; sînt oare atît de josnic?

— Și mai ai încă ceva din felul cum același animal își vede pe tăcute de treburile sale. Nu dai nici un semn de prevenire; vii tiptil pe la spate, înhați, și nu-ți mai scapă.

— Astea sînt presupuneri; nu m-ai văzut niciodată procedînd așa; față de dumneata n-am fost buldog.

— Simpla dumitale tăcere arată din ce rasă faci parte. Cît de puțin vorbești, dar cu cîtă grijă îți pui la punct planurile! Vezi departe; calculezi.

— Cunosc purtările oamenilor ăstora. Am strîns informații cu privire la intențiile lor. Scrisoarea mea de aseară ți-a adus la cunoștință că procesul lui Barraclough s-a terminat și a fost condamnat la deportare; confrații săi au să caute răzbunare. O să-mi alcătuiesc planurile așa fel ca să le zădărnicesc pe ale lor, sau, cel puțin, să fiu pregătit să le fac față; asta-i tot. Acum, după ce ți-am explicat totul cît de limpede am putut, ar urma să înțeleg că am aprobarea dumitale pentru ce ți-am propus?

— Am să fiu alături de dumneata atîta vreme cît rămîi în apărare. Da.

— Perfect! Fără nici un alt ajutor — chiar și dacă te-ai fi opus ori nu ai fi fost de acord — cred că aș fi procedat exact așa cum am de gînd să procedez acum; dar într-un alt spirit. De data asta sînt mulțumit. Luată în mare, situația îmi place.

— Cred că într-adevăr îți place; este evident, te încîntă treaba pe care o ai de făcut chiar mai mult decît te-ar încînta o comandă de postav pentru armată venită din partea guvernului.

— Fără îndoială că o socotesc corespunzătoare.

— Așa ar spune și bătrînul Helstone. E însă adevărat că în ce privește motivele există o nuanță care le deosebește: poate chiar multe și puternice. Să vorbesc cu cu domnul Helstone? Dacă vrei, vorbesc.

— Procedează așa cum crezi de cuviință; propria dumitale judecată, domnișoară Keeldar, te va duce pe calea cea bună. Eu însumi sînt sigur că m-aș putea bizui pe ea într-o încurcătură mai gravă; dar trebuie să te informez că domnul Helstone este în momentul de față cam pornit împotriva mea.

— Știu, am aflat totul despre neînțelegerile voastre. Fii sigur că au să se risipească; în împrejurările de față n-are să poată rezista la tentația unei alianțe.

— M-aș bucura să-l avem de partea noastră: e un om dintr-o bucată.

— Și eu cred la fel.

— E o lamă de cuțit cam veche și puțin ruginită; dar tăișul și oțelul au rămas de cea mai bună calitate.

— Bine, o să-l ai de partea dumitale, domnule Moore; adică în cazul cînd am să-l pot cuceri.

— Pe cine n-ai putea cuceri dumneata?

— Poate că pe paroh, nu; dar am să depun toate eforturile.

— Eforturi! Are să se încline la primul cuvînt — la un zîmbet.

— În nici un caz. Are să mă coste mai multe cești de ceai, niscaiva pîine prăjită și prăjituri și o vastă desfășurare de reproșuri, mustrări și argumente. S-a făcut cam răcoare.

— Cam tremuri, văd. Eu sînt de vină, fiindcă te țin aici? Totuși e atît de plăcut; mie mi-e chiar cald; și o societate ca a dumitale e pentru mine o plăcere atît de rară. Dacă ai avea un șal mai gros...

— Aș putea să stau mai mult, să uit cît e de tîrziu, lucru care ar amărî-o pe doamna Pryor. La Fieldhead avem un program matinal și riguros, domnule Moore; sînt sigură că și sora dumitale tot așa procedează la vilă.

— Da; numai că Hortense și cu mine am stabilit între noi cea mai fericită înțelegere din lume — fiecare să facă după cum îi place.

— Şi dumitale cum îţi place să procedezi ?

— Trei nopţi pe săptămînă dorm la fabrică. Dar eu am nevoie de puţină odihnă ; iar cînd e lună şi frumos, deseori hoinăresc prin Hollow pînă în zori.

— Pe vremea cînd eram copil, domnule Moore, dădaca îmi spunea poveşti despre zînele care ar fi fost văzute prin Hollow. Asta se întîmpla înainte ca tata să construiască fabrica, şi cînd aici era un colţ foarte retras. Eşti în primejdie să cazi sub vreo vrajă.

— Mi-e teamă c-am şi căzut, spuse Moore cu glas mai slab.

— Dar sînt lucruri şi mai primejdioase decît zînele şi de care trebuie să te fereşti, urmă domnişoara Keeldar.

— Mai primejdioase, încuviinţă Moore.

— Mult mai primejdioase. De pildă, cum ţi-ar plăcea să te întîlneşti cu Michael Hartley, nebunul acela de ţesător calvinist şi iacobin ? Se spune despre el că ar fi un braconier înrăit, şi că deseori pleacă noaptea cu puşca la el.

— Am avut mai demult norocul să mă întîlnesc cu omul acesta. Într-o noapte ne-am ciorovăit multă vreme amîndoi. A fost o întîmplare destul de ciudată ; mi-a plăcut.

— Ţi-a plăcut ? Îţi admir gusturile. Michael nu-i întreg la minte. Unde l-ai întîlnit ?

— În cea mai adîncă, mai întunecoasă parte a văii, unde e apa mică şi tufărişul des. Am stat amîndoi jos, lîngă podul de bîrne. Era noapte cu lună, dar cu cerul acoperit şi bătea un vînt grozav. Am stat de vorbă.

— Despre politică ?

— Şi despre religie. Cred că luna era chiar plină şi Michael cît se poate mai ieşit din minţi ; rostea într-una tot felul de blasfemii ciudate, după obiceiul antinomicnilor.

— Te rog iartă-mă, dar cred că trebuie să fi fost aproape la fel de nebun ca şi el, dacă ai stat să-l asculţi.

— Aiurelile lui sînt teribil de interesante. Omul ăsta ar fi pe jumătate poet, dacă n-ar fi ajuns cu totul maniac ; şi probabil un proroc, dacă n-ar fi un depravat. Mi-a adus la cunoştinţă cu toată seriozitatea că iadul mi-a pregătit încă de pe acuma locşorul care mi se cuvine ; că pe fruntea mea citeşte pecetea diavolului ; că de la bun început am fost un proscris. Îmi spunea că împotriva mea se

pregăteşte pedeapsă dumnezeească şi că într-o noapte a avut o vedenie în care i s-au arătat şi unealta şi felul osîndei mele. Am încercat să aflu mai multe, dar n-a mai stat şi a plecat zicînd : „Sfîrşitul nu s-a arătat încă".

— De-atunci l-ai mai văzut vreodată ?

— Cam vreo lună mai tîrziu, pe cînd mă întorceam de la tîrg, m-am întîlnit cu el şi cu Moses Barraclough, amîndoi într-o avansată stare de beţie ; stăteau pe marginea drumului şi făceau nişte rugăciuni demente. S-au legat de mine şi mi-au spus că sînt Satana, mi-au strigat să pier şi au început să zbiere rugîndu-se să fie apăraţi de ispită. Şi din nou, acum vreo cîteva zile, Michael s-a ostenit să vină pînă la birou la mine, cu capul gol, numai în cămaşă — fiindcă haina şi căciula şi le-a lăsat amanet la cîrciumă ; a venit să-mi aducă plăcutul mesaj că, după cîte ştie, domnul Moore ar trebui să-şi pună în ordine treburile, fiindcă, aşa crede el, în curînd îngerul Domnului se va arăta să-i ceară sufletul.

— Şi lucrurile astea le iei chiar aşa în glumă ?

— Vai de sufletul lui, băuse săptămîni în şir şi se găsea la un pas de delirium tremens.

— Ce importanţă are asta ? Cu atît mai mult e în stare să încerce a-şi duce la îndeplinire propriile profeţii.

— N-ar avea nici un rost să las ca asemenea prostii să mă calce pe nervi.

— Domnule Moore, acasă !

— De pe acum ?

— Ia-o direct peste cîmp, nu ocoli pe drumul de la plantaţii.

— E încă devreme.

— E tîrziu ; în ce mă priveşte, eu intru în casă. Îmi promiţi că în noaptea asta n-ai să hoinăreşti prin vîlcea ?

— Dacă doreşti dumneata.

— Da, doresc. Te-aş putea întreba dacă nu cumva consideri că viaţa n-are nici o valoare ?

— Nici pe departe ; dimpotrivă, de o bucată de vreme consider viaţa mea ca nepreţuită.

— De o bucată de vreme ?

— În momentul de faţă existenţa nu mai este pentru mine nici lipsită de ţel şi nici lipsită de speranţă ; acum trei luni era. Atunci simţeam că sînt pe punctul de a mă îneca şi chiar aş fi vrut să închei socotelile. Şi deodată mi s-a întins o mînă — o mînă atît de gingaşă încît mai

că nu îndrăzneam să mă încred în ea: și totuși, forța ei m-a salvat de la ruină.

— Și ești într-adevăr salvat?

— Deocamdată! Sprijinul dumitale mi-a mai dat o șansă.

— Păstrează-ți viața și folosește-o cît mai rodnic. Nu te mai oferi drept țintă lui Michael Hartley, și noapte bună!

Domnișoara Helstone promisese că are să petreacă seara următoare la Fieldhead; își ținu făgăduiala. Între timp petrecuse cîteva ceasuri foarte întunecate. Cea mai mare parte din vreme stătuse închisă în camera ei; într-adevăr, nu ieșise de acolo decît pentru a lua împreună cu unchiul ei masa și, pentru a-i preveni întrebările, o anunțase pe Fanny că are treabă să-și transforme o rochie și preferă să lucreze sus, ca să nu fie mereu întreruptă.

Și lucră cu înverșunare; mînui acul fără întrerupere, fără încetineală; dar mintea îi mergea mai repede decît degetele. Din nou, și cu mai multă convingere ca oricînd, dorea să aibă o ocupație precisă, — indiferent cît de grea, indiferent cît de plictisitoare. Trebuia să stăruiască încă o dată pe lîngă unchiul ei, însă voia ca mai întîi să ceară sfatul doamnei Pryor. Capul se trudea cu alcătuirea planurilor de viitor la fel de harnic ca și degetele cu întocmirea faldurilor și cusutul muselinei subțiri a rochiei de vară întinse pe canapeaua albă la picioarele căreia stătea. Din vreme în vreme, în toiul acestei duble îndeletniciri, o lacrimă îi umplea ochii și cădea peste mîinile-i harnice; dar acest semn de zbucium se arăta rar și dispărea cu grabă; durerea ascuțită trecea, păienjenișul din fața ochilor pierea; iarăși punea ața în ac, aranja iar cutele și faldurile, lucra mai departe.

Tîrziu după-amiază se îmbrăcă; ajunse la Fieldhead și intră în salonul de stejar tocmai cînd se servea ceaiul. Shirley o întrebă de ce venise atît de tîrziu.

— Fiindcă a trebuit să-mi termin rochia, răspunse Caroline. În zilele astea frumoase și însorite încep să mă rușinez cu rochia de lînă; așa că mi-am pus la punct o rochie mai ușoară.

— În care arăți așa cum îmi place mie să te văd, zise Shirley. Ești o fată care arăți într-adevăr ca o doamnă, Caroline. Nu credeți, doamnă Pryor?

Doamna Pryor nu făcea niciodată complimente și rareori arunca vreo observație, favorabilă sau altfel, cu privire la înfățișarea cuiva. De astă dată se mulțumi să-i dea buclele deoparte de pe obraz, în vreme ce Caroline se așeza lîngă dînsa, să-i mîngîie linia ovală a feței și să remarce:

— Te-ai cam subțiat, draga mea, și ești cam palidă. De dormit dormi bine? Ai în ochi o privire pierdută.

Și se uita la ea cu îngrijorare.

— Am uneori visuri deprimante, răspunse Caroline. Iar dacă se întîmplă ca noaptea să stau trează un ceas sau două, toată vremea îmi trece prin minte că pentru mine casa parohială a devenit doar o locuință veche și apăsătoare. Știți că e foarte aproape de cimitir; aripa din spate a clădirii e grozav de veche și se spune că bucătăriile de vară aflate în partea aceasta ar fi fost ridicate pe pămîntul cimitirului și sub ele s-ar afla morminte. Tare aș mai vrea să plec de acolo.

— Draga mea! Doar n-oi fi superstițioasă?

— Nu, doamnă Pryor; dar am impresia că încep să fiu tot mai nervoasă. Văd lucrurile în culori mai întunecate decît obișnuiam pînă acum. Mă cuprind temeri pe care nu le-am avut niciodată — nu de strigoi, dar de semne prevestitoare de rău și de întîmplări nenorocite; simt pe suflet un fel de greutate inexplicabilă pe care aș da orice pe lume s-o pot scutura, dar nu izbutesc.

— Ciudat! exclamă Shirley. Eu n-am niciodată stări dintr-astea.

Doamna Pryor nu spuse nimic.

— Vremea frumoasă, zilele senine, decorul plăcut nu mai sînt în stare să-mi procure vreo plăcere, continuă Caroline. Serile liniștite pentru mine nu mai sînt liniștite; lumina lunii, pe care pînă acum o simțeam mîngîietoare, mi se pare doar întunecată. Să fie slăbiciune a minții, doamnă Pryor, sau ce să fie? Nu mai am nici o putere; deseori mă lupt împotriva ei. Stau și raționez; dar prin rațiune și eforturi nu pot aduce nici o schimbare.

— Ar trebui să te plimbi mai mult, spuse doamna Pryor.

— Să mă plimb! Dar mă plimb destul: umblu pînă cînd sînt gata să cad din picioare.

— Draga mea, ar trebui să pleci pentru o vreme din casa asta.

— Aș pleca bucuroasă de aici, doamnă Pryor, dar nu într-o excursie sau vizită fără rost. Aș vrea să fiu guvernantă, cum ați fost și dumneavoastră. V-aș fi foarte recunoscătoare dacă ați fi bună să stați de vorbă cu unchiul meu despre treaba asta.

— Ce prostie ! interveni Shirley. Ce idee ! Să fii guvernantă ! Mai bine să fii sclavă încă din capul locului. De ce ar fi nevoie de una ca asta ? De ce să visezi la un pas atît de dureros ?

— Draga mea, vorbi doamna Pryor, ești prea tînără ca să fii guvernantă și prea puțin rezistentă ; îndatoririle ce revin unei guvernante sînt adesea foarte grele.

— Eu cred că tocmai de niște îndatoriri grele am nevoie ca să fiu ocupată.

— Să fii ocupată ! strigă Shirley. Cînd stai degeaba ? În viața mea nu mi-a fost dat să văd o fată mai harnică decît tine ; toată vremea muncești. Vino încoace, continuă ea, vino să stai lîngă mine, să iei o ceașcă de ceai și să te mai întremezi. Prin urmare nu prea îți pasă de prietenia mea, dacă vrei să mă părăsești ?

— Ba zău că țin foarte mult la ea, Shirley ; și nu vreau să te părăsesc. Niciodată n-o să mai găsesc o prietenă atît de dragă.

La aceste cuvinte, domnișoara Keeldar puse mîna ei într-a Carolinei, cu un gest brusc și plin de dragoste, susținut din plin de expresia feței.

— Dacă crezi așa, ar fi preferabil să mă folosești mai din plin și nu să fugi de mine. Nu pot suferi să mă despart de oamenii de care m-am legat sufletește. Uite, și doamna Pryor spune cîteodată că ar vrea să mă părăsească și că aș putea să am lîngă mine pe cineva care mi s-ar potrivi mai mult decît dînsa. Aș fi dispusă la treaba asta la fel cum aș fi gata să schimb o mamă de modă veche cu o ființă mai la curent cu moda și mai stilată. Cît despre tine — de, începusem să mă măgulesc cu gîndul că sîntem foarte bune prietene ; că tu ții la Shirley aproape tot atît de mult cît ține și Shirley la tine : și ea nu-și precupețește dragostea.

— Dar o *iubesc* pe Shirley — din zi în zi o iubesc mai mult ; însă asta nu-mi dă putere, nici nu mă face fericită.

— Și ai fi mai puternică și mai fericită dacă te-ai duce să trăiești ca o ființă supusă printre oameni cu totul străini ? Nici pomeneală ; experiența asta nu trebuie nici măcar încercată. Îți spun eu că ar da greș. Nu stă în firea ta să suporți viața tristă pe care o duc de obicei guvernantele ; te-ai îmbolnăvi ; nici nu vreau să mai aud.

După ce rosti foarte hotărît această interdicție, domnișoara Keeldar făcu o pauză. Dar curînd reîncepu, arătînd tot oarecum *courroucée*[1] :

— Fiindcă este bucuria mea zilnică să mă uit după bonețica de casă și baticul de mătase ce se ivesc printre copacii de pe pajiște și să aflu că liniștita, deșteapta și înțeleapta mea tovarășă și îndrumătoare se întoarce lîngă mine ; că are să fie aici în cameră și o să mă pot uita la ea, o să pot sta de vorbă cu ea ori am s-o las în pace, după cum ne-o plăcea la amîndouă. Poate că e un fel cam egoist de a vorbi — știu că este ; dar sînt vorbele care cu de la sine putere îmi vin pe buze ; așa că le dau glas.

— Ți-aș scrie, Shirley.

— Și ce înseamnă scrisorile ? Doar un fel de *pis-aller*[2]. Bea puțin ceai, Caroline ; mănîncă ceva — nu mănînci nimic. Rîzi, fii veselă, și rămîi acasă.

Domnișoara Helstone clătină din cap și oftă. Își dădea seama cît de greu îi va veni să convingă pe cineva s-o ajute ori să încuviințeze îndeplinirea acelei schimbări în viață pe care ea o credea a fi de dorit. De-ar fi să se conducă numai după propria ei judecată, gîndea că tot va fi în stare să găsească un leac, poate dureros, dar eficient, pentru suferințele care o torturau. Numai că asemenea gînduri — întemeiate pe împrejurări cu neputință de explicat vreunui om, și cu atît mai puțin domnișoarei Keeldar — apăreau în ochii oricui, în afară de ai ei, fantastice și de neînțeles, și prin urmare stîrneau împotrivire.

Era adevărat că nu exista deocamdată vreun motiv de ordin bănesc pentru a părăsi un cămin confortabil și a-și „lua o slujbă", după cum existau toate probabilitățile ca unchiul să găsească o cale pentru a-i asigura traiul pe toată viața. Așa gîndeau prietenele ei și, după cîte aveau putința să vadă, judecau foarte corect ; însă acestora nu

[1] Mînioasă (fr.).
[2] Tot ce poate fi mai rău (fr.).

le trecea prin minte nimic despre ciudatele suferințe ale Carolinei, de care cu atîta ardoare dorea să se elibereze ori să se lecuiască — nu bănuiau nimic despre nopțile de chinuri și zilele de jale. Era cu neputință să le explice sau să spere că va afla vreun mod de a le explica ; singurul ei plan era acela de a aștepta și a îndura. Mulți dintre cei lipsiți de hrană și îmbrăcăminte duceau o viață mai luminoasă și nutreau speranțe mai promițătoare decît ale ei ; mulți, deși hărțuiți de sărăcie, îndurau suferințe mai puțin dureroase.

— Ei, acum te-ai mai liniștit ? întrebă Shirley. Accepți să rămîi acasă ?

— N-am să plec fără să am încuviințarea prietenelor mele, fu răspunsul ; dar cred că odată cu trecerea vremii vor fi siliți să gîndească la fel ca mine.

În acest timp, doamna Pryor nu părea deloc să se simtă la largul său. Extrema ei rezervă obișnuită îi îngăduia rareori să vorbească deschis sau să-i iscodească pe ceilalți. Îi treceau prin minte un noian de întrebări pe care niciodată nu se aventura să le formuleze ; dădea în sinea sa sfaturi pe care limba nu le rostea. Dacă ar fi fost singură alături de Caroline, poate că ar fi spus ceva cu privire la cele discutate ; însă prezența domnișoarei Keeldar, oricît de obișnuită ar fi fost cu ea, îi pecetluia buzele. Acum, ca și într-o mie de alte împrejurări, scrupule inexplicabil de puternice o împiedicau să intervină. Își arăta grija față de domnișoara Helstone doar într-un mod ocolit, întrebînd-o dacă nu o dogorăște prea tare focul, punînd un paravan între cămin și fotoliul ei, închizînd o fereastră pe unde își închipuia că s-ar strecura vreun curent rece, aruncîndu-i deseori priviri încărcate de neliniște. Shirley făcu un fel de rezumat :

— După ce am nimicit planul tău, și sper că am izbutit să te conving, am să clădesc numai eu singură unul nou. În fiece vară fac o excursie. În vara asta am de gînd să petrec două luni fie la lacurile scoțiene, fie la lacurile din Lake District ; prin urmare acolo am să mă duc, dar numai dacă primești să mergi și tu cu mine : dacă refuzi, nu fac nici un pas de aici.

— Ești foarte drăguță, Shirley.

— Am să fiu foarte drăguță, dacă o să mă lași ; doresc din tot sufletul să fiu drăguță. Asta-i obiceiul și nenorocirea mea, știu, să-mi închipui că toată lumea trebuie să asculte de mine ; dar în privința asta cine-i altfel ? Oricum ar fi însă, atunci cînd căpitanul Keeldar se simte bine, are la dispoziție tot ce-i trebuie, printre altele și un camarad înțelept și cumsecade, îi face nemărginită plăcere să-și închine strădaniile ce-i stau în putință pentru fericirea acelui camarad. Și crezi că n-o să fim fericite, Caroline, acolo în munți ? O să mergem în Highlands[1]. Dacă suporți călătoria pe mare o să ne ducem în insule : Hebridele, Shetland, insulele Orkney. Ți-ar face plăcere ? Văd eu bine că da ; doamnă Pryor, vă rog să fiți martoră ; fața ei strălucește ca soarele de îndată ce pomenesc de lucrurile astea.

— Mi-ar plăcea foarte mult, răspunse Caroline pentru care, într-adevăr, gîndul de a face o astfel de călătorie era nu numai agreabil, ci și grozav de înviorător.

Shirley își frecă mîinile de bucurie.

— Ia te uită, pot și eu să trag un folos ! exclamă cu însuflețire. Pot să-mi folosesc banii pentru o faptă bună. Mia mea de lire pe an nu rămîne doar un teanc de bancnote murdare și guinei gălbejite (dar să vorbesc respectuos despre amîndouă, fiindcă pe amîndouă le ador), ci, s-ar putea să însemne sănătate pentru cei bolnavi, putere pentru cei slabi, mîngîiere pentru necăjiți. Eram hotărîtă să scot din ei ceva mai de seamă decît o casă veche și frumoasă unde să trăiesc, și rochii de satin pe care să le îmbrac ; mai mult decît atenție din partea cunoștințelor și laude din partea celor săraci. A venit vremea începutului. În vara asta — Caroline, doamna Pryor și eu mine mergem pe Atlanticul de Nord, dincolo de Shetland — poate pînă la insulele Faroe. O să vedem foci la Suderoe și, fără îndoială, sirene la Stromoe. Caroline rîde, uită-te, doamnă Pryor : *eu* am făcut-o să rîdă ; *eu* am înveselit-o.

— Mi-ar plăcea grozav să merg, repetă domnișoara Helstone. Tînjesc să ascult zgomotul valurilor — al valurilor Oceanului, și să le văd așa cum mi le-am închipuit în visurile mele, ca niște maluri de lumină verde ce se leagănă, încoronate cu ghirlande înspumate, care mereu dispar și mereu reînvie, mai albe decît crinii. M-ar încînta să trec pe lîngă țărmurile acelor insulițe de stîncă unde păsările mării trăiesc și se înmulțesc nedecimate de oameni. O să umblăm pe urmele scandinavilor din ve-

[1] Regiune muntoasă în extremitatea nordică a Scoției.

chime — ale normanzilor ; aproape c-o să putem zări țărmurile Norvegiei. Simt o foarte vagă desfătare trezită de planurile tale, dar *este* o desfătare.

— Și-acum, în ceasurile tale de veghe din timpul nopții ai să te gîndești la Fitful Head, la pescărușii care zboară țipînd ascuțit în jur, la talazurile care se sparg de malurile lui, mai curînd decît la mormintele de sub bucătăriile de vară de la casa parohială ?

— Am să încerc ; și în loc să mă gîndesc la zdrențe de giulgiu, la resturi de sicrie, la oase și țărînă omenească, o să-mi închipui foci tolănindu-se la soare pe țărmuri singuratice, pe-acolo pe unde n-a călcat picior de pescar sau de vînător ; la crăpături de stîncă pline cu ouă ca perlele, cuibărite în iarbă de mare ; la stoluri de păsări fericite împrăștiate peste nisipuri albe.

— Și ce-are să se întîmple cu greutatea aceea inexplicabilă despre care spuneai că te apasă pe cuget.

— Am să încerc s-o dau uitării gîndindu-mă la stăpînirea Craiului Adîncurilor asupra unei turme de balene ce se năpustesc dinspre gheţurile veșnice detunînd prin noianul vinețiu și lichid ; o sută poate dintre ele bălăcindu-se, străfulgerînd, rostogolindu-se sub privegherea unui patriarh mascul îndeajuns de uriaș ca să fi fost zămislit înainte de Potop, o făptură asemeni aceleia pe care bietul Smart[1] o avea în minte cînd a spus :

Strong against tides, the enormous whale
Emerges as he goes.[2]

— Sper că frumoasa noastră corabie n-are să întîlnească o asemenea mulțime, sau turmă cum îi spui tu, Caroline (după cîte bănuiesc, visezi că mamuții mărilor ies la păscut pe la poalele „colinelor veșnic înverzite" și înghit ciudate nutrețuri pe văile printre și deasupra cărora se rostogolesc valurile mării). N-aș avea deloc chef ca patriarhul balenelor să ne răstoarne corabia.

— Tu te-aștepți să vezi sirene, nu-i așa, Shirley ?

— Una în orice caz ; pentru mai puțin nici nu stau de vorbă. Și ar trebui să se arate cam în felul acesta : Eu am să mă plimb singură pe punte, cam tîrziu, către faptul

[1] Christopher Smart (1722—1771), poet englez.
[2] Fără să-i pese de puterea valurilor, balena uriașă / Se înalță din mers.

unei seri de august, privind și fiind privită de o lună plină ; deasupra valurilor are să se înalțe ceva alb peste care luna se revarsă tăcută și fermecătoare, acel ceva alb licărește și se dă la fund. Apoi iar se ridică. Mi se pare că îl aud strigînd cu glas ca de om ; te chem și pe tine din cabină, îți arăt cum o imagine strălucitoare ca alabastrul se înalță din valul întunecat. Amîndouă vedem părul lung, brațul ridicat și mai alb decît spuma, oglinda ovală și lucitoare ca o stea. Alunecă mai aproape ; acum vedem limpede un chip de om ; un chip asemănător cu al tău, ale cărui trăsături armonioase și puse (iartă-mi cuvîntul, dar e cel mai potrivit) — ale cărui trăsături armonioase și pure nu sînt dezavantajate de paloare. Se uită la noi, dar nu cu ochii tăi. În privirea lor voluntară citesc o ispită supranaturală ; face semn de chemare. Dacă am fi bărbați, am și țîșni la semnul acela, valul înghețat ar fi luat piept de dragul și mai înghețatei ființe făcătoare de vrăji ; dar cum sîntem femei, rămînem ferite de primejdie, deși nu apărate de spaimă. Ființa aceea înțelege din privirile noastre netulburate ; simte că e neputincioasă ; mînia îi umbrește fruntea ; nu ne poate vrăji, dar ne va înspăimînta ; se înalță mult și alunecă apoi cu întreg trupul pe creasta întunecată a talazului. Ispită și spaimă ! Monstru asemănător cu noi înșine ! Nu te bucuri, Caroline, cînd în cele din urmă, scoțînd un strigăt sălbatic, coboară spre adîncuri ?

— Bine, Shirley, dar nu e ca noi ; noi nu sîntem nici făcătoare de vrăji, nici spaime, nici monștri.

— Se spune că unele din tagma noastră sînt toate trei deodată. Există bărbați care atribuie „femeii", în general, astfel de însușiri.

— Dragele mele, interveni aici doamna Pryor, nu observați că în ultimele zece minute discuția voastră s-a referit numai la lucruri fanteziste ?

— Dar nu e nimic rău în fanteziile noastre — găsiți ceva rău, doamnă ?

— E limpede că nu există sirene — de ce să vorbiți despre ele ca și cum ar exista ? Cum vă poate interesa o discuție despre ceva ce nu există ?

— Nu știu, răspunse Shirley.

— Draga mea, cred că ne vine un musafir. Cîtă vreme vorbeați voi am auzit pași pe pajiște ; ia ascultați : nu scîrțîie acum portița de la grădină ?

Shirley se duse la fereastră.

— Da, vine cineva, anunţă ea şi se retrase de acolo în tăcere; apoi, pe cînd se aşeza la loc, un val de emoţie îi însufleţi chipul, o rază tremurătoare i se aprinse în ochi şi-i îmblînzi privirile. Îşi duse mîna la bărbie, cătă în jos şi păru că se gîndeşte în timp ce rămînea în aşteptare.

Slujnica anunţă pe domnul Moore, iar Shirley se răsuci în loc atunci cînd domnul Moore apăru în uşă. Părea foarte înalt cînd intră în salon şi contrasta puternic cu cele trei doamne dintre care nici una nu se putea lăuda cu o statură deasupra celei obişnuite. Arăta bine, mai bine decît se ştiuse că arată în ultimele douăsprezece luni; un fel de tinereţe reînnoită îi strălucea în ochi şi în coloritul feţei, o nădejde înviorată şi o ţintă precisă îi susţineau ţinuta; în înfăţişarea lui încă se mai vedea tăria, dar austeritatea nu; părea să fie la fel de vesel pe cît era de preocupat.

— Tocmai m-am întors de la Stilbro', îi spuse domnişoarei Keeldar în vreme ce o saluta, şi m-am gîndit să vin şi să-ţi comunic rezultatele misiunii.

— Ai făcut bine că nu m-ai lăsat în nesiguranţă şi ai sosit la timp potrivit. Ia loc; încă n-am terminat ceaiul. Eşti destul de englez ca să apreciezi un ceai, sau rămîi totuşi credincios cafelei?

Moore preferă ceaiul.

— Mă obişnuiesc să devin un englez naturalizat; obiceiurile străine mă părăsesc unul după altul.

Apoi prezentă doamnei Pryor omagiile sale şi o făcu în chip foarte potrivit, cu o modestie gravă ce stătea bine vîrstei lui în comparaţie cu a doamnei. Pe urmă se uită la Caroline — nu, totuşi, pentru prima oară — privirile îi mai căzuseră asupra ei; se înclină înspre ea, aşa cum şedea pe scaun, îi întinse mîna şi o întrebă ce mai face. Lumina dinspre fereastră nu cădea asupra domnişoarei Helstone, fiindcă stătea cu spatele într-acolo; un răspuns liniştit, deşi rostit cam încet, gesturi cumpănite, dimpreună cu ocrotirea prietenească a începutului de amurg, ascunseră vederii toate simptomele trădătoare. Nimeni n-ar fi putut spune că tremura sau roşise, că inima i se zbătuse ori nervii i se înfioraseră, nimic nu vădea emoţie: niciodată n-au fost schimbate saluturi mai lipsite de efuziune. Moore se aşeză în scaunul liber de lîngă ea şi în faţa domnişoarei Keeldar. Îşi alesese bine locul; apărată de cercetări atente prin însăşi apropierea dintre ei, acoperită încă şi mai mult de întunericul ce creştea cu fiecare clipă, vecina lui îşi recăpătă nu numai *aparenţa* ci *adevărata* stăpînire a simţămintelor care săriseră să se răzvrătească încă din clipa cînd îi fusese rostit numele.

Moore discuta cu domnişoara Keeldar.

— Am fost la cantonament, spunea acum, şi am avut o întrevedere cu colonelul Ryde. A fost de acord cu planurile şi mi-a promis sprijinul solicitat; ba chiar mi-a oferit un număr de oameni mai mare decît cel de care am nevoie — şase soldaţi îmi ajung. Nu am de gînd să mă las copleşit de tunici roşii; astea-s bune mai mult pentru paradă decît pentru altceva; principala nădejde tot în civilii mei o pun.

— Şi în căpitanul lor, interveni Shirley.

— Cum, căpitanul Keeldar? întrebă Moore zîmbind vag şi fără să-şi înalţe privirile.

Tonul de ironie cu care rostise cuvintele acestea era foarte respectuos şi reţinut.

— Nu, replică Shirley, răspunzînd zîmbetului; căpitanul Gérard Moore, care după cîte cred are multă încredere în vitejia braţului său drept.

— Înarmat cu rigla din birou, completă Moore. Reluîndu-şi seriozitatea obişnuită, continuă: Cu poşta din seara asta am primit o notă de la ministrul de Interne ca răspuns la nota mea. S-ar zice că cei de la Londra sînt cam îngrijoraţi de starea lucrurilor de-aici, din nord; condamnă mai cu seamă indolenţa şi lipsa de bărbăţie a proprietarilor de fabrici; spun, aşa cum am spus eu întotdeauna, că în împrejurările de faţă a rămîne cu mîinile în sîn e un act criminal, că laşitatea înseamnă cruzime, de vreme ce amîndouă pot doar să încurajeze dezordinile şi să ducă în cele din urmă la izbucniri sîngeroase. Iată nota, am adus-o ca s-o citeşti şi dumneata; poţi vedea şi teancul acesta de ziare cu relatări despre noi măsuri luate la Nottingham, la Manchester şi prin alte locuri.

Scoase scrisori şi ziare şi le puse în faţa domnişoarei Keeldar. În vreme ce gazda citea, el îşi bău ceaiul în linişte; dar, deşi păstra tăcerea, posibilităţile sale de observaţie nu păreau deloc absente de la datorie. Fiind aşezată puţin mai în spate, doamna Pryor nu intra în raza vederii lui, însă cele două doamne mai tinere erau foarte avantajos plasate.

Pe domnișoara Keeldar, care ședea chiar în fața lui, o vedea fără nici un efort ; de îndată ce ridica ochii, privirile în chip firesc o întîlneau mai întîi pe ea ; și cum ceea ce mai rămăsese din lumina zilei — licărirea dinspre apus — cădea asupra ei, chipul îi apărea în relief pe fundalul lambriurilor întunecate. Shirley păstra încă pe obrazu-i luminos coloritul căpătat cu cîteva minute mai înainte ; genele negre ale ochilor lăsați în jos pentru citit, linia închisă la culoare dar delicată a sprîncenelor, valul aproape negru al buclelor dădeau prin contrast chipului ei îmbujorat aspectul fermecător al petalelor unei flori roșii de cîmp. Atitudinea ei avea grație naturală și efecte artistice izvorau din faldurile bogate și lucitoare ale rochiei de mătase — o rochie simplă dar splendidă — datorită apelor luminoase ale coloritului, bătaia și urzeala avînd sclipiri adînci și schimbătoare asemeni nuanțelor de pe gîtul fazanului. Sticlirile micii brățări de la mînă înfățișau contrastul dintre aur și fildeș ; întreaga imagine avea ceva strălucitor. Trebuie presupus că așa gîndea Moore, de vreme ce ochii îi zăboveau îndelung asupra-i, dar rareori îngăduia simțămintelor sau părerilor să i se dezvăluie pe chip. Temperamentul lui era înzestrat cu o anume doză de sînge rece și întotdeauna prefera să arboreze o înfățișare temperată nu lipsită de amabilitate, dar serioasă.

Privind drept în fața lui nu putea s-o vadă pe Caroline, fiindcă stătea chiar alături de el ; trebuia, prin urmare, să facă niște mici manevre pentru a o cuprinde bine în cîmpul său de observație ; se lăsă pe speteaza scaunului și cătă în jos către ea. Nici el și nici altcineva n-ar fi putut descoperi strălucire la domnișoara Helstone. Așezată în umbră, fără flori sau podoabe, îmbrăcată în rochia modestă de muselină fără vreo culoare în afara unei dungi înguste de albastru pal, cu obrajii neîmpurpurați și neînviorați de emoție, însuși castaniul părului și al ochilor fiindu-i ascuns în lumina săracă, arăta, prin comparație cu Shirley Keeldar, ca o schiță grațioasă în creion alături de un tablou cu colorit orbitor. De cînd o văzuse Robert ultima oară, adînci schimbări se petrecuseră în ființa ei ; nu s-ar putea afirma sigur dacă celălalt își dădea seama ; nu spuse nimic în privința asta.

— Ce face Hortense ? întrebă încet Caroline.

— Foarte bine ; dar se plînge că n-are nici o ocupație ; îți duce lipsa.

— Spune-i că și eu îi simt foarte mult lipsa, și că în fiecare zi scriu și citesc cîte ceva în franțuzește.

— Are să mă întrebe dacă mi-ai spus să-i transmit salutări ; ține foarte mult la treaba asta. Știi că îi place să i se acorde atenție.

— Cele mai calde salutări ; și spune-i, te rog, că oricînd are vreme să-mi scrie un bilețel, m-ar bucura nespus dacă mi-ar trimite vești despre dînsa.

— Numai să nu uit ; nu sînt chiar cel mai sigur mesager cînd e vorba de complimente.

— Nu, nu uita, Robert ; nu e vorba de nici un compliment — e din adîncul inimii.

— Și prin urmare ar trebui transmis fără întîrziere ?

— Dacă ești bun.

— Hortense are să fie gata să verse lacrimi. E foarte slabă de fire în privința elevei ei ; totuși uneori îți reproșează că prea te supui fără abatere presiunilor unchiului tău. Afecțiunea, ca și dragostea, e nedreaptă din cînd în cînd.

Caroline nu dădu nici un răspuns la această observație ; fiindcă inima îi era într-adevăr tulburată, iar dacă ar fi îndrăznit și-ar fi dus batista la ochi. Tot dacă ar fi îndrăznit i-ar fi spus că pînă și florile din grădina de la Hollow's Cottage îi erau dragi ; că micul salon din casa aceea reprezenta pentru ea raiul pe pămînt ; cît tînjea să se poată întoarce acolo, aproape tot atît de mult cît tînjise prima femeie, după alungare, să mai poată vedea o dată Edenul. Dar neîndrăznind să rostească asemenea fraze, rămase liniștită ; ședea blîndă alături de Robert și aștepta ca el să mai spună ceva. Atîta amar de vreme trecuse de cînd această apropiere îi era familiară — atît amar de vreme de cînd glasul lui îi vorbea ! Dacă fie și numai cu o umbră de probabilitate, sau doar de posibilitate, ar fi putut închipui că întîlnirea de atunci îi face plăcere lui Robert, ar fi trăit o adîncă bucurie. Totuși, chiar îndoindu-se că-i face plăcere — cu groaza că ar putea să-l plictisească — primea harul întîlnirii așa cum o pasăre captivă ar primi o rază de soare strecurată printre gratiile coliviei ; n-avea rost să mai stea în cumpănă — să se opună simțămîntului de fericire pe care îl trăia ; a fi lîngă Robert înseamnă a fi readusă la viață.

Domnișoara Keeldar puse jos hîrtiile.

— Și toate aceste valuri amenințătoare te bucură sau te întristează ? își întrebă arendașul.

— Nici una, nici alta, pe de-a-ntregul ; dar e sigur că mi s-au dat indicații. Înțeleg că planul nostru trebuie menținut cu tărie. Îmi dau seama că pregătirea minuțioasă și atitudinea hotărîtă sînt cele mai nimerite mijloace pentru a evita vărsarea de sînge.

Pe urmă o întrebă dacă i-a atras atenția un pasaj anume și primind răspuns negativ, se sculă și se duse să i-l arate ; continuă conversația stînd în picioare în fața ei. Din ceea ce vorbeau reieșea clar că amîndoi se temeau de izbucnirea unor tulburări prin vecinătatea Briarfieldului, dar fără să arate sub ce formă. Nici Caroline și nici doamna Pryor nu puseră întrebări ; subiectul nu părea să fie copt pentru o discuție deschisă ; așa că li se îngădui proprietarei și arendașului să păstreze amănuntele numai pentru ei, fără a fi stînjeniți de curiozitatea ascultătoarelor.

Vorbind cu domnul Moore, domnișoara Keeldar adoptase un ton însuflețit și totodată reținut, confidențial și în același timp demn. Totuși, atunci cînd se aduseră luminările și se ațîță focul, iar lumina îndestulătoare astfel produsă dădu posibilitatea să i se vadă limpede chipul, puteai să observi că era plină de interes, însuflețită, preocupată, nu exista urmă de cochetărie în gesturile ei ; indiferent ce ar fi simțit pentru Moore, își domina simțămintele cu toată seriozitatea. Cu aceeași seriozitate își stăpînea și el simțămintele și își respecta hotărîrile — era evident ; căci nu făcea nici un efort ca să atragă, să ia ochii, ori să impresioneze. Cu toate acestea, izbutea să aibă un vag aer de comandant ; fiindcă vocea mai profundă, deși modulată cu blîndețe, și, din cînd în cînd, hotărîrea mai nezdruncinată reușeau, în chip neintenționat și involuntar, printr-o frază sau un ton ce nu admiteau replică, să înfrîngă accentele molatice și firea excesiv de sensibilă, deși mîndră, ce o caracteriza pe Shirley. Domnișoara Keeldar lăsa să se vadă că discuția cu el o făcea fericită, iar bucuria părea să-i fie dublă — bucurie pentru trecut și pentru prezent, a amintirilor și a speranței.

Ce am spus acum sînt părerile Carolinei despre cei doi ; trăia deplin simțămintele descrise mai sus. Și simțind astfel, încerca să nu sufere ; și totuși suferea cumplit. Suferea, într-adevăr, sfîșietor : cu cîteva minute mai înainte, inima ei hămesită gustase o picătură și o firimitură din acea hrană care, de i-ar fi fost oferită în abundență, ar fi adus bogăție de viață acolo unde viața începea să se stingă ; însă ospățul cel generos îi era smuls din față și întins dinaintea altcuiva, iar ei nu-i rămînea decît să privească de pe margini la desfășurarea banchetului.

Ceasul bătu de nouă : venise vremea ca musafira să plece acasă ; își strînse lucrul și puse în săculeț broderia, foarfecele și degetarul, ură doamnei Pryor noapte bună și liniștită și primi din partea ei o strîngere de mînă mai călduroasă decît de obicei ; pe urmă se apropie de domnișoara Keeldar.

— Noapte bună, Shirley !

Shirley tresări.

— Cum ? Atît de devreme ? Vrei să pleci acum ?

— E nouă și ceva.

— Nici n-am auzit ceasul. Mîine ai să vii din nou și în noaptea asta o să fii fericită, nu-i așa ? Adu-ți aminte de planurile noastre.

— Da, răspunse Caroline. N-am uitat.

Mintea o prevenea că nici planurile acelea și nici orice fel de alte planuri n-ar fi fost în stare să-i redea o liniște sufletească neîntreruptă. Se întoarse spre Robert, care stătea foarte aproape, în spatele ei ; cînd privi în sus, strălucirea luminărilor de pe consolă i se revărsă din plin peste față ; întreaga-i paloare, toate schimbările, toate tristele lor semnificații ieșiră limpede la iveală. Robert avea ochi ageri și, dacă ar fi vrut, ar fi putut să le vadă ; dar nimic nu arătă dacă le observase ori nu.

— Noapte bună ! spuse tremurînd ca varga și întinse cu grabă mîna micuță, nerăbdătoare să se despartă de el cît mai repede.

— Te duci acasă ? o întrebă fără să-i atingă mîna.

— Da.

— A venit Fanny să te ia ?

— Da.

— Oricum, pot să te conduc și eu cîțiva pași ; nu chiar pînă la casa parohială, totuși, pentru ca nu cumva vechiul meu prieten Helstone să mă împuște pe fereastră.

Începu să rîdă și își luă pălăria. Caroline pomeni ceva despre osteneală inutilă ; el îi spuse să-și ia boneta și șalul. Ea fu repede gata și curînd se găsiră amîndoi în aer liber. Moore îi puse brațul sub al său, la fel cum făcea

odinioară — cu gestul acela pe care ea totdeauna îl simțea plin de duioșie.

— Poți s-o iei înainte, Fanny, îi spuse Robert fetei. Te ajungem din urmă.

Și de îndată ce Fanny o luă puțin înainte, Robert prinse mîna Carolinei într-a sa și îi spuse cît de mult se bucură să vadă că e o musafiră obișnuită la Fieldhead : spera că legătura strînsă cu domnișoara Keeldar avea să continue ; o asemenea relație nu putea fi decît plăcută și folositoare.

Caroline îi răspunse că ținea foarte mult la Shirley.

— Și nu încape îndoială că simpatia e reciprocă, declară Moore. Dacă îți spune că ți-e prietenă, poți fi sigură că așa este ; nu e capabilă de prefăcătorie ; disprețuiește ipocrizia. Dar ia spune, Caroline, n-o să te mai vedem niciodată la Hollow's Cottage ?

— Cred că nu, dacă unchiu-meu nu se răzgîndește.

— Și te simți acum foarte singură ?

— Da, destul de singură. În afară de tovărășia domnișoarei Keeldar nu prea mai am nici o bucurie.

— N-ai fost cumva bolnavă în ultima vreme ?

— Nu, deloc.

— Ar trebui să te îngrijești. Ai grijă mai ales să nu renunți la plimbări. Nu știu dacă îți dai seama, dar mi s-a părut că ești cam schimbată — puțin cam abătută și cam palidă. Unchiul tău se poartă frumos cu tine ?

— Da, e la fel cum a fost întotdeauna.

— Asta înseamnă că nu-i prea afectuos ; nici prea multă ocrotire, nici prea multă grijă. Atunci ce te roade ? Spune-mi, Lina.

— Nimic, Robert !

Dar glasul îi tremura.

— Cu alte cuvinte nimic din ce ai fi dispusă să-mi spui ; nu eu sînt omul căruia să te destăinui. Despărțirea e deci pe cale să ne înstrăineze, nu-i așa ?

— Nu știu ; uneori aproape mă tem că da.

— N-ar trebui să se întîmple așa. „Uita-vom ce a fost cîndva, și prieteni dragi vor dispărea ?"

— Robert, eu nu uit.

— Cred că au trecut două luni, Caroline, de cînd n-ai mai fost pe la vilă.

— De cînd n-am mai fost la vilă, da.

— Ai trecut vreodată pe-acolo cînd te duceai la plimbare ?

— Am fost sus, pe deal, cîteodată, seara, și m-am uitat în jos, peste vîlcea. Într-un rînd am văzut-o pe Hortense în grădină udînd florile, și știu la ce oră aprinzi lampa din birou ; din vreme în vreme am așteptat să-i văd strălucirea ; și te-am zărit aplecîndu-te între lampă și fereastră ; știam că ești dumneata — aproape că aș fi în stare să-ți desenez silueta.

— Mă mir că nu te-am întîlnit niciodată ; uneori mă urc și eu pe dealuri, după ce apune soarele.

— Știu că ieși ; era gata să stau de vorbă cu dumneata într-o noapte, atît de pe-aproape ai trecut.

— Zău ? Am trecut pe aproape de tine și nu te-am văzut ! Eram singur ?

— De două ori te-am văzut și niciodată nu erai singur.

— Cu cine eram ? Probabil cu nimeni altcineva decît Joe Scott sau propria-mi umbră aruncată de razele lunii.

— Nu ; nici Joe Scott și nici umbra dumitale, Robert. Prima oară erai cu domnul Yorke ; iar a doua oară ce numești umbra dumitale era o siluetă cu frunte albă și plete întunecate, cu un colier sclipitor în jurul gîtului ; însă doar v-am zărit, și pe dumneata și silueta aceea ca de zînă ; n-am așteptat să aud ce vorbiți.

— S-ar zice că umbli nevăzută. În seara asta am observat că ai un inel la mînă ; n-o fi inelul lui Gyges [1] ? De-acum încolo, cînd o să fiu singur în birou, chiar și în puterea nopții, îmi voi îngădui să mi-o închipui pe Caroline plecată peste umărul meu și citind împreună cu mine aceeași carte, sau șezînd alături ocupată cu treburile ei, dar ridicîndu-și din cînd în cînd ochii nevăzuți ca să-mi citească pe față gîndurile.

— Poți să nu te sperii de asemenea indiscreții ; nu mă apropii de dumneata, rămîn doar în depărtare și urmăresc ce ți se mai întîmplă.

— Seara, după ce se închide fabrica, iar eu hoinăresc de-a lungul gardurilor — sau noaptea, în vreme ce țin locul paznicului — o să-mi închipui că fiecare ciripit de pasăre adormită în cuibul ei și fiece foșnet de frunză sînt

[1] Rege al Lydiei (686—656 î.e.n.), despre care Platon spunea că ar fi găsit un inel ce avea darul să-l facă nevăzut.

o mișcare făcută de tine; umbrele copacilor îți vor împrumuta silueta; în fiece ramură cu flori albe de măceș am să-mi închipui că te zăresc pe tine. Lina, ai să mă urmărești pretutindeni.

— Niciodată n-o să mă aflu acolo unde nu dorești să fiu, nici n-am să văd ori să aud ce dorești să rămînă nevăzut și neauzit.

— Te voi vedea chiar și în fabrică, în plină lumină a zilei; și chiar te-am văzut o dată. Abia acum o săptămînă, ședeam la capătul unei hale din fabrică și fetele lucrau la capătul celălalt, iar într-un grup de lucrătoare care alergau de colo-colo mi s-a părut că zăresc o siluetă asemănătoare cu a ta. Era vreun efect înșelător de lumină și umbră sau vreo amăgitoare rază a soarelui. M-am dus pînă la grupul de acolo; ce văzusem cu pierise; m-am trezit între două fetișcane zdravene purtînd șorțuri.

— N-am să vin niciodată în fabrică după dumneata, Robert, dacă nu mă chemi.

— Și nu e singurul prilej în care imaginația mi-a jucat feste. Într-o noapte, pe cînd mă întorceam tîrziu de la tîrg, am intrat în salonul vilei cu gîndul s-o găsesc pe Hortense acolo; dar în locul ei mi s-a părut că te găsesc pe tine. În cameră nu se afla nici o lumînare; o luase soră-mea sus cu ea; obloanele nu fuseseră trase și bogate raze de lună se revărsau prin ochiurile ferestrei; și acolo te aflai tu, Lina, lîngă tocul ferestrei, puțin plecată într-o parte, așa cum nu rareori ți se întîmplă să stai. Erai îmbrăcată în alb, la fel cum te-am văzut la o reuniune, într-o seară. O jumătate de secundă mi s-a părut că fața ta proaspătă, plină de viață, e întoarsă către mine și mă privește; o jumătate de secundă m-am gîndit să vin și să te iau de mînă, să te cert pentru îndelunga absență și să-ți urez bun venit pentru seara de atunci. Dar după ce am făcut doi pași, vraja s-a risipit; conturul rochiei și-a schimbat forma; trăsăturile chipului s-au topit și n-a mai rămas nimic din ele; îndată ce am ajuns acolo am văzut că în realitate nu rămăsese decît faldul unei perdele de muselină albă și un ghiveci cu o plantă de casă plină de boboci — *„sic transit“, et caetera* [1].

[1] Așa trece, etc. Începutul dictonului latin *Sic transit gloria mundi* (Așa trece slava lumească).

— Prin urmare n-a fost fantoma mea? Era gata să cred că da.

— Nu; nimic altceva decît muselina, ghiveciul și bobocii roșii; o pildă de iluzie pămîntească.

— Mă mir că mai ai timp pentru asemenea iluzii, cînd gîndurile trebuie să-ți fie așa de prinse.

— Și eu mă mir. Dar în mine, Lina, aflu două firi deosebite; una față de lume și față de treburi, și alta acasă și în timpul liber. Gérard Moore e un cîine nemilos dacă îl duci la fabrică sau la tîrg; omul căruia îi spui vărul tău Robert e uneori un visător și trăiește în alte sfere decît aceea a postăvăriei și biroului.

— Dar cele două firi se împacă bine cu dumneata; am impresia că arăți sănătos și liniștit; ai pierdut cu totul aerul acela hărțuit pe care te durea sufletul cînd îl vedeai zugrăvit pe chipul dumitale acum cîteva luni.

— Bagi tu de seamă asta? Sigur, am scăpat de unele greutăți; am trecut de locurile cu stînci primejdioase și am ieșit în largul mării.

— Și, dacă ai vînt prielnic, poți nădăjdui să faci o călătorie bogată în roade?

— Aș putea să *sper*, da; dar speranțele sînt înșelătoare; peste vînturi și valuri nu poți să fii stăpîn; vînturile și furtunile veșnic ridică piedici în calea marinarului; el nu poate să-și scoată din minte că-l pîndește furtuna.

— Dar dumneata ești pregătit pentru asta — ești marinar destoinic și căpitan iscusit, un pilot plin de îndemînare, da, Robert, știi să domolești furtunile.

— Ruda mea are întotdeauna despre mine cea mai bună părere, dar am să-i iau vorbele drept prevestitoare de bine; voi socoti că întîlnindu-mă cu ea în noaptea asta am văzut cum îmi iese în întîmpinare una dintre păsările acelea care pentru marinari sînt vestitoare de noroc.

— Sărmană vestitoare de noroc mai este aceea care nu-i în stare de nimic — nu are nici o putere. Îmi dau seama de neputința mea; n-are nici un rost să-ți spun că vreau să-ți fiu de folos, atîta vreme cît n-o pot dovedi. Îți doresc mult succes; îți doresc destin măreț și fericire adevărată.

— Dar cînd mi-ai dorit altceva? Ce așteaptă Fanny acolo? I-am spus s-o ia înainte. Aha! Va să zică am și

ajuns lîngă cimitir; aici trebuie să ne despărţim, aşa bănuiesc; dacă n-ar fi fost fata asta cu noi am fi mai putut sta cîteva minute pe treptele bisericii. E o noapte atît de frumoasă, o atît de paşnică noapte de vară, încît deocamdată nu prea mă trage inima să mă întorc la Hollow.

— Acum nu putem sta pe treptele din faţa bisericii, Robert.

Caroline rosti vorbele acestea fiindcă Moore o conducea înspre intrarea bisericii.

— Poate că nu, dar trimite-o pe Fanny acasă; spune-i că venim şi noi; cîteva minute nu mai au importanţă.

Orologiul bisericii sună ceasurile zece.

— Acum are să iasă unchiu-meu ca să-şi facă rondul de gardă, şi totdeauna trece prin faţa bisericii şi prin cimitir.

— Şi ce dacă? Dacă n-ar şti Fanny că sîntem aici, mi-ar face plăcere să-l păcălim şi să treacă pe lîngă noi fără să ne vadă. Cînd ar fi el în faţă, noi am putea fi sub fereastra dinspre apus; cînd ar lua-o pe partea dinspre nord, ne-am putea strecura pe lîngă cea din sud; şi într-o clipă am putea să ne ascundem după orice piatră; monumentul acela înalt ridicat de familia Wynne ar fi de-ajuns să ne ascundă cu totul.

— Robert, ce bine dispus eşti în seara asta! Hai pleacă — pleacă, adăugă Caroline cu nerăbdare. Uite, se-aude uşa din faţă...

— Nu vreau să plec; ba, dimpotrivă, am să mai rămîn.

— Ştii bine că unchiu-meu s-ar supăra îngrozitor; mi-a interzis să te mai văd fiindcă eşti iacobin.

— Bizar iacobin!

— Pleacă, Robert, uite-l că vine — îi aud tusea.

— *Diable!* [1] Ciudat lucru — tare aş vrea să mai stau!

— Îţi aduci aminte ce a făcut atunci cînd a dat peste Fanny şi... începu Caroline, dar se opri dintr-o dată.

Cuvîntul următor ar fi trebuit să fie „iubitul", dar nu era în stare să-l rostească; putea să pară dinadins folosit ca să sugereze idei pe care nu avea intenţia să le sugereze — idei aducătoare de amăgiri şi tulburări.

Moore avea mai puţine scrupule.

[1] Drace! (Fr.).

— Şi iubitul ei? întrebă fără să ezite o clipă. Domnul Helstone l-a băgat sub pompă şi i-a făcut o baie zdravănă — aşa-i? Aş zice că şi mie mi-ar face hatîrul ăsta cu destulă mulţumire. Mi-ar plăcea să-l aţîţ puţin pe bătrînul tiran — nu, orice ar fi, nu *împotriva* ta. Dar să facă deosebirea între un iubit şi un văr cred că ar fi în stare, nu?

— Oho! La dumneata nu s-ar gîndi nici pe departe în felul ăsta, sînt sigură că nu; cearta cu dumneata ţine doar de politică şi atît; dar n-aş vrea deloc să întindem coarda prea mult, îl ştii doar cît e de arţăgos. Uite-l c-a ajuns la portiţa grădinii— hai, pentru binele dumitale şi al meu, hai, Robert, pleacă!

Vorbele atît de stăruitoare erau sprijinite prin gesturi de acelaşi fel şi priviri încă mai stăruitoare. Moore îi strînse o clipă între palmele lui palmele împreunate, răspunse privirii ridicate cu o privire îndreptată în jos, rosti „Noapte bună!" şi plecă.

Peste o clipă Caroline se afla lîngă uşa dinspre bucătărie, alături de Fanny. Chiar atunci umbra pălăriei cu boruri întoarse se abătu peste un mormînt luminat de lună; ţeapăn de parcă ar fi înghiţit un baston, parohul ieşi din grădină şi porni cu pas domol, cu mîinile la spate, să străbată cimitirul. Puţin a lipsit ca Moore să nu fie prins; pînă la urmă tot a trebuit să se „pitească", s-o ia pe după biserică şi să se ascundă în spatele fălosului monument al familiei Wynne. A fost silit să rămînă acolo zece minute întregi, cu un genunchi proptit în iarbă, cu pălăria în mînă şi pletele în voia stropilor de rouă, cu ochii negri scăpărători şi cu buzele întredeschise datorită rîsului mut provocat de propria-i stare; căci la trei paşi de el se oprise parohul să admire în voie stelele şi să prizeze tabac.

Se întîmpla, însă, ca în mintea domnului Helstone să nu existe nici măcar o umbră de bănuială; căci fiind de obicei foarte vag informat cu privire la deplasările nepoatei, deoarece considera că nici nu merită osteneala să le urmărească îndeaproape, habar nu avea că toată ziua fusese plecată şi şi-o închipuia stînd în camera ei, ocupată cu lucrul sau cu vreo carte; acolo se şi afla în momentul acela; dar nu cufundată în liniştitele îndeletniciri presupuse de el, ci stînd la fereastră cu inima zbătîndu-i-se în piept şi privind cu nelinişte prin crăpă-

turile oblonului ca să-și vadă unchiul reîntors în casă și vărul scăpat; pînă la urmă dorințele i se împliniră; îl auzi pe domnul Helstone intrînd și îl văzu pe Robert pășind printre morminte, apoi sărind gardul; abia atunci coborî pentru rugăciune. Cînd se reîntoarse în cameră, se întîlni din nou cu amintirea lui Robert. Vedeniile din timpul somnului fură multă vreme evitate; multă vreme stătu lîngă zăbrele, multă vreme privi înspre vechea grădină și biserica încă și mai veche, peste mormintele înșirate unul după altul, cenușii și solemne, desenate limpede sub lumina lunii. Urmări pașii nopții pe cărările-i de stele, pînă departe în „măruntele minute de dincolo de toate"; în gînd, toată vremea se afla împreună cu Moore. Stătea lîngă el; îi auzea glasul; își ținea mîna într-a lui și mîna rămînea mereu caldă între degetele sale. Cînd bătea orologiul bisericii, sau de cîte ori se isca orice alt zgomot, cînd apărea în cameră șoricelul deprins să umble în voie pe acolo — un intrus împotriva căruia pentru nimic în lume n-ar fi lăsat-o pe Fanny să pună vreo capcană — cînd venea și făcea să zdrăngăne lanțul de chei, singurul ei inel, apoi mai stîrnea cîteva foșnete pe masa de toaletă unde întotdeauna îl aștepta un biscuit — Caroline înălța privirile, readusă pentru o clipă în lumea reală. Atunci rostea cu jumătate de glas, ca și cînd s-ar fi împotrivit dojenilor unui îndrumător nevăzut și neauzit:

— Nu mă amăgesc cu visuri de dragoste; dacă mă gîndesc e doar fiindcă nu pot să dorm; bineînțeles știu că o să se însoare cu Shirley.

Și în vreme ce tăcerea se reinstăpînea, sunetele orologiului se stingeau, protejatul cel nedomesticit și necunoscut se retrăgea, Caroline își relua visul, cuibărindu-se la pieptul vedeniilor — ascultîndu-le, stînd de vorbă cu ele. Într-un tîrziu vedeniile păliră; pe măsură ce se apropiau zorile, stelele apuneau și primele licăriri ale zilei risipeau alcătuirile închipuirii; ciripitul păsărelelor atunci trezite din somn le acoperea șoaptele. Povestea plină de înflăcărare, înviorată de pasiune, luată pe aripi de adierile dimineții deveni murmur stins. Acea vedenie care, ivită sub razele lunii, trăia, avea puls, avea mișcare, purta strălucirea sănătății și prospețimea tinereții, îngheță și se făcu cenușie ca o fantomă cînd dădu piept

cu roșeața răsăritului. Se risipi. Și la sfîrșit visătoarea rămase stingheră; se strecură în pat, înfrigurată și abătută.

CAPITOLUL XIV

Shirley își caută mîntuirea în opere de binefacere

„Bineînțeles, știu sigur că o să se însoare cu Shirley, fu primul gînd care îi trecu prin minte a doua zi dimineața. Și trebuie să se însoare cu ea, căci îi poate fi de mare ajutor", urmă apoi cu toată convingerea. Și imediat veni gîndul dureros: „Dar cînd ei *vor fi* soț și soție eu am să fiu dată uitării. Vai! Am să fiu cu totul dată uitării! Și ce... *ce* o să mă fac eu atunci cînd Robert va fi definitiv și pe de-a-ntregul despărțit de mine? Încotro am să apuc? Robert *al meu*. Ce mult aș dori să pot spune pe bună dreptate că e al meu! Dar eu nu sînt decît sărăcie și neputință. Shirley este bogăție și putere; și frumusețe totodată, și dragoste — asta nu pot s-o neg. Aici nu e vorba de o poveste dubioasă; îl iubește, și nu cu simțăminte de duzină; îl iubește, sau îl *va* iubi în așa chip încît el să fie dator să se simtă mîndru că e iubit. Nimeni nu poate ridica nici o obiecție întemeiată. Prin urmare să se căsătorească; dar pe urmă eu n-am să mai însemn nimic pentru Robert. Ca să-i fiu soră, sau alte treburi dintr-astea — mi-e silă. Pentru un bărbat ca Robert am să fiu totul sau nimic; nici o ezitare și nici o vorbă goală nu poate fi suportată. De îndată ce perechea va fi unită, fără îndoială că am să mă despart de ei. Cît despre zăbovitul prin preajma lor, făcînd pe ipocrita și lăsînd să se vadă senine simțăminte de prietenie, cînd sufletul îmi va fi răvășit de cu totul alte emoții — în asemenea hal de decădere n-am să ajung niciodată. A juca rolul prietenului devotat nu mi-ar fi deloc mai ușor decît a-l juca pe acela al dușmanului de moarte; la fel de puțin sînt în stare să le stau în cale pe cît aș putea să-i calc în picioare. Robert e un om de mîna întîi — pentru mine; *l-am* iubit, *îl*

iubesc, *trebuie* să-l iubesc. Aș vrea să fiu nevasta lui, dacă aș putea ; și cum nu pot, nu-mi rămîne decît să plec undeva unde să nu-l mai vad. Există doar o singură alternativă — ori să mă lipesc de el atît de strîns încît să devin o parte din ființa lui, ori să fiu despărțită de el așa cum sînt despărțiți cei doi poli ai unei sfere. Dumnezeule, atunci desparte-mă ! Desparte-ne cît mai grabnic !“

Tot cam astfel de gînduri îi umblau iarăși prin minte și tîrziu după-amiaza, cînd unul dintre personajele ce-o obsedau trecu pe dinaintea ferestrei salonului. Domnișoara Keeldar păși alene pe acolo ; umbletul și înfățișarea lăsau să se vadă acel amestec de melancolie și nepăsare ce alcătuia, în momentele de liniște, aspectul obișnuit al persoanei și atitudinilor sale. În momentele de însuflețire însă, nepăsarea dispărea fără urmă, melancolia căpăta o nuanță de voioșie sinceră minunat îmbinată cu rîsul, cu zîmbetul, cu privirile și alcătuiau laolaltă un simțămînt pe deplin închegat, astfel că voioșia ei nu părea niciodată „trosnet de spini striviți sub talpă“.

— Ce înseamnă asta, de ce n-ai venit să mă vezi astăzi după-amiază, așa cum mi-ai promis ? i se adresă Carolinei îndată după ce intră în cameră.

— N-am avut chef, răspunse foarte sincer domnișoara Helstone.

Domnișoara Keeldar o și cercetase cu priviri scrutătoare.

— Nu ! exclamă Shirley. Văd că nu ai chef să mă iubești ; iar ai căzut într-una din stările acelea ale tale înnegurate și neîndurătoare, cînd omul simte că prezența lui lîngă tine nu este binevenită. Ai asemenea stări. Îți dai seama ?

— Ai de gînd să stai mult, Shirley ?

— Da. Am venit să beau ceaiul și nu pot pleca înainte de a-l bea. Prin urmare o să-mi iau libertatea de a-mi scoate boneta chiar și fără să fiu invitată.

Făcu întocmai, pe urmă rămase în picioare pe covor, cu mîinile la spate.

— Arăți de mai mare dragul, continuă să vorbească tot cercetînd-o atent cu privirile, dar nu fără prietenie, ci mai degrabă cu milă. Grozav de liniștită te mai arăți, aidoma cu o căprioară rănită și care își caută singurătatea. Ți-e frică, oare, că Shirley are să-ți scoată sufletul dacă are să descopere că ești rănită și sîngerezi ?

— De Shirley nu mi-e niciodată frică.

— Dar cîteodată nu poți s-o suferi ; și nu rareori o ocolești. Shirley este în stare să-și dea seama cînd e ocolită și dată deoparte. Dacă aseară n-ai fi plecat spre casă cu cine ai plecat, astăzi ai fi alt om. La cît ai ajuns acasă ?

— Pe la zece.

— Ehei ! Ți-au trebuit trei sferturi de ceas ca să străbați o milă ? Tu, sau Moore, ați zăbovit în halul ăsta ?

— Shirley, vorbești prostii.

— *El* a vorbit prostii — în privința asta nu am nici o îndoială ; ori s-a înfățișat într-un fel anume, ceea ce e de o mie de ori mai rău ; chiar în clipa asta îți văd pe frunte lumina ochilor lui. Aș fi în stare să-l provoc la duel, numai că n-am unde găsi un martor de nădejde. Sînt cumplit de nervoasă, și în aceeași stare am fost toată noaptea și toată ziua de astăzi. Nu mă întrebi din ce pricină, făptură mică, tăcută și peste măsură de sfioasă ce ești, continuă ea după o pauză. N-ai merita să-ți torn în poală toate secretele mele fără să mă rogi. Pe cuvîntul meu că ieri seară aș fi fost în stare să mă iau pe urmele lui Moore cu intenții ucigașe. Am pistoale și știu să mă folosesc de ele.

— Lasă fleacurile, Shirley ! Pe cine l-ai fi împușcat — pe mine sau pe Robert ?

— Pe nici unul, probabil — sau poate că pe mine — ori mai degrabă vreun liliac sau vreo ramură de copac. E un înfumurat — vărul ăsta al tău — un înfumurat calm, serios, rezonabil, cumpănit și plin de ambiție. Parcă îl văd stînd în picioare în fața mea și debitîndu-și vorbirea aceea pe jumătate aspră, pe jumătate duioasă și pînă la urmă venindu-mi de hac (îmi dau foarte bine seama că așa se întîmplă) cu țelurile neclintite și altele asemenea. Iar atunci — mă scoate complet din sărite !

Domnișoara Keeldar începu să se plimbe cu pași iuți prin încăpere în vreme ce repeta cu tărie că nu mai are nici un fel de răbdare față de bărbați în general, dar mai cu seamă față de arendașul pomenit.

— N-ai dreptate, sări Caroline oarecum îngrijorată. Robert nu este înfumurat și nici un bărbat ușuratic. Asta pot să ți-o garantez.

— *Tu* să garantezi pentru el ? Crezi cumva că în privința asta aș putea să țin seamă de vreun cuvînt de-al tău ? Nu poate exista nici o altă mărturie căreia să nu-i dau mai multă crezare decît uneia făcute de tine. Pentru binele lui Moore ai fi în stare să-ți tai și mîna dreaptă.

— Dar nu și să mint ; și fiindcă spun adevărul, trebuie să te asigur că aseară s-a purtat cu mine doar politicos — atît și nimic mai mult.

— N-am întrebat cum s-a purtat, pot ghici și singură. Am văzut pe fereastră cum ți-a luat mîna între degetele lui lungi, de cum ați ieșit pe poartă.

— Asta nu înseamnă nimic. Nu sîntem străini, doar știi bine. Mă cunoaște de foarte multă vreme și sîntem veri.

— Sînt indignată ; și cu asta am încheiat întreaga poveste, răspunse domnișoara Keeldar. Apoi adăugă : toată liniștea și mulțumirea îmi sînt spulberate de manevrele lui. Mereu intervine între mine și tine ; fără el, noi am fi prietene bune ; dar acest înfumurat lung de șase picioare aruncă mereu și mereu umbre asupra prieteniei noastre. Mereu și mereu trece pe unde nu trebuie și acoperă lumina pe care eu doresc s-o văd totdeauna cît mai limpede ; nu se mai satură să facă tot ce-i stă în putință ca să-ți arate că sînt o ființă plicticoasă și primejdioasă.

— Nu, Shirley ; nici vorbă.

— Ba da. N-ai vrut tovărășia mea astăzi după-amiază și asta m-a durut adînc ; tu ești din fire o ființă mai rezervată, dar eu sînt o fire sociabilă, nu pot trăi singură. Dacă am fi lăsate de capul nostru, doar atît, să știi că eu te prețuiesc așa de mult, încît m-aș putea împăca să te am lîngă mine toată vremea și n-aș dori să mă despart de tine nici măcar pentru o frîntură de secundă. Tu n-ai putea să spui același lucru în ce mă privește pe mine.

— Shirley, pot să spun orice dorești. Shirley, țin la tine.

— Mîine ai să dorești să mă ia naiba, Lina.

— Nu, n-are să fie așa. Pe zi ce trece mă obișnuiesc tot mai mult... te îndrăgesc tot mai tare. Știi bine că sînt prea englezoaică pentru a mă arunca dintr-o dată într-o prietenie frenetică. Dar ești într-atîtea privințe mult mai înzestrată decît oamenii obișnuiți — ești atît de deosebită de tinerele noastre pe care le poți întîlni la fiecare pas !

Te stimez, te apreciez nespus ; nu ești niciodată o povară pentru mine, niciodată. Crezi ce-ți spun ?

— În parte, răspunse domnișoara Keeldar zîmbind cam neîncrezătoare. Dar ești o ființă extraordinară ; oricît de cumpănită pari, există undeva în făptura ta o forță și o profunzime nu ușor de identificat și de apreciat ; și pe urmă, fără îndoială că ești nefericită.

— Și oamenii nefericiți sînt doar rareori buni la suflet — asta vrei să spui ?

— Cîtuși de puțin ; vreau mai degrabă să spun că oamenii nefericiți sînt adesea preocupați și nu prea au chef să pălăvrăgească la nesfîrșit cu interlocutori de felul meu. Ba mai mult decît atît, există un soi de nefericire care nu numai că deprimă, dar și macină — și mă tem că la tine despre asta e vorba. Compasiunea ar putea să-ți fie de vreun ajutor, Lina ? Dacă da, primește-o din partea mea : Shirley o oferă cu larghețe și-i garantează puritatea.

— Shirley, eu n-am avut nici o soră — nici tu n-ai avut ; dar în clipa asta înțeleg ca într-o străfulgerare ce fel de sentimente nutresc surorile una față de alta. O afecțiune îngemănată cu însăși viața lor și pe care nici o lovitură de ordin sentimental n-o poate dezrădăcina, pe care micile certuri nu fac decît s-o întunece pentru o clipă ca să se aprindă cu și mai multă strălucire atunci cînd încordarea dispare ; o afecțiune ce nu poate fi pînă la urmă depășită de nici o altă pasiune și față de care dragostea însăși nu-i în stare decît să se ia la întrecere pe tărîmul forței și al adevărului. Dragostea ne chinuie crunt, Shirley ; este atît de sfîșietoare, ne aduce atîta suferință, și cu flăcările ei ne mistuie puterile ; în afecțiune nu se află nici durere și nici flăcări, ci doar încurajare și balsam. Mă simt încurajată și alinată atunci cînd tu — ia aminte : *tu, și numai tu* — te afli în preajma mea, Shirley. Acum mă crezi ?

— Totdeauna cred cu ușurință în lucrurile care îmi fac plăcere. Prin urmare sîntem într-adevăr prietene, Lina, în ciuda acelor umbre ?

— Sîntem într-adevăr prietene, orice ar fi să se întîmple, răspunse Caroline trăgînd-o pe Shirley lîngă ea și așezînd-o pe un scaun.

— Bine, atunci hai să vorbim despre altceva și nu despre Tulburător.

Dar tocmai atunci în încăpere intră preotul, iar acel „altceva“ la care se referise domnișoara Keeldar n-a mai putut fi pomenit decît la plecare; atunci ea a zăbovit puțin în coridor și a vorbit:

— Caroline, aș vrea să-ți spun că am o mare greutate pe suflet; mă mustră conștiința amarnic, de parcă aș fi săvîrșit ori m-aș pregăti să săvîrșesc o crimă. Trebuie să înțelegi că nu e vorba despre conștiința mea *intimă*, ci de aceea de proprietar al pămîntului și al conacului. Am căzut în stăpînirea unui vultur cu gheare de oțel. Mă aflu sub o influență sumbră, cu care nu prea sînt de acord, dar nici nu sînt în stare să-i rezist. Mi-e teamă că nu va trece mult și se va întîmpla ceva la care nici nu vreau să mă gîndesc. Pentru a-mi ușura sufletul și a face tot ce-mi stă în putință ca să împiedic nenorocirea, vreau să mă angajez într-o serie de opere de binefacere. De aceea, nu trebuie să te surprindă dacă vezi că am trecut pe neașteptate la o dispoziție sufletească extrem de generoasă. Nu-mi dau deloc seama cum ar urma să încep, dar trebuie să mă sfătuiești și tu; mîine o să vorbim mai pe larg despre treburile astea; ce te rog acum e doar s-o inviți pe ființa aceea minunată, domnișoara Ainley, să vină pînă la Fieldhead. Mă gîndesc să mă pun sub tutela ei — nu-i așa c-o să aibă o pupilă grozavă? Și spune-i așa, pe departe, că deși am numai intenții bune, sînt cam neglijentă din fire, și atunci are să fie mai puțin scandalizată de ignoranța mea în ce privește societățile de binefacere care oferă nevoiașilor haine și altele.

A doua zi, Caroline o găsi pe Shirley stînd la birou cu o înfățișare foarte gravă și avînd dinainte un registru, un teanc de bancnote și o pungă doldora de monede. Arăta cum nu se poate mai serioasă, dar puțin nedumerită. Îi spuse că își „aruncase privirea“ peste cheltuielile săptămînale ale casei, cu gîndul de a vedea unde ar putea să facă unele reduceri; că tocmai stătuse de vorbă cu doamna Gil, bucătăreasa, și femeia plecase de acolo cu bănuiala că în mintea ei (a stăpînei) ceva nu era fără îndoială la locul lui.

— I-am ținut o predică, spuse Shirley, despre datoria de a cheltui cu grijă, într-un fel cu totul nou pentru ea. Cu atîta convingere i-am vorbit despre economii, încît eu singură m-am mirat; fiindcă, vezi tu, pentru mine este o idee cu totul nouă; niciodată nu m-am gîndit, și încă mai

puțin am vorbit, pînă în zilele din urmă, despre asemenea treburi. Asta însa numai în teorie, căci atunci cînd am ajuns la partea practică n-am putut să reduc nimic. N-am tăria să renunț nici măcar la un singur funt de unt, sau să urmăresc a obține o socoteală limpede asupra modului cum sînt folosite untura, slănina, pîinea, carnea sau orice alt aliment folosit la bucătărie. Știu bine că niciodată n-am făcut la Fieldhead iluminație mare, dar n-am avut tăria să cer lămuriri cu privire la rostul nenumăraților funzi de lumînări de toate soiurile; nu spălăm pentru parohie, totuși am văzut în tăcere numeroase înregistrări de diverse cantități de săpun și praf de înălbit rufele, calculate așa fel încît să satisfacă pe deplin pînă și pe cel mai pretențios om interesat de atitudinea noastră față de aceste articole; carnivoră nu sînt și nu-i nici doamna Pryor, nici măcar doamna Gil însăși, totuși n-am făcut decît să îngaim ceva și să holbez ochii cînd am văzut notele măcelarului și cifrele ce par să dovedească faptul — falsul vreau să spun. Caroline, poți să rîzi de mine, dar de schimbat nu poți să mă schimbi. În unele privințe sînt o lașă — îmi dau seama. În alcătuirea ființei mele un element de bază este lașitatea morală. Am roșit și am lăsat capul în jos în fața doamnei Gil atunci cînd ea ar fi trebuit să bîiguie niște mărturisiri. Mi-a fost cu neputință să adun suficient curaj pentru a face fie și o simplă aluzie, cu atît mai puțin să-i dovedesc că e o escroacă. Nu sînt înzestrată cu demnitate calmă, nu am curaj adevărat.

— Shirley, ce înseamnă accesul ăsta de nedreptate împotriva ta însăți? Știi bine că nu e înclinat să vorbească frumos despre femei, dar unchiul meu spune că nu există în Anglia zece mii de bărbați care să se poată compara cu tine și care într-adevăr să nu știe ce e teama.

— Da, nu știu ce e teama fizică; primejdia niciodată nu mă tulbură. Nu mi-am pierdut deloc firea cînd taurul cel mare și roșu al domnului Wynne s-a ridicat deodată mugind în fața mea, în vreme ce străbăteam singură pășunea, și-a plecat capul fioros și mînjit de noroi și s-a repezit înspre mine; dar mi-a fost teamă cînd am văzut-o pe doamna Gil rușinată și descompusă la față. În anumite privințe ai de două ori — de zece ori mai multă putere decît mine, Caroline; tu, pe care nimeni nu te-ar putea convinge să treci pe lîngă un taur cu înfățișare oricît de

pașnică, i-ai fi arătat cu tărie menajerei mele că a făcut un lucru rău; pe urmă ai fi certat-o, cu blîndețe și înțelepciune; iar la sfîrșit, cred eu, dacă ar fi lăsat să se vadă că se căiește, ai fi iertat-o cu duioșie. Eu nu sînt în stare să mă port așa. Găsesc că, oricum, în ciuda unor înșelăciuni cam exagerate, trăim totuși în cadrul posibilităților noastre; dispun de bani și neapărat trebuie să fac cu ei o treabă bună. Săracii de la Briarfield o duc tare greu: trebuie ajutați. Tu ce crezi că s-ar cuveni să fac, Lina? N-ar fi oare mai bine să împart banii imediat?

— Nu, zău că nu, Shirley; n-ai proceda cu socotință. Deseori mi-am dat seama că tu nu înțelegi prin binefacere decît să împarți șilingi și jumătăți de coroană în mod nepăsător și la întîmplare, ceea ce poate duce la înșelătorii fără număr. Trebuie să ai un prim-ministru, fiindcă altminteri ai să te trezești amestecată într-o mulțime de necazuri. Tu singură ai pomenit de domnișoara Ainley: domnișoarei Ainley am să mă adresez. Dar, între timp, promite-mi că ai să stai cuminte și n-ai să-ncepi să-ți arunci banii în stînga și-n dreapta. Ce de bani mai ai, Shirley! Trebuie să te simți tare bogată cu atîta bănet.

— Da; am impresia că sînt cineva. Nu e o sumă uriașă, dar mă simt răspunzătoare de chipul cum va fi folosită; și să știi că răspunderea asta mă apasă pe suflet mult mai greu decît mi-aș fi închipuit. Se spune că la Briarfield ar fi unele familii care aproape că mor de foame; cîțiva dintre țăranii mei au ajuns într-o stare de plîns; trebuie să-i ajut și am să-i ajut.

— Sînt unii care spun că nu facem bine cînd dăm pomeni săracilor, Shirley.

— Nu vor să-și bată capul cu nimic. Pentru cine nu știe ce-i foamea e ușor să trăncănească despre degradarea adusă de milostenie și așa mai departe; numai că ei uită cît de scurtă e viața și cît de amară poate să fie. Nici unuia dintre noi nu ne e dat să trăim multă vreme; atunci să ne ajutăm unii pe alții în vremuri de lipsă și nenorocire, măcar atît cît ne stă în putință, fără să ținem nici o clipă seama de scrupulele filozofiei găunoase.

— Dar tu îi ajuți pe oameni, Shirley; și pînă acuma ți-ai dovedit din plin dărnicia.

— N-am făcut destul; trebuie să dau mai mult fiindcă altminteri, ascultă-mă pe mine, într-o bună zi sîngele fratelui meu va începe să strige cu glas tare

împotriva mea, acolo sus, în ceruri. Căci la urma urmei, dacă incendiatorii politici vor ajunge pînă la noi ca să ațîțe vîlvătăile luptei și prin împrejurimi și vor încerca să-mi vatăme avutul, ca o tigroaică am să lupt pentru ce-i al meu — știu că așa voi face. Trebuie să ascult glasul Milosteniei atîta vreme cît îmi mai stă în preajmă: de îndată ce glasul acesta va fi înecat de urletele provocatoare ale tîlharilor, întreaga mea făptură se va ridica pentru a se împotrivi și a nu lăsa nimic din mînă. Dacă vreodată săracii se vor aduna și se vor ridica alcătuind o gloată, le voi sta împotrivă ca un aristocrat: dacă încearcă să mă intimideze, trebuie să-i desfid; dacă mă atacă, trebuie să rezist — și am s-o fac.

— Vorbești la fel ca Robert.

— Și simt la fel ca Robert, dar cu mai multă înflăcărare. Numai să se amestece în afacerile lui Robert, sau la fabrica lui, sau să se ridice împotriva lui, și am să-i urăsc. În clipa de față nu sînt o patriciană și nici nu-i socotesc pe săracii din jurul meu drept plebei; dar de îndată ce mi-ar face un rău prin violență, mie sau avutului meu, iar pe urmă ar încerca să ne dicteze condițiile lor, aș da cu totul uitării mila față de nenorocirile și respectul față de sărăcia lor, și în ceea ce-i privește n-aș mai nutri nimic altceva decît dispreț pentru ignoranță și ură pentru nerușinare.

— Shirley — cum îți mai strălucesc ochii!

— Fiindcă sufletul mi-e în flăcări. Oare tu ai fi mai dispusă decît mine să-l lași pe Robert doborît de numărul adversarilor?

— Dacă aș avea puterea ta de a-l ajuta pe Robert, aș folosi-o așa cum ai și tu de gînd s-o folosești. Dacă i-aș putea fi tot atît de prieten cum îi ești tu, i-aș sta alături așa cum ai și tu de gînd să-i stai — pînă la moarte.

— În clipa de față, Lina, deși ochii nu-ți strălucesc, au un licăr viu. Ai coborît pleoapele, dar am zărit în ei o scînteie. Oricum, n-am ajuns încă la luptă. Ceea ce vreau eu să fac e să *previn* pagubele. Nu sînt în stare să uit, nici ziua, nici noaptea, că simțămintele acestea înveninate pe care săracii le poartă împotriva bogaților au luat naștere din suferință: nici nu ne-ar urî și nici nu ne-ar invidia, dacă n-ar socoti că sîntem de atîtea ori mai fericiți decît ei. Pentru a le alina suferințele și a le împuțina astfel ura, trebuie să ofer cu generozitate din îndestularea

mea ; iar pentru ca darurile acestea să aducă roade cît mai bogate, hai să le facem cu chibzuință. Pentru asta trebuie să introducem în sfaturile noastre un spirit diriguitor limpede, calm și practic ; deci du-te și ad-o încoace pe domnișoara Ainley.

Fără nici un alt cuvînt, Caroline își puse boneta și plecă. Poate părea ciudat că nici ea și nici Shirley nu se gîndiseră s-o consulte pe doamna Pryor în legătură cu planurile lor ; dar procedaseră cu înțelepciune. Știau din instinct că în cazul cînd s-ar fi sfătuit cu ea, n-ar fi făcut decît s-o amestece în niște încurcături neplăcute. Era o femeie mult mai informată, mult mai cultă și cu judecată mult mai temeinică decît domnișoara Ainley, însă energia administrativă și priceperea în conducere îi lipseau cu desăvîrșire. Bucuroasă ar fi contribuit cu bănișorii ei puțini la o operă caritabilă, căci dărnicia tainică i se potrivea de minune ; dar la niște proiecte publice, organizate pe scară largă, n-avea cum să ia parte ; cît despre inițierea unor asemenea planuri, asta rămînea în afara oricărei posibilități. Shirley știa foarte bine și de aceea n-o tulburase pe doamna Pryor cu participarea la discuții fără rost, punînd-o astfel într-o situație ce i-ar fi amintit propriile sale slăbiciuni, fără să-i poată aduce vreun folos.

Ziua cînd a fost chemată la Fieldhead ca să discute niște proiecte atît de plăcute inimii ei, a fost pentru domnișoara Ainley o zi minunată. Atunci s-a văzut așezată cu tot onorul și politețea la o masă pe care se aflau hîrtie, pene, cerneală și — ceea ce le întrecea pe toate — bani peșin, și a fost rugată să întocmească un proiect amănunțit pentru ajutorarea săracilor nenorociți din Briarfield. Iar cum îi cunoștea pe toți, le cercetase nevoile, încercase în fel și chip să afle cum ar putea fi ajutați mai cu folos, în cazul cînd s-ar fi găsit mijloacele, era pe deplin competentă să facă față unei astfel de îndeletniciri, și o bucurie sfioasă îi năpădi inima cea bună cînd își dădu seama că poate răspunde prompt și limpede la întrebările nerăbdătoare ale celor două fete ; odată cu răspunsurile la întrebări le ajuta și să-și dea seama cît de multe și cît de folositoare cunoștințe avea despre condițiile în care trăiau semenii din jurul ei.

Shirley puse la dispoziția domnișoarei Ainley trei sute de lire și la vederea banilor ochii bătrînicii se umplură de lacrimi de fericire, căci și vedea cum din banii aceia flămînzii au să-și potolească foamea, cei goi aveau să se îmbrace, iar cei bolnavi aveau să afle alinare. Numaidecît alcătui un plan simplu și bine judecat pentru trimiterea ajutoarelor ; și le asigură că vremuri mai luminoase aveau să vină pentru oamenii de prin locurile acelea, fiindcă, fără nici o îndoială, exemplul stăpînei de la Fieldhead nu putea să nu fie urmat și de alții ; ea se va strădui să adune și alte subscripții și să alcătuiască un fond, însă mai întîi trebuia să se sfătuiască și cu slujitorii bisericii ; da, în privința asta era neînduplecată : domnul Helstone, doctorul Boultby, domnul Hall *trebuiau* consultați — (fiindcă nu numai cei din Briarfield urmau să fie ajutați, ci și cei din Whinbury și Nunnely) — pentru că, le atrase atenția, ar fi fost o dovadă de îngîmfare din partea-i dacă ar fi făcut un singur pas fără încuviințarea preoților.

Pentru domnișoara Ainley clericii erau ființe sfinte ; oricît de neînsemnați ar fi fost ei ca oameni, slujba ce-o îndeplineau le aducea harul sfințeniei. Pînă și diaconii — care, din pricina aroganței lor nesăbuite, n-ar fi fost vrednici nici măcar să-i încheie șireturile, să-i poarte umbrela, ori să-i așeze șalul pe umeri — erau transformați de entuziasmul ei sincer și curat în ucenici de sfinți. Oricît s-au trudit să-i arate cît mai limpede micile lor păcate și uriașele absurdități și prostii comise, ea n-a fost în stare să le vadă ; n-avea ochi pentru păcatele clericilor : stiharul alb acoperea un noian de păcate.

Cunoscînd această nevinovată orbire de care suferea proaspătul ei prim-ministru, Shirley afirmă în mod răspicat că diaconii nu puteau să aibă nici un cuvînt de spus în distribuirea banilor ; că n-aveau de ce să se amestece unde nu le fierbea oala. Bineînțeles, preoții urmează să joace rolul cel mai de frunte, și în ei se poate avea încredere : au experiență, înțelepciune, iar domnul Hall, cel puțin, a dovedit totdeauna dragoste și simpatie pentru semenii săi ; cît însă despre tinerii care îi ajută, ei trebuie dați la o parte, ținuți la locul lor și învățați că ascultarea și tăcerea se potrivesc cel mai bine cu vîrsta și priceperea lor.

Nu fără groază a ascultat domnișoara Ainley asemenea vorbe ; a intervenit însă Caroline și plasînd cîteva blînde cuvinte de laudă la adresa domnului Sweeting, a făcut-o să-și recîștige calmul. Sweeting era, într-adevăr, preferatul domnișoarei Ainley. Se silea să le poarte res-

pect și domnilor Malone și Donne; feliile de pandișpan, paharele de felurite băuturi preparate din plante pe care cu diferite prilejuri i le servise lui Sweeting, cînd venise s-o vadă în căsuța ei, fuseseră totdeauna oferite din sentimente de autentică grijă maternă. Aceleași bunătăți inofensive le înfățișase într-un rînd și lui Malone; dar personajul manifestase un atît de deschis dispreț față de cele oferite, încît niciodată nu mai avusese curaj să repete gestul. Pe Donne totdeauna îl servea cu plăcere și era fericită să vadă dovada indiscutabilă a aprecierii celor oferite în faptul că tînărul mînca de obicei două felii și lua și o a treia în buzunar.

Niciodată obosită în eforturile depuse pentru a face un bine, domnișoara Ainley ar fi fost gata să plece de îndată într-o plimbare de zece mile care s-o ducă pe la toate cele trei case parohiale ca să le arate preoților planul ei și cu umilință să le ceară încuviințarea; dar domnișoara Keeldar nu o lăsă și propuse, în schimb să-i adune pe toți preoții la o mică reuniune care să aibă loc în seara aceea, la Fieldhead. Domnișoara Ainley urma să binevoiască a reveni, iar planul să fie discutat de consiliul privat în plenul său.

Shirley luă toate măsurile pentru ca preoții să fie adunați conform înțelegerii; mai mult, pînă la sosirea bunei fete bătrîne, îi întreținuse în așa fel pe musafiri, încît îi adusese în cea mai perfectă stare de voioșie. Personal se ocupase îndeaproape de doctorul Boultby și domnul Helstone. Cel dintîi era un bătrîn velș recalcitrant, pedant și vehement, dar altminteri un om care făcea mult bine în jurul său, deși nu fără a avea grijă să se ducă și vestea despre ce face; pe-al doilea îl cunoaștem. Nutrea simțăminte întrucîtva prietenești față de amîndoi, dar mai ales pentru bătrînul Helstone, și n-a fost nevoie de nici un efort din partea ei ca să fie o adevărată încîntare și pentru unul și pentru celălalt. I-a plimbat de jur împrejurul grădinii; le-a cules flori; s-a purtat ca o fiică iubitoare. Pe domnul Hall îl lăsase Carolinei — sau, mai bine zis, domnul Hall însuși preferase compania Carolinei.

De obicei îi căuta compania, la toate petrecerile unde se întîmpla să ia parte amîndoi. Nu era un om care să caute tovărășia femeilor, deși toate femeile îl simpatizau; era un fel de șoarece de bibliotecă, miop, cu ochelari,

și din cînd în cînd cam distrat. Față de doamnele bătrîne era binevoitor și atent ca un veritabil fiu. Pentru bărbații cu orice ocupație și de orice stare era acceptabil; sinceritatea, simplicitatea, franchețea purtărilor sale, cinstea de înaltă noblețe, autenticitatea și puritatea pietății îi cîștigau prieteni în toate cercurile: bietul lui secretar și paracliser îl adora; nobilul arhiereu în subordinea căruia se afla îi purta cea mai adîncă stimă. Doar cu doamnele tinere, frumoase, elegante și stilate era cam neajutorat și timid; fiind el însuși un om obișnuit — obișnuit ca înfățișare, obișnuit ca maniere și obișnuit în vorbire — lăsa impresia că se teme de înfățișarea falnică, eleganța și aerele lor. Domnișoara Helstone însă nu avea nici înfățișare falnică și nici nu-și dădea aere, iar eleganța ei înnăscută era de o natură foarte pașnică — pașnică la fel ca frumusețea unei flori de cîmp. Era un partener de discuții antrenant, vesel și agreabil. Caroline se pricepea și ea destul de bine să discute în *tête-à-tête*; la cîte o petrecere îi făcea plăcere ca domnul Hall să vină și să se așeze în scaunul de lîngă ea, apărînd-o astfel împotriva lui Peter Augustus Malone, Joseph Donne sau John Sykes; și domnul Hall niciodată nu ezita să se bucure de acest privilegiu, dacă îi stătea în putință. Asemenea preferință arătată de un bărbat neînsurat pentru o femeie nemăritată ar fi pus imediat în mișcare limbile clevetitorilor — în împrejurări obișnuite; dar Cyril Hall avea patruzeci și cinci de ani, începuse să chelească, începuse să încărunțească, și nimeni n-a spus sau n-a gîndit vreodată că ar putea să se însoare cu domnișoara Helstone. Nici el însuși nu gîndea altfel; se însurase de multă vreme cu cărțile și cu parohia lui; blînda lui soră Margaret, cu ochelari și cu aceeași știință de carte ca și el, îl făcea fericit în starea aceea de burlăcie; socotea că ar fi fost prea tîrziu ca s-o schimbe. În afară de toate astea, o cunoscuse pe Caroline pe vremea cînd era un copil drăgălaș și de multe ori o ținuse pe genunchi; îi cumpărase jucării și îi dăduse cărți; simțea că prietenia ce i-o arăta fata cuprindea și un fel de respect filial; n-ar fi fost în stare să se decidă a încerca să dea o altă coloratură acestor sentimente, iar cugetul lui senin putea să contemple o imagine minunată fără a-și simți adîncimile tulburate de reflecția ei.

La sosire, domnișoara Ainley fu întîmpinată de toată lumea cu multă bunăvoință : doamna Pryor și Margaret Hall îi făcură loc pe sofa, între ele ; iar cînd toate trei s-au așezat, au alcătuit un trio pe care flușturaticii și superficialii l-ar fi disprețuit fără îndoială, ca lipsit de orice însușiri și de orice farmec — o femeie de vîrstă mijlocie și două fete bătrîne și cu ochelari — dar el își avea valoarea lui neostentativă, după cum știau multe făpturi omenești chinuite de suferință sau de singurătate.

Shirley deschise discuțiile și prezentă planul.

— Știu ce mînă a alcătuit proiectul acesta, spuse domnul Hall uitîndu-se la domnișoara Ainley și zîmbind binevoitor ; aprobarea lui fu obținută de îndată.

Boultby ascultă și discută cu sprinceana încruntată și buza de jos scoasă în afară ; considera că ad ziunea lui era un lucru prea important ca să poată fi dată în grabă. Helstone se uită agitat în jurul lui, cu o expresie alarmată și bănuitoare, ca și cum s-ar fi temut că viclenia femeiască a intrat în joc, și ceva purtător de rochie încerca pe căi ocolite să capete prea multă influență și să devină astfel o persoană mult prea importantă. Shirley îi văzu și îi descifră corect expresia.

— Să știți că planul ăsta nu înseamnă nimic, spuse atunci, cu glasul cel mai obișnuit. E doar ceva foarte general — o simplă propunere ; dumneavoastră, domnilor, sînteți chemați să vă stabiliți singuri regulile.

Și numaidecît se duse să-și ia mapa cu cele pentru scris, zîmbind șiret pe ascuns în vreme ce se apleca s-o ridice de pe masă ; scoase o foaie de hîrtie, o pană nouă, trase un fotoliu lîngă masă, și întinzînd mîna către bătrînul Helstone îi ceru îngăduința să-l așeze acolo. Cîteva clipe invitatul rămase puțin țeapăn și se sculă încrețindu-și în chip ciudat fruntea de culoare arămie. În cele din urmă mormăi :

— Daaa... nu ești nici nevastă-mea și nici fiică-mea, așa că de data asta mă las condus... știu bine că *sînt* condus : măruntele voastre urzeli femeiești nu-mi iau vederile.

— Ei ! exclamă Shirley, muind pana în cerneală și vîrîndu-i-o în mînă, astăzi trebuie să mă socotiți căpitanul Keeldar. Ce facem acum este o treabă pur bărbătească — numai între mine și dumneavoastră, doctore (așa îl botezase pe paroh.) Femeile se află aici numai pentru

a fi aghiotanții dumneavoastră, și pînă vom pune bine la cale lucrurile vorbesc doar pe pielea lor.

Domnul Helstone zîmbi puțin cam acru și se porni să scrie. Peste puțină vreme se întrerupse ca să pună întrebări și să se consulte cu colegii săi, ridicîndu-și cu dispreț privirea peste capetele cîrlionțate ale celor două fete și peste bonetele modeste ale doamnelor mai în vîrstă, pentru a vedea ochelarii sclipitori și capetele cărunte ale fraților lui. În discuțiile care au urmat, cele trei fețe bisericești — spre infinita lor cinste — s-au dovedit întru totul cunoscători ai necazurilor sărăcimii din parohia fiecăruia, mergînd pînă la nevoile cele mai mărunte și mai urgente. Fiecare paroh știa unde este nevoie de îmbrăcăminte, unde hrana ar fi trebuitoare înainte de toate, în ce loc ar fi putut fi dați bani gheață cu credința că nu s-ar face o greșeală. Oricînd s-ar fi întîmplat ca pe unul dintre cei trei să nu-l slujească prea cu credință memoria, domnișoara Ainley ori domnișoara Hall — în cazul cînd apelau la ele — erau gata să dea o mînă de ajutor ; însă amîndouă aveau grijă să nu vorbească dacă nu erau întrebate. Nici una dintre ele nu dorea să iasă în frunte, dar amîndouă năzuiau sincer să poată fi utile, iar preoții consimțiră să primească : hatîr cu care ele se declarară mulțumite.

Shirley stătea în spatele preoților și din cînd în cînd se apleca peste umerii lor să cerceteze regulile stabilite, lista cazurilor mai urgente, asculta cu luare-aminte tot ce spuneau, și cu toate acestea arbora din vreme în vreme zîmbetul ei ciudat — un zîmbet nu răutăcios, dar semnificativ ; prea semnificativ pentru a putea fi socotit de toată lumea drept prietenos. Rareori se întîmplă ca bărbaților să le placă aceia dintre semenii lor care le pot citi firea prea limpede și prea temeinic. Mai ales pentru femei e foarte bine să fie înzestrate cu o orbire duioasă ; să aibă ochi blînzi, nebuloși, care niciodată nu pătrund dincolo de suprafața lucrurilor — care iau totul drept ce pare a fi ; știind asta, mii dintre ele țin pleoapele plecate, și o fac din calcul ; însă cele mai lăsate dintre pleoape au vizoarele lor, pe unde ochii pot să arunce atunci cînd se cuvine, o privire scrutătoare asupra vieții. Mi-aduc aminte că am văzut odată doi ochi albaștri socotiți de obicei drept somnoroși, și în care brusc am citit încordarea tainică, iar atunci am înțeles după expresia lor — o

expresie în stare să-ți înghețe sîngele în vine, atît de neașteptată era în acele împrejurări — că de ani și ani se obișnuiseră să citească în tăcere adîncurile sufletelor. Lumea îi spunea posesoarei acestor ochi *bonne petite femme*[1] (nu era englezoaică) ; i-am înțeles firea mai tîrziu — i-am învățat-o pe de rost — i-am cercetat-o pînă în cele mai din adînc și tainice ascunzișuri — era cea mai abilă, cea mai vicleană, cea mai subtilă intrigantă din Europa.

Cînd, în cele din urmă, totul s-a liniștit în cugetul domnișoarei Keeldar, iar clericii s-au acomodat atît de bine cu spiritul propunerii ei încît au admis ca fiecare să-și pună semnătura în fruntea listei de subscripție pentru suma de cincizeci de lire, a dat poruncă să se servească cina ; desigur, o prevenise pe doamna Gil să-și folosească întreaga pricepere în pregătirea mesei. Domnul Hall nu era un epicurean ; cumpătat din fire, rămînea indiferent față de orice abundență ; însă Boultby și Helstone îndrăgeau amîndoi bucătăria bună ; este deci de înțeles că o cină atît de rafinată i-a adus într-o excelentă dispoziție : prin urmare au cinstit-o așa cum se cuvine, deși în modul cel mai cuviincios — nu după cum ar fi făcut domnul Donne, de s-ar fi aflat de față. S-a băut de asemenea și un pahar de vin ales, fiind savurat cu mult rafinament și cu tot fastul. S-au adus laude gustului dovedit de căpitanul Keeldar ; laude care l-au încîntat ; ținta lui fusese aceea de a-și mulțumi și delecta cucernicii oaspeți. Izbutise, și radia de bucurie.

CAPITOLUL XV

Exodul domnului Donne

A doua zi Shirley îi spuse Carolinei cît de fericită e că mica petrecere se desfășurase cu atîta succes.

— Îmi place mult mai mult într-un cerc de domni, zise ea. E agreabil să observi cum știu să aprecieze o masă alcătuită cu pricepere. Știi, în ce ne privește, pentru noi

[1] Femeie blajină (fr.).

alegerea asta a vinurilor și bucatele preparate cu știință n-au nici o importanță ; însă cu privire la mîncare bărbații par să fi păstrat ceva din naivitatea copilăriei, și atunci îți face plăcere să-i vezi cum se bucură — vreau să zic în cazurile cînd arată acea cuviință și stăpînire de sine a încîntătorilor noștri preoți. Cîteodată îl urmăresc pe Moore ca să văd ce anume îl poate încînta, dar el n-are simplicitatea asta copilărească. L-ai găsit vreodată punctul sensibil, Caroline ? Îl cunoști mai bine decît mine.

— În nici un caz nu e acela al unchiului meu și al doctorului Boultby, răspunse Caroline zîmbind. Totdeauna simțea un soi de plăcere sfioasă urmărind felul cum domnișoara Keeldar aducea vorba despre caracterul vărului ei : lăsată în pace, nu s-ar fi atins niciodată de asemenea subiect ; dar cînd era provocată, ispita de a vorbi despre cel la care se gîndea în permanență devenea irezistibilă. Așa că urmă : Uite, îți spun cinstit că nu știu ; fiindcă niciodată în viața mea nu l-am urmărit pe Robert, iar atunci cînd mă uitam la el, privirile îmi erau tulburate fiindcă vedeam că mă urmărește cu ochii.

— Asta este ! exclamă Shirley. Nu poți să-ți îndrepți privirile către el, că se și uită în ochii tăi. Nu-i scapă niciodată nimic : nu-i dispus să-ți acorde vreun avantaj ; chiar și atunci cînd nu se uită la tine, gîndurile lui par să iscodească prin propriile tale gînduri urmărindu-ți faptele și vorbele chiar la sursă și contemplîndu-ți în voie mobilurile. Ehei ! Am mai cunoscut eu o fire de asta, sau ceva foarte asemănător : e una dintre cele care mă irită în mod deosebit — dar asupra ta ce efect are ?

Întrebarea era o pildă a acelor sarcastice și neașteptate turnuri de conversație caracteristice pentru Shirley : la început, Caroline era de obicei neliniștită, acum însă ajunsese să pareze asemenea lovituri neașteptate cu destulă dibăcie.

— Te irită ? Cum adică te irită ? o întrebă.

— Uite-l că vine ! exclamă deodată Shirley întrerupînd discuția, sărind de pe scaun și alergînd la fereastră. Uite că ne vine o distracție. Nu ți-am vorbit niciodată despre o strălucită cucerire făcută de mine în vremea din urmă — făcută la reuniunile acelea la care niciodată nu te pot convinge să mă însoțești ; și am izbutit fără

cel mai mic efort și fără cea mai slabă intenție, asta trebuie s-o recunosc. Auzi clopoțelul — dar și mai încîntător ! Sînt doi, nu unul. Prin urmare nu ies la vînătoare decît dacă-s doi ? Unul ți-l las ție, Lina, ba chiar ești și liberă să alegi : mai generoasă nu-mi poți cere să fiu. I-auzi-l pe Tartar !

Cîinele cafeniu și cu botul negru, zărit mai întîi de cititor în capitolul în care i-am prezentat-o pe stăpîna de la Fieldhead, lătra acum în hol, și în spațiul acela imens glasul lui gros răsuna înfricoșător. Urmă apoi un mîrîit mai teribil decît lătratul — amenințător ca huruitul tunetului.

— Ascultă ! strigă din nou Shirley printre hohote de rîs. Ai zice că e începutul unui măcel sîngeros. Ce-au să se mai sperie ! Ei nu-l cunosc pe bătrînul Tartar așa cum îl cunosc eu ; n-au de unde ști că tot vacarmul ăsta nu-i decît sunet și furie fără nici un fel de semnificație.

Se auzi deodată zarvă mare.

— Marș ! Marș ! striga un glas puternic și poruncitor, apoi se auzi o pocnitură de baston sau de cravașă. Îndată după aceea izbucni un urlet — tropot de picioare grăbite — goană — un adevărat tumult.

— Aoleu ! Malone ! Malone !

— Marș ! Marș ! Marș ! țipa glasul cel puternic.

— Chiar c-a băgat groaza în ei ! exclamă Shirley. Au dat în el. Tartar nu e învățat cu bătaia și n-are s-o accepte cu nici un chip.

Ieși repede afară. Un domn gonea în sus pe scările de stejar căutînd cu mare grabă scăpare către camerele de dormit ; altul se retrăgea cu grăbire către picioarele scării, flutura cu înverșunare prin aer un ciomag noduros și striga într-una „marș ! marș ! marș !", în vreme ce cîinele cafeniu hămăia, urla și mîrîia la el, iar o ceată de slujitori dădeau buzna dinspre bucătărie. Cîinele făcu o săritură ; atunci cel de al doilea domn îi întoarse spatele și o luă la goană după însoțitorul său, care se și pusese la adăpost într-o cameră de dormit ; dar acesta din urmă se proptise în ușă — nimic nu-i mai nemilos decît spaima — și celălalt fugar începu să o zgîlțîie din toate puterile, așa fel că ușa era gata să cedeze.

Atunci se auzi vocea argintie dar sonoră a domnișoarei Keeldar :

— Domnilor, fiți buni și cruțați-mi broaștele ușilor. Liniștiți-vă ! Poftiți jos ! Uitați-vă la Tartar : n-ar fi în stare să muște nici măcar o pisică.

Se uita la noii-veniți și îl mîngîia pe numitul Tartar, care se tolănise la picioarele ei, cu labele din față întinse înainte, coada încă în agitație amenințătoare, nările fornăind și ochii lui de buldog luminați de-o flacără aproape stinsă. Era un exemplar canin credincios, flegmatic, prost, dar încăpățînat : își iubea stăpîna și îl iubea pe John — omul care îi dădea de mîncare — dar de restul lumii aproape că nici nu-i păsa ; rămînea foarte liniștit pînă ce nu-l loveai sau nu îl amenințai cu un băț, fiindcă asta numaidecît îl băga pe diavol în el.

— Bună ziua, domnule Malone ! continuă Shirley înălțîndu-și către etaj chipul luminat de voioșie. Nu pe acolo se află salonul lambrisat ; acolo e apartamentul doamnei Pryor. Rugați-l pe prietenul dumneavoastră, domnul Donne, să-l părăsească ; cea mai mare plăcere a mea va fi să-l primesc într-o încăpere situată ceva mai jos.

— Ha ! Ha ! strigă Malone, rîzînd spart, depărtîndu-se de ușă și aplecîndu-se peste balustrada masivă. Animalul acela într-adevăr l-a băgat în sperieți pe Donne. E puțintel cam fricos. Și porni către capul scării, îmbățoșîndu-se și pășind cu grijă. Am crezut că e mai bine să mă reped după el, ca să-i dau curaj și să-l liniștesc.

— Se pare că așa e. Da, coborîți, dacă sînteți bun. John (întorcîndu-se către slujitor), du-te sus și eliberează-l pe domnul Donne. Fiți atent, domnule Malone, scara e cam alunecoasă.

Și într-adevăr era alunecoasă, fiind clădită din stejar lustruit. Avertismentul veni cam prea tîrziu pentru Malone ; apucase să alunece din mersul lui maiestuos și se putu salva de la cădere doar apucîndu-se zdravăn de balustradă, gest care făcu toată lemnăria scării să trosnească.

Tartar păru să considere coborîrea vizitatorului ca însoțită de o pompă nelalocul ei și găsi cu cale să mai mîrîie o dată. Totuși, Malone nu era laș ; săritura cîinelui îl luase pe neașteptate ; acum trecu pe lîngă cîine într-o stare sufletească mai curînd de furie stăpînită decît de teamă ; dacă Tartar ar fi putut fi sugrumat cu o privire, din clipa aceea n-ar mai fi răsuflat. Din pricina mîniei cu greu reținute uită îndatoririle de politețe și pătrunse

în salon înaintea domnişoarei Keeldar. Se uită la domnişoara Helstone şi abia cu greu putu să se încline. Privi apoi la amîndouă fetele. Arăta ca şi cum, dacă vreuna dintre ele ar fi fost nevasta lui, în clipa aceea ar fi avut prilejul să ajungă un bărbat cu mare faimă: parcă i-ar fi făcut plăcere s-o ia pe fiecare în cîte o mînă şi să le dea morţii.

Shirley simţi totuşi că i se face milă şi conteni cu rîsul: iar Caroline era prea doamnă pînă în măduva oaselor pentru a putea măcar să zîmbească în faţa unei fiinţe chinuite. Tartar fu alungat; Peter Augustus se linişti: fiindcă Shirley dispunea de priviri şi inflexiuni de glas în stare să liniştească şi un taur; iar el avu destulă înţelepciune ca să-şi dea seama că de vreme ce nu se putea măsura cu proprietarul cîinelui, cel mai bun lucru era să se poarte cuviincios; şi aşa încercă să facă; iar încercările fiindu-i întîmpinate cu bunăvoinţă, deveni curînd *foarte* cuviincios şi reveni cu totul la starea lui firească. Şi într-adevăr, venise cu intenţia precisă de a fi fermecător şi fascinant; semne rău prevestitoare însoţiseră prima sa vizită la Fieldhead, dar după ce episodul acela trecuse, luase hotărîrea de a se arăta fermecător şi fascinant. Asemenea lunii martie, după ce venise ca un leu, avea de gînd să plece ca un mieluşel.

Ca să aibă mai mult aer, s-ar fi zis, sau poate pentru a-şi înlesni plecarea în cazul cînd o altă întîmplare nefericită ar fi avut loc, se aşeză — nu pe sofa, unde domnişoara Keeldar îl invitase să se întroneze, nici măcar lîngă foc, unde Caroline îl poftise cu un gest prietenos — ci pe un scaun de lîngă uşă. Nemaifiind morocănos ori înfuriat, deveni, după obiceiul său, stînjenit şi nenatural. Le vorbi celor două domnişoare în izbucniri repezi şi fraze grăbite, alegîndu-şi drept subiecte tot ce putea fi mai înfiorător de banal; ofta adînc şi cu înţeles la încheierea fiecărei fraze: ofta ori de cîte ori se oprea; ofta înainte de a deschide gura. În sfîrşit, găsind că ar fi cu cale să adauge un aer degajat la celelalte farmece personale, îşi luă drept ajutor o batistă mare de mătase, atribuindu-i rolul de a fi jucăria graţioasă cu care mîinile sale neocupate urmau să se joace. Şi se porni la lucru nu fără oarecare energie: mai întîi împături în triunghi pătratul acela galben şi roşu; îl desfăcu printr-o scuturare; din nou îl împături, de data asta în benzi mai înguste, pînă ajunse să alcătuiască o foarte frumoasă fîşie. Şi-acum oare în ce fel avea să folosească el fîşia asta de mătase? S-o înfăşoare pe după gît — împrejurul capului? S-o facă fular, sau turban? Nici una, nici alta. Peter Augustus se dovedi inventiv, avu o sclipire de geniu: avea să le arate domnişoarelor o acţiune plină de graţii înzestrată cel puţin cu farmecul noutăţii. Se îndesă în scaun şi îşi încrucişă picioarele atletice de irlandez, şi-aceste picioare, astfel aşezate, le înfăşură cu batista şi le legă strîns laolaltă. Se vedea limpede că socotea figura asta demnă de a fi bisată; şi o repetă de mai multe ori. A doua reprezentaţie avu darul de a o trimite pe Shirley la fereastră, unde să poată da drumul nevăzută rîsului tăcut dar de nestăpînit; pe Caroline o făcu să-şi întoarcă într-o parte capul, aşa fel ca buclele lungi să poată ascunde zîmbetul ce îi învăluia chipul. Într-adevăr, domnişoara Helstone era înveselită nu numai de un singur lucru din purtarea lui Peter; se convingea de completa deşi brusca mutare a omagiilor lui de la ea către stăpîna casei; cele cinci mii de lire pe care presupunea că le-ar moşteni ea cîndva nu puteau sta în balanţă cu moşia şi conacul domnişoarei Keeldar. Nici măcar nu se silea să-şi ascundă calculele şi tactica; nu se prefăcea că dispoziţia sufletească i s-ar fi schimbat încetul cu încetul — cotea dintr-o dată; lăsa baltă vînătoarea după zestrea mai mică şi pornea în urmărirea celei mai mari. Pe ce anume temeiuri nădăjduia să doboare vînatul, numai el ar fi putut spune; în orice caz, nu printr-o dibăcie înţeleaptă.

După timpul care se scursese, s-ar fi zis că John întîmpină oarecare greutăţi în a-l convinge pe domnul Donne să coboare. Totuşi, pînă la urmă se arătă şi dumnealui; şi-aşa cum se înfăţişă în pragul salonului cu lambriuri de stejar nu părea deloc ruşinat sau stingherit — nici pe departe. Într-adevăr, Donne aparţinea acelei categorii de oameni absolut imperturbabili, totdeauna senini, adînc mulţumiţi de ei înşişi, total imuni la ruşine. Niciodată în viaţa lui nu roşise; nici o umilinţă nu-l putea stingheri; nervii nu-i erau îndeajuns de sensibili pentru a-i zgîlţîi viaţa şi a face sîngele să i se urce în obraji; n-avea foc în vine şi n-avea modestie în suflet; era un neruşinat, arogant, caracteristic eşantion al josniciei: înfumurat, nătărău, insipid; şi acestui domn îi intrase în cap să obţină mîna domnişoarei Keeldar! Dar

cum să înceapă treaba asta nu se pricepea mai mult decît s-ar fi priceput o imagine dăltuită în lemn ; n-avea nici un fel de idee despre felul cum poţi izbuti să satisfaci gusturile şi să ajungi la inima cuiva făcîndu-i curte ; gîndul lui era ca după ce va veni în cîteva vizite protocolare la Fieldhead, să trimită o scrisoare în care să-şi formuleze cererea în căsătorie ; după socotelile lui cererea avea să fie acceptată din dragoste pentru slujba ce-o deţinea, pe urmă aveau să se cunune, pe urmă avea să ajungă stăpîn la Fieldhead, să trăiască foarte confortabil, să aibă servitori la dispoziţie, să mănînce şi să bea tot ce-i mai bun, şi să fie om mare. N-ai fi putut să-ţi dai seama de aceste intenţii dacă l-ai fi auzit cum se adresează presupusei lui mirese pe un ton impertinent şi jignit :

— E foarte primejdios cîinele ăsta, domnişoară Keeldar. Mă mir că aveţi în casa dumneavoastră o astfel de lighioaie.

— Vă miraţi, domnule Donne ? Poate o să vă miraţi şi mai tare dacă o să vă spun că ţin foarte mult la el.

— Cred că nu vorbiţi serios cînd spuneţi una ca asta. Nu-mi pot închipui ca o doamnă să ţină la o asemenea bestie — e-aşa de urît — adevărat cîine de căruţaş — vă rog să-l spînzuraţi.

— Să spînzur un animal la care ţin ?

— Şi să cumpăraţi în locul lui un pechinez drăguţ sau un pudel, ceva potrivit cu sexul frumos. Toate doamnele iubesc căţeluşii.

— Probabil că eu sînt o excepţie.

— O ! Doar ştiţi bine că nu puteţi fi. În treburi dintr-astea toate doamnele sînt aidoma, asta-i recunoscut de toată lumea.

— Tartar v-a speriat îngrozitor, domnule Donne. Sper că n-are să vi se întîmple nimic rău.

— Ba destul de rău are să fie, sînt sigur. Mi-a făcut o bucată pe care n-am s-o uit multă vreme. Cînd l-am *văzd* (cam asta era pronunţia domnului Donne) că-i gata să sară, era cît pe-aci să leşin.

— Poate c-aţi leşinat în cameră — aţi zăbovit mult acolo.

— Nu ; am hotărît că e de datoria mea să ţin uşa încuiată ; eram decis să nu las pe nimeni să intre ; am socotit că trebuie să păstrez o barieră între mine şi duşman.

— Şi dacă prietenului dumneavoastră Malone i s-ar fi întîmplat ceva ?

— Malone trebuie să-şi poarte singur de grijă. Servitorul dumneavoastră m-a convins în cele din urmă să ies din cameră spunîndu-mi că a legat cîinele la el în cuşcă ; dacă n-aş fi fost convins de treaba asta, aş fi rămas acolo în cameră toată ziua. Dar ce-i asta ? Vă declar cu tărie că omul acela mi-a spus un neadevăr ! Uite cîinele colo !

Şi într-adevăr Tartar păşea prin uşa de sticlă ce dădea spre grădină ţeapăn, cafeniu şi cu botul la fel de negru ca totdeauna. Părea să fie tot furios ; iar începuse să mîrîie şi să răsufle zgomotos, cu un fel de şuier pe jumătate sugrumat, asta fiind o moştenire dinspre ramura buldog a strămoşilor săi.

— Ne sosesc alţi musafiri, anunţă Shirley cu acea răceală sfidătoare proprie posesorilor de cîini cu înfăţişare fioroasă, mai cu seamă atunci cînd odoarele lor se zbîrlesc şi sînt gata să sfîşie. Lătrînd cu înfocare Tartar se năpusti înspre poartă, pe aleea pietruită. Stăpîna lui deschise liniştită uşa de sticlă, apoi ieşi afară şi-şi strigă cîinele. Dar lătratul se şi potolise, iar dulăul îşi înălţa capul mare, mops şi prostănac ca să fie mîngîiat de noul-venit.

— Hei — Tartar, Tartar ! rosti un glas vesel şi ca de adolescent. Nu mă mai cunoşti ? Bună dimineaţa, bătrîne !

Apoi mărunţelul domn Sweeting, a cărui senină bunătate sufletească îl făcea să fie aproape netemător de bărbaţi, femei, copii ori animale, pătrunse pe poartă şi mîngîie paznicul. După el veni şi parohul, domnul Hall ; nici acestuia nu-i era teamă de Tartar şi nici Tartar n-avea nimic cu preotul ; le dădu roată şi îi mirosi pe amîndoi, iar pe urmă, ca şi cum ar fi ajuns la încheierea că nu aduc nici o primejdie şi li se poate îngădui să treacă, se retrase înspre partea însorită a clădirii şi lăsă calea liberă. Domnul Sweeting se duse după el şi ar fi vrut să continue mîngîierile şi joaca, însă Tartar nici nu-l luă în seamă ; numai atingerea mîinii catifelate a stăpînei îi făcea plăcere, faţă de toate celelalte se arăta cu încăpăţînare nesimţitor.

Shirley ieşi în întîmpinarea domnilor Hall şi Sweeting şi le strînse mîinile cu multă cordialitate. Veniseră să-i aducă la cunoştinţă unele succese obţinute în dimineaţa

aceea cu privire la înscrierile pe lista de subscripţie pentru fond. Ochii domnului Hall străluceau binevoitori prin lentilele ochelarilor; chipul lui deschis părea într-adevăr înfrumuseţat de bunătate, iar atunci cînd Caroline văzu cine venise şi alergă să-l întîmpine lăsîndu-şi amîndouă mîinile cuprinse într-a lui, preotul îşi aplecă privirile asupra ei cu o expresie duioasă, senină şi afectuoasă care îi dădu înfăţişarea unui Melanchthon[1] zîmbitor.

În loc să intre îndărăt în casă, porniră prin grădină, cele două domnişoare păşind de o parte şi de cealaltă a domnului Hall. Era o zi însorită şi cu molcomă adiere de vînt; aerul răcorea obrajii fetelor şi le destrăma graţios inelele părului: amîndouă arătau încîntător — una, voioasă; domnul Hall discuta mai mult cu însoţitoarea cea volubilă, o privea mai deseori pe cea tăcută. Domnişoara Keeldar adună braţe întregi din profuziunea florilor de tot felul care îmbălsămau de miresme împrejurimile; dădu cîteva Carolinei şi o rugă să aleagă un buchețel pentru domnul Hall; atunci Caroline se aşeză pe treptele unui chioşc, cu poala plină de mulţimea florilor delicate şi fermecătoare; parohul rămase în preajma ei, sprijinit în baston.

Shirley, care nu putea fi inospitalieră, chemă perechea părăsită în salonul lambrisat; îl însoţi pe Donne prin preajma inamicului său mult temut, Tartar, care acum stătea cu botul pe labe şi sforăia sub soarele amiezii. Donne nu era recunoscător; niciodată nu *era* recunoscător pentru bunăvoinţă şi amabilitate; era însă foarte fericit de paza asigurată. Dornică să fie nepărtinitoare, domnişoara Keeldar le oferi flori şi diaconilor, care le primiră cu o stîngăcie ţărănească. Cel mai încurcat dintre toţi păru Malone, în clipa cînd îşi văzu o mînă ocupată de buchet şi cealaltă de ciomag. „Mulţumesc"-ul lui Donne răsuna puternic: era sunetul cel mai infatuat şi arogant şi lăsa să se înţeleagă deschis că el consideră darul ca un omagiu adus meritelor sale şi drept o încercare din partea gazdei de a se strecura sub pulpana nepreţuitelor sale simţăminte afectuoase. Numai Sweeting primi buchetul ca un om mărunţel, inteligent şi cu bun-

[1] Philipp Schwarzerd Melanchthon (1497—1560), colaborator al lui Luther şi susţinător al Reformei.

simţ, aşa cum şi era: punîndu-şi-l cu eleganţă şi bun gust la butonieră.

Drept răsplată pentru felul său de a se purta, domnişoara Keeldar îi făcu semn să vină deoparte şi îi dădu o însărcinare ce avu darul să-i stîrnească în ochi scînteieri de bucurie. Zbură imediat şi dădu ocol prin curte pînă la bucătărie; nu era nevoie să i se explice; oriunde se descurca la fel ca la el acasă. Nu trecu mult şi reapăru cu o masă rotundă pe care o aşeză sub cedru; pe urmă adună şase fotolii de grădină din diferite unghere şi chioşcuri şi le aşeză în cerc. Camerista — căci domnişoara Keeldar nu ţinea valet — ieşi din casă aducînd o tavă acoperită cu un şervet. Degetele îndemînatice ale lui Sweeting ajutară la aşezarea paharelor, farfuriilor, cuţitelor şi furculiţelor; ajută de asemenea la rînduirea unui prînz ales alcătuit din pui rece, şuncă şi tarte.

Pentru Shirley era o desfătare să ofere oricărui musafir neaşteptat asemenea regale nepregătite; şi nimic nu-i făcea mai multă plăcere decît să aibă în preajmă un prieten îndemînatic şi îndatoritor, cum era Sweeting, gata oricînd să alerge a da o mînă de ajutor, să primească bucuros şi să îndeplinească fără greş dorinţele ei de gazdă ospitalieră. David şi Shirley întreţineau cele mai bune relaţii din lume; iar ataşamentul lui faţă de stăpîna de la Fieldhead era cu totul dezinteresat, de vreme ce nu atingea întru nimic supunerea credincioasă faţă de încîntătoarea Dora Sykes.

A fost o masă plină de voioşie. Ce-i drept, Donne şi Malone au contribuit puţin la crearea acelei atmosfere, rolul principal jucat de ei fiind cel în legătură cu furculiţa, cuţitul şi paharul; dar acolo unde se aflau patru asemenea făpturi ca domnul Hall, David Sweeting, Shirley şi Caroline, adunaţi laolaltă sănătoşi şi plini de prietenie, pe o pajişte verde, sub un cer însorit, în mijlocul unei revărsări de flori, ar fi fost cu neputinţă să domnească nesuferita plictiseală.

În cursul conversaţiei, domnul Hall le reaminti domnişoarelor că se apropie sărbătoarea Rusaliilor, cînd urmau să aibă loc procesiunea şi ceaiul marii uniuni a şcolilor duminicale din cele trei parohii: Briarfield, Whinbury şi Nunnely. Ştia sigur despre Caroline că avea să se afle la postul ei de profesor şi nădăjduia că nici domnişoara Keeldar n-avea să lipsească: nădăjduia că atunci ar fi

fost doritoare și domnișoara Keeldar să-și facă prima apariție în mijlocul lor. Shirley nu era omul în stare să piardă un asemenea prilej; îi plăceau reuniunile festive, fericirea împărtășită laolaltă, acumularea și îmbinarea de mărunte lucruri plăcute, îmbulzeala de chipuri radioase, parada inimilor entuziaste. Îi spuse domnului Hall că pot conta pe ea în deplină siguranță — nu știa ce anume urma să aibă de făcut, dar în privința asta puteau dispune așa cum ar fi crezut de cuviință.

— Și promiteți c-o să veniți la masa mea și-o să stați lîngă mine, domnule Hall? întrebă Caroline.

— Asta fără greș, *Deo volente* [1], răspunse preotul. Apoi urmă adresîndu-se domnișoarei Keeldar: în ultimii șase ani am stat totdeauna de-a dreapta ei la ceaiurile acelea uriașe. Au făcut-o profesoară la școala duminicală încă de cînd avea doisprezece ani; din fire nu e o fată prea încrezătoare în sine, după cum cred c-ați observat; iar prima oară cînd a trebuit să „ia o tavă", după cum se spune, și să servească ceai în public, a început să tremure și să roșească de-ți era mai mare mila. Am observat numaidecît teama care îi lua graiul, ceștile tremurînd în mîna ei mică și ceainicul care da pe deasupra fiindcă era prea plin. I-am sărit în ajutor, m-am așezat alături de dînsa, am potrivit samovarul și vasul unde se varsă resturile din cești, adică de fapt am făcut ceaiul în locul ei ca orice bătrînică.

— V-am fost foarte recunoscătoare, îl întrerupse Caroline.

— E-adevărat: mi-ai spus-o cu o sinceritate atît de arzătoare încît m-ai răsplătit pe deplin; mai cu seamă că te-ai purtat altfel decît majoritatea micilor domnișoare de doisprezece ani pe care ai putea să le ajuți și să le alini în vecii vecilor și tot n-ar da vreun semn că au înțeles bunătatea arătată și sensul ei, de parcă ar fi alcătuite din lemn și ceară, nu din carne și nervi. Tot restul serii a stat lîngă mine, domnișoară Keeldar, și am colindat împreună pe la locurile unde copiii se țineau de joacă; a intrat după mine în sacristie, cînd toată lumea a fost chemată în biserică; cred că m-ar fi urmat pînă și în amvon, dacă n-aș fi avut prevederea s-o duc mai întîi în strana preotului.

[1] Cu voia lui Dumnezeu (lat.).

— Și de-atunci a rămas veșnic prietenul meu, spuse Caroline.

— Și totdeauna am stat la masa ei, lîngă tavă, și i-am dat ceștile — pînă acolo se întind serviciile mele. Următorul lucru pe care am să-l fac pentru ea va fi s-o cunun într-o bună zi cu vreun diacon sau proprietar de fabrică de postavuri; dar ține seama, Caroline, am să mă interesez despre firea viitorului mire, și dacă voi vedea că nu e un bărbat în stare s-o facă în chip sigur fericită pe fetița cu care am străbătut mînă în mînă izlazul de la Nunnely, atunci nu slujesc: așa că ia aminte.

— Grija asta nu e nevoie s-o aveți: eu n-am să mă mărit. Am să rămîn fată ca și sora dumneavoastră Margaret, domnule Hall.

— Foarte bine — ai putea să faci și mai rău — Margaret nu e nefericită; își află plăcere în cărțile ei, găsește ocrotire la frate-său, și e mulțumită. Dacă vreodată ai să simți nevoia unui cămin; dacă va veni cîndva ziua în care casa parohială de la Briarfield nu va mai fi a ta, vino la casa parohială din Nunnely. Dacă fata bătrînă și burlacul vor mai fi încă în viață, cu toată dragostea au să-ți ureze bun venit.

— Astea sînt florile dumneavoastră. Dar, știți, zise Caroline, care păstrase pînă în acel moment buchețelul făcut pentru domnul Hall, *dumneavoastră* nu țineți prea mult la un buchet, însă vă rog să-l dați Margaretei; doar atît — ca să fiu și eu o dată sentimentală — păstrați această micuță floare de nu-mă-uita, o floare de cîmp culeasă de mine din iarbă; și — ca să fiu încă și mai sentimentală — dați-mi voie să iau cîțiva din bobocii ăștia albaștri ca să-i păstrez în cărticica mea cu amintiri.

Scoase o cărtulie cu coperțile satinate și cu clame de argint, iar după ce o deschise vîrî florile între file și scrise în jurul lor, cu creionul: „Ca să se păstreze întru cinstirea cuvioșiei-sale Cyril Hall, prietenul meu. Mai, 18 —."

La rîndul său, cuvioșia-sa Cyril Hall puse un semn între foile unui Testament scos din buzunar: pe margine scrise doar „Caroline". Apoi zise zîmbind:

— Sînt încredințat că am fost destul de romantici. Și continuă: Domnișoară Keeldar (în treacăt fie spus, cîtă vreme se desfășură această conversație toți diaconii erau prea ocupați cu propriile lor glume ca să bage de

seamă ce se petrecea de cealaltă parte a mesei), sper că rîdeți de acest moment de *„exaltare"* al bătrînului vicar cu părul cărunt ; dar adevărul este că m-am obișnuit atît de mult să mă supun în fața oricăror dorințe ale acestei prietene a dumneavoastră, încît nu mă mai pricep să refuz cînd îmi cere să fac ceva. Veți spune că tot acest trafic de flori și nu-mă-uita nu prea se potrivește cu felul meu de a fi ; dar, vedeți, cînd mi s-a cerut să fiu sentimental, m-am supus.

— Din fire e cam sentimental, interveni Caroline. Mi-a spus mie Margaret și eu știu ce-i face plăcere.

— Ca tu să fii bună și fericită. Da ; asta este una dintre cele mai mari bucurii ale mele. Fie ca Domnul să-ți hărăzească îndelung binecuvîntările păcii și nevinovăției ! Prin aceste cuvinte înțeleg *relativă* nevinovăție ; pentru că dinaintea sa, îmi dau foarte bine seama, *nimeni* nu este imaculat. Ceea ce pentru simțurile noastre omenești pare fără de pată, așa cum ni-i închipuim pe îngeri, nu este dinaintea sa decît slăbiciune de cuget care vădește trebuință de sîngele Fiului său ca să fie curățată și de puterea Sfîntului său duh pentru a fi sprijinită. Fiecare și cu toți laolaltă să îndrăgim smerenia — eu, asemenea vouă, tinerii mei prieteni ; și o putem face cu ușurință dacă vom privi în inimile noastre și vedea-vom acolo ispite, slăbiciuni și înclinări pe care înșine noi ne vom rușina să le recunoaștem. Iar în fața lui Dumnezeu nici tinerețea, nici frumusețea, nici gingășia, nici vreun alt farmec din afară nu sînt frumusețe ori bunătate. Tinere domnișoare, cînd oglinda sau vorbele bărbaților vă lingușesc, aduceți-vă aminte că, în fața Atoateziditorului, Mary Ann Ainley — o femeie căreia nici oglinda și nici buzele omenești nu i-au adus vreodată laude — este mai frumoasă și mai de preț decît oricare dintre voi. Și este, cu adevărat — adăugă după o pauză este, cu adevărat. Voi, tinere făpturi — învăluite în voi înșivă și în pămîntești năzuințe — voi nu prea trăiți precum trăit-a Isus ; poate că nici nu sînteți încă în stare s-o faceți. atîta vreme cît viața este atît de dulce și pămîntul atît de plin de făgăduințe ; ar însemna să ne așteptăm la prea mult ; aceea care arată inimă smerită și venerație curată se află aproape pe urmele Mîntuitorului ei.

Atunci se înălță glasul aspru al lui Donne deasupra tonului blajin și duios al domnului Hall.

— Ascultați ! începu dregîndu-și glasul ca semn că avea de gînd să rostească o cuvîntare importantă. Ascultați ! Domnișoară Keeldar, o clipă de atenție, dacă sînteți bună.

— Da. zise Shirley cu nepăsare. Ce s-a întîmplat ? Vă ascult : sînt numai ochi și urechi.

— Ba sper să vă mai îndreptați și mîna, răspunse Donne în felul său vulgar de prezumțios și familiar, și pe lîngă ea punga : fiindcă mîinii și pungii aș vrea să mă adresez. Am venit aici în dimineața asta cu gîndul să cerșim din partea dumneavoastră...

— Ar fi trebuit să vă duceți la doamna Gill : ea împarte pomeni din partea mea.

— Să cerșim din partea dumneavoastră subscripție pentru o școală. Eu și doctorul Boultby intenționăm să clădim una în cătunul Ecclefigg, care face parte din parohia noastră de la Whinbury. Baptiștii au pus stăpînire pe ea ; au acolo o capelă, iar noi vrem să ne luptăm cu ei și să le luăm locul.

— Dar eu n-am nici o legătură cu Ecclefigg ; n-am acolo nici un fel de proprietate.

— Și ce contează asta ? Sînteți o membră a Bisericii anglicane ! Sînteți sau nu sînteți ?

„Încîntător specimen ! murmură Shirley în șoaptă. Ce fină abilitate ; ce stil ales. Mă face să cad de-a dreptul în extaz." Apoi zise cu glas tare :

— Sînt anglicană, sigur că da.

— Atunci nu puteți refuza să vă dați contribuția în cazul de față. Poporenii de la Ecclefigg sînt o șleahtă de brute — vrem să-i civilizăm.

— Și cine e misionarul ?

— Chiar eu, probabil.

— Nu veți da greș din pricină că v-ar lipsi simpatia pentru viitorii dumneavoastră enoriași.

— Sper că nu — mă aștept să am succes ; dar ne trebuie bani. Uitați-vă, aveți hîrtia, acordați, vă rog, o sumă importantă.

Cînd i se cereau bani, Shirley rareori dădea îndărăt. Își scrise numele și trecu suma de cinci lire ; după cele trei sute date foarte de curînd și multe alte sume mai mărunte pe care le dădea permanent, asta era tot ce putea oferi în momentul acela. Donne se uită la hîrtie, declară că subscripția e „meschină" și ceru zgomotos să

subscrie mai mult. Domnișoara Keeldar se roși, mai degrabă decît de indignare, de mirare. Spuse :

— Acum nu dau mai mult.

— Să nu dați mai mult ! Cum așa, eu mă așteptam să fiți în fruntea listei cu o sută întreagă. La averea dumneavoastră n-ar trebui să vă puneți niciodată semnătura sub o sumă mai mică.

Shirley tăcu.

— În sud, urmă mai departe Donne, unei doamne cu o mie de lire venit i-ar fi rușine să dea cinci lire pentru un așezămînt public.

Shirley, cea atît de rareori arogantă, așa părea acum. Trupul gingaș începu să-i tremure ; chipul nobil i se acoperi cu o mască disprețuitoare.

— Ciudate observații ! rosti ea. Cum nu se poate mai nesocotite ! Reproșul ca răspuns la generozitate e cu totul nepotrivit.

— Generozitate ! Numiți generozitate un fleac de cinci lire ?

— Da. Și o generozitate pe care, dacă n-aș fi acordat-o proiectatei școli a doctorului Boultby, pentru a cărei clădire am toată considerația, ceea ce nu pot avea în nici un fel față de ajutorul doctorului, un om după cîte se pare imprudent în procedeele sale de a solicita — sau mai bine zis de a stoarce — subscripții, o generozitate, repet, pe care dacă n-ar fi aceste pricini, aș retrage-o imediat.

Donne era cu totul lipsit de bun-simț ; nu-și dădea seama nici pe departe de semnificația tonului, aerului și privirilor vorbitoarei ; habar n-avea în ce situație ajunsese. Așa încît urmă :

— Păcătos ținut e Yorkshire-ul ăsta. N-aș fi putut niciodată bănui cum este, dacă nu l-aș fi văzut cu ochii mei ; și oamenii de-aici — fie bogați, fie săraci — ce adunătură ! Cît de *nicioplìți* și necivilizați. În sud, ar fi de rîsul lumii.

Shirley se aplecă și se sprijini de masă, cu nările puțin dilatate, strîngîndu-și cu putere degetele împreunate.

— Bogații, continuă înfumuratul și inconștientul Donne, sînt o șleahtă de zgîrciți neînstare să trăiască așa cum ar trebui să trăiască oameni cu venituri ca ale lor. Raräori — (cititorule, trebuie să scuzi pronunția domnului Donne : era foarte rafinată ; se arăta mîndru de accentul lui din sud și îl considera de înaltă noblețe ; urechile din nord încercau senzații ciudate la auzul anumitor cuvinte rostite de el) — raräori poți întîlni vreo fămilie cu o tresură că lume sau un vălet stelat ; cît despre sărăcime, ți-ajunge să-i vezi cînd are loc o cununie sau o înmormîntare cum dau năvală la ușile bisericilor, clăpănind din saboți ; bărbații vin în cămăși și cu șorțuri de pieptănători de lînă, femeile cu scufii și în cămăși de noapte. Altăceva n-ar merita decît să slobozești asupra lor o vacă turbată ca să pună pe goană adunăturile astea de golani — ha ! ha ! ha ! Ce distracție ar fi !

— Ajunge ! De data asta ați întrecut orice măsură, spuse Shirley liniștită. Ați întrecut orice măsură, repetă îndreptînd înspre el o privire aprinsă. Mai departe nu mai puteți merge și — adăugă apăsînd pe fiecare silabă — *n-o s-o faceți,* în casa mea.

Se ridică în picioare ; nimeni n-ar mai fi putut-o potoli, fiindcă ajunsese la capătul răbdării ; cu pas ferm se duse direct la porțile grădinii și le deschise larg. Porunci cu severitate :

Ieșiți afară ! Cît se poate de repede, și pe-aici să nu vă mai calce niciodată piciorul.

Donne era uluit. Tot timpul fusese încredințat că își arată în chip strălucit calitățile de om cu suflet nobil și de cea mai aleasă ținută ; își închipuia că produce o impresie zdrobitoare. Oare nu-și exprimase disprețul față de tot ce exista în Yorkshire ? Ce dovadă mai convingătoare ar fi putut aduce în sprijinul faptului că el e mai presus de toți și de toate ? Și iată că acuma era pe punctul de a fi dat afară, ca un cîine, dat afară dintr-o grădină din Yorkshire ! În asemenea împrejurări, cum mai putea să găsească o înlănțuire inteligibilă a lucrurilor ?

— Lipsiți-mă de prezența dumneavoastră imediat — imediat ! insistă Shirley văzîndu-l că zăbovește.

— Doamnă... un membru al clerului ! să dați afară o față bisericească !

— Afară ! chiar și arhiepiscop de-ați fi, ați dovedit că nu sînteți gentleman și trebuie să plecați. Repede !

Hotărîrea părea de nezdruncinat ; se vedea limpede că nu e de glumă ; iar pe deasupra, Tartar părea să se fi ridicat iarăși în picioare ; simțise că e vorba de o tulburare și se pregătea să reintre în scenă ; era limpede că

altă soluție decît plecarea nu mai exista, așa că Donne se resemnă cu exodul ; gazda îi oferi un semn de înaltă curtenie închizînd porțile în urma lui.

— Cum îndrăznește înfumuratul ăsta de preot să-și batjocorească enoriașii ? Cum îndrăznește sîsîitul de mahalagiu să insulte Yorkshire-ul ? Acestea au fost singurele observații privitoare la cele întîmplate, după ce s-a întors la masă.

Și foarte curînd reuniunea a luat sfîrșit ; fruntea încrețită și înnegurată, buza răsfrîntă și ochii cuprinși de flăcări ai domnișoarei Keeldar nu mai îmbiau în nici un fel la vreun divertisment de societate.

CAPITOLUL XVI

Rusaliile

Fondul sporea mereu. Datorită exemplului dat de domnișoara Keeldar, eforturilor susținute ale celor trei preoți și sprijinului eficace deși tăcut al ajutoarelor-locotenent celibatare și cu ochelari, Mary Ann Ainley și Margaret Hall, se strînsese o sumă frumoasă ; fiind administrată cu socotință, izbuti deocamdată să ajute în mare măsură și să ușureze suferințele șomerilor săraci. Regiunea părea să se fi mai liniștit ; în ultimele două săptămîni nici o postăvărie nu fusese devastată ; nici o acțiune condamnabilă împotriva vreunei fabrici sau vreunui conac nu avusese loc în cele trei parohii. Shirley spera că răul pe care dorise să-l evite fusese aproape înlăturat și că furtuna amenințătoare trecuse ; avea convingerea că o dată cu apropierea verii afacerile se vor înviora — totdeauna se întîmpla așa ; și pe urmă, războiul acesta epuizant nu putea să dureze la nesfîrșit : trebuia să vină și pacea într-o bună zi, iar o dată cu pacea cît de mult avea să se învioreze comerțul.

Cam acesta era sensul obișnuit al observațiilor comunicate arendașului său, Gérard Moore, ori de cîte ori se întîlnea cu el într-un loc unde puteau sta de vorbă, iar Moore o asculta foarte tăcut — prea tăcut ca să se poată declara mulțumită. Și-atunci, prin privirile ei nerăbdătoare îi cerea ceva mai mult — vreo explicație, sau cel puțin o observație in plus. Zîmbind în felul lui caracteristic, cu acea expresie care dădea gurii o tentă deosebit de agreabilă, în vreme ce fruntea îi rămînea la fel de gravă, răspundea în sensul că și el însuși credea în natura limitată în timp a războiului ; că într-adevăr pe acest fapt își întemeia și el speranțele, pe asta se bazau și speculațiile lui.

— Fiindcă știi bine, urma el, că astăzi lucrez la Hollow's Mill bazîndu-mă în întregime pe speculații : nu vînd nimic ; nu există piață pentru mărfurile mele. Fabric pentru o zi viitoare : mă pregătesc să trag toate foloasele de pe urma primei deschideri ce se va ivi. Acum trei luni treaba asta nu mi-ar fi stat în putință ; epuizasem atît creditul cît și capitalul ; și știi foarte bine cine mi-a venit într-ajutor, din mîna cui am primit împrumutul salvator. Cu puterile oferite de acest împrumut am acum posibilitatea de a continua jocul acela temerar pe care, cu cîtăva vreme în urmă, mă temeam că n-o să-l mai pot juca. Știu bine că în cazul cînd pierd mă așteaptă ruina totală și la fel de bine îmi dau seama cît de îndoielnic este succesul în jocul acesta ; dar sînt foarte bucuros; atîta vreme cît pot să fiu activ, atîta vreme cît pot să mă zbat, pe scurt : atîta vreme cît nu mi-s mîinile legate, mi-este cu neputință să fiu deprimat. Un an, ba ce spun, numai șase luni de domnie a ramurii de măslin, și sînt salvat ; fiindcă, așa după cum spui, pacea va da un impuls comerțului. În privința asta ai dreptate ; dar dacă e vorba despre liniștea restabilită în regiunile noastre — ca și despre permanența efectelor salutare ale fondului dumitale de binefacere — aici mă îndoiesc. Ajutorul dat prin filantropie n-a izbutit încă niciodată pînă acum să potolească într-adevăr clasa muncitoare — niciodată nu i-a cîștigat recunoștința ; nu stă în firea omenească s-o poată face. După cîte cred eu, dacă lucrurile ar fi orînduite așa cum se cuvine, ei n-ar trebui să se afle în situația de a avea nevoie de acel sprijin umilitor ; și muncitorii o simt ; și noi am simți-o dacă am fi în locul lor. Și pe urmă, cui ar trebui să-i fie recunoscători ? Dumitale — clericilor, poate, dar în nici un caz nouă, proprietarilor de fabrici. Pe noi ne urăsc mai cumplit decît

oricînd. Și în afară de asta, nemulțumiții de aici au legături cu nemulțumiții de prin alte părți : Nottingham e unul dintre cartierele lor generale, Manchester altul, Birmingham un al treilea. Subalternii primesc ordine din partea superiorilor, fiindcă în privința disciplinei stau foarte bine. Nici o lovitură nu e dată fără matură chibzuință. Pe căldurile cele mari, s-a întîmplat să vezi zi de zi cerul acoperindu-se de nori amenințători, și totuși noapte după noapte norii se împrăștiau și soarele răsărea în liniște ; primejdia însă nu dispăruse, doar se amînase ; furtuna care amenințase atîta vreme cu siguranță că se va dezlănțui pînă la urmă. Iată o analogie între atmosfera morală și cea fizică.

— Bine, domnule Moore (așa se încheiau totdeauna aceste discuții), ai măcar grijă de dumneata. Dacă socotești că ți-am făcut vreodată vreun bine, te rog răsplătește-mă promițîndu-mi că o să ai grijă de dumneata.

— Promit : o să fac asta cu multă atenție și prevedere. Aș vrea să trăiesc, nu să mor ; viitorul mi se deschide în față ca porțile raiului ; și totuși, cînd privesc adînc în umbrele paradisului meu, zăresc alunecînd peste priveliști îndepărtate o vedenie care mă încîntă mai mult decît serafimii și heruvimii.

— Zău ? Te rog, spune-mi și mie, ce vedenie ?

— Văd...

Slujnica intră grăbită în încăpere, cu serviciul de ceai.

Prima parte a acelui mai, după cum am văzut, a fost frumoasă, zilele de la mijloc ploioase ; dar în ultima săptămînă, la schimbarea lunii, iarăși s-au limpezit. Un vînt proaspăt a măturat norii argintii și groși, purtători de ploaie, și i-a împins unul după altul către zarea dinspre răsărit ; iar norii s-au prăvălit peste marginea zării și dincolo de marginea aceea s-au pierdut, lăsînd în urma lor doar bolta curată a cerului albastru pregătită a se supune deplinei domnii a soarelui de vară. Și soarele acela s-a ridicat măreț în ziua de Rusalii ; marea reuniune a școlilor a fost întîmpinată de o vreme superbă.

Marțea Rusaliilor era ziua cea mare, și în cinstea ei cele două încăpătoare săli de clasă de la Briarfield, ridicate de actualul paroh mai mult pe propria lui cheltuială, fuseseră curățate, văruite, revopsite și împodobite cu verdeață și flori — cîteva din grădina casei parohiale, două căruțe pline de la Fieldhead și un căruț de la ceva

mai modestul domeniu De Walden, reședința domnului Wynne. În aceste săli de clasă fuseseră rînduite douăzeci de mese, fiecare măsurată așa fel ca să poată primi douăzeci de oaspeți ; în jurul lor se așezaseră bănci și pe ele se întinseseră fețe de masă albe ; deasupra lor fuseseră atîrnate cel puțin douăzeci de colivii cu tot atîția canari, după un obicei al locului îndrăgit mai cu seamă de secretarul domnului Helstone, care se delecta cu ciripitul ascuțit al acestor păsărele și știa că în mijlocul unei zgomotoase zarve de glasuri ele totdeauna cîntau mai cu înfocare. Mesele acestea, să fie limpede, nu stăteau întinse pentru cei o mie și două sute de școlari ce urmau să fie adunați din cele trei parohii, ci numai pentru membrii comitetelor școlare și profesori : ospățul copiilor urma să aibă loc în aer liber. La ceasurile unu trebuiau să se adune trupele ; la două să-și alcătuiască formațiile ; pînă la patru mărșăluiau prin parohie ; pe urmă venea ospățul ; iar după aceea adunarea, cu muzică și cuvîntări, în biserică.

Ar trebui să explicăm pentru ce tocmai Briarfield fusese ales ca loc de întîlnire și scenă a ospățului. Nu fiindcă ar fi fost parohia cea mai mare și mai populată — în privința asta Whinbury îl depășea de departe ; nici fiindcă ar fi fost așezarea cea mai veche — oricît de antice erau bătrîna biserică și casă parohială, templul cu acoperiș scund și căsuța parohială acoperită de mușchi din Nunnely, amîndouă îngropate între stejari de-o vîrstă cu ele, posturi înaintate ale pădurii Nunwood, erau încă și mai străvechi. Fusese ales pentru că așa voise domnul Helstone, iar voința domnului Helstone era mai tare decît aceea a lui Boultby sau Hall ; primul nu *putea*, al doilea nu *voia* să se certe pe o chestiune de întîietate cu fratele lor cel hotărît și bătăios : îl lăsau să fie în frunte și să facă după voia lui.

Pentru Caroline Helstone sărbătoarea aceea însemnată fusese pînă atunci totdeauna o zi grea fiindcă o trăgea cu sila în mulțime și o constrîngea să dea ochi cu toate persoanele bogate, respectabile și influente de prin împrejurimi ; iar în prezența acestora, dacă n-ar fi avut sprijinul binevoitor al domnului Hall, ar fi părut o neajutorată ; obligată să meargă în fruntea regimentului ei, în calitate de nepoată a parohului și primă profesoară a primei clase ; obligată să prepare ceaiul la prima masă.

pentru o mulțime amestecată de doamne și domni, și să facă toate acestea fără ajutorul mamei, al vreunei mătuși, ori al altui însoțitor — fiind, în același timp, o fire impresionabilă și cu o cumplită frică de publicitate — va fi ușor de înțeles că, în asemenea împrejurări, tremura de teamă la apropierea Rusaliilor.

Anul ăsta, însă, Shirley avea să fie alături de ea și astfel înfățișarea chinului se schimba în mod deosebit — se schimba fundamental : nu mai era chin — devenind aproape o bucurie. Domnișoara Keeldar singură făcea mai mult decît o ceată de prieteni obișnuiți. Deplin stăpînă pe sine și totdeauna ageră și degajată ; conștientă de importanța ei socială, fără să facă niciodată caz de ea, era de ajuns s-o privească cineva ca să capete curaj. Singura teamă putea fi ca nu cumva Shirley să întîrzie la întîlnire : deseori dovedea un fel de nepăsare ce-o făcea să întîrzie peste timpul stabilit, iar Caroline știa că unchiul ei n-ar aștepta o secundă pe nimeni de pe lumea asta ; în clipa cînd orologiul bisericii suna ceasurile două, clopotele începeau să bată și marșul începea. Prin urmare în privința asta trebuia să aibă grijă de Shirley, dacă nu voia să-și piardă prietena mult așteptată.

În marțea Rusaliilor se sculă aproape cînd răsărea soarele. Ea, Fanny și Eliza au fost ocupate toată dimineața cu aranjatul în cea mai desăvîrșită ordine a saloanelor din casa parohială și cu pregătirea unor aperitive alcătuite din gustări răcoritoare — vin, fructe, prăjituri — rînduite apoi pe bufetul din sufragerie. Pe urmă trebui să se îmbrace în cea mai nouă și arătoasă toaletă de muselină albă ; desăvîrșita frumusețe a zilei și solemnitatea prilejului îndreptățeau, dacă nu chiar impuneau, o asemenea ținută. Eșarfa cea nouă — primită în dar la aniversarea zilei de naștere din partea Margaretei Hall, și pe care avea motive să creadă că Cyril însuși o cumpărase, iar drept răspuns ea îi dăruise un set de eșarfe preoțești din chembrică, într-o casetă elegantă — i-a fost legată de degetele îndemînatice ale credincioasei Fanny, a cărei bucurie de a-și găti tînăra și frumoasa stăpînă pentru asemenea sărbătoare n-a fost deloc mică ; boneta cea simplă fusese aranjată ca să se asorteze cu eșarfa ; baticul drăguț, deși ieftin, se potrivea cu rochia. Cînd fu gata, avea o înfățișare nu destul de strălucită ca să uluiască, dar îndeajuns de frumoasă ca să intereseze : nu izbitor de strălucitoare, însă foarte delicată și plăcută ; o apariție în care dulceața tonurilor, puritatea aerului, grația chipului înlocuiau cu succes absența coloritului bogat și a contururilor maiestuoase. Ceea ce ochii căprui și fruntea senină lăsau să se vadă din firea ei era în armonie cu îmbrăcămintea și chipul — modestă, gingașă și, în ciuda melancoliei, un suflet perfect armonios. Se părea că nici mielușelul și nici porumbița n-aveau a se teme de ea, ci mai degrabă aveau să întîmpine cu bucurie, în înfățișarea ei de simplicitate și blîndețe, o asemănare cu propriile lor firi, sau cu firile pe care noi presupunem că le au.

La urma urmei, era o făptură omenească imperfectă și supusă greșelii ; destul de frumoasă ca formă, culoare și îmbrăcăminte ; dar, precum spusese Cyril Hall, nici atît de bună și nici atît de demnă de admirație ca veștejita domnișoară Ainley, care își punea acum cea mai bună rochie neagră, șalul mohorît și boneta — acolo, în camera strîmtă a bietei sale căsuțe.

Și Caroline plecă înspre Fieldhead, trecînd peste cîteva cîmpuri retrase și pajiști liniștite. Se strecură iute pe sub gardurile vii verzi și peste pășunile încă și mai înverzite. Nu exista praf, nu exista noroi să-i murdărească poalele rochiei imaculate sau să-i umezească sandalele ușoare : după ploile din urmă totul rămăsese curat și sub puterea soarelui strălucitor totul se zbicise, așa încît pășea fără de teamă peste margarete și iarbă și printre plantații bogate ; ajunse la Fieldhead și pătrunse în odaia unde se îmbrăca stăpîna casei.

Făcuse bine că venise, fiindcă altminteri Shirley ar fi întîrziat mult. În loc să se îmbrace cu toată graba, stătea întinsă pe sofa, cufundată în lectură ; doamna Pryor se afla lîngă ea și încerca zadarnic s-o convingă să se scoale și să se îmbrace. Caroline nu făcu risipă de cuvinte ; îi luă imediat cartea și cu propriile ei mîini începu acțiunea de dezbrăcare și îmbrăcare. Moleșită de căldură, înveselită de tinerețe și de firea-i voioasă, voia să stea de vorbă, să rîdă, să zăbovească ; Caroline însă, hotărîtă să ajungă neapărat la timp, continuă s-o îmbrace pe cît de repede sînt degetele omenești în stare să înnoade șireturi și să înfigă ace. La sfîrșit, pe cînd încheia un ultim șir de clame și copci, găsi răgaz s-o certe, spunîndu-i că e foarte urît din partea ei să fie atît de ne-

punctuală; că pînă și în clipa aceea înfățișa imaginea unei neglijențe incorigibile: așa și arăta Shirley — dar era un încîntător tablou al acelei supărătoare însușiri.

Se afla în complet contrast față de Caroline: în fiece cută a rochiei și în fiecare trăsătură a chipului se vădea distincție; mătasea scumpă o prindea mai bine decît un costum simplu; eșarfa bogat brodată îi venea de minune; și-o pusese neglijent, dar cu grație; coroana de pe bonetă într-adevăr o încorona: respectul pentru modă, aplicarea cu gust a ornamentelor la fiecare piesă de îmbrăcăminte, toate se vădeau în aspectul ei; toate i se potriveau, la fel ca lumina sinceră din priviri, zîmbetul adunat în jurul buzelor, la fel ca ținuta dreaptă și impunătoare și pasul grațios. După ce terminară cu îmbrăcatul, Caroline o luă de mînă și o trase repede pe scări, apoi ieșiră pe ușă, și la fel se grăbiră peste cîmpuri, rîzînd într-una și vădind multă asemănare cu o porumbiță albă ca zăpada și o pasăre a paradisului colorată în nestemate, pornite împreună în zbor voios.

Mulțumită strădaniilor domnișoarei Helstone, au ajuns la vreme. Pe cînd încă tot nu puteau zări biserica ascunsă după copaci, auziră clopotul bătînd o cumpănită și totuși grabnică chemare către tot poporul, să vină la adunare; auzeau de asemenea mărșăluiala grupurilor, tropotul a nenumărate picioare și murmurul glasurilor mulțimii. De pe un loc mai înalt, văzură pe drumul dinspre Whinbury cum se apropiau școlarii de acolo; nu mai puțin de cinci sute de suflete. Parohul și diaconul său, Boultby și Donne, mergeau în frunte: cel dintîi apărea impunător așa cum era încărcat de odăjdii, pășea precum se cuvine unei preacuvioase fețe bisericești, sub baldachinul unei pălării cu boruri largi, cu semeția dată de-o burtă strașnică, împodobit cu cele mai elegante și bogate veșminte negre și bucurîndu-se de sprijinul celui mai zdravăn baston cu măciulie de aur. Din mers, doctorul își flutura din cînd în cînd ușor bastonul și cu o mișcare autoritară își înclina pălăria către aghiotant. Aghiotantul — Donne, adică — părea subțiratic de tot fiindcă linia siluetei sale stătea alături de masa impozantă a superiorului, se silea, cu toate acestea, să arate în cel mai mic amănunt ca un adevărat preot: totul în înfățișarea lui vădea înfumurare și mulțumire de sine, de la nasul în vînt și bărbia ridicată, pînă la ghetrele preoțești de culoare neagră, pantalonii cam scurți și fără etriere și ghetele cu boturi pătrate.

Dă-i înainte, domnule Donne! Are cine să te vadă. Crezi că arăți măreț — dacă siluetele acelea care te privesc din vîrful colinei, una albă și alta roz, cred și ele la fel — asta-i altă treabă.

După ce regimentul trecu în marș mai departe, cele două siluete coborîră în fugă. Curtea bisericii e plină de copii și de profesori, toți înveșmîntați în cele mai alese haine de sărbătoare; și — oricît de nenorocită e regiunea asta, oricît de grele ar fi vremurile — e minunat să vezi cît de cuviincios — cît de frumos chiar — s-au străduit să se îmbrace. Dragostea britanică pentru bună-cuviință e în stare să facă minuni; sărăcia capabilă să îmbrace în zdrențe o fată irlandeză n-are puterea de a răpi unei englezoaice garderoba decentă socotită trebuitoare pentru respectul de sine. În afară de asta, stăpîna conacului — acea Shirley care se uită acum cu bucurie la mulțimea fericită și bine îmbrăcată — le-a fost într-adevăr de folos; generozitatea ei venită la timp a încurajat multe familii sărace în întîmpinarea apropiatei sărbători și a oferit multor copii putința de a avea astăzi o rochie sau o bonetă nouă; ea știe, și e în culmea fericirii cînd își dă seama; e încîntată că banii, exemplul și influența ei au fost într-adevăr de folos — în chip hotărîtor — celor din jur. Nu poate fi miloasă ca domnișoara Ainley — nu stă în firea ei: și simte o ușurare la gîndul că există și o altă cale de a-ți dovedi bunătatea, aflată la îndemîna altor firi și în alte împrejurări.

Caroline e și ea încîntată; căci cu posibilitățile ei modeste a făcut și ea mult bine; s-a lipsit nu numai de o singură rochie, panglică sau guler de care cu greu se putea despărți, pentru a împlini lipsurile școlarilor din clasa ei; și, cum bani n-avea de unde da, a urmat exemplul domnișoarei Ainley, oferindu-și timpul și hărnicia acolo unde era ceva de cusut pentru copii.

Nu numai curtea bisericii este plină, ci și grădina casei parohiale e înțesată de lume; perechi și grupuri de doamne și domni se văd plimbîndu-se printre tufele unduioase de liliac și bobițel. Casa e și ea plină; la ferestrele larg deschise ale saloanelor stau grupuri de oameni veseli. Sînt membrii comitetelor școlare și profesorii care vor întregi procesiunea. În grădinița parohu-

lui, aflată în spatele casei, se află muzicanții ce alcătuiesc cele trei orchestre parohiale, cu instrumentele lor. Îmbrăcate în rochiile și bonetele lor cele mai frumoase și cu cele mai albe șorțuri, Fanny și Eliza umblă printre ei oferindu-le pahare cu bere ; băutura e tare și gustoasă și a fost pregătită cu cîteva săptămîni în urmă, din porunca parohului și sub directa lui supraveghere. Orice treabă unde ar fi avut el amestec trebuia îndeplinită în chip desăvîrșit : „lucrul de mîntuială", indiferent despre ce ar fi fost vorba, nu putea niciodată primi binecuvîntare din partea sa : de la ridicarea unei clădiri publice, biserică, școală, judecătorie, și pînă la pregătirea unei mese — pentru toate pretindea măreție, generozitate și eficacitate. În privința asta domnișoara Keeldar i se asemăna întru totul, și fiecare era de acord cu intențiile celuilalt.

Caroline și cu Shirley au ajuns curînd printre cei din casa parohială ; prima își întîmpina musafirii cu multă ușurință ; în loc să se așeze pe un scaun, retrasă într-un colț, ori să se furișeze în odaie la ea și acolo să aștepte pornirea procesiunii, după vechiul obicei, acum se plimba prin cele trei saloane, stătea de vorbă și zîmbea, în chip neîndoielnic de vreo două sau trei ori vorbi fără să fie întrebată și, pe scurt, părea o altă ființă. Transformarea era datorată faptului că Shirley se afla de față : vederea purtărilor și atitudinii domnișoarei Keeldar îi făcea nespus de bine. Shirley nu se temea de semenii ei : nu simțea nici o dorință de a se feri de ei, de a-i ocoli. Orice ființă omenească, bărbat, femeie sau copil, atunci cînd proasta creștere sau înfumurarea grosolană nu-l făcea cu totul de nesuferit, era pentru ea binevenită ; bineînțeles, unele în mai mare, altele în mai mică măsură ; dar, în general vorbind, atîta vreme cît cineva nu se dovedea categoric a fi rău și stingheritor, Shirley era dispusă să-l considere valoros și binevenit și să-i arate toată considerația. Înclinarea asta îi asigura simpatia tuturor, fiindcă tocea tăișul ironiei și-i înzestra cu un farmec cuceritor conversația serioasă ori glumeață ; și nu scădea întru nimic valoarea prieteniei intime, care rămînea ceva deosebit de cordialitatea dovedită în societate și era legată, într-adevăr, de o cu totul altă fațetă a firii sale. Preferința sentimentală și intelectuală mergea către domnișoara Helstone ; doamnele Pearson, Sykes, Wynne etc., etc.,

nu făceau decît să tragă foloase de pe urma bunătății și voioșiei sale înnăscute.

Din întîmplare, Donne intră în salon într-un moment cînd Shirley, așezată pe sofa, devenise centrul unui cerc destul de numeros. Dăduse definitiv uitării furia împotriva lui, așa că înclină din cap și îi zîmbi cu bunăvoință. Atunci se vădi firea acelui om. Nu se pricepu nici să refuze cu demnitate avansul, ca unul a cărui mîndrie fusese de curînd rănită, nici să-l întîmpine cu franchețe, ca un om bucuros să uite și să ierte ; pedeapsa primită nu trezise în el nici un simțămînt de rușine, și deci n-avea cum să trăiască această senzație în fața celui ce i-o administrase : nu era suficient de viguros în rău ca să fie cu adevărat cîinos — se mulțumi să treacă prostește mai departe, luînd o înfățișare rigidă și mînioasă. Nimic nu mai putea aduce pacea între el și dușman ; la fel după cum, chiar pentru o lovitură mult mai dureroasă și mai dezonorantă, firea lui slăbănoagă n-ar fi putut nutri o ranchiună acerbă.

— Nu merita o asemenea scenă ! îi spuse Shirley Carolinei. Ce proastă am fost ! Să-l pedepsești pe Donne pentru stupidul lui dispreț față de Yorkshire e ca și cum ai strivi un țînțar fiindcă vrea să înțepe un rinocer. Dacă aș fi fost bărbat, cred că atunci i-aș fi pus forța fizică la dispoziție, pentru a-l ajuta să plece ; în momentul de față sînt foarte bucuroasă că n-am folosit decît forța morală. Dar nu trebuie să mai apară niciodată prin preajma mea ; nu-mi place ; mă irită ; nici măcar nu te poți distra pe socoteala lui. Malone face mai mulți bani.

S-ar fi zis că Malone tocmai era dispus să justifice preferința ; căci de-abia porniseră cuvintele din gura vorbitoarei, cînd Peter Augustus se și înfățișă, pus la „mare ținută", înmănușat și parfumat, cu părul uns și pieptănat fără cusur, ducînd într-o mînă un uriaș mănunchi de trandafiri mari roșii, cinci sau șase pe deplin înfloriți : pe acestia îi înfățișă domnișoarei Keeldar, cu o grație căreia chiar și cel mai ascuțit penel n-ar putea să-i facă decît nedreptate. Dar după o asemenea performanță cine ar mai fi îndrăznit să spună că Peter nu e un cuceritor ? Adunase și înmînase flori ; adusese ofrandă un tribut sentimental — un tribut poetic, pe altarul Dragostei sau al lui Mammon. Hercule cu furca de tors în mînă ar fi fost o imagine palidă pe lîngă Peter

purtînd buchetul de flori. Probabil că așa gîndea și el, fiindcă părea uluit de ceea ce făcuse; se retrase fără un cuvînt; și plecă chicotind înfundat în semn de autofelicitare; pe urmă își schimbă gîndul așa că se opri și se întoarse, ca să se asigure cu ochii lui că într-adevăr dăruise un buchet de flori: da — iată cei șase trandafiri în poala de satin purpuriu, și o mînă foarte albă, cu cîteva inele de aur pe degete, îi strînge încet, iar lungi șuvițe inelate, acoperind pe jumătate o față care rîde, se revarsă asupra lor; dar o acoperă numai *pe jumătate*. Peter văzu rîsul — nu putea să greșească — pe seama lui făceau haz — galanteria, cavalerismul lui ajunseseră subiect de batjocură pentru o fustă — pentru două fuste — și domnișoara Helstone zîmbea. Mai mult chiar, își dădu seama că i se ghiciseră intențiile, și-atunci Peter se întunecă asemenea unui nor de furtună. Cînd ridică ochii, Shirley văzu că ochi săgetători stau ațintiți asupra ei. Malone, cel puțin, avea destulă tărie ca să urască: văzu asta în privirile lui.

— Peter *merită* o scenă, și dacă dorește neapărat o s-o și aibă într-o bună zi, șopti Shirley către prietena sa.

Și acum — solemni și înveșmîntați în culori mohorîte, dar cu chipuri destul de prietenoase — cei trei preoți apărură în ușa sufrageriei. Pînă atunci avuseseră treburi de îndeplinit înlăuntrul bisericii, iar acum, înainte de a porni marșul, veneau să ia o ușoară gustare întru întărirea trupului. Fotoliul cel larg îmbrăcat în piele fusese păstrat pentru doctorul Boultby; într-acolo fu condus. Dînd ascultare îndemnurilor primite de la Shirley, care îi spusese că a sosit vremea să-și îndeplinească datoriile de gazdă, Caroline se grăbi să înmîneze masivului, respectatului și, în fond, vrednicului prieten al unchiului său, un pahar de vin și o farfurie cu pricomigdale. Epitropii doctorului Boultby, amîndoi membri ai comitetului școlar, se și aflau lîngă el, așa precum li se ceruse; doamna Sykes și celelalte doamne din parohie se aflau la dreapta și la stînga sa, dînd glas nădejdilor că nu se simte obosit și temerilor că ziua are să fie prea caldă pentru dînsul. Doamna Boultby, totdeauna încredințată că atunci cînd cade toropit, după o masă îmbelșugată, chipul domnului și stăpînului său devine aidoma unui chip îngeresc, se plecase asupra lui și îi ștergea cu dragoste de pe frunte cîteva picături de transpirație reale sau imaginare. Într-un cuvînt, Boultby se afla la mare cinste și cu o rotundă și sonoră *voix de poitrine*[1] rosti mulțumiri pentru grija purtată și asigurări că se simte destul de bine. Pe Caroline parcă nici n-o observă cînd se apropie de dînsul, atîta doar că binevoi să accepte cele oferite; n-o văzuse, n-o văzuse niciodată: abia dacă știa vag că ar exista o asemenea persoană. Văzu totuși pricomigdalele, și fiind mare iubitor de dulciuri, luă din farfurie o mînă aproape plină. Cît despre vin, doamna Boultby insistă să fie amestecat cu apă fierbinte și să i se adauge zahăr și nucșoară.

Domnul Hall stătea lîngă o fereastră deschisă, respira aerul curat și mireasma florilor și discuta ca un frate cu domnișoara Ainley. Către el Caroline își îndreptă atenția plină de bucurie. „Ce să-i ofere? Nu trebuie să se servească singur — trebuie servit de mîna ei"; luă deci o tăviță de argint, ca să-i poată oferi cît mai multe lucruri. Margaret Hall veni lîngă ei; domnișoara Keeldar îi urmă pilda. Cele patru doamne se aflau acum în jurul preotului lor favorit; și ele aveau senzația că privesc chipul unui înger pămîntean: Cyril Hall era papa lor, la fel de infailibil pentru ele ca și doctorul Boultby pentru admiratoarele sale. Și în jurul parohului de la Briarfield se adunase un grup: cel puțin douăzeci de persoane se strînseseră în preajma lui: iar în mijlocul unui cerc de admiratori, nici un preot nu se putea măsura cu bătrînul Helstone. Adunați laolaltă după cunoscutul lor obicei, diaconii formau o constelație alcătuită din trei planete mai mici; mai multe domnișoare îi priveau de departe, dar nici una nu se încumeta să se apropie.

Domnul Helstone își scoase ceasul și anunță cu glas tare:

— E două fără zece. E timpul ca toată lumea să treacă în rînduri. Haideți.

Își luă pălăria cu boruri largi și porni; toți se ridicară și îl urmară buluc.

Cei o mie două sute de copii fuseseră rînduiți în trei grupuri de cîte patru sute de suflete fiecare; în urma fiecărui regiment se afla cîte o orchestră; din douăzeci în douăzeci de rînduri exista cîte un interval unde Hel-

[1] Glas din piept (fr.).

stone așeză cîte doi profesori. Și pentru avangarda armatelor, chemă :

— Grace Boultby și Mary Sykes stau în frunte la Whinbury.

— Margaret Hall și Mary Ann Ainley conduc Nunnely.

— Caroline Helstone și Shirley Keeldar comandă Briarfield.

Pe urmă alte comenzi :

— Domnul Donne la Whinbury ; domnul Sweeting la Nunnely ; domnul Malone la Briarfield.

Și acești trei domni porniră înaintea doamnelor-generali.

Preoții trecură în frunte — secretarii parohiilor încheiau formațiile ; Helstone își înălță pălăria cu boruri largi ; peste o clipă se și auzi dangătul celor opt clopote din clopotniță, izbucniră melodiile intonate de orchestre, flautul vorbi și cornul răspunse, tobele duruiră puternic, și cu toții porniră în marș.

Drumul alb și larg se unduia înaintea lungii procesiuni, soarele și cerul fără pic de nor o treceau în revistă, deasupra-i vîntul clătina crengile copacilor, iar cei o mie și două sute de copii și o sută patruzeci de oameni în toată firea, care o alcătuiau, mergeau înainte în cadență și după muzică și toate chipurile erau vesele și inimile bucuroase. Era o priveliște ce te bucura, o priveliște făcătoare de bine ; era o zi de fericire pentru bogați și pentru săraci : era mai întîi lucrarea lui Dumnezeu, iar apoi a clericilor. Să dăm preoților Angliei ce este al lor ; în anumite privințe sînt o tagmă supusă greșelii, fiind ei tot oameni de carne și sînge, ca și noi toți ; dar țara s-ar descurca foarte cu greu fără dînșii : Britania ar simți lipsa Bisericii ei, dacă această Biserică s-ar nărui. Dumnezeu s-o ocrotească ! Și, totodată, Dumnezeu s-o îndrepte !

CAPITOLUL XVII

Serbarea școlară

Nici înspre bătălie și nici în căutarea dușmanului nu pornise această trupă comandată de preoți și încadrată cu ofițeri-femei ; muzicile ei intonau totuși melodii războinice, și — dacă ar fi să judecăm după privirile și ținuta unora, cum era domnișoara Keeldar, de pildă — sunetele acelea trezeau dacă nu un spirit războinic, atunci unul care năzuia către el. Întorcîndu-se din întîmplare, bătrînul Helstone îi văzu chipul și începu să rîdă, iar ea tot prin rîs îi răspunse.

— Nu ne așteaptă nici o bătălie, spuse preotul ; țara nu ne cere să luptăm pentru ea ; nici un dușman și nici un tiran nu contestă și nu amenință libertatea noastră ; n-avem nimic de făcut ; doar am ieșit să ne plimbăm puțin. Țineți-vă în frîu avîntul, căpitane, și potoliți-vă focul inimii : nu-i nevoie de ele — dacă există, cu-atît mai rău.

— Urmați sfaturile pe care le dați altora, doctore, îi răspunse Shirley. Și îi spuse cu glas scăzut Carolinei : Ce nu mi-o oferi realitatea am să împrumut de la imaginație. Nu sîntem soldați, nu vărsarea de sînge e dorința mea ; ori dacă sîntem, atunci sîntem soldați ai Crucii. Timpul s-a întors cu veacuri în urmă, și ne aflăm într-un pelerinaj către Ierusalim. Nu, nu așa — prea seamănă a exaltare. Am nevoie de un vis ceva mai cu picioarele pe pămînt : sîntem cîmpeni din Scoția și urmăm un căpitan convenant[1] ca să ajungem sus în munți să ținem o adunare departe de stăpînirea trupelor trimise de asupritori. Știm că după rugăciune poate să urmeze bătălia ; dar încredințați fiind că și după cel mai nefericit rezultat al bătăliei numai raiul ne poate fi răsplata, sîntem gata și sîntem doritori să înroșim mușchiul de pe dealuri cu sîngele nostru. Muzica asta îmi răscolește sufletul ; îmi înviorează toată viața ; mă face să-mi bată inima ; nu cu pulsul ei obișnuit de fiecare zi, ci cu o vigoare nouă, palpitantă. Sînt aproape în stare să doresc o primejdie ; o credință — o țară — sau, cel puțin, un iubit pe care să-l apăr.

— Ia uită-te acolo, Shirley ! o întrerupse Caroline. Ce e pata aceea roșie dinspre Stilbro' Brow ? Ai ochi mai buni decît mine ; întoarce-ți într-acolo ochii tăi de vultur.

Domnișoara Keeldar se uită și zise :

[1] Aluzie la perioada domniei lui Carol I Stuart, care, vrînd să impună Scoției anumite forme liturgice, a declanșat Războiul episcopilor (1639—1640).

— Da, văd. E o linie roșie. Sînt soldați — soldați din cavalerie, adăugă repede. Călăresc în goană ; șase sînt ; au să treacă pe lîngă noi ; nu — au cotit la dreapta ; au văzut procesiunea noastră și vor s-o ocolească făcînd un cerc. Unde s-or fi ducînd ?

— Poate că nu fac decît să-și antreneze caii.

— Probabil că da. Nu se mai văd.

Acum vorbi domnul Helstone :

— O să trecem prin Royd Lane, ca să ajungem la izlazul din Nunnely pe un drum mai scurt.

Și într-adevăr pe drumeagurile înguste de la Royd Lane defilară. Locul era tare strîmt, atît de strîmt încît nu putea trece decît doi deodată, dacă voiau să nu cadă în șanțurile de pe margini. Ajunseseră pe la mijloc, cînd se văzu limpede că printre clericii-comandanți s-a iscat neliniște : și Boultby și Helstone erau agitați : își făceau semne cu cotul unul altuia. Domnul Hall se întoarse înspre fete și zîmbi.

— Ce s-a întîmplat ? îl întrebară.

Domnul Hall arătă cu bastonul către capătul drumeagului, în fața lor. Ia te uită ! O altă procesiune — una adversă, pătrundea pe acolo, condusă tot de oameni în negru, și la fel, după cum puteau să audă acum, urmată de muzică.

— E dublura noastră ? întrebă Shirley. Fantoma noastră cu altă înfățișare ? Parcă am fi cele două jumătăți ale unei cărți de joc.

— Dacă vrei o bătălie, s-ar părea că o s-o ai — cel puțin din priviri, șopti Caroline rîzînd.

— N-au să treacă de noi ! strigară preoții într-un glas. Nu le cedăm !

— Să cedăm ! replică Helstone cu asprime, întorcîndu-se în loc. Cine a pomenit de cedare ? Ia, băieți, gîndiți-vă ce-aveți de gînd să faceți ; doamnele, știu eu, vor rămîne pe poziție ; pot avea încredere în ele. Nu se află aici nici o binecredincioasă anglicană care să nu rămînă pe poziție împotriva ăstora, întru cinstirea bisericii Angliei. Ce spune domnișoara Keeldar ?

— Întreabă ce s-a întîmplat.

— Disidenții și metodiștii, cu școlile lor, baptiștii, independenții și wesleyenii, uniți într-o alianță fără Dumnezeu, au venit intenționat pe drumeagul ăsta ca să ne oprească marșul și să ne întoarcă îndărăt.

— Asta e bădărănie ! spuse Shirley. Urăsc bădărănia. Bineînțeles că trebuie să primească o lecție.

— O lecție despre politețe, propuse domnul Hall, totdeauna aplecat spre pace. Nu un exemplu de violență.

Bătrînul Helstone o luă din loc. Grăbind pasul, trecuse cu vreo cîțiva iarzi înaintea unității lui. Aproape ajunsese lîngă ceilalți capi îmbrăcați în negru, cînd cel care părea a fi comandantul-șef al vrăjmașilor — un om mătăhălos și unsuros, cu păr negru pieptănat neted pe frunte — comandă oprirea. Procesiunea se opri și el scoase o carte de rugăciuni, citä un verset, dădu tonul și cu toții începură să cînte cel mai jalnic dintre imnuri.

Helstone făcu semn orchestrelor sale : și deodată se dezlănțui întreagă puterea alămurilor. Le ceruse să intoneze *Rule Britannia* și le poruncise copiilor să-i întovărășească și cu glasurile, ceea ce ei acceptaseră cu mare entuziasm. Inamicul fu luat cu asalt prin cîntec și învins ; psalmul lui se văzu înăbușit ; în ce privește zgomotul, era cu totul nimicit.

— Acum urmați-mă ! exclamă Helstone. Nu în fugă, dar cu pas ferm și sprinten. Fiți tari toți, și copii și femei, strîns lipiți unii de alții, țineți-vă și de pulpanele hainelor, dacă e nevoie.

Și porni înainte cu pas atît de apăsat și dîrz, iar pe deasupra atît de vajnic susținut de elevii și profesorii din urma lui — care făcură întocmai precum li se spusese, adică fără s-o pornească în fugă și fără să încetinească pasul, ci mergînd cu hotărîre calmă și neabătută, diaconii fiind siliți să facă la fel, întrucît se aflau între două focuri — Helstone și domnișoara Keeldar pîndeau amîndoi cu ochii de linx orice abatere și erau gata oricînd, unul cu bastonul și cealaltă cu umbrela, să corecteze cea mai mică abatere de la ordinele date, cel mai mic gest independent sau nepotrivit — încît grupul de disidenți fu mai întîi uluit, pe urmă speriat, apoi înfrînt și împins îndărăt, iar pînă la urmă silit să facă stînga-mprejur și să lase liberă ieșirea către Royd Lane. În timpul atacului doar Boultby a avut de suferit, dar Helstone și Malone l-au susținut, unul de-o parte altul de cealaltă, ajutîndu-l să treacă prin încercare și să iasă cu mădularele întregi însă cu răsuflarea pusă la grele cazne.

Disidentul cel gras care începuse cîntarea imnului rămase așezat în șanț. De meserie era un negustor de spirtoase, conducător al nonconformiștilor, și se spune că în după-amiaza de atunci a băut mai multă apă decît înghițise în cele douăsprezece luni de mai înainte. Domnul Hall avusese grijă de Caroline și Caroline se îngrijise de el ; după aceea domnul Hall și domnișoara Ainley au schimbat reciproc, în felul lor molcom, impresii asupra incidentului. Domnișoara Keeldar și domnul Helstone și-au strîns mîinile cu înflăcărare de îndată ce întreaga procesiune a ieșit de pe drumeag. Tinerii diaconi începură să-și manifeste zgomotos bucuria, dar domnul Helstone le potoli numaidecît înflăcărarea nevinovată ; observă că niciodată n-au dovedit destul bun-simț ca să știe ce să spună și ce nu, așa că bine ar face să închidă gura ; de asemenea le aminti că nu aveau nici o legătură cu conducerea procesiunii.

Pe la trei și jumătate procesiunea luă calea întoarsă, iar la patru se afla din nou pe locul de plecare. Rînduri lungi de bănci fuseseră întinse pe pajiștile cu iarbă tunsă scurt din jurul școlii ; acolo fură așezați copiii, și numaidecît sosiră coșuri uriașe acoperite cu pînzeturi albe și oale mari fumegînde. Înainte de a începe împărțirea bunătăților, o scurtă rugăciune fu rostită de domnul Hall și cîntată de copii : în aerul liber, glasurile tinere sunau melodios și chiar emoționant. Pîinișoare mari cu stafide și ceai fierbinte, bine îndulcit, au fost apoi împărțite într-un spirit de adevărată generozitate ; nici un fel de zgîrcenie nu era îngăduită, cel puțin în ziua aceea ; regula în ce privește rația copiilor era ca fiecare să primească cel puțin de două ori mai mult decît ar fi putut să mănînce, spre a se lăsa astfel o rezervă ce urma să fie luată acasă pentru aceia cărora vîrsta, boala ori alte piedici nu le îngăduiseră să vină la serbare. Între timp pîinișoarele cu stafide și berea circulau printre muzicanți și coriștii bisericilor ; pe urmă băncile fură adunate ca să se facă loc pentru dezlănțuirea voioșiei în jocurile îngăduite.

Un clopot îi chemă pe profesori, pe membrii și membrele comitetelor școlare în sala de clasă ; domnișoara Keeldar, domnișoara Helstone și multe alte doamne se aflau de mai înainte acolo ca să-și mai arunce o dată ochii asupra felului cum erau rînduite tăvile și mesele

fiecăreia. Cele mai multe dintre slujnicele de prin împrejurimi, dimpreună cu nevestele secretarilor, coriștilor și muzicanților fuseseră îndatorate să ia parte la treburile din ziua aceea îndeplinind slujba de chelnerițe ; toate se întreceau în frumusețea și eleganța îmbrăcămintei, iar printre cele mai tinere se puteau întîlni multe siluete încîntătoare. Vreo zece pregăteau pîinea cu unt ; altele, cam tot pe atîtea, aduceau apă fierbinte din vasele de la bucătăria casei parohiale. Mulțimea florilor și verdeței ce împodobeau pereții albi, spectacolul ceainicelor de argint și a ceștilor de porțelan strălucitor înșiruite pe mese, siluetele în continuă mișcare, chipurile luminoase, toaletele vesele ce fluturau pretutindeni alcătuiau laolaltă un spectacol animat și reconfortant. Toată lumea vorbea, nu foarte tare dar cu voioșie, iar canarii ciripeau ascuțit în coliviile atîrnate aproape de tavan.

Ca nepoată a parohului, Caroline își luă locul la una dintre primele trei mese ; doamna Boultby și Margaret Hall oficiau la celelalte. La aceste mese urma să fie servită crema societății, căci la Briarfield regulile stricte ale egalității nu erau mai la modă decît prin alte părți. Domnișoara Helstone își scoase boneta și eșarfa, ca să poată suporta mai ușor căldura ; părul lung și inelat ce-i cădea pe gît aproape ținea loc de voal, iar în rest rochia de muselină era croită modest ca o rasă de călugăriță, îngăduindu-i astfel să se scape de folosirea unui șal stingheritor.

Sala începuse să se umple : domnul Hall își ocupase postul alături de Caroline, care avu acum, în vreme ce aranja din nou ceștile și lingurițele din fața ei, prilej să comenteze în șoaptă întîmplările de peste zi. Domnul Hall era puțin îngrijorat de cele petrecute la Royd Lane și ea încercă să-i smulgă un zîmbet pentru a-i alunga îngrijorarea. Domnișoara Keeldar se așezase în apropiere ; ca prin minune, nici nu rîdea, nici nu vorbea ; dimpotrivă, stătea nemișcată și privea împrejur cu luare-aminte : părea că se teme ca nu cumva să vină vreun nechemat și să ocupe locul de alături, pe care s-ar fi zis că vrea să-l păstreze liber : mereu își întindea rochia de satin peste bancă mai mult decît ar fi avut nevoie, ori lăsa acolo mănușile sau batista brodată. În cele din urmă Caroline observă manevrele astea și o întrebă ce prieten așteaptă. Shirley se aplecă pînă ce aproape îi

atinse urechea cu buzele-i roze și îi șopti cu o moliciune muzicală ce-i caracteriza deseori tonul folosit atunci cînd cele spuse tindeau fie și de departe către izvorul unor dulci simțăminte din inima ei :

— Îl aștept pe domnul Moore : l-am văzut noaptea trecută și l-am făcut să promită că are să vină împreună cu sora lui să stea la masa noastră. Față de mine are să se țină de cuvînt, sînt sigură, dar mi-e teamă să nu apară prea tîrziu și-atunci să fie despărțit de noi. Uite că vine alt grup și-au să se ocupe toate locurile. Ce rău îmi pare !

Într-adevăr, domnul Wynne, judecătorul, nevasta, fiul și cele două fiice intrară cu mare fală. Făceau parte din lumea bună de la Briarfield ; bineînțeles că locul lor era la prima masă, și fiind conduși într-acolo ocupară tot spațiul ce mai rămăsese liber. Spre marea bucurie a domnișoarei Keeldar, domnul Sam Wynne se instală chiar pe locul liber păstrat pînă atunci pentru Moore, așezîndu-se cu nădejde pe rochia, mănușile și batista ei. Pentru domnul Sam, Shirley nutrea o adevărată aversiune ; și asta cu atît mai mult cu cît dădea serioase semne că ar năzui la mîna ei. Chiar și bătrînul domn Wynne declarase în public că domeniul Fieldhead și domeniul De Walden sînt în mod minunat *contagioase* — malapropism [1] ce n-a întîrziat să ajungă pe aripile zvonurilor și la urechile stăpînei de la Fieldhead.

În urechile Carolinei încă mai răsunau acele turburătoare șoapte — „îl aștept pe domnul Moore" — inima încă îi mai bătea și obrazul îi strălucea, cînd un sunet de orgă se înălță deasupra zarvei confuze din sală. Doctorul Boultby, domnul Helstone și domnul Hall se ridicară în picioare, toți cei de față le urmară pilda, și se cîntă rugăciunea cu acompaniament de muzică ; pe urmă începu ceaiul. O vreme fu prea ocupată cu treburile pentru a mai avea răgaz să privească în jur, însă după ce servi ultima ceașcă, aruncă asupra încăperii o privire neliniștită. Erau cîteva doamne și mai mulți domni care încă nu izbutiseră să-și găsească locuri ; într-un asemenea grup

[1] Domnul Wynne spune *contagious* (contagios) în loc de *conterminous* (care au același hotar) ; „malapropism" este un termen derivat de la Doamna Malaprop, personaj din piesa *Rivalii* de scriitorul englez Richard Sheridan (1751—1816) și care excelează în folosirea aproximativă și ridicol improprie a cuvintelor.

o recunoscu pe prietena ei, fată bătrînă, domnișoara Mann, care fie ispitită de vremea frumoasă, fie convinsă de vreun prieten mai perseverent, acceptase să-și părăsească trista singurătate pentru un ceas de destindere la serbare. Domnișoara Mann arăta obosită de atîta stat în picioare : o doamnă cu bonetă galbenă îi aduse un scaun. Caroline cunoștea bine acel *chapeau en satin jaune* [1] ; cunoștea părul negru și prietenosul, deși oarecum pedantul și capriciosul chip pe care îl încadra ; cunoștea și acea *robe en soie noire* [2] ; cunoștea pînă și acel *châle gris de laine* [3] ; o cunoștea, într-un cuvînt, pe Hortense Moore și ar fi vrut să sară îndată, s-alerge la ea și s-o îmbrățișeze — s-o îmbrățișeze o dată de dragul ei și de două ori de dragul fratelui. Și într-adevăr, se ridică pe jumătate, cu o exclamație înăbușită, și probabil — fiindcă pornirea era foarte puternică — ar fi și alergat de-a lungul sălii și ar fi salutat-o, dar o mînă o așeză la loc pe scaun și o voce îi șopti din spate :

— Așteaptă pînă după ceai, Lina, și pe urmă ți-o aduc eu încoace.

Și cînd *putu* să ridice privirile, le ridică, și atunci îl văzu pe Robert însuși foarte aproape, zîmbind pe socoteala rîvnei cu care își îndeplinea treburile, arătînd mai bine decît îl văzuse ea arătînd vreodată — arătînd, într-adevăr, pentru ochii ei părtinitori, atît de frumos încît nu mai îndrăzni să aibă încredere în sine și să se mai uite a doua oară, fiindcă imaginea lui îi izbea vederea cu o strălucire dureroasă, și i-l întipărea în memorie atît de viu de parcă ar fi fost conturat la dagherotip cu un creion de fulgere.

Trecu mai departe și vorbi cu domnișoara Keeldar. Enervată de cine știe ce atenții nedorite din partea lui Sam Wynne și de faptul că domnișorul încă ședea pe mănușile și batista ei — probabil totodată și de nepunctualitatea lui Moore — Shirley era departe de a fi bine dispusă. Mai întîi se mulțumi să ridice din umeri, pe urmă îi spuse cîteva vorbe tăioase privitoare la „inadmisibila întîrziere". Moore nici nu se scuză și nici nu răspunse ; stătu liniștit alături de ea, ca și cum ar fi așteptat să vadă de nu cumva își poate recăpăta calmul :

[1] Pălărie de satin galben (fr.).
[2] Rochie de mătase neagră (fr.).
[3] Șal gri din lînă (fr.).

ceea ce se întîmplă în puțin mai mult de trei minute, semn fiind faptul că îi întinse mîna. Moore o primi cu un zîmbet, pe jumătate nemulțumit, pe jumătate de recunoștință; abia perceptibila înclinare a capului indicau în mod delicat prima interpretare; probabil că o ușoară strîngere a mîinii a subliniat-o pe a doua.

— Acum n-ai decît să te așezi unde poți, domnule Moore, îi spuse Shirley zîmbind la rîndul ei. Vezi doar că aici nu-ți putem găsi nici o palmă de loc; dar observ că la masa doamnei Boultby e loc destul între domnișoara Armitage și domnișoara Birtwhistle; du-te acolo: o să stai vizavi de John Sykes și o să fii așezat cu spatele la noi.

Totuși, Moore preferă să rămînă tot acolo unde se afla; din cînd în cînd mai făcea cîte un tur prin încăperea lungă, oprindu-se în drum să schimbe saluturi cu alți domni aflați în aceeași situație neplăcută, adică fără locuri; dar de fiecare dată se întorcea îndărăt la magnet, Shirley, aducînd cu sine la fiece reîntoarcere observații ce trebuiau neapărat șoptite la ureche.

În vremea asta bietul Sam Wynne era departe de a se simți în largul său; judecînd după felul cum se mișca mereu frumoasa lui vecină, părea să se afle într-o stare de neliniște și nemulțumire cum nu se poate mai mare; nici două secunde nu stătea locului; îi era cald; își făcea vînt cu evantaiul; se plîngea că n-are aer și n-are spațiu. Observă că, dacă ar fi după ea, terminîndu-și ceaiul, oamenii ar trebui să elibereze mesele și anunță cu glas tare că în cazul cînd starea asta de lucruri mai continuă, are să leșine. Domnul Sam se oferi s-o conducă la aer liber; dar ea pretinse că asta n-ar însemna nimic altceva decît s-o ducă la moarte prin frig; pe scurt, poziția lui devenise de neapărat; așa că, după ce își bău porția de ceai, socoti că lucrul cel mai potrivit ar fi să elibereze locul.

Bine ar fi fost ca Moore să se afle la îndemînă, dar el se afla tocmai la cealaltă extremitate a încăperii, prins într-o discuție cu Christopher Sykes. Timothy Ramsden, Esq., un mare producător de cereale, se întîmplă prin apropiere, și simțindu-se cam obosit de atîta stat în picioare, porni să ocupe locul rămas liber. Shirley manifestă și de astă dată o inventivitate ce nu putea da greș: o mișcare a eșarfei îi răsturnă ceașca de ceai împărțindu-i conținutul între bancă și rochia ei de satin. Bineînțeles, nu exista altă soluție decît să fie chemată o chelneriță să repare stricăciunile; domnul Ramsden, un bărbat înalt și bucălat, la fel de masiv la trup ca și la avere, se ținu deoparte de tevatura care urmă. Shirley, de obicei aproape inadmisibil de indiferentă față de micile accidente suferite de îmbrăcăminte și de altele, făcu de data asta un tărăboi ce s-ar fi potrivit poate doar celei mai firave și nevricoase dintre reprezentantele tagmei femeiești; domnul Ramsden căscă gura, se feri domol, iar cînd domnișoara Keeldar declară din nou că „nu mai poate" și-are să leșine acolo pe loc, se răsuci pe călcîie și se retrase cu toate forțele.

În cele din urmă apăru și Moore; cercetă foarte calm zarva din jur, și scrutînd oarecum ironic înfățișarea destul de enigmatică sub care se prezenta Shirley, observă că într-adevăr acesta era capătul cel mai agitat al sălii; că află aici un climat special calculat pentru a se potrivi doar unor temperamente reci, cum era al său; apoi, lăsînd deoparte chelnerițele, șervetele de masă, rochia de satin, pe scurt, întreagă învălmășeala, se instală acolo unde în chip evident destinul însuși poruncise ca el să șadă. Shirley se potoli; trăsăturile chipului își schimbară fizionomia: sprincenele încruntate și inexplicabila curbură a buzelor reveniră la linia dreaptă; îndărătnicia și asprimea făcură loc altui soi de expresie; și toate mișcările bruște cu ajutorul cărora dusese la deznădejde sufletul bietului Sam Wynne se potoliră ca prin farmec. Totuși, nici o privire gingașă nu se îndreptă către Moore; ba dimpotrivă, fu acuzat că i-a pricinuit un noian de necazuri, și învinuit pe față că din cauza lui a pierdut stima domnului Ramsden și neprețuita prietenie a domnului Samuel Wynne.

— Pentru nimic în lume n-aș fi fost în stare să jignesc pe nici unul dintre acești domni, afirmă cu tărie. Totdeauna m-am străduit să-i tratez pe amîndoi cu cea mai respectuoasă considerație, și uite acum, din pricina dumitale, ce au avut de întîmpinat! N-o să-mi mai aflu mulțumire pînă nu repar toate astea; niciodată nu pot fi fericită dacă nu sînt prietenă cu vecinii; așa că mîine va trebui să pornesc în pelerinaj pînă la moara de la Royd, să-l alin pe morar și să laud grăunțele; iar poimîine trebuie să fac o vizită la De Walden — unde mi-e

groază să mă duc — și să car cu mine în coș o pîine de ovăz ca s-o împart prepelicarilor favoriți ai domnului Sam.

— Cunoști calea cea mai sigură către inima fiecărui flăcău, de asta nu mă îndoiesc, spuse Moore liniștit.

Părea foarte mulțumit că în cele din urmă izbutise să ocupe locul acela ; dar nu rosti vorbe frumoase pentru a-și exprima gratitudinea și nu formulă nici o urmă de scuză pentru încurcăturile pricinuite. Nepăsarea asta îl prindea de minune : îl făcea să pară și mai frumos, era atît de calm și stăpîn pe sine : vecinătatea lui era însă plăcută, căci se pricepea nemaipomenit să reînscăuneze liniștea. Uitîndu-te la el, n-ai fi crezut că e un bărbat sărac prins în luptă cu necazurile, așezat alături de o femeie bogată ; calmul adus de simțămîntul egalității îi însenina înfățișarea : poate că același calm îi domnea și în suflet. După felul cum din vreme în vreme se uita în jos la domnișoara Keeldar, atunci cînd îi vorbea, ți-ai fi putut închipui că o depășește prin situație tot atît cît și prin statură. Lumini aproape sumbre îi străbăteau cîteodată fruntea și îi luceau în ochi : discuția devenise însuflețită, deși continua să se poarte cu glas scăzut ; Shirley îl asalta cu întrebări, dar era limpede că Moore refuza să acorde orice satisfacție curiozităților ei. Căuta să se uite cît mai adînc în ochii lui : în expresia ei blîndă dar nerăbdătoare puteai citi că așteaptă de la el răspunsuri mai limpezi. Moore zîmbea curtenitor, dar buzele îi rămîneau pecetluite. Pe urmă ea se înfurie și nu mai vru să discute, dar peste două minute Moore îi recîștigă din nou atenția ; părea că face promisiuni și că o înduplecă să le accepte în locul informațiilor.

Se părea că zăpușeala din sală nu-i priește domnișoarei Helstone ; pe măsură ce se apropia de sfîrșit munca de pregătire a ceaiului, devenea din ce în ce mai palidă. Atunci cînd începură să curgă mulțumirile, părăsi masa și se grăbi s-o urmeze pe verișoara Hortense, care, dimpreună cu domnișoara Mann, ieșise mai de mult la aer liber. Cînd se ridică ea, se ridică și Robert Moore, probabil cu intenția de a-i spune ceva ; dar mai avea încă de schimbat cu domnișoara Keeldar o vorbă de bun rămas, și în vremea asta Caroline dispăruse.

Hortense își întîmpină fosta elevă mai mult cu demnitate decît cu căldură ; fusese grav ofensată de procedeele domnului Helstone și toată vremea considerase că vina ar fi a Carolinei, fiindcă prea se supunea orbește unchiului.

— Ești cu totul străină, îi spuse cu severitate, în vreme ce eleva îi ținea și-i strîngea mîna. Dar Cary o cunoștea prea bine ca să protesteze sau să se plîngă de răceala primirii ; lăsă să treacă toana asta pedantă, sigură fiind că înnăscuta ei *bonté* (folosesc acest cuvînt franțuzesc pentru că el exprimă exact ceea ce vreau să spun ; nici bunătate și nici bonomie, ci ceva între amîndouă) avea să iasă repede la iveală. Și a ieșit : de-abia îi cercetase mai cu atenție chipul și observase modificările trădate de trăsăturile puțin slăbite, că își și schimbă atitudinea. O sărută pe amîndoi obrajii și o întrebă cu îngrijorare despre starea sănătății. Caroline răspunse cu plăcere. Totuși, ar fi avut de îndurat un lung interogatoriu, urmat de o imensă predică pe această temă, dacă domnișoara Mann n-ar fi atras atenția anchetatorului cu rugămintea de a fi condusă acasă. Biata neputincioasă obosise foarte rău și oboseala o făcea să fie irascibilă — aproape prea irascibilă ca să poată sta de vorbă cu Caroline ; și în afară de asta, rochia albă și înfățișarea zglobie a acestei tinere persoane apăreau neplăcute în ochii domnișoarei Mann ; ținuta zilnică de culoare maro sau de pînză cenușie, ca și aerul de melancolie purtat zilnic, îi plăceau mai mult singuratecei fete bătrîne : în seara asta aproape nu-și mai cunoștea tînăra prietenă, și se despărți de ea cu o foarte rece înclinare din cap. Cum Hortense îi promisese că o conduce acasă, plecară împreună.

Caroline porni deci s-o caute pe Shirley. Văzu eșarfa în culorile curcubeului și rochia purpurie în mijlocul unui grup de doamne, toate bine cunoscute de ea, dar toate aparținînd acelei categorii pe care totdeauna o ocolea, atunci cînd evitarea era posibilă. Uneori mai sfioasă decît în alte dăți, în clipa aceea simțea chiar că nu are defel curaj să se alăture grupului ; totuși nu putea nici să rămînă singură, cînd toți ceilalți stăteau perechi sau în cercuri mai largi, așa că se apropie de un grup de eleve de-ale ei, fete în toată firea sau mai degrabă femei tinere, care stăteau și priveau cum cîteva sute de copii mai mici se jucau de-a baba oarba.

Domnişoara Helstone ştia că fetele astea o iubesc, totuşi chiar faţă de ele era sfioasă în afară şcolii ; elevele nu erau mai emoţionate în prezenţa ei decît ea în prezenţa elevelor ; se apropie însă, mai degrabă pentru a găsi protecţie în tovărăşia lor, decît pentru a le fi conducătoare. Din instinct fetele îi aflaseră slăbiciunea şi dintr-o politeţe firească i-o respectau. Cînd le preda, îşi cîştiga stima datorită cunoştinţelor ; blîndeţea ei îi atrăgea respectul lor ; şi fiindcă era ceea ce ele considerau a fi înţelepciune şi bunătate la şcoală, cu multă bunăvoinţă treceau peste evidenta ei timiditate din afara şcolii. Nu încercau să-i speculeze slăbiciunea. Aşa fete de ţăran cum erau, aveau şi ele prea mult din sensibilitatea-i englezească ca să poată cădea în greşeala grosolăniei. Stăteau în juru-i cuminţi, cuviincioase, prietenoase, primindu-i zîmbetele sfioase şi vizibilele eforturi susţinute de a închega conversaţia, cu suflet bun şi bună creştere — cea de-a doua însuşire fiind rodul celei dintîi — lucruri care foarte repede o făcură să se simtă la largul ei.

Cu mare grabă se apropie însă domnul Sam Wynne şi insistă ca şi fetele mai mari să se prindă în joc împreună cu cele mai mici, aşa încît Caroline se văzu din nou singură. Se gîndea la o discretă retragere către casă, cînd Shirley, observîndu-i de departe izolarea, veni repede lîngă ea.

— Hai să mergem sus pe păşuni, îi propuse. Ştiu că nu-ţi place mulţimea, Caroline.

— Dar asta ar însemna să te lipsesc de o plăcere, Shirley, să te iau de lîngă toţi aceşti oameni distinşi, care îţi caută cu atîta insistenţă societatea, şi în faţa cărora poţi să te faci plăcută fără nici un efort.

— Nu chiar fără efort ; am şi obosit din pricina lor ; nu-i decît o treabă stearpă, insipidă, să vorbeşti şi să rîzi cu oamenii cei mai de seamă din Briarfield. De zece minute mă tot uit după rochia ta albă ; îmi place să-i privesc în mulţime pe cei ce mi-s dragi şi să-i compar cu ceilalţi : aşa am procedat şi cu tine. Nu te asemeni cu nici unul din ceilalţi, Lina ; sînt aici cîteva chipuri mai frumoase decît al tău ; tu nu eşti o frumuseţe exemplară cum este Harriet Sykes, de pildă ; pe lîngă ea, făptura ta pare aproape fără importanţă ; dar ai o înfăţişare plăcută — pari meditativă — eşti ceea ce eu numesc interesantă.

— Taci, Shirley. Mă măguleşti.

— Nu mă mir că elevii te iubesc.

— Fugi de-aici, Shirley ; vorbeşte despre altceva.

— Să vorbim despre Moore atunci, şi hai să-l urmărim cu privirea ; chiar acum îl văd.

— Unde ? Şi în timp ce punea întrebarea, Caroline nu se uita peste cîmp, ci în ochii domnişoarei Keeldar, după cum avea obicei să facă ori de cîte ori Shirley pomenea despre un obiect zărit în depărtare. Prietena avea vedere mai ageră decît a ei ; şi Caroline părea să creadă că taina agerimii aceleia de vultur ar putea fi descifrată în irisul acela cenuşiu închis, sau mai curînd, poate, nu făcea decît să caute indicaţii după direcţia cercetată de acele sfere pline de discernămînt şi de strălucire.

— Uite-l pe Moore, spuse Shirley arătînd direct peste cîmpul întins, spre locul unde o mie de copii se jucau şi aproape o mie de spectatori adulţi umblau pe de margini. Acolo — poţi să nu distingi statura înaltă şi ţinuta dreaptă ? În mijlocul celor din jur apare ca Eliab printre păstorii de rînd — ca Saul într-un consiliu de război ; şi chiar consiliu de război este, dacă nu mă înşel.

— De ce spui aşa, Shirley ? întrebă Caroline, ai cărei ochi găsiseră în fine obiectul căutat. Robert tocmai stă de vorbă cu unchiul meu şi îşi strîng mîinile ; înseamnă că s-au împăcat.

— S-au împăcat nu fără un motiv temeinic, de asta poţi fi sigură : pentru a face cauză comună împotriva unui duşman comun. Şi de ce crezi tu că domnii Wynne şi Sykes şi Armitage şi Ramsden s-au adunat într-un cerc aşa de strîns în jurul lor ? Şi de ce îi fac lui Malone semn să vină la ei ? Unde e chemat *el*, fii sigură că e nevoie de un braţ tare.

Pe măsură ce se uita, Shirley devenea tot mai agitată ; ochii aruncau fulgere.

— N-au încredere în mine, spuse. Aşa se întîmplă totdeauna în momentele hotărîtoare.

— Despre ce e vorba ?

— Nu-ţi dai seama ? E ceva misterios care pluteşte în aer : se aşteaptă vreun eveniment ; trebuie făcute nişte pregătiri, sînt convinsă. Am citit totul în felul de a se

purta al domnului Moore în seara asta: era încordat, și aspru.

— Aspru cu *tine*, Shirley ?

— Da, cu *mine*. E deseori aspru cu mine. Rareori discutăm în *tête-à-tête*, dar mi se dă prilejul să înțeleg că baza caracterului său nu e alcătuită din puf.

— Și totuși pare că vorbește cu tine foarte blînd.

— Mie îmi spui ! Tonul cel mai blînd și manierele cele mai delicate ; dar e totdeauna categoric și tainic ; tainele astea mă jignesc.

— Da — Robert e tainic.

— Și nu prea are dreptul să fie față de mine ; mai ales atunci cînd a început prin a-mi arăta toată încrederea. Și-atîta vreme cît n-am făcut nimic ca să trădez această încredere, ea nu trebuie să-mi fie retrasă ; dar presupun că nu sînt socotită destul de tare de fire ca să mi se arate încredere într-un moment de criză.

— Se teme, probabil, să nu te neliniștești.

— E o precauție inutilă ; sînt alcătuită din materiale elastice care nu sînt ușor de zdrobit ; treaba asta ar trebui s-o știe ; dar e un om mîndru : are defectele lui, orice ai spune tu, Lina. Îți dai seama cît de preocupați sînt ? Nici nu știu că noi îi urmărim.

— Dacă sîntem atente, Shirley, poate că prindem vreun semn după care să le aflăm secretul.

— Nu peste multă vreme au să se petreacă lucruri neobișnuite — probabil mîine — poate chiar în noaptea asta. Dar stau cu ochii și urechile la pîndă. Domnule Moore, ai să te afli sub supraveghere. Fii și tu atentă, Lina.

— Am să fiu. Robert pleacă, l-am văzut întorcîndu-se în loc — cred că ne-a observat — își strîng mîinile.

— Da, își strîng mîinile în chip foarte afectat, adăugă Shirley. Ca și cum ar ratifica o înțelegere sau un legămînt.

Îl văzură pe Robert părăsind grupul și ieșind pe o poartă. Apoi dispăru.

— Nici nu și-a luat rămas bun de la noi, murmură Caroline.

De-abia îi scăpaseră cuvintele de pe buze, și printr-un zîmbet încercă să dezmintă mărturisirea de dezamăgire pe care păreau s-o exprime. O roșeață cu neputință de stăpînit îi îmblînzi privirile și le făcu mai strălucitoare.

— Oho, asta o îndreptăm noi numaidecît ! exclamă Shirley. O să-l *silim* să-și ia rămas bun.

— Să-l *silim* ! Dar nu mai e același lucru, fu răspunsul Carolinei.

— *O să* fie același lucru.

— Dar a plecat ; nu mai ai cum să-l ajungi.

— Știu eu un drum mai scurt decît acela pe care a apucat : îi ieșim în cale.

— Știi, Shirley, eu parcă n-aș merge.

Caroline rostea vorbele astea în vreme ce Shirley o lua de braț și o trăgea repede peste cîmp. Zadarnic s-ar fi împotrivit ; nu exista voință mai tare decît aceea pe care o putea dovedi Shirley cînd își băga ceva în cap. Aproape înainte de a-și putea da seama, Caroline se trezi că nu mai are cum vedea mulțimea, și porniră pe o cărare îngustă și umbroasă, învăluită pe deasupra de gherghini și smălțuită dedesubt cu nenumărate margarete. Nu băgă de seamă că soarele după-amiezii tîrzii impestrița iarba și nici nu prinse în nări mireasma pură răspîndită la ceasul acela de copaci și de plante ; auzi doar o portiță deschizîndu-se și atunci înțelese că Robert se apropia. Crenguțele prelungi ale gherghinilor, întinse înaintea lor, le serveau de paravan ; îl văzură înainte ca el să le zărească. Dintr-o privire, Caroline își dădu seama că voioșia arătată în mijlocul mulțimii dispăruse ; o lăsase în urma sa, pe pajiștile răsunînd de veselie din jurul școlii ; ceea ce rămăsese acum era doar înfățișarea lui întunecată, calmă, din timpul lucrului. Așa cum spusese Shirley, o anumită asprime îi caracteriza înfățișarea, în vreme ce ochii îi rămîneau plini de însuflețire, dar duri. Cu atît mai mult deci năzdrăvănia pornită de Shirley venea la timp nepotrivit : dacă ar fi arătat dispus pentru atmosferă sărbătorească, n-ar fi fost cine știe ce, dar așa...

— Ți-am spus eu să nu venim, îi șopti Caroline, cu oarecare ciudă, prietenei sale.

Părea într-adevăr turburată ; să dea așa buzna peste Robert, împotriva propriei voințe și cînd el nu se aștepta, cînd era evident că ar fi fost mai bine să nu fie întîrziat de la treburi, asta o necăjea cumplit. Dar n-o necăjea defel pe domnișoara Keeldar, care păși înainte și se opri în fața arendașului ei, tăindu-i drumul.

— Ai uitat să-ți iei rămas bun, îi spuse.

— Am uitat să-mi iau rămas bun! De unde ați răsărit? Sînteți cumva zîne? Am lăsat două aidoma vouă, una îmbrăcată în purpuriu și alta în alb, stînd pe culmea unui dîmb, cu vreo patru pajiști mai în urmă, abia acum un minut.

— Ne-ai lăsat acolo și ne găsești aici. Te-am supravegheat mereu; și o să te mai supraveghem; într-o zi, curînd, va trebui să răspunzi la niște întrebări, dar nu acum: în clipa de față tot ce ai de făcut e să spui noapte bună și să-ți vezi de drum.

Moore își mută privirile de la una la cealaltă, fără să-și modifice atitudinea. Observă cu gravitate:

— Zilele de sărbătoare au privilegiile lor, și la fel zilele primejdioase.

— Hai — lasă teoriile: spune noapte bună și vezi-ți de drum, insistă Shirley.

— Trebuie să-ți spun noapte bună dumitale, domnișoară Keeldar?

— Da, mie și Carolinei. Sper că nu e ceva nou: la amîndouă ne-ai mai spus noapte bună.

El îi luă mîna, i-o ținu într-a sa și i-o acoperi cu cealaltă: se uită în jos la ea cu gravitate, cu duioșie, și totuși poruncitor. Nu stătea în putința domnișoarei Keeldar să-l supună pe omul acesta; în privirea pogorîtă asupra chipului ei strălucitor nu se afla supunere, cel mult omagiu; era însă și interes și afecțiune, sporite de un alt simțămînt: ceva din tonul vorbirii, ca și din înțelesul cuvintelor arăta că simțămîntul acesta este recunoștința.

— Îndatoratul dumneavoastră vă urează noapte bună! Odihnă plăcută și liniștită pînă mîine dimineață!

— Și dumneata, domnule Moore — dumneata ce-ai să faci? Ce i-ai spus domnului Helstone, cu care te-am văzut dînd mîna? De ce s-au adunat toți acei domni împrejurul dumitale? Măcar de data asta lasă deoparte discreția: fii sincer cu mine.

— Cine ți-ar putea rezista? Am să fiu sincer; mîine dacă e ceva de povestit, ai să auzi totul.

— Acum, stărui Shirley. Nu mai amîna.

— Acum n-aș putea să spun decît jumătate din poveste; și timpul mi-e foarte limitat — n-am nici o clipă de pierdut; mai tîrziu am să-mi răscumpăr amînarea prin sinceritate.

— Dar te duci acasă?

— Da.

— Și nu mai pleci nicăieri în noaptea asta?

— Sigur nu. Și-acum, rămas bun la amîndouă.

Ar fi luat mîna Carolinei și ar fi cuprins-o în aceeași strîngere ca și pe a prietenei sale, dar asta nu i-a mai fost cu putință; Caroline se trăsese cîțiva pași la o parte: răspunsul ei la salutul lui Moore a fost doar o ușoară înclinare a capului și un zîmbet gingaș, serios. Și el nu așteptă un semn mai călduros: spuse din nou „Rămas bun“ și se despărți de amîndouă.

— Gata! S-a sfîrșit! spuse Shirley după ce rămaseră singure. L-am făcut să ne spună noapte bună și totuși n-am pierdut nimic din stima lui, eu așa cred, Cary.

— Sper că nu, veni răspunsul laconic.

— După cîte cred eu ești foarte timidă și rezervată, îi spuse domnișoara Keeldar. De ce nu i-ai dat mîna lui Moore cînd ți-a întins-o pe a lui? Doar e văr cu tine și ții la el. Ți-e rușine să-l lași să remarce cît de cît afecțiunea pe care i-o porți?

— El își remarcă singur tot ce îl interesează: nu-i nevoie să faci paradă de sentimente.

— Ești laconică: dacă ai putea, ai fi stoică. După părerea ta dragostea e o crimă, Caroline?

— Dragostea o crimă! Nu, Shirley; dragostea e o virtute divină; dar de ce aduci cuvîntul ăsta în discuție? N-are nici o legătură cu ce vorbim noi.

— Bine! rosti Shirley.

Merseră amîndouă mai departe peste pajiști, în tăcere. Caroline fu prima care reluă vorba.

— Indiscreția e o crimă; nerușinarea e o crimă; și amîndouă sînt dezgustătoare. Dar dragostea! Nici cel mai imaculat dintre îngeri nu trebuie să roșească din pricina dragostei! Și cînd văd sau aud vreun bărbat sau vreo femeie alăturînd dragostea de rușine, atunci știu că au minți grosolane și gînduri josnice. Mulți dintre cei care se socotesc rafinați, fie doamne fie domni, și pe ale căror buze cuvîntul „vulgaritate“ flutură permanent, nu pot pomeni de „dragoste“ fără a-și trăda depravarea înnăscută și imbecilă; după cîte cred ei e un simțămînt josnic, și pentru ei nu e legată decît de idei josnice.

— Vorbești acum despre trei sferturi dintre oameni, Caroline.

— Sînt nesimțitori — sînt lași — în privința asta sînt niște proști, Shirley! N-au iubit niciodată — n-au fost iubiți niciodată!

— Ai dreptate, Lina! Și în întunecata lor ignoranță hulesc focul viu al vieții adus de un serafim de la un preasfînt altar.

— O confundă cu scînteile ce se înalță din valea Tofetului [1].

Aici dialogul fu întrerupt de bruscul și voiosul dangăt al clopotelor care chemau toți credincioșii la biserică.

CAPITOLUL XVIII

Pe care cititorul simandicos e sfătuit să-l sară, întrucît în el sînt înfățișate persoane vulgare

Seara era liniștită și caldă; promitea chiar să devină apăsătoare și sufocantă. În jurul soarelui ce scăpătase spre apus norii se făcuseră purpurii; semne ca de vară mai degrabă indiană decît englezească scăldau zarea și aruncau reflexe roșietice peste coastele colinelor, peste fațadele caselor, peste trunchiurile copacilor; peste șerpuirea drumului și unduirea pășunilor. Cele două fete coborau domol dinspre pajiști; la vremea cînd ajunseră în curtea bisericii, clopotele amuțiseră; mulțimea se strînsese în biserică; toate împrejurimile rămăseseră pustii.

— Ce plăcut și liniștit e! spuse Caroline.

— Și ce căldură trebuie să fie în biserică! răspunse Shirley. Ce îngrozitor de lungă cuvîntare o să țină doctorul Boultby! Și ce-au să-i mai tragă domnii diaconi cu vorbirile lor dinainte pregătite. Cît despre mine, eu aș prefera să nu intru.

— Dar o să se supere unchiul, dac-o observa că nu sîntem de față.

— O să port eu povara supărării: doar n-o să mă mănînce. O să-mi pară rău că nu-i ascult cuvîntarea bă-

[1] Valea unde, după legendă, se aduceau jertfe lui Moloh.

tăioasă. Știu că toată dreptatea o să fie de partea Bisericii și tot veninul o să și-l îndrepte împotriva Schismei; n-are să uite nici bătălia de la Royd Lane. O să-mi pară rău și că te lipsesc pe tine de predica sincer prietenoasă a domnului Hall, cu toate yorkshireismele ei savuroase, dar eu aici rămîn. Biserica asta cenușie și mormintele încă mai cenușii arată minunat cu această licărire roșietică revărsată asupra lor. Natura s-a cufundat acum în rugăciunile ei de seară; a îngenuncheat în fața colinelor alea roșii. O văd prosternată pe largile trepte ale altarului, rugîndu-se pentru o noapte frumoasă menită marinarilor aflați pe ape, călătorilor din deșerturi, mieilor din mlaștini și puilor de păsărele adormiți în păduri. Caroline, o văd! Și am să-ți spun cum arată: aidoma cu Eva pe vremea cînd ea și Adam erau singurii oameni de pe pămînt.

— Dar nu e vorba de Eva lui Milton, Shirley.

— Eva lui Milton! Eva lui Milton! repet și eu. Nu, în numele Maicii Preciste, nu este! Cary, sîntem singure: putem spune tot ce gîndim. Milton a fost un om mare; dar a fost oare și bun? Mintea îi era desăvîrșită; dar cum îi era inima? A văzut raiul; a privit în jos către iad. L-a văzut pe Satan, și odrasla lui Păcatul, și Moartea, cumplita lor progenitură. Îngerii și-au desfășurat în fața lui cohortele; șirul nesfîrșit de scuturi diamantine au răsfrînt către ochii lui orbi nerostitele splendori ale raiului. Diavolii și-au adunat legiunile în văzul său; armatele lor întunecate, detronate și-acoperite de blesteme și-au perindat ostașii prin fața lui. Milton a încercat s-o vadă pe cea dintîi femeie; dar, Cary, n-a aflat-o.

— Ești puțin cam prea îndrăzneață dacă vorbești așa.

— La fel de îndrăzneață pe cît de credincioasă. Bucătăreasa și-a văzut-o; sau pe doamna Gill, așa cum am văzut-o eu făcînd budinci, în arșița verii, în lăptăria răcoroasă, cu tufe de trandafiri și călțunași la ferestrele zăbrelite, pregătind gustări reci pentru parohi — conserve și dulciuri — spunîndu-și nedumerită: „ce să aleg pentru tot ce-i mai de seamă; cum să le rînduiesc spre a nu amesteca gusturile, să le îmbin cu pricepere, să le fac frumoase; să pot da fiecăruia după pofta lui, și după cum i-ar fi dorința“.

— Și asta-i foarte bine, Shirley.

— I-aș cere îngăduința să-i reamintesc că primii oameni de pe pămînt au fost Titanii și că Eva a fost mama lor: din ea s-au născut Saturn, Hiperion, Okeanos; ea l-a născut pe Prometeu...

— Păgînă ce ești! Ce înseamnă trăsnăile astea?

— Vreau să spun că pe vremurile acelea se aflau giganți pe pămînt; giganți în stare să ia raiul cu asalt. Pieptul primei femei care a făcut să răsară viață pe pămînt a dat naștere acelor cutezători în stare să se măsoare cu Atotputernicia: forța capabilă să îndure o mie de ani de sclavie; vitalitatea aptă să hrănească vulturul morții veacuri fără de număr; viața nesecată și desăvîrșirea fără de pată — surori ale nemuririi — care, după milenii de crime, lupte și încrîncenări, a putut concepe și aduce pe lume un Mîntuitor. Femeia cea dintîi a fost de origine celestă; necuprinsă era inima de unde a țîșnit izvorul sîngelui neamurilor; și măreț acel cap ce a purtat fără prihană coroana de consort al creației.

— A rîvnit la un măr și a fost păcălită de șarpe; dar în capul tău e o asemenea învălmășeală de Scriptură și mitologie, că nu te mai poate nimeni urmări. Încă nu mi-ai spus ce anume ai văzut îngenunchind pe colinele acelea.

— Am văzut — văd și acum — o femeie-Titan; rochia de văzduh albastru îi flutură pînă la marginile pajiștilor unde vezi păscînd turma de-acolo; un văl alb ca o avalanșă îi cade de la cap pînă la picioare și arabescuri de flăcări luminoase îi împodobesc marginile. Mai jos de piept îi zăresc brîul purpuriu ca zarea; prin roșeața lui licărește luceafărul de seară. Ochii ei cuminți nu pot să ți-i descriu; sînt limpezi — sînt adînci ca lacurile — stau înălțați spre cer și-s plini de venerație — tremură de blîndețea dragostei și de strălucirea rugii. Fruntea are întinderea unui nour și-i mai palidă decît luna la răsărit, înălțată mult înainte de înstăpînirea întunericului; își apleacă pieptul către culmile dinspre Stilbro' Moor, iar mîinile puternice îi stau împreunate. Și-astfel îngenuncheată, și-apropie chipul de fața lui Dumnezeu și vorbește cu el. Eva este fiica lui Iehova, după cum Adam este fiul său.

— E ceva cam vag și cam himeric! Hai, Shirley, trebuie să intrăm în biserică.

— Caroline, eu nu merg: eu rămîn aici, afară, cu mama mea Eva, în aceste zile cu numele de Natură. O iubesc — făptură puternică și nemuritoare. Raiul poate că i s-a stins de pe frunte cînd a fost alungată din Grădina Edenului; dar tot ce e minunat pe lume încă strălucește acolo. Mă strînge la pieptul ei și îmi arată inima. Taci, Caroline! Ai s-o vezi și tu și ai să simți la fel ca și mine, dacă tăcem amîndouă.

— Am să-ți fac hatîrul ăsta; dar nici zece minute n-au să treacă și-o să-ncepi iarăși să vorbești.

Domnișoara Keeldar, asupra căreia dulcile emoții ale caldei seri de vară păreau să acționeze cu o putere irezistibilă, se sprijini de o înaltă piatră funerară; își aținti privirile asupra apusului înflăcărat și se cufundă într-o plăcută reverie. Retrăgîndu-se puțin, Caroline pășea în sus și-n jos pe lîngă zidul grădinii parohiale, visîndu-și și ea visurile ei. Shirley pomenise cuvîntul „mamă"; în imaginația Carolinei acest cuvînt nu evoca acele personaje covîrșitoare și mistice întîlnite de Shirley în viziunile ei, ci o firavă făptură omenească — acea făptură pe care și-o închipuia a fi propria ei mamă; necunoscută, neiubită, dar nu nedorită.

„O! de-ar veni odată ziua cînd să-și aducă aminte de copilul ei! O! de mi-ar fi dat s-o cunosc, și cunoscînd-o s-o pot iubi!"

Acestea-i erau dorințele.

Dorul după copilărie îi umplu din nou sufletul. Dorința care în atîtea nopți o ținuse trează în pătuț și pe care teama de zădărnicie aproape o stinsese în anii din urmă, se aprinse dintr-o dată și începu să-i ardă puternic în inimă. Ar fi dorit ca maică-sa să poată sosi într-o zi preafericită și să trimită pe cineva s-o cheme — să se uite la ea cu bucurie și cu ochii plini de dragoste, și să-i spună duios, cu glas dulce:

„Caroline, fetița mea, am un cămin pentru tine: ai să vii să stăm împreună. Toată dragostea de care ai avut nevoie și din care nu ți-a fost dat să guști, încă din pruncie, ți-am pus-o deoparte și ți-am păstrat-o cu grijă. Vino, acum are să te îndestuleze."

Un zgomot iscat dinspre drum o trezi pe Caroline din reveriile filiale și pe Shirley din vedeniile cu Titani. Ascultară și auziră tropot de cai; priviră, și văzură niște licăriri printre copaci; printre frunze distinseră pete de

roșu militaresc ; căștile străluciră, penele fluturară. Tăcuți și în bună rînduială, șase soldați trecură în pasul domol al cailor.

— Tot ăia pe care i-am văzut azi după-amiază, șopti Shirley. Pînă acum probabil că au făcut popas undeva. Vor să treacă neobservați, cît mai neobservați cu putință, și se duc la întîlnire la ora asta liniștită, cînd lumea e la biserică. N-am spus eu că n-o să treacă mult și-o să vedem lucruri neobișnuite ?

De abia dispăruseră zgomotul și siluetele soldaților, cînd o altă întîmplare oarecum deosebită veni să tulbure liniștea nopții — strigătele nerăbdătoare ale unui copil. Se uitară într-acolo : un bărbat ieși din biserică, ducînd în brațe un copilaș — un băiețel de vreo doi ani, voinic și dolofan — care țipa cît îl țineau puterile ; probabil că tocmai se trezise din somn, acolo în biserică ; două fetițe, de nouă și de zece ani, veniră în urma lor. Aerul proaspăt și farmecul cîtorva flori culese de pe un mormînt îl potoliră repede pe băiețel ; bărbatul se așeză lîngă el și începu să-l legene pe genunchi, duios ca o femeie ; cele două fetițe se așezară lîngă ei, una pe-o parte și alta pe cealaltă.

— Bună seara, William, îi spuse Shirley după ce mai întîi îl cercetase cu atenție.

Omul desigur c-o observase încă mai înainte pe Shirley și probabil așteptase să vadă dacă va fi recunoscut ; acum își scoase pălăria din cap și arboră un zîmbet de bucurie. Avea un cap ciolănos, cu brazde adînc săpate pe chip, nu bătrîn, dar foarte trecut ; era curat și decent la înfățișare, iar copiii arătau deosebit de îngrijiți ; e vorba de vechiul nostru prieten Farren. Fetele se apropiară de el.

— Nu intrați în biserică ? le întrebă el bucuros, dar cu o umbră de sfială în priviri, simțămînt ce nu era de fel un rezultat al situației lor sociale, ci doar admirație pentru eleganța și tinerețea celor două domnișoare. În fața domnilor — cum ar fi fost Moore sau Helstone, de pildă — se arăta deseori cam îndărătnic ; la fel, față de doamne mîndre și neobrăzate devenea cu totul neînțelegător, cîteodată de-a dreptul dușmănos ; era însă cît se poate de maleabil și sensibil cînd se vedea tratat cu bunăvoință și omenie. Firea lui — o fire încăpățînată — nu se putea nicidecum împăca vreodată cu dîrzenia din firea altora ; din această pricină nu ajunsese niciodată să aibă simpatie pentru fostul lui stăpîn, Moore ; și, neștiind nimic de faptul că acesta avea o părere bună despre el, nici de ajutorul ce i-l dăduse în taină recomandîndu-l ca grădinar domnului Yorke, și prin asta și altor familii de prin împrejurimi, continua să-l urască pentru firea lui aspră. În vremea din urmă lucrase deseori la Fieldhead ; firea deschisă și ospitalieră a domnișoarei Keeldar era pentru el o adevărată încîntare. Pe Caroline o cunoștea de mic copil ; fără să-și dea seama, reprezenta pentru el doamna ideală. Înfățișarea ei blîndă, mersul, gesturile, grația persoanei și a îmbrăcămintei atingeau o coardă artistică în inima lui de țăran ; privind-o, încerca aceeași satisfacție ca și atunci cînd admira niște flori rare, sau își arunca ochii peste peisaje frumoase. Amîndouă domnișoarele îl simpatizau pe William : marea lor plăcere era să-i împrumute cărți, să-i dăruiască plante ; conversația cu el li se părea de departe preferabilă decît aceea cu numeroși oameni grosolani, aspri, înfumurați, cu situații nemăsurat mai înalte decît a lui.

— William, cînd ai ieșit dumneata afară cine vorbea ? îl întrebă Shirley.

— Un domn pe care l-aveți dumneavoastră tare la inimă, domnișoară Shirley — domnul Donne.

— Pari să știi multe, William. Cum de mi-ai putut afla părerea despre domnul Donne ?

— Ehei, domnișoară Shirley, este acolo, în ochii dumneavoastră, cîte o lucire care din cînd în cînd vă mai dă de gol. Uneori vă uitați cu cel mai mare dispreț, dacă se întîmplă să fie și domnul Donne pe-aproape.

— Dumitale îți place, William ?

— Mie ? Sînt sătul pînă peste cap de toți diaconii ăștia, la fel și nevasta ; nu știu să se poarte ; cu oamenii săraci vorbesc chiar așa ca și cum ar crede că sînt supușii lor. Totdeauna caută să facă mare caz de slujba lor și să-i dea importanță ; e păcat că-i așa, dar numai slujba le-ar putea da lor vreo însemnătate. Numai că nu se întîmplă deloc așa. Din adîncul inimii urăsc trufia.

— Dar și dumneata ești mîndru în felul dumitale, interveni Caroline : ești ceea ce se cheamă mîndru de casa dumitale ; îți place ca tot ce e în jurul dumitale să fie frumos ; cîteodată parcă ai lăsa să se vadă că ești prea mîndru ca să-ți primești leafa. Cînd nu aveai de lucru, te-ai arătat prea mîndru ca să iei ceva pe datorie ; dacă

n-ar fi fost copiii, cred c-ai fi preferat să mori de foame decît să te duci la prăvălie fără bani; iar cînd am vrut eu să-ți dau ceva, cît n-a trebuit să mă lupt pînă te-am convins să primești!

— În parte e adevărat, domnișoară Caroline; oricînd prefer să dau decît să primesc, mai cu seamă de la cineva ca dumneavoastră. Uitați-vă și dumneavoastră ce deosebire e între noi: dumneavoastră sînteți o fată tînără și puțintică la trup, și eu îs gogemite bărbatul cît malul; și-s aproape de două ori mai bătrîn. Și-atuncea nu se cade, zic eu, să iau *eu* de la *dumneavoastră*, să vă rămîn obligat (cum văd că se zice) *dumneavoastră*; și-n ziulica de-atunci, cînd ați poftit acasă la noi, m-ați chemat la ușă, și-ați spus că să-mi dați cinci șilingi, de care nu prea cred eu că vă puteați despărți ușor — findcă nu sînteți avută, știu eu — în ziua aceea am fost amarnic răzvrătit — un radical am fost — un insurecționist; și *dumneavoastră* m-ați împins la asta. Mi se părea mie că-i mare rușine ca eu, om care vroiam și eram în stare să muncesc, să ajung la așa hal încît o fată tinerică și cam de vîrsta fetei mele mai mari să găsească de cuviință că să vină și să-mi dea mie gologănașul ei.

— Ai fost cumva supărat pe mine, William?

— Mai c-am fost, într-un fel; atîta doar că v-am iertat repede și degrabă, că dumneavoastră la bine vă gîndeați. Ehei, așa-i, *sînt* mîndru, și la fel sînteți și *dumneavoastră*; atîta doar că mîndria dumneavoastră și-a mea e de soi bun — cum îi spunem noi în Yorkshire, mîndrie curată — dintr-aceea despre care domnii Malone și Donne habar nu au; a lor e mîndrie întinată. Eu, să știți, am să-mi deprind fetele să fie la fel de mîndre ca domnișoara Shirley pe care o vedeți, și băieții să fie la fel de mîndri ca mine; dacă ar da dracu' să-i văd că sînt asemenea diaconilor ălora — l-aș stîlci pe Michael ăsta micu' de-aș vedea că doar de-o palmă s-abate într-acolo.

— Și care-i deosebirea, William?

— Știți dumneavoastră destul de bine care-i deosebirea, da' vreți să mă puneți pe mine să-nșir la vorbe. Domnul Malone și domnul Donne e aproape prea mîndri ca să-și împlinească singuri treburile; *noi* sîntem aproape prea mîndri ca să lăsăm pe alții să muncească pentru noi. Diaconii ăștia abia dacă sînt în stare să spună o vorbă

omenoasă unuia dintr-aceia de-i socotesc mai prejos decît ei; *noi* abia dacă sîntem în stare să îndurăm o vorbă neomenoasă de la aceia de se socotesc mai presus decît noi.

— Acum, William, fii destul de modest și spune-mi adevărat cum îți mai merg treburile. Te descurci bine?

— Domnișoară Shirley — mă descurc tare bine. De cînd m-am apucat de grădinărit, cu sprijinul domnului Yorke, și de cînd domnul Hall (alt om de omenie) a ajutat-o pe nevastă-mea să deschidă o prăvălioară, nu mai am de ce mă plînge. Ai mei mănîncă pe săturate și au ce să îmbrace; și mîndria mă face să mai pun din vreme în vreme deoparte și cîte un ban alb pentru zile negre; fiindcă trag eu nădejde să mor înainte de-a ajunge la mila parohiei; și eu și-ai mei sîntem mulțumiți; da' vecinii e tot la mare ananghie: nici nu știți ce mi-e dat să-mi vadă ochii.

— Și prin urmare mai sînt încă nemulțumiri, nu-i așa? întrebă domnișoara Keeldar.

— *Prin urmare* — bine ați zis — *prin urmare*. Se-nțelege, oamenii de crapă de foame nu poate fi nici oameni mulțumiți și nici oameni așezați. Țara nu-i într-o stare sănătoasă; eu atîta spun!

— Dar ce s-ar putea face. Ce-aș putea eu face mai mult, de pildă?

— Să faceți? — mare lucru nu puteți face, biată fetișoară! V-ați dat gologanii; ați făcut mult bine. Dacă l-ați putea căra pe arendașul dumneavoastră, domnul Moore, tocmai la Botany Bay [1], s-ar putea să faceți și mai bine. Îl dușmănește lumea.

— William, nu ți-e rușine?! strigă Caroline cu înfocare. Dacă lumea îl urăște, e spre rușinea ei, nu a lui. Domnul Moore nu urăște pe nimeni; nu vrea decît să-și facă datoria și să-și apere drepturile. Greșești grav de tot cînd vorbești așa.

— Spun și eu ce gîndesc. Domnul Moore ăla e inimă rece, nesimțitoare.

— Bine, interveni Shirley, să presupunem că Moore ar fi alungat din țară și fabrica lui rasă de pe fața pămîntului, atunci oamenii ar avea mai mult de lucru?

[1] Golf în Australia; din 1787, locul unde erau deportați condamnații la muncă silnică din Anglia.

— Mai puțin ar avea. Eu știu asta, și și ei o știu ; și este mulți oameni cinstiți care ajunge la deznădejde dacă văd ei limpede că pe orice cale ar apuca, la mai bine n-are cum nimeri, și se află și destui necinstiți ca să-i mîne la rele : ticăloși care zice că sînt „prietenii poporului", și care habar n-are de necazurile poporului, și-s la fel de mincinoși ca Lucifer. Vreo patruzeci de ani am trăit eu pe lumea asta, și cred cu tărie că „poporul" n-are să aibă niciodată prieteni adevărați în afară de ei singuri și doi sau trei oameni dintr-o tagmă ori alta, care e prieteni la toată lumea. Firea omenească, dacă ici oamenii așa, laolaltă, nu-i altceva decît dragoste de sine. E nemăsurat de puțini, și nu poți întîlni decît din întîmplare, ici și colo, din cînd în cînd, oameni ca dumneavoastră, fetele astea tinere, și cu mine, care fără să facă parte din aceeași lume, se pot înțelege unii pe alții și pot să fie prieteni fără ca de-o parte să se arate slugărnicia și de cealaltă făloșenia. Acelora care zice că e prieteni oamenilor mai de jos decît ei și fac asta cu gînduri la politică nu trebuie să le dai niciodată crezare : întotdeauna încearcă doar să facă din cei mai nevoiași unelte de-ale lor. Cît despre mine, eu niciodată n-am să judec cu mintea altcuiva, nici n-am să fiu dus pe cărări greșite, pentru placul nimănui. Am fost și eu îmbiat cu fel de fel de vorbe în vremea din urmă, dar am văzut că sînt viclene și le-am azvîrlit îndărăt în obrazul celor care mă îmbiau.

— Nu vrei să ne spui ce fel de vorbe ?

— Nu ; n-ar fi de nici un folos ; și nici n-ar putea să schimbe ceva ; cei despre care era vorba pot să-și poarte singuri de grijă.

— Ei, cine să-și poarte singuri de grijă ? rosti un alt glas.

Joe Scott ieșise șontîc-șontîc din biserică să ia o gură de aer și acum se găsea și el de față.

— Despre *tine* vorbeam, Joe, spuse William zîmbind.

— Și eu am să-l vestesc pe stăpînul meu, veni răspunsul. Domnișoarelor, continuă el luîndu-și un aer marțial, dumneavoastră ați face mai bine să vă duceți acasă.

— Nu văd de ce, spuse Shirley, care se obișnuise cu manierele cam înfumurate ale supraveghetorului și se războise deseori cu el ; asta mai cu seamă fiindcă Joe, partizan al unor teorii disprețuitoare față de femei în

general, în adîncul sufletului său era furios din pricină că stăpînul și fabrica lui păreau a fi oarecum conduși de o fustă, și primea ca pe un ghimpe în inimă orice vizită de afaceri făcută de domnișoara Keeldar la administrația fabricii.

— Fiindcă pe-aicea nu se petrece nimic în care s-ar cuveni să s-amestece partea femeiască.

— Nu mai spune ! Văd că în biserică se fac rugăciuni și se rostesc predici ; nici aici n-ar trebui să ne amestecăm ?

— N-ați fost de față nici la rugăciuni și nici la predică, domnișoară, dac-am băgat eu bine de seamă. Numa' că eu înspre politică băteam ; dacă nu mă înșel eu, William Farren, aici de față, cam tot într-acolo trăgea.

— Ei, și ce-i cu asta ? Politica e preocuparea noastră obișnuită, Joe. Dumneata știi că citesc cîte un jurnal în fiecare zi, și două duminica ?

— Eu m-aș gîndi că citiți despre măritișuri, așa aș zice, domnișoară, despre crime, accidente și altele dintr-astea. Nu-i așa ?

— Ba citesc articolele de fond, Joe, și informațiile de peste hotare, studiez cotele de la bursă : pe scurt, citesc tot ce citesc și domnii.

După înfățișarea lui, se vedea limpede că Joe considera discuția asta un fel de pălăvrăgeală fără rost. Așa că răspunse printr-o tăcere disprețuitoare. Dar domnișoara Keeldar continuă :

— Joe, pînă acum n-am putut afla niciodată limpede dacă ești *whig* sau *tory* ; fii bun și spune-ne : care partid e onorat de sprijinul dumitale ?

— E tare greu să lămurești un lucru atunci cînd ești încredințat că n-o să fii înțeles, răspunse Joe cu aroganță. Numai că de-ar fi vorba să fiu *tory*, aș prefera să fiu babă, sau chiar femeie tînără, lucru încă și mai de nimic. *Tories* sînt aceia de duc mai departe războiul și năruiesc comerțul ; și, de-aș fi eu de partea vreunui partid — da' partidele politice sînt toate o aiureală — sînt de partea celui de ține mai mult cu pacea, adică prin asta cu interesele negutătorești ale bietei noastre țări.

— Și eu la fel, Joe, răspunse Shirley, căreia îi făcea plăcere să-l necăjească pe supraveghetor, stăruind să vorbească despre lucruri în care după opinia lui ea — ca femeie — n-avea nici un drept să se amestece. În parte,

cel puțin. Fiindcă eu aș înclina în același timp și înspre interesele agricultorilor ; și asta pe bună dreptate, întrucît nu doresc defel ca Anglia să se afle la picioarele Franței, dar cu toate că o parte din veniturile mele provin de la Hollow's Mill, o alta mult mai importantă provine de la moșia dimprejurul fabricii. N-ar fi bine să se ia nici o măsură neprielnică agricultorilor ; nu, Joe, ce zici ?

— Roua de la ceasul ăsta nu prea le priește femeilor la sănătate, rosti Joe.

— Dacă ai spus cumva vorbele astea din grijă pentru sănătatea mea, te pot pur și simplu asigura că sînt insensibilă la frig. N-aș avea nimic împotrivă să fac și eu de pază la fabrică, într-o noapte din vara asta, înarmată cu muscheta dumitale, Joe.

Bărbia lui Joe Scott era și așa ieșită în afară ; la auzul vorbelor astea o împinse încă și mai înainte.

— Dar, ca să ne întoarcem la oile noastre, continuă Shirley, comerciantă și proprietară de fabrică de postav cum sînt, în afară de fermieră, nu-mi pot alunga din minte o anumită impresie precum că noi fabricanții și oamenii care ne ocupăm de afaceri sîntem uneori puțin — *foarte puțin* — egoiști și cam miopi în păreri și mai cu seamă *prea* nepăsători față de suferințele oamenilor, oarecum lipsiți de suflet în goana noastră după cîștig ; nu ești de acord cu mine, Joe ?

— Nu pot să discut acolo unde știu bine că n-o să fiu înțeles, veni din nou același răspuns.

— Misterios mai ești ! Stăpînul dumitale discută uneori cu mine, Joe ; nu-i așa de scorțos ca dumneata.

— Poate că nu : fiecare face în felul lui.

— Joe, crezi chiar cu adevărat că toată deșteptăciunea de pe lume a fost adunată doar în capetele bărbaților ?

— Cred că femeile din ziua de astăzi sînt cam răzgîiate și cam mofturoase ; și am mare respect pentru cele arătate de sfîntul apostol Pavel în al doilea capitol din Epistola întîi către Timotei.

— Și ce se arată acolo, Joe ?

— Fie ca femeia să învețe în tăcere și cu toată supunerea. Nu pot îngădui ca o femeie să-i învețe pe alții și să uzurpe întîietatea bărbatului ; ci să păstreze tăcerea. Fiindcă Adam a fost mai întîi alcătuit, și după aceea Eva.

— Și ce legătură are asta cu afacerile ? izbucni Shirley. Ce-ai spus dumneata aduce a drept de primogenitură.

Am să ridic problema asta înaintea domnului Yorke întîia dată cînd o mai începe să tune și să fulgere împotriva acestor drepturi.

— Și pe urmă, continuă Joe Scott, Adam n-a fost păcălit ; pe cînd femeia, lăsîndu-se păcălită, a căzut în păcat.

— Cu atît mai rău pentru Adam dacă a păcătuit cu bună știință ! se repezi domnișoara Keeldar. Ca să-ți spun adevărul adevărat, Joe, eu niciodată nu m-am împăcat prea ușor cu acest capitol : mă nedumerește.

— E foarte limpede, domnișoară : cine poate n-are decît să citească.

— Dar poate citi așa cum îi convine lui, spuse Caroline amestecîndu-se pentru prima oară în discuție. Ești de acord cu dreptul de liberă interpretare, nu-i așa, Joe ?

— Pe legea mea ! Cum să nu fiu ? Sînt de acord și-l cer și pentru mine cu privire la fiecare literă din Cartea sfîntă.

— Și femeile se pot folosi de el la fel ca și bărbații ?

— Așa nu ; femeia trebuie să urmeze părerea bărbatului, nu numai în politică, da' și-n credință : e cel mai sănătos lucru pentru ele.

— Ohooo ! exclamară într-un glas și Shirley și Caroline.

— Asta-i sigur ! Nici nu mai încape îndoială ! insistă încăpățînatul supraveghetor.

— Socotește că nu mai poți vorbi, fiindcă toată lumea strigă să-ți fie rușine pentru asemenea cuvinte fără socoteală, zise domnișoara Keeldar. Tot așa de bine ai putea spune că bărbații trebuie să asculte părerile preoților fără să mai cerceteze cu mintea lor. La ce ar mai folosi o asemenea religie ? N-ar mai fi decît o simplă orbire, o superstiție prostească.

— Și cam cum ați citi *dumneavoastră*, domnișoară Helstone, asemenea slove ale sfîntului apostol Pavel ?

— De ! Eu... eu cam asta cred despre ele : sfîntul apostol a scris acel capitol pentru o anume comunitate creștină, aflată în niște condiții speciale ; mai mult decît atît, îndrăznesc să spun că în cazul cînd aș putea să citesc originalul în limba greacă, aș vedea că multe cuvinte au fost traduse greșit, poate chiar pe de-a întregul prost înțelese. Nu mă îndoiesc defel că ar fi posibil dovedind desigur oarecare iscusință, să dai pasajului o întorsătură cu totul contrarie, să-l faci să sune astfel :

„Fie ca femeia să-și poată rosti cuvîntul ori de cîte ori găsește cu cale să zică ceva împotrivă“ — „îngăduit îi este femeii să învețe pe alții și să-i îndrume atît cît îi stă în puteri. Iar în vremea aceasta bărbatul nu va avea nimic mai bun de făcut decît să-și păstreze pacea sufletească“, și așa mai departe.

— Așa ceva n-ar fi cu putință, domnișoară.

— Ba eu am curaj să susțin că da. Părerile mele sînt mult mai ferme decît ale dumitale, Joe. Domnule Scott, ești un ins cum nu se poate mai dogmatic, și întotdeauna ai fost la fel : de asta îmi place William mai mult decît dumneata.

— Acasă la el Joe e cel mai de treabă om, spuse Shirley ; l-am văzut eu acolo stînd blînd ca un mieluşel. În întregul Briarfield n-ai să găsești bărbat mai bun și mai grijuliu decît dînsul. Fața de nevastă-sa uită toate dogmele.

— Nevastă-mea e femeie care muncește din greu, o femeie simplă : vremea și grijile i-au topit orice trufie ; dar cu dumneavoastră treaba nu șade tot așa, domnișoarelor. Și pe urmă, spuneți c-ați avea atîta știință ; numai că după mintea mea, ce știți dumneavoastră e doar așa, un pospai pe deasupra. V-aș putea eu spune cum — să tot fie vrun an de-atuncea — într-o bună zi a venit la noi la administrație domnișoara Caroline, tocmai cînd mă băgasem eu în spatele biroului cel mare ca să împachetez ceva, și a adus cu dînsa o tăbliță pe care era înșirată o socoteală de artimetică, să i-o arate patronului ; de-adevărat era o adunare acolo pe care Harry al nostru ar fi dus-o la capăt cît ai clipi din ochi. Da' dînsa nu știa s-o scoată la capăt ; a trebuit să-i arate domnul Moore ; iar dacă a încercat să-i arate, tot n-a priceput.

— Astea-s prostii, Joe.

— Nu, nu ; nu-s prostii ; și domnișoara Shirley — uitați-o, aici de față — zice că-l ascultă pe patron, cînd vorbește despre afaceri, de-i numai ochi și urechi, și pricepe tot așa de limpede ca și cum s-ar uita în oglindă ; numa' că toată vremea trage mereu cu ochiul pe fereastră să vadă ce-i face iapa ; iar pe urmă își mută ochii pe-un strop care cică ar fi căzut pe rochia de călărie ; pe urmă dă roată cu privirile să vadă de nu cumva s-au prins ceva pînze de păianjen ori s-a așezat praful,

și se gîndește ce murdari sîntem noi și ce mai galop o să-i tragă iepei peste izlazul de la Nunnely. Și-atuncea pricepe mai mult de-o grămadă din ce-i spune domnul Moore, la fel ca și cum i-ar vorbi pe grecește.

— Joe, ești un adevărat calomniator. Aș avea eu ce să-ți răspund, dar uite că iese lumea din biserică : trebuie să te părăsim. Tobă de prejudecăți — rămîi cu bine ; William, rămîi cu bine. Copii, să veniți mîine la Fieldhead și să v-alegeți ce vă place vouă mai mult din cămara doamnei Gill.

CAPITOLUL XIX

O noapte de vară

Venise acum ceasul amurgului. Văzduhul limpede era prielnic aprinderii stelelor.

— O să mai am doar atîta lumină cît să pot vedea drumul spre casă, spuse domnișoara Keeldar la poarta grădinii parohiale, pe cînd se pregătea să-și ia rămas bun de la Caroline.

— Nu te duce singură, Shirley. Să meargă și Fanny cu tine.

— Nu-i nevoie. De ce mi-ar putea fi teamă în propria mea parohie ? În fiecare noapte frumoasă de vară aș veni pe jos de la Fieldhead pînă la biserică și cu trei ceasuri mai tîrziu decît acum, doar pentru plăcerea de a vedea stelele și prilejul fericit de a mă întîlni cu o zînă.

— Atunci măcar așteaptă pînă se împrăștie mulțimea.

— Asta da. Uite cum trec cele cinci domnișoare Armitage. Uite și docarul domnului Sykes, trăsura domnului Wynne, careta domnului Birtwhistle ; n-am nici un chef să mă supun în clipa de față, laolaltă cu toți, ceremoniei de rămas bun, așa că pentru o clipă o să intrăm în grădină și-o să ne căutăm adăpost pe sub bobiței.

Parohii, diaconii și epitropii ieșiră și ei din biserică. Urmară discuții însuflețite, strîngeri de mîini, felicitări pentru cuvîntările rostite, sfaturi pentru a se feri de aerul răcoros al nopții, etc. Și treptat grupul se împuțină ; trăsurile plecau la drum. Domnișoara Keeldar tocmai ieșea de sub ascunzișul ei înflorit, cînd domnul Helstone intră în grădină și o văzu.

— Oho ! Am nevoie de dumneavoastră, o vesti. Mi-era teamă că aţi şi plecat. Caroline, vino încoace.

Caroline veni, aşteptîndu-se, ca şi Shirley dealtminteri, la o predică pe tema lipsei lor de la biserică. Numai că alte preocupări puseseră atunci stăpînire pe gîndurile parohului.

— În noaptea asta n-am să dorm acasă, continuă el. Chiar azi m-am întîlnit cu un vechi prieten şi i-am promis să-l întovărăşesc. Am să mă întorc probabil mîine pe la prînz. Thomas, secretarul, e ocupat şi n-am cum îl aduce să doarmă aici, aşa cum fac de obicei cînd lipsesc noaptea ; prin urmare...

— Prin urmare, îl întrerupse Shirley, vreţi să faceţi din mine un domn în seara asta — primul gentleman din Briarfield, pe scurt, să vă ţin locul, să fiu mai-mare peste casa parohială şi paznic al nepoatei şi al slujnicelor din casa dumneavoastră cîtă vreme sînteţi plecat ?

— Chiar aşa, căpitane ; m-am gîndit că slujba asta are să vă intereseze. Sînteţi dispusă să-i faceţi Carolinei favoarea de a fi musafirul ei pentru o noapte ? Aţi vrea să rămîneţi aici în loc să vă întoarceţi la Fieldhead ?

— Şi ce-o să facă doamna Pryor ? Mă aşteaptă acasă.

— Îi trimit eu vorbă. Vă rog : hotărîţi-vă să rămîneţi aici. Se face tîrziu şi cade rouă deasă ; sînt sigur că şi dumneavoastră şi Caroline vă bucuraţi dacă puteţi sta împreună.

— Bine, atunci vă promit că rămîn cu Caroline, răspunse Shirley. După cum spuneaţi, sîntem bucuroase să rămînem împreună ; în noaptea asta nu ne mai despărţim. Gata, întoarceţi-vă la vechiul dumneavoastră prieten şi nu mai duceţi grija noastră.

— Dar dacă s-ar întîmpla vreo tulburare în noaptea asta, dacă aţi auzi clănţănitul unei broaşte, sau cum e tăiat un ochi de geam, paşi furişaţi prin jurul casei (şi nu-i nevoie să mă tem a vă spune *dumneavoastră*, care purtaţi o inimă oţelită şi ageră sub eşarfa asta de fată, că asemenea mărunte întîmplări se mai pot petrece) — atunci ce-aţi face, căpitane ?

— Nu ştiu — aş leşina, probabil — aş cădea jos şi ar trebui să mă ridice cineva. Numai că, doctore, în cazul cînd îmi încredinţaţi un asemenea post de onoare, trebuie să-mi daţi şi arme. Ce arme se găsesc în fortăreaţa dumneavoastră ?

— N-aţi fi în stare să mînuiţi o sabie ?

— Nu ; mai degrabă aş putea mînui un cuţit de tăiat friptura.

— O să găsiţi unul grozav în bufetul din sufragerie ; e o unealtă pentru domnişoare, uşor de mînuit şi tăios ca un pumnal.

— Asta ar fi bun pentru Caroline ; mie ar trebui să-mi daţi o pereche de pistoale ; ştiu că aveţi.

— Am două perechi ; una dintre ele vi-o pot pune la dispoziţie. Le găsiţi în birou la mine, atîrnate deasupra consolei, în tocuri de pînză.

— Încărcate ?

— Da, încărcate dar fără capse. Puneţi capsele înainte de-a vă duce la culcare. Căpitane, să ştiţi că încredinţîndu-vi-le vă fac cel mai mare compliment cu putinţă ; dacă aţi fi vreo sperioasă, nici nu v-aş fi pomenit de pistoale.

— O să am grijă de ele. Nu-i nevoie să mai întîrziaţi, domnule Helstone ; puteţi să plecaţi. E foarte drăguţ cu mine dacă îmi încredinţează pistoalele, spuse în vreme ce parohul ieşea pe poarta grădinii. Hai, Lina ; hai să mergem înăuntru şi să mîncăm ceva ; la ceai am fost prea enervată de vecinătatea domnului Sam Wynne ca să pot mînca, şi-acum mi-e o foame de lup.

Intrară în casă şi se întoarseră în sufrageria întunecată prin a cărei fereastră deschisă năvălea aerul serii aducînd miresmele florilor din grădină, zgomotul depărtat al paşilor ce se retrăgeau de-a lungul drumului, şi un murmur stins şi nedeslușit a cărui origine Caroline o explică prin cuvintele rostite în vreme ce sta rezemată de cercevea :

— Shirley, aud pîrîul din vale.

Pe urmă sună din clopoţel, ceru o lumînare, nişte lapte şi nişte pîine — cina obişnuită a domnişoarei Keeldar şi a ei. După ce veni cu tava, Fanny dădu să închidă fereastra şi obloanele, dar i se ceru să le lase deocamdată aşa cum se aflau ; amurgul era prea liniştit şi răsuflarea lui prea îmbălsămată ca să fie alungat încă de pe acum. Mîncară în tăcere ; Caroline se ridică o singură dată ca să mute o vază cu flori de pe bufet pe tocul ferestrei ; mireasma florilor era prea puternică pentru spaţiul strîmt al încăperii ; la întoarcere deschise pe jumătate un

sertar și luă dinăuntru ceva ce-i luci în mînă limpede și strălucitor.

— Va să zică asta mi-ai menit mie, Shirley — da ? E lucitor, foarte ascuțit și cu vîrful cum e acul ; pare foarte primejdios. N-am trăit încă niciodată vreo emoție care să mă poată îndemna să-l îndrept împotriva unui semen de-al meu. E greu să-mi închipui ce fel de împrejurări mi-ar putea îndemna brațul să lovească folosind o asemenea armă cum e cuțitul ăsta prelung.

— Mi-ar fi groază să fac una ca asta, răspunse Shirley ; dar cred că aș fi în stare, dacă m-aș vedea silită de anumite necesități imperioase pe care sînt capabilă să mi le imaginez.

Domnișoara Keeldar își sorbi în liniște paharul de lapte proaspăt, părînd cam cufundată în gînduri și puțin palidă. Dar, de fapt, cînd nu era ea palidă ? Niciodată n-o puteai vedea îmbujorată.

După ce băură laptele și mîncară pîinea, o chemară din nou pe Fanny. Și ea și Eliza fură sfătuite să se ducă la culcare și amîndouă se arătară dornice să urmeze acest sfat, fiind tare ostenite după eforturile de peste zi, după tăierea atîtor pîinișoare cu stafide, după umplerea atîtor samovare și cești de ceai, după atîta alergătură încolo și încoace cu tăvile. Peste puțin auziră cum se închide ușa de la camera slujnicelor. Caroline luă o lumînare și trecu încetișor prin toată casa, verificînd dacă toate ferestrele erau închise și toate ușile aveau zăvoarele trase. Nu ocoli nici măcar bucătăria din spate, cea plină de stafii, sau pivnița cu aspect de criptă. După ce controlă peste tot, se întoarse.

— În clipa de față nu există nici spirit, nici trup străin, în toată casa, anunță ea. E aproape unsprezece, ar cam fi vremea să ne culcăm, dar eu parcă tot aș mai sta puțin dacă n-ai nimic împotrivă, Shirley. Uite, continuă, ți-am adus perechea de pistoale din birou ; poți să te uiți la ele pe îndelete.

Le puse pe masă, dinaintea prietenei sale.

— De ce ai vrea să mai stai ? întrebă domnișoara Keeldar luînd armele de foc de pe masă, cercetîndu-le și pe urmă așezîndu-le la loc.

— Fiindcă în suflet îmi stăruie un simțămînt ciudat și neliniștitor.

— Și mie la fel.

— Mă întreb dacă starea asta de nesomn și neastîmpăr o fi pricinuită de electricitatea din aer. Ce zici ?

— Nu ! Cerul e senin și stelele fără de număr : e o noapte minunată.

— Dar foarte liniștită. Aud cum se scurge apa, frecîndu-se de albia ei de piatră, acolo, în Hollow's Copse, la fel de deslușit ca și cum ar curge pe lîngă gardul cimitirului.

— Îmi pare bine că e o noapte atît de liniștită ; mugetul vîntului sau ropotul ploii m-ar necăji acum așa de tare că aș face febră.

— De ce, Shirley ?

— Fiindcă atunci degeaba mi-aș mai încorda auzul.

— Asculți către Hollow ?

— Da ; e singurul loc dinspre care am mai putea auzi vreun sunet în clipa de față.

— Singurul, Shirley.

Stăteau amîndouă la fereastră, amîndouă cu coatele rezemate de pervaz și amîndouă cu capetele înclinate către obloanele deschise. Își vedeau una alteia chipul tineresc în lumina stelelor și a acelui nelămurit amurg de iunie, care nu se șterge cu totul dinspre apus pînă ce zorile nu încep să mijească înspre răsărit.

— Domnul Helstone crede că n-avem nici o idee încotro a plecat, murmură domnișoara Keeldar, nici cu ce rost, nici cu ce nădejdi și nici în ce fel s-a pregătit ; dar eu bănuiesc multe — tu nu ?

— Am bănuit și eu cîte ceva.

— Toți domnii ăștia — printre ei și vărul tău Moore — cred că tu și cu mine sîntem acum în pat și dormim de zor, fără să mai știm ce-i pe lume.

— Fără să le ducem vreo grijă — fără să ne legăm de ei speranțe ori temeri, adăugă Caroline.

Amîndouă păstrară tăcerea vreme de-o întreagă jumătate de ceas. Noaptea era și ea tăcută ; doar orologiul bisericii îi măsura scurgerea din sfert în sfert de oră. Cîteva cuvinte fură schimbate în legătură cu răcoarea ce se lăsase ; își strînseră mai tare șalurile, își puseră bonetele pe care le scoseseră și își continuară pînda.

Către miezul nopții lătratul monoton și enervant al cîinelui din curte le turbură liniștea veghii. Caroline se ridică și fără zgomot străbătu coridorul întunecat, pînă la bucătărie, cu gînd să-l potolească aruncîndu-i o bucată

de pîine. Și izbuti. La întoarcere găsi sufrageria cufundată în întuneric, căci domnișoara Keeldar stinsese lumînarea; lîngă fereastra încă deschisă, i se zărea silueta aplecată în afară. Domnișoara Helstone nu întrebă nimic; se strecură lîngă ea. Cîinele începu din nou să latre, de data asta cu furie; deodată conteni și s-ar fi zis că stă și ascultă. Cele două fete din sufragerie ascultau și ele, de data asta nu numai murmurul pîrîului dinspre fabrică; dinspre drum, de dincolo de curtea bisericii, percepeau un zgomot mai apropiat, deși mai înăbușit — un zgomot uniform, ritmic și care înainta — tropot înfundat de picioare în mers.

Acum răsuna mai aproape. Cele care ascultau îi înțeleseră treptat intensitatea. Nu era tropăitul a doi, a zece, ori a douăzeci de oameni, ci a unor sute. De văzut nu puteau să vadă nimic; tufișurile înalte din grădină puneau un paravan înfrunzit între ele și drum. Dar în nici un caz nu se puteau mulțumi să audă; și asta o simțeau pe măsură ce trupa aceea înainta și părea acum să treacă de casa parohială. O simțiră cu și mai mare acuitate cînd un glas omenesc — deși glasul acela nu rosti decît un singur cuvînt — sparse tăcerea nopții:

— Stai!

Urmă o oprire; marșul conteni. Pe urmă începu o discuție cu glas scăzut, din care nici un singur cuvînt nu putea fi înțeles de acolo, din sufragerie.

— *Trebuie* să auzim ce vorbesc, spuse Shirley.

Se întoarse, luă pistoalele de pe masă, ieși fără zgomot pe fereastra din mijloc a sufrageriei, de fapt o ușă de sticlă, se strecură de-a lungul cărării pînă la gardul grădinii și rămase în ascultare sub tufele de liliac. Dacă ar fi fost singură, Caroline n-ar fi părăsit casa, dar unde se ducea Shirley trebuia să se ducă și ea. Aruncă o privire către arma de pe bufet, o lăsă însă acolo și curînd se afla lîngă prietena ei. Nu îndrăzniră să se uite peste gard, de teamă să nu fie zărite; se văzură silite să se ghemuiască în dosul lui; și auziră următoarele cuvinte:

— Pare o casă veche și întortocheată. Cine mai locuiește aici în afară de ticălosul de popă?

— Doar trei femei — nepoată-sa și două slujnice.

— Știi unde anume dorm?

— Slujnicele în spate; nepoata într-o odaie din față.

— Și Helstone?

— Uite acolo e camera lui. De obicei ține lumînarea aprinsă, dar acum nu văd nimic.

— Pe unde ai putea să intri?

— Dacă mi s-ar da ordin să duc eu la bun sfîrșit treaba asta — și ar merita — aș încerca pe fereastra lungă de colo; dă în sufragerie; aș putea să-mi găsesc drumul prin întuneric, și știu unde-i camera lui.

— Și cu femeile cum ai să faci?

— Nu mă leg de ele decît dacă țipă, și-atuncea aș ști eu cum să le-astup gura. Mi-aș dori să-l găsesc pe bătrîn dormind; dacă s-ar trezi, ar fi primejdios.

— Arme are?

— Arme de foc, din păcate — și încărcate, fir-ar să fie.

— Atunci ești un prost că ne-ai oprit aici; o împușcătură ar da alarma. Și Moore ar fi asupra noastră înainte de-a apuca noi să facem stînga-mprejur. Am nimerit-o prost tocmai în punctul cel mai important.

— Puteți merge înainte, ascultați-mă pe mine. De Helstone mă ocup eu singur.

Pauză. Cineva din ceață scăpă o armă și se auzi răsunetul ei pe pietre; cîinele din curte începu din nou să latre furios, cu disperare.

— Am stricat totul! rosti glasul acela. Acum are să se trezească; o zarvă ca asta scoală și morții din somn. N-ai spus că are cîine. Lua-te-ar dracu să te ia! Înainte!

Și porniră — trop, trop — ca o adunătură de toate soiurile, în rînduri ce înaintau încet. Plecaseră.

Shirley se ridică în picioare și privi peste gard, de-a lungul drumului.

— N-a rămas nici unul, o vesti pe Caroline. Stătu puțin cufundată în gînduri. Pe urmă rosti iar: Mulțumesc lui Dumnezeu!

Caroline repetă aceeași exclamație, dar pe un ton nu la fel de ferm. Tremura din tot trupul; inima îi bătea repede și cu putere; obrajii îi erau reci; fruntea umedă.

— Mulțumesc lui Dumnezeu pentru salvarea noastră! repetă. Dar ce-o să se întîmple în alte părți? Au trecut și ne-au lăsat pe noi în pace ca să fie siguri de ceilalți.

— Bine au făcut, răspunse Shirley cu siguranță în glas. Ceilalți au să se apere — sînt în stare s-o facă — sînt pregătiți și îi așteaptă; cu noi e altceva. Stăteam cu degetul pe trăgaci. Eram gata să-l întîmpin pe omul acela, dacă

ar fi intrat în grădină, într-un fel cum în viața lui nu și-a închipuit; dar în spatele lui mai erau încă trei sute. N-am nici trei sute de mîini și nici trei sute de pistoale. N-aș fi avut cum vă apăra cu folos nici pe tine, nici pe mine și nici pe cele două biete femei adăpostite sub acest acoperiș; de aceea îi mulțumesc din nou lui Dumnezeu că ne-a scăpat de batjocură și de primejdie.

După ce făcu încă o pauză, continuă:

— Care mi-ar fi datoria și ce m-ar îndemna înțelepciunea să întreprind de acum încolo? Mă bucur că trebuie să răspund: nu să stau aici cu brațele încrucișate, ci bineînțeles să mă duc întins la Hollow.

— La Hollow, Shirley?

— La Hollow. Mergi cu mine?

— Unde s-au dus toți oamenii aceia?

— Ei au apucat-o pe șosea; n-o să-i întîlnim; cărarea peste cîmp e la fel de sigură, liniștită și pustie ca și una care ar trece prin aer. Mergi?

— Da, veni răspunsul, rostit mecanic nu fiindcă cea care vorbea ar fi dorit sau ar fi fost pregătită să se ducă; sau fiindcă ar fi simțit altceva decît spaimă în fața acestui proiect, ci pentru că nu era în stare s-o părăsească pe Shirley.

— Atunci trebuie să închidem ferestrele astea și să asigurăm totul cît mai strașnic cu putință în urma noastră. Știi pentru ce ne ducem, Cary?

— Da — nu — fiindcă așa vrei tu.

— Și asta-i tot? Și te supui cu atîta ușurință unui simplu capriciu de-al meu? Ce nevastă ascultătoare ai fi alături de un bărbat neînduplecat. În clipa de față chipul lunii nu-i mai alb decît al tău; iar plopul de lîngă poartă nu tremură mai tare decît degetele tale pe care le agiți mereu; și-așa înspăimîntată și docilă, îngrozită și devotată, ești gata să mă urmezi în viesparul unei primejdii adevărate! Cary, lasă-mă să găsesc o explicație devotamentului tău; pornim într-acolo pentru binele lui Moore; să vedem dacă am putea să-i fim de vreun folos; să facem un efort pentru a-l preveni despre ce se pregătește.

— Fără îndoială! Sînt o proastă, oarbă și neputincioasă, iar tu ești prevăzătoare și cu judecată, Shirley! Merg cu tine! Cu toată bucuria merg alături de tine!

— Nici nu mă îndoiesc. Ai fi gata să-ți dai viața orbește și cu supunere pentru mine, dar pentru Moore ți-ai da-o bucuros și pe deplin conștient; de fapt însă în noaptea asta nu e vorba de moarte — nu riscăm absolut nimic.

Caroline închise repede obloanele și trase zăvoarele.

— Să nu-ți fie teamă că n-am să pot alerga atîta cît ai să alergi tu și la fel de repede, Shirley. Ia-mă de mînă, s-o apucăm de-a dreptul peste cîmp.

— Dar tu poți să sari peste ziduri?

— În noaptea asta pot.

— Ți-e teamă de garduri și de pîrîul pe care va trebui neapărat să-l trecem?

— Pot să-l trec.

Plecară; o luară la fugă. Nu numai un singur zid le stătu în cale, dar de oprit nu fu chip să le oprească. Shirley călca plină de siguranță și cu multă agilitate; cînd era nevoie, putea să sară ca o căprioară. Mai temătoare și mai puțin îndemînatică decît prietena ei, Caroline căzu de vreo două ori și se zgîrie; dar de fiecare dată se ridică numaidecît, spunînd că n-are nimic. Ultimul ogor era împrejmuit de un gard viu de mărăcini; pierdură timp căutînd o crăpătură prin el; găsiră în sfîrșit una, dar foarte îngustă, însă izbutiră totuși să se strecoare prin ea; părul lung, pielea catifelată, mătasea și muselina avură de suferit; dar ce regretau înainte de toate era faptul că, din pricina acestor greutăți, trebuiră să-și încetinească graba. De partea cealaltă dădură peste pîrîul care alerga năvalnic pe-o albie pietroasă; în locul acela nu era decît o punte alcătuită dintr-o scîndură îngustă. Shirley trecuse și mai înainte de multe ori peste ea fără teamă și fără nici un accident; pînă atunci Caroline nu îndrăznise niciodată să încerce.

— Te trec eu în brațe, spuse domnișoara Keeldar; ești ușoară și eu am destulă putere: lasă-mă să-ncerc.

— Dacă o să cad, poți să mă pescuiești, fu răspunsul venit odată cu recunoscătoarea strîngere de mînă.

Fără să zăbovească vreo clipă, Caroline păși înainte pe scîndura mișcătoare, de parcă ar fi continuat să meargă pe iarbă; venind în urma ei, Shirley nu trecu cu mai multă hotărîre și siguranță. În starea lor de-atunci, la drumul acela, nici cel mai adînc și înspumat curs de apă nu le-ar fi putut pune stavilă în cale, nici uneia

dintre ele. În acel moment nu le mai păsa nici de foc, nici de apă; întregul Stilbro' Moor, luminat și trezit la viață de focurile aprinse în jur, nu le-ar fi putut opri, și nici torentele înspumate ale Calder-ului sau Aire[1]-ului n-ar fi izbutit s-o facă. Totuși, un zgomot le îndemnă să stea în loc. Abia puseseră piciorul pe pămînt, dincolo de pîrîu, cînd dinspre nord răsună o împușcătură. Se scurse o secundă. Mult mai departe, înspre sud, se auzi un pocnet asemănător. În răstimp de trei minute, semnale de același fel izbucniră dinspre răsărit și apus.

— La prima împușcătură am crezut că sîntem moarte, zise Shirley răsuflînd adînc. Am simțit cum mă izbește în tîmplă și mi-am închipuit că și ție ți-a străpuns inima; dar sunetul ăsta care s-a repetat ne-a lămurit despre ce este vorba: sînt semnale — stabilite între ei — atacul e probabil gata să înceapă. Ar fi trebuit să avem aripi; picioarele nu ne-au putut duce destul de repede.

O parte a crîngului se deschidea într-un luminiș; cînd ieșiră în el, zăriră fabrica chiar mai jos de locul unde se aflau, puteau să deosebească bine clădirile și curtea; puteau să vadă drumul ce ducea într-acolo. Și din cea dintîi privire Shirley înțelese că presupunerile ei se adevereau: ajunseseră prea tîrziu ca să-i mai poată preveni; trecerea peste atîtea și atîtea piedici care încurcau scurtătura peste cîmp le luase mai mult timp decît socotiseră.

Drumul, care ar fi trebuit să arate alb, era înnegrit de o masă mișcătoare; răzvrătiții se strînseseră dinaintea porții, o singură siluetă se zărea în curte și după cîte se părea încerca să le spună ceva; la fabrică totul rămînea întunecat și neclintit; nu se putea distinge nici o licărire de viață ori de lumină, nici o agitație în jurul ei.

— De bună seamă că e pregătit; e sigur oare că acela care îi înfruntă singur nu e Moore? șopti Shirley.

— E... e... trebuie să ne ducem la el. Eu *mă duc* la el.

— *Asta* n-ai s-o faci.

— Atunci pentru ce mă aflu eu aici? Doar pentru el am venit. Mă duc la el.

— Din fericire, n-ai cum: nu există nici un loc pe unde să poți pătrunde în curte.

[1] Două rîuri în Yorkshire.

— Ba în afară de porțile din față mai *există* o mică portiță prin spate; se deschide printr-un sistem secret pe care eu îl știu — am să-l încerc.

— Nu cu îngăduința mea. Domnișoara Keeldar o cuprinse cu amîndouă brațele pe după mijloc și o trase îndărăt, apoi continuă cu ton de poruncă: N-ai să te miști nici un pas de-aici. Într-un moment cum e cel de-acum, Moore ar fi și mirat și descumpănit dacă ne-ar vedea pe oricare dintre noi. În clipe de primejdie adevărată, bărbaților nu le place niciodată să aibă femei în preajmă.

— Dar eu n-am să-l tulbur — am să-l ajut.

— Cum? Inspirîndu-i eroism? Ei! Nu mai trăim în ziua de azi vremurile cavalerești: ce-o să vedem acum n-are să fie un episod de turnir, ci o luptă pentru bani, și hrană, și viață.

— Dar e firesc să fiu alături de el.

— Ca regină a inimii lui? Cary, fabrica singură domnește peste gîndurile și năzuințele lui Robert! Dacă are în spate fabrica și ramele lui, înseamnă că este susținut de tot ce-l poate încuraja și poate el înțelege. Nu pentru dragoste sau frumusețe are să fie el gata să frîngă lancea, ci pentru registre și pentru postav. Nu fi sentimentală; Robert nu e.

— Aș *putea* să-i săr într-ajutor — mă duc să-l caut.

— Atunci du-te — te las s-o faci — să-l cauți pe Moore; n-ai să-l găsești.

Își desprinse brațele de pe ea. Caroline țîșni ca săgeata ageră din arcul bine întins; în urma ei răsună un rîs amuzat și ironic. Și o singură prevenire:

— Bagă de seamă să nu te fi înșelat!

Și se înșelase. Domnișoara Helstone se opri, stătu în cumpănă, iarăși se uită. Silueta se retrăsese brusc de la poartă, iar acum fugea în goana mare către fabrică.

— Grăbește-te, Lina! strigă Shirley. Întîmpină-l pînă n-apucă să intre pe ușă.

Caroline se întoarse pășind arar. Și spuse:

— Nu era Robert. Nu erau nici înălțimea, nici silueta, nici gesturile lui.

— Cînd ți-am dat drumul, știam că nu e Robert. Cum ți-ai putut închipui una ca asta? Era un biet soldat, ca vai de el, pus să stea de santinelă. Acuma se află la adăpost, în fabrică, am văzut cum s-a deschis ușa și cum a intrat înăuntru. Încep să fiu mai liniștită; Robert e

pregătit ; prevenirea noastră ar fi fost de prisos, și acum începe să-mi pară bine că am venit prea tîrziu ca s-o mai aducem : am evitat necazurile unei scene penibile. Ce groaznic ar fi fost să fi intrat în birou *toute éperdue*[1] și să te fi trezit în prezența domnilor Armitage și Ramsden care ar fi fumat tacticoși, a lui Malone bîțîindu-se în fotoliu, a unchiului tău cufundat în sforăieli, a domnului Sykes cu ceașca de ceai tonic în mînă și a lui Moore însuși cu atitudinea lui de om de afaceri foarte stăpîn pe sine ; îmi pare bine că am evitat toate astea.

— Mă întreb cît de mulți or fi acolo, în fabrică, Shirley.

— Destui ca s-o poată apăra. Soldații pe care i-am văzut de două ori astăzi încoace veneau, poți să fii sigură, și toți cei pe care i-am observat că stăteau adunați în jurul vărului tău, acolo, la serbare, acum sînt lîngă el.

— Și ce fac ăia acum, Shirley ? Ce sînt pocniturile acelea ?

— Topoare și răngi de fier care lovesc în porți : încearcă să le forțeze. Ți-e frică ?

— Nu ; dar îmi bate inima tare ; și nu prea mă mai pot ține pe picioare ; am să mă așed. Tu nu ești neliniștită ?

— N-aș putea spune — dar îmi pare bine că am venit ; o să vedem cu ochii noștri ce-are să se întîmple ; sîntem chiar la fața locului și nimeni nu știe ; în loc să-l uluim pe diacon, pe postăvar și pe negustorul de cereale cu o romantică năvală în scenă, stăm aici singure cu noaptea prietenoasă, cu stelele mute și cu arborii foșnitori de la care prietenii noștri n-or să afle niciodată nimic.

— Shirley... Shirley... uite, porțile s-au prăbușit ! Ai fi zis că un copac uriaș a fost trîntit la pămînt. Și-acu' năvălesc în curte. Au să sfărîme ușile fabricii așa cum au sfărîmat și poarta ; ce poate face Robert împotriva unei asemenea mulțimi ? De ar vrea Dumnezeu să fiu puțin mai aproape de el... să-i aud vorbele... să-i pot spune ceva ! Cu voința mea — cu dorința fierbinte de a-i sta într-ajutor — ar fi cu neputință să-i devin o povară ; într-un fel sau altul aș putea să-i fiu de folos.

— Uite-i că înaintează ! strigă Shirley. Cu cîtă hotărîre merg înainte ! Și ce disciplină domnește în rîndurile

[1] Înspăimîntată (fr.).

lor — n-aș spune că e și curaj ; cînd sute de oameni pornesc împotriva a cîtorva zeci, nu se poate vorbi de curaj, dar (și aici glasul aproape i se stinse) poți să vezi destulă suferință și deznădejde la oamenii ăștia — astea au să-i îmboldească să meargă tot înainte.

— Înainte înseamnă împotriva lui Robert — și știi cît îl urăsc. Shirley, e mare primejdia ca ei să iasă învingători ?

— O să vedem. Moore și Helstone, oameni „din cea mai tare vînă a pămîntului" — nu-s tîrîie brîu — nu-s papă-lapte...

Un trosnet — o pocnitură — zgomot de sfărîmături le curmă șoaptele. O salvă concentrată de pietre azvîrlite înspre fațada fabricii și ferestrele ei pricinuise toate cele auzite ; și-acum toate geamurile ferestrelor cu gratii zăceau la pămînt făcute țăndări. Un urlet urmă acestei dezlănțuiri — un urlet al răzvrătiților — al răzvrătiților din partea-de-nord-a-Angliei — din Yorkshire — din regiunea-de-apus — din regiunile-de-țesătorii-din-apusul-Yorkshire-ului. Probabil că niciodată n-ai auzit un astfel de urlet, cititorule ! Cu atît mai bine pentru urechile tale — poate chiar pentru sufletul tău ; căci dacă despică aerul cu o sabie de ură împotriva ta, sau a oamenilor ori principiilor susținute de tine și pentru ale căror interese subscrii din toată inima, atunci Mînia face să izbucnească strigătul Urii : Leul își scutură coama, se ridică și sloboade urletul Hienei ; și-o Castă se ridică plină de mînie împotriva altei Caste ; iar spiritul indignat, înșelat, al Rîndurilor-de-mijloc se năpustește plin de înverșunare și dispreț împotriva înfometatei și furioasei mulțimi a Clasei-lucrătoare. În astfel de momente este greu să fii tolerant — este greu să fii drept.

Caroline se ridică în picioare, iar Shirley o cuprinse în brațe ; și amîndouă rămaseră alături, la fel de drepte și la fel de neclintite ca niște trunchiuri de copac. Urletul acela se prelungi, și chiar după ce conteni, noaptea rămase înțesată de frămîntarea și murmurul mulțimii.

„De-acum ce-o să mai fie ?" se întrebau cele două fete.

Nu se mai întîmplă nimic. Fabrica rămînea mută ca un mausoleu.

— E cu *neputință* să fie singur, șopti Caroline.

— Aș pune rămășag pe tot ce am că e tot atît de puțin singur pe cît de puțin de speriat, răspunse Shirley.

Focuri de armă porniră din partea răzvrătiților. Oare acest semnal îl așteptaseră cei din fabrică ? S-ar fi părut că da. Fiindcă pînă atunci inerta și pasiva fabrică se trezi ; flăcări țîșniră prin tocurile goale ale ferestrelor ; o salvă de muschete bubui asurzitor peste Hollow.

— În sfîrșit vorbește și Moore, spuse Shirley. Și s-ar părea că e înzestrat cu daruri ascunse : n-a vorbit cu un singur glas.

— Pînă acum n-a făcut nimic ; nimeni nu-l poate învinui de nesocotință, afirmă Caroline. Ei au tras mai întîi ; ei i-au sfărîmat poarta și ferestrele ; ei au tras împotriva oamenilor lui înainte ca ei să răspundă.

Dar ce se mai petrecea acum ? Părea greu de deslușit prin întuneric, era limpede însă că se petrecea ceva cumplit, o zarvă și mai întețită — atacuri înverșunate, rezistență disperată ; curtea fabricii, fabrica însăși deveniseră cîmp de bătălie ; acum rareori se iveau răstimpuri de tăcere a armelor ; și toată vremea veneau ecourile încăierărilor, ale alergăturilor, ale tropotelor și ale schimbului de focuri între cele două tabere. Ținta asaltatorilor părea să fie de a pătrunde în fabrică, iar a apărătorilor aceea de a-i împiedica. Îl auziră pe conducătorul răzvrătiților strigînd : „Prin spate, băieți !“ Și un glas răspunzînd : „Veniți, că v-așteptăm !“

— Spre clădirea administrației ! răsună din nou ordinul.

— Poftiți ! V-așteptăm și-acolo ! se auzi răspunsul.

Și într-adevăr, cea mai puternică străfulgerare ce izbucnise pînă atunci, cel mai des răpăit de împușcături ce se auzise porni din fața clădirii administrației, cînd răzvrătiții se avîntară într-acolo.

Glasul care vorbise era glasul lui Moore însuși. După sunetul lui se putea spune că sufletul îi era prins în încrîncenarea bătăliei ; se vedea limpede că instinctele se treziseră în toți cei care luptau acolo fără întrerupere și țineau cu totul în stăpînire ființa omenească rațională.

Amîndouă fetele simțeau cum le ard obrajii și le zvîcnesc inimile ; amîndouă știau că n-ar fi avut nici un rost să se avînte și să se amestece în încleștare ; nu doreau nici să dea și nici să primească lovituri — dar nici n-ar fi putut să plece de acolo, Caroline tot atît de puțin ca și Shirley. Nici n-ar fi putut leșina ; nici nu-și puteau dezlipi ochii de pe scena aceea întunecată

și cumplită, de la masa aceea de fum ca un nor adevărat, de la fulgerele muschetelor — pentru nimic în lume.

„Cum și cînd se va termina ?“ era întrebarea care se repeta cu fiecare înverșunată bătaie a inimii. „Se va ivi vreo situație în care ele să se poată dovedi de folos ?“ — asta așteptau să vadă ; fiindcă, deși Shirley evita cu o simplă glumă să vorbească de sosirea lor cu întîrziere și totdeauna ar fi fost gata să ironizeze entuziasmul propriu sau al altora, ar fi dat o bună bucată din cel mai rodit pămînt al ei pentru șansa de a putea fi de folos.

Dar șansa asta nu-i era menită ; situația dorită nu se ivi ; nici nu părea probabilă. Moore așteptase atacul acesta de zile, poate chiar săptămîni întregi ; era pregătit să-i facă față în orice punct. Fortificase și își încadrase cu luptători fabrica întreagă, care oricum era o clădire solidă ; era un om socotit și viteaz ; și se apăra cu tărie de neclintit ; cei ce luptau alături de el își însușiseră spiritul său și-i imitau purtările. Răzvrătiții nu mai fuseseră niciodată pînă atunci întîmpinați astfel. La alte fabrici pe care le atacaseră nu avuseseră de făcut față nici unei rezistențe ; nici prin vis nu le-ar fi trecut că ar fi cu putință să întîlnească o apărare organizată și hotărîtă. Cînd conducătorii lor au văzut focul viu pornit dinspre fabrică, au avut mărturia siguranței de sine și a hotărîrii proprietarului, cînd s-au auzit pur și simplu chemați și sfidați să întîmpine moartea, și au văzut oameni din jurul lor căzînd răniți, și-au dat seama că aici nu e nimic de făcut. Și-au adunat în grabă forțele și le-au retras departe de clădire ; s-a făcut un apel în care oamenii răspundeau la numere și nu la nume ; pe urmă s-au împrăștiat peste cîmpuri, lăsînd în urma lor tăcere și ruine. De la începutul și pînă la încheierea atacului nu trecuse nici măcar o oră.

Între timp se apropiase faptul zilei ; apusul se întuneca și răsăritul începea să lucească. Ar fi fost de presupus ca amîndouă fetele care priviseră ciocnirea să alerge nerăbdătoare la învingători, căci de partea lor fuseseră cu tot sufletul ; ele însă abia se apropiară cît mai pe furiș de clădirea cu geamurile sfărîmate, și, în clipa cînd un grup de soldați și domni în civil dădură buzna pe ușa cea largă de la intrare, se traseră iute într-un șopron, depozitul de fiare vechi și cherestea, de unde puteau privi fără să fie văzute.

Nu era un spectacol vesel; clădirile arătau acum doar ca un stigmat al pustiirii pe fruntea senină a zorilor de vară. Întreg crîngul din vale era umbros şi plin de rouă, iar creştetul colinei îşi semeţea verdeaţa; însă chiar aici, în mijlocul văii încîntătoare, Vrajba, scăpată de sub control în vremea nopţii, bătătorise pămîntul cu copitele ei neîndurătoare şi lăsase în urmă distrugere şi sfărîmături. Clădirile căscau parcă în ruină prin ferestrele fără geamuri; curtea era semănată din belşug cu pietre şi cioburi de cărămizi, iar la temelia pereţilor se vedeau ici şi colo arme de foc şi arme albe lepădate printre cioburile sticloase; pe pietriş se distingeau mai multe pete de un roşu închis; lîngă poartă, un trup omenesc zăcea inert, cu faţa în jos; vreo cinci sau şase răniţi gemeau şi se zvîrcoleau în ţărîna însîngerată.

La vederea acestora, domnişoara Keeldar se schimbă la faţă; încerca gustul amar al momentelor de după bătălie, cînd moartea şi durerea iau locul înflăcărării şi strădaniilor; era negreala lăsată în urmă de focul strălucitor, după ce tăciunii i s-au stins, căldura a dispărut şi lucirile i s-au topit.

— Pe astea toate am vrut să le previn, spuse cu un glas a cărui cadenţă trăda bătăile neregulate ale inimii.

— Dar n-ai izbutit să le previi; ai făcut tot ce ţi-a stat în putinţă; dar a fost zadarnic, spuse Caroline încercînd s-o îmbărbăteze. Nu fi mîhnită, Shirley.

— Îmi pare rău pentru nefericiţii ăştia, veni răspunsul, în vreme ce lucirea ochilor i se înroura. Oare în fabrică o fi cineva rănit? Omul de-acolo e unchiul tău?

— El este; şi uite-l şi pe domnul Malone; şi — o, Shirley! — uite-l pe Robert!

— Da (şi acum reveni la vechiul ei ton), dar nu-ţi înfige unghiile în palma mea. Văd, nu-i nimic extraordinar în asta. Ştiam bine că oricine ar fi putut lipsi de aici, în afară de el.

— Vine încoace spre noi, Shirley!

— Vrei să spui înspre pompa de apă, ca să-şi spele mîinile şi fruntea, care după cîte văd e zgîriată.

— Sîngerează, Shirley; nu mă mai ţine; trebuie să mă duc.

— Nu faci un pas!

— E rănit, Shirley!

— Un fleac!

— Dar *trebuie* să mă duc la el — vreau atît de mult să mă duc: nu mai pot îndura să mă ţii aici.

— De ce să te duci?

— Ca să vorbesc cu el, să-l întreb cum se simte şi ce pot face pentru a-i fi de ajutor.

— Ca să-l înfurii şi să-l stînjeneşti; să-l ajuţi ca să daţi împreună un spectacol în faţa soldaţilor ăstora, a domnului Malone, a unchiului tău şi a celorlalţi. Tu ce crezi: i-ar plăcea? Peste o săptămînă ai fi încîntată cînd ţi-ai aduce aminte de treaba asta?

— Oare totdeauna o să trebuiască să cedez şi să mă supun? întrebă Caroline puţin furioasă.

— Pentru binele lui, da. Şi încă şi mai mult pentru al tău. Ascultă-mă pe mine, dacă te arăţi acum, peste o oră doar are să-ţi pară rău, şi la fel are să-i pară şi lui Robert.

— Crezi că nu i-ar face plăcere, Shirley?

— Ar fi mult mai puţin încîntat, decît atunci cînd l-am oprit din drum ca să ne ureze noapte bună, lucru pentru care ai fost atît de supărată.

— Dar atuncea a fost doar un joc, nu era vorba de nici o primejdie.

— Iar acum e treabă serioasă; trebuie lăsat în pace.

— Nu vreau să mă duc la el decît fiindcă e vărul meu — înţelegi sau nu?

— Înţeleg perfect. Ia, ia uită-te la el acum. S-a spălat pe frunte şi sîngele s-a oprit. Rana asta nu-i decît o simplă zgîrietură; văd bine chiar de aici; acum se duce să îngrijească de răniţi.

Într-adevăr, domnul Moore şi domnul Helstone se învîrtiră prin curte, oprindu-se şi cercetîndu-i pe cei ce zăceau la pămînt. Pe urmă dădură dispoziţii ca răniţii să fie ridicaţi şi transportaţi înăuntrul fabricii. După ce se isprăvi cu asta, Joe Scott primi poruncă să pună şaua pe calul patronului şi pe poneiul domnului Helstone, şi amîndoi porniră în galop întins să caute ajutor medical în diferite locuri.

Caroline încă nu se potolise.

— Shirley, Shirley, atît de mult aş fi vrut să schimb o vorbă cu el înainte de-a fi plecat, murmură în vreme ce ochii începură să-i înoate în lacrimi.

— De ce plîngi, Lina? întrebă domnişoara Keeldar cu puţină asprime. Ar trebui să fii fericită şi nu su-

părată. Robert a scăpat teafăr; a ieșit învingător; în luptă s-a arătat viteaz și stăpîn pe sine; acum se poate spune că a obținut un adevărat triumf; e oare vremea — sînt astea pricini de plîns?

— Nu știi tu ce-i în inima mea, stărui Caroline; ce durere și cîtă suferință; nici de unde izvorăsc. Pot foarte bine înțelege că te bucură nespus bunătatea și noblețea lui Robert; la fel se întîmplă și cu mine, într-un anume sens, dar, într-altul, sînt atît de nenorocită. Sînt mult, mult prea depărtată de el; într-o vreme îi eram mai apropiată. Lasă-mă singură puțin, Shirley. Lasă-mă să plîng cîteva minute; are să-mi facă bine.

Văzînd-o cum tremură din tot trupul, domnișoara Keeldar o lăsă în voia ei și încetă cu dojenile. Ieși din șopron și îi îngădui să plîngă în pace. A fost lucrul cel mai bun. Peste cîteva minute Caroline veni lîngă ea, mult mai liniștită. Și spuse în felul ei firesc, supus și blînd:

— Hai, Shirley, acum hai să mergem acasă. Îți promit că nu voi mai încerca să-l văd pe Robert pînă nu mă cheamă el. Niciodată n-am să mai încerc să-mi impun prezența. Îți mulțumesc că m-ai reținut adineauri.

— Am făcut-o cu cele mai bune intenții, răspunse domnișoara Keeldar. Și-acum, dragă Lina, urmă ea, să ne întoarcem fețele către briza răcoroasă a dimineții și să mergem foarte liniștite îndărăt la casa parohială. O să ne strecurăm înăuntru așa cum ne-am strecurat și la plecare; nimeni n-are să știe unde am fost sau ce am văzut noi în noaptea asta; în felul ăsta ne ferim de orice necazuri ne-ar putea pricinui ironia ori răstălmăcirile. Mîine o să-l vedem pe Robert și-o să ne arătăm foarte voioase; dar nu mai spun nimic, ca să nu încep și eu să plîng. S-ar părea că sînt aspră față de tine, dar să știi că nu sînt.

CAPITOLUL XX

A doua zi

La întoarcerea către casa parohială cele două fete n-au întîlnit țipenie de om; au intrat înăuntru fără să facă nici un zgomot; s-au furișat la etaj fără să fie

auzite; faptul zilei le oferea lumina de care aveau trebuință. Shirley se culcă imediat. Și cu toate că odaia îi era străină — fiindcă niciodată pînă atunci nu mai dormise la casa parohială — cu toate că scena de curînd văzută nu-și găsea, în ce privește încordarea și spaima, asemănare cu vreo alta din toate cîte avusese parte să vadă pînă atunci, totuși, de-abia puse capul pe pernă că un somn adînc, binefăcător îi închise ochii și o liniști.

Sănătatea ei desăvîrșită era un dar demn de invidiat; deși totdeauna plină de înțelegere și cu inimă înflăcărată, nu era nervoasă; emoțiile puternice puteau să se ivească și să treacă fără a o epuiza; furtuna o tulbura și o neliniștea doar pînă apuca să se stingă; dar îi lăsa puterea de adaptare neatinsă și prospețimea cu totul neveștejită. După cum fiecare zi îi aducea cîte o emoție ce-o îmboldea, tot la fel fiece noapte îi oferea odihna ce-o reîntrema. Caroline o privea cum doarme și în frumusețea chipului ei fericit îi citea seninătatea sufletească.

În ce o privește pe ea, fiind altfel de temperament, nu putea să doarmă. Banala încordare din vremea ceaiului și a întîlnirii cu elevii ar fi fost de ajuns pentru a nu o lăsa să închidă ochii toată noaptea; efectele cumplitei drame de curînd desfășurate în fața ochilor ei aveau toți sorții de a rămîne neștirbite zile de-a rîndul. Inutil ar fi încercat să stea măcar întinsă; așa că se ridică în capul oaselor lîngă Shirley, numărînd minutele ce se scurgeau alene și privind cum soarele de iunie se înălța pe cer.

Viața se irosește repede în asemenea stări de veghe ca acelea trăite prea des de Caroline în vremea din urmă; stări de veghe în timpul cărora mintea — neavînd hrană plăcută cu care să se nutrească — nici mana speranței — nici mierea fericitelor aduceri-aminte — încearcă să-și țină zilele cu hrana săracă a dorințelor, și neizbutind să afle în ea nici desfătare și nici sprijin, simțindu-se gata să piară din pricina năzuințelor neîmplinite, se întoarce către filozofie, către hotărîrile neabătute și către resemnare; și cheamă în ajutor toate aceste zeități, dar le cheamă zadarnic — rămîne neauzită, neajutată, și tînjește.

Caroline era credincioasă; de aceea, de cîte ori se afla în încurcătură, înălța nenumărate rugăciuni după obiceiul creștinesc; le rostea cu adîncă evlavie; și cerșea răbdare, putere, ușurare. Dar, după cum cu toții știm, lumea aceasta e tărîmul încercărilor și suferințelor; iar cum toate fierbințile ei rugi nu-i aduseseră nimic, începuse să creadă că ele nu sînt auzite și nu sînt primite. I se părea uneori că Dumnezeu își întorsese fața de la dînsa. Cîteodată devenea calvinistă și, scufundîndu-se în apele deznădejdii religioase, vedea cum s-adună asupra-i întunericul osîndei.

Cei mai mulți dintre oameni au trăit în viața lor un răstimp sau mai multe cînd s-au simțit abandonați; de-a lungul căror perioade, nutrind îndelungă vreme speranțe zadarnice și văzînd mereu că ziua împlinirii nu mai sosește, într-adevăr li s-a vătămat inima în piept. E un moment cumplit, dar deseori se întîmplă ca întunericul cel mai de nepătruns să preceadă ivirea zorilor; este acea epocă a anului cînd înghețatul vînt de ianuarie poartă peste pustietăți imnul funebru al iernii ce se duce, dar totodată și prevestirea primăverii apropiate. Păsărelele înțepenite de frig nu pot totuși înțelege astfel răbufnirile sub suflarea cărora dîrdîie; și la fel de puțin e în stare sufletul chinuit să vadă în culmea amarului său zorii mîntuirii. Totuși, fie ca toți aceia care suferă să-și păstreze neștirbită dragostea și credința în Dumnezeu; pînă în cele din urmă Atotputernicul niciodată nu-l va dezamăgi și niciodată nu-l va da uitării. „Pe cei pe care îi iubește, îi încearcă." Vorbele acestea grăiesc adevărul și nu trebuiesc uitate.

În sfîrșit, casa începu să prindă viață; servitoarele se sculaseră; deschideau obloanele de jos. Părăsind patul, care nu fusese pentru ea decît un culcuș de spini, Cary retrăi acea înviorare a spiritului ce vine odată cu reîntoarcerea zilei, cu reînceperea activității, și care este hărăzită tuturor, în afara celor trecuți de culmea disperării sau aflați pe moarte. Se îmbrăcă la fel ca de obicei, cu grijă, străduindu-se să-și aranjeze părul și veșmintele astfel încît nimic din pustiul ce-l simțea în inimă să nu răzbată în afară; odată îmbrăcate amîndouă, arăta la fel de proaspătă ca Shirley, atîta doar că ochii domnișoarei Keeldar clocoteau de viață, iar ai domnișoarei Helstone păreau stinși.

— Astăzi o să am multe de spus domnului Moore, au fost primele cuvinte rostite de Shirley; și i se vedea pe chip că viața îi e plină de interes, de speranțe și de preocupări. Va trebui să se supună unui interogatoriu, adăugă. După cîte cred, își închipuie că a fost destul de abil ca să mă prostească. Ăsta e felul cum se poartă bărbații cu femeile; mereu le ascund primejdiile; sînt convinși, presupun, că le scutesc de necazuri. Își imaginează că noi nu știm mai nimic despre locul unde s-au aflat dumnealor astă-noapte; noi *știm* însă că ei într-adevăr nici nu bănuiesc unde ne-am aflat. Am impresia că bărbații își imaginează mințile femeilor ca grozav de asemănătoare cu ale copiilor. Ei, asta e cu adevărat o greșeală.

Toate astea au fost spuse pe cînd stătea dinaintea oglinzii și își aranja părul natural ondulat răsucindu-și buclele pe după deget. Peste cinci minute, în vreme ce Caroline îi încheia rochia și îi prindea cingătoarea, reluă aceeași temă:

— Dacă bărbații ar putea să ne vadă așa cum sîntem de fapt, ar rămîne cam uluiți; dar în ce privește femeile, cei mai inteligenți, cei mai clarvăzători dintre bărbați sînt deseori copleșiți de o iluzie: nu le privesc pe femei într-o lumină adevărată; le înțeleg greșit atît în părțile bune, cît și în cele rele; pentru ei, femeia bună e un lucru tare ciudat, jumătate păpușă și jumătate înger; femeia rea aproape întotdeauna un diavol. Și-atunci să-i vezi cum cad în extaz fiecare în fața creației celuilalt, divinizînd eroina cutărui poem — roman — piesă, gîndind că e minunată — dumnezeiască! Minunată și dumnezeiască poate fi, dar de cele mai multe ori cu totul falsă — falsă ca trandafirul de pe cea mai bună bonetă a mea. Dacă aș spune tot ce gîndesc în privința asta, dacă mi-aș exprima adevărata părere despre principalele personaje feminine din cele mai izbutite opere, unde aș ajunge? Într-o jumătate de oră aș fi moartă sub un morman de pietre răzbunătoare.

— Shirley, trăncănești atîta că mi-e imposibil să te urmăresc. Vorbește mai rar. Și să știi că, la urma urmei, eroinele scriitorilor sînt aproape la fel de izbutite ca și eroii scriitoarelor.

— Da, de unde! Femeile îi descifrează pe bărbați mult mai exact decît bărbații pe femei. Într-o bună zi,

cînd o să am timp, voi dovedi treaba asta într-un articol de revistă; numai că nu va fi niciodată publicat; o să fie „refuzat cu mulţumiri" şi păstrat la dispoziţia mea.

— Asta fără îndoială; nu poţi să scrii destul de bine, nu ştii destule lucruri, nu eşti o fată învăţată, Shirley.

— Dumnezeu mi-e martor că nu pot să te contrazic, Cary: sînt ignorantă ca o cizmă. Am şi eu o mîngîiere, totuşi: că nici tu nu eşti mai brează.

Coborîră să ia micul dejun.

— Mă întreb cum îşi vor fi petrecut noaptea doamna Pryor şi Hortense Moore, spuse Caroline în timp ce pregătea cafeaua. Ce egoistă sînt? Pînă în clipa de faţă nici o clipă nu m-am gîndit la ele. Probabil că au auzit tot vacarmul. Fieldhead şi locuinţa lui Moore sînt atît de aproape! Şi Hortense e fricoasă în împrejurări de-astea; nu mă îndoiesc că şi doamna Pryor e la fel.

— Ascultă-mă pe mine, Lina, Moore a făcut el ce-a făcut ca s-o îndepărteze pe soră-sa; a plecat spre casă cu domnişoara Mann; probabil că a aranjat să rămînă acolo peste noapte. Cît despre doamna Pryor, recunosc deschis că sînt cam neliniştită; dar peste o jumătate de ceas o să fim lîngă dînsa.

Între timp, vestea despre cele petrecute la Hollow se răspîndise peste tot prin împrejurimi. Fanny, care se dusese la Fieldhead să ia laptele, se întoarse gîfîind de alergătură şi aduse ştirea că noaptea se dăduse o luptă la fabrica domnului Moore şi vreo douăzeci de oameni fuseseră ucişi. Cît lipsise Fanny, Eliza aflase de la băiatul măcelarului că fabrica arsese pînă în temelii. Amîndouă năvăliseră în salon ca să le vestească domnişoarelor aceste noutăţi îngrozitoare, încheindu-şi relatarea limpede şi curgătoare cu afirmaţia că fără îndoială părintele trebuie să fi fost amestecat; erau cu totul încredinţate că şi dînsul şi Thomas, secretarul, se duseseră noaptea trecută să se alăture domnului Moore şi soldaţilor; de ieri după-amiază nici de domnul Malone nu se mai ştia nimic la locuinţa dumnealui; nevasta lui Joe Scott şi toţi ai lui erau cumplit de îngrijoraţi în ce priveşte soarta capului familiei.

De abia se încheiase împărtăşirea acestor noutăţi, cînd o bătaie în uşa bucătăriei anunţă sosirea unui băiat de la Fieldhead, venit în graba mare cu un bilet din partea doamnei Pryor. Biletul fusese scris în fugă şi

cerea întoarcerea urgentă a domnişoarei Keeldar direct acasă, întrucît atît vecinii cît şi personalul de la conac se aflau în cea mai mare zăpăceală şi se cereau neapărat date unele dispoziţii pe care numai stăpîna le putea hotărî. Într-un postscriptum se formula rugămintea insistentă ca domnişoara Helstone să nu fie lăsată singură la casa parohială; se sugera că lucrul cel mai bun ar fi s-o însoţească pe domnişoara Keeldar.

— Femeia asta ştie una şi bună, spuse Shirley în timp ce îşi lega boneta. Apoi se duse în fugă s-o ia pe Caroline.

— Dar ce-or să facă Eliza şi Fanny? Şi dacă se întoarce unchiu-meu?

— Unchiu-tău încă nu se întoarce; are el altele de făcut; toată ziua are să galopeze între Briarfield şi Stilbro', înainte şi înapoi, ca să-i pună în mişcare pe magistraţii de la tribunal şi pe ofiţerii din tabără; Fanny şi Eliza se pot foarte bine duce la Joe Scott şi să stea cu nevasta acestuia şi a secretarului, să le ţină tovărăşie. În afară de asta, poţi fi sigură că în momentul de faţă nu mai e vorba de nici o primejdie adevărată: au să treacă săptămîni pînă ce răzvrătiţii se vor putea aduna din nou, ca să pună la cale altă încercare; înseamnă că greşesc foarte grav dacă Moore şi domnul Helstone n-au să tragă foloase de pe urma întîmplării de astă-noapte pentru a-i pune definitiv cu botul pe labe; au să bage spaima în autorităţile de la Stilbro' ca să-i silească să ia măsuri drastice. Nădăjduiesc numai că n-au să fie prea severi şi n-au să-i urmărească pe nenorociţii aceia cu prea multă înverşunare.

— Robert n-are să fie crud; am văzut noi bine şi noaptea trecută, spuse Caroline.

— Dar va fi aspru, replică Shirley. Şi la fel are să fie şi unchiul tău.

Pe cînd se grăbeau înspre Fieldhead peste pajişti şi de-a lungul potecii de pe plantaţie, văzură pe şoseaua din depărtare o mulţime cu totul neobişnuită de călăreţi şi pedestraşi, îndreptîndu-se cu toţii înspre vîlceaua de obicei atît de singuratică. Cînd ajunseră la conac găsiră deschise porţile ogrăzii din spate, iar curtea şi bucătăria pline de o lume agitată alcătuită din cei veniţi după lapte — bărbaţi, femei şi copii, pe care se părea că doamna Gill, menajera, zadarnic se trudea a-i con-

vinge să-şi ia bidoanele cu lapte şi să plece. (Fiindcă a venit vorba, să spunem că în nordul Angliei este, sau era, obiceiul ca ţăranii stabiliţi pe pămînturile nobililor de ţară să-şi primească raţiile de lapte şi unt de la lăptăria conacului; căci pe păşunile moşiei creşteau cirezi de vaci cu lapte, spre folosul celor ce trăiau în vecinătate. Domnişoara Keeldar avea o asemenea cireadă — vaci de rasă cu guşi bogate, hrănite cu iarbă dulce şi adăpate din apele limpezi ale fermecătorului ţinut Airedale; iar stăpîna se arăta foarte mîndră de buna îngrijire ce-o primeau vacile sale şi de aspectul lor semeţ.) Văzînd acum ce fel stau lucrurile şi că ar fi bine ca oamenii să libereze locul, Shirley se duse de-a dreptul în mijlocul grupurilor aşezate la taifas. Le ură bună dimineaţa cu o naturaleţe sinceră şi calmă — caracteristica firească a purtării ei atunci cînd se adresa unei mulţimi, mai ales dacă mulţimea era alcătuită din oameni muncitori; cu egalii se purta mult mai rece, iar faţă de cei mai mari se arăta aproape semeaţă. Pe urmă îi întrebă dacă şi-au primit toţi raţia de lapte şi înţelegînd că treaba asta se îndeplinise, le spuse mai departe că „se întreabă ce mai au de aşteptat acolo".

— Mai schimbăm şi noi cîte-o vorbă despre lupta de la fabrica dumneavoastră, domnişoară, răspunse un bărbat.

— Mai schimbaţi cîte-o vorbă! Asta e obiceiul vostru! începu Shirley. Ciudat lucru că tuturor vă place atît de mult să *staţi de vorbă* despre tot ce se întîmplă. Dacă cineva moare pe neaşteptate, *staţi de vorbă;* dacă izbucneşte vreun foc undeva, *staţi de vorbă,* dacă un proprietar de fabrică dă faliment, *staţi de vorbă,* şi *staţi de vorbă* şi dacă e cumva ucis. Ce folos aduce statul ăsta de vorbă al vostru?

Nimic nu le place oamenilor de jos mai mult decît o mică mustrare făcută deschis şi cu oarecare haz. Linguşeala o dispreţuiesc profund; de dojana cinstită se bucură. Îi spun „vorbă pe faţă" şi încearcă o plăcere sinceră atunci cînd le este adresată lor. Într-o secundă, asprimea familiară a modului cum le vorbise domnişoara Keeldar îi cîştigă pe toţi cei de faţă.

— Nu sîntem noi şi nici n-am fost chiar aşa ca unii de pe-aici, prin jurul nostru; eu aşa zic, nu credeţi? întrebă zîmbind un bărbat.

— Nici cu o iotă mai de ispravă. Voi, care ar trebui să fiţi pilde de hărnicie, v-adunaţi şi staţi la taifas întocmai ca leneşii. Oamenii sus-puşi, cei bogaţi, care n-au nimic de făcut, pot fi în parte iertaţi pentru că îşi irosesc timpul în felul ăsta; dar voi, oameni nevoiţi să-şi cîştige pîinea cu sudoarea frunţii, n-aveţi dreptul la nici un fel de iertare.

— E cam greu de priceput, domnişoară. Adică din pricină că muncim din greu, noi să n-avem niciodată sărbătoare?

— *Niciodată!* veni fără întîrziere răspunsul; afară doar, continuă stăpîna conacului cu un zîmbet care înmuia pe jumătate asprimea cuvintelor — afară doar dacă vă pricepeţi să faceţi în vreme de sărbătoare ceva mai bun de cît să vă adunaţi laolaltă la rom şi la ceai, dacă e vorba de femei, sau la bere şi lulele, dacă e vorba de bărbaţi şi *să spuneţi* vrute şi nevrute pe socoteala vecinilor. Haideţi, oameni buni, continuă trecînd dintr-o dată de la asprime la amabilitate, faceţi-mi mie hatîrul ăsta: luaţi-vă bidoanele şi plecaţi spre casă. Aştept pentru astăzi mai mulţi musafiri şi nu-i frumos să vadă aleeile ce duc spre casă pline de lume.

Oamenii din Yorkshire sînt pe atît de înţelegători la vorba bună, pe cît se arată de îndărătnici în faţa silniciei; peste cinci minute nu se mai afla nimeni în curte.

— Vă mulţumesc şi să ne vedem cu bine, prieteni, le spuse Shirley cînd închise porţile.

Şi acum să-l mai aud pe oricare dintre mahalagiii aceia simandicoşi trudindu-se să găsească vreun cusur purtării oamenilor din Yorkshire! Luaţi aşa cum se cuvine, majoritatea flăcăilor şi fetelor din ţinutul de apus sînt domni şi doamne din creştet şi pînă în tălpi. Numai în faţa pozei găunoase şi a afectării puerile a unei nobleţi de tinichea se zburlesc şi se revoltă.

Intrînd prin spate, tinerele domnişoare trecură prin bucătărie (sau *casă,* cum i se spune bucătăriei interioare) şi ajunseră în hol. Doamna Pryor coborî în fugă scările de stejar, ca să le întîmpine. Era pe de-a-ntregul vlăguită; obrajii de obicei viu coloraţi deveniseră palizi; ochii ei albaştri mai totdeauna calmi, deşi sfioşi, cătau acum în toate părţile, cu nelinişte şi teamă. Totuşi, nu se dezlănţui în cine ştie ce exclamaţii sau într-o povestire grăbită a celor ce se petrecuseră. În tot cursul nopţii, ca şi acum,

dimineața, sentimentul ei cel mai puternic fusese acela de nemulțumire față de sine însăși, pentru că nu izbutea să fie mai tare, mai cumpănită, mai pe măsura celor ce se cereau de la ea în astfel de împrejurări. Începu cu glas tremurat, dar cu cea mai mare grijă de a evita orice exagerare în cele ce avea de spus :

— Ați aflat că astă-noapte un grup de răzvrătiți a atacat fabrica domnului Moore. De aici am auzit foarte bine împușcăturile și toată zarva — nimeni dintre noi n-a închis ochii. A fost o noapte tristă. Toată dimineața am avut aici o întreagă harababură de oameni care veneau și plecau, de slujitori care îmi cereau porunci și directive, iar eu nu credeam că sînt îndreptățită să fac astfel de treburi. După cîte cred, domnul Moore a trimis după niște provizii pentru soldați și pentru ceilalți oameni care au apărat fabrica, și după niște lucruri cu care să poată veni în ajutorul răniților. Nu mi-am putut asuma răspunderea să dau ordine sau să iau măsuri. Mi-e teamă că amînarea a fost cumva dăunătoare în unele privințe ; dar aici nu sînt acasă la mine. Iar dumneata nu erai de față, dragă domnișoară Keeldar — ce puteam eu să fac ?

— Și nu s-au trimis nici un fel de provizii ? întrebă Shirley schimbîndu-se la înfățișare, și din senină, binevoitoare și calmă cum fusese chiar și cît îi dojenise pe cei sosiți după lapte, devenind deodată neguroasă și agitată.

— Cred că nu, draga mea.

— Nu s-a trimis nimic pentru răniți ? Nici rufărie — nici vin — nici saltele și cearșafuri ?

— Cred că nu. N-aș putea spune ce-a făcut doamna Gill ; mie însă mi s-a părut cu neputință în acel moment să îndrăznesc a dispune de lucrurile dumitale și să trimit provizii soldaților — provizii pentru o companie de ostași mi se pare ceva extraordinar. Nici măcar n-am întrebat cîți anume sînt ; dar nu m-aș fi gîndit o singură clipă să-i las să-ți prade casa, cum s-ar zice. Am vrut să procedez așa cum e mai bine ; mărturisesc însă că n-am izbutit să văd lucrurile prea limpede.

— Și totuși sînt cum nu se poate mai clare. Soldații aceștia și-au primejduit viața apărînd bunurile mele — presupun că au drept la recunoștință din partea

mea ; răniții sînt oameni ca și noi — presupun că trebuie să-i ajutăm. Doamnă Gill !

Se răsuci în loc și strigă cu un glas mai mult limpede decît blînd. Prin lambriurile de stejar masiv ale holului și prin ușile bucătăriei răsună mai poruncitor decît chemarea unui clopot. Ocupată fiind pînă peste cap cu pregătirea pîinii, doamna Gill apăru cu mîinile și șorțul în starea în care se cuvenea să se afle la bucătărie, căci nu îndrăznise să mai zăbovească pentru a-și șterge coca de pe mîini și scutura făina de pe șorț. Niciodată stăpîna ei nu chemase cu asemenea glas, cu excepția unei singure întîmplări petrecute mai demult, cînd privind pe fereastră îl văzuse pe Tartar încleștat în luptă cu doi dulăi de căruțași, fiecare în parte la fel de voinic ca și el, chiar dacă nu și la fel de curajos, iar pe stăpînii dulăilor stînd pe de lături și încurajîndu-i, în vreme ce Tartar nu avea nici un sprijin ; atunci, într-adevăr, îl strigase pe John ca și cînd s-ar fi apropiat ziua Judecății-de-apoi. Nici nu așteptase ca John să răspundă chemării, și alergase afară, în drum, cu capul gol ; iar după ce le spusese căruțașilor că îi socotește mult mai puțin oameni decît cele trei animale care se zvîrcoleau în țărînă dinaintea lor, își înfipsese mîinile în gîtul vînjos al celui mai mare dintre dulăi și se străduise cu toate puterile să-l sugrume pentru a-l sili să-și descleșteze colții nemiloși din jurul ochiului rănit al lui Tartar. Numaidecît se adunară cinci sau șase bărbați veniți să-i sară într-ajutor, dar niciodată nu le-a adresat măcar un singur cuvînt de mulțumire. Spusese : „Dacă ar fi fost oameni de omenie, ar fi putut să sară mai înainte“. În toată ziua aceea nu mai schimbase cu nimeni vreun cuvînt ; pînă seara rămăsese lîngă focul din hol, supraveghindu-l și oblojindu-l pe Tartar, care stătea întins pe-o salteluță la picioarele ei, însîngerat, țeapăn și umflat. Din vreme în vreme plînsese pe furiș, se aplecase asupra lui și-i murmurase cele mai calde cuvinte de milă și alint, pe tonuri a căror muzică bătrînul și speriatul războinic canin arăta că o înțelege, lingîndu-i mîna ori sandaua, cînd nu-și lingea rănile purpurii. Cît despre John, o săptămînă întreagă după aceea stăpîna nu făcuse decît să-i întoarcă spatele.

Aducîndu-și aminte de acea măruntă întîmplare, doamna Gill venise „tremurînd ca varga“, după propriile

ei spuse. Cu glas sigur, în cuvinte scurte, domnișoara Keeldar porni să pună întrebări și să dea porunci. Faptul că într-o împrejurare cum era aceea, la Fieldhead se arătase o inospitalitate demnă de cocioaba unui nevoiaș îi rănea adînc spiritul demn; iar revolta mîndriei rănite se vădea limpede în zvîcnirile inimii, care făceau să-i salte mătasea și dantelele de pe piept.

— Cîtă vreme a trecut de cînd a sosit mesajul domnului Moore?

— Nici măcar un ceas, domnișoară, răspunse menajera, cu glas liniștitor.

— Nici un ceas! Aproape cu aceeași liniște ai putea spune o zi. Pînă acum probabil că s-au adresat în altă parte. Trimite imediat pe cineva acolo să anunțe că tot ce se află în casa asta stă la dispoziția domnului Moore, a domnului Helstone și a soldaților. Asta fă înainte de toate!

În vreme ce ordinul era dus la îndeplinire, Shirley se depărtă de prietenele ei și rămase lîngă fereastra holului, tăcută și inabordabilă. Cînd doamna Gill reveni, se întoarse și ea de la fereastră; pe obraji îi strălucea îmbujorarea care năpădește chipurile palide în clipele de dureroasă încordare; în ochii întunecați la culoare îi sclipeau scînteile iscate de nemulțumire.

— Să se aducă tot ce se găsește în cămări și în pivnițele de vin, să fie încărcat în harabale și trimise jos, la Hollow. Dacă se întîmplă să nu fie în casă prea multă pîine sau destulă carne, du-te numaidecît la măcelar și la brutar și spune-le că doresc să trimită acolo tot ce au. Dar mai bine am să mă ocup eu singură.

Și numaidecît plecă.

— În curînd are să se îndrepte totul; peste un ceas își revine, îi șopti Caroline doamnei Pryor. Mergeți sus, doamna dragă, adăugă apoi cu multă căldură, și încercați să fiți cît puteți de calmă și destinsă. Adevărul e că înspre sfîrșitul zilei Shirley are să fie mai supărată pe ea decît pe dumneavoastră.

Folosind cîteva noi asigurări și îndemnuri duioase, domnișoara Helstone izbuti s-o liniștească pe necăjita doamnă Pryor. După ce o conduse pînă în camera ei și îi făgădui că are să se întoarcă de îndată ce se liniștesc lucrurile, Caroline o lăsă și se duse să vadă, după cum se exprima ea, „dacă poate da o mînă de ajutor".

Și repede văzu că o poate face cu prisosință, căci personalul de la Fieldhead era departe de a fi numeros, și chiar atunci stăpîna găsi tot felul de treburi pentru fiecare dintre oamenii aflați la dispoziție, ca și pentru ea însăși. Delicata, voioasa și îndemînatica activitate depusă de Caroline în sprijinul menajerei și a fetelor din casă — toate cam speriate de purtarea neobișnuită a stăpînei — avu numaidecît urmările cele mai fericite: dădu ajutor executanților și o potoli pe cea care dirija totul. O privire sau un zîmbet pornit întîmplător de la Caroline o făcea îndată și pe Shirley să zîmbească. Cea dintîi tocmai căra un coș greu pe scările pivniței. Shirley alergă spre ea, strigînd:

— Asta-i o rușine! Are să-ți rupă mîinile.

I-l luă din brațe și îl cără ea însăși pînă în curte. Cînd se întoarse, norii de furie se risipiseră; flăcările din priviri se stinseseră; umbrele de pe frunte dispăruseră: reveni la obișnuita purtare veselă și prietenoasă față de cei din jur, amestecînd în voioșia recîștigată puțin din rușinea datorată nedreptei mînii de mai înainte.

Încă supraveghea încărcarea harabalei, cînd un domn pătrunse în curte și se apropie fără să fie observat.

— Pot nădăjdui că domnișoara Keeldar se simte bine în dimineața asta? spuse noul-venit cercetîndu-i cu o atenție destul de grăitoare fața încă îmbujorată.

Shirley îi aruncă o privire, apoi își văzu înainte de treburi, fără să-i răspundă. Un zîmbet îndeajuns de plăcut îi flutura pe buze, dar și-l ascunse. Noul-sosit repetă salutul, aplecîndu-se ca să poată fi mai aproape de urechea ei.

— Destul de bine dacă poate fi și destul de bună, veni răspunsul: la fel se întîmplă și cu domnul Moore, aș spune. Adevărul e că nu sînt îngrijorată din pricina lui; un mic ghinion este exact ce-ar merita; purtarea lui a fost... *ciudată*, ca să spunem așa, deocamdată, pînă cînd vom găsi un epitet mai precis. Dar pînă atunci, îl pot întreba ce anume l-a adus încoace?

— Domnul Helstone și cu mine am primit adineauri mesajul dumitale, cum că la Fieldhead totul ne stă la dispoziție. După formularea ce nu indică nici o restricție în această plăcută înștiințare, ne-am gîndit că probabil îți dai mult mai multă osteneală decît ar fi efectiv nevoie. Și văd că bănuielile noastre se adeveresc. Te rog

să ţii seama că nu e vorba de un întreg regiment: sîntem şase soldaţi şi tot atîţia civili. Îngăduie-mi să suprim cîte ceva din proviziile astea mai mult decît îndestulătoare.

Domnişoara Keeldar roşi, dar în acelaşi timp făcu haz pe seama generozităţii sale exagerate şi a calculelor disproporţionate faţă de realitate. Moore rîse şi el — deşi foarte potolit; şi cu aceeaşi stăpînire de sine porunci ca un coş după altul să fie luat din haraba, şi un vas după altul să fie restituit pivniţei.

— Parohul nostru ar trebui să afle întreaga poveste; ce frumos s-ar pricepe s-o înfăţişeze altora. Cît de minunate servicii ar fi putut aduce domnişoara Keeldar aprovizionării armatei noastre! Începu din nou să rîdă şi continuă: S-a întîmplat exact ce am presupus.

— S-ar cuveni să fii recunoscător, îi răspunse Shirley, şi nu să rîzi de mine. Ce-aş fi putut să fac? De unde să ghicesc eu ce nevoi aveţi sau măcar cîţi sînteţi? După datele pe care le aveam, ar fi trebuit să fiţi vreo cincizeci de oameni de hrănit, cincizeci cel puţin. Mie nu mi-ai spus nimic; şi pe urmă, cînd e vorba de aprovizionat nişte soldaţi, oricine îşi dă seama că nu e o jucărie.

— Aşa s-ar zice, observă Moore îndreptîndu-şi încă o dată privirea pătrunzătoare şi calmă către descumpănita Shirley. Ei, gata, continuă adresîndu-se căruţaşului, cred că încărcătura asta ai putea s-o duci la Hollow. O să ai o povară ceva mai puţin grea decît aceea pe care ţi-o hărăzise domnişoara Keeldar.

După ce căruţa ieşi pe poartă, Shirley îşi adună gîndurile şi îl întrebă pe Moore ce se întîmplase cu răniţii.

— De partea noastră n-am avut nici un rănit.

— Dumneata însuţi ai fost rănit la tîmplă, interveni un glas grăbit, dar scăzut — acela al Carolinei care, trasă în umbra uşii şi în spatele trupului masiv al doamnei Gill, nu fusese observată de Moore; cînd răsunară vorbele acelea, ochii lui încercară să străpungă umbrele ascunzişului.

— Eşti rănit rău? întrebă fata iarăşi.

— Aşa cam cum ţi-ai fi zgîriat un deget cu acul, cînd coşi.

— Ridică-ţi părul şi lasă-ne să vedem.

Moore îşi scoase pălăria şi făcu precum i se ceruse, dînd la iveală doar un plasture foarte subţire. Caroline

înclină uşor capul, ca semn că era mulţumită, şi dispăru în clarobscurul din interiorul casei.

— De unde ştie că am fost rănit? întrebă Moore.

— Din zvonuri, bineînţeles. Dar e prea frumos din partea ei să se îngrijească de dumneata. În ce mă priveşte, cînd am întrebat despre răniţi, mă refeream la victimele dumitale: ce pierderi au avut adversarii?

— Unul dintre răzvrătiţi, sau victime, cum văd că le spui, a fost ucis, iar alţi şase răniţi.

— Ce-aţi făcut cu ei?

— Ceva ce ai aproba din tot sufletul. Le-am asigurat numaidecît ajutor medical; de îndată ce facem rost de două care cu coviltir şi nişte paie curate, îi trimitem la Stilbro'.

— Paie?! Trebuie s-aveţi paturi şi aşternuturi. Trimit imediat furgonul meu, înzestrat cu toate cele de trebuinţă. Şi sînt convinsă că domnul Yorke are să-l trimită pe-al lui.

— Ai ghicit — s-a şi oferit să ni-l pună la dispoziţie. Iar doamna Yorke — care, ca şi dumneata, e înclinată să vadă în răzvrătiţi nişte martiri, iar în mine, şi mai ales în domnul Helstone, nişte ucigaşi — este în momentul de faţă, cred, ocupată pînă peste cap cu adunarea saltelelor, pernelor, păturilor etc. *Victimele* nu duc lipsă de asistenţă medicală — pot să te asigur. Domnul Hall — preotul dumitale favorit — stă la căpătîiul lor încă de la şase dimineaţa şi îi încurajează, se roagă împreună cu ei, ba chiar îi şi îngrijeşte ca o adevărată infirmieră; iar buna prietenă a Carolinei, domnişoara Ainley, acea fată bătrînă, *foarte* oarecare, a trimis o grămadă de rufărie şi feşe, cam tot pe măsura în care o altă doamnă ne-a trimis carne şi vin.

— E de ajuns. Unde-i sora dumitale?

— În bună pază şi ocrotire. Am lăsat-o să stea în siguranţă împreună cu domnişoara Mann. Chiar astăzi de dimineaţă au plecat împreună la Wormwood Wells (o cunoscută staţiune balneară), unde au să rămînă cîteva săptămîni.

— Tot la fel domnul Helstone m-a plasat pe mine la casa parohială! Grozav de dibaci vă mai credeţi voi, bărbaţii! Vă felicit din toată inima pentru părerea asta şi sper că îi gustaţi din plin şi cu mare plăcere savoarea,

dacă stați să cugetați asupra ei. Dar fiind atît de isteți și iscusiți, de ce nu sînteți oare și atotștiutori ? Cum se face că chiar sub nasul vostru se întîmplă lucruri pe care nici măcar nu le bănuiți ? Așa se cuvine să fie, fiindcă altminteri n-am avea cum să încercăm satisfacția de a vă dejuca planurile. Ehei, prietene ! Poți să te uiți cît vrei la mine, dar gîndurile n-ai să mi le poți citi.

Și într-adevăr, după expresia lui Moore, s-ar fi zis că nu izbutește.

— Crezi că sînt un foarte primejdios exemplar de femeie. Nu crezi așa, acum ?

— Unul foarte ciudat, cel puțin.

— Dar Caroline — e și ea ciudată ?

— În felul ei — da.

— În felul ei ! Cum adică în felul ei ?

— O cunoști tot atît de bine cum o cunosc și eu.

— Și fiindcă o cunosc, pot să spun că nu e nici excentrică și nici greu de stăpînit. E așa ?

— Asta depinde...

— În orice caz, *ea* nu are nici o trăsătură masculină.

— De ce accentuezi atît de puternic pe *ea* ? O consideri oare, în privința asta, ca fiind în contrast cu dumneata ?

— Asta e părerea dumitale, nu încape îndoială : dar n-are importanță. Caroline nu e nici masculinizată, nici nu face parte dintre femeile acelea despre care se spune că sînt pline de energie.

— Am văzut-o dezlănțuindu-se.

— Și eu la fel, dar nu cu energie bărbătească ; era o izbucnire scurtă, aprinsă, tremurătoare, care exploda, te orbea o clipă și pe urmă se stingea...

— Și o lăsa înspăimîntată de propria-i îndrăzneală. În felul ăsta i-ai descris și pe alții în afară de Caroline.

— Ceea ce aș vrea să precizez e că domnișoara Helstone, așa blîndă, docilă și destul de sinceră cum este, rămîne totuși întru totul capabilă să sfideze chiar puterea de pătrundere a domnului Moore.

— Ce-ați făcut, și dumneata și ea, noaptea trecută ? întrebă Moore pe neașteptate.

— Ai mîncat ceva astăzi de dimineață ?

— Ce taină ascundeți amîndouă ?

— Dacă ți-e cumva foame, doamna Gill o să-ți dea ceva să mănînci. Poftește în salonul lambrisat și sună clopoțelul — o să fii servit ca la cel mai bun han ; sau, dacă preferi, întoarce-te la Hollow.

— Din păcate nu am putința să aleg ; *trebuie* să mă întorc. Ziua bună. De îndată ce o să am o clipă liberă, am să vă vizitez din nou.

CAPITOLUL XXI

Doamna Pryor

În timp ce Shirley discuta cu Moore, Caroline urcă la etaj și se duse la doamna Pryor. O găsi grozav de abătută. Nu s-ar fi zis că purtarea repezită a domnișoarei Keeldar o jignise ; dar era evident că o rană lăuntrică îi învenina sufletul. Oricui avînd o altă fire decît a Carolinei, doamna Pryor i-ar fi părut insensibilă față de atențiile blînde și duioase cu care tînăra fată încerca să-i aducă mîngîiere ; însă domnișoara Helstone știa bine că oricît de neimpresionată sau puțin impresionată ar fi părut, le primea, le prețuia și se lăsa alinată de ele.

— Îmi lipsește hotărîrea și încrederea în mine, spuse doamna Pryor în cele din urmă. Niciodată nu le-am avut. Totuși, cred că pînă acum domnișoara Keeldar ar fi putut să-mi cunoască destul de bine firea, ca să știe că totdeauna simt o nevoie aproape dureroasă de a proceda numai așa cum se cuvine, de a face cele mai bune lucruri cu putință. Caracterul neobișnuit al acelei solicitări de-a lua hotărîri m-a pus în încurcătură, mai ales după cele petrecute în timpul nopții. Nu m-am putut hazarda să acționez imediat în locul altuia ; sper însă că n-are să iasă nimic într-adevăr rău din pricina lipsei mele de fermitate.

În clipa aceea se auzi o bătaie sfioasă în ușa pe jumătate deschisă și o voce înceată rosti :

— Caroline, vino puțin încoace !

Domnișoara Helstone ieși ; dinaintea ușii stătea Shirley amărîtă, rușinată, chinuită de regrete ca orice copil păcăit. Întrebă :

— Ce face doamna Pryor ?

— E cam deprimată, răspunse Caroline.

— M-am purtat cu dînsa într-un chip cît se poate de rușinos, cît se poate de egoist și foarte lipsit de recunoștință, afirmă Shirley. Cîtă nerușinare din partea mea să-i fac asemenea reproșuri pentru ceva ce, la urma urmei, nu era o greșeală, ci doar un exces de corectitudine! Dar regret din toată inima. Spune-i te rog asta și întreab-o dacă poate să mă ierte.

Caroline își îndeplini misiunea cu sufletul plin de bucurie. Doamna Pryor se sculă și veni la ușă. Nu-i plăceau scenele; avea groază de ele, ca toți oamenii timizi. Se mulțumi să spună cu glas tremurător:

— Vino încoace, draga mea.

Shirley intră înăuntru cam năvalnic. Își aruncă brațele în jurul fostei ei guvernante și în timp ce o săruta din toată inima, zise:

— Doamnă Pryor, știți bine că *trebuie* să mă iertați. N-aș putea îndura pentru nimic în lume ca între noi să existe vreo neînțelegere.

— N-am ce să-ți iert. Te rog mult să trecem peste asta. Încheierea acestei întîmplări e încă o dovadă, mai limpede decît toate, că nu sînt în stare să fac față anumitor încercări.

Și acesta este simțămîntul dureros ce *avea să rămînă* încrustat în mintea doamnei Pryor; de-acum încolo nici un efort depus de Shirley ori de Caroline nu va mai izbuti să-l șteargă. Putea să acorde iertare elevei care o jignise, dar nu putea să și-o acorde sufletului ei neajutorat.

Sortită ca în dimineața aceea să fie mereu solicitată, domnișoara Keeldar trebui iar să coboare la parter. Parohul fu cel dintîi vizitator. Îl întîmpină cu o însuflețită urare de bun sosit și cu o și mai însuflețită dojană; la amîndouă se aștepta, și fiind în culmea entuziasmului le primi pe amîndouă cu aceeași inimă ușoară.

În vremea acestei scurte vizite, uită cu totul să întrebe și de nepoată: atacul, răzvrătiții, fabrica, magistrații, stăpîna conacului îi acaparaseră toate gîndurile, dînd la o parte chiar și grija pentru legăturile de familie. Pomeni însă de rolul jucat de el însuși și de diaconul său în apărarea fabricii.

— Mînia fariseilor se va revărsa asupra noastră din pricina celor ce am făcut în această împrejurare, spuse domnul Helstone. Dar desfid pe orice calomniator. M-am aflat acolo doar ca să apăr legea, să-mi îndeplinesc datoria de om și de britan, iar pe acestea le socotesc întru totul potrivite cu calitatea de preot și levit, luată în sensul ei cel mai înalt. Arendașul dumneavoastră Moore, continuă preotul, a obținut întreaga mea aprobare. N-aș avea cum să-mi doresc a vedea un comandant mai stăpîn pe sine, nici unul mai hotărît. În afară de asta, omul a dovedit judecată sănătoasă și bun-simț; mai întîi fiind pe deplin pregătit pentru cele ce s-au întîmplat, iar în al doilea rînd, după ce succesul i-a fost asigurat datorită planurilor lui bine puse la punct, pricepîndu-se să uzeze de victorie fără să abuzeze de ea. Unii dintre magistrați sînt speriați zdravăn și, ca toți lașii, tind să devină cruzi; cu o admirabilă înțelepciune, Moore îi domolește. Pînă acum a fost foarte nepopular pe aici, pe la noi; dar țineți minte vorbele mele: de aci înainte un val de simpatie va porni către el; oamenii își vor da seama că nu l-au prețuit și se vor grăbi să-și îndrepte greșeala; iar el, la rîndul său, cînd va vedea că oamenii sînt dispuși să-i recunoască meritele, ne va arăta o atitudine mult mai îngăduitoare decît cea cu care ne-a milostivit pînă acum.

Domnul Helstone tocmai se pregătea să adauge acestei cuvîntări cîteva remarci pe jumătate serioase, pe jumătate glumețe, menite s-o pună în gardă pe domnișoara Keeldar in legătură cu unele zvonuri privind părtinirea arătată înzestratului ei arendaș, cînd clopoțelul de la ușă sună anunțînd un nou vizitator și curmă avîntul glumeț al preotului; iar cum celălalt vizitator se înfățișa ca un domn mai în vîrstă și cu părul alb, cu chip încruntat și priviri sfidătoare — fiind vorba, pe scurt, de vechea noastră cunoștință și vechiul vrăjmaș al parohului, domnul Yorke — preotul și levitul își înșfăcă pălăria, apoi, cu cel mai scurt rămas bun adresat domnișoarei Keeldar și cea mai încruntată înclinare din cap către musafirul ei, părăsi brusc încăperea.

Domnul Yorke nu se afla într-o stare sufletească senină și nici nu-i trecu prin cap să cîntărească vorbele prin care își exprima opinia cu privire la cele petrecute în timpul nopții; Moore, magistrații, soldații, conducătorii răzvrătiților, toți și fiecare în parte își primiră porția de ocări; dar cuvintele cele mai tari — și erau într-adevăr niște adjective de cea mai pură obîrșie din Yorkshire — le rezervă întru folosul popilor luptători, preotul și diaconul „sîngeroși, demonici".

— Biserica, peroră domnul Yorke, a ajuns la o frumoasă ananghie ; nici nu se putea să nu ajungă aici cînd popii se-apucă să se grozăvească printre soldaţi, să umble cu arme, gloanţe şi praf de puşcă şi să ridice vieţile unor oameni cu mult mai cinstiţi decît ei.

— Dar ce ar fi făcut Moore dacă nimeni nu i-ar fi dat ajutor ? întrebă Shirley.

— Ar fi dormit aşa cum şi-a aşternut.

— Ceea ce înseamnă că dumneavoastră l-aţi fi lăsat singur în faţa mulţimii aceleia dezlănţuite. Frumos. E un om foarte curajos ; dar cea mai mare vitejie ce s-a putut afla vreodată într-o inimă de om ar putea fi de foarte puţin ajutor în faţa a două sute de vrăjmaşi.

— Avea soldaţii ; îi avea pe acei nefericiţi sclavi care pentru bani îşi închiriază sîngele lor şi îl varsă pe al altora.

— Îi insultaţi pe ostaşi aproape la fel de grav cum îi insultaţi şi pe clerici. Pentru dumneavoastră toţi cei care poartă haine roşii sînt nişte lepădături ale naţiei şi toţi cei în haine negre sînt şarlatanii acestei naţii. După dumneavoastră, domnul Moore, a făcut rău cînd a apelat la ajutorul armatei, şi încă şi mai rău cînd a acceptat orice fel de alt ajutor. Felul dumneavoastră de a vorbi duce la următoarea concluzie : ar fi trebuit să-şi lase fabrica şi viaţa la voia turbării unei adunături de descreieraţi conduşi pe căi greşite, iar domnul Helstone şi toţi ceilalţi domni din parohie ar fi trebuit să privească de pe margini, să vadă cum clădirea este rasă de pe faţa pămîntului şi proprietarul ei măcelărit, dar să nu mişte nici un deget pentru a salva ce poate fi salvat.

— Dacă Moore s-ar fi purtat încă de la început cu oamenii lui aşa cum trebuie să se poarte un patron, aceia n-ar fi ajuns niciodată să aibă faţă de el simţămintele pe care le au.

— Dumneavoastră vă vine uşor să vorbiţi, exclamă domnişoara Keeldar începînd să se înfierbinte în apărarea cauzei arendaşului : dumneavoastră, un om a cărui familie trăieşte la Briarmains de şase generaţii, cu a cărui persoană oamenii au avut timp să se tot înveţe vreme de cincizeci de ani, care le cunoaşteţi apucăturile, prejudecăţile şi preferinţele. E uşor, într-adevăr, pentru *dumneavoastră,* să vă purtaţi aşa fel încît să nu-i jigniţi niciodată ; însă domnul Moore a venit ca străin prin

părţile astea ; a venit sărac şi lipsit de prieteni, fără putinţa de a se sprijini pe altceva decît pe propria lui energie ; fără să dispună pentru a-şi croi drum de altceva decît onoarea, talentul şi hărnicia sa. În asemenea împrejurări este desigur o crimă faptul că n-a reuşit să-şi facă dintr-o dată plăcute şi populare manierele care, conform firii lui, sînt mai grave şi mai potolite ; că n-a izbutit să fie glumeţ, degajat şi afectuos cu o ţărănime străină, la fel cum sînteţi dumneavoastră în relaţiile cu concetăţenii dumneavoastră ! A comis o greşeală de neiertat atunci cînd a introdus acele îmbunătăţiri şi n-a dat dovadă chiar de cea mai mare iscusinţă politică ; n-a făcut aceste schimbări pe îndelete, treptat-treptat, şi cu aceeaşi scrupulozitate pe care ar fi arătat-o un mare capitalist ! Şi pentru greşeli de soiul acesta trebuie neapărat să devină victimă a gloatelor dezlănţuite ? Trebuie să-i fie contestat pînă şi dreptul de a se apăra ? Şi oare aceia care poartă în piepturile lor inimă de bărbat (iar domnul Helstone — indiferent ce aţi spune dumneavoastră despre el — are o asemenea inimă) sînt sortiţi să fie ponegriţi ca răufăcători pentru că au stat alături de el — pentru că au riscat să apere cauza unuia singur împotriva a două sute ?

— Stai — stai puţin — linişteşte-te, rosti domnul Yorke şi zîmbi în faţa înflăcărării cu care Shirley îşi sporea năvala întrebărilor.

— Să mă liniştesc ! E cazul să ascult în linişte lucruri care-s de-a dreptul năzbîtii — năzbîtii primejdioase ? Nu. Ţin foarte mult la dumneavoastră, domnule Yorke, după cum bine ştiţi ; dar urăsc din toată inima unele dintre principiile dumneavoastră. Toată această făţărnicie — iertaţi-mă, dar repet cuvîntul — *făţărnicie* despre soldaţi şi preoţi îmi sună cît se poate de dezgustător în auz. Orice elogiu ridicol, iraţional adus unei anumite categorii, orice ponegrire a unei alte categorii, fie ea a militarilor ori a clericilor — orice gravă nedreptate făcută unui individ, fie el împărat sau cerşetor — îmi produce într-adevăr greaţă ; orice aţîţare a unor categorii de oameni împotriva altora, orice ură a unui grup, orice tiranie deghizată în libertate — eu le resping şi mă spăl pe mîini. *Dumneavoastră* vă socotiţi filantrop ; *dumneavoastră* vă credeţi un avocat al libertăţii ; dar am să vă spun un lucru — domnul Hall, parohul de la Nunnely,

e un prieten mult mai sincer atît al oamenilor cît și al libertății, decît Hiram Yorke, reformatorul de la Briarfield.

Domnul Yorke n-ar fi suportat cu prea multă răbdare un astfel de limbaj din partea unui bărbat, nici nu l-ar fi îngăduit vreunei femei ; pe Shirley însă o socotea și sinceră și încîntătoare, iar mînia asta exprimată pe față îl amuza ; în plus, simțea o plăcere tainică auzind-o cum își apără arendașul, fiindcă, după cum am lăsat să se înțeleagă mai înainte, interesele lui Robert Moore îi stăteau foarte aproape de inimă ; mai mult decît atît, știa bine că în cazul cînd ar fi vrut să se răzbune pentru severitatea cu care era tratat, mijloacele îi stăteau la dispoziție ; era convins că un singur cuvînt ar fi fost de ajuns ca s-o îmblînzească și s-o reducă la tăcere, să-i acopere fruntea senină cu umbra roșie a rușinii și să-i ascundă strălucirea ochilor sub perdeaua pleoapelor și genelor lăsate.

— Ce altceva mai ai de spus ? întrebă în clipa cînd vorbitoarea făcu o pauză, după cîte se părea mai degrabă pentru a-și trage răsuflarea decît din pricină că subiectul sau înfocarea i-ar fi ajuns la capăt.

— De spus, domnule Yorke ?! veni răspunsul din partea celei care acum se plimba cu pas grăbit de la un capăt la celălalt al salonului lambrisat. De spus ! Aș mai avea eu multe de spus dacă mi-aș putea rîndui gîndurile într-o ordine rațională, ceea ce nu *pot* face niciodată. Am de spus că părerile dumneavoastră, ca și acelea ale celor mai extremiști politicieni, sînt păreri pe care numai niște oameni ce se situează pe o poziție de iresponsabilitate le *pot* susține ; și sînt pur și simplu păreri menite să facă opoziție, să se tot discute pe baza lor, străine de intenția de a fi vreodată puse în practică. Dacă ar fi să ajungeți mîine prim-ministru al Angliei, v-ați lepăda imediat de ele. Îl insultați pe Moore fiindcă și-a apărat fabrica ; dacă ați fi fost în locul lui și ați fi ținut să vă păstrați onoarea și dreapta judecată, n-ați fi putut proceda altfel. Îl ponegriți pe domnul Helstone pentru orice ar face ; domnul Helstone are păcatele lui : greșește cîteodată, dar mult mai adesea procedează așa cum se cuvine. Dacă ar fi să păstoriți parohia Briarfield, repede v-ați da seama că nu e treabă ușoară să duci la bun sfîrșit toate activitățile binefăcătoare pentru parohie inițiate și continuate cu energie de predecesorul dumneavoastră. Tare mă mir că oamenii nu sînt în stare să se judece cu mai multă nepărtinire unii pe alții și pe ei înșiși. Cînd îi aud pe domnii Malone și Donne pălăvrăgind despre autoritatea Bisericii, despre demnitatea și pretențiile preoților, despre respectul ce li se datorează în calitatea lor de clerici ; cînd aud izbucnirile dușmăniei meschine pe care o poartă desidenților ; de cîte ori sînt martoră măruntelor și prostestilor înfumurări și invidii cărora le dau glas acești domni ; cînd pălăvrăgeala lor despre forme, tradiții și superstiții îmi pătrunde în auz ; cînd văd cu cîtă nerușinare se poartă față de cei săraci și cu cîtă josnică servilitate față de bogați, îmi spun că Biserica anglicană a apucat într-adevăr pe un drum jalnic, că atît ea cît și fiii ei au neapărată nevoie de reforme. Întorcîndu-mi mîhnită fața de la turnurile catedralelor și de la clopotnițele bisericilor sătești — da, la fel de mîhnită ca un epitrop convins că biserica trebuie văruită, dar fără a avea mijloacele de a-și procura cele necesare — îmi aduc aminte de nesocotitele dumneavoastră ironii împotriva „episcopilor burduhănoși", a „popilor ghiftuiți", a „bătrînii noastre maici Biserica", etc. Îmi aduc aminte cu cîtă îndîrjire îi ponegriți pe toți cei ce nu sînt asemenea dumneavoastră, cu cîtă neîndurare condamnați categorii întregi de oameni și indivizi izolați, fără să aveți vreodată nici cea mai slabă înțelegere față de împrejurări și de ispite ; iar atunci, domnule Yorke, îndoiala îmi prinde în gheare inima și mă face să mă întreb dacă există într-adevăr oameni îndeajuns de îngăduitori, de cumpăniți și drepți pentru a li se încredința răspunderea reformării. Și nu cred că *dumneavoastră* vă numărați printre aceia.

— Ai o părere proastă despre mine, domnișoară Shirley ; pînă acum niciodată nu ți-ai mărturisit atît de deschis gîndurile.

— Niciodată n-am avut prilejul ; dar seri în șir am stat pe scăunelul ocupat de obicei de Jessy, alături de fotoliul dumneavoastră, în salonul din fund de la Briarmains, și-am ascultat cu sufletul la gură cele ce spuneați, admirîndu-vă jumătate din cele afirmate și răzvrătindu-mă împotriva celeilalte jumătăți. Vă consider un minunat om vîrstnic din Yorkshire, sir ; sînt mîndră că m-am

născut în același ținut și în aceeași parohie ca și dumneavoastră. Sînteți un om deschis, integru, independent ca o stîncă ce se înalță de pe fundul mării; dar în același timp sînteți aspru, nepoliticos, închistat și neîndurător.

— Nu cu cei săraci, fetițo, nu față de umiliții și obidiții pămîntului, numai cu cei fuduli și orgolioși.

— Și cine vă dă dreptul, sir, să faceți asemenea diferențieri. Om mai fudul și mai orgolios decît dumneavoastră nu se află sub soare. Vă este ușor să vorbiți cu blîndețe celor mai prejos de dumneavoastră, dar sînteți prea fălos, prea ambițios, prea dușmănos ca să puteți vorbi politicos cu cei ce vă sînt mai presus. Toți sînteți însă la fel. Helstone e și el mîndru și înțesat de prejudecăți. Moore, deși mai cumpănit și decît dumneavoastră și decît parohul nostru, e totuși arogant, dur, și, după cum socoate opinia publică, egoist. Ce bine este că mai există și astfel de oameni ca domnul Hall, și îi mai poți întîlni din cînd în cînd — oameni cu inimă largă și iubitoare, capabili să îndrăgească întreaga lor seminție, care îi pot ierta pe alții că sînt mai bogați decît ei, că le merge mai bine sau dispun de mai multă putere. Asemenea oameni pot fi mai puțin originali, poate că nu au un caracter atît de dîrz ca dumneavoastră, dar sînt niște prieteni mult mai buni ai omenirii.

— Și pentru cînd s-a hotărît? rosti domnul Yorke, ridicîndu-se de pe scaun.

— Ce să se hotărască?

— Cununia.

— A cui cununie?

— Doar cununia lui Robert Gérard Moore, Esq., de la Hollow's Cottage, cu domnișoara Keeldar, fiică și moștenitoare a răposatului Charles Cave Keeldar de la Fieldhead Hall.

Shirley se uită la interlocutorul său și obrajii începură să i se îmbujoreze; dar lumina din ochi nu-i pălea defel; strălucea cu tărie — da, ardea în adîncuri.

— Asta e răzbunarea dumneavoastră, spuse ea rostind cuvintele rar și răspicat; apoi adăugă: Ar fi oare o căsătorie nepotrivită, nedemnă de urmașa răposatului Charles Cave Keeldar?

— Fetițo dragă, Moore este un gentleman, de neam ales și sîngele îi e la fel de albastru ca al meu sau al dumitale.

— Și noi punem preț pe albăstrimea sîngelui? Avem mîndrie de familie, cu toate că cel puțin unul dintre noi e republican?

Rămînînd încă în fața ei, Yorke se înclină. Buzele îi erau mute, dar ochii mărturiseau temeinicia acuzației. Da — știa ce este mîndria de familie — puteai s-o vezi în întreaga lui purtare.

— Moore *este* un gentleman, repetă Shirley înălțîndu-și capul cu grație voioasă.

Se stăpîni însă. Părea că pe limbă îi năvălesc vorbe pe care nu voia să le rostească; dar în clipa aceea privirile ei spuneau multe; ce anume, Yorke încerca să citească, însă nu izbutea, vorbirea era acolo — vizibilă dar cu neputință de tradus; un poem, de un lirism arzător, însă într-o limbă necunoscută. Cu toate acestea nu era o poveste obișnuită, nu doar o izbucnire de simțăminte — nu o oarecare mărturisire de dragoste — toate acestea se vedeau limpede; era altceva, mai adînc și mai greu de înțeles decît bănuise el; își dădu seama că răzbunarea lui nu-și atinsese ținta; și simțea că Shirley triumfase. Îl prinsese pe picior greșit, rușinat, nedumerit; *ea* savura clipa aceea, nu *el*.

— Iar dacă Moore este un gentleman, atunci nu *poți* fi decît o lady, prin urmare...

— Prin urmare, nu va fi nici o inegalitate în unirea noastră?

— Nici una.

— Mulțumesc pentru încuviințare. Și n-o să mai vreți să știți de mine, atunci cînd voi renunța la numele de Keeldar, pentru a-l lua pe acela de Moore?

În loc să răspundă, domnul Yorke o privi cu totul uluit. Nu izbutea să ghicească ce înseamnă înfățișarea aceea a ei, dacă vorbea serios ori glumea. În trăsăturile mobile se vădea emoție și hotărîre, persiflare și ironie, toate amestecate ca într-o joacă.

— Nu te înțeleg, spuse și se răsuci pe călcîie, dînd să plece.

Shirley rîse:

— Nu vă pierdeți curajul, sir; ignoranța asta o împărtășiți și cu alții. Dar socot că dacă Moore izbutește să mă înțeleagă e de ajuns — nu credeți?

— Din partea mea, de-acum încolo Moore n-are decît să-și vadă singur de treburi cum crede de cuviință : eu nu mă mai bag și nu mă mai amestec.

Un gînd nou îi trecu prin minte domnișoarei Keeldar ; înfățișarea i se schimbă ca prin minune. Cu ochii dintr-o dată întunecați și o severă imobilitate a trăsăturilor, îl întrebă :

— Ați fost vreodată rugat să vă amestecați ? Îmi puneți mie întrebări socotindu-mă împuternicită a altcuiva ?

— Doamne iartă-mă ! Oricine o fi să se însoare cu dumneata trebuie să fie cu ochii în patru ! Păstrează-ți toate întrebările pentru Robert ; eu nu mai răspund la nici una. Rămîi cu bine, fetițo !

Fiind o zi frumoasă, ori cel puțin plăcută — [illegible] nori pufoși adumbreau soarele și o ceață străvezie, dar nici răcoroasă și nici umedă, se întinsese albastră peste coline — în vreme ce Shirley era ocupată cu musafirii, Caroline o convinsese pe doamna Pryor să-și ia boneta și șalul de vară și să facă împreună cu ea o plimbare pînă la capătul cel îngust al vîlcelei.

În locul acela, cele două margini ale vîlcelei se apropiau una de alta, începeau să se acopere cu tufișuri și stejari piperniciți și alcătuiau o viroagă împădurită pe fundul căreia pîrîul fabricii curgea nestăvilit, înspumat, gălăgios și neastîmpărat, luptîndu-se cu bolovănișul, într-un șuvoi neliniștit și învolburat, rozînd malurile colțuroase și frecîndu-se de rădăcinile pline de noduri. Aici, după ce te îndepărtai de fabrică vreo jumătate de milă, te puteai bucura de-o adevărată izolare ; o găseai la umbra copacilor crescuți în voia lor, o recunoșteai în ciripitul nenumăratelor păsărele cărora umbra aceea le oferea sălaș. Nu era un drum bătut ; prospețimea florilor de pădure arăta că rareori pas de om trece peste ele ; belșugul trandafirilor sălbatici părea să sugereze că florile acelea îmboboceau, înfloreau și se treceau sub oblăduirea singurătății, ca în haremul unui sultan. Aici puteai să vezi azurul încîntător al clopoțeilor, iar în albul perlat al florilor ce spuzeau iarba puteai recunoaște un fel de colț de lume presărat cu stele.

Doamnei Pryor îi plăceau plimbările liniștite ; totdeauna ocolea drumul mare, căuta cărările lăturalnice

și drumeagurile izolate ; prefera însă o unică tovărășie în locul singurătății depline, fiindcă în singurătate devenea nervoasă ; o teamă vagă de întîlniri nedorite tulbura bucuria hoinărelilor cu totul solitare. Alături de Caroline nu se mai temea însă de nimic ; de îndată ce se îndepărta de așezările omenești și pătrundea în pașnica împărăție a Naturii, întovărășită de această prietenă plină de tinerețe, o schimbare prielnică părea să i se strecoare în cuget și să-i strălucească în înfățișare. Cînd se afla împreună cu Caroline — și numai cu Caroline — ai fi zis că inima i se leapădă de o povară, fruntea i se descoperă de sub un văl și înseși gîndurile i se eliberează dintr-o strînsoare ; alături de ea devenea veselă ; cu ea, cîteodată, devenea tandră, ei îi împărtășea cunoștințele, îi dezvăluia scurte fragmente din propria-i experiență, îi oferea prilejuri de a ghici ce fel de viață trăise, în ce măsură își cultivase mintea, cît de viguroasă îi era inteligența, care erau și pe unde i se ascundeau părțile vulnerabile ale simțămintelor.

Așa de pildă, astăzi, în vreme ce își continuau plimbarea, doamna Pryor îi vorbea Carolinei despre păsările ce cîntau prin copaci, îi arăta deosebirile dintre un soi și altul, și îi spunea cîte ceva despre obiceiurile și însușirile fiecăreia. Toate aspectele naturii din Anglia păreau să-i fie familiare. Recunoștea fiece floare de cîmp din preajma potecii : plante firave ce răsăreau pe lîngă pietre sau se ițeau din crăpăturile zidurilor năruite de vreme — plante aproape neobservate pînă atunci de Caroline — primeau un nume și erau înfățișate fiecare cu proprietățile ei ; se părea că studiase în amănunțime botanica, mai ales în ce privește zestrea cîmpiilor și pădurilor Angliei. După ce ajunseră în capătul viroagei, se așezară alături pe un prag de stîncă cenușie și acoperită de mușchi, răsărit la poalele unei coline verzi și pieptișe ce se înălța deasupra lor ; doamna Pryor privi în jur și vorbi despre locurile de acolo ca și cum le-ar mai fi văzut cîndva, odată, demult. Făcu aluzie la schimbările petrecute și compară aspectele cu cele de prin alte părți ale Angliei ; și în toate lăsa să se vadă, prin sfioase și neintenționate trăsături ale descrierii, un fin simț al pitorescului, pricepere subtilă și deosebirea frumosului de banal, multă forță în comparațiile dintre locurile sălbatice și cele cultivate, dintre maiestuos și searbăd, lucruri care dădeau vorbirii

ei un farmec plin de culoare, cu atît mai plăcut cu cît era lipsit de orice pretenţii.

Felul acela de încîntare respectuoasă cu care asculta Caroline — atît de sincer, atît de liniştit şi totuşi atît de evident — stîrni în cugetul doamnei Pryor o însufleţire caldă. Cu aspectul ei exterior atît de rezervat şi puţin atractiv, cu expresia neîncrezătoare şi purtările necomunicative, probabil că doamna Pryor rareori avusese prilej să vadă ce înseamnă a trezi interesul cuiva pe care şi ea putea să-l iubească, să citească în ochii altuia afecţiune caldă şi preţuire plină de admiraţie. O încînta, fără îndoială, conştiinţa faptului că o tînără către care s-ar fi părut — judecînd după expresia emoţionată a ochilor şi trăsăturilor feţei — că şi inima ei năzuieşte cu un impuls afectuos, o priveşte ca pe o călăuzitoare şi se apropie de ea ca un prieten. Arătînd un interes mai accentuat decît îşi îngăduia de obicei, se apleca înspre tînăra însoţitoare, îi ridică de pe frunte o şuviţă de un castaniu pal scăpată de sub stăpînirea pieptenului, şi spuse :

— Sper din toată inima că adierea asta alinătoare ce coboară dinspre coline are să-ţi priască, draga mea Caroline ; aş fi bucuroasă să văd mai multă culoare în obrajii dumitale, dar probabil că n-ai fost niciodată rumenă la faţă.

— Cîndva am avut obrajii roşii, răspunse zîmbind domnişoara Helstone. Mi-aduc aminte de-acum un an-doi, cînd mă uitam în oglindă şi vedeam un chip cu totul deosebit de cel pe care îl văd astăzi — mai rotund şi mai roz. Dar cînd sîntem tineri, adăugă fata de optsprezece ani, viaţa ne este mai uşoară şi minţile mai ferite de griji.

— Nu cumva, urmă doamna Pryor, făcînd eforturi să-şi stăpînească tiranica timiditate ce o reţinea, chiar în împrejurări atît de favorabile, să încerce a cerceta în inima altuia, nu cumva, la o asemenea vîrstă, îţi faci griji cu privire la viitor ? Te rog crede-mă pe mine : e mai bine să le alungi. Lasă viitorul să se îngrijească singur de ale sale.

— E-adevărat, dragă doamnă ; nu grijile de viitor mă chinuie pe mine. Relele din ziua de astăzi sînt apăsătoare — *prea* apăsătoare, şi ard de dorinţa de a scăpa de ele.

— Adică — răul din ziua de azi ; adică — probabil că unchiul dumitale nu e — găseşti că e greu de înţeles — nu apreciază...

Doamna Pryor nu izbuti să-şi închege fraza frîntă ; nu ştia cum să facă şi în ce fel să procedeze pentru a întreba dacă nu cumva domnul Helstone se purta prea aspru cu nepoata, dar Caroline înţelese şi dădu răspuns :

— Nu, nici vorbă de aşa ceva ; eu şi unchiul ne înţelegem foarte bine ; nu ne certăm niciodată — n-aş spune că e aspru — niciodată nu mă mustră. Uneori doresc într-adevăr ca vreo fiinţă de pe lumea asta să mă iubească; dar n-aş putea să spun că vreau ca tocmai el să ţină la mine mai mult decît ţine. Cînd eram copil, probabil am simţit nevoia să mi se dea atenţie, însă numai slujnicele erau foarte drăguţe cu mine ; însă cînd oamenii sînt multă vreme indiferenţi faţă de noi, începem şi noi să devenim indiferenţi faţă de indiferenţa lor. Stă în firea unchiului meu să nu acorde atenţie femeilor şi fetelor — afară de cazul cînd e vorba de doamne pe care le întîlneşte în societate ; el nu se mai poate schimba, iar eu nici n-aş dori să se schimbe, în ce mă priveşte pe mine. Dacă în ziua de azi mi-ar arăta multă afecţiune, teamă mi-e că n-aş simţi decît stingherea1ă şi frică. Dar ştiţi, doamnă Pryor, nu prea înseamnă că *trăieşti* atunci cînd stai şi măsori timpul aşa cum mi se întîmplă mie în casa parohială. Ceasurile trec şi într-un fel sau altul le fac şi eu faţă, dar asta nu înseamnă că *trăiesc*. Suport existenţa, însă rareori mă bucur de ea. De cînd domnişoara Keeldar şi dumneavoastră aţi venit încoace sînt — era să spun mai fericită — dar asta n-ar fi adevărat. Şi se opri.

— Cum adică ? În ce fel n-ar fi adevărat ? O iubeşti pe domnişoara Keeldar, nu-i aşa, draga mea ?

— Ţin foarte mult la Shirley ; o şi iubesc şi o şi admir ; dar mă aflu într-o situaţie foarte dureroasă ; din motive pe care nu le pot explica, vreau să plec de aici şi să uit locurile astea.

— Mi-ai spus mai demult că ai vrea să intri undeva guvernantă ; dar, draga mea, dacă îţi aduci aminte, nu te-am încurajat în privinţa asta. Eu însămi am fost guvernantă mare parte din viaţă. Faptul că am cunoscut-o pe domnişoara Keeldar a fost pentru mine o incomparabilă fericire ; însuşirile deosebite şi firea ei încîntătoare au făcut din slujba mea o treabă foarte

ușoară ; însă în tinerețe, înainte de a mă fi măritat, am trecut prin încercări aspre, dureroase. Nu mi-ar plăcea ca — nu mi-ar plăcea deloc să treci și dumneata prin încercări asemănătoare. Soarta a făcut să ajung la o familie grozav de încrezută și sigură de noblețea neamului și de superioritatea intelectuală a componenților ei, iar toți aceștia credeau că „la ei se distingea cu ușurință" o înzestrare deosebit de bogată în ce privește „virtuțile creștine" ; că inimile tuturor erau purificate și spiritele într-o excepțională stare de disciplină riguroasă. Foarte curînd mi s-a dat să înțeleg că „nefiind egală cu ei" n-aveam cum mă aștepta „să le cîștig simpatia". Nimeni nu făcea nici un efort pentru a-mi ascunde că sînt socotită o „povară și piedică în societate". Domnii, mi-am dat repede seama, mă considerau un fel de „femeie tabu", față de care „le era interzis să manifeste atențiile obișnuite acordate sexului slab", dar care totuși „îi deranja ieșindu-le deseori în cale". Doamnele de asemenea îmi arătau pe față că mă socotesc „o pacoste". Mi s-a pus la fel în vedere că slujitorii mă „detestă" ; *de ce*, niciodată n-am putut să înțeleg. Mi s-a mai spus că elevii mei „oricît de mult ar putea ei să mă iubească și oricît de mult interes aș arăta eu în grija ce le-o port, nu pot să fie prieteni cu mine". Mi se dădea să înțeleg că trebuie să „trăiesc retrasă, și cu nici un preț să nu depășesc vreodată linia invizibilă, dar rigidă, care stabilea deosebirile dintre mine și stăpînii mei". În casa aceea, viața mi-a fost sedentară, însingurată, nefirească, tristă și trudnică. Îngrozitoarea înăbușire a dragostei de viață, obsesia permanentă a faptului că nu ai prieteni și nu ai un cămin, obsesie izvorîtă din această stare de lucruri, începuseră de mult să aibă urmări dăunătoare asupra constituției mele — m-am îmbolnăvit. Stăpîna casei mi-a spus cu răceală că nu eram decît o victimă a „vanității rănite". Mi-a dat de înțeles că în cazul în care nu voi face eforturi pentru a-mi înăbuși acea „păgînă nemulțumire", nu voi înceta „să mă răzvrătesc împotriva rînduielilor stabilite de Dumnezeu", nu mă voi întoarce cu inimă senină la adînca umilință potrivită cu starea mea, e mai mult decît probabil că „mintea mi se va destrăma", iar stînca de care s-au lovit și au naufragiat majoritatea celor de-o seamă cu mine, morbida supraapreciere a propriei persoane — toate acestea îmi vor pecetlui soarta — voi muri internată într-o casă de nebuni.

Nu i-am dat nici un răspuns doamnei Hardman ; ar fi fost de prisos. Dar într-o bună zi am făcut unele remarci în fața fiicei sale mai mari, și mi s-a răspuns astfel : Da, recunoaște, meseria de guvernantă prezintă anumite greutăți ; „fără îndoială că te pune la unele încercări ; dar", a subliniat atunci într-un fel care mă face să zîmbesc acum, cînd îmi aduc aminte, „așa trebuie să fie. *Dînsa* (domnișoara H.) nu credea, nu spera și nici nu *dorea* să vadă asemenea greutăți înlăturate ; căci dată fiind însăși natura obiceiurilor, sentimentelor și prejudecăților englezești un astfel de lucru nu e cu putință. Guvernantele", a observat domnișoara, „trebuie totdeauna ținute într-un soi de izolare ; este singurul mijloc de a menține acea distanță impusă de sobrietatea obiceiurilor englezești și de buna-cuviință ce domnește în familiile engleze".

Mi-aduc aminte că am oftat adînc atunci cînd domnișoara Hardman a plecat de lîngă patul meu ; a auzit, s-a întors, și mi-a spus cu severitate : „Mi-e teamă, domnișoară Gray, că ai moștenit mai mult decît din plin cel mai rău dintre păcatele vicioasei noastre firi omenești — păcatul mîndriei. Ești mîndră, și de aceea ești și nerecunoscătoare. Mama îți plătește o leafă frumoasă ; iar dacă ai avea un bun-simț obișnuit, ai încerca plină de recunoștință să te împaci cu tot ce e obositor de îndeplinit și neplăcut de îndurat, de vreme ce pentru leafa asta merită s-o faci."

Draga mea, domnișoara Hardman era o tînără foarte autoritară și cu însușiri dintre cele mai alese; fără îndoială că aristocrația este o clasă deosebită — atît din punct de vedere fizic, cît și moral și intelectual, ca o *tory* înverșunată ce sînt, recunosc asta. Nu pot să-ți descriu demnitatea din glasul și ținuta ei în vreme ce îmi vorbea astfel ; totuși, mi-e teamă că era egoistă, draga mea. Niciodată nu mi-a plăcut să spun vorbe rele despre cei de rang mai înalt decît mine ; dar cred că era puțin cam egoistă.

Îmi aduc aminte, continuă doamna Pryor după o pauză, încă una din remarcile domnișoarei Hardman, pe care o rostea cu un aer maiestuos. „NOI", obișnuia să spună — „NOI avem nevoie de nesocotințele, extravaganțele, greșelile și crimele unora dintre înaintașii noștri ca să se arunce sămînța din a cărei rodire să putem pe urmă culege recolta de guvernante. Fiicele negustorilor,

oricît de aleasă educație ar primi, rămîn în mod obligatoriu prost crescute, și prin urmare nepotrivite să ajungă a locui în casele NOASTRE, ori îndrumătoare ale minților și personalității copiilor NOȘTRI. Totdeauna vom prefera să alegem pe cele din aceeași tagmă ca a NOASTRĂ, care au fost născute și crescute oarecum în același rafinament ca și NOI ÎNȘINE.

— Probabil că domnișoara Hardman se credea cu mult deasupra semenilor ei, doamnă, de vreme ce susținea că pînă și nenorocirile abătute asupra lor și crimele săvîrșite de ei erau necesare pentru a le aduce foloase. Spuneți că era credincioasă : credința ei trebuie să fi fost asemeni celei a fariseilor, care mulțumeau lui Dumnezeu că nu sînt la fel cu ceilalți oameni, nici măcar la fel cu vameșii.

— Draga mea, n-o să discutăm acum treaba asta. Aș fi ultimul om de pe lume în stare să doresc a-ți strecura în minte vreun simțămînt de nemulțumire față de ce ți-a fost sortit în viață, sau de invidie ori nesupunere împotriva mai-marilor tăi. Totala supunere față de autorități, respectul plin de grijă față de cei mai buni decît noi (și prin asta înțeleg, desigur, și clasele mai sus-puse ale societății) sînt, după cîte cred eu, indispensabile pentru bunăstarea oricărei comunități. Tot ce am vrut să-ți spun, draga mea, este că ai face mai bine să nu încerci să ajungi guvernantă, fiindcă îndatoririle unei astfel de situații ar fi mult prea grele pentru constituția dumitale. N-am avut de gînd să sufiu o vorbă nerespectuoasă împotriva doamnei sau domnișoarei Hardman ; atît doar că, amintindu-mi de propria mea experiență, mi-e cu neputință să nu mă gîndesc ce s-ar întîmpla cu dumneata dacă ai ajunge într-o situație asemănătoare ; o vreme te-ai lupta vitejește cu soarta ; pe urmă suferințele te-ar doborî, și n-ai mai avea puteri să-ți îndeplinești îndatoririle ; și te-ai întoarce acasă — dacă ai mai avea o casă — într-adevăr zdrobită. Pe urmă ar veni anii aceia de chin, cărora numai infirmii și prietenii lor intimi le pot intui deznădejdea și cunoaște povara : slăbiciunea și prăbușirea ar urma să încheie capitolul. Asta este povestea multor vieți ; nu pot admite să fie și a dumitale. Draga mea, dacă îți face plăcere, ar fi bine să ne plimbăm puțin.

Amîndouă se ridicară și pășiră domol pe iarba unei terase naturale de la marginea rîpei.

— Draga mea, reîncepu nu peste multă vreme doamna Pryor, și pe cînd vorbea, un fel de repezeală timidă, stînjenită, i se vădea în gesturi, tinerele, mai ales acelea cu care natura a fost mărinimoasă — deseori — de multe ori — fac planuri — se gîndesc — se gîndesc la viitor — la căsătorie, ca încununare și țel al speranțelor.

Aici se opri. Caroline îi veni imediat în ajutor, arătînd mult mai mult curaj și stăpînire de sine în abordarea acestui subiect de temut. Răspunse cu o energie calmă, care o făcu pe doamna Pryor să tresară :

— Sigur că se gîndesc ; și e natural să fie așa. Se gîndesc la căsătoria cu un om iubit ca la cea mai luminoasă — singura soartă luminoasă ce le poate sta în față. Credeți că greșesc ?

— Vai, draga mea ! exclamă doamna Pryor împreunîndu-și mîinile ; și din nou tăcu. Caroline îndreptă o privire curioasă, cercetătoare către chipul prietenei sale și văzu că era foarte agitat. Draga mea, continuă în șoaptă, viața nu-i decît o amăgire.

— Dar nu și dragostea ! Dragostea e ceva adevărat — cel mai adevărat și cel mai trainic — cel mai dulce și totuși cel mai amar dintre toate lucrurile pe care ne e dat să le cunoaștem.

— Draga mea — e foarte amar. Și se spune că e rezistent — rezistent ca moartea ! Cele mai multe dintre deșertăciunile vieții sînt rezistente. Cît despre dulceață, nimic nu e la fel de trecător ; întîlnirea cu ea durează un singur moment — cît ai clipi din ochi ; durerea rămîne pentru vecie. S-ar putea să piară în zorii eternității, dar te chinuie toată vremea în adîncurile nopții.

— Da, te chinuie toată vremea, încuviință Caroline ; afară de cazul cînd e o dragoste împărtășită.

— Dragoste împărtășită ! Draga mea, poveștile romanțioase ascund în ele mari primejdii. Sper că nu citești asemenea lucruri ?

— Cîteodată, ori de cîte ori îmi cade vreuna în mînă, o citesc. Dar cei care scriu poveștile astea probabil că nu știu nimic despre dragoste, cel puțin așa s-ar zice după felul cum o înfățișează.

— Absolut nimic, draga mea ! conveni doamna Pryor cu înfocare. Și nici despre căsătorie ; iar falsele tablouri

zugrăvite de ei pe astfel de teme nu pot fi condamnate cu destulă asprime. N-au nimic de-a face cu realitatea; nu-ți arată decît suprafața verde și ispititoare a mlaștinii, fără să-ți arate drept și adevărat nici o părticică din primejdia de moarte ce se ascunde dedesubt.

— Dar nu întotdeauna e vorba de o mlaștină, protestă Caroline. Există și căsnicii fericite. Cînd dragostea e reciprocă și sinceră, cînd sufletele se află în armonie, căsnicia *trebuie* să fie fericită.

— Niciodată nu e pe de-a întregul fericită. Doi oameni nu pot niciodată alcătui cu adevărat o singură ființă; există, probabil, putința de a fi mulțumit, în anumite condiții speciale, așa cum rareori se pot întîlni; dar totdeauna e la fel de bine să nu înfrunți un asemenea risc; e posibil să comiți greșeli fatale. Fii mulțumită, draga mea; și s-ar cuveni ca toți cei necăsătoriți să se bucure de libertatea lor.

— Repetați întocmai cuvintele unchiului meu! exclamă Caroline cu glas mîhnit și nedumerit. Vorbiți ca doamna Yorke în clipele sale cele mai întunecate; ca domnișoara Mann cînd e în dispoziția cea mai acrită și mai ipohondrică. Asta e ceva cumplit!

— Nu. E numai adevărat. Vai, copilule drag! N-ai trăit decît dimineața plăcută a vieții; de-abia de-acum încolo te așteaptă arșița obositoare a amiezii, tristețea serii și noaptea cea fără de soare! Spui că domnul Helstone vorbește la fel ca mine: iar eu mă întreb ce fel ar vorbi doamna Matthewson Helstone dacă s-ar mai afla încă în viață. Dar a murit! A murit!

— Și, din păcate, chiar tatăl și mama mea... strigă deodată Caroline, zguduită de-o tristă aducere-aminte.

— Ce-i cu ei?

— Nu v-am spus niciodată că s-au despărțit?

— Am auzit despre treaba asta.

— Prin urmare trebuie să fi fost foarte nefericiți.

— După cum vezi, toate *faptele* vin în sprijinul spuselor mele.

— În cazul ăsta n-ar trebui să mai existe căsătorie.

— Ba ar trebui, draga mea, fie și numai pentru a dovedi că viața asta nu e decît un simplu stagiu de ucenicie, în timpul căruia nu poți avea parte nici de odihnă și nici de răsplată.

— Dar căsnicia dumneavoastră, doamnă Pryor?

Doamna Pryor se închirci și se cutremură ca și cum un deget aspru i-ar fi fost apăsat pe un nerv lipsit de înveliș. Caroline înțelese că atinsese ceva ce nu putea să îndure nici cel mai slab contact.

— Căsnicia mea a fost nefericită, spuse doamna adunîndu-și în cele din urmă curajul. Și totuși...

Se feri să continue.

— Și totuși, sugeră Caroline, nu în întregime nenorocită.

— Nu în consecințe, cel puțin. Nu, adăugă pe un ton mai împăcat. Dumnezeu amestecă uneori balsamul îndurării chiar și în sticluța celei mai cumplite dintre nenorociri. El poate întoarce în așa fel șirul întîmplărilor, încît din aceeași faptă oarbă și nechibzuită de unde izbucnește blestemul revărsat asupra unei jumătăți din viața noastră, să izvorască binecuvîntarea pentru vremea ce ne-a mai rămas de trăit. Și-apoi, trebuie să recunosc deschis că sînt o fire ciudată — departe de a fi ușor de suportat, sînt lipsită de tact și în unele privințe chiar excentrică. N-ar fi trebuit să mă mărit niciodată; firea mea nu e dintre acelea care își pot cu ușurință găsi o copie, sau capabile de a se contopi cu un contrast. Eram pe deplin conștientă de inaptitudinea mea; și de n-aș fi fost atît de nenorocită ca guvernantă, niciodată nu m-aș fi măritat; iar apoi...

Ochii Carolinei îi cereau să continue, implorau să spargă norul gros de deznădejde pe care cuvintele mai înainte rostite păruseră să-l întindă asupra vieții.

— Iar apoi, draga mea. Mr.... adică domnul cu care m-am măritat, era, probabil, un personaj mai degrabă excepțional decît obișnuit. Aș dori, cel puțin, ca experiența unui cît mai mic număr de oameni să fie asemănătoare cu a mea, și un cît mai mic număr de oameni să sufere așa cum am suferit eu. Aproape că mi-am pierdut mințile; ușurarea părea atît de imposibilă, îndreptarea stării mele atît de irealizabilă! Dar, draga mea, n-aș vrea deloc să te descurajez, nu vreau decît să previn, și să dovedesc că cei necăsătoriți n-ar trebui să fie prea nerăbdători să-și schimbe situația, de vreme ce ar fi cu putință să facă un schimb foarte prost.

— Vă mulțumesc, draga mea doamnă, vă înțeleg perfect binevoitoarele dumneavoastră intenții; dar pentru mine nu există nici o primejdie să cad în greșeala la

care vă referiți. Eu, cel puțin, nu mă gîndesc cîtuși de puțin la căsătorie, și tocmai din pricina asta aș vrea să-mi creez o situație prin alte mijloace.

— Scumpa mea, ascultă-mă pe mine. M-am gîndit mult la cele ce vreau să ți le spun astăzi ; fiindcă într-adevăr le-am tot frămîntat în mintea mea încă de cînd mi-ai spus prima dată că vrei să-ți faci o situație. După cum știi, acum stau împreună cu domnișoara Keeldar, în calitate de însoțitoare. Dacă o să se mărite (și *are* să se mărite în scurt timp, fiindcă prea multe semne mă duc înspre concluzia asta) n-am să-i mai fiu de folos în calitatea pomenită. Trebuie să-ți spun că sînt oarecum independentă, am mijloacele mele de existență datorită în parte economiilor pe care le-am făcut și în parte unei moșteniri primite acum cîtva timp ; indiferent cînd voi pleca de la Fieldhead, o să-mi găsesc o casă unde să mă stabilesc ; mi-ar fi cu neputință să trăiesc în singurătate, și n-am rude pe care să le pot primi în intimitatea cuibului meu ; fiindcă, așa cum de bună seamă ai observat singură și după cum ți-am mărturisit și eu, obiceiurile și gusturile mele își au curiozitățile lor. Nu cred că mai e nevoie să-ți spun cît de mult țin la dumneata ; în preajma dumitale mă simt mai fericită decît am fost vreodată alături de orice altă ființă omenească (cuvintele din urmă fură rostite cu deosebită elocință). Aș considera tovărășia dumitale ca pe un preascump privilegiu — un privilegiu neprețuit, o mîngîiere, o binecuvîntare. Și-atunci ai să vii la mine. Caroline, mă refuzi ? Îmi îngădui să sper c-ai putea să mă iubești ?

Și după aceste două întrebări neașteptate, se opri.

— Dar *vă iubesc* cu adevărat ! fu răspunsul. Mi-ar face plăcere să stau cu dumneavoastră ; însă sînteți mult prea drăguță.

— Tot ce am, urmă doamna Pryor, am să-ți las dumitale ; o să ai tot ce-ți trebuie, dar să nu mai spui niciodată că sînt *prea drăguță*. Asta îmi zdrobește inima, copila mea !

— Cum așa, doamnă dragă — atîta generozitate — n-am nici un drept...

— Nu mai vorbi ! Să nu mai vorbești despre lucrurile astea — sînt lucruri pe care nu suportăm să le auzim. E într-adevăr tîrziu ca s-o iau de la capăt, dar s-ar putea să mai trăiesc vreo cîțiva ani. N-am cum

șterge trecutul, dar nu-i cu neputință ca un timp oarecare încă să-mi mai aparțină viitorul !

Doamna Pryor părea foarte agitată. Lacrimi grele îi sticleau în ochi și i se scurseră pe obraji. Caroline o sărută duios și mîngîietor și îi spuse cu glas domol :

— Vă iubesc foarte mult. Nu mai plîngeți.

Dar întreagă ființa doamnei Pryor părea zguduită. Se așeză, își sprijini capul pe genunchi și plînse în hohote. Nimic nu putu s-o liniștească pînă ce furtuna lăuntrică nu se potoli de la sine și chinul luă sfîrșit.

— Biată copilă ! murmură sărutînd-o la rîndul ei pe Caroline. Sărmana mea mielușică stingheră. Haide, spuse deodată tresărind. Haide, trebuie să ne întoarcem acasă !

La începutul drumului doamna Pryor merse foarte repede ; dar treptat se potoli, își reluă gesturile obișnuite și reveni la pasul ei caracteristic — unul aparte, așa cum îi erau toate mișcările — iar la vremea cînd pătrunseră pe poarta de la Fieldhead era pe de-a întregul ea însăși ; aspectul exterior arăta ca de obicei : liniștit și sfios.

CAPITOLUL XXII

Două vieți

La apărarea fabricii activitatea și hotărîrea lui Moore nu se putuse vedea decît pe jumătate ; cealaltă jumătate (și era o jumătate cumplită) și-o arătă în necurmata și neobosita stăruință cu care îi urmărea pe capii răzvrătirii. Cu gloata, cu oamenii simpli luați de șuvoi n-avea nici o socoteală de încheiat ; poate că un înnăscut simț al dreptății îi spunea că oamenii prost îndrumați de sfătuitori fățarnici, îmboldiți de mizerie, nu pot fi pe bună dreptate țintă a răzbunării, iar cel ce ar căuta să impună ispășire, chiar și pentru un act de violență, asupra unui grumaz încovoiat de suferință, ar fi un tiran și nu un judecător. Indiferent cum ar fi stat lucrurile, deși îi cunoștea pe mulți dintre răzvrătiți, fiindcă îi recunoscuse în ultima parte a luptei, după ce se revărsaseră zorile,

cu aceștia se încrucișa pe străzi sau pe drumuri fără să-i ia în seamă și fără să-i amenințe.

Pe conducători nu-i cunoștea. Erau oameni străini — emisari ai marilor orașe. Cei mai mulți dintre ei nici nu făceau parte din clasa muncitoare; erau mai cu seamă oameni „duși pe apa sîmbetei", ajunși la faliment, totdeauna plini de datorii și foarte adesea plini de băutură — oameni care n-aveau ce pierde și — în ce privește caracterul, banii și curățenia — ar fi avut mult de cîștigat. Pe aceștia Moore îi urmărea ca un copoi; și chiar îi plăcea îndeletnicirea; tensiunea permanentă era ceva drag firii lui; îi plăcea chiar mai mult decît fabricarea postavurilor.

Calul lui trebuie să fi fost mare dușman al unor astfel de vremuri fiindcă era pus la treabă grea și deseori și cu mare grăbire; stăpînul trăia aproape numai pe drumuri, iar aerul curat era tot atît de binevenit pentru plămîni, ca și preocupările polițienești pentru starea lui de spirit; în orice caz, se simțea mult mai bine decît în aburii vopsitoriilor. Magistrații districtuali probabil că aveau groază de el; erau oameni înceți și timizi; și lui îi făcea plăcere să bage frica în ei și să-i scoată din amorțeală. Marea lui satisfacție era să-i silească a-și da pe față o anumită spaimă care le și slăbea hotărîrea, le și încetinea faptele — pur și simplu spaima de a fi asasinați. Și groaza asta, într-adevăr, îi bîntuise pînă atunci pe toți fabricanții și aproape pe toți oamenii cu funcție publică din ținut. Helstone era singurul care întotdeauna o respinsese cu dezgust. Bătrînul soldățoi știa bine că ar fi putut fi împușcat, știa că înfruntă un astfel de risc; dar pentru nervii lui asemenea moarte n-avea nimic de spaimă: chiar și-ar fi ales-o singur, dacă i-ar fi fost dat să aleagă.

Moore era și el conștient de primejdie, dar urmarea se vădea într-un suveran dispreț față de acele locuri de unde bănuia că s-ar putea ivi pericolul. Conștiința faptului că hăituia niște vinovați era pintenul care îi îmboldea firea temerară. Cît despre teamă, era prea mîndru — sau prea tare de fire (dacă vreți) — prea nepăsător ca să poată cunoaște teama. De multe ori străbătea călare mlaștinile, în puterea nopților cu lună sau fără lună, după cum se întîmpla, cu simțurile mult mai destinse, facultățile mult mai agere decît atunci cînd se

afla în biroul lui, înconjurat de liniște și siguranță. Patru erau la număr acei capi de urma cărora trebuia să dea; în decurs de două săptămîni, doi fuseseră încolțiți în apropiere de Stilbro'; ceilalți doi trebuiau căutați mult mai departe: se presupunea că vizuina lor s-ar afla pe aproape de Birmingham.

Între timp, domnul Moore nu-și uitase fabrica și stricăciunile de acolo; reparațiile erau socotite o treabă ușoară, întrucît nu cereau decît iscusința dulgherilor și geamgiilor. Cum răzvrătiții nu izbutiseră să pătrundă înăuntru, cumplitele lui odoare de metal — mașinile — fuseseră ferite de distrugere.

Nu era ușor de descoperit dacă în toiul acestei vieți atît de active — dacă în vreme ce judecata riguroasă și afacerile epuizante îi solicitau energia și îi hărțuiau gîndurile — Moore mai găsea din vreme în vreme o clipă liberă, dacă mai închina vreo strădanie pentru a păstra aprinse și focuri mai gingașe decît cele ce mocneau pe altarul zeiței Nemesis. Rareori se apropia de Fieldhead: iar dacă o făcea, vizitele durau foarte puțin. Dacă trecea pe la casa parohială, totul se reducea la consfătuiri cu parohul, în biroul acestuia. Își menținea fără abatere comportarea severă. Între timp, istoria acelui an continua să fie la fel de tulbure; nu se ivea nici o clipă de liniște în furtuna războiului; nepotolitu-i uragan mătura fără contenire întinderile continentului. Nu se arăta nici cel mai slab semn de înseninare, nici cea mai vagă limpezire în noianul „norilor de fum și praf stîrnit de bătălie"; nu cădea picătură de rouă curată prielnică ramuril de măslin, nu se vădea nici o întrerupere în revărsarea ploii roșii care îndestulează laurii aducători de glorie și durere. Iar în vremea asta, Ruina își punea la treabă geniștii și minerii chiar sub picioarele lui Moore, care fie că umbla călare sau pe jos — fie că doar pășea de la un capăt la altul al biroului, fie că galopa peste neprimitorul Rushedge — auzea ecoul hăurilor și simțea pămîntul clătinîndu-i-se sub picioare.

Dar în vreme ce vara se scurgea astfel pentru Moore, cum se desfășura pentru Shirley și Caroline? Să facem mai întîi o vizită stăpînei conacului. Cum arată acum? Ca o fată nemîngîiată în dragoste, palidă și chinuită de gîndul la un flăcău nepăsător? Oare stă cît e ziua de lungă aplecată asupra vreunei îndeletniciri ce-o țintu-

iește pe scaun ? Are în fiece clipă o carte în mînă, ori un lucru pe genunchi, n-are ochi decît pentru ele, vorbe pentru nimic și gînduri nerostite ?

Nici pe departe. O duce foarte bine. Dacă expresia de melancolie nu i s-a șters de pe chip, nici zîmbetul nepăsător n-a părăsit-o. Cu înviorătoarea ei prezență păstrează lumina și strălucirea în întunecatul și vechiul conac ; galeria de la etaj și camerele scunde ce se deschid spre ea i-au îmbrățișat adesea ecourile glasului însuflețit ; întunecosul hol de la intrare, cu unica lui fereastră, s-a obișnuit în chip plăcut cu foșnetul repetat al rochiilor de mătase ce se face auzit ori de cîte ori purtătoarea lor îl străbate trecînd de la o încăpere la alta, cînd încărcată de flori pentru îngrozitorul salon de culoarea florii de piersic, cînd îndreptîndu-se către sufragerie ca să deschidă ușile de sticlă și să dea cale liberă miresmelor de rezede și măceși, sau luînd plante de la fereastra de lîngă scară și ducîndu-le la soare lîngă ușa deschisă a verandei.

Lucrul de mînă îl ia doar din cînd în cînd ; numai că, pare a fi un făcut, niciodată n-apucă să stea aplecată asupra lui măcar cinci minute la șir ; de-abia și-a pus degetarul, abia a vîrît ață în ac, și numaidecît un gînd neașteptat o mînă la etaj ; poate se duce să caute o veche cutie de ace îmbrăcată în fildeș și de care tocmai atunci și-a adus aminte, ori o încă și mai veche casetă de lucru cu capac de porțelan, în nici un fel trebuitoare, dar tocmai în clipa aceea cu neputință de înlocuit ; ori poate se duce să-și aranjeze părul, sau un sertar despre care și-a adus dintr-o dată aminte că l-a văzut dimineața într-o stare de ciudată neorînduială ; poate numai ca să arunce o privire, de la o anume fereastră, de unde se văd într-un anume fel biserica din Briarfield și casa parohială, în umbra plăcută a copacilor. Abia s-a întors și a pus din nou mîna pe bucata de pînză sau pe gherghelul pe jumătate lucrat, cînd se aud rîcîielile grăbite și gîfîitul șuierător ale lui Tartar la ușa verandei, iar atunci trebuie să dea fuga și să-i deschidă ; e o zi de arșiță ; Tartar intră în casă abia trăgîndu-și sufletul ; prin urmare trebuie să-l ducă pînă în bucătărie și să supravegheze ea însăși cum i se umple castronul din care bea apă. Prin ușa deschisă a bucătăriei se vede în curtea plină de soare și veselie și mișunînd de curci și pui de curcă, de păunițe cu puii lor, de bibilici cu pene perlate, și un soi frumos de porumbei albi ca neaua, sau cu gușile ca de purpură, albaștri ori de un cafeniu deschis. Spectacol căruia Shirley nu-i poate rezista ! Drept urmare se duce în grabă pînă la cămară să ia o pîiniță și se întoarce în prag să împrăștie firimituri ; în jur i se adună mulțimea vasalilor cu pene, nerăbdători, rotofei și fericiți. John e pe la grajduri, și cu John trebuie să stea de vorbă, trebuie să vadă ce mai face iapa. Încă o mîngîie și o bate cu palma pe grumaz, cînd se întorc vacile la muls ; iar asta e o treabă importantă ; Shirley trebuie să stea acolo și să le vadă pe toate. Poate că or fi și niște viței mici, ori niște mieluți abia fătați — or fi poate și gemeni pe care mama nu îi primește la supt ; domnișoara Keeldar trebuie să le fie prezentată de John — și neapărat se cuvine să i se îngăduie a se îngriji ea însăși de soarta lor, să le dea de mîncare cu propria ei mînă, sub îndrumarea grijuliului supraveghetor. În vremea asta John aduce vorba despre unele chestiuni nelămurite în legătură cu niște „postațe", „grădinițe" sau „lunci" ; iar atunci stăpîna n-are încotro și își ia pălăria de grădină — din pai cu boruri mari — și îl însoțește, peste pîrleazuri și de-a lungul gardurilor, ca să audă în ce fel se rezolvă orice chestiune de agricultură și să vadă la fața locului ce se face cu acele „postațe", „grădinițe" și „lunci", chiar sub ochii ei. Și astfel amiaza strălucitoare se scufundă în înserarea molatică, iar ea se întoarce să-și ia ceaiul la o oră tîrzie, și după ceai niciodată nu se mai apucă de cusut.

După ceai, Shirley citește, și e aproape tot atît de perseverentă la citit pe cît de lăsătoare e la cusut. Birou îi e covorul, fotoliu, un scăunel de picioare, sau poate numai carpetul de la picioarele doamnei Pryor — acolo își făcea totdeauna lecțiile cînd era copil, și obiceiurile vechi au multă putere asupra ei. Trupul cafeniu și leonin al lui Tartar stă întotdeauna întins lîngă ea ; botul negru i se odihnește pe labele dinainte, pe labele acelea drepte, puternice și bine făcute, ca labele unui lup din Alpi. O mînă a stăpînei se sprijină de obicei pe capul mătăhălos al iubitorului serv, căci dacă își ia mîna de acolo, acesta începe să scheaune și să se arate nemulțumit. Shirley își concentrează toate gîndurile asupra cărții ; nu-și înalță ochii ; nici nu se mișcă și nici nu vorbește ;

afară, bineînțeles, de cazul cînd e nevoie să dea un răspuns scurt și respectuos vreuneia dintre frazele dojenitoare rostite cînd și cînd de doamna Pryor.

— Draga mea, bine ai face să nu ții dulăul ăla cît un vițel așa aproape de tine ; uite că îți botește poalele rochiei.

— Nu-i nimic, e de muselină ; n-am decît să iau mîine alta curată.

— Draga mea, tare mi-ar plăcea dacă te-ai obișnui să stai la o masă cînd vrei să citești.

— Odată și-odată am să încerc, doamnă, într-o bună zi ; dar e atît de agreabil să faci lucrurile așa cum ești obișnuită să le faci.

— Draga mea, îngăduie-mi să te rog din suflet ca să lași cartea deoparte ; îți strici ochii la lumina aceea sărăcăcioasă a focului din sobă.

— Nu, doamnă, nu-i nici o primejdie ; mie nu-mi obosesc niciodată ochii.

Într-un tîrziu, totuși, o lumină palidă pătrunde pe fereastră și se revarsă peste paginile cărții ; Shirley își înalță privirile și vede luna pe cer ; închide volumul, se ridică și începe să umble prin cameră. Poate că era o carte bună ; îi reîmprospătase, îi copleșise și îi încălzise din nou inima ; îi pusese iarăși în mișcare gîndurile și îi umpluse mintea cu diferite imagini. Salonul liniștit, vatra curată a căminului, fereastra deschisă către cerul amurgului stăpînit de „încîntătoarea-i regină“ proaspăt intronată și plină de slavă erau îndestulătoare pentru Shirley ca să aducă raiul pe pămînt, și să facă din viață un poem. O desfătare calmă, adîncă, înnăscută freamătă în vinele-i tinere ; neamestecată și netulburată ; nesupusă faptelor omenești ce ar fi năzuit s-o tulbure ori s-o stăvilească, fiindcă nu oamenii i-o dăruiseră ; era darul curat al lui Dumnezeu către făptura mîinilor sale, zestrea hărăzită de natură odraslei îndrăgite. Bucuria aceasta îi oferă experiența de viață a unei ființe excepționale. Pășind parcă prin văzduh, peste trepte înverzite și coline fermecătoare năpădite de verdeață și lumină, ajunge la o stare aproape cu nimic mai prejos aceleia de unde îngerii priveau către visătorii din Bethel [1], iar ochii îi caută, sufletul îi stăpînește imaginea vieții așa

[1] În *Vechiul Testament*, se spune că aici și-ar fi înălțat Abraham primul altar.

cum și-o visează. Nu — nu așa cum și-o visează ; fiindcă n-are timp pentru visuri ; neastîmpărata strălucire se revarsă, slobodă și clocotitoare, și își înmulțește splendorile mai iute decît își poate Gîndul țese năzuințele, mai grabnic decît e în stare Dorința să dea glas dorurilor. Cîtă vreme vraja zăbovește asupra ei, Shirley nu scoate nici un cuvînt — e cu desăvîrșire mută ; iar dacă în asemenea clipe doamna Pryor îi adresează vreun cuvînt, ea iese tăcută din încăpere și își continuă mersul pe scări în sus, către galeria întunecată.

De n-ar fi fost o ființă indolentă, nepăsătoare față de aceste lucruri și ignorantă, în astfel de momente Shirley ar fi pus mîna pe pană ; sau cel puțin ar fi prins, ar fi stăpînit și ar fi mărturisit prin vorbe imaginea contemplată, atîta vreme cît amintirea unor astfel de clipe îi era încă proaspătă în minte. Dacă în firea ei simțul de acaparare ar fi fost puțin mai puternic, dacă ar fi avut puțin mai multă dragoste de proprietate, ar fi luat o foaie mare de hîrtie și, cu scrisul ei ciudat dar perfect lizibil, ar fi așternut pe ea în deplină sinceritate povestea ce i se istorisise, cîntecul ce i se fredonase, și astfel ar fi ajuns stăpînă peste ceea ce fusese menită să creeze. Dar e indolentă, nepăsătoare, și tare ignorantă, fiindcă nu-și dă seama cît de neasemuite sînt visurile ei — cît de neobișnuite sentimentele ; nu știe, niciodată n-a știut și pînă la moarte n-are să știe cît de neprețuit este acel izvor al cărui șopot proaspăt și puternic i se revarsă în inimă și îi păstrează prospețimea.

Shirley ia viața ușor : oare asta nu i se citește limpede în ochi ? Oare în clipele de bună dispoziție nu-s ochii aceștia tot atît de bogat încărcați de blîndețe molatică pe cît de plini de fulgere sînt în scurtele accese de furie ? Tot sufletul i se citește în ochi : atîta vreme cît e liniștită, nepăsarea, îngăduința, voioșia și căldura inimii sînt stăpînele acelor mari sfere cenușii ; e de ajuns să se înfurie — și o rază aprinsă străbate roua izbucnind neîntîrziat în flăcări pîrjolitoare.

Încă nu se sfîrșise luna lui iulie și probabil că domnișoara Keeldar ar fi pornit împreună cu Caroline în plănuita lor călătorie prin nord, dar chiar în vremea asta o invazie se abătu asupra conacului de la Fieldhead : o pașnic-devastatoare trupă o asedie pe Shirley în propriu-i castel și o sili să capituleze de bunăvoie. Un unchi, o mătușă, dimpreună cu două verișoare din

...d, domnul, doamna și două domnișoare Sympson, de ... Sympson Grove, ... shire, se abatură asupra ei cu tot ceremonialul. Legile ospitalității o siliră să cedeze, obligație pe care și-o îndeplini cu o dezinvoltură uimitoare pentru Caroline, cu atît mai mult cu cît știa că Shirley e în stare să ia hotărîri foarte rapide și să găsească ușor portițe de scăpare, dacă dorea ca lucrurile să se petreacă după vrerea ei. Domnișoara Helstone chiar o întrebă cum de s-a supus cu atîta ușurință, primind răspunsul că sentimentele vechi au totdeauna puterea lor: petrecuse doi ani din tinerețea-i fragedă la Sympson Grove.

„Ce simțăminte nutrea față de aceste rude ?"

I se răspunse că nu avea nimic comun cu ei. Ce-i drept, micul Harry Sympson, unicul băiat din familie, se deosebea foarte mult de surori, și de el fusese atașată cîndva; dar Harry n-avea să vină la Fieldhead — cel puțin deocamdată.

În duminica următoare, strana stăpînilor moșiei Fieldhead din biserica Briarfield se arătă populată de un domn vîrstnic, fercheș, dichisit și agitat, care își împingea ochelarii spre frunte și se frămînta în bancă din trei în trei minute; de-o doamnă tot vîrstnică, molîie și răbdătoare, îmbrăcată în satin cafeniu; de două domnișoare tinerele, exemplare întru totul — și la aspect, și la îmbrăcăminte, și în purtări. În mijlocul acestora, Shirley arăta ca o lebădă neagră sau o cioară albă. Și tare abătută mai părea! Dar după ce am adus-o într-o societate demnă de toată stima, o s-o lăsăm aici o vreme și-o să ne îndreptăm privirile către domnișoara Helstone.

Despărțită deocamdată de domnișoara Keeldar, fiindcă n-avea cum se duce s-o vadă în mijlocul acelor distinse rude, speriată de zarva stîrnită prin împrejurimi de sosirea musafirilor, Caroline se vedea din nou mărginită la cenușiul casei parohiale, la singuraticele plimbări matinale pe poteci lăturalnice, la lungile și stinghcrele după-amiezi petrecute în salonul tăcut, părăsit de soare la ora prînzului, sau sub umbrarul din grădină, unde același soare strălucea cu putere, și totuși trist, se revărsa peste coacăzii întinși pe spalieri, îngemănați cu frumoșii trandafiri, ce înfloreau în fiecare lună, apoi se strecura printre ei și cobora asupra fetei care stătea neclintită ca o statuie dintr-o grădină, și-i împestrița cu umbre și lumini rochia albă de vară. Acolo zăbovea Cary

și citea cărți vechi, luate din biblioteca unchiului; cele grecești și latinești nu-i puteau fi de nici un folos, dar găsea literatură ușoară adunată mai ales pe un raft ce aparținuse în trecut mătușei Mary: cîteva respectabile reviste pentru femei, magazine care făcuseră cîndva o călătorie pe mare dimpreună cu posesoarea lor și trecuseră printr-o furtună, iar paginile le erau pătate de apă sărată; cîteva absurde publicații metodiste pline de minuni și apariții miraculoase, de prorociri supranaturale, de visuri prevestitoare și fanatism dezlănțuit; la fel de absurdele scrisori ale doamnei Elizabeth Rowe trimise de morți către cei vii; cîțiva vechi clasici englezi — dar din aceste flori pălite Caroline culesese mierea încă din copilărie, iar acum erau pentru ea lipsite de orice savoare. Pentru variație și în același timp din dorința de a fi de folos, mai cosea, lucra îmbrăcăminte pentru săraci, supunîndu-se indicațiilor bunei domnișoare Ainley. Cîteodată, cînd simțea și vedea lacrimile căzîndu-i din peste lucru, stătea și se întreba cum de izbutește femeia aceea extraordinară, care croise și îi potrivise ce avea ea de cusut, să fie întotdeauna la fel de senină în trista *ei* singurătate.

„Niciodată n-o văd pe domnișoara Ainley cuprinsă de deznădejde sau copleșită de durere, își spunea Caroline. Și cu toate astea căsuța ei e doar un colțișor trist și tăcut, iar ea n-are nici o speranță luminoasă și nici un prieten apropiat pe tot întinsul lumii. Îmi aduc totuși aminte cum mi-a povestit odată că și-a disciplinat gîndurile astfel încît să nu se îndrepte decît înspre înalt, către ceruri. Își dă limpede seama că pentru ea nu se află și nu s-au aflat niciodată pe lumea asta decît bucurii mărunte, și bănuiesc că așteaptă desfătările din lumea ce va să vină. La fel fac și călugărițele. În chiliile lor mici, lîngă felinarele lor de fier, în rochiile croite ca un giulgiu și paturile strîmte ca un sicriu. Adeseori spune că nu-i e teamă de moarte, că nu-i e groază de mormînt; fără îndoială că nu mai cutremurător s-a urcat sfîntul Simion Stilitul pe cumplitul lui stîlp din mijlocul sălbăticiei, și nu cu mai cutremurător se întinde credinciosul hindus pe culcușul său din țepușe de fier. Amîndoi aceștia au violentat natura, și-au întors pe dos plăcerile și repulsiile firești; au ajuns la o stare cu totul nesănătoasă. Deocamdată mi-e teamă de moarte, dar

cred că asta mi se trage din pricina tinereții ; biata domnișoară Ainley s-ar agăța mai strîns de viață, dacă viața i-ar oferi mai mult. Fără îndoială că Dumnezeu nu ne-a alcătuit și nu ne-a dat viață cu unicul scop de a ne dori necontenit moartea. În adîncul sufletului cred că am fost făuriți pentru a prețui viața și a ne bucura de ea atîta vreme cît ne este încă dată. Existența n-a putut fi niciodată încă de la început menită să fie lucrul acela nefolositor, pustiu, palid, abia tîrîtor, așa cum devine adesea, și a devenit și pentru mine, printre alții."

„Nimeni, își zicea mai departe Caroline, nimeni, după cîte văd, nu poate fi învinovățit în mod special pentru starea aceasta ; și n-aș fi capabilă să spun, oricît de mult mi-aș chinui mintea, cum ar putea fi ea schimbată înspre mai bine ; dar simt că pe undeva lucrurile nu merg așa cum ar trebui. Cred că femeile singure ar trebui să aibă mai multe de făcut — să li se ofere mai multe prilejuri de a găsi ocupații interesante și folositoare, mult mai multe decît li se oferă astăzi. Și atunci cînd rostesc asemenea cuvinte n-am defel impresia că l-aș supăra pe Dumnezeu cu vorbele mele, că aș fi lipsită de pietate ori smerenie, lipsită de credință sau că săvîrșesc o blasfemie. Aflu însă consolare în gîndul că Dumnezeu aude într-adevăr mulțime mare de gemete și arată îndurare față de multe dureri dinaintea cărora oamenii își astupă urechile ori se încruntă cu dispreț neputincios. Spun *neputincios* fiindcă bag de seamă că acelor dureri pe care societatea nu e în stare să le curme cu ușurință le interzice în schimb exprimarea, sub pedeapsa disprețului, iar acest dispreț nu-i altceva decît un fel de pelerină înzorzonată, menită să-i ascundă schiloada slăbiciune. Oamenii nu pot îndura să li se amintească de relele pe care nu sînt în stare sau nu vor să le îndrepte, silindu-i să trăiască simțămîntul propriei lor incapacități, ori pe acela încă și mai dureros al obligației de a face un efort neplăcut, asemenea aduceri aminte le tulbură liniștea și le zdruncină mulțumirea de sine. Fetele bătrîne din sînul sărăcimii, fără adăpost și fără slujbă, nu se cuvine să ceară și ele un loc și o ocupație pe lumea asta : o asemenea cerere îi tulbură pe cei fericiți și bogați, îi tulbură pe părinți. Iată, de pildă, numeroasele familii cu fete, de-aici, de prin împrejurimi, familiile Armitage, Birtwhistle și Sykes. Băieții din familiile

astea își au fiecare profesia sau ocupația lui, au ceva de făcut. Surorile lor n-au nimic de făcut sub soarele nostru în afară de treburile casnice și de cusut ; nici o plăcere pămîntească, în afara vizitelor care nu slujesc la nimic ; și pentru tot restul vieții lor, nici o speranță de mai bine. Starea asta de lîncezeală le macină sănătatea ; niciodată nu se simt bine ; mințile și vederile li se închircesc pînă la o incredibilă îngustime. Marea lor dorință — singura țintă a fiecăreia dintre ele — e să se mărite, dar cele mai multe n-au să se mărite niciodată — vor muri așa cum trăiesc în clipa de față. Plănuiesc, uneltesc și se îmbracă pentru a prinde în capcană un bărbat. Iar bărbații le iau în rîs ; n-au nevoie de ele ; le socotesc o marfă grozav de ieftină. Spun — nu o singură dată i-am auzit rîzînd disprețuitor pe tema asta — că piața matrimonială e sufocată de supraproducție. Același lucru îl spun și tații și se supără pe fetele lor cînd ajung să le descopere manevrele : le poruncesc să stea acasă. Ce s-or fi așteptînd să facă ele acasă ? Dacă îi întrebi, îți răspund că să gătească și să coasă. Și se așteaptă ca fetele să facă treburile astea, și numai pe astea, cu mulțumire, în chip statornic, fără să se plîngă vreodată în toată viața lor, ca și cum n-ar avea nici umbra vreunei posibilități de a realiza altceva ; teoria asta poate fi susținută cu tot atîta dreptate ca și aceea care ar spune că tații nu sînt în stare să mănînce decît ce e gătit de fiicele lor și să îmbrace altceva decît ce e cusut de ele. Oare bărbații ar putea să trăiască la fel ? N-ar fi și ei foarte nemulțumiți ? Iar cînd nemulțumirea lor nu și-ar găsi leac, n-ar afla alt răspuns în afară de reproșuri ori de cîte ori și-ar exprima-o chiar și cu cea mai mare modestie, nemulțumirea astă n-ar dospi și nu s-ar transforma în turbare ? Lucreția[1] stînd în mijlocul slujnicelor sale aplecată asupra războiului și țesînd în miez de noapte și virtuoasa nevastă a lui Solomon sînt deseori folosite ca pilde pentru ce ar trebui să fie «tagma femeilor» (cum zic ei). Nu știu ; Lucreția, aș spune eu, era o femeie demnă de cea mai înaltă prețuire, foarte deopotrivă cu vara mea Hortense Moore ;

[1] Personaj din istoria Romei, care s-a sinucis în urma jignirilor aduse de un fiu al regelui Tarquinius Superbus, fapt ce a dus la răsturnarea regalității (509 î.e.n.).

dar își ținea slujnicele treze pînă tîrziu în noapte. N-aș fi dorit defel să mă număr printre ele. Dacă i-ar sta în putință, la fel ne-ar munci și Hortense pe mine și pe Sarah, și nici una dintre noi n-am îndura una ca asta. Pe de altă parte, «nevasta virtuoasă» își ținea slujnicele de veghe pînă după miezul nopții ; «isprăvea cu gustarea de dimineață», cum spune doamna Sykes, înainte de ceasurile unu din noapte ; dar *ea* mai avea și altceva de făcut decît să țeasă și să împartă porțiile. Era un fel de fabricantă — țesea pînză fină și o vindea ; era agricultoare — cumpăra pămînturi și planta vie. Femeia aceea era o întreprinzătoare ; se dovedea a fi ceea ce matroanele de pe la noi numesc «o femeie cu cap». Luată ca un tot, îmi place mult mai mult decît Lucreția ; și nu cred că încheind cu ea vreun tîrg domnul Armitage ori domnul Sykes ar fi izbutit să obțină vreun avantaj ; ceea ce îmi place. «Cu virtute și strălucire este ea îmbrăcată... într-însa se încrede soțul ei din toată inima... ea își deschide gura cu înțelepciune... feciorii ei ajung sus, de aceea lumea o fericește, iar soțul ei o laudă.» Rege al Iudeii — vrednica ta femeie model, e un model demn de toată prețuirea ! Dar oare sîntem noi, în zilele de astăzi, crescute astfel încît să-i fim pe potrivă ? Bărbați din Yorkshire ! Se ridică fiicele voastre pînă la asemenea regească stare ? Se pot ridica ? Le puteți ajuta să se ridice ? Le puteți oferi un domeniu în care însușirile pot să fie folosite și să se poată dezvolta ? Bărbați din Anglia ! Uitați-vă la sărmanele voastre fete, dintre care multe se ofilesc în preajma voastră, decăzînd pînă la distrugere sau prostie ; ori, ceea ce e și mai rău, pînă la a ajunge niște înăcrite fete bătrîne — invidioase, bîrfitoare, răutăcioase, fiindcă viața nu e pentru ele decît un pustiu ; ori, ceea ce e cel mai rău dintre toate, silite să se zbată, recurgînd la biete cochetării ieftine și la artificii înjositoare, pentru a obține prin măritiș acea poziție și stimă care sînt refuzate celibatului. Părinți ! Nu puteți schimba lucrurile astea ? Poate că nu dintr-o dată ; dar acordați acestor probleme atenția cuvenită, atunci cînd vă înfruntați cu ele, socotiți-le vrednice de a cugeta asupra lor ; nu le respingeți cu o glumă neroadă sau cu o insultă lașă. Ar trebui să doriți a fi mîndri de fiicele voastre, nu să roșiți din pricina lor — iar pentru asta găsiți-le ceva care să le intereseze, o ocupație care să le dea putința de a se ridica deasupra flirtului, a manevrelor dubioase și a dăunătoarei clevetiri. Dacă veți păstra mai departe mințile fetelor voastre în îngustime și încătușare — vor rămîne veșnic o năpastă și un izvor de griji, uneori chiar o rușine pentru voi ; instruiți aceste minți, oferiți-le o țintă în viață și o treabă de îndeplinit — vă vor fi cei mai încîntători tovarăși în vremuri de sănătate ; cele mai duioase îngrijitoare la vreme de boală ; cel mai de nădejde sprijin la vremea bătrîneții.

CAPITOLUL XXIII

O seară de vizită

Într-o frumoasă zi de vară petrecută de Caroline cu totul în singurătate (unchiu-său era plecat la Whinbury) și ale cărei lungi, luminoase, tăcute, fără nici o adiere de vînt, fără pic de nouri ceasuri (cît de multe păreau să fi trecut de la răsăritul soarelui încoace !) fuseseră pentru ea la fel de pustii ca și cum s-ar fi scurs în deserturile fără umbre și fără urme ale Saharei și nu în grădina înflorită a unei case englezești, tînăra fată stătea în umbrarul ca un alcov, cu lucrul pe genunchi și degetele prinse în joacă înfocată cu acul, ochii ocupați să le urmărească și rînduiască mișcările, mintea în activitate febrilă, cînd Fanny ieși în pragul ușii, se uită peste pajiște și de-a lungul gardurilor și nezărind-o pe cea căutată, strigă :

— Domnișoară Caroline !

Un glas domol răspunse :

— Fanny !

Glasul venea dinspre umbrar, așa că într-acolo se grăbi Fanny purtînd în mînă un bilet pe care îl încredințā unor degete ce nu prea păreau să aibă energia de a-l apuca. Domnișoara Helstone nu întrebă de la cine era și nu se uită la el ; îl lăsă să cadă printre cutele lucrului.

— L-a adus Harry, băiatul lui Joe Scott, spuse Fanny.

Biata fată nu era vrăjitoare și nu știa cuvinte magice, dar cu toate astea cuvintele rostite de ea avură un efect

aproape magic asupra stăpînei ; Caroline înălță capul cu o mișcare iute stîrnită de simțăminte redeșteptate și îndreptă spre Fanny o privire întrebătoare, dar nu una apatică, ci una care părea viața însăși.

— Harry Scott ? Cine l-a trimis ?

— De la Hollow a venit.

Misiva căzută în poală fu ridicată cu înfrigurare pecetea ruptă, conținutul citit în două secunde. Era un bilet afectuos din partea domnișoarei Hortense, care își vestea verișoara că se întorsese de la Wormwood Wells ; că astăzi e singură acasă, întrucît Robert plecase la tîrgul de la Whinbury ; că nimic nu i-ar putea face mai multă plăcere decît s-o aibă ca tovarășă la ceai pe Caroline ; și, adăuga buna domnișoară, era sigură că o asemenea schimbare va fi foarte binevenită și foarte folositoare pentru Caroline, fiindcă fără-ndoială se află într-o tristă descumpănire și lipsă de societate agreabilă, de cînd neînțelegerea dintre Robert și domnul Helstone avusese drept urmare despărțirea de *sa meilleure amie, Hortense Gérard Moore*[1]. Într-un postscriptum era îndemnată să-și pună în grabă boneta și să vină direct la Hollow's Cottage.

Caroline n-avea nevoie de îndemn ; cu multă bucurie lăsă din mînă șorțulețul de copil din olandă cafenie, pe care îl tivea cu dantelă, pregătindu-l ca dar pentru coșul milosteniei, se repezi pînă sus, își acoperi buclele cu boneta de pai, își aruncă pe umeri șalul de mătase neagră, cum nu se poate mai potrivit, fiindcă se îmbina și cu silueta, și cu tenul ei brunet și îi scotea în relief gingășia rochiei și limpezimea chipului ; tare fericită era să scape cîteva ceasuri de singurătate, de tristețea și de coșmarul propriei vieți ; fericită să alerge pe poteca înverzită ce cobora în pantă către vîlcea, să adulmece miresmele florilor de cîmp, mai dulci decît parfumul crinilor și trandafirilor sălbatici. E-adevărat, știa că Robert nu se află la vilă, dar era o desfătare să te duci acolo unde el fusese de curînd : fiind atît de departe și cu totul despărțită de el, simplul fapt de a-i vedea locuința și de a pătrunde în încăperea unde șezuse el dimineața, făcea cît o întîlnire. Privind lucrurile astfel, recăpăta viață ; și-atunci Iluzia o învălui din nou cu

[1] Cea mai bună prietenă, Hortense Gérard Moore (fr.)

masca ei aparentă : blînda fîlfîire a aripilor îi mîngiia obrajii, iar văzduhul, suflînd dinspre înaltul albastru al cerului de vară, îi aducea pînă în auz un glas cu șoapte de taină : „S-ar putea ca Robert să se întoarcă în timp ce tu te mai afli încă în casa lui ; iar atunci, poți cel puțin să-i privești chipul — cel puțin poți să-i întinzi mîna ; și poate că, pentru o clipă, vei avea norocul să stai alături de el".

„Tăcere !" veni severul răspuns ; dar îi plăceau alinarea și mîngîierea asta.

Probabil că domnișoara Moore zărise pe fereastră și printre ramurile arbuștilor din grădină licăririle albe ale rochiei purtate de Caroline, fiindcă ieși pe ușa verandei și îi veni în întîmpinare. Dreaptă, neîncovoiată, flegmatică așa cum fusese întotdeauna : nu era îngăduit grabei ori emoției, oricît de mari ar fi fost ele, să-i tulbure demnitatea mișcărilor ; dar zîmbea, încîntată să citească fericirea de pe chipul elevei, să-i simtă sărutul, duioasa și sincera strînsoare a îmbrățișării. Cu delicatețe o conduse în casă — pe jumătate înșelată și pe de-a întregul măgulită. Pe jumătate înșelată ! Dacă n-ar fi fost așa, aproape sigur ar fi dus-o la portiță și i-ar fi spus să se întoarcă de unde a venit. Dacă ar fi știut cu certitudine pe seama cui trebuie pusă cea mai mare parte din bucuria aceea copilărească, e mai mult decît probabil că Hortense ar fi fost și uluită și furioasă. Surorilor nu le place ca fetele tinere să se îndrăgostească de frații lor ; li se pare a fi o faptă dacă nu prezumțioasă, atunci nătîngă, necugetată, o iluzie, o greșeală absurdă. Ele nu-i iubesc pe acești domni — oricît de fierbinte afecțiune frățească ar putea să nutrească pentru dînșii — iar ideea că altele ar putea să-i iubească le repugnă ca o plăsmuire de prost-gust. Pe scurt, prima reacție provocată de o asemenea descoperire (la fel ca și în cazul multor părinți care se trezesc că odraslele lor s-au îndrăgostit) este o stare de neliniște amestecată cu dispreț. Rațiunea — în cazul persoanelor cu rațiune — corectează cu timpul aceste false simțăminte ; dar dacă este vorba de oameni lipsiți de această însușire, ele rămîn veșnic necorectate, și nora sau cumnata sînt văzute cu ochi răi pînă la sfîrșitul vieții.

— După cele ce ți-am scris în bilet, te așteptai să mă găsești singură, îi spuse domnișoara Moore pe cînd

o conducea către salon ; dar biletul l-am scris dimineața, după prînz mi-au venit musafiri.

Și deschizînd ușa, lăsă să se vadă o vastă desfășurare de fuste stacojii ce inunda fotoliul de lîngă cămin, iar deasupra fustelor, prezidînd cu măreție, un fel de parură mai impresionantă decît o coroană. Și parura aceea nu venise niciodată la vilă sub o bonetă ; fusese adusă într-un geamantan încăpător, sau mai curînd într-o cutie rotundă, nu prea mare, de mătase neagră, întărită cu balene. Garniturile, adică volanele acelei paruri se întindeau pînă la un sfert de iard împrejurul capului celei ce o purta ; panglica, lăfăindu-se în noduri și rozete în jurul capului, era dintre acelea cărora li se spune „panglicile îndrăgostiților" ; și era multă — aș putea spune chiar foarte multă. Doamna Yorke purta acea parură — și-i venea bine ; tot ea purta și rochia stacojie — și-i venea nu mai puțin bine.

Impunătoarea doamnă venise într-o vizită prietenească. să ia ceaiul cu domnișoara Moore. Era o favoare cam la fel de excepțională și rară, ca și aceea pe care ar face-o regina ducîndu-se neinvitată să împartă ce s-o găsi la îndemînă la masa unuia dintre supușii săi : o mai elocventă dovadă de apreciere n-ar fi avut cum da — căci doamna Yorke disprețuia în genere vizitele și ceaiurile, nu le acorda nici un fel de considerație și stigmatiza drept „clevetitoare" pe toate fetele și matroanele din împrejurimi.

Totuși, nu era nici o greșeală la mijloc ; domnișoara Moore era favorita sa ; arătase limpede acest lucru nu numai o singură dată ; îl arătase oprindu-se să stea de vorbă cu ea, duminica, în curtea bisericii ; invitînd-o, aproape cu amabilitate, să poftească pe la Briarmains ; și îl arătase astăzi prin marea bunăvoință de a-i face personal o vizită. Temeiurile pentru această preferință, după cum spunea însăși doamna Yorke, erau acelea că domnișoara Moore se dovedea o femeie cu purtări serioase, incapabilă de vreo frivolitate în conversație sau comportament ; de asemenea că, fiind străină, trebuia să simtă nevoia unei prietene în stare să-i fie de ajutor. Ar fi putut adăuga și că înfățișarea fără pic de farmec, îmbrăcămintea banală și cu totul lipsită de fantezie, gesturile flegmatice și neatrăgătoare constituiau în ochii săi tot atîtea convingătoare recomandații suplimentare.

Este sigur, cel puțin, că doamne care se distingeau prin calitățile contrarii : frumusețe, vioiciune, gusturi alese în ce privește îmbrăcămintea, nu se puteau deseori bucura de aprobarea din partea doamne Yorke. Orice însușiri feminine care aveau darul de a trezi admirația bărbaților erau aspru condamnate de dînsa ; iar ceea ce ei nu luau în seamă ori disprețuiau, se bucura de neprecupețitul său sprijin.

Caroline se apropie de impozanta matroană cu un adînc simțămînt de sfială ; nu prea o cunoștea pe doamna Yorke ; și, în calitate de nepoată de preot, se îndoia de primirea ce o aștepta. O așteptă o primire foarte rece, așa că fu bucuroasă să-și poată ascunde stinghereala întorcîndu-se ca să-și scoată boneta. Iar după ce se așeză pe scaun, n-o supără cîtuși de puțin cînd o micuță persoană în rochiță albastră și șal de aceeași culoare se desprinse ca o zînă de lîngă imensul fotoliu al impunătoarei doamne, unde stătuse pe un scăunel de picioare, ascunsă vederii de faldurile bogate ale largii rochii roșii, se repezi la ea și fără nici un ceremonial o cuprinse cu brațele pe după gît și îi ceru o sărutare.

— Mama nu e drăguță cu tine, vorbi mica solicitatoare în vreme ce primea și întorcea un salut plin de zîmbet ; iar Rose, uite-o colo, nici nu te bagă în seamă. Așa sînt ele. Dacă în locul tău ar fi sosit un înger alb și cu coroniță de stele, mama ar fi înclinat din cap țeapănă, iar Rose nici n-ar fi ridicat privirile. Dar eu am să fiu prietena ta : totdeauna mi-ai plăcut !

— Jessy, mai ține-ți limba în gură și stăpînește-ți obrăznicia ! porunci doamna Yorke.

— Bine, mamă, dar tu stai așa de țeapănă ! protestă fetița. Domnișoara Helstone nu ți-a făcut niciodată nici un rău. De ce nu poți să fii drăguță cu ea ? Stai acolo ca de piatră, te uiți încruntată și vorbești cu glas sec — de ce ? La fel te porți și cu domnișoara Shirley Keeldar și cu toate celelalte doamne tinere, cînd vin pe la noi. Și Rose, uită-te la ea, e chiar un aut... aut... am uitat cuvîntul ăsta, dar înseamnă o mașină cu înfățișare de ființă omenească. În orice caz, dac-ar fi după voi i-ați alunga pe toți de la Briarmains — Martin spune așa de multe ori !

— Eu sînt un automat ? Bine ! Atunci lasă-mă în pace, zise Rose. vorbind dintr-un colț, unde se așezase

pe covor, lîngă un dulap cu cărţi şi cu un volum deschis pe genunchi. Bună ziua, domnişoară Helstone, adăugă aruncînd o scurtă privire înspre persoana al cărei nume îl rostise, apoi coborîndu-şi din nou foarte frumoşii ochi cenuşii asupra cărţii şi continuînd lectura.

Caroline îndreptă spre ea o căutătură senină, zăbovi asupra înfăţişării tinereşti şi preocupate şi-i observă o anume mişcare inconştientă a gurii în vreme ce citea — o mişcare caracteristică care-i trăda personalitatea. Domnişoara Helstone avea tact şi intuiţie. Înţelese că Rose Yorke era un copil deosebit — un copil dintre aceia singulari. Domnişoara Helstone ştia cum să se poarte cu ea. Se apropie domol, se aşeză pe covor, alături, şi privind peste umărul ei micuţ începu să citească. Era un roman de-al doamnei Radcliffe [1] — *Italianul*.

Caroline continuă să citească şi ea fără să rostească vreun cuvînt; atunci Rose avu bunăvoinţa de a o întreba dacă sfîrşise, fiindcă voia să întoarcă pagina:

— Ai terminat?

Caroline se mulţumi să încuviinţeze din cap.

— Îţi place? o întrebă Rose nu după multă vreme.

— Demult, pe vremea cînd eram copil şi am citit-o, m-a încîntat nespus.

— De ce?

— Părea să înceapă cu atît de minunate promisiuni — cu prevestirea unei atît de ciudate poveşti ce urma să fie dezvăluită!

— Şi cînd o citeşti ţi se pare că eşti tare departe de Anglia, cu adevărat în Italia, sub un altfel de cer — sub cerul acela albastru al Sudului, de-atîtea ori descris de călători.

— Îţi plac lucrurile astea, Rose?

— Mă fac să tînjesc după călătorii, domnişoară Helstone.

— Cînd o să fii mare, poate c-o s-ajungi să-ţi îndeplineşti dorinţa asta.

— Am de gînd să-mi deschid eu însămi drum pînă acolo, dacă drumul nu se deschide singur. Nu pot să trăiesc mereu numai la Briarfield. În comparaţie cu toate cele făcute de Dumnezeu, lumea întreagă nu e

[1] Ann Radcliffe (1764—1823) scriitoare engleză, autoare de „romane gotice".

chiar atît de mare; trebuie să văd cel puţin suprafaţa rotundei noastre planete.

— Cît de mult din suprafaţa ei?

— Mai întîi emisfera în care trăim: pe urmă, cealaltă. Sînt hotărîtă ca viaţa mea să fie viaţă, nu un simplu somn ca de broască ţestoasă, nu o existenţă îngropată sub o lespede de marmură; nu o moarte lungă şi înceată cum e aceea pe care o trăieşti dumneata în casa parohială de la Briarfield.

— O trăiesc eu! Ce-i fi vrînd să spui cu asta, fetiţo?

— Nu înseamnă oare o agonie lentă, să fii pentru totdeauna zăvorîtă în casa aceea parohială, un loc care veşnic — de cîte ori trec pe lîngă el — mă face să mă gîndesc la un mormînt cu ferestre? Nu văd niciodată nici o mişcare prin preajma uşii; niciodată n-aud vreun zgomot dincolo de ziduri; cred că fumul niciodată nu se înalţă din hornuri. Ce faci acolo?

— Cos, citesc, învăţ.

— Eşti fericită?

— Crezi că-aş fi mai fericită dacă aş hoinări singură prin ţări străine, aşa cum doreşti tu să faci?

— Mult mai fericită, chiar dacă n-ai face nimic altceva decît să hoinăreşti. Nu uita, totuşi, că eu o să am o anumită ţintă de urmărit. Dar şi numai dacă ai merge şi ai merge mereu, ca doamna aceea fermecată din poveste, ai putea să fii mai fericită decît acum. În peregrinarea dintr-o singură zi ai trece peste nenumărate coline, păduri şi cursuri de apă şi fiecare dintre ele şi-ar schimba mereu înfăţişarea după cum soarele ar străluci pe cer ori ar fi acoperit de nori; după cum vremea ar fi umedă sau frumoasă, întunecată sau luminoasă. La casa parohială din Briarfield nimic nu se schimbă vreodată — tencuiala de pe tavanul saloanelor, tapetele de pe pereţi, perdelele, covoarele, scaunele sînt totdeauna aceleaşi.

— Şi schimbarea e absolut necesară pentru fericire?

— Da.

– Sînt unul şi acelaşi lucru?

– Asta nu ştiu. Dar simt că monotonia şi moartea sînt aproape acelaşi lucru.

Aici interveni şi Jessy, întrebînd:

— Nu-i aşa că-i nebună?

— Dar, Rose, insistă Caroline, mi-e teamă că o viaţă de hoinar, pentru mine cel puţin, s-ar sfîrşi la fel ca

povestea asta pe care o citești — în dezamăgire, în deșertăciune și în tulburare a minții.
— Așa se termină *Italianul ?*
— Eu așa am înțeles cînd l-am citit.
— E mai bine să încerci toate lucrurile și pe toate să le găsești deșarte, decît să nu încerci nimic și viața să-ți rămînă un pustiu. A face așa ceva înseamnă să cazi în păcatul aceluia care și-a îngropat talantul în pămînt — slugă nevrednică !
— Rose, interveni doamna Yorke, mulțumirea temeinică nu poate fi cîștigată decît prin împlinirea datoriei.
— Așa este, mamă ! Iar dacă Stăpînul meu mi-a încredințat zece talanți, datoria mea este să îi vîr în negoț și să mai fac încă zece. Banul nu trebuie îngropat în praful sertarelor din casă. Eu *n-am* să-l pun într-un ceainic cu gîtul rupt și să-l încui în vitrina cu porțelanuri, printre celelalte piese ale serviciului de ceai. Eu *n-am* să-l încredințez mesei tale de lucru ca să fie sufocat în maldăre de ciorapi de lînă. Eu *n-am* să-l întemnițez în dulapul de lenjerie ca să-și afle giulgiu printre cearșafuri ; și mai puțin decît orice, mamă — (se ridică de pe podea) — mai puțin decît orice l-aș ascunde într-un castron cu cartofi reci ca să fie rînduit pe rafturile cămării dimpreună cu pîinea, untul, aluaturile și șunca. Se opri o clipă apoi continuă : Mamă, Dumnezeu, care ne-a dat fiecăruia dintre noi niște talanți, se va întoarce cîndva acasă și fiecăruia ne va cere socoteală. Ceainicul, ciorapul cel vechi, zdrențele de cearceaf, castronul împodobit cu imaginea unei sălcii vor da îndărăt doar ce au primit — și asta se va întîmpla în multe case. Îngăduie fetelor tale, cel puțin, să încredințeze banii negutătorilor, așa fel ca la înapoierea Stăpînului să-i poată da înapoi ce-i al său, cu dobîndă.
— Rose, ți-ai luat gherghetul cu tine, așa cum ți-am spus ?
— Da, mamă.
— Atunci stai jos și brodează.
Rose se așeză numaidecît și își îndeplini treaba așa cum i se poruncise. După o pauză de lucru de zece minute, maică-sa o întrebă :
— Acum te socotești asuprită ? Ești o victimă ?
— Nu, mamă.

— Totuși, atît cît am izbutit eu să înțeleg din tirada ta, a fost un protest împotriva oricărei ocupații femeiești sau casnice.
— Ai înțeles-o greșit, mamă. Mi-ar părea rău dacă n-aș ști să cos ; faci bine că mă înveți și mă pui la treabă.
— Chiar și la țesutul ciorapilor pentru frații tăi, și la cusut cearceafuri ?
— Da.
— Atunci ce rost mai au toate perorațiile și toată vorbăria folosită în legătură cu treburile pomenite ?
— Dar numai atît se cuvine să fac ? Asta am s-o fac, și pe urmă am să mai fac și altele. Mamă, eu am spus ce-am avut de spus. Acum am doisprezece ani, iar pînă nu voi împlini șaisprezece n-ai să mă mai auzi vorbind despre talanți ; vreme de patru ani, am să fiu cea mai harnică ucenică la tot ce poți tu să mă înveți.
— Uite, poți să vezi și dumneata cum sînt fetele mele, domnișoară Helstone, spuse doamna Yorke. Cît de adînc înțelepte în marea lor îngîmfare. „Eu mai degrabă aș vrea așa. Eu aș prefera altminteri !“ așa e cîntecul de cuc al lui Jessy, pe cîtă vreme Rose știe un cîntec mai îndrăzneț : „Eu *am* să fac așa — eu *n-am* să fac altminteri !“
— Eu îmi arăt și temeiurile, mamă ; în afară de asta, o fi cîntecul meu îndrăzneț, dar nu se aude decît o dată pe an. Cam la fiecare zi de naștere, se petrece în capul meu ceva care mă îndeamnă să fac prorociri cu privire la educația ce mi se dă și la felul cum sînt crescută. Le rostesc și-mi văd mai departe de-ale mele ; dumneata hotărăști, mamă, dacă le asculți sau nu le asculți.
— Eu le-aș sfătui pe toate fetele tinere, continuă doamna Yorke, să cerceteze firile unor asemenea copii, cînd se întîmplă să-i întîlnească, mai înainte de-a se mărita și de-ai avea pe-ai lor ; să se gîndească bine ce părere au despre răspunderea de a îndruma copii nepăsători, să se gîndească la povara de a-i convinge pe cei îndărătnici, la necontenita povară și obligație de a-i crește cît se poate mai bine.
— Dar cînd există dragoste, poate că nu-i chiar așa de grozav de greu, interveni Caroline. Și mamele își iubesc copiii cu înflăcărare — mai mult chiar decît se iubesc pe ele însele.

— Frumoase vorbe ! Foarte sentimentale ! Dar te-așteaptă și pe dumneata partea aceea aspră, partea practică a vieții, tînără domnișoară.

— Să știți, doamnă Yorke, dacă iau un copilaș în brațe — orice copilaș al unei femei sărmane, de pildă — simt că iubesc făptura aceea neajutorată într-un chip cu totul deosebit, deși nu sînt mama lui. Aș face orice pentru el, cu mare bucurie, dacă ar fi lăsat cu totul în grija mea — dacă ar depinde pe de-a întregul de mine.

— *Simți!* Da, da ! Uite ce-aș îndrăzni eu să spun : te lași foarte mult condusă de *sentimente* și fără îndoială te consideri un personaj foarte sensibil și foarte rafinat. Dar îți dai seama că, nutrind toate aceste idei romanțioase, ai făcut așa fel încît ți-ai schimbat toate trăsăturile, aducîndu-le la o expresie de obicei melancolică, mult mai potrivită pentru o eroină de roman decît pentru o persoană chemată să-și croiască drum în viață cu ajutorul bunului simț sănătos ?

— Nu. De asta nu-mi dau seama, doamnă Yorke.

— Atunci uită-te în oglinda aceea care-i chiar în spatele dumitale. Compară chipul văzut acolo cu chipul unei mulgătoare obișnuite să se scoale cu noaptea în cap și să muncească pe rupte.

— Chipul meu e palid, dar *nu* e sentimental ; și cele mai multe mulgătoare, oricît ar fi ele de voinice și roșii în obraz, sînt mai neștiutoare și practic mai puțin pregătite decît mine pentru a-și croi drum în viață. Eu gîndesc mai mult și mai corect decît o fac în mod obișnuit mulgătoarele ; prin urmare acolo unde ele vor acționa adesea nepotrivit, din pricină că n-au gîndit îndestul, eu, cu ajutorul gîndirii, am să acționez așa cum se cuvine.

— Oho ! Nu ! Ai să te lași totdeauna influențată de sentimente. O să fii condusă de porniri de moment.

— Bineînțeles, deseori am să fiu influențată de simțăminte ; pentru asta am și fost înzestrată cu ele. Pe acela către care mă îndeamnă sentimentele *trebuie* și *am* să-l iubesc ; și dacă voi avea vreodată bărbat și copii, sper că sentimentele au să mă îndemne să-i iubesc. Și sper ca într-un asemenea caz pornirile să-mi fie destul de puternice pentru a mă sili să iubesc.

Carolinei îi plăcea să spună astfel de lucruri cu afectare ; și îi făcea și mai multă plăcere să îndrăznească a le spune de față cu doamna Yorke. Nu-i păsa ce nedreaptă ironie mușcătoare avea să-i fie azvîrlită în obraz ca răspuns. Se îmbujoră la față, nu de furie, ci de emoție, atunci cînd nebinevoitoarea matroană răspunse cu răceală :

— Nu-ți risipi efectele dramatice. Ce-ai spus a fost bine spus — chiar foarte bine ; dar au fost vorbe irosite doar pentru două femei : o nevastă bătrînă și o fată bătrînă ; ar trebui să se afle de față și un bărbat liber. Ce crezi domnișoară Moore, oare domnul Robert n-o fi ascuns pe-aici, pe undeva, pe după perdele.

Hortense, care în timp cît se purtase cea mai mare parte din conversație fusese la bucătărie, să supravegheze pregătirile pentru ceai, nu prea înțelesese bine pe ce cale apucaseră discuțiile. Așa încît răspunse, cu un aer nespus de mirat, că Robert e dus la Whinbury. Doamna Yorke izbucni în caracteristicul său rîs scurt.

— Ești un suflet sincer, domnișoară Moore ! spuse apoi cu aer ocrotitor. Numai dumneata ai putea să-mi înțelegi întrebarea chiar literal și să dai un răspuns atît de simplu. Mintea *dumitale* nu prinde nimic atunci cînd e vorba de intrigă. Lucruri ciudate se pot petrece în jurul dumitale, fără să pricepi nimic din ele ; nu faci parte dintre aceia despre care lumea spune că prind din zbor.

Asemenea complimente îndoielnice nu părură a-i face plăcere Hortensei. Se îndreptă în scaun, strînse din sprincenele negre, dar încă părea nedumerită.

— Încă din copilărie, mi-au fost remarcate discernămîntul și perspicacitatea, răspunse ea ; fiindcă, într-adevăr, în ce privește înzestrarea cu aceste două însușiri, era deosebit de sensibilă.

— Niciodată n-ai uneltit să-ți cîștigi un bărbat, uite pun capul, urmă doamna Yorke. Și nu ai avantajul experienței în stare să te ajute a descoperi uneltirile altora.

Caroline resimțea acest drăgălaș limbaj exact în locul unde binevoitoare vorbitoare ar fi dorit s-o lovească — în adîncul sufletului. Nu putea nici măcar să pareze loviturile ; în clipa aceea se vedea cu totul lipsită de apărare : orice răspuns ar fi însemnat o recunoaștere a faptului că se simte vizată. Văzînd-o cum stă acolo tulburată și cu ochii plecați, cu obrajii în flăcări, cu înfățișarea care prin atitudinea resemnată și tremurul inconștient vădea toată umilința și durerea trăită, doamna Yorke simți că supusa la tortură era o pradă ușoară. Ciudata femeie

nutrea o antipatie înnăscută față de firile sensibile și închise în sine — era un temperament vulcanic; nici măcar un chip tînăr, drăguț și delicat nu-și putea deschide drum către simpatia ei. Rareori însă avea prilej să întîlnească toate aceste calități nesuferite adunate într-o singură ființă; încă și mai rar i se întîmpla ca ființa aceea să se afle la discreția ei, în împrejurări ce-i îngăduiau s-o strivească în voie. Și se nimerea ca tocmai în acea după-amiază să fie într-o stare sufletească deosebit de întunecată și răutăcioasă; la fel de dornică să împungă ca și o nărăvașă „mamă de cireadă“, își lăsă în piept capul imens și se năpusti din nou la atac.

— Verișoara dumitale Hortense e o foarte bună soră, domnișoară Helstone; femei dintr-acelea care vin să-și caute norocul vieții aici, la Hollow's Cottage, ar putea, printr-un mic și iscusit artificiu feminin, s-o lingușească așa cum se cuvine pe stăpîna casei și s-apuce în mînă toate firele. Te simți deosebit de bine în tovărășia rudei dumitale, nu-i așa, domnișoară ?

— Despre a cărui tovărășie vorbiți ?

— Oooo ! Despre a verișoarei, *bineînțeles.*

— Hortense este, și a fost totdeauna, foarte drăguță cu mine.

— Orice soră a unui bărbat singur și bun de însurătoare e socotită cum nu se poate mai drăguță de către prietenele nemăritate.

— Doamnă Yorke, zise Caroline înălțînd încet privirile cu globurile albastre ale ochilor limpezite de orice tulburare și strălucind luminos și dîrz, în vreme ce roșeața rușinii îi dispărea din obrajii ce reveneau la obișnuita paloare și demnitate. Doamnă Yorke, v-aș putea întreba ce vreți să spuneți ?

— Vreau să-ți dau o lecție cu privire la respectul față de corectitudine; să te fac să te scîrbești de înșelătorie și de sentimente prefăcute.

— Am nevoie de o asemenea lecție ?

— Aproape toate fetele tinere din ziua de azi au nevoie. Ești o tînără foarte modernă — ești bolnăvicioasă, firavă și spui mereu că-ți place singurătatea; ceea ce presupune, socot eu, că printre oamenii obișnuiți găsești prea puțini demni de simpatia dumitale. Oamenii obișnuiți — deschiși, cinstiți — sînt mai buni decît îi crezi dumneata; mult mai buni decît poate fi orice fetișcană

romanțioasă și veșnic cu nasul numai în cărți, care mai niciodată nu se arată dincolo de gardul grădinii unchiului ei, parohul.

— Și despre care, în consecință, n-aveți de unde ști nimic. Iertați-mă — dar de fapt n-are nici un fel de importanță dacă mă iertați sau nu — fiindcă m-ați atacat fără să vă fi provocat prin ceva, am să mă apăr și eu fără să cer scuze. Despre relațiile mele cu cei doi veri nu știți absolut nimic. Dar într-un acces de proastă dispoziție ați încercat să le otrăviți prin insinuări neîntemeiate mult mai înșelătoare și prefăcute decît tot ce mi-ați putea reproșa mie cu oarecare dreptate. Dacă se întîmplă să fiu palidă și uneori rezervată, asta nu e în nici un fel treaba dumneavoastră. Dacă îmi plac cărțile și nu agreez deloc clevetirea, asta vă privește încă și mai puțin. Că sînt „o fetișcană romanțioasă“ este o simplă născocire de-a dumneavoastră: niciodată n-am fost romanțioasă față de dumneavoastră sau față de orice altă persoană v-ar fi cunoscută. Că sînt nepoata parohului nu este o crimă, deși ați putea să dați dovadă de suficientă îngustime de minte pentru a socoti că este. Nu mă puteți suferi: n-aveți nici un motiv întemeiat ca să nu mă puteți suferi; prin urmare păstrați pentru dumneavoastră expresia acestei aversiuni. Dacă se mai întîmplă vreodată, pe viitor, să v-o arătați într-un mod la fel de supărător, vă voi răspunde cu încă și mai puține scrupule decît am făcut-o acum.

Se opri și rămase albă ca varul, stăpînită de emoție, dar calmă. Vorbise pe tonul cel mai limpede, nici cu grabă și nici tare; dar glasul acela argintiu înfiora auzul. Sîngele îi curgea în vine pe cît de repede pe atît de puțin vizibil.

Mustrarea rostită cu o severitate atît de simplă și impusă de o mîndrie atît de stăpînă pe sine nu o înfurie pe doamna Yorke. Întorcîndu-se foarte calmă către domnișoara Moore, spuse clătinînd din cap a încuviințare :

— Are tărie de cuget, la urma urmei. Totdeauna să vorbești la fel de cinstit cum ai vorbit acum, continuă către Caroline, și are să fie bine.

— Resping un sfat atît de jignitor, fu răspunsul rostit pe același ton limpede, cu aceeași privire deschisă. Resping orice îndemn otrăvit cu insinuări. E dreptul meu să vorbesc așa cum cred de cuviință; nimic nu mă poate obliga să discut așa cum dictați dumneavoastră. Departe de a

vorbi întotdeauna așa cum am făcut-o adineauri, n-o să mă adresez niciodată cuiva pe un ton atît de rigid și cu vorbe atît de aspre, dacă nu sînt silită să răspund unei insulte neprovocate.

— Mama, uite că ți-ai găsit un om pe potrivă, rosti micuța Jessy, arătîndu-se pe deplin lămurită de scena la care asistase.

Rose ascultase totul fără a-și fi schimbat în vreun fel expresia feței. Dar acum spuse :

— Nu. Domnișoara Helstone nu e pe potriva mamei — fiindcă îngăduie să fie jignită : în cîteva săptămîni mama tot ar izbuti s-o dea gata. Shirley Keeldar se comportă mai bine. Mamă, pînă acum n-ai reușit niciodată s-o necăjești pe domnișoara Keeldar. Sub rochia de mătase poartă o armură pe care tu nu ești în stare s-o străpungi.

Deseori se plîngea doamna Yorke că toți copiii săi sînt niște răzvrătiți. Era ciudat, dar cu toată strictețea arătată, cu toată „tăria ei de caracter", nu izbutea să-i țină în mînă. O singură privire a tatălui avea urmări mai vizibile decît o întreagă predică a mamei.

Domnișoara Moore — căreia rolul de martoră la o dispută unde nu avea cuvînt îi displăcea profund, întrucît o plasa pe un loc secund și deci fără importanță — își [illegible] acum întreaga demnitate pregătindu-se să se dezlănțuie într-un discurs menit să arate limpede fiecărei părți că nu are dreptate și că ar fi cazul să se rușineze de poziția adoptată, nerămînînd altă soluție în afară de supunerea umilă față de înțelepciunea superioară a celei care le vorbea. Din fericire pentru auditoriu, abia apucase sa se dezlănțuie ceva mai mult de zece minute, cînd Sarah intră cu tava de ceai și îi monopoliză atenția mai întîi prin faptul că purta în păr un pieptene aurit și în jurul gîtului o salbă roșie, iar în al doilea rînd, și numai după cuvenita mustrare, prin obligația de a servi ceaiul. După ce fu strînsă masa, Rose îi restabili buna dispoziție aducîndu-i ghitara și rugînd-o să le cînte ceva, iar pe urmă prinzînd-o într-un inteligent și strîns interogatoriu cu privire la cîntatul din ghitară și la muzică în general.

Între timp întreaga agenție a micuței Jessy se concentra asupra Carolinei. Așezată pe un scăunel la picioarele ei, îi vorbi mai întîi despre religie și pe urmă despre politică. Fetița era obișnuită să soarbă cu nesaț acasă cît mai multe dintre cele spuse de taică-său despre astfel de chestiuni și după aceea să vîndă cu amănuntul, cînd se afla în societate, mai mult cu istețime și spor la vorbă, decît cu șir ori discreție, părerile, antipatiile și simpatiile acestuia. O certă strașnic pe Caroline din pricină că făcea parte din Biserica anglicană și avea un unchi preot. Îi aduse la cunoștință că întrucît trăia la țară, bine ar fi făcut sa muncească cinstit pentru a-și cîștiga traiul, și nu să ducă o viață nefolositoare nimănui, hrănindu-se cu pîinea trîndăviei culeasă sub forma dărilor plătite de enoriași. Pe urmă Jessy trecu în revistă guvernul aflat atunci în funcție și făcu considerații asupra păcatelor lui. Vorbea despre lordul Castlereagh și despre domnul Perceval[1] în termenii cei mai familiari. Și fiecăruia dintre ei îi acordă niște laude ce s-ar fi potrivit pe de-o parte lui Moloh și pe de cealaltă lui Belzebut. Spuse despre război că nu e decît un asasinat în masă, iar despre lordul Wellington că e „un măcelar năimit".

Caroline o asculta din ce în ce mai lămurită. Jessy avea fără îndoială în firea ei un dram de geniu al umorului ; era nespus de hazliu s-o auzi cum repetă fulgerele și tunetele tatălui exprimîndu-se în vioiul dialect din nord ; o mai aprinsă inimă de iacobin nici nu bătuse vreodată cu spiritul ei răzvrătit sub o rochiță și un șal de muselină. Nefiind răutăcioasă din fire, limbajul nu-i era atît de înverșunat pe cît era de savuros, iar chipușorul ei expresiv dădea fiecărei fraze o aromă în stare să captiveze de îndată interesul ascultătorului.

Caroline o dojeni cînd o auzi vorbind urît despre lordul Wellington ; dar ascultă cu desfătare o următoare tiradă împotriva prințului regent. În scînteile din ochii celei ce o asculta și în rîsul ce-i flutura pe buze, Jessy văzu numaidecît că, în sfîrșit, izbutise să atingă un subiect care îi făcea plăcere. De nenumărate ori auzise la micul dejun al tatălui ei vorbindu-se pe seama grăsanului „Adonis de cincizeci de ani", iar acum reproducea comentariile făcute de domnul Yorke pe această temă — întocmai așa cum porneau de pe buzele sale de om din Yorkshire.

Uite, Jessy, n-am să mai scriu despre tine. Acum e o seară de toamnă umedă și furtunoasă. Nu-i decît un singur nor pe cer ; dar îl acoperă de la o zare la cea-

[1] Spencer Perceval (1762—1812), om politic englez, prim-ministru în timpul războaielor cu Napoleon.

laltă. Vîntul nu-și mai găsește astîmpăr; se năpustește gemînd peste coline cu silueta mohorîtă și culorile șterse de amurg și ceață. Ploaia a răpăit toată noaptea pe acoperișul bisericii, înălțat ca o mogîldeață neagră deasupra zidurilor împrejmuitoare ale cimitirului; urzicile, iarba mare, pietrele funerare, toate picură de umezeală. Seara asta îmi amintește cu prea multă intensitate o altă seară de acum cîțiva ani — tot o cumplită seară ploioasă de toamnă — cînd cineva care în ziua aceea făcuse un drum pînă la un mormînt proaspăt dintr-un cimitir eretic, ședea lîngă focul din vatra unei case străine. Erau calzi și prietenoși, dar fiecare dintre ei știa că în mijlocul lor se căscase un gol ce nu mai putea fi în veci astupat. Știau că pierduseră ceva a cărui lipsă n-aveau s-o mai poată uita în întreaga lor viață; și știau că ploaia aceea deasă se strecura în pămîntul ud ce acoperea pe draga lor pierdută; și că suspinele vîntului trist jeleau deasupra capului celei ce zăcea în mormînt. Focul le încălzea; Viața și Prietenia încă îi mai binecuvînta; dar Jessy zăcea rece, întinsă în sicriu, însingurată — numai țărîna o adăpostea de furtună.

Doamna Yorke își strînse lucrul, întrerupse brusc lecția de muzică și expozeul politic, și încheie vizita la vilă destul de devreme pentru a-și asigura întoarcerea la Briarmains înainte ca roșeața apusului de soare să fi pierit cu totul în ceruri sau potecile de peste cîmp să fie prea tare umezite de roua serii.

După ce mama și fiicele se retraseră, Caroline crezu că și ea s-ar cuveni să-și ia șalul, să-și sărute verișoara pe obraji și să pornească spre casă. Dacă ar fi rămas pînă la vremea înserării, Fanny ar fi trebuit să se ostenească și să vină s-o ia; și își aduse aminte că la casa parohială era nu numai ziua cînd se cocea pîine, ci se călcau și rufe — deci Fanny nu-și vedea capul de treburi. Totuși, nu era în stare să se ridice din scaunul de lîngă mica fereastră a salonului. Privit din nici un alt loc apusul nu arăta atît de încîntător ca de la fereastra aceea cu zăbrele și înconjurată de ghirlanda iasomiilor cu stelele lor albe și frunzele verzi ce păreau la ceasul acela doar contururi cenușii trase cu creionul — grațioase ca formă, dar lipsite de colorit — proiectate pe albastrul tivit cu flăcări al unui cer de august, la orele opt seara.

Caroline privi spre poarta de răchită, dincolo de care copacii își înălțau siluetele zvelte; se uită la gardul viu de lemn cîinesc și laur, care împrejmuia grădina; ochii îi tînjeau să vadă ceva mai mult decît tufișuri, dincoace de locul unde li dispăreau din vedere: tînjeau să vadă o siluetă omenească, de o anumită înălțime și cu un anume contur, trecînd de gard și intrînd pe poartă. Și în cele din urmă zări o siluetă omenească — nu, două: Frederick Murgatroyd trecu pe acolo ducînd o găleată cu apă; în urma lui venea Joe Scott învîrtindu-și pe deget cheile de la fabrică. Se duceau să încuie fabrica și grajdurile, pentru ca după aceea să poată și ei porni spre casă.

„Așa ar trebui să fac și eu", își spuse Caroline oftînd și ridicîndu-se pe jumătate din scaun.

„E nebunie curată — nebunie cumplită, continuă puțin mai tîrziu. Mai întîi, chiar dacă aș rămîne aici pînă în amurg, nimeni n-are să sosească; fiindcă simt în suflet că Soarta a scris în cartea veșniciei, pentru ziua de azi, că nu mi-e sortit să am bucuria după care tînjesc. În al doilea rînd, dacă în clipa de față ar păși aici, prezența mea i-ar pricinui neplăcere, iar conștiința faptului că așa trebuie să fie mi-ar îngheța sîngele în vine. Dacă mi-aș lăsa mîna într-a lui, probabil că aș simți-o nepăsătoare și rece; dacă i-aș căuta razele privirilor, ochii i s-ar înnoura. I-aș căuta în ochi acea prietenie binevoitoare de-atîtea ori văzută acolo cu cîtăva vreme în urmă, cînd chipul, vorbele, ori dispoziția mea sufletească puteau avea în unele clipe fericite darul de a-i fi pe plac — dar acum aș afla numai întunecime. Mai bine plec înspre casă."

Își luă boneta de pe masa unde o lăsase și tocmai își înnoda panglicile, cînd Hortense, arătîndu-i un splendid buchet de flori aranjat într-o glastră de pe aceeași masă, îi spuse că fuseseră trimise de domnișoara Keeldar de la Fieldhead, chiar în acea dimineață; apoi continuă făcînd comentarii cu privire la oaspeții aflați acum în grija acelei domnișoare și la viața agitată pe care o dusese în ultima vreme; adăugă pe urmă diverse presupuneri ce lăsau să se înțeleagă că situația nu prea îi era pe plac și își exprimă mirarea profundă că o persoană cu principii atît de ferme, cum era stăpîna conacului, nu găsea vreun mijloc oarecare de a scăpa mai repede de cohorta aceea de neamuri.

— Se spune însă că dînsa nu vrea să-i lase pe domnul Sympson și familia să plece, urmă Hortense. Ei ar fi ținut foarte mult să se întoarcă în sud încă de săptămîna trecută, ca să se pregătească pentru primirea unicului băiat, așteptat să se întoarcă dintr-o călătorie. Insistă ca vărul ei Henry să vină și să-și întîlnească rudele aici, în Yorkshire. Eu aș spune că procedează așa în parte și ca să ne oblige pe Robert și pe mine.

— Cum să vă oblige pe Robert și pe dumneata ? întrebă Caroline.

— Vai, fetița mea, ce proastă ești. Tu nu știi... probabil ai auzit de multe ori...

— Vă rog, domnișoară, spuse Sarah vîrînd capul pe ușă, dulcețurile pe care mi-ați spus să le fierb în melasă — congfiturile, cum le spuneți dumneavoastră — s-au ars de tot în tigaie.

— *Les confitures ! Elles sont brulées ? Ah, quelle négligence coupable ! Coquine de cuisinière — fille insupportable !* [1]

Și mademoiselle, luînd în mare grabă dintr-un sertar un șorț larg de pînză și legîndu-l peste cel negru, se repezi *éperdue* [2] către bucătărie, de unde — ca să spunem drept — năvălea miros de zahăr ars, mai curînd puternic decît plăcut.

Stăpîna și slujnica fuseseră la cuțite toată ziua, din pricina pregătirii unor dulcețuri de cireșe negre, tari ca bilele și acre ca oțetul. Sarah susținea morțiș că zahărul este singurul articol potrivit pentru asemenea treabă ; mademoiselle afirma și aducea drept dovadă practica și experiența mamei, a bunicii și a străbunicii sale — că melasa, *la mélasse*, ar fi fost infinit preferabilă. Comisese o gravă imprudență lăsînd-o pe Sarah să supravegheze tigaia cu dulcețuri, fiindcă lipsa de simpatie pentru ce se pusese la fiert adusese după sine o anume neglijență, iar rezultatul fusese unul singur — ruine negre și arse. Urmă zarvă mare — ocări cu duiumul și sughițuri de plîns mai mult zgomotoase decît adînci și sincere.

[1] Dulceața ! S-a ars ? Vai, ce neglijență condamnabilă ! Ticăloasa de bucătăreasă — ce fată nesuferită ! (Fr.)
[2] Disperată (fr.).

Întorcîndu-se din nou către mica oglindă, Caroline își aduna buclele de pe obraz și le ascundea cu grijă sub boneta de casă, convinsă că ar fi fost nu numai inutil, ci și neplăcut să mai rămînă ; atunci însă, la o neașteptată deschidere a ușii din spate, în bucătărie se lăsă dintr-o dată liniște adîncă ; limbile se opriră pe loc, ca și cum cineva le-ar fi pus frîu. „Să fie... să fie... Robert ?“ Deseori — aproape întotdeauna — cînd se întorcea de la tîrg intra pe ușa din bucătărie. Nu ; nu era decît Joe Scott, care, după ce își drese cu înțeles glasul de trei ori — de fiecare dată cu un fel de semeață dojană adresată certărețe tagme femeiești — vorbi :

— Păi, parc-am zis că s-aude-o trosnitură.

Nici un răspuns.

— Și, continuă el dîndu-și importanță, cum iacă sosi patronul și 'mnealui pe-aci are să intre, am zis că bine-aș face să bag capul pe ușă și să vă dau de veste. Într-o casă unde e numa' femei nu-i cuminte niciodată să vii fără să dai de veste. Uitați-l : poftiți, sir. Se jucau de-a cearta, da' cred că le-am potolit.

O altă persoană — după cîte se auzea — pătrunse înăuntru. Joe Scott își continuă dojana :

— Ce-i cu întunericul ăsta peste tot ? Sarah, tu nu ești în stare, nu-ți dă-n gînd s-aprinzi o lumînare ? E-un ceas de cînd a apus soarele. Are să-și rupă coastele cînd s-o pocni de văsăraia, de mesele și drăcoveniile de pe-aici. Luați seama la tigaia asta, sir. Parcă dinadins au pus-o-n calea 'mneavoastră.

După vorbirea lui Joe urmă o pauză oarecum confuză, pe care Caroline, deși asculta cu auzul încordat, nu izbutea s-o înțeleagă. Dar dură foarte puțin — fu curmată de un strigăt — o exclamație de mirare, urmată de zgomotul unui sărut, apoi de alte exclamații rostite doar pe jumătate.

— *Mon Dieu ! mon Dieu ! Est-ce que je m'y attendais ?* [1] fură principalele cuvinte distincte.

— *Et tu te portes toujours bien, bonne soeur ?* [2] întrebă un alt glas — al lui Robert, sigur.

Caroline era nedumerită. Supunîndu-se unui impuls asupra înțelepciunii căruia n-avu timp să chibzuiască,

[1] Doamne, Doamne ! La asta nu mă așteptam ! (Fr.)
[2] Ești sănătoasă, buna mea soră ? (Fr.)

ieşi din micul salon, cu gînd să lase locul liber, şi fugind în sus pe scări se aşeză la capătul balustradei, de unde putea să vadă ce se petrece, mai înainte de a se arăta. Trecuse destulă vreme de la apusul soarelui ; întunericul cuprinsese coridorul, dar nu era încă îndeajuns de dens ca să nu-i poată vedea pe Robert şi pe Hortense cum îl străbat.

— Caroline ! Caroline ! strigă Hortense o clipă după aceea. *Venez voir mon frère !* [1]

„Ciudat ! îşi zise domnişoara Helstone, destul de ciudat ! Ce rost are frămîntarea asta neobişnuită în legătură cu o întîmplare atît de curentă cum era întoarcerea de la tîrg, şi ce lucru rău mai prevestea ? Doar nu şi-o fi pierdut minţile, oare s-ar putea ? E sigur că dulceaţa aceea arsă n-a făcut-o să-şi piardă cumpătul ?"

Coborî străduindu-se să-şi stăpînească neliniştea ; dar neliniştea îi spori cînd Hortense o luă de mînă în pragul salonului şi conducînd-o către Robert, care stătea acolo în carne şi oase, înalt şi întunecat pe fundalul uneia dintre ferestre, o prezentă cu un amestec de agitaţie şi formalism, ca şi cînd ar fi fost vorba de nişte oameni cu totul străini, aflaţi la prima lor întîlnire.

Şi mai adînc mister ! El se înclină cu oarecare sfială, şi întorcîndu-se într-o parte cu stinghereala unui străin, lăsă să-i cadă pe chip lumina nesigură venită prin fereastră ; atunci îl văzu la faţă şi misterul acelui vis (căci vis părea) spori la maximum ; văzu o figură cunoscută, şi nu prea — era Robert, şi nu era Robert.

— Dar ce s-a întîmplat ? întrebă Caroline. Mi s-au tulburat vederile ? Dumnealui e vărul meu ?

— Sigur că e vărul tău, afirmă Hortense.

Atunci cine mai era cel care tocmai în clipa aceea trecea prin coridor — şi acum intra în cameră ? Întorcîndu-se într-acolo, Caroline văzu un nou Robert — adevăratul Robert, după cum simţi din prima clipă.

— Ei, zise el zîmbind la vederea chipului uluit şi întrebător al Carolinei, care-i cel adevărat ?

— Aaa ! *Dumneata* eşti ! veni răspunsul.

Robert rîse :

[1] Vino să-mi vezi fratele ! (Fr.)

— Da, cred că *eu* sînt ; dar cine e *el* ştii ? De văzut nu l-ai mai văzut niciodată, dar de vorbit ai auzit vorbindu-se despre el.

Acum Caroline îşi venise în fire.

— Nu *poate* fi decît o singură persoană : fratele dumitale, de vreme ce îţi seamănă atît de bine ; vărul meu Louis.

— Micule şi înţeleptule Edip ! Ai fi pus Sfinxul cu botul pe labe ! — dar acum hai să ne vezi alături. Să schimbăm locurile. Louis, să schimbăm din nou ca s-o zăpăcim. Cine-i vechea ta dragoste, Caroline ?

— Ca şi cînd ar fi posibilă vreo greşeală atunci cînd vorbeşti ! Ar fi trebuit s-o pui pe Hortense să mă întrebe. Dar nu semănaţi chiar atît de mult ; numai înălţimea, silueta şi expresia feţei sînt asemănătoare.

— Şi eu sînt Robert, nu-i aşa ? întrebă noul-sosit, făcînd un prim efort de a-şi depăşi ceea ce părea o timiditate înnăscută.

Caroline clătină domol din cap ; o rază blîndă şi expresivă îi izvorî din ochi şi se abătu asupra adevăratului Robert : spunea multe.

Nu i se îngădui să-şi părăsească repede verişorii ; Robert însuşi fu neînduplecat atunci cînd îi ceru să rămînă. Veselă, deschisă, cordială în toate gesturile (veselă în noaptea aceea, cel puţin), vioaie şi sclipitoare, alcătuia o prea plăcută completare a cercului de la vilă, ca să poată găsi pe vreunul de acolo dispus să se despartă de ea. Louis părea a avea o fire oarecum gravă, potolită şi retrasă, dar Caroline din seara aceea, care nu era (după cum ştii, cititorule) Caroline de fiecare zi, îi topi curînd rezerva şi îi înveseli gravitatea. Se aşeză lîngă ea şi discutară împreună. Ştia dinainte că vocaţia lui era didactică ; află acum că timp de mai mulţi ani fusese preceptor al fiului domnului Sympson ; că îl întovărăşise într-o călătorie şi acum veniseră împreună în nord. Îl întrebă dacă îi place slujba asta, însă drept răspuns căpătă o privire care nici n-o invita, nici nu-i îngăduia să mai pună asemenea întrebări. Acea privire trezi simpatia imediată a Carolinei ; o socoti drept o foarte tristă expresie pentru un chip atît de sensibil ca al lui Louis, fiindcă *avea* un chip sensibil — deşi nu frumos, îşi spuse ea, dacă îl comparai cu al lui Robert. Se întoarse ca să verifice comparaţia. Robert stătea puţin în spatele lor,

sprijinit de perete, răsfoia un album cu gravuri, şi probabil că în acelaşi timp urmărea dialogul dintre ea şi Louis.

„Cum de mi-am putut închipui că seamănă? se întrebă în sinea ei. Acum îmi dau seama că Louis cu Hortense seamănă, nu cu Robert."

Şi în parte dreptatea era de partea ei: avea nasul mai scurt şi buza de sus mai lungă, întocmai ca ale Hortensei, mai curînd decît trăsăturile fine ale fratelui; tiparul gurii şi al bărbii era la fel cu al soră-si — toate mai puţin hotărîte, mai puţin precis trasate şi limpezi decît ale tînărului proprietar al fabricii. Expresia sa, deşi senină şi gînditoare, ar fi putut fi cu greu socotită energică şi ageră. Stînd lîngă el şi privindu-l de aproape, simţeai cum o fire mai domoală şi probabil mai blîndă decît a fratelui mai vîrstnic îşi revarsă calmul asupra ta.

Dîndu-şi poate seama că privirile Carolinei rătăciseră către el şi zăboviseră asupra sa, deşi nici nu le întîlnise şi nici nu le răspunsese, Robert lăsă albumul de gravuri, se apropie şi se aşeză alături de ea. Caroline continuă discuţia cu Louis, dar în timp ce vorbea cu el gîndurile îi erau în altă parte: inima îi bătea către partea spre care stătea pe jumătate cu spatele. Era conştientă de aerul serios, bărbătesc şi prietenos al lui Louis; dar se înclina în faţa tainicei puteri a lui Robert. A fi alături de el — deşi nu-i vorbea — deşi nu-i atingea nici măcar ciucurii şalului sau tivul alb al rochiei — însemna a fi copleşită de un fel de vrajă. Dacă ar fi fost obligată să vorbească *numai* cu el, vraja aceea ar fi pierit oarecum — dar, putînd să vorbească şi cu altcineva, o tulbura adînc. Vorbele îi curgeau liber; erau voioase, glumeţe, iscusite. Privirea îngăduitoare şi gesturile calme ale ascultătorului îi încurajau volubilitatea; plăcerea reţinută ce se vădea în zîmbetul lui făcea să iasă la iveală tot ce era strălucitor în firea Carolinei. Simţea că în seara aceea se prezintă mai bine decît oricînd şi, avîndu-l pe Robert ca spectator, era cît de poate de mulţumită; dacă l-ar fi chemat cineva şi ar fi plecat de acolo, prăbuşirea ar fi urmat avîntului.

Dar bucuria nu-i fu sortită să fie deplină; un nor veni curînd s-o umbrească.

Hortense, care un timp umblase de colo-colo dînd poruncile necesare pentru pregătirea cinei şi acum elibera măsuţa de cele cîteva cărţi aflate pe ea şi de celelalte obiecte, pentru a face loc tăvii, atrase atenţia lui Robert asupra vazei cu flori unde roşul aprins, zăpada şi aurul petalelor se arătau cu adevărat fermecătoare în lumina luminărilor.

— Au fost trimise de la Fieldhead, spuse Hortense, ca dar pentru tine, fără îndoială; ştim noi cine-i acolo favoritul — şi nu-s eu, asta-i sigur.

Era o adevărată minune s-o auzi pe Hortense glumind; un semn că se afla într-adevăr în culmea fericirii.

— Ar trebui prin urmare să înţelegem că Robert e favoritul? interveni Louis.

Hortense răspunse:

— *Mon cher, Robert c'est tout ce qu'il y a de plus précieux au monde; à côté de lui, le reste du genre humain n'est que du rebut. N'ai-je pas raison, mon enfant?* [1] adăugă adresîndu-se Carolinei.

Caroline fu silită să răspundă „Da" — şi corăbiile i se scufundară: steaua îi apuse în aceeaşi secundă.

— *Et toi, Robert?* [2] întrebă Louis.

— Cînd o să ai prilejul, întreab-o pe ea, răspunse Robert cu tot calmul.

Caroline nu se uită la el, să vadă dacă roşise ori pălise; doar descoperi că e foarte tîrziu şi trebuie să plece acasă. Şi chiar plecă: de data asta nici măcar Robert nu izbuti s-o reţină

CAPITOLUL XXIV

Valea umbrelor morţii

Uneori viitorul pare a-şi vesti printr-un soi de gemete stinse încercările ce ni le pregăteşte, asemenea unei furtuni ameninţătoare dar încă depărtate şi care prin mlădierea şoaptelor vîntului, prin coloritul văzduhului,

[1] Dragul meu, Robert e tot ce există mai preţios pe lume; pe lîngă el, tot restul omenirii nu face doi bani. N-am dreptate, fetiţa mea? (Fr.)

[2] Tu ce crezi, Robert? (Fr.)

prin norii ciudat zdrențuiți își anunță furia ce va semăna epave nenumărate pe întinderile mării, ori va aduce cu sine ceața gălbuie a molimelor, inecînd albele insule din apus sub răsuflări otrăvitoare menite să îndolieze cu aripa neînduratoare a ciumei multe dintre zăbrelitele ferestre ale căminelor engleze. Alteori acest Viitor izbucnește pe neașteptate, ca și cum s-ar despica o stîncă deschizînd un mormînt de unde se înalță deodată trupul unui de multă vreme adormit. Atunci, înainte de a izbuti să-ți dai seama, te trezești față în față cu o nebănuită și lugubră Nenorocire drapată în lințoliu — un nou Lazăr.

Caroline Helstone se întoarse acasă de la Hollow's Cottage pe deplin sănătoasă, după cîte își închipuia. Cînd se trezi în dimineața următoare se simți apăsată de-o inexplicabilă oboseală; la micul dejun și la toate mesele din ziua aceea nu avu defel poftă de mîncare: cele mai gustoase mîncăruri i se păreau doar cenușă ori rumeguș.

„Oare oi fi bolnavă ?" se întrebă privindu-se în oglindă. Ochii îi luceau, pupilele îi erau dilatate, obrajii mai rumeni și mai plini ca de obicei. „Arăt bine; de ce n-oi fi putînd mînca ?"

Simți cum îi zvîcnesc vinele la tîmple; simți de asemenea că mintea îi lucrează cu stranie înfrigurare. Îi revenise curajul; sute de gînduri repezi și frînte, dar pline de strălucire, îi goneau prin minte învăluite necontenit în acea incandescență care îi învăpăia și obrajii ei.

Urmă apoi o noapte neliniștită, fierbinte, uscată și arsă de sete. Către dimineață, un vis cumplit o cuprinse ca în ghearele unui tigru; cînd se trezi, simțea și știa că e bolnavă.

De unde anume luase frigurile (căci friguri avea) n-ar fi putut spune. Probabil că în drumul parcurs în puterea nopții tîrzii pînă acasă, vreo adiere suavă, otrăvită, purtătoare de miasme, îi pătrunsese în plămîni și în vine, și dînd acolo de o altă febră izvorîtă din tulburarea sufletească, de-o sfîrșeală adusă de zbucium continuu și tristețe permanentă, ațîțase scînteia flăcării și lăsase în urma ei un foc cu vîlvătăi.

Părea totuși a fi un foc potolit. După două zile de arșiță și nopți agitate nu se mai vădi nici un alt simptom îngrijorător și nici unchiul ei, nici Fanny, nici doctorul, nici domnișoara Keeldar, cînd veni s-o vadă, nu-și mai făceau griji în legătură cu starea ei. Fiecare era încredințat că în cîteva zile avea să se facă bine.

Dar zilele trecură și — cu toate că nimeni nu socotea c-ar mai putea să întîrzie mult — însănătoșirea nu se ivea. Doamna Pryor o vizitase zilnic și într-o dimineață, cînd se întîmplă să fie în camera Carolinei, cam la două săptămîni după ce căzuse bolnavă, o privi cu multă atenție vreo cîteva minute, apoi îi luă mîna și o strînse de încheietură; pe urmă părăsi camera în tăcere și se duse în biroul domnului Helstone. Zăbovi acolo multă vreme — jumătate de dimineață. Reintorcîndu-se la tînăra ei prietenă bolnavă, își scoase șalul și boneta; rămase o vreme pe marginea patului, cu palmele împreunate, legănîndu-se domol înainte și înapoi, într-o atitudine și cu o mișcare ce-i erau obișnuite. În cele din urmă, spuse:

— Am trimis-o pe Fanny la Fieldhead să-mi aducă vreo cîteva lucruri ce-or să-mi fie necesare un scurt răstimp cît am să rămîn aici. Vreau să stau cu dumneata pînă ai să te simți mai bine. Unchiul dumitale a fost atît de drăguț și mi-a îngăduit: ai ceva împotrivă, Caroline ?

— Îmi pare rău că o să vă osteniți fără să fie neapărat nevoie. Nu mă simt prea rău, dar nu pot refuza categoric; are să fie atît de plăcut să știu că sînteți în casă, și din cînd în cînd să vă văd în cameră; dar nu trebuie să vă ocupați numai de mine, dragă doamnă Pryor. Fanny mă îngrijește foarte bine.

Aplecată asupra firavei și palidei bolnave, doamna Pryor îi aranja părul sub bonetă și îi ridica încetișor perna. În timp ce făcea treburile astea, Caroline zîmbi și înălță capul s-o sărute.

— Nu te doare nimic? Te simți puțin mai bine? întrebă cu glas domol și plin de interes doamna Pryor — devenită de bunăvoie soră de caritate — și se lăsă îmbrățișată.

— Mă simt aproape fericită.

— Vrei să bei ceva ? Ți-s buzele uscate. Și îi duse la gură paharul cu băutură răcoritoare. Ai mîncat ceva astăzi, Caroline ?

— Nu pot să mănînc.

— Dar în curînd are să-ți revină pofta de mîncare; *trebuie* să-ți revină. Vreau să spun că așa îl rog eu pe Dumnezeu să facă!

Întinzînd-o la loc pe pat, o cuprinse în brațe; și în acest timp, cu o mișcare care cu greu s-ar fi zis că e voită, o strînse lîngă inima sa și o ținu acolo cîteva clipe.

— Acum n-o să mai vreau să mă fac bine, ca să vă pot păstra mereu lîngă mine, zise Caroline.

Doamna Pryor nu zîmbi la auzul acestor cuvinte. Peste trăsăturile feței îi trecu un tremur cu care se luptă cîteva minute, ca să-l stăpînească. Nu peste mult, vorbi iarăși:

— Ești mai obișnuită cu Fanny decît cu mine. Îngrijirile mele ți se par cumva ciudate, obositoare?

— Nu; foarte firești și foarte alinătoare. Probabil că sînteți obișnuită să îngrijiți bolnavii, doamnă. Umblați atît de încet prin cameră, vorbiți atît de liniștit, mă atingeți cu atîta gingășie.

— Nu sînt îndemînatică la nimic, draga mea. De multe ori ai să vezi că sînt stîngace, dar niciodată neglijentă.

Și cu adevărat nu era neglijentă. Din ceasul acela, Fanny și Eliza nu mai avură ce căuta în odaia bolnavei devenită domeniul exclusiv al doamnei Pryor; ea făcea absolut tot ce era necesar; stătea acolo zi și noapte. Bolnava se împotrivi — ce-i drept, destul de slab, la început, și în scurtă vreme nu se mai împotrivi deloc; singurătatea și tristețea dispăruseră de lîngă patul ei, și în locul lor se instalară ocrotirea și mîngîierea. Bolnava și sora de caritate se îngemănară într-o minunată unitate. De obicei Carolinei îi displăcea profund să ceară sau să primească multă îngrijire; în împrejurări obișnuite, doamna Pryor nu avea nici deprinderea și nici darul de a îndeplini lucruri mărunte; dar acum toate se petreceau atît de simplu — atît de firesc, încît pacienta era tot atît de dornică să fie îngrijită, pe cît era și sora de caritate dornică să acorde îngrijiri; nici urma vreunui semn de oboseală la doamna Pryor nu venea să-i aducă aminte Carolinei că ar fi cazul să se neliniștească. De fapt nici nu erau de făcut lucruri prea grele; dar o angajată cu plată poate că le-ar fi socotit grele.

Bucurîndu-se de asemenea îngrijiri, era ciudat că bolnava nu se făcea bine. Totuși așa stăteau lucrurile: se topea ca orice morman de zăpadă la venirea dezghețului; se ofilea ca orice floare pe vreme de secetă. Domnișoara Keeldar, printre gîndurile căreia rareori se rătăcea și cel al morții, la început nu se temuse deloc de soarta prietenei; dar văzînd-o, atunci cînd venea s-o viziteze, cum se schimbă și cum se topește, panica i se strecură în suflet. Se duse la domnul Helstone și îi vorbi cu atîta energie, încît parohul se văzu silit, chiar dacă în ciuda voinței sale, să admită ideea că nepoata ar putea să sufere de ceva mai grav decît o simplă migrenă; iar cînd doamna Pryor veni și îl rugă frumos să aducă un doctor, i se răspunse că dacă îi făcea plăcere n-are decît să cheme și doi. Veni numai unul, dar acesta unul era un fel de oracol; rosti niște cuvinte misterioase a căror taină doar viitorul avea s-o dezlege, scrise cîteva rețete, dădu unele indicații — totul pe un ton de strivitoare autoritate — băgă banii în buzunar și se duse. Probabil știa destul de bine că nu poate fi de nici un folos, dar nu-i făcea plăcere s-o spună deschis.

Totuși, printre vecini nu se aflase că ar fi vorba despre o boală serioasă. La Hollow's Cottage se credea doar că răcise foarte rău, dat fiind că așa îi comunicase Hortensei printr-un bilet; așa că mademoiselle se mulțumise să-i trimită două borcane cu gem de coacăze, o rețetă pentru o infuzie și cîteva sfaturi așternute pe hîrtie.

Cînd află că chemaseră doctorul, doamna Yorke rîse batjocoritor pe seama nazurilor ipohondrice ale celor bogați și trîndavi, care, afirma dînsa, neavînd altceva la ce se gîndi în afară de propria lor persoană, trimit numaidecît după medic chiar și dacă îi doare puțin degetul cel mic.

„Bogații și trîndavii", reprezentați prin persoana Carolinei, se scufundau între timp cu mare iuțeală într-o stare de apatie al cărei progres rapid îi nedumerea adînc pe toți cei care îi erau martori, cu excepția unuia singur; căci acel unul singur se gîndea cu cîtă ușurință un edificiu subminat se poate prăbuși dintr-o dată în completă ruină.

Bolnavii au uneori ciudățenii ce nu pot fi înțelese de cei care îi îngrijesc, iar Caroline avea una ce nu putea fi înțeleasă, la început, nici măcar de duioasa ei soră de caritate. Într-o anume zi din săptămînă, la un anume ceas — fie că se simțea mai rău ori se simțea mai bine — cerea să fie ridicată și îmbrăcată și să i se îngăduie să stea în fotoliul ei, lîngă fereastră. În starea asta rămînea pînă după ora amiezii; oricîtă epuizare și slăbiciune ar fi trădat aspectul ei palid, respingea blînd îndemnurile la

odihnă pînă cînd orologiul bisericii nu vestea ceasul amiezii ; de îndată ce se auzeau cele douăsprezece bătăi, redevenea supusă și se întindea cuminte în pat. Pe urmă, de cele mai multe ori, își înfunda adînc fața în pernă și strîngea păturile în jurul trupului, ca și cum ar fi încercat să se apere de lume și de soare, care o oboseau ; nu o singură dată, pe cînd stătea astfel, un tremur ușor scutura patul de suferință și un hohot slab de plîns spărgea tăcerea din jur. Lucrurile acestea nu scăpau doamnei Pryor.

Într-o marți de dimineață, ca de obicei, ceruse îngăduința să se scoale și acum, îmbrăcată în capotul ei alb, ședea în fotoliu puțin înclinată în față, uitîndu-se atentă și răbdătoare printre zăbrele. Doamna Pryor se afla puțin mai în spatele ei, și s-ar fi zis că e ocupată cu împletitul, dar în realitate o supraveghea. O schimbare se petrecu pe chipul palid și îndurerat și îi însufleți melancolia ; o sclipire apăru în ochii triști, redîndu-le luciul ; se ridică pe jumătate și privi afară cu încordare. Doamna Pryor veni încet lîngă ea și i se uită peste umăr. De la fereastra aceea se vedea curtea bisericii, dincolo de ea drumul, iar pe drum, mergînd în trap întins, apăru un călăreț. Silueta aceea nu era prea depărtată ca să nu poată fi recunoscută ; doamna Pryor avea privire ageră și îl cunoștea pe domnul Moore. Chiar în clipa cînd o ridicătură de pămînt îl ascunse vederii, orologiul sună ceasurile douăsprezece.

— Pot să mă întind la loc în pat ? întrebă Caroline.

Sora de caritate o ajută să se vîre în pat ; după ce o înveli și trase perdeaua, rămase în apropiere, să asculte. Micuța sofa se cutremură și hohotul stăpînit se auzi limpede. O contracție ca de adîncă durere schimbă trăsăturile doamnei Pryor ; începu să-și frîngă mîinile ; un geamăt îi porni stins de pe buze. Acum își aduse aminte că marțea era zi de tîrg la Whinbury ; domnul Moore trebuia să treacă neapărat pe acolo, în drum spre tîrg, cu puțin înaintea amiezii.

Caroline purta în permanență legată pe după gît o panglică subțire de mătase de care atîrna un breloc. Doamna Pryor zărise scînteierea acelui medalion de aur, dar nu-l putuse cerceta mai de aproape. Bolnava nu se despărțea niciodată de el ; cînd era îmbrăcată îl ascundea în sîn ; dacă stătea în pat, îl ținea totdeauna în mînă. În după-amiaza aceea de marți, picoteala fugară — mai mult letargie decît somn — care uneori făcea ca zilele prea lungi să treacă mai repede, o toropise cu totul pe bolnavă ; era o zi de arșiță ; răsucindu-se în neastîmpărul pricinuit de febră, dăduse păturile puțin la o parte ; doamna Pryor se aplecă să le aranjeze mai bine ; mîna mică și străvezie așezată fără vlagă pe pieptul fetei bolnave ținea ca de obicei între degete comoara păstrată cu atîta grijă ; iar degetele acelea a căror slăbiciune îți făcea rău stăteau acum destinse în somn. Doamna Pryor trase ușurel panglica și scoase la iveală un mic medalion — un lucru modest, așa cum putea fi la îndemîna unei biete punguțe ; sub cristalul ce acoperea una din fețe se vedea un cîrlionț de păr negru — prea scurt și prea aspru ca să poată proveni de pe capul unei femei.

O mișcare agitată smuci legătura de mătase ; bolnava tresări din somn și se deșteptă. La trezire de obicei gîndurile îi erau cam împrăștiate ; privirile de cele mai multe ori rătăcite. Ridicîndu-se pe jumătate, ca stăpînită de groază, exclamă :

— Nu, Robert, nu mi-l lua ! Nu ! Este ultima mea mîngîiere — lasă-mă să-l păstrez. Nu spun niciodată al cui păr este și n-o arăt niciodată nimănui.

Doamna Pryor și dispăruse dincolo de perdea ; lăsată mult pe spate într-un fotoliu mare de lîngă pat, nu putea fi văzută. Caroline privi zăpăcită prin cameră și crezu că nu mai e nimeni. În vreme ce gîndurile rătăcite i se reîntorceau în minte, fiecare strîngîndu-și aripile firave pe țărmul acela jalnic, ca niște biete păsărele sleite de puteri — văzînd golul din jur și percepînd tăcerea deplină, se crezu singură. Încă nu își revenise ; poate că sănătoasa stăpînire de sine și autocontrolul nici n-aveau să-i mai fie vreodată la-ndemînă ; poate că lumea aceea în care viețuiesc cei tari și norocoși îi și fugise pentru vecie de sub picioare ; așa, cel puțin, i se părea ei deseori. Cît fusese sănătoasă n-avusese niciodată obiceiul de a gîndi cu glas tare ; dar acum nici nu-și dădu seama cînd cuvintele începură să-i zboare de pe buze.

„Vai ! *Vreau* să-l mai văd o dată înainte ca totul să se sfîrșească. Cerul *ar putea* să-mi acorde această favoare !“

strigă. „Doamne, hărăzește-mi o asemenea alinare înainte de clipa morții !“ se auzi mai departe umila-i rugă.

„Dar pînă nu mor el n-are să afle că sînt bolnavă ; și-are să vină abia după ce au să mă pună în coșciug fără simțire, rece și țeapănă.“

„Ce-are să simtă atunci sufletul meu eliberat ? Oare poate vedea și poate să știe ce se întîmplă cu țărna ? Pot spiritele, prin vreun mijloc oarecare, să ia legătura cu carnea însuflețită ? Morții se mai pot oare întoarce vreodată la cei pe care îi părăsesc ? Se pot întruchipa in elemente ? Va putea vîntul, apa, focul să-mi deschidă o cale către Moore ?“

„Să n-aibă oare nici un înțeles faptul că vîntul șoptește uneori aproape cu glas omenesc — cîntă așa cum l-am auzit eu în vremea din urmă cîntînd în toiul nopții — sau șuieră pe lîngă fereastră hohotind ca pentru dureri ce se pregătesc să vină ? Atunci, oare, nimic nu-l mînă din urmă — nimic nu-l însuflețește ?“

„Dar nu se poate, într-o noapte aproape că mi-a vorbit cu cuvinte ; spunea o poveste pe care chiar aș fi putut s-o aștern pe hîrtie, numai că eram înspăimîntată și n-am avut curaj să mă duc să caut creion și hîrtie în lumina aceea puțină a lumînării.“

„Ce este electricitatea aceea despre care se vorbește atîta, ale cărei schimbări fac să ne simțim bine sau să fim bolnavi ; a cărei lipsă sau abundență excesivă sînt distrugătoare, al cărei echilibru sănătos readuce viața ? Ce sînt toate înrîuririle ce se revarsă asupra noastră din atmosferă, care se joacă într-una pe nervii noștri ca degetele mîinii pe coardele întinse, făcînd să răsune cînd o notă veselă și cînd un vaier — acum un clocot de bucurie, și îndată după aceea cel mai trist dintre ritmuri ?“

„*Unde* se află lumea cealaltă ? În *ce* va consta viața cealaltă ? De ce întreb ? N-am oare pricini să cred că în prea mare grabă se apropie pentru mine ceasul acela cînd vălul va fi ridicat de pe toate tainele ? Nu știu oare că Marea Taină stă gata să se abată prea timpuriu asupra mea ? Spirite nemărginit ! în a cărui bunătate mă încred ; pe care socotindu-te părintele meu, te-am implorat zi și noapte încă din fragedă copilărie — aibi milă de neputincioasa creație a mîinilor tale ! Susține-mă în încercarea

asta de care mi-e teamă și căreia trebuie să mă supun. Hărăzește-mi putere ! Hărăzește-mi răbdare ! Hărăzește-mi — vai ! *hărăzește-mi* CREDINȚĂ !“

Căzu îndărăt pe pernă. Doamna Pryor izbuti să se strecoare neauzită afară din cameră ; se reîntoarse puțin mai tîrziu, în aparență la fel de liniștită ca și cînd n-ar fi auzit acel straniu monolog.

A doua zi veniră mai mulți vizitatori. Se răspîndise vestea că domnișoarei Helstone îi e tot mai rău. Domnul Hall și sora sa Margaret se înfățișară ; după ce zăboviră vreme în camera bolnavei, amîndoi ieșiră de acolo plîngînd ; o găsiseră pe bolnavă mult mai rău decît s-ar fi așteptat. Veni și Hortense Moore. Caroline păru încurajată de prezența ei ; o asigură, zîmbind, că nu era vorba de o boală primejdioasă ; îi vorbi cu glas stins, dar vesel. Și cît a rămas domnișoara Moore acolo, însuflețirea a făcut să i se urce sîngele în obraji — arăta mai bine.

— Ce face domnul Robert ? o întrebă doamna Pryor în vreme ce Hortense se pregătea să plece.

— Se simțea foarte bine cînd a plecat.

— A plecat ? ! Nu e acasă ?

Atunci i se explică doamnei Pryor că unele informații primite de poliție cu privire la răzvrătiții pe care îi urmărea făcuseră necesară plecarea lui în dimineața aceea la Birmingham, unde probabil urma să rămînă vreo două săptămîni.

— Dînsul știe că domnișoara Helstone e foarte bolnavă ?

— Nu, da' de unde ! Credea și el, ca și mine, că e vorba doar de-o răceală mai zdravănă.

După această vizită, doamna Pryor avu grijă să nu se apropie de patul Carolinei vreme de mai bine de o oră ; o auzea că plînge și n-avea destulă tărie ca să-i vadă lacrimile.

Înspre seară, îi aduse niște ceai. Caroline deschise ochii după un moment de toropeală și îndreptă către sora ei de caritate o privire din care se vedea că n-o recunoaște. Dar spuse :

— În dimineața asta de vară, pe cînd stăteam la fereastra din biroul administrației, am simțit cum dinspre crîng vine pînă la mine mireasma caprifoiului.

Asemenea cuvinte ciudate, pornite de pe buze palide, străpung inima ascultătorului mai dureros decît oțelul. În cărți poate că sună romantic ; dar în viața adevărată sînt o tortură cumplită.

— Draga mea, mă recunoști ? întrebă doamna Pryor.

— Mă dusesem acolo să-l chem pe Robert la micul dejun ; și-am fost cu el prin grădină ; el m-a chemat ; o rouă bogată a înviorat florile ; și piersicile încep să se coacă.

— Draga mea ! Draga mea ! se jeluia mereu sora de caritate.

— Credeam că e ziuă — mult după răsăritul soarelui ; se pare că-i întuneric — a răsărit luna ?

Luna nu răsărise de mult, dar acum se uita la ea rotundă și galeșă ; plutind pe întinderile albastre fără nici o pată de nor, o privea liniștită.

— Atunci nu e dimineață ? Nu sînt la vilă ? Cine e aici ? Văd pe cineva lîngă patul meu.

— Eu sînt — prietena ta — cea care te îngrijește — sînt... Sprijină-ți capul pe umărul meu — fă o sforțare și trezește-te. Apoi doamna Pryor rosti cu glas mai slab : Îndură-te, Dumnezeule ! Dă-i *ei* viață și *mie* putere ! Trimite-mi curaj — învață-mă ce să spun !

Cîteva minute se scurseră în liniște. Bolnava stătea tăcută și inertă în brațele tremurătoare — sprijinită pe pieptul zbuciumat al surorii de caritate. În cele din urmă Caroline șopti :

— Mă simt mai bine acum, mult mai bine — și știu unde sînt : aici, lîngă mine, e doamna Pryor; visam, și cînd mă trezesc din vis am obiceiul să vorbesc : bolnavii fac deseori așa. Cît de tare vă bate inima, doamnă ! Nu vă speriați.

— Nu sînt speriată, fetița mea ; doar o mică neliniște care o să treacă. Ți-am adus puțin ceai, Cary, făcut chiar de unchiul tău. Știi și tu cum spune el : că nici o gospodină nu e în stare să facă ceai așa de bun cum e cel pregătit de mîna lui. Hai, gustă-l. E îngrijorat cînd află cît de puțin mănînci ; tare s-ar bucura dacă ar ști că ai mai multă poftă de mîncare !

— Mi-e sete : vreau să beau ceva. Și bău cu înfrigurare. Apoi întrebă : Cît e ceasul, doamnă ?

— E trecut de nouă.

— Nu-i mai mult ? Vai ! Mai am încă o noapte lungă înaintea mea ; dar ceaiul mi-a dat puteri. Am să mă ridic în capul oaselor.

Doamna Pryor o ridică și îi potrivi pernele.

— Mulțumesc lui Dumnezeu ! Nu sînt totdeauna așa de slabă, bolnavă și neputincioasă. M-am simțit rău toată după-amiaza, de cînd a plecat Hortense ; poate că noaptea o să mă simt mai bine. E-o noapte frumoasă, nu-i așa ? Luna strălucește în toată splendoarea.

— Foarte frumoasă — o minunată noapte de vară. Clopotnița sticlește albă aproape ca argintul.

— Și curtea bisericii pare liniștită.

— Da. Și grădina la fel. Roua strălucește pe frunze.

— Oare printre morminte se văd multe buruieni și urzici înalte, sau arată îngrijite, cu brazde de iarbă și flori ?

— Pe unele movile de pămînt văd flori cu petalele strînse strălucind ca perlele. Thomas a tuns ștevia și iarba prea crescută și a curățat locul.

— Totdeauna am ținut să se facă treaba asta ; cînd vezi locul bine îngrijit, parcă te unge la inimă. Și mai că aș zice : înăuntrul bisericii, în clipa asta, lumina lunii trebuie să strălucească la fel de frumos ca și în cameră la mine. Pe fereastra dinspre răsărit trebuie să se reverse din plin asupra pietrei funerare a familiei Helstone. Închid ochii și parcă văd epitaful bietului meu tată scris cu litere negre pe marmura albă. Iar sub el e loc destul și pentru alte inscripții.

— Azi-dimineață a venit William Farren să vadă de florile tale ; îi era teamă că tu n-ai să te poți ocupa de ele și au să sufere din pricină că sînt lăsate în părăsire. A luat cu el acasă două dintre plantele tale favorite, ca să le îngrijească așa cum știe el.

— Dacă ar fi să fac un testament, lui William i-aș lăsa toate plantele mele ; prietenei mele Shirley i-aș lăsa medalioanele și alte fleacuri ce-mi aparțin — în afară de unul singur, acela nu trebuie să-mi fie luat de la gît — iar dumneavoastră, doamnă, cărțile. Apoi, după o pauză, adăugă : Doamnă Pryor, simt că aș dori din toată inima ceva.

— Ce anume, Caroline ?

— Știți că pentru mine e totdeauna o adevărată desfătare să vă aud cîntînd ; fiți bună și cîntați chiar acum un imn, cîntați imnul acela care începe cu :

Our God, our help in ages past, —
Our hope for years to come ;
Our shelter from the stormy blast ;
Our refuge, haven, home ! [1]

Și doamna Pryor se supuse de îndată.

Nu era de mirare că domnișoarei Helstone îi plăcea atît de mult s-o asculte cîntînd ; chiar și cînd vorbea, glasul îi era dulce și curat ca sunetul argintului ; în cîntec, răsuna aproape divin. Nici fluierul și nici cimpoiul n-ar fi putut intona note mai limpezi. Dar tonul rămînea ceva neînsemnat în comparație cu emoția ce răzbătea în glas : o vibrație nespus de gingașă revărsată dintr-o inimă simțitoare.

Auzind acele dulci acorduri, slujnicele ieșiră din bucătărie și se strecurară la picioarele scării ca să asculte ; pînă și bătrînul Helstone, pe cînd se plimba prin grădină cugetînd asupra firii slabe și nestatornice a femeii, se opri pe cărare ca să poată prinde mai bine acea jalnică melodie. Cum de se întîmpla să-i aducă aminte de răposata sa nevastă pe care o uitase, n-ar fi putut spune ; nici din ce pricină îl îndemna să fie mai preocupat decît fusese pînă atunci de adolescența pe cale de încheiere a Carolinei. Se bucură cînd își aduse aminte că îi făgăduise lui Wynne, magistratul, să-i facă o vizită în seara aceea. Tristețea și gîndurile întunecate nu le putuse suferi niciodată ; de cîte ori simțea că îl amenință, găsea un mijloc pentru a le alunga cît mai repede. Și pe cînd pășea peste pajiști, imnul îl însoțea auzindu-se din ce în ce mai stins ; grăbi pașii totdeauna destul de repezi, ca să-l poată lăsa cu totul în urmă.

Thy word commands our flesh to dust —
Return, ye sons of men ;
All nations rose from earth at first,
And turn to earth again.

[1] O, Dumnezeule, sprijin al nostru în veacuri trecute, — / Nădejdea noastră în anii ce vor să vină : / Adăpost al nostru împotriva înverșunărilor furtunii ; / Scăparea, limanul și vatra noastră !

A thousand ages in Thy sight
Are like an evening gone ;
Short as the watch that ends the night,
Before the rising sun.

Time, like an ever-rolling stream,
Bears all its sons away ;
They fly, forgotten, as a dream
Dies at the opening day.

Like flowery fields, the nations stand,
Fresh in the morning light ;
The flowers beneath the mower's hand
Lie withering ere 'tis night.

Our God, our help in ages past, —
Our hope for years to come ;
Be Thou our guard while troubles last, —
O Father, be our home ! [1]

— Acum cîntați un cîntec — un cîntec scoțian, o rugă Caroline cînd se sfîrși imnul. Cîntați *Ye banks and braes o'bonny Doon* [2].

Din nou doamna Pryor se supuse, ori încercă să se supună. La sfîrșitul primei strofe se opri ; îi era cu neputință să mai continue ; inima îi era atît de plină de emoții, încît simțămintele ei se revărsaseră.

— Plîngeți din pricina sentimentalismului adînc al melodiei ; veniți lîngă mine și am să vă liniștesc, îi spuse Caroline cu glas încărcat de milă.

[1] Porunca ta încredințează carnea noastră țărînii — / Întoarceți-vă, fii ai neamului omenesc ; / Toate semințiile din țărînă s-au ridicat mai întîi, / Și-apoi tot în țărînă se întorc. // În fața ta o mie de ani / Sînt ca o seară care a trecut ; / Scurtă ca veghea ce încheie noaptea / Înainte de răsăritul soarelui. // Ca un șuvoi de ape ce nu cunosc odihna, timpul / Își ia cu sine și își duce toți fiii ; / Iar ei zboară, uitați, cum un vis / Moare în faptul zilei. // Ca niște cîmpii înflorite stau semințiile, / Falnice în lumina dimineții ; / Căzute sub mîna cosașului / Se vor veșteji ele mai înainte de căderea nopții. // O, Dumnezeule, sprijin al nostru în veacuri trecute, — /Nădejdea noastră în anii ce vor să vină ; / Fii-ne ocrotitor în vremuri de restriște, — / O, tată, fii-ne vatră a noastră.

[2] Voi, maluri și lunci ale mîndrului Doon (rîu în Scoția).

Doamna Pryor veni; se așeză pe marginea patului bolnavei și lăsă brațele acelea fără vlagă să se încolăcească în jurul ei.

— Dumneavoastră de multe ori mă alinați pe mine, lăsați-mă să vă alin și eu pe dumneavoastră, șopti fata sărutînd-o pe obraz. Fiindcă sper, adăugă de îndată, că nu din pricina mea plîngeți.

De data asta nu veni nici un răspuns.

— Credeți că n-am să mă mai fac bine? Nu mă simt foarte bolnavă — doar slăbită.

— Dar mintea, Caroline, mintea ta e în adîncă suferință; inima ți-e aproape strivită — ai fost atît de mult neglijată, de atîtea ori respinsă, lăsată să te scalzi în nefericire!

— Cred că mîhnirea este, și a fost totdeauna cea mai rea boală de care am suferit eu. Cîteodată îmi trece prin minte că de s-ar întîmpla ca o mare fericire să se abată asupra mea, încă aș mai putea să revin la viață.

— Ai vrea să trăiești?

— N-am nici o țintă în viață.

— Mă iubești, Caroline?

— Foarte mult și foarte sincer, uneori mai mult decît pot spune cuvintele. Chiar acum parcă simt că aproape aș fi în stare să-mi contopesc inima cu a dumneavoastră.

— Mă întorc numaidecît, draga mea, spuse doamna Pryor în vreme ce o culca pe Caroline înapoi pe perne.

O lăsă acolo și se strecură pînă la ușă, întoarse încet cheia în broască, verifică să vadă dacă se încuiase, apoi reveni lîngă pat. Se aplecă asupra bolnavei. Trase perdeaua mai la o parte ca să îngăduie razelor lunii să pătrundă în voie. O cerceta pe fată cu priviri arzătoare. Apoi spuse, vorbind repede și cu glas schimbat:

— Atunci, dacă mă iubești, dacă ți se pare că — pentru a folosi chiar cuvintele tale — „ai putea să-ți contopești inima cu a mea", n-are să fie nici surpriză neplăcută și nici durere pentru tine să afli că inima *aceea* este izvorul de la care s-a împlinit inima ta: că din vinele *mele* a izvorît șuvoiul ce curge în vinele *tale;* că ești a *mea* — fiica mea — propriul meu copil.

— Doamnă Pryor...

— Propriul meu copil!

— Asta înseamnă.. vreți să spuneți... că m-ați înfiat?

— Vreau să spun că de nu ți-am dăruit nimic altceva, ți-am dăruit viața; că te-am purtat în pîntec — și te-am alăptat; că sînt cu adevărat mamă; nici o altă femeie din lume nu poate năzui către titlul ăsta — fiindcă e *al meu.*

— Dar doamna James Helstone... dar nevasta tatălui meu, pe care nu-mi aduc aminte s-o fi văzut vreodată... ea e mama mea!

— Da — *este* mama ta; James Helstone a fost bărbatul *meu.* Îți spun că ești *a mea.* Am dovedit-o. Mi-am închipuit că poate ești în întregime numai a lui, ceea ce ar fi însemnat pentru mine o crudă soartă; dar văd că *nu-i* așa. Dumnezeu mi-a îngăduit ca să fiu părinte al cugetului copilei mele — mie îmi aparține — e bunul meu — dreptul *meu.* Trăsăturile tale sînt ale lui James. Avea un chip tare frumos cînd era tînăr și încă nepervertit de greșeli. Tata, draga mea, ți-a dăruit ochii ăștia albaștri și părul castaniu și mătăsos; el ți-a dăruit ovalul feței și trăsăturile ei armonioase; înfățișarea exterioară, de la *el* o ai; dar sufletul și mintea sînt ale *mele;* răsadul lor de la *mine* l-ai primit și au crescut în chip fericit, s-au dezvoltat pînă la cea mai aleasă ținută. Îmi stimez și îmi accept copila tot atît de mult cît o iubesc din adîncul inimii.

— Oare să fie adevărat ce aud? Nu cumva e un vis?

— Aș dori ca tot atît de adevărat să fie că vlaga și culorile sănătății au să-ți înflorească din nou în obraji.

— Propria mea mamă! Să fie ea o ființă pe care s-o pot iubi tot atît de adînc cum vă iubesc pe dumneavoastră? Îndeobște oamenii nu prea o îndrăgeau, așa am fost lăsată să înțeleg.

— Ți-au spus ei treaba asta? Bine, uite, acum mama ta îți spune că, neavînd darul de a plăcea oamenilor în general, nu-i pasă de încuviințările și aprobarea lor; toate gîndurile îi sînt acum adunate asupra copilei sale. Copila aceasta o primește, ori o respinge?

— Dar dacă *ești* într-adevăr mama mea, pentru mine lumea se schimbă cu totul. Sigur că pot să trăiesc — aș dori să mă fac bine...

— *Trebuie* să te faci bine. De la sînul meu ai primit viață și putere cînd erai o mogîldeață micuță și bălaie peste ai cărui ochi albaștri obișnuiam să vărs lacrimi, temîndu-mă să nu recunosc în însăși frumusețea ta semnele acelor trăsături ce-mi pătrunseseră în piept ca un

pumnal şi îmi străpunseseră sufletul ca o spadă. Fetiţa mea! Îndelungă vreme am fost despărţite; dar acum m-am întors să-ţi dăruiesc din nou dragostea mea.

O strînse la pieptul ei; o cuprinse în braţe şi o legănă duios, ca şi cum ar fi încercat să adoarmă un prunc.

— Mamă! Mămica mea!

Odrasla se cuibări lîngă mama; mama, simţindu-i dragostea şi auzindu-i chemarea, o strînse şi mai cu putere la piept. O acoperi cu sărutări înăbuşite; şi-i murmura cuvinte dragi, aşa cum îşi dezmiardă şi turturica puii.

Şi multă vreme acolo în odaie se înstăpîni liniştea.

— Dar unchiul ştie?

— Unchiu-tău ştie; i-am spus încă din prima zi cînd am venit să stau cu tine.

— Şi m-ai recunoscut cînd ne-am întîlnit prima oară la Fieldhead?

— Cum s-ar fi putut altfel? Cînd au fost anunţaţi domnul şi domnişoara Helstone, am ştiut că o să-mi văd fiica.

— Prin urmare asta te-a tulburat; am văzut numaidecît că eşti emoţionată.

— N-ai văzut nimic, Caroline; ştiu să-mi tăinuiesc simţămintele. Niciodată n-o să-ţi poţi da tu seama ce veacuri de senzaţii stranii am trăit în cele două minute care s-au scurs între clipa cînd ţi s-a pronunţat numele şi clipa cînd ai apărut pe uşă. N-ai să poţi afla niciodată cît m-au izbit înfăţişarea, expresia, umbletul tău.

— De ce? Ai fost dezamăgită?

— Cum o fi arătînd? mă întrebasem mereu. Iar cînd am văzut cum arăţi, era cît pe-aci să cad din picioare.

— Mamă, dar de ce?

— Faţă în faţă cu tine tremuram ca frunza. Îmi spuneam: „Niciodată n-are să fie a mea; niciodată n-are să mă cunoască".

— Dar n-am spus şi n-am făcut nimic deosebit. Eram doar puţin cam intimidată la gîndul că am să fiu prezentată unor străini, atît şi nimic mai mult.

— Mi-am dat curînd seama că eşti intimidată; şi asta a fost primul lucru liniştitor pentru mine. Dacă ai fi arătat ca o ţărăncuţă, necioplită, stîngace, aş fi fost mulţumită.

— Nu mai înţeleg nimic.

— Aveam toate motivele să mă tem de o înfăţişare fără cusur, să nu mă încred într-o purtare cordială şi degajată, să tremur de frică în faţa distincţiei, graţiei şi curteniei. Pe vremea cînd eram singuratică, nefericită, tînără şi neştiutoare — o guvernantă frîntă de trudă, zdrobită de muncă fără satisfacţii, gata să mă prăbuşesc înainte de vreme — frumuseţea şi curtenia mi-au ieşit în cale. Şi pe acestea, Caroline, atunci cînd mi-au zîmbit le-am luat drept îngeri coborîţi pe pămînt! Le-am urmat pînă în casa unde sălăşluiau, iar după ce fără nici o rezervă mi-am depus în mîinile lor orice nădejde de fericire în viitor, am fost sortită să fiu martora unor transformări petrecute chiar în sînul căminului meu: să văd cum masca albă este dată la o parte, să văd cum travestiul strălucitor e lăsat să cadă, iar în faţa mea rămîne... Of, Dumnezeule! *Cît* am suferit! Se prăbuşi pe perne. *Cît* am suferit! Nimeni nu vedea — nimeni nu ştia; de nicăieri nu venea un gest de compătimire — un semn de izbăvire — o licărire de nădejde în îndreptare!

— Linişteşte-te, mamă; acum toate au trecut.

— Au trecut şi nu fără folos. M-am străduit să urmez cuvîntul Domnului şi să-mi păstrez răbdarea; el mi-a fost sprijin în zilele durerii. Eram înnebunită de spaimă — am fost chinuită; prin multe şi grele încercări mi-a condus paşii pînă la o mîntuire ce mi s-a arătat în vremea din urmă. Teama mă chinuia — şi el mi-a alungat-o, hărăzindu-mi în locul ei această dragoste deplină... Dar, Caroline...

Aşa îşi chemă copila, după o pauză.

— Da, mamă.

— Îţi cer ca atunci cînd vei revedea pentru prima oară mormîntul tatălui tău, să respecţi numele dăltuit acolo în piatră. Ţie nu ţi-a făcut decît bine. Ţie ţi-a închinat toată comoara lui de frumuseţi; fără să-i adauge cîndva vreun negru păcat. Tot ce ai primit *tu* de la el este minunat. Îi datorezi recunoştinţă. Încheierea socotelilor noastre comune las-o doar în seama lui şi a mea. Să nu te amesteci; Dumnezeu este cel chemat să facă dreptate. Legile acestei lumi niciodată nu ne pot sta aproape — niciodată! Cînd a fost vorba să mă apere, s-au dovedit neputincioase ca un fir de trestie putredă! — incapabile

ca o bîlbîială de idiot cînd a fost vorba să-l îndrume pe el! Așa cum ai spus și tu, acum toate au trecut; între noi doi se află mormîntul. Acolo doarme — în cimitirul de-aici! Și țărînii lui îi spun în seara asta ceea ce n-am spus încă niciodată pînă acum: „James, dormi în pace! Uite, cumplita datorie față de mine îți este iertată! Privește, cu propria-mi mînă șterg lungul și întunecatul pomelnic! James, copilul tău ispășește: această ființă plină de viață — întru totul asemănătoare ție la chip — această făptură cu trăsăturile tale nealterate — acest dar neprețuit pe care mi l-ai făcut s-a cuibărit cu dragoste la inima mea și cu glas fierbinte m-a numit «mamă»". Bărbate al meu, iertat să fii!

— Draga mea mamă, bine ai făcut! Oare duhul tatii te poate auzi? Se simte oare mai alinat dacă află că încă îl iubim?

— Eu nu despre iubire am pomenit, ci despre iertare. Păstrează în minte adevărul, copila mea — n-am pomenit despre dragoste! Și de va fi ca în pragul veșniciei să se afle de față și să mă vadă trecîndu-l, tot vorbele astea le voi avea în cuget.

— Vai, mamă, cît trebuie să fi suferit!

— Ei, copila mea! Inima omenească *poate* să sufere. Ea este în stare să cuprindă mai multe lacrimi decît apele oceanului. Niciodată nu știm cît de adîncă și cît de nesfîrșită este această inimă, pînă ce nenorocirea nu începe a-și dezlega baierile norilor ca s-o umple cu potopul întunericului.

— Mamă, dă-le pe toate uitării!

— Uitării! rosti însoțindu-și exclamația cu cel mai straniu surîs fantomatic. Polul Nord va da năvală către cel de Sud, peninsulele Europei se vor muta în golfurile Australiei — iar eu tot nu voi fi uitat.

— Taci, mamă! Odihnește-te! Liniștește-te!

Și copila începu să-și legene mama, așa precum mama își legănase mai înainte copila. În cele din urmă, doamna Pryor izbucni în plîns; iar după ce plînse se mai potoli. Se reîntoarse la îngrijirile duioase a căror desfășurare frămîntarea o curmase pentru o vreme. Își așeză fiica pe pat, îi netezi perna și îi întinse cearceafurile. Îi potrivi părul moale cu buclele răvășite, iar fruntea umedă i-o răcori cu o licoare proaspătă și înmiresmată.

— Mamă, spune-le să aducă o lumînare, să te pot vedea; și roagă-l pe unchiul să mai treacă din cînd în cînd și pe-aici prin cameră; vreau să-l aud cum îmi spune că sînt fiica ta. Și, mămico, să-ți iei cina aici; să nu mă lași singură nici o clipă în noaptea asta.

— Vai, Caroline, ce bine că ești atît de drăguță! Spune — du-te, și am să mă duc; vino — și am să vin; fă cutare lucru, și am să-l fac. La fel ca și anumite trăsături, ai moștenit anumite gesturi. „Mămico" am să aud totdeauna înainte de a-mi cere ceva: o cerere de-a ta, rostită totuși cu glas duios, mulțumesc lui Dumnezeu! Da, adăugă ca în șoaptă abia auzită, și el a vorbit cu glas duios, odată — ca un flaut care răspîndește note drăgăstoase; iar apoi, cînd nu mai era nimeni de față să audă, a făcut să răsune dezacorduri ce sfîșiau nervii și-ți înghețau sîngele în vine — sunete în stare să te scoată din minți.

— Mi se pare atît de firesc, mămico, să-ți cer ba cutare, ba cutare lucru; n-o să am nevoie decît de tine să-mi stai aproape și numai tu să faci cîte ceva pentru mine. Dar nu-mi îngădui să devin obositoare; oprește-mă dacă vezi că întrec măsura.

— Nu trebuie să te bizui pe mine ca să te opresc; supraveghează-te tu singură. Sînt destul de puțin înzestrată cu curaj moral; lipsa acestuia este osînda mea. Din pricina asta am ajuns o mamă denaturată — asta m-a ținut departe de copilul meu în timpul celor zece ani scurși de cînd, după moartea tatălui tău, aș fi avut posibilitatea să te recapăt; asta mi-a paralizat mai întîi brațele și a făcut ca fetița pe care aș fi putut s-o mai păstrez un timp lîngă mine, să fie smulsă prea devreme din îmbrățișarea acestor brațe.

— Cum s-a întîmplat, mămico?

— Te-am lăsat să pleci cînd erai un biet copilaș, fiindcă erai frumoasă și eu mă îngrozeam de frumusețea ta; o socoteam stigmatul perversiunii. Cînd aveai opt ani mi-au trimis portretul tău, iar portretul ăsta mi-a întărit temerile. Dacă mi-ar fi înfățișat un copil de la țară ars de soare — un copil oarecare, greoi și necioplit — numaidecît m-aș fi zbătut să te recapăt; dar acolo, sub hîrtia albă de mătase, am văzut înmugurind gingășia unei flori aristocratice — „micuța lady" se putea citi în fiece trăsătură. De prea puțină vreme izbutisem

cu greu să mă tîrăsc de sub jugul unui preafin gentleman — ca o evadată, rănită, zdrobită, paralizată, ajunsă în pragul morții — pentru a mai avea curajul să înfrunt pe reprezentanta lui încă și mai fină, ca o adevărată zînă. Dulcea domnișoară încîntătoare mă umpluse de spaimă; aerul ei de eleganță înnăscută îmi înghețase și măduva în oase. În viața mea nu avusesem prilej să întîlnesc sinceritatea, modestia și bunătatea ca însușiri ale frumuseții. O înfățișare atît de maiestuoasă și fermecătoare, căutam să mă conving singură, nu poate ascunde decît o minte pervertită și crudă. Și nu aveam încredere în puterea educației de a îndrepta o astfel de minte; sau, mai degrabă, mă îndoiam profund de posibilitatea mea de a o influența. Caroline, n-am avut curajul să-mi iau răspunderea educației tale; am hotărît s-o las pe seama unchiului tău. Știam că deși e sever, Matthewson Helstone e un om integru. Și el și tot restul lumii m-au judecat foarte aspru pentru această hotărîre stranie și nedemnă de o mamă, și am meritat să fiu judecată cu atîta asprime.

— Mămico, dar de ce ți-ai luat numele de doamna Pryor?

— Era un nume din familia mamei. L-am luat ca să pot trăi liniștită, fără chinuri. Numele bărbatului îmi reamintea în chip prea viu viața din căsnicie; n-aș fi putut îndura. În afară de asta, eram amenințată să fiu readusă cu forța la sclavie. Așa ceva nu era cu putință; aș fi preferat oricînd năsălia drept pat și mormîntul drept cămin. Numele cel nou mi-a fost ca o pavăză; la adăpostul lui mi-am reluat vechea ocupație de educatoare. La început abia cu greu îmi puteam procura cele necesare vieții. Dar ce nespus de gustoasă era foamea cînd puteam să postesc în liniște! Cît de sigure păreau întunecimea și frigul cumplit al unei vetre fără foc, atîta vreme cît nici o înfiorătoare imagine a spaimei nu venea să însîngereze tristețea! Cît de senină era singurătatea, cînd nu trebuia să mă tem de năvălirea violenței și viciului!

— Dar, mămico, ai mai fost pe aici și înainte vreme. Cum a fost cu putință ca atunci cînd ai venit din nou, împreună cu domnișoara Keeldar, să nu te recunoască nimeni?

— N-am fost decît într-o scurtă vizită, ca logodnică, acum douăzeci de ani; iar pe atunci arătam cu totul altfel decît arăt acum: subțirică, aproape la fel de puțină la trup cum este astăzi fiica mea; înfățișarea — pînă și trăsăturile îmi sînt altele; părul, felul de a mă îmbrăca — toate sînt schimbate. Nici tu n-ai cum mă vedea în închipuire ca o fată subțirică și tînără, îmbrăcată în rochii strîmte de muselină, cu brațele goale, cu brățări și coliere de mărgele, cu părul pieptănat în stil grecesc și cu cîrlionții adunați deasupra frunții.

— Probabil că într-adevăr arătai cu totul altfel. Mămico, am auzit ușa de la intrare deschizîndu-se. Dacă e cumva unchiul, fii bună și roagă-l să vină puțin pînă sus, ca să mă pot asigura prin spusele lui că sînt într-adevăr trează și în toate mințile, că nu trăiesc doar un vis și nu am halucinații.

Din propria sa inițiativă, parohul urca pe scări; iar doamna Pryor n-avu să-i facă decît un semn pentru a-l chema în odaia nepoatei.

— Sper că nu-i e mai rău? se interesă el îngrijorat.

— Cred că-i e mai bine. Are chef de conversație și parcă a mai prins și puteri.

— Foarte bine! încuviință preotul și intră numaidecît în cameră. Ha! Ce faci, Cary? Ai băut ceaiul făcut de mine? Să știi că ți l-am preparat exact așa ca pentru sufletul meu.

— Pînă la ultimul strop, unchiule. Și mi-a făcut tare bine, parcă mi-a dat viață. Mi-a venit gust să mai stau de vorbă, așa că am rugat-o pe doamna Pryor să te poftească încoace.

Venerabilul ecleziast părea mulțumit, și totuși cam încurcat. Era dispus din toată inima să-i țină nepoatei tovărășie vreme de vreo zece minute, din moment ce ea o dorea, dar habar nu avea cum și în ce fel s-o distreze. Își drese glasul — se foi pe loc.

— Ca mîine te pui pe picioare, spuse negăsind altceva mai bun. Slăbiciunea asta are să-ți treacă repede; pe urmă trebuie să bei vin negru — un butoi întreg, dacă ești în stare — și să mănînci vînat și stridii. Îți fac eu rost de ele, dacă există undeva pe lumea asta. Ascultă-mă pe mine! Pînă terminăm cu povestea asta te facem să fii mai voinică decît Samson.

— Unchiule, cine e doamna care stă lîngă dumneata, la capul patului ?

— Dumnezeule mare ! se minună domnul Helstone. Doamnă... nu credeţi cumva că aiurează ?

Doamna Pryor zîmbi.

— Ba aiurez, fiindcă mă aflu într-o lume de vis, spuse Caroline cu glas catifelat şi voios, şi vreau să te rog pe dumneata să-mi spui dacă lumea asta e într-adevăr vis ori e lumea reală. Ce doamnă avem în faţă ? Dă-i un nume, unchiule.

— Doamnă, trebuie să-l chemăm iarăşi pe doctorul Rile, sau mai degrabă pe doctorul MacTurk ; e mai puţin şarlatan. Thomas să pună şaua pe căluţ şi să se ducă să-l cheme.

— Nu. N-am nevoie de nici un doctor. Mămica are să fie singurul meu doctor. Acum înţelegi, unchiule ?

Domnul Helstone îşi împinse ochelarii pe nas înspre frunte, scoase tabacherea şi îşi administră o priză din conţinutul ei. Astfel înviorat, răspunse foarte scurt :

— E limpede ca lumina zilei. Dumneavoastră i-aţi spus, doamnă ?

— Şi e *adevărat ?* întrebă Caroline ridicîndu-se în capul oaselor. E *într-adevăr* mama mea ?

— N-ai să-ncepi să plîngi, să faci cine ştie ce scenă, ori să te-apuce istericalele, dacă îţi răspund : Da ?

— Să *plîng ?* Aş plînge dacă mi-ai fi răspuns *Nu.* Acum ar fi cumplit să vină o dezamăgire. Dar de ce nu-i dai un nume ; dumneata cum îi spui ?

— Acestei doamne curajoase, îmbrăcată într-o rochie neagră ca de pe vremea bunicii, dar cu înfăţişare îndeajuns de tinerească pentru a putea să poarte şi veşminte mult mai arătoase, dacă ar vrea — acestei doamne eu îi spun Agnes Helstone. S-a măritat cu fratele meu James şi este văduva lui.

— Şi mama mea ?

— Ce neîncrezătoare e micuţa asta ! Uitaţi-vă la faţa ei, doamnă Pryor, puţin mai mare decît palma mea, şi vedeţi-o cît e de plină de înfrigurare şi emoţie. (Apoi către Caroline :) În orice caz, dînsa şi-a dat osteneala să te aducă pe lume ; vezi de-ţi îndeplineşte îndatoririle faţă de ea însănătoşindu-te cît mai curînd şi îndepărtînd paloarea asta din obraji. Ce să mai vorbim ! De obicei arăta destul de rotofeie ; ce-o fi făcut cu carnea de pe oase, chiar de mi-aş da viaţa n-aş putea să ghicesc.

— Dacă *dorinţa* de a mă însănătoşi mă poate ajuta, atunci n-am să mai fiu multă vreme bolnavă. Azi-dimineaţă n-aveam nici motiv şi nici putere ca s-o doresc.

În clipa aceea Fanny bătu la uşă şi dădu de veste că cina e gata.

— Unchiule, dacă eşti bun, fii drăguţ şi trimite-mi ceva de mîncare — orice vrei, numai să fie din bucatele dumitale. Asta ar fi o treabă mai cuminte decît să mă apuce istericalele — nu crezi ?

— Ai vorbit ca un adevărat înţelept, Cary. Ia să vezi tu dacă n-ai să fii mulţumită ! Cînd femeile izbutesc să fie raţionale — şi, mai cu seamă, cînd sînt în stare să se facă înţelese — pot să mă descurc şi eu cu ele. Numai ce e vag, simţămintele suprarafinate, stările alambicate mă scot din fire. Să-mi ceară mie o femeie ceva de mîncat ori ceva de îmbrăcat — fie şi cea mai năstruşnică minunăţie ori platoşa lui Aron, o parte din lăcustele şi mierea sfîntului Ioan ori brîul de piele ce-i întărea mijlocul — şi sînt cel puţin în stare să înţeleg ce vor ; dar atunci cînd se zbat pentru nici ele nu ştiu bine ce — simpatie, simţăminte, asemenea abstracţiuni nedefinite — nu-s în stare de nimic ; nu ştiu ce mi se cere ; mă văd cu totul lipsit de puteri. Doamnă, îngăduiţi-mi să vă ofer braţul.

Doamna Pryor îi aduse la cunoştinţă că în noaptea aceea avea să rămînă cu fiica ei. Ca urmare, Helstone le lăsă să stea împreună. Se întoarse curînd, purtînd o farfurie în chiar mîinile sale cele preasfinţite.

— Acum am adus pui, le anunţă ; dar mîine o să avem potîrnichi. Ridicaţi-o în capul oaselor şi puneţi-i un şal pe umeri. Pe cuvîntul meu că mă pricep la îngrijit bolnavii. Ei, uite aici, asta-i chiar furculiţa mică de argint folosită de tine cînd ai venit prima oară în casa parohială ; mi-am spus că dac-o aduc poate săvîrşesc ceva ce ai putea spune şi tu că-i un gînd fericit, o atenţie delicată. Pune mîna pe ea, Cary, şi înfulecă din toate puterile.

Caroline se strădui cît putu mai mult. Unchiul se încruntă cînd văzu în ce hal i se împuţinaseră puterile ; totuşi, proroci lucruri mari pentru viitor. Şi cum bolnava lăudă hrana adusă de el şi îi zîmbi cu recunoştinţă, pa-

rohul se aplecă și o sărută, zicînd cu o voce sacadată și aspră :

— Noapte bună, fetișcană ! Domnul să te aibă în pază !

În noaptea aceea Caroline se bucură de o tihnă atît de odihnitoare, așa cum ședea înlănțuită de brațele mamei și cu capul sprijinit de pieptul ei, încît uită să mai dorească orice altceva ; și cu toate că nu numai un singur vis o făcu să se zbuciume prin somn, atunci cînd se trezea gîfîind o mulțumire atît de caldă o năpădea odată cu trezirea, încît neliniștea i se potolea aproape în aceeași clipă.

În ce o privește pe mamă, își petrecu noaptea asemenea lui Iacob la Peniel [1]. Pînă în faptul zilei se rugă lui Dumnezeu, înălțîndu-i rugile cele mai fierbinți.

CAPITOLUL XXV

Bate vîntul dinspre apus

Cei destul de îndrăzneți să se adreseze cu atîta ardoare divinității nu capătă întotdeauna darul cerut. Se poate întîmpla ca noapte după noapte sudorile agoniei să izvorască întunecînd fruntea bolnavului ; cel ce se roagă poate să strige după îndurare cu acel glas fără sunet folosit de suflet cînd se adresează Nevăzutului. Și poate cerși : „Cruță-l pe cel atît de drag inimii mele. Tămăduiește lumina vieții mele. Nu smulge de lîngă mine ceea ce dragostea îndelungată a făcut să fie una cu întreaga-mi ființă. Dumnezeule al cerurilor și al pămîntului, apleacă-ți urechea — auzi-mă — miluește-mă !" Iar după atîta strigăt și zbuciumare, soarele se poate înălța pe cer ca să-l vadă aproape răpus. Aceiași zori de ziuă, care obișnuiau să-l salute cu murmurele zefirilor, cu triluri de ciocîrlii, pot să se desprindă acum, cu întîiele lor freamăte, de pe buzele dragi lipsite de culoare și reci.

[1] În *Vechiul Testament ;* aici Iacob s-ar fi luptat cu îngerul.

„Vai ! Ce noapte chinuitoare am avut. Azi-dimineață mă simt și mai rău. Am încercat să mă ridic. Și nu pot. Visuri cu totul neobișnuite m-au torturat."

Pe urmă cel ce veghează se apropie de perna bolnavului și vede o ciudată și nouă alcătuire a trăsăturilor binecunoscute, simte numaidecît cum se apropie acele clipe de neîndurat, știe că e voia Domnului ca idolul său să fie zdrobit, și își lasă capul în piept, își supune sufletul sentinței pe care nu are cum o ocoli și pe care abia de izbutește s-o suporte.

Fericita doamnă Pryor ! Încă se mai ruga, fără să știe că soarele de vară se ridicase deasupra colinelor, cînd copilul i se deșteptă lin în brațele sale. Nici un geamăt sfîșietor și inconștient — acel sunet în stare să ne sleiască atît de adînc puterile, încît chiar dacă am jurat să fim tari, un val de lacrimi nestăpînite ia cu sine jurămîntul — nu îi vesti deșteptarea. Și nici un răstimp de apatie neînsuflețită nu îi urmă. Cele dintîi vorbe rostite nu erau acelea ale înstrăinaților de lumea noastră și cărora începe să li se îngăduie a rătăci pe tărîmuri necunoscute celor vii. Era limpede : Caroline își aducea perfect aminte ce se întîmplase.

— Mămico, am dormit *atît* de bine ! N-am visat și nu m-am trezit decît de două ori.

Doamna Pryor se ridică brusc, pentru ca fiica să nu-i poată vedea lacrimile de bucurie ce îi năpădiseră ochii la auzul drăgăstosului cuvînt „mămico" și binevenita liniște ce le urmare.

Multe zile la rînd mama nu îndrăzni să se bucure decît cu teama în suflet. Prima reîntremare păruse asemeni pîlpîirii unei lămpi ce stă să se stingă ; dacă flacăra se înălța luminoasă pentru o clipă, în cea următoare, rămasă fără vlagă, se-ascunde în căciulă. Epuizarea urma numaidecît după vioiciune.

Toată vremea erau vizibile emoționante sforțări de a *arăta* mai bine, dar prea adesea puterile refuzau să dea ascultare voinței ; prea adesea încercările de a face față eșuau : strădaniile de a mînca, de a vorbi, de a părea voioasă nu dădeau roade. Se scurseră ceasuri nenumărate în răstimpul cărora doamna Pryor se temea că strunele vieții nu mai rezistau la încordare, deși momentul cînd aveau să plesnească putea fi amînat.

În vremea asta mama și fiica păreau să fi fost pe deplin date uitării în împrejurimi. Era către sfîrșitul

lui august: vremea se păstra frumoasă, adică rămînea foarte secetoasă și cu foarte mult praf, fiindcă un vînt uscat din răsărit suflase fără contenire în ultima lună; și foarte senină, de asemenea, deși un fel de abur palid atîrna în văzduh părînd să răpească orice adîncime cerului, orice prospețime verdeții cîmpurilor și orice strălucire luminii zilei. Aproape toate familiile din Briarfield plecaseră în vreo călătorie. Domnișoara Keeldar și prietenii ei se duseseră la mare; la fel întreg clanul doamnei Yorke. Domnul Hall și Louis Moore, între care, probabil ca urmare a similitudinilor de vederi și de temperament, se legase o spontană și strînsă prietenie, plecaseră „în nord" să facă pe jos o excursie în ținutul Lacurilor. Pînă-și Hortense, care fără îndoială ar fi fost bucuroasă dacă ar fi rămas s-o ajute pe doamna Pryor la îngrijirea bolnavei, fusese cu atîta stăruință rugată de domnișoara Mann s-o întovărășească din nou la Wormwood Wells, unde nădăjduia să-și mai îndulcească suferințele mult înrăutățite de vremea nepriellnică, încît se simțise obligată să se supună; și într-adevăr, nu-i stătea în fire să refuze rugămintea ce făcea apel la bunătatea ei și totodată — prin recunoașterea unei stări de dependență — îi măgulea amorul-propriu. Cît despre Robert, de la Birmingham trebuise să se ducă la Londra, unde încă se mai afla.

Atîta vreme cît suflarea pustiurilor asiatice usca buzele și înfierbînta vinele Carolinei, restabilirea ei fizică nu putea ține pasul cu refacerea liniștii sufletești; dar veni o zi cînd vîntul încetă să mai suspine la frontonul dinspre răsărit al casei parohiale și la fereastra turnului bisericii. Un nor micuț cît o mînă omenească se înălță către apus; răbufniri de vînt venite tot dintr-acolo îl împinseră înainte și-l făcură să se lățească; vremea ploioasă și furtunoasă se înstăpîni pentru un timp. Cînd toate astea se sfîrșiră, soarele se arătă plin de veselie, cerul își recîștigă azurul și pămîntul verdeața; livida nuanță holerică se șterse de pe chipul naturii; colinele se înălțau limpezi de-a lungul zărilor, eliberate de sub aburul palid aducător de friguri.

Tinerețea îi putu fi acum de oarecare folos Carolinei și la fel se arătară și îngrijirile mamei: amîndouă — încoronate de binecuvîntarea Domnului, trimisă pe aripile adierilor limpezi ale vîntului dinspre apus ce se strecurau

alinătoare și proaspete prin veșnic deschisa fereastră a camerei — îi reînsuflețiră puterile multă vreme aproape stinse.

În cele din urmă doamna Pryor își dădu seama că nădejdile prindeau pe-ncetul temei: începuse o adevărată și vizibilă convalescență. Nu numai că zîmbetul Carolinei devenise mai luminos și întreaga stare sufletească mai senină, dar o anumită expresie i se ștersese de pe chip și din priviri — o expresie dureroasă și de nedescris, dar ușor de reamintit de către cei ce urmăriseră evoluția primejdioasei boli. Cu mult înainte ca vlăguitele trăsături ale chipului ei să înceapă a se împlini, sau culorile ofilite să înceapă a se înviora, se petrecu o schimbare mai subtilă: toate deveniră mai blînde și mai calde. În loc de o mască de marmură și niște ochi sticloși, doamna Pryor văzu sprijinită de pernă o față palidă și destul de vlăguită, poate mai trasă decît arătase înainte, dar mai puțin jalnică: fiindcă acum era vorba de o fată bolnavă dar în viață — nu de un simplu mulaj alb, statuar și împietrit.

La fel, în ultima vreme nu mai cerea întruna de băut. Cuvintele „Mi-e tare sete" încetară de a-i fi unica lamentare. Uneori, după ce înghițea cîte ceva, mai spunea și că a întremat-o; nu orice îmbiere la mîncare îi era la fel de silnică; cîteodată chiar putea fi convinsă să-și exprime o preferință. Cu cîtă plăcere înfiorată și grijă clocotind de dragoste îi pregătea mama bucatele alese! Cum o mai sorbea din ochi cînd gusta din ele! Hrana aduse vigoare. Putea să se ridice în capul oaselor. Pe urmă tînji de dorul de a respira aer curat, de a-și revedea florile, de a vedea cum se coc fructele. Totdeauna darnic, unchiul cumpără un fotoliu de grădină numai pentru ea; o duse el însuși în brațe și o așeză în frumosul fotoliu cu rotile iar William Farren se afla de față ca s-o împingă pe alei, să-i arate cum îi îngrijise plantele și să primească instrucțiuni pentru ce avea de făcut în viitor.

William și Caroline găseau multe de discutat; aveau nenumărate preocupări comune; pasionante pentru ei, lipsite de orice interes pentru restul lumii. Amîndoi arătau aceeași dragoste față de animale, păsări, insecte și plante. Împărtășeau cam aceleași idei cu privire la omenire și la formele mai modeste de viață, și cam aceeași înclinație către observarea amănuntelor naturii. Obiceiu-

rile furnicilor și mușuroiul clădit de ele la umbra unui cireș bătrîn alcătuiau un subiect de discuție; cuiburile unui anume soi de vrăbii, tihna unor oușoare ca perlele și propășirea unor pui golași care abia încercau să zboare alcătuiau un altul.

Dacă pe vremurile de atunci ar fi existat *Chambers's Journal*[1], el ar fi ajuns fără îndoială publicația favorită a domnișoarei Helstone și a lui William Farren. Prima s-ar fi abonat la el; iar lui, desigur, i-ar fi fost împrumutat cu regularitate; amîndoi ar fi crezut orbește și s-ar fi delectat de minune cu minunatele povestiri despre iscusința animalelor.

Asta e o digresiune; dar este în stare să explice din ce pricină Caroline n-ar fi acceptat pe nimeni altcineva să-i împingă fotoliul, și pentru ce motiv această simplă tovărășie și conversație izbutea să asigure interesul plimbărilor prin grădină.

Mergînd prin preajma lor, doamna Pryor se mira că fiica ei se poate simți atît de bine în tovărășia unui „om din popor". Ei îi era cu neputință să-i vorbească altfel decît solemn. Avea impresia că o largă prăpastie se întinde între casta ei și a lui; și că a trece peste această prăpastie sau a-l întîlni la jumătatea drumului ar fi însemnat să se înjosească. O întrebă blînd pe Caroline:

— Nu ți-e teamă, draga mea, să discuți atît de deschis cu această persoană? Ar fi în stare să depășească măsura și să devină incomod de vorbăreț.

— William să depășească măsura, mămico? Nu-l cunoști. Niciodată nu depășește măsura; e mult prea mîndru și sensibil ca să facă asemenea lucru. William e un om deosebit.

Doamna Pryor zîmbi neîncrezătoare pe socoteala acestei naive concepții în stare să presupună că o astfel de persoană cu mîini butucănoase, cap colțuros și trup greoi ar putea fi „un om deosebit".

La rîndul său, Farren n-avea pentru doamna Pryor decît priviri încruntate. Își dădea seama cînd era judecat greșit, și putea deveni arțăgos cu cei care nu-i acordau ce i se cuvenea.

[1] William Chamber (1800—1883) și Robert Chamber (1802-1871), editori ai publicației *Chambers's Edinburgh Journal* (1832).

Seara o restituia pe Caroline în întregime mamei, și doamnei Pryor îi plăceau serile; fiindcă atunci, singură numai cu fiica ei fiind, nici o umbră omenească nu reușea să se interpună între ea și obiectul adorației. În timpul zilei revenea la obișnuitele ei momente de răceală și purtare sobră. Între ea și domnul Helstone se mențineau relații foarte respectuoase dar prea rigid ceremonioase; orice gest ce ar fi semănat a familiaritate ar fi trezit disprețul imediat al unuia sau al amînduror acestor personaje; dar cu ajutorul unei politeți stricte și al unei rezerve niciodată încălcate, lucrurile mergeau destul de bine.

Față de slujnice, purtarea doamnei Pryor nu era lipsită de curtenie, dar reținută, înghețată, fără amabilități. Probabil că mai curînd sfiala decît mîndria o făceau să pară atît de distantă; însă, cum era și de așteptat, Fanny și Eliza nu izbutiră să sesizeze deosebirea, și ca urmare nu se bucura de simpatia lor. Efectul nu întîrzie să se arate; ajungea cîteodată să fie nemulțumită de sine însăși pentru greșeli pe care n-avea cum să le evite; și în afară de celelalte, deveni abătută, rece și taciturnă.

Această stare se schimba sub influența Carolinei și numai sub influența ei. Recunoscătorul sentiment de dependență față de îngrijirile ei, firească dragoste filială se revărsau asupra-i cu multă gingășie; și-atunci înghețul se topea; rigiditatea se mlădia, devenea zîmbitoare și maleabilă. Caroline nu-și mărturisea dragostea prin vorbe — asta nu s-ar fi potrivit deloc cu doamna Pryor; ar fi văzut în ea o dovadă de nesinceritate; dar se lăsa pe seama ei fără rezerve; se bizuia pe dînsa cu o încredere nețărmurită; toate acestea îi desfătau inima de mamă.

Îi făcea mare plăcere să-și audă fiica spunîndu-i: „Mămico, fă cutare lucru". „Te rog, mămico, dă-mi cutare." „Citește-mi ceva, mămico." „Cîntă puțin, mămico."

Nimeni altcineva — nici o ființă vie — nu-i solicitase vreodată în felul acesta serviciile, nu așteptase astfel ajutor din partea ei. Față de ea unii oameni erau totdeauna mai mult ori mai puțin rezervați, solemni, la fel cum și ea se arăta rezervată și solemnă; alții lăsau să se întrevadă că își dau seama de punctele ei slabe și nu se pot împăca defel cu ele. Caroline în schimb nu vădea acum mai multă atitudine critică sau sensibilitate încărcată

de reproșuri decît pe vremea cînd fusese un prunc de trei luni.

Și totuși Caroline putea găsi pricini de reproș. Oarbă față de slăbiciunile înnăscute și deci de nelecuit, avea ochii larg deschiși față de deprinderile cîștigate și deci cu posibilități de îndreptare. În anumite privințe era în stare să-și dojenească mama fără nici un fel de menajamente; iar mama, în loc să se simtă ofensată, găsea un izvor de bucurie descoperind că fata *îndrăznește* s-o dojenească, prin urmare că alături de ea se simte într-adevăr la largul său.

— Mămico, sînt absolut hotărîtă să nu te mai las să porți nici o zi rochia aceea veche; n-are o croială potrivită: fusta e prea dreaptă. De-acum în fiecare după-amiază o să-ți pui rochia de mătase neagră; în rochia aceea arăți drăguță, îți șade bine; iar pentru duminică ai să-ți faci o rochie de satin negru — satin adevărat — nu imitație sau mai știu eu ce fleacuri. Și ia seama, mămico, după ce ți-o faci ai grijă s-o și porți.

— Draga mea, eu ziceam că rochia cea neagră are să-mi slujească drept îmbrăcămintea mea cea mai bună încă mulți ani de-acum înainte, și mă gîndeam să-ți cumpăr ție cîteva lucruri.

— N-are nici un rost, mămico. Unchiul îmi dă bani să-mi cumpăr tot ce doresc, ştii doar cît e de darnic; iar eu așa am hotărît în inima mea: să te văd îmbrăcată în satin negru. Cumpără-ți degrabă materialul și să-l dai la cusut unei croitorese pe care am să ți-o recomand eu; și tot eu am să-ți aleg modelul. Totdeauna vrei să te travestești în bunică; vrei neapărat să convingi lumea că ești bătrînă și urîtă — iar asta nu-i deloc adevărat! Ba dimpotrivă — cînd te îmbraci drăguț și ești bine dispusă arăți într-adevăr frumoasă. Zîmbetul ți-e atît de plăcut, dinții atît de albi, iar părul păstrează o atît de frumoasă nuanță deschisă! Și pe urmă vorbești ca o doamnă tînără, ai un glas atît de limpede, cu o tonalitate fermecătoare, iar de cîntat cînți mai frumos decît orice altă femeie tînără ce-am auzit-o vreodată. De ce, mămico, porți asemenea rochii și bonete cum nu mai poartă nimeni?

— Asta te deranjează, Caroline?

— Foarte mult; chiar mă supără. Lumea zice că n-ai cu ce trăi; și totuși n-o duci deloc greu, fiindcă dăruiești în dreapta și-n stînga săracilor și asociațiilor religioase, deși darurile astea le faci atît de discret și pe tăcute, încît în afară de cei care le primesc foarte puțini știu de ele. Dar lasă că am să-ți fiu eu cameristă; de îndată ce mă simt ceva mai în putere am să mă apuc de treabă, iar tu trebuie să fii așa de bună, mămico, și să urmezi tot ce spun eu.

Și așezîndu-se alături de maică-sa, Caroline îi aranjă baticul de muselină și îi netezi părul. Apoi continuă, ca și cum chiar și numai gîndul la legătura dintre ele i-ar fi iscat o mare plăcere:

— Mămica mea, care-i doar a mea și eu sînt doar a ei. Acum sînt o fată bogată; am ceva ce pot iubi din toată inima, fără să-mi fie teamă că iubesc. Mămico, cine ți-a dat broșa asta mică? Lasă-mă s-o desprind și să mă uit la ea.

Deși de obicei se ferea de degetele îndrăznețe și de orice apropiere, doamna Pryor se supuse cu plăcere.

—Tata ți-a dat-o, mamă?

— Mi-a dat-o sora mea, singura mea soră, Cary. De-ar fi trăit și mătușa ta Cary să-și vadă nepoata!

— De la tata nu ai nimic? Nici un medalion, nici un dar de la el?

— Am unul singur.

— Și ții la el?

— Țin foarte mult.

— E drăguț și de valoare?

— E scump și neprețuit pentru mine.

— Arată-mi-l și mie, mămico. Îl ții aici, ori la Fieldhead?

— În clipa asta vorbește și se apleacă spre mine; mă strînge în brațe.

— Vai, mămico! Vorbești despre fetița ta care te necăjește, care nici o clipă nu te lasă în pace; cînd te duci în cameră la tine nu se poate stăpîni și dă fuga să te caute, se ține pretutindeni după tine, ca un cățeluș.

— Ale cărei trăsături cîteodată încă îmi mai pricinuiesc un fior ciudat. Pe jumătate încă îmi mai e teamă de frumusețea ta, draga mamei.

— Să nu-ți fie; nu se poate să-ți fie. Mămico, îmi pare foarte rău că tata n-a fost un om bun; atît de mult aș fi dorit să fi fost! Răutatea strică și otrăvește toate lucrurile plăcute; ucide dragostea. Dacă tu sau eu am

crede despre cealaltă că e un om rău, n-am putea să ne iubim, nu-i aşa ?

— Şi dacă n-am putea să avem încredere una în alta, Cary ?

— Cît de nenorocite am fi ! Mamă, înainte de a te fi cunoscut aveam o bănuială că nu eşti un om bun, că n-aş fi putut să te preţuiesc ; teama asta îmi slăbea dorinţa să te văd ; iar acum sînt în al nouălea cer cînd văd că eşti fără cusur — aproape ; bună, deşteaptă, frumoasă. Singura ta meteahnă e că ai rămas prea de modă veche, dar de asta am să te lecuiesc eu. Mămico, lasă te rog lucrul ; citeşte-mi ceva. Îmi place accentul tău din sud ; e-aşa de pur, de dulce ! N-ai nici o pronunţie graseiată, nici o fornăială pe nas, aşa ca mai fiecare om de-aici, din nord. Unchiul şi domnul Hall spun că citeşti minunat, mămico. Domnul Hall a spus că niciodată n-a mai auzit vreo doamnă citind cu o nuanţare atît de corectă şi cu un accent atît de pur.

— Aş fi bucuroasă dacă aş putea să întorc complimentul, Cary ; dar, îţi spun drept, prima oară cînd l-am auzit pe într-adevăr excelentul tău prieten citind şi predicînd, n-am reuşit să înţeleg nimic din dialectul lui lăbărţat, de nordic.

— Pe mine ai putut să mă înţelegi, mămico ? Ţi s-a părut că şi eu vorbesc necizelat ?

— Nu. Dar aproape că doream să fie aşa, la fel cum doream să fi arătat ca o persoană neşlefuită. Tatăl tău, Caroline, avea înnăscut darul de a vorbi frumos ; cu totul altfel decît vrednicul său frate ; vorbea corect, melodios, mîngîietor. Ai moştenit darul ăsta.

— Bietul tata ! Dar dacă era un om atît de plăcut, de ce nu era şi un om bun ?

— De ce era *aşa* cum era — adică într-un fel pe care, din fericire, tu n-ai cum ţi-l închipui, fetiţa mamei — n-aş putea să răspund ; rămîne o taină de nepătruns. Cheia tainei rămîne în mîinile Celui ce l-a alcătuit, iar eu acolo o las.

— Mămico, toată ziua lucrezi şi iar lucrezi ; termină, te rog, odată de cusut ; urăsc asta din toată inima. Îţi acoperă toată poala şi eu vreau să pun capul în ea ; îţi ţine ochii ocupaţi, iar eu am nevoie de ei ca să se uite pe o carte. Poftim, ai aici pe scriitorul tău preferat — Cowper.

Cicălelile de felul ăsta alcătuiau încîntarea mamei. Dacă zăbovea vreodată cu înplinirea lor, asta se întîmpla numai fiindcă voia să le mai audă o dată şi să se bucure de insistenţele blînde, pe jumătate jucăuşe, pe jumătate nerăbdătoare ale copilei sale. Iar pe urmă, după ce le îndeplinea, Caroline îi spunea cu şiretenie :

— Să ştii că mă răsfeţi, mămico. Totdeauna mi-am închipuit că mi-ar face plăcere să fiu răsfăţată şi sunt că e de-a dreptul încîntător.

La fel simţea şi doamna Pryor.

CAPITOLUL XXVI

Caiete vechi

La vremea cînd cei de la conacul Fieldhead reveniră la Briarfield, Caroline se făcuse aproape bine. Întrucît primise prin poştă veşti despre convalescenţa prietenei sale, domnişoara Keeldar nu lăsă să treacă nici măcar un ceas între sosirea la conac şi prima vizită la casa parohială.

O răpăială uşoară de ploaie se scurgea domol dar din abundenţă peste florile tîrzii şi tufişurile colorate în nuanţele roşietice ale toamnei, cînd se auzi cum se deschide portiţa grădinii şi silueta binecunoscută a domnişoarei Shirley trecu prin dreptul ferestrei. După ce intră, îşi arătă simţămintele în felul ei cu totul personal. Cînd era adînc emoţionată, de temeri sau bucurii deosebite, nu mai rămînea la fel de vorbăreaţă. Rareori îngăduia cuvintelor să-i trădeze emoţiile puternice şi nici chiar în priviri nu le lăsa să răzbată decît în chip cu totul fugar şi imperceptibil. O luă pe Caroline în braţe, se uită o clipă la ea, o sărută o dată, şi pe urmă zise :

— Arăţi mai bine. Iar după un minut : Văd că eşti acum în afară de orice primejdie, dar fii cu grijă. Deie Domnul ca sănătatea să nu-ţi mai fie chemată a face faţă şi altor încercări !

Apoi începu să vorbească cu însufleţire despre călătorie. În toiul acestei relatări pline de vervă, ochii îi tot rătăceau către Caroline, iar în strălucirea lor se putea citi o adîncă

preocupare, o umbră de stinghereală și o umbră de uimire care păreau să spună : „S-ar putea să se simtă mai bine ; dar cît de fără vlagă e și acum ! Prin ce primejdii o fi trecut ?“

Deodată privirile i se întoarseră străpungătoare către doamna Pryor, pe care o întrebă :

— Cînd se întoarce lîngă mine guvernanta mea ?

— Pot să-i spun tot ? o întrebă Caroline pe maică-sa.

Iar cînd printr-un gest i se dădu îngăduința, Shirley înțelese numaidecît tot ce se petrecuse în lipsa ei.

— Foarte bine ! comentă ea cu răceală. Foarte bine ! Numai că pentru mine nu e o noutate.

— Cum ! Știai ?

— Bănuisem de mult toată povestea. Auzisem cîte ceva din trecutul doamnei Pryor — nu de la dînsa, ci de la alții. Cunoșteam toate amănuntele legate de caracterul și cariera domnului James Helstone ; o singură după-amiază de taifas cu domnișoara Mann m-a făcut să cunosc cît se poate de bine toate acestea ; dealtfel James Helstone este unul dintre exemplele folosite de doamna Yorke ca niște semnale luminoase, de un roșu aprins, pentru a preveni și a le speria pe fetele tinere, cu gîndul să le îndepărteze de la căsătorie. Cred că ar fi trebuit să fiu sceptică în ceea ce privește fidelitatea portretului creionat de asemenea mîini — amîndouă doamnele încearcă o plăcere întunecată cînd au prilej să arate laturile negre ale vieții — însă l-am întrebat și pe domnul Yorke despre aceleași lucruri, și mi-a spus : „Shirley, fata mea, dacă ții să afli cîte ceva despre acel James Helstone, eu nu-ți pot spune decît că era tigru, nu om. Era frumos, desfrînat, curtenitor, crud, avea o fire slabă, nestatornică...“ Nu plînge, Cary ; n-o să mai pomenim despre lucrurile astea.

— Nu plîng, Shirley ; și chiar dacă plîng, nu-i nimic — spune mai departe : nu-mi ești prietenă dacă îmi ascunzi adevărul ; urăsc sistemul ăsta de a disimula, de a mutila adevărul.

— Din fericire ți-am spus aproape tot ce aveam de spus, în afară de faptul că însuși unchiul tău a confirmat cuvintele domnului Yorke, fiindcă și lui îi e silă de minciună, și nu recurge la nici unul dintre acele tertipuri fățarnice mai jalnice decît minciunile.

— Dar tata e mort ; ar trebui să-l lase în pace acum.

— Așa ar trebui — iar noi chiar o să-l lăsăm în pace. Hai, plîngi, Caroline, are să-ți facă bine ; nu e sănătos să-ți stăvilești lacrimile sincere ; în afară de asta, îmi place tare mult să împărtășesc un gînd care în clipa de față, cînd se uită la tine, strălucește în ochii mamei tale ; fiece picătură spală un păcat. Apoi continuă, adresîndu-se doamnei Pryor : Doamnă, v-ați închipuit cumva că ar fi fost cu putință ca, în mod obișnuit, să vă văd zi de zi și pe dumneavoastră și pe fiica dumneavoastră împreună — cînd îmi săreau în ochi uimitoarele asemănări în atîtea și atîtea privințe — să observ, vă rog să mă iertați, emoțiile de nestăpînit prin care treceați cînd și Caroline se afla de față, și încă mai puternice în absența ei, și totuși să nu trec și eu la unele presupuneri ? Am trecut, și ele s-au dovedit întru totul întemeiate. Am să-ncep a mă crede foarte ageră.

— Și cu toate astea să nu spui nimic ? interveni Caroline, căci redevenise pe deplin stăpînă asupra emoțiilor sale.

— Nimic. N-aveam nici un fel de împuternicire ca să suflu vreo vorbă. Nu era treaba mea, m-am abținut de a mă amesteca.

— Ai pătruns într-o taină atît de ascunsă și n-ai dat nici un semn c-ai dezlegat-o ?

— Ți se pare atît de greu ?

— Nu ți se potrivește.

— De unde știi ?

— Nu ești un om închis. Ești sinceră și comunicativă.

— Se poate să fiu comunicativă, dar știu pînă unde să merg. Pot să-mi dezvălui comorile, dar să păstrez totuși numai pentru mine un giuvaier sau două — o piatră ciudată, incrustată, care nu se găsește de vînzare — o amuletă la a cărei licărire mistică chiar și eu îmi îngădui rareori să mă uit. La revedere.

Și astfel Caroline avu impresia că a descoperit în firea bunei sale prietene o nouă latură. Nu trecu mult, și descoperirea se preciză, oferindu-se de la sine.

De îndată ce Caroline avu destulă putere ca să suporte o schimbare de decor — mai precis, să se afle într-o mică societate — domnișoara Keeldar și începu să reclame zilnic prezența ei la Fieldhead. Nu se poate ști dacă vizita onoratelor rude începuse s-o plictisească — n-a spus nici-

odată că așa ar sta lucrurile; dar o chema și o reținea pe Caroline cu o stăruință ce dovedea că o nouă prezență adăugată acelei venerabile companii nu era nedorită.

Sympsonii erau anglicani evlavioși și bineînțeles că o întîmpinară pe nepoata parohului cu toată curtenia. Domnul Sympson se dovedi un om de o respectabilitate fără cusur, cu un temperament cam neliniștit, principii cucernice, dar concepții de viață mondene; soția sa era o femeie bună, răbdătoare, drăguță și cu educație aleasă. Fusese crescută într-un sistem de vederi înguste — ținea morțiș la cîteva prejudecăți; nimic mai mult decît un pumn de buruieni amare; puține preferințe, diluate pînă ajungeau să-și piardă orice urmă de savoare naturală, și cu nici un fel de condiment utilizat la gătit; cîteva principii excelente, preparate într-o crustă rigidă de bigotism, destul de greu de digerat; și era mult prea supusă ca să se plîngă vreodată de o asemenea dietă, sau să pretindă măcar o firmitură în afara ei.

Fetele erau cu adevărat exemplare pentru persoanele de același sex cu ele. Erau înalte și aveau nasuri de tip roman; primiseră o educație fără cusur; tot ce făceau era bine făcut. Istoria și cărțile cele mai serioase le îmbogățiseră mintea. Erau înzestrate cu principii și păreri ce nu admiteau să fie clintite nici cu o iotă. Ar fi fost greu de găsit oriunde altundeva vieți, simțăminte, maniere și obiceiuri mai strict stabilite. Știau pe de rost un anumit cod al domnișoarelor de pension, unde se găseau adunate reguli privind vorbirea, comportamentul etc.; niciodată nu se abăteau de la ciudatele lui mici prevederi pragmatice; și priveau cu tainică oroare exprimată în șoapte orice încălcări săvîrșite de alții. Oroarea inspirată de Disperare nu mai constituia un mister pentru ele — descoperiseră acest Sentiment inexprimabil în acea trăsătură pe care alții o numesc Originalitate. Cu o rapiditate excepțională sesizau semnele acelui rău; și ori de cîte ori îi dădeau de urmă — fie în priviri, fie în vorbe, fie în fapte, fie că îl identificau în stilul proaspăt, viguros al unei cărți, ori îl auzeau într-un limbaj interesant, lipsit de banalități, pur, expresiv — se cutremurau, se fereau de el. Primejdia le stătea deasupra capului, amenințarea le călca pe urme. Ce era acest straniu lucru? Fiind de neînțeles, nu poate fi decît rău. Să-l denunțăm și să-l punem în fiare.

Henry Sympson — singurul fiu și cel mai mic dintre copiii familiei — avea cincisprezece ani. De obicei stătea împreună cu preceptorul; dacă se despărțea de el, o căuta pe vara lui, Shirley. Băiatul acesta se deosebea de surori; era mărunțel, șchiop și palid; ochii mari îi luceau oarecum stins în orbitele adînci; erau, într-adevăr, cam șterși — însă se arătau în stare să se și lumineze; cîteodată puteau nu numai să strălucească, ci să și scînteieze; emoțiile puternice păreau capabile să dea culoare obrajilor și hotărîre mișcărilor lui de invalid. Mama îl iubea pe Henry; considera toate ciudățeniile lui ca semnul unei predestinări; recunoștea că nu e la fel ca alți copii; îl socotea o nouă întruchipare a lui Samuel — cel ales de Dumnezeu încă de la naștere; era deci menit carierei preoțești. Cum nu-l înțelegeau, domnul și domnișoarele Sympson îl lăsau de cele mai multe ori singur. Shirley făcu din el copilul ei favorit; iar el o transformă pe Shirley în tovarăș de joacă.

Înăuntrul acestui cerc de familie — sau mai degrabă în afara lui — se mișca preceptorul — satelitul.

Da — Louis Moore era un satelit al casei Sympson, legat de ea și totuși de sine stătător; totdeauna de față — totdeauna la distanță. Toți membrii acestei familii ireproșabile îi arătau considerația cuvenită. Tatăl îl trata cu o politețe sobră, dar uneori devenea nervos; fiind o femeie blîndă, mama era atentă, dar protocolară; fetele vedeau în el o abstracțiune, nu un om. Felul lor de a se purta lăsa să se înțeleagă pe față că pentru ele preceptorul fratelui nu avea viață. Erau fete învățate; la fel și preceptorul — dar nu pentru ele. Erau fete înzestrate; și el avea unele însușiri, dar imperceptibile pentru simțurile lor. Cea mai inspirată schiță de desen ieșită din mîna lui, rămînea pentru ele o simplă foaie de hîrtie; cea mai pătrunzătoare observație pornită de pe buzele lui le ajungea la urechi, dar nu le pătrundea în auz. Nimic n-ar fi izbutit să le tulbure calmul și seninătatea purtărilor.

Ar fi trebuit să adaug că nimic nu putea fi la înălțimea purtărilor lor. Dar îmi aduc aminte de un fapt care a mirat-o în chip straniu pe Caroline Helstone: descoperirea că vărul ei nu avea la Fieldhead absolut *nici un* prieten care să țină la el. Pentru domnișoara Keeldar rămînea în aceeași măsură un simplu profesor, și tot-

odată și un mărunt gentleman, un bărbat oarecare, ca și pentru onorabilele domnișoare Sympson.

Ce se întîmplase cu Shirley, cu inima ei generoasă, de era în stare să rămînă atît de indiferentă față de situația îngrozitoare a unui semen izolat astfel sub acoperișul ei? Poate că nu era arogantă față de el, dar niciodată nu-l băga în seamă: îl lăsa în pace. Louis venea și pleca, vorbea sau tăcea, dar ea foarte rar își dădea seama de existența lui.

Cît despre Louis Moore însuși, lăsa impresia că este obișnuit cu astfel de viață și se hotărîse să o îndure pentru o vreme. Toate darurile sale păreau să-i fie zidite înlăuntrul ființei și să rămînă fără murmur în captivitate. Niciodată nu rîdea; rareori zîmbea; nu se plîngea de nimic. Își îndeplinea îndatoririle cu scrupulozitate. Elevul îl iubea; de la restul lumii nu pretindea nimic altceva decît bună-cuviință. S-ar fi zis chiar că nici n-ar fi acceptat ceva în plus, cel puțin în casa unde se afla acum; fiindcă atunci cînd vara lui Caroline îi făcu unele modeste avansuri de prietenie, nu le încurajă deloc; mai degrabă o ocolea decît o căuta. O singură altă făptură însuflețită, în afară de palidul, stîngaciul lui elev, îi era dragă în casa aceea, și anume neînduplecatul Tartar; acesta, încruntat și inabordabil pentru alții, arăta față de el o preferință cu totul specială; o preferință atît de evidentă, încît uneori, cînd Moore, fiind chemat la masă, intra în sufragerie și se așeza nebăgat în seamă de nimeni, Tartar se scula din culcușul lui de la picioarele domnișoarei Shirley și se ducea lîngă taciturnul preceptor. O dată — dar numai o singură dată — Shirley observă că își părăsise locul; ridicîndu-și mîna albă și vorbindu-i alintător, încercă să-l cheme îndărăt. Tartar se uită, se gudură și scheună după obiceiul lui, dar nu luă totuși în seamă invitația și foarte nepăsător se propti în coadă, la dreapta lui Louis Moore. Respectivul domn așeză capul mare și cu bot negru pe genunchiul său, îl mîngîie, și zîmbi ușor, discret, numai pentru sine.

Un observator fin ar fi putut să remarce, în cursul aceleiași seri, că după ce Tartar se întorsese sub ascultarea stăpînei lui și din nou stătea culcat lîngă scăunelul ei de picioare, temerarul preceptor izbuti iarăși să-l fascineze doar cu un cuvînt și un singur gest. Cînd auzi cuvîntul, ciuli urechile; cînd văzu gestul, se ridică în picioare și veni, ținînd capul plecat în jos, ca semn de dragoste, să primească așteptata mîngîiere; iar pe cînd așteptările i se împlineau, zîmbetul acela semnificativ se răspîndi din nou pe fața senină a lui Moore.

Într-o zi, pe cînd ședeau amîndouă singure în chioșc, Caroline întrebă:

— Shirley, ai știut că vărul meu Louis a fost preceptor în familia unchiului tău mai înainte ca Sympsonii să vină aici?

De data asta răspunsul dat de Shirley nu urmă la fel de repede ca de obicei, dar, în sfîrșit, rosti:

— Da — bineînțeles. Am știut foarte bine.

— Credeam că tu trebuie să fi cunoscut și împrejurările.

— Ei, și ce dacă?

— Mi-e greu să înțeleg cum de n-ai pomenit niciodată de ele.

— De ce oare îți este atît de greu?

— Mi se pare ciudat. Nu pot găsi nici o explicație. Tu vorbești destul de mult — și vorbești deschis, liber. Cum s-a întîmplat că despre împrejurarea aceea n-ai pomenit niciodată?

— Așa s-a-ntîmplat, răspunse Shirley, și începu să rîdă.

— Ești o ființă ciudată! adăugă Caroline. Credeam că te cunosc chiar foarte bine, dar încep să-mi dau seama că am greșit. Ai tăcut ca peștele în legătură cu doamna Pryor; iar acum, din nou, uite alt secret. Dar de ce ai făcut din asta un secret — rămîne o taină pentru mine.

— N-am făcut niciodată un secret, n-aveam nici un motiv s-o fac. Dacă m-ai fi întrebat cine e preceptorul lui Henry, ți-aș fi spus; dealtminteri, credeam că știi.

— Mă nedumeresc pe mine mai multe lucruri în povestea asta, nu numai unul; nu-ți place bietul Louis — de ce? Nu-ți convine cumva ceea ce tu probabil consideri situația lui de *subordonat*? Oare ai vrea ca fratele lui Robert să aibă o situație mai înaltă?

— Chiar așa: fratele lui Robert! fu răspunsul rostit de Shirley pe un ton cu accente de dispreț.

Apoi, cu un gest de mîndră nerăbdare, smulse un trandafir de pe o creangă ce se ițea printre zăbrele.

— Da, stărui Caroline cu hotărîre blîndă, fratele lui Robert. Atît de apropiată rudă e cu Gérard Moore de pe vîlcea, deși natura nu i-a dăruit trăsături la fel de frumoase ori un aer la fel de nobil; dar sîngele îi este tot atît de ales și ar fi un gentleman tot atît de desăvîrșit, dacă ar avea libertatea să se manifeste.

— Caroline a noastră cea înțeleaptă, smerită și pioasă! exclamă Shirley cu ironie. Auzi-o ce spune: oameni și îngeri! N-ar trebui să dispreţuim trăsăturile comune și nici o ocupaţie trudnică dar cinstită, nu-i așa? Uite-ţi obiectul laudelor, e colo, în grădină, continuă arătînd printr-un gol din ţesătura plantelor agăţătoare; și pe acolo putea fi văzut Louis Moore înaintînd încet pe alee.

— Nu-i deloc urît, Shirley, insistă mai departe Caroline; nu-i deloc lipsit de noblețe; e trist, și tăcerea îi pecetluiește mintea; eu cred că e inteligent, și poți fi convinsă că în cazul cînd în firea lui n-ar exista trăsături demne de laudă, domnul Hall nu i-ar căuta niciodată tovărășia cu asiduitatea cu care o caută.

Shirley începu să rîdă; și rîse iarăși, de fiecare dată într-un chip vag-sarcastic. Apoi comentă:

— Bine! Bine! Din pricină că e prietenul lui Cyril Hall și fratele lui Robert Moore uite că-i suportăm prezența — nu-i adevărat, Cary? Tu crezi că e inteligent, așa-i? Nu-i chiar tîmpit — nu? Vreo trăsătură remarcabilă! *id est*[1], nu chiar un netrebnic. Bun! Părerile tale au totdeauna importanță pentru mine; și ca să-ţi dovedesc că așa stau lucrurile, dacă vine încoace am să stau de vorbă cu el.

Louis se apropie de chioșc; fără să știe că înăuntru se află cineva, se așeză pe scări. Devenit acum tovarășul lui obișnuit, Tartar îl urmase și i se întinse peste picioare.

— Bătrîne, bătrîne! îl mîngîie Louis trăgîndu-l de urechea cafenie, sau mai bine zis de ceea ce rămăsese din organul acela sfîșiat și rupt în sute de încăierări. Soarele toamnei își revarsă tot atît de generos strălucirea asupra noastră ca și asupra celor mai frumoși și mai bogați decît noi. Grădina asta nu-i deloc a noastră, dar ne bucurăm de verdeața și de miresmele ei, nu-i așa?

[1] Adică (lat.)

Pe urmă tăcu și îl mîngîie mai departe pe Tartar, care tot scheuna încet arătîndu-și nemăsurata afecțiune. Un freamăt ușor se stîrni prin copacii din jur; o fluturare stinsă ca a frunzelor coborî spre pămînt; erau păsărele, care după ce poposeau pe iarbă păstrînd cu sfioșenie anume distanță, începeau să țopăie de colo-colo, de parcă ar fi așteptat ceva.

— Spiridușii ăștia mici și cafenii își aduc aminte că ziua trecută le-am dat de mîncare, monologă din nou Louis. Mai vor niște biscuiți, dar azi am uitat să pun deoparte o bucățică. Drăcușori vioi și poznași, n-am nici o firmitură pentru voi!

Vîrî mîna în buzunar și o scoase goală.

— O lipsă ușor de împlinit, șopti domnișoara Keeldar la locul ei de ascultare. Scoase din coșuleț o bucățică de pesmecior, fiindcă din rezervele strînse acolo nu lipsea niciodată ceva ce putea fi aruncat la puii de găină, la rățuște, ori la vrăbii; și aplecîndu-i-se peste umăr îi puse firimiturile în palmă, zicînd: Uite. Există și o providență pentru cei neprevăzători.

— După-amiaza asta de septembrie e încîntătoare, observă Louis Moore în vreme ce — deloc descumpănit — arunca fără grabă firimiturile peste pajiște.

— Chiar și pentru dumneata?

— La fel de încîntătoare pentru mine ca și pentru orice cap încoronat.

— Dumneata trăiești un fel de sălbatică și solitară izbîndă, găsind prilejuri de bucurii în natură, în lucrurile neînsuflețite și în cele însuflețite de pe treptele mai modeste ale existenței.

— Solitară da, dar sălbatică nu. Alături de animale simt că sînt fiu al lui Adam; că sînt moștenitor al celui căruia i s-a dat stăpînire asupra a „tot ce e viu și se mișcă pe fața pămîntului". Cîinele dumitale ține la mine și mă urmează pretutindeni; cînd mă duc în curte, porumbeii dumitale ies din porumbar și fîlfîie din aripi pe la picioarele mele; iapa din grajd mă cunoaște la fel de bine ca și pe dumneata și mă ascultă mai cu supunere.

— Trandafirii mei îți oferă dulcea lor mireasmă, iar copacii mei te ocrotesc cu umbra lor.

— Și, urmă Louis, nici un fel de capricii nu-mi pot răpi aceste bucurii: sînt *ale mele.*

Se ridică și porni mai departe ; Tartar îl urmă ca și cînd dragostea și datoria l-ar fi îndemnat s-o facă, iar Shirley rămase în picioare pe pragul chioșcului. Caroline îi văzu chipul îndreptat către asprul preceptor ; era palidă, de parcă mîndria i-ar fi sîngerat pe dinăuntru.

— Vezi, îi spuse Caroline pe ton de scuză, e atît de deseori lovit în simțămintele lui delicate, încît asta îl face să fie morocănos.

— Vezi, îi răspunse Shirley furioasă, e un subiect asupra căruia noi două o să ne certăm, dacă îl vom discuta de multe ori ; așa că să-l părăsim de-acum încolo și pentru totdeauna.

„Cred că nu numai o singură dată s-a mai purtat în același fel, gîndi Caroline doar pentru sine. Și asta o face pe Shirley să fie atît de distantă ; totuși mă mir că nu e în stare să arate îngăduință pentru natura omenească și pentru împrejurări ; și mă mir că firea lui în general modestă, bărbătească, sinceră n-a putut s-o influențeze favorabil în ce-l privește. Nu deseori e atît de pătimașă, atît de arțăgoasă.

Mărturia verbală a doi dintre prietenii Carolinei cu privire la firea vărului ei avu darul de a-i spori părerile bune despre el. William Farren, a cărui căsuță o vizitase împreună cu domnul Hall, îl categorisise drept „adevărat gentleman" : altul la fel nu se mai afla în Briarfield ; el — William — „era în stare să facă orice pentru omul ăsta. Și pe urmă numai să fi văzut ce mult țineau la el copiii, și cît i-a plăcut nevestei de cum a dat ochii cu dînsul ; de îndată ce intra într-o casă, copiii se strîngeau ciotcă în jurul lui ; mogildețele astea se poartă de parcă ar fi mai dibaci decît cei în toată firea, dacă vine vorba de ghicit firea oamenilor".

Dînd răspuns unei întrebări puse de domnișoara Helstone în legătură cu părerea lui despre Louis Moore, domnul Hall spuse fără șovăire că era omul cel mai valoros pe care-l întîlnise de cînd părăsise Cambridge-ul.

— Dar e atît de ursuz ! obiectase Caroline.

— Ursuz ! E cel mai plăcut tovarăș de pe lume ! E plin de un umor ciudat, liniștit și cu totul original. Nici o excursie din viața mea nu mi-a prilejuit atîta plăcere ca aceea făcută împreună cu el la Lacuri. Inteligența și gusturile îi sînt cu adevărat superioare și oricine are de

cîștigat cînd se află sub influența lor ; cît despre temperament și fire, eu afirm că sînt excepțional de frumoase.

— La Fieldhead e totdeauna morocănos și, după cum cred, are reputația că ar fi mizantrop.

— Ei ! Îmi închipui că la Fieldhead nu se poate simți la largul lui — se află într-o situație nepotrivită. Sympsonii sînt oameni foarte onorabili, dar nu dintre aceia în stare să-l înțeleagă ; prea le stă mintea numai la forme și politețuri, adică la tot ce poate fi mai străin de firea lui Louis.

— Nu cred că domnișoara Keeldar îl simpatizează.

— Nu-l cunoaște — nu-l cunoaște ; altminteri, e suficient de înțeleaptă ca să-i recunoască meritele.

„De, probabil că nu-l cunoaște", își spusese în gînd Caroline, și cu ajutorul acestei ipoteze ajunsese să înțeleagă ceea ce altminteri i se părea de neînțeles. Dar nu multă vreme îi fu dat să poată rămîne la această soluție simplă a nedumeririlor ; în curînd se văzu obligată să refuze domnișoarei Keeldar pînă și o asemenea scuză negativă pentru această prejudecată.

Într-o bună zi, Caroline se întîmplă să se afle în camera de studiu împreună cu Henry Sympson, a cărui fire prietenească și plină de afecțiune îi cîștigase foarte repede simpatia. Băiatul era ocupat cu o născocire mecanică ; infirmitatea îl făcea să îndrăgească ocupațiile sedentare ; la un moment dat începu să scotocească prin biroul preceptorului după niște ceară sau o bucată de sfoară, care îi trebuiau atunci. Moore nu se afla de față, fiindcă domnul Hall îl invitase la o plimbare mai lungă. Henry nu izbuti să găsească repede ce căuta ; răscolea un sertar după altul ; pînă cînd, în sfîrșit, deschizînd un sertar interior, dădu — nu peste un ghem de sfoară sau un bulgăre de ceară de albine — ci peste un teanc de caiete cu coperte marmorate, legat cu o panglică. Se uită la ele și zise :

— Ce gunoaie mai strînge și domnul Moore în birou ! Sper că n-o să păstreze și caietele mele tot cu atîta grijă

— Ce-i acolo ?

— Caiete vechi.

Și îi azvîrli Carolinei tot pachetul. Pe dinafară arăta atît de îngrijit, încît deveni curioasă să afle ce cuprinde.

— Dacă nu-s decît niște caiete vechi, crezi c-aș putea să mă uit prin ele ?

— Sigur, fără discuţie. Biroul domnului Moore e pe jumătate al meu — fiindcă îmi îngăduie să ţin în el tot ce vreau — aşa că îţi dau eu voie.

Cercetînd caietele văzu că ele cuprind compuneri în franceză, scrise cu o caligrafie ciudată dar strînsă, minunat de curată şi clară. Scrisul îi era cunoscut; nici nu mai avu nevoie de dovada suplimentară oferită de numele înscris la sfîrşitul fiecărei teme, pentru a şti cui îi aparţineau. Şi cu toate astea numele o umplu de mirare: „Shirley Keeldar, Sympson Grove, ...shire (un comitat din sud), iar data se situa cu patru ani în urmă.

Legă la loc pachetul şi îl ţinu în mînă, cu gîndurile concentrate asupra lui. Avea aproape impresia că deschizîndu-l trădase încrederea cuiva.

— Sînt ale verişoarei mele Shirley, după cum vezi, spuse Henry cu nepăsare.

— *Tu* i le-ai dat domnului Moore? Le-a scris împreună cu doamna Pryor, nu-i aşa?

— Le-a scris în camera de studiu de la Sympson Grove, cînd stătea acolo, la noi. Domnul Moore îi dădea lecţii de franceză; e limba lui maternă.

— Ştiu... Şi era o elevă silitoare, Henry?

— Era neastîmpărată şi rîdea întruna, dar îţi făcea plăcere să stai cu ea în cameră; alături de Shirley lecţiile deveneau încîntătoare. Învăţa foarte repede — nici n-ai fi putut spune cînd şi cum. Pentru ea franceza era o jucărie; o vorbea repede — repede; la fel de repede ca şi domnul Moore.

— Era ascultătoare? Făcea pozne?

— Într-un fel făcea destul de multe pozne; era neastîmpărată, dar mie îmi plăcea. O iubesc cu disperare pe Shirley.

— O iubeşti cu *disperare* — prostuţule mic! Nici nu ştii ce vorbeşti.

— O iubesc cu *disperare*; e lumina ochilor mei; azinoapte i-am spus la fel şi domnului Moore.

— Ar fi trebuit să te certe fiindcă exagerezi.

— Nu m-a certat. El nu stă numai să certe şi să certe, cum fac guvernantele fetelor. Citea atunci, şi doar a zîmbit cu ochii pe carte, şi mi-a spus că dacă domnişoara Keeldar n-ar fi decît atît, atunci ar fi mai puţin decît socoteşte el că este; asta fiindcă eu nu-s decît un puşti miop şi cu ochi spălăciţi. Mi-e teamă că-s un biet nefericit, domnişoară Caroline Helstone. Sînt infirm, ştii.

— Nu contează, Henry, eşti un băiat foarte drăguţ; iar dacă Dumnezeu nu ţi-a hărăzit sănătate şi putere, ţi-a dat un caracter frumos, un suflet şi o minte minunată.

— O să fiu dispreţuit. Cîteodată îmi vine să cred că şi Shirley şi dumneata mă dispreţuiţi.

— Ascultă, Henry. În general nu-mi plac băieţii de vîrsta ta; am o adevărată oroare de ei. Mi se par nişte mici ticăloşi care găsesc o plăcere contra firii în a ucide şi chinui păsărele, insecte şi pisoi şi tot ce e mai slab decît ei; dar tu eşti aşa de deosebit de ei, încît te iubesc foarte mult. Ai aproape tot atîta minte cît un bărbat (mult mai multă, martor mi-e Dumnezeu — murmură doar pentru sine — decît mulţi bărbaţi); îţi place să citeşti şi te pricepi să vorbeşti cu judecată despre ce citeşti.

— *Chiar* că-mi place să citesc. Ştiu că am minte şi ştiu că am şi simţire.

În clipa aceea intră domnişoara Keeldar, spunînd:

— Henry, ţi-am adus gustarea aici; am să ţi-o pregătesc chiar eu.

Puse pe masă un pahar de lapte dulce, o farfurie pe care se afla ceva cu aspect nu prea diferit de pielea tăbăcită, şi un instrument asemănător cu o furculiţă de prăjit pîinea.

— Ce faceţi voi aici, continuă apoi, răscoliţi biroul domnului Moore?

— Ne uităm la caietele tale vechi, îi răspunse Caroline.

— Caietele mele vechi?

— Caiete de franceză. Iată! Probabil că sînt socotite de mare preţ; uite cu cîtă grijă au fost păstrate.

Îi arătă pachetul. Shirley i-l smulse din mînă, zicînd:

— Nici n-am ştiut că există. Credeam că toate au fost folosite încă de mult la aprinsul focului din bucătărie sau la încîrlionţatul părului slujnicelor de la Sympson Grove. De ce le-ai păstrat, Henry?

— Nu eu le-am păstrat; mie nici nu mi-ar fi dat prin gînd; nici măcar n-am visat că nişte caiete pot să fie obiecte de preţ. Domnul Moore le-a pus la păstrare în sertarul dinăuntru al biroului său; probabil că le-a uitat acolo.

— *C'est cela*[1]; le-a uitat, fără îndoială, repetă Shirley. Sînt extraordinar de frumos scrise, observă cu satisfacție.

— Ce fată zburdalnică erai, Shirley, pe vremea aceea! Te țin așa de bine minte; o ființă subțirică, sprintenă, și cu toate că erai așa de înaltă, te-aș fi putut ridica într-o mînă. Parcă te văd și-acum, cu buclele tale lungi și bogate căzîndu-ți pe umeri, și șalul revărsat de sub ele. De obicei îl făceai pe domnul Moore să fie voios — vreau să zic, la început; dar cred că după cîtva timp ai început să-l necăjești.

Shirley răsfoia paginile acoperite cu scris îndesat și nu spunea nimic. Deodată rosti:

— Asta a fost scrisă într-o după-amiază de iarnă. E descrierea unui peisaj acoperit de zăpadă.

— Îmi aduc și eu aminte, spuse Henry. Cînd a citit-o, domnul Moore a strigat: „*Voilà le Français gagné!*"[2] Zicea că e foarte izbutită. După aceea l-ai pus să deseneze, în sepia, peisajul descris de tine.

— Va să zică n-ai uitat, Hal?

— Nici vorbă. Toți am fost certați în ziua aceea fiindcă n-am coborît la ceai cînd ne-au chemat. Îmi mai aduc aminte cum ședea preceptorul meu la șevalet și cum tu stăteai în spatele lui, îi țineai lumînarea și urmăreai cum desenează costișa înzăpezită, pinul, cerbul culcat la poalele lui și semiluna agățată pe cer.

— Unde își păstrează desenele, Henry? Ar trebui să le vadă și Caroline.

— În mapă, dar lacătul e încuiat și cheia-i la dînsul.

— Cere-i-o cînd se întoarce.

— Tu ar trebui să i-o ceri, Shirley. Acuma ești foarte rezervată cu el; te porți ca o doamnă nobilă și foarte mîndră — am observat eu.

— Shirley, ești un adevărat mister, îi șopti Caroline la ureche. Ce ciudate descoperiri fac de-o vreme, mai în fiecare zi! Eu, care credeam că mă bucur de încrederea ta. Inexplicabilă ființă! Pînă și băiatul ăsta te ține de rău.

— După cum vezi, Henry, nu-mi mai amintesc de „vechile-și-uitatele păcate", spuse domnișoara Keeldar

[1] Asta-i (fr.).
[2] Uite cum și-a însușit franceza.

răspunzînd tînărului Sympson și fără să-i acorde vreo atenție Carolinei.

— Asta n-ar fi trebuit s-o faci niciodată. Nu meriți să fii luceafărul unui bărbat, dacă ai memoria atît de scurtă.

— Luceafărul unui bărbat — auzi! Și prin „bărbat" înțelegi preastimabila ta persoană, nu? Hai, bea laptele ăsta proaspăt pînă nu se răcește.

Tînărul infirm se ridică și porni șchiopătînd înspre cămin; își lăsase cîrja rezemată de consolă.

— Sărmanul și dragul meu infirm! murmură Caroline abia auzit și-l sprijini în mers.

— La cine ții tu mai mult, Shirley, la mine sau la domnul Sam Wynne? întrebă băiatul pe cînd se așeza într-un fotoliu.

— Vai, Harry! Sam Wynne e năpasta mea! Tu ești băiețelul meu cel mai drag.

— La mine sau la domnul Malone?

— Tot la tine — de o mie de ori mai mult.

— Dar ei sînt bărbați zdraveni și cu favoriți, fiecare înalt de cîte șase picioare.

— Pe cîtă vreme tu, Henry, n-ai să fii toată viața ta nimic mai mult decît un biet plîngăreț mărunt și palid.

— Da, știu.

— N-ai de ce să fii supărat. Nu ți-am mai spus de atîtea ori cine era aproape tot așa de mărunt, la fel de palid, la fel de chinuit ca și tine, și totuși puternic ca un uriaș și viteaz ca un leu?

— Amiralul Horatio?

— Amiralul Horatio, viconte de Nelson și duce de Bronti; cu inimă mare ca de titan; viteaz și curajos cît toată lumea și vremurile cavalerismului; conducătorul puterii Angliei; comandant al forțelor ei de pe întinsul mărilor; aruncător al fulgerelor ei pe deasupra valurilor.

— Un om mare; dar eu nu sînt războinic, Shirley; și cu toate astea mintea nu mi se odihnește o clipă, ard zi și noapte — pentru ce — n-aș prea putea să spun — ca să fiu — ca să — ca să sufăr, cred.

— Henry, ceea ce te tulbură e mintea ta, care e mai puternică și mai matură decît ți-e trupul. E o întemnițată. E ținută în robie fizică. Dar ea are să se zbată totuși, și are să se elibereze. Învață cu grijă, studiază nu numai cărțile, ci și lumea. Iubești natura; iubește-o

fără teamă. Fii răbdător — așteaptă trecerea timpului. N-ai să fii soldat sau marinar, Henry, dar dacă vei trăi, ai să fii — ascultă prorocirea mea — ai să fii scriitor — poate chiar poet.

— Scriitor! Asta e o rază de speranță — o adevărată rază de speranță! Am să fiu — *am să fiu*! Am să scriu o carte numai ca să ți-o dedic ție.

— Ba ai s-o scrii pentru a aduce o descătușare adevărată sufletului tău. Vai de mine! Ce tot spun eu aici? Mai multe decît înțeleg, cred, sau pot îndrepta. Uite, Hall, ai aici turtă de ovăz prăjit — hrănește-te ca să trăiești!

— Cu plăcere! strigă un glas de dincolo de fereastra deschisă. Recunosc de la o poștă aroma asta. Domnișoară Keeldar, pot veni să mă înfrupt și eu?

— Domnule Hall (fiindcă domnul Hall era, și împreună cu el Louis Moore, amîndoi întorși de la plimbare), în sufragerie se află pregătită o masă cum se cuvine, iar în jurul ei veți găsi oameni asemănători. Dacă vă face plăcere, puteți să vă alăturați lor și să vă înfruptați împreună din cele pregătite; dar dacă gusturile dumneavoastră extravagante vă îndeamnă să preferați o comportare la fel de extravagantă, poftiți încoace și faceți la fel ca noi.

— Îmi place mirosul acesta îmbietor, și de aceea am să mă las condus de nas, răspunse domnul Hall cînd tocmai intra pe ușă, întovărășit de Louis Moore.

Ochii acestuia din urmă se abătură asupra biroului devastat. Zise doar:

— Au dat hoții! Henry, ai merita să ți se pună cătușe.

— Shirley și Caroline le merită — ele au dat iama, i se răspunse cu grijă mai mult pentru efect decît pentru adevăr.

— Pîrîtor și martor mincinos! strigară amîndouă fetele. Nu ne-am atins nici măcar de un singur lucru, în afara celor la care ne-am uitat cu intenția unor cercetări lăudabile.

— Exact așa, spuse Moore arborînd unul dintre rarele lui zîmbete. Și ce ați descoperit cu prilejul acelor „cercetări lăudabile"?

Atunci zări sertarul interior deschis, și remarcă:

— E gol. Cine a luat...?

— Uite-l! Uite-l! răspunse Caroline cu grabă, și puse repede pachetul la loc.

Moore închise sertarul; apoi îl încuie cu o cheiță atîrnată de lanțul ceasornicului; făcu ordine printre celelalte hîrtii, închise biroul și se așeză fără să mai rostească vreun alt cuvînt.

— Credeam c-o să le certați mult mai aspru, sir, zise Henry. Fetele astea merită să fie mustrate.

— Le las în seama propriei lor conștiințe.

— Fapta asta le acuză de crime nu numai plănuite, ci și săvîrșite, sir. Dacă n-aș fi fost eu aici, ar fi procedat cu mapa dumneavoastră la fel cum au procedat și cu biroul; dar le-am spus că e sub lacăt.

— Nu vrei să iei masa cu noi? interveni acum Shirley adresîndu-se lui Moore, dornică, după cîte se părea, să schimbe cursul conversației.

— Sigur, dacă mi-e îngăduit.

— Dar va trebui să te mulțumești cu lapte dulce și turtă de ovăz ca în Yorkshire.

— *Va — pour le lait frais!* [1] spuse Louis. Cît despre turta de ovăz... și făcu o strîmbătură.

— Nu poate să mănînce turtă de ovăz, spuse Henry. Zice că parcă ar fi tărîțe dospite cu maia stricată.

— Bine, atunci printr-o favoare specială o să-i îngăduim să mănînce cîțiva biscuiți, dar numai lucruri preparate în casă.

Gazda sună și dădu scurte dispoziții, care fură numaidecît executate. Ea însăși turnă laptele și împărți pîinea în cercul acela simpatic, ce se strînsese în jurul focului viu aprins în micul cămin din odaia de studiu. Pe urmă trecu pe postul de general al pîinii prăjite și, îngenunchind pe covor, cu furculița în mînă, își îndeplini cu îndemînare îndatoririle.

Domnul Hall, totdeauna încîntat de orice inovație plăcută adusă obiceiurilor încetățenite, și pentru care turta zgrunțuroasă de ovăz devenise din obișnuință gustoasă ca mana cerească, părea a fi în cea mai bună dispoziție. Vorbea și rîdea cu multă veselie, cînd cu Caroline, pe care o așezase alături de el, cînd cu Shirley, și din nou cu Louis Moore. La rîndul său, Louis îi ținea isonul arătînd

[1] De acord — cu laptele proaspăt! (Fr.)

aceeași dispoziție; nu rîdea mult, dar spunea pe tonul cel mai obișnuit lucruri de adîncă înțelepciune. Fraze rostite cu gravitate, remarcabile prin întorsături surprinzătoare, cu blînde nuanțe originale și de mare ascuțime îi porneau cu ușurință de pe buze. Se dovedea a fi ceea ce domnul Hall și spusese că este — un excepțional om de societate. Caroline era uluită de umorul lui, dar încă și mai mult de neclintita-i stăpînire de sine. Nimeni dintre cei aflați de față nu părea să-i pricinuiască vreo neplăcută senzație de stinghereală; nimeni nu părea a-l plictisi, a-l încurca, a-l intimida în vreun fel — și totuși acolo se afla recea și semeața domnișoară Keeldar, îngenuncheată dinaintea focului, aproape la picioarele sale.

Dar Shirley nu mai era nici rece și nici semeață — cel puțin nu în momentul acela. Părea că nu-și dă seama de umila poziție în care stătea atunci; sau dacă își dădea seama, stătea așa doar pentru a putea să guste din farmecele modestiei. Faptul că din grupul pe care îl servea ca slujnică voluntară făcea parte și preceptorul vărului ei nu-i rănea deloc mîndria; nu o speria perspectiva că împărțind celorlalți pe rînd lapte și pîine va trebui să-i ofere și lui; iar Moore își primea porția din mîna ei cu același calm cu care ar fi primit-o dacă ar fi fost egali.

— Te-ai încălzit prea rău, îi spuse el după ce Shirley mînuise cam îndelung cu furculița. Dă-mi voie să te ajut.

Și îi luă furculița din mînă cu un fel de autoritate liniștită, la care ea se supuse tăcută, fără să opună vreo rezistență și fără să-i mulțumească.

— Aș vrea să-ți văd tablourile, Louis, îi spuse Caroline după ce bogatul prînz fusese savurat. Dumneavoastră nu, domnule Hall?

— Ca să-ți fac dumitale plăcere, da; însă dacă ar fi numai după mine, îl cunosc prea bine ca artist. M-am săturat de preocupările astea ale lui pînă peste cap în Cumberland[1] și Westmoreland[2]. De cîte ori n-am fost murați pînă la piele în munți, fiindcă el se încăpățîna să rămînă așezat pe un scăunel pliant ca să prindă efecte de nori încărcați de ploaie, neguri mișcătoare, licăriri de soare sau mai știu eu ce.

— Iată mapa, anunță Henry, purtînd-o într-o mînă și sprijinindu-se cu brațul celălalt în cîrjă.

[1],[2] Comitate din nord-vestul Angliei.

Louis o luă, dar rămase tot pe scaun, ca și cum ar fi vrut ca altul să vorbească. S-ar fi zis că n-are s-o deschidă pînă ce mîndra Shirley nu va binevoi să se arate interesată de expunerea lor.

— Ne face să așteptăm ca să ne ațîțe curiozitatea, spuse ea în cele din urmă.

— Știi s-o deschizi, afirmă Louis întinzîndu-i cheia. Ai stricat odată lacătul ca să nu-l mai pot descuia — încearcă acum.

Louis ținu mapa, Shirley o deschise. Apoi, oprind pentru ea conținutul, fu cea dintîi care cercetă fiecare desen. Și trăi încîntarea — dacă era încîntare — în deplină liniște, fără nici un fel de comentariu. Moore stătea în spatele fotoliului și privea peste umărul ei, iar după ce termină și ceilalți încă mai priveau, își părăsi locul și începu să se plimbe prin încăpere.

Se auzi o trăsură apropiindu-se pe alee, apoi sunetul clopotului de la poartă. Shirley tresări și spuse:

— Avem oaspeți și o să fiu chemată. Grozavă mutră mai am — cum se spune — ca să primesc musafiri; aproape toată dimineața am fost cu Henry în grădină și am cules fructe. Vai! Odihna aflată la umbra viței mele și la umbra smochinului meu! Fericită femeia-roabă a căpeteniei indiene, căci n-are îndatoriri de îndeplinit în salon, ci își poate îngădui să stea liniștită și să împletească rogojini, să înșire mărgele, sau să-și pieptene în pace părul negru, într-un colț tihnit al *wigwam*-ului ei. Am să emigrez în pădurile vestului sălbatic.

Louis Moore începu să rîdă.

— Ca să te măriți cu Nor-Alb sau Marele-Bivol; iar după legătura cununiei să te dedici plăcutei îndeletniciri de a prăși lanul de porumb al stăpînului dumitale, în vreme ce el își fumează pipa sau bea rachiu.

Shirley părea gata să dea răspuns, dar tocmai atunci se deschise ușa și domnul Sympson pătrunse în camera de studiu. Domnia-sa rămase cu gura căscată cînd văzu grupul adunat în jurul focului.

— Am crezut că ești singură, domnișoară Keeldar, spuse cu mirare. Dar văd că ai o mică reuniune.

După aerul lui șocat și scandalizat, era evident că — dacă n-ar fi observat printre cei de acolo și o față bisericească — s-ar fi pornit numaidecît pe o filipică improvi-

zată împotriva inadmisibilelor obiceiuri ale nepoatei sale; dar respectul pentru sutană îl opri s-o facă.

— Nu doream decît să anunț, continuă foarte înțepat, că familia de la De Walden Hall, domnul, doamna, domnișoarele și tînărul Sam Wynne se află în salon.

Și cu asta se înclină și se retrase.

— Familia de la De Walden Hall! nici nu se putea o garnitură mai cumplită, murmură Shirley.

Rămase neclintită, arătînd puțin cam îndărătnică și foarte puțin doritoare să se miște. Obrajii îi erau aprinși din pricina focului; părul îi fusese de mai multe ori răvășit de vîntul din dimineața acelei zile; era îmbrăcată într-o rochie de muselină ușoară, strînsă pe corp, dar foarte bogată la poale; șalul purtat în grădină încă îi mai învăluia trupul în falduri ce cădeau în voia lor. Arăta încăpățînată, nepăsătoare, plină de vioiciune și deosebit de drăguță — mai drăguță decît de obicei, ca și cum o emoție discretă (cine poate ști în cel fel stîrnită?) i-ar fi insuflat chipului o nouă înflorire și o altă expresie.

— Shirley — Shirley, trebuie să te duci, îi șopti Caroline.

— Mă întreb pentru ce!

Înălță privirile și în oglinda de deasupra căminului văzu cum amîndoi, și domnul Hall și Louis Moore, se uită la ea cu un aer grav. Spuse cu un surîs plin de înțelegere:

— Dacă majoritatea celor de față susțin că persoanele de la De Wald Hall au drept la politețea mea, voi face ca dorințele mele să se supună datoriei. Cine crede că trebuie să mă duc, să ridice mîna.

Cînd se uită din nou într-acolo, oglinda îi arătă un vot unanim împotriva ei.

— Trebuie să te duci, îi spuse domnul Hall, și mai trebuie să te și porți politicos. Ai multe îndatoriri față de societate. Nu ți-e îngăduit să faci numai ce-ți place.

Louis Moore încuviință cu un stins „Așa-i! Așa-i".

Caroline se apropie de ea, îi netezi buclele unduioase, dădu îmbrăcămintei o grație mai puțin artistică și mult mai domestică, iar Shirley fu silită să părăsească încăperea încă protestînd, cu buza răsfrîntă, împotriva faptului că era expediată.

— E înconjurată de un farmec straniu! remarcă domnul Hall îndată după plecarea ei. Și-acum, continuă, trebuie să vă părăsesc și eu, fiindcă Sweeting e dus să-și vadă mama, și avem două înmormîntări.

— Henry, ia-ți cărțile; e ora cînd avem lecții, spuse Louis Moore așezîndu-se la birou.

— Un farmec straniu! repetă elevul, cînd el și preceptorul rămaseră singuri. Adevărat. Oare nu-i o maestră a magiei albe? întrebă.

— Despre cine vorbești, sir?

— Despre vara mea Shirley.

— Nu pune întrebări fără rost. Învață în liniște.

Domnul Moore arăta și vorbea aspru — tăios. Henry cunoștea starea asta: doar rareori se abătea asupra preceptorului său, dar cînd o observa, îl cuprindea un soi de spaimă. Așa că se supuse.

CAPITOLUL XXVII

Cel dintîi dintre pedanți

Firea domnișoarei Keeldar și cea a unchiului său nu se puteau împăca — și nici nu ajunseseră vreodată să se împace. El era irascibil, ea recalcitrantă; el era despotic, iar nepoatei îi plăcea libertatea; unchiul era un om practic, nepoata era, poate, romantică.

Și nu întîmplător venise el pînă în Yorkshire; avea o misiune foarte limpede și intenționa să și-o ducă la bun sfîrșit cu toată scrupulozitatea: dorea cu aprindere să-și vadă nepoata măritată; să găsească pentru ea o partidă potrivită; s-o dea în seama unui bărbat bine ales, și în ce o privea să se spele pe mîini pentru vecie.

Numai că, din nenorocire, din anii copilăriei încoace, între Shirley și el existau divergențe în ce privește înțelesul cuvintelor „potrivit" și „bine ales". Pînă în prezent nici o clipă nu se declarase de acord cu definițiile lui; și era îndoielnic dacă măcar cu prilejul celui mai important pas din viața ei se va arăta dispusă să le accepte.

Și prilejul verificării nu întîrzie să se ivească.

Domnul Wynne îi ceruse mîna foarte oficial în numele fiului său, Samuel Fawthrop Wynne.

— Fără îndoială potrivit! Cum nu se poate mai bine ales! proclamase domnul Sympson. Un [illegible] strașnic, negrevat de vreo datorie; avere sănătoasă; relații înalte. *Trebuie să se facă!*

Își convocă nepoata în salonul lambrisat; încuie ușa ca să rămînă singuri, numai între patru ochi: îi comunică propunerea; își spuse părerea. Îi ceru consimțămîntul, care îi fu refuzat.

— Nu. Nu mă mărit cu Samuel Fawthrop Wynne.

— Te întreb de ce? Trebuie să-mi spui un motiv. În toate privințele e mai mult decît demn de tine.

Shirley stătea sprijinită de cămin; era palidă ca placa și coronamentul de marmură albă din spatele ei; ochii mari, dilatați îi scînteiau fără umbră de zîmbet.

— Și *eu* te întreb în ce sens tînărul acela e mai mult decît demn de *mine?*

— Are de două ori mai mulți bani decît tine, de două ori mai multă minte, relații corespunzătoare și se bucură de același respect.

— Să aibă el de o sută de ori mai mulți bani decît mine și tot nu i-aș promite c-am să-l iubesc.

— Te rog să-mi spui ce poți avea împotrivă.

— Duce o viață dezmățată, josnică și vrednică de dispreț. Te rog să accepți asta drept primul motiv pentru care îl resping cu silă.

— Domnișoară Keeldar, mă uluiești!

— Numai purtarea asta singură și îl aruncă într-un hău de nemăsurată inferioritate. Inteligența lui nu se ridică la înălțimea pentru care aș putea să am considerație — asta-i a doua piedică. Are vederi înguste; sentimentele îi sînt tocite; gusturile grosolane; manierele vulgare.

— E un om respectabil și bogat. A-l refuza e o dovadă de înfumurare din partea ta.

— Refuz categoric! Încetează să mă mai plictisești cu subiectul ăsta. Îți interzic!

— Ai de gînd să te măriți vreodată, sau preferi celibatul?

— Nu-ți recunosc dreptul de a pretinde răspuns la o asemenea întrebare.

— Aș putea să întreb dacă aștepți cumva ca vreun nobil — vreun membru al Camerei Lorzilor — să vină să-ți ceară mîna?

— Mă îndoiesc tare că s-a născut acel nobil căruia i-aș acorda-o.

— Dacă am fi avut cazuri de boli mintale în familie, aș zice că ai înnebunit. Extravaganța și îngîmfarea ta sînt vecine cu nebunia.

— Poate pînă o să termin ce am de spus ai să mă vezi trecînd dincolo de ea.

— Nici nu mă aștept la altceva. Ești o aiurită și-o descreierată. Bagă de seamă! Să nu cumva să ne pătezi numele printr-o mezalianță.

— Să *ne* pătezi? Mă cheamă pe *mine* Sympson?

— Mulțumesc lui Dumnezeu că nu! Dar să fii foarte cu grijă! Eu nu mă las dus de nas!

— Dar ce-ai putea face, în numele legii și al bunului simț, sau ce ai vrea să faci, dacă mi-ar veni chef să mă opresc la o alegere cu care nu ai fi de acord?

— Bagă de seamă! Bagă de seamă! (și o amenința cu un glas și o mînă la fel de tremurătoare).

— De ce? Ce umbră de putere ai *dumneata* asupra mea? Pentru ce ar trebui să mă tem?

— Bagă de seamă, domnișoară!

— Am să bag de seamă cu toată grija, domnule Sympson. Sînt hotărîtă ca înainte de a mă mărita să stimez — să admir — să *iubesc.*

— Caraghioslîcuri! Lucruri nelalocul lor! Prostii nedemne de o femeie!

— Să iubesc din adîncul inimii. Știu că vorbesc o limbă necunoscută; dar mi-e absolut indiferent dacă sînt sau nu înțeleasă.

— Și dacă dragostea asta a ta s-ar întîmpla să se îndrepte spre un cerșetor.

— Spre un cerșetor n-are să se îndrepte niciodată. Cerșetoria nu e demnă de stimă.

— Spre un funcționar mărunt, un actor cabotin, un biet autor de piese de duzină... ori... ori...

— Fii curajos, domnule Sympson! Ori ce?

— Vreun scriitoraș de nimic, sau vreun zdrențăros și prăpădit de artist.

— Pentru oamenii de nimic, pentru zdrențăroși sau prăpădiți n-am nici un fel de simpatie; pentru literatură și arte, am. Și în treaba asta mă întreb cum de s-ar potrivi cu mine Fawthrop Wynne al dumitale? Nu-i în stare să scrie un bilețel fără greșeli de ortografie; nu

citește decît un jurnal de sport ; a fost prostănacul liceului din Stilbro' !

— Ce limbaj nepotrivit pentru o lady ! Dumnezeule mare ! — unde are s-ajungă ?

Și își înălță mîinile și privirile către cer.

— Niciodată în fața altarului alături de Sam Wynne.

— Unde are s-ajungă ? De ce nu sînt legile mai drastice, ca s-o pot sili să dea ascultare rațiunii ?

— Liniștește-te, unchiule. Chiar dacă Anglia ar fi o țară de șerbi și dumneata despotul, tot nu m-ai putea *sili* să fac acest pas. Am să-i scriu *eu* domnului Wynne. În legătură cu treaba asta nu-ți mai da nici un fel de osteneală.

Pînă și în proverbe se spune despre soartă că e schimbătoare, și totuși propriile-i capricii o fac adesea să arunce mereu și mereu în același loc raze norocoase asemănătoare. S-ar fi zis că la vremea aceea domnișoara Keeldar — ori averea ei — ajunsese să facă vîlvă prin partea locului și să producă impresie în cercuri la care ea nici nu visa. Nu mai puțin de trei propuneri o urmară pe cea a domnului Wynne — toate mai mult sau mai puțin ispititoare. Toate la rînd îi fură prezentate cu insistență de unchiul ei, și pe toate la rînd le refuză. Totuși printre ei se număra nu numai un singur gentleman cu caracter ireproșabil și totodată cu mare avere. În afară de unchiu-său, mulți o întrebau ce are de gînd și pe cine aștepta să prindă în mreje de se arăta atît de impertinent mofturoasă.

Pînă la urmă limbile clevetitoare își spuseră că au găsit explicația acestei purtări, iar unchiul nu se mai îndoi nici o clipă că o nimeriseră ; ba încă mai mult, descoperirea i-o prezenta pe nepoată într-o lumină cu totul nouă, deci și întreaga lui purtare față de ea se schimbă în consecință.

În ultima vreme, la Fieldhead atmosfera devenise din ce în ce mai aprinsă pentru ca și unchiul și nepoata să-și găsească locul aici ; mătușa cea îndatoritoare nu era nici măcar ea în stare să-i împace ; fiicelor le înghețа sîngele în vine cînd îi vedeau cum se ceartă. Gertrude și Isabella șușoteau ceasuri întregi retrase în camerele lor și înlemneau de spaimă reținută dacă se întîmpla să rămînă singure cu temerara lor verișoară.

Dar, după cum am spus, interveni o schimbare : domnul Sympson se arătă împăcat, iar familia i se liniști.

Despre satul Nunnely am mai pomenit, ca și despre vechea lui biserică, despre pădurile și ruinele mînăstirești de acolo. Avea și el conacul lui, numit Priory Hall — o reședință mai veche, mai mare și mai impozantă decît toate celelalte de pe la Briarfield sau Whinbury ; și, lucru care le întrecea pe toate, avea chiar și stăpîn cu titlu nobiliar — un baronet, deci ceva cu care nici Briarfieldul și nici Whinburyul nu puteau să se mîndrească. Această proprietate — cea mai mîndră și cea mai respectată — fusese ani la rînd doar nominală ; baronetul din vremea aceea, un bărbat tînăr, care pînă atunci stătuse într-o provincie îndepărtată, era cu totul necunoscut la domeniul din Yorkshire.

În vremea cînd domnișoara Keeldar se aflase într-o stațiune balneară foarte la modă, numită Cliffbridge, ea și prietenii ei îl întîlniseră și fuseseră prezentați lui Sir Philip Nunnely. Pe urmă se mai văzuseră de multe ori la plajă, pe faleză, în diferite plimbări, cîteodată la balurile organizate în stațiune. Părea singuratic ; felul lui de a se purta era foarte modest — chiar prea simplu pentru a putea fi numit amabil ; mai degrabă sfios decît trufaș : nu *binevoia* să se afle în tovărășia lor, ci se arăta *bucuros* de ea.

Shirley putea să lege repede și lesne prietenie cu orice om sincer și deschis. Stătea îndelung de vorbă cu Sir Philip și împreună cu mătușa și verișoarele făceau uneori cîte o plimbare cu iahtul lui. Îi plăcea tînărul acesta fiindcă vedea că e îndatoritor și modest și era încîntată cînd își dădea seama că este în stare să-l amuze.

Nu i-ar fi putut găsi decît un singur cusur — dar unde s-a văzut prietenie lipsită de asemenea umbre ? — și anume acela că Sir Philip avea înclinație pentru literatură : scria poeme, sonete, stanțe, balade. Poate că domnișoara Keeldar îl socotea prea dornic să citească sau să recite cu orice prilej asemenea compoziții ; poate ar fi dorit ca rimele să fie mai fericit îmbinate — ritmul să aibă mai multă muzicalitate — imaginile mai multă prospețime — inspirația mai multă înflăcărare ; oricum ar sta lucrurile, adevărul e că trăia o senzație neplăcută de cîte ori tînărul pomenea despre poeziile lui, și de

obicei făcea tot ce-i stătea în putință ca să abată discuția spre alte subiecte.

O atrăgea în plimbări sub clar de lună, pe pod, cu singura intenție, după cîte se părea, de a-i împuia urechile cu cea mai lungă dintre baladele scrise de el; o conducea pe nesimțite înspre singuratice colțuri cu aspect rustic, unde zbuciumul valurilor revărsate pe nisip se auzea lin și odihnitor, iar cînd rămîneau numai ei singuri, cu întinsul mării dinaintea lor, învăluiți de răcoarea înmiresmată a grădinilor, adăpostiți de înălțimea semeață a falezei, scotea din buzunar ultimul său ciclu de sonete și i-l citea cu glas înfiorat de emoție. Părea să nu-și dea seama că deși ar fi putut fi socotite cuvinte rimate, nu erau poezie. După ochii ei plecați în pămînt și chipul îngrijorat se vedea că Shirley o știe și e adînc îndurerată de această unică meteahnă a bunului și prietenosului baronet.

Deseori încerca, slujindu-se de cea mai mare delicatețe posibilă, să-l lecuiască de această stranie adorare a muzelor, singura lui idee fixă, căci în ce privește orice alte chestiuni obișnuite dovedea destul bun-simț și cu dragă inimă Shirley se întreținea cu el asupra unor subiecte curente. Cîteodată o întreba ce părere are despre reședința lui de la Nunnely, și ea era cît se poate de fericită să-i răspundă pe larg la asemenea interogatorii; nu mai ostenea să descrie străvechiul Priory, romanticul parc împădurit, bătrîna biserică și bătrînul cătun; nici nu ezită să-l sfătuiască să vină acolo și să-și adune arendașii în jurul lui, în străvechiul său conac.

Oarecum, spre mirarea ei, Sir Philip îi urmă sfaturile întocmai; și într-adevăr, către sfîrșitul lui septembrie sosi la Priory.

Curînd se înfățișă și la Fieldhead, iar această primă vizită n-a fost și ultima; apoi spuse — după ce încheie cercetarea împrejurimilor — că sub nici un acoperiș nu aflase un atît de încîntător adăpost ca sub acela de grinzi din stejar masiv al conacului de la Briarfield, o așezare destul de strîmtă și modestă în comparație cu a sa — dar care îi plăcea tare mult.

Curînd ajunse să nu mai fie mulțumit doar să stea cu Shirley în salonul ei lambrisat, unde mereu veneau unii și plecau alții și unde rareori putea găsi un moment de liniște ca să-i înfățișeze ultima realizare a fertilei sale muze; trebuia să o însoțească în plimbări peste pășunile încîntătoare și s-o conducă pe malurile lacurilor. Dar ea evita plimbările în doi; așa că baronetul începu să organizeze reuniuni în cinstea ei pe proprietățile lui, în încîntătoarea sa pădure; și în locuri mai depărtate — codri tăiați de cursuri de apă și vîlcele udate de Aire.

Asemenea insistențe îi conferiră domnișoarei Keeldar multă distincție. Sufletul de proroc al unchiului întrevedea un viitor strălucit; încă de pe acum trăia farmecul vremurilor viitoare cînd, cu un aer nepăsător, cu piciorul stîng sprijinit pe genunchiul drept, avea să facă elegante aluzii familiale cu privire la „nepotul baronet". Acum, nepoata nu i se mai înfățișa drept „o fată nebună", ci ca „o femeie cu foarte multă judecată". În discuții confidențiale cu doamna Sympson o caracteriza astfel: „o ființă într-adevăr superioară: extravagantă, dar foarte inteligentă". Îi arăta o excesivă considerație; se ridica îndatoritor să-i deschidă ușa și s-o închidă în urma ei; se congestiona la față și își pricinuia dureri de cap tot aplecîndu-se să ridice mănuși, batiste și alte obiecte dintre acelea pe care Shirley nu le păstra cu prea multă grijă. Își permitea glume obscure cu privire la superioritatea istețimii femeiești asupra înțelepciunii bărbaților; începea încîlcite scuze pentru gafa pe care o făcuse în privința abilității și dibăciei „unui personaj aflat la nici o sută de mile de Fieldhead"; pe scurt, se arăta la fel de entuziasmat ca „un curcan pe baligă".

Nepoata îi observa manevrele și îi primea cu nepăsare insinuările; lăsa să se înțeleagă că ar pricepe cel mult jumătate din sensul lor. Cînd i se spuse pe șleau că e preferata baronetului, răspunse că și ea crede c-o place, după cum și el îi plăcea ei; n-ar fi crezut niciodată că un om de rangul lui — singurul băiat al unei mame mîndre și iubitoare — singurul frate al unor surori care îl adoră — poate să aibă o inimă atît de bună și, în general, atît de mult bun-simț.

Și timpul dovedi că Sir Philip într-adevăr o plăcea. Poate că descoperise la ea acel „farmec straniu" observat cîndva de domnul Hall. Îi căuta prezența cu tot mai multă stăruință; iar pînă la urmă cu o asiduitate ce arăta că persoana ei îi devenise indispensabilă. Cam tot prin aceeași vreme, simțăminte ciudate pluteau prin

jurul conacului Fieldhead; speranțe aprinse și neliniști chinuitoare rătăceau prin unele încăperi de acolo. Peste cîmpurile tihnite dimprejur se desfășura un fel de rătăcire speriată a cîtorva dintre cei găzduiți în conac; era un soi de așteptare nesigură care ținea nervii încordați.

Un lucru părea limpede. Sir Philip nu era un bărbat de disprețuit. Era un om cu suflet cald și chiar dacă nu se ridica la un nivel intelectual deosebit, era inteligent. Domnișoara Keeldar n-ar fi putut spune despre el — așa cum spusese cu atîta înverșunare despre Sam Wynne — că sentimentele i-ar fi fost tocite, gusturile grosolane și manierele vulgare. Era înzestrat cu o sensibilitate deosebită; avea o dragoste reală, chiar și dacă nu cu prea mult discernămînt, pentru arte; în întreaga lui comportare se vădea gentlemanul englez; iar în ceea ce privește originea și averea, amîndouă se aflau, bineînțeles, cu mult mai presus decît ar fi putut pretinde Shirley.

Înfățișarea lui prilejuise la început cîteva observații hazlii, deși străine de orice răutate, din partea veselei domnișoare Keeldar. Arăta ca un adolescent; trăsăturile îi erau comune și lipsite de vigoare; părul de culoarea nisipului; statura prin nimic impresionantă. Dar curînd Shirley își stăvili orice observație sarcastică în această privință; ba chiar își ieșea din fire dacă altcineva făcea aluzii ireverențioase. „Are un chip foarte plăcut", afirma Shirley; „iar ce se ascunde înăuntrul inimii valorează mai mult decît trei nasuri romane, decît pletele lui Absalom sau statura lui Saul". Însă, cîte o săgeată împotriva nefericitei lui înclinații poetice tot mai trimitea din cînd în cînd; numai că nici în privința aceasta n-ar fi îngăduit nici o altă ironie făcută de altcineva decît de ea însăși.

Pe scurt, lucrurile ajunseseră la un stadiu ce părea să îndreptățească pe de-a întregul o remarcă făcută de domnul Yorke, cam prin acea vreme, față de preceptorul Louis:

— Ascultă, fratele ăsta Robert al dumitale mie mi se pare că e ori prost, ori țicnit. Acum două luni aș fi putut să jur c-a înșfăcat bine prada în mînă; dar uite că s-apucă să cutreiere prin țară, se instalează frumușel la Londra pentru săptămîni la șir, iar cînd o binevoi să se întoarcă, are să rămînă cu buzele umflate.

Louis răspunse:

— În treburile omenești apar momente cînd, dacă știi să te folosești de forța refluxului, ajungi cu siguranță la avere; se întîmplă însă ca asemenea refluxuri să nu se mai ivească niciodată.

— Dacă aș fi în locul dumitale i-aș scrie lui Robert și i-aș aminti de ce ți-am spus eu adineauri.

— Robert avea anumite intenții legate de domnișoara Keeldar? întrebă Louis ca și cum ideea ar fi fost cu totul nouă pentru el.

— Intenții pe care eu însumi i le-am sugerat și intenții pe care ar fi putut să le realizeze, fiindcă fata îl plăcea.

— Ca vecin?

— Mai mult decît atît. Am văzut-o schimbîndu-și înfățișarea și culoarea feței la simpla pomenire a numelui său. Scrie-i băiatului, ascultă-mă pe mine, și spune-i să se întoarcă repede acasă. La drept vorbind, e un domn mult mai de ispravă decît acest neînsemnat baronet.

— Nu vi se pare cumva, domnule Yorke, că pentru un aventurier fără un ban a aspira la mîna unei femei bogate ar fi o dovadă de înfumurare — ceva demn de dispreț?

— Oho! Dacă ești partizanul idealurilor înalte, al simțămintelor ultrarafinate, n-am nimic de zis. În ce mă privește, eu sînt un om obișnuit, un om practic; și dacă Robert dorește să renunțe la această răsplată regească în favoarea unui neisprăvit de rival — o smiorcăită odraslă aristocrată — sînt cu totul de acord. La vîrsta *lui*, în locul *lui* și urmărind scopurile *lui*, eu aș fi procedat altminteri. Nici un fel de baronet, nici un fel de duce și nici un fel de prinț n-ar fi putut să-mi smulgă iubita fără luptă. Dar voi, preceptorii ăștia, sînteți niște oameni tare gravi; să vină și să vă ceară cineva părerea e ca și cum ar sta de vorbă cu un popă.

Se văzu însă că așa răsfățată și adulată cum era acum, Shirley nu-și pierduse capul, și că marile ei calități nu dispăruseră. Într-adevăr, comentariile încetaseră să mai alăture în mod unanim numele ei de acela al lui Moore, iar îndreptățirea acestei schimbări era întărită de faptul că, aparent, cel plecat fusese dat uitării;

dar că nu îl dase *cu totul* uitării — că încă îi mai purta dacă nu dragoste, cel puțin interes — ieși la iveală prin sporita grijă arătată în această stare de lucruri cu prilejul unei îmbolnăviri subite a preceptorului Louis, fratele lui Robert, față de care se purta de obicei cînd cu rezervă rece, cînd cu mult respect; cîteodată trecea pe lîngă el arborînd întreaga demnitate a unei femei bogate și de neam ce avea să fie în curînd Lady Nunnely, alteori venea să-i spună cîte ceva cu atitudinea unei școlărițe rușinate care se adresează unui profesor sever, adică îndoindu-și gîtul de fildeș, răsfrîngîndu-și buza de carmin, cînd se întîmpla ca privirile să li se întîlnească pentru o clipă, pentru ca apoi să se supună severei mustrări din ochii profesorului, cu o smerenie ce te-ar fi lăsat să crezi că în caz de nesupunere el ar fi avut puterea să dea pedepse.

Louis Moore se îmbolnăvise de friguri probabil într-una dintre căsuțele modeste din acele locuri pe care el, elevul lui infirm și domnul Hall obișnuiau să le viziteze împreună; aceste friguri îl chinuiră cîteva zile. În orice caz se îmbolnăvi, și după ce o zi sau două opuse bolii o împotrivire mută, se văzu silit să rămînă la pat.

Într-o seară, pe cînd se zvîrcolea în culcușul ca de spini și era vegheat cu grijă de Henry, care refuzase să-l părăsească, o bătaie în ușă — prea discretă ca să poată fi atribuită doamnei Gill sau fetei din casă — îl chemă pe tînărul Sympson să deschidă.

— Cum se simte domnul Moore în seara asta? întrebă un glas scăzut aflat pe coridorul întunecat.

— Vino să-l vezi.

— Doarme?

— Bine ar fi să poată dormi. Vino să vorbești cu dînsul, Shirley.

— N-o să-i facă plăcere.

Dar vizitatoarea păși totuși înăuntru; văzînd-o cum șovăie pe prag, Henry o luă de mînă și o duse lîngă patul bolnavului.

Lumina slabă lăsa să se vadă doar vag silueta domnișoarei Keeldar, însă se putea distinge că e îmbrăcată elegant. La parter avea loc o reuniune la care era prezent și Sir Philip Nunnely; doamnele se aflau acum în salon și gazda se furișase din mijlocul lor ca să se ducă să-l vadă pe preceptorul lui Henry. Rochia de un alb imaculat, gîtul și brațele frumoase, lănțișorul de aur ce-i înconjura gîtul și-i tremura pe piept străluceau straniu în mijlocul obscurității din camera bolnavului. Chipul domnișoarei Keeldar arăta purificat și gînditor. Spuse cu blîndețe:

— Cum te simți în seara asta, domnule Moore?

— Nu mi-a fost foarte rău, și acum mă simt mai bine.

— Am auzit că te-ai plîns de sete și ți-am adus niște struguri; poți să guști din ei?

— Nu. Dar îți mulțumesc pentru că ți-ai adus aminte de mine.

— Ia unul măcar.

Shirley rupse o boabă din ciorchinele bogat aflat într-un coșuleț din mîna ei și i-o duse la buze. Bolnavul clătină din cap și își îndepărtă fața aprinsă.

— Dar ce altceva aș putea să-ți aduc? Nu ți-e poftă de fructe, dar văd că ți-s buzele arse. Ce băutură ai prefera?

— Îmi aduce doamna Gill pîine prăjită și apă. Asta îmi place cel mai mult.

Cîteva minute domni tăcerea.

— Ți-e rău? Te doare ceva?

— Mai nimic.

— De ce te-ai îmbolnăvit?

Tăcere.

— Mă întreb de unde ar putea să fi venit frigurile astea? Dumneata cum îți explici?

— Cine știe ce miasmă, malarie — poate. Acum e toamnă, un anotimp prielnic frigurilor.

— Aud că deseori, împreună cu domnul Hall, vizitați bolnavii de prin Briarfield și chiar din Nunnely. Ar trebui să fiți atenți, nechibzuința nu e un lucru înțelept.

— Asta mă face să mă gîndesc, domnișoară Keeldar, că poate ar fi fost mai bine să nu intri în încăpere sau să te apropii de patul ăsta. Nu cred că boala mea este infecțioasă. Nu prea mi-ar veni să cred (și urmă cu un fel de zîmbet) că *dumneata* te-ai putea molipsi; dar de ce să înfrunți pînă și o umbră de risc? Du-te.

— Puţină răbdare ; plec numaidecît ; însă mi-ar face plăcere ca înainte de a pleca să-ţi pot fi de folos cu ceva — aşa... un cît de mic serviciu...
— Au să-ţi simtă lipsa la parter.
— Nu, domnii sînt încă la masă.
— N-au să mai zăbovească mult acolo : Sir Philip Nunnely nu este mare amator de vin şi chiar în clipa asta îl aud cum trece din sufragerie în salon.
— E un servitor care trece.
— Ba e Sir Philip ; îl cunosc după mers.
— Ai auz fin.
— Nu e niciodată tocit, iar acum pare mai ascuţit decît de obicei. Seara trecută Sir Philip a fost aici la ceai. Te-am auzit cîntîndu-i un cîntec pe care ţi l-a adus el. L-am auzit şi cînd şi-a luat rămas bun, la unsprezece, şi cum te-a invitat să vii puţin afară să vezi stelele.
— Probabil că eşti într-o stare de tensiune nervoasă.
— Am auzit cum ţi-a sărutat mîna.
— Cu neputinţă !
— Nu. Camera mea e aşezată deasupra holului, fereastra se deschide chiar deasupra intrării, partea de jos era puţin ridicată, fiindcă aveam fierbinţeală. Aţi stat acolo, pe trepte, vreme de zece minute ; am auzit ce aţi vorbit, cuvînt cu cuvînt, şi am auzit salutul de despărţire. Henry, dă-mi, te rog, puţină apă.
— Lasă-mă să-i dau eu.
Dar bolnavul se ridică pe jumătate în pat ca să ia paharul din mîna tînărului Sympson şi refuză orice ajutor din partea ei.
— Şi nu pot să fac chiar nimic ?
— Nimic ; fiindcă nu-mi poţi dărui o noapte de adevărată odihnă, şi asta e tot ce-mi lipseşte în clipa de faţă.
— Nu dormi bine ?
— Somnul m-a părăsit.
— Şi cu toate astea spuneai că nu eşti foarte bolnav.
— Am insomnii chiar şi cînd sînt în cea mai deplină sănătate.
— Dacă mi-ar sta în putere, te-aş cufunda în cel mai tihnit somn ; adînc, liniştit şi fără vise.
— Adică anihilare totală ! Nu de asta am nevoie.

— Atunci cu vise în care să ţi se arate tot ce-ţi doreşti mai mult.
— Amăgiri înfiorătoare ! Atunci somnul mi-ar fi un adevărat delir, iar trezirea moartea însăşi.
— Dar dorinţele nu-ţi pot fi atît de irealizabile ; doar nu eşti un exaltat.
— Mi-e teamă că aşa mă consideri, domnişoară Keeldar ; dar poate că firea mea nu e pentru dumneata tot atît de limpede scrisă cum ar putea să fie o pagină dintr-un ultim roman.
— Asta se poate... Dar în ce priveşte somnul : *m-aş ruga* fierbinte de perna dumitale, ca să-i cîştig bunăvoinţa spre a ţi-l dărui. Dacă aş lua o carte, m-aş aşeza şi aş citi cîteva pagini ?... Aş putea foarte bine zăbovi o jumătate de oră.
— Îţi mulţumesc, dar n-am de gînd să te reţin.
— O să citesc încet.
— N-ar folosi la nimic. Am febră prea mare şi sînt prea neliniştit ca să pot asculta lîngă urechea mea un glas domol, cristalin şi tremurător. Ai face mai bine să mă laşi.
— Fie, atunci mă duc.
— Fără să îţi iei rămas bun ?
— Ba da, ba da. Noapte bună, domnule Moore.
Shirley plecă.
— Henry, dragul meu, du-te şi te culcă ; e vremea să te odihneşti puţin.
— Sir, mi-ar face plăcere să stau toată noaptea la căpătîiul dumneavoastră.
— Nu e nici cea mai mică nevoie : mă simt mult mai bine ; aşa că du-te.
— Binecuvîntaţi-mă, sir.
— Domnul să te aibă în paza sa, tu, cel mai minunat dintre elevii mei !
— Niciodată nu-mi spuneţi cel mai iubit dintre elevii dumneavoastră, sir.
— Nu, şi nici n-am să-ţi spun.

Este posibil ca pe domnişoara Keeldar s-o fi supărat faptul că fostul ei preceptor îi respinsese atenţiile ; e însă sigur că nu a mai repetat încercarea. Oricît de des îi alunecau în timpul unei zile paşii uşori de-a lungul coridorului, ei nu s-au mai oprit niciodată la uşa lui

Louis Moore; și nici glasul „cristalin și tremurător" n-a mai tulburat a doua oară liniștea camerei bolnavului. Cameră a bolnavului în sens propriu încetase curînd să mai fie; constituția robustă a domnului Moore izbîndi repede asupra bolii: în cîteva zile o înfrînse și își reluă îndatoririle de preceptor.

Faptul că „frumoasele vremuri de odinioară" încă își mai păstrau vechea influență atît asupra preceptorului cît și a elevei era dovedit de felul cum Louis Moore depășea uneori fără ezitare distanța menținută în mod obișnuit între ei, și cu mînă sigură, dar blîndă, înfrîngea rezerva solemnă a domnișoarei Keeldar.

Într-o după-amiază familia Sympson plecase la o plimbare cu trăsura. Cum nu se temea niciodată de vreo dojană venită din partea lor, Shirley rămăsese acasă sub cuvînt că e ocupată cu niște treburi. Treburile astea — cîteva scrisori — fură încropite și expediate curînd după ce porțile se închiseră în urma trăsurii; domnișoara Keeldar ieși în grădină.

Era o liniștită zi de toamnă. Auriul verii tîrzii îndulcea pînă către zări înfățișarea pășunilor. Pădurile roșietice se pregătiseră de dezgolire, dar încă își mai păstrau frunzișul. Purpura florilor de cîmp, pălită dar nu dispărută, înveșmînta colinele. Pîrîiașul șerpuia către vîlcea printr-un ținut stăpînit de tăcere; nici o adiere de vînt nu-i însoțea drumul și nu se abătea peste malurile lui împădurite. Grădinile de la Fieldhead purtau pecetea declinului senin. Pe cărările măturate chiar în dimineața aceea se așezaseră iarăși, fluturînd, frunze îngălbenite. Trecuse vremea florilor, și chiar aceea a fructelor; dar cîteva mere uitate încă mai împodobeau pomii; doar ici și colo cîte o floare stingheră se mai înălța din mijlocul cîte unui mănunchi de frunze veștede.

Florile acestea stinghere — cele de pe urmă din soiul lor — le culegea Shirley pe cînd rătăcea printre răzoare, pierdută în gînduri. Tocmai își prindea la cingătoare un buchet văduvit de strălucire și mireasmă, cînd Henry Sympson se apropie șchiopătînd dinspre casă și îi spuse:

— Shirley, dacă n-ai vreo treabă mai urgentă, domnul Moore te-ar aștepta cu plăcere în camera de studiu ca să te asculte citind puțin pe franțuzește.

Mesagerul își împlini misiunea în chipul cel mai simplu, ca și cînd ar fi fost vorba de lucrul cel mai obișnuit cu putință.

— Domnul Moore te-a trimis să-mi spui așa?

— Sigur că da. De ce nu? Acuma fii bună și vino, ca să mai fim o dată așa cum eram la Sympson Grove. Pe vremurile acelea aveam deseori asemenea lecții plăcute.

Domnișoara Keeldar își zise probabil că lucrurile se mai schimbaseră de atunci; totuși nu spuse nimic, și după ce stătu puțin pe gînduri îl urmă încet pe Henry.

Intră în camera de studiu înclinînd capul în semn de supunere cuviincioasă, așa cum obișnuia să facă în trecut. Își scoase boneta și o atîrnă lîngă șapca lui Henry. Louis Moore stătea la birou și răsfoia paginile unei cărți pe care o avea în față, însemnînd cu creionul anumite pasaje. Drept răspuns la reverența ei, făcu un simplu gest, dar nu se ridică de pe scaun.

— Cu cîteva nopți în urmă mi-ai propus să-mi citești ceva, îi spuse. Atunci n-am avut putința să te ascult; acum întreaga mea luare-aminte îți stă la dispoziție. O mică reluare a exercițiilor de franceză poate că n-ar fi nefolositoare. Am observat că ai început să cam pierzi din accent.

— Ce carte să iau?

— Uite aici operele postume ale lui St. Pierre[1]. Citește cîteva pagini din *Fragments de l'Amazone*.

Shirley acceptă scaunul pregătit pentru ea alături de al preceptorului. Cartea se afla pe biroul lui — și între ei nu se mai găsea decît un singur alt scaun. Părul ei bogat se revărsa atît de mult încît ascundea pagina.

— Ridică-ți părul, îi spuse Louis.

O clipă se păru că nu e sigură dacă să se supună ori să nu ia în seamă cererea. O sclipire a ochilor ei căzu pe furiș pe fața profesorului; poate că dacă s-ar fi uitat la ea aspru sau sfios, ori dacă o umbră de nehotărîre i s-ar fi putut citi pe chip, eleva s-ar fi răzvrătit, iar lecția s-ar fi terminat atunci și acolo; dar el nu aștepta decît supunere — la fel de calm ca și cînd ar fi fost cioplit în marmură, și la fel de rece. Domnișoara

[1] Se referă la scriitorul Bernardin de Saint-Pierre (1737—1814), autorul romanului *Paul et Virginie*.

Keeldar își trecu șuvițele de păr pe după ureche. Era bine că Shirley avea un chip cu profil agreabil, că obrazul păstra luciul și rotunjimea primei tinereți, căci altminteri, lipsite de astfel de nuanțe blînde, contururile ar fi putut să-și piardă grația. Dar ce importanță mai aveau asemenea lucruri în acea situație? Nici Calypso [1] și nici Eucharis [2] n-au încercat să-l farmece pe Mentor [3].

Începu să citească. Cuvintele parcă se înstrăinaseră de limba ei, care i se împleticea în gură; lectura continua cu hopuri, împiedicată de răsuflarea prea grăbită, frîntă de accente englezești. Se opri.

— Nu sînt în stare. Citește-mi un paragraf, dacă ești bun, domnule Moore.

Ea repetă ce citi *el*. În trei minute îi prinse accentul.

— *Très bien* [4], fu comentariul aprobator la încheierea lecturii.

— *C'est presque le Français rattrapé, n'est-ce pas?* [5]

— Tare mi-e teamă că n-ai putea să mai scrii în franțuzește așa cum scriai cîndva!

— O, nu! Acum ar ieși niște trăsnăi de toată frumusețea din acordurile mele.

— N-ai mai izbuti să scrii încă o dată tema *La première femme savante* [6]?

— Mai ții încă minte prostia aceea?

— Fiecare rînd.

— Mă îndoiesc.

— Mă prind s-o repet cuvînt cu cuvînt.

— Te-ai opri definitiv chiar după prima frază.

— Provoacă-mă la experiența asta.

— Te provoc.

Atunci Louis începu să recite următoarele (el le-a rostit în franțuzește, dar noi trebuie să traducem, căci altminteri am rămîne neînțeleși de către unii cititori):

> *— Și se întîmplă că atunci cînd oamenii ajunseră să se înmulțească pe fața pămîntului, și fură dăruiți cu fiice, ca fiii lui*

[1,2] Personaje mitologice; prima l-ar fi fermecat pe Ulise.
[3] Personaj mitologic, prieten al lui Ulise și îndrumător al fiului său, Telemah.
[4] Foarte bine (fr.).
[5] E aproape o franceză recîștigată, nu-i așa? (Fr.)
[6] Cea dintîi femeie savantă (fr.).

> *Dumnezeu să vadă că fiicele oamenilor erau frumoase, iar atunci le luară de soațe după aleasa fiecăruia.*

Asta s-a petrecut în zorii vremurilor, înainte ca luceferii să fi fost așezați pe cer, și pe cînd cu toții încă mai cîntau laolaltă.

Vremurile sînt într-atît de depărtate, negurile și cenușiul ca de rouă al revărsatului zilei la vremea utreniei le acoperă cu o obscuritate atît de înșelătoare, încît orice amănunt al obiceiurilor de pe atunci, orice indiciu limpede în privința locurilor scapă înțelegerii și zădărnicește cercetările. E îndeajuns să știm că pe atunci lumea fusese făurită; că era locuită de oameni; că firea omului, cu pasiunile, preferințele, durerile și plăcerile ei umplea planeta și îi dădea suflet.

Un anume trib a colonizat un anume loc de pe glob; din ce rasă făcea parte tribul acela — nu se știe; unde anume se afla acel loc — nu se spune. De obicei ne gîndim la Răsărit cînd vrem să discutăm despre acest lucru; dar cine va afirma că Apusul, Sudul, Nordul erau lipsite de viață? Ce dovadă poate veni să infirme presupunerea că în loc să se așeze sub palmierii din Asia, acel trib rătăcea pe sub insule de păduri de stejari, rod al propriilor noastre mări din Europa?

Mi se pare că nu pot chema în fața ochilor nici o întindere nisipoasă și nici vreo oarecare oază sărăcăcioasă și mică doar cît palma. Dar mi se arată o vale împădurită, cu margini stîncoase și cafenii adîncuri de umbre alcătuite de arbori cu ramurile îngemănate. În asemenea locuri, într-adevăr, sălășluiesc făpturi omenești, dar sînt atît de puține la număr, și umblă pe cărări atît de înțesate și acoperite de ramuri, încît nu pot fi nici auzite și nici văzute. Sînt oare sălbatici? — Fără îndoială. Își țin viața cu ajutorul cîrligului și al arcului: pe jumătate păstori, pe jumătate vînători, turmele lor rătăcesc la fel de sălbatice ca și vînatul. Sînt fericiți? — Nu; nu mai fericiți decît sîntem noi astăzi. Sînt oare buni? — Nu; nu mai buni decît noi înșine: firea lor este firea noastră — amîndouă omenești. Dar în acest trib există cineva prea adeseori nenorocit — un copil lipsit de amîndoi părinții. Nimeni nu se îngrijește de fetița asta: i se dă uneori de mîncare, dar mult mai adesea

e uitată ; rareori e primită într-o colibă : scorburile copacilor și peșterile friguroase îi slujesc de adăpost. Părăsită, pierdută și rătăcitoare, trăiește mai mult printre păsări și fiare sălbatice decît printre semenii ei. Foamea și frigul îi țin tovărășie ; tristețea îi stă deasupra și singurătatea o înconjoară de pretutindeni. Neluată în seamă și nepreţuită de nimeni fiind, ar muri ; dar și trăiește și crește ; întinderile sălbatice și înverzite îi poartă de grijă și devin pentru ea o mamă : o hrănesc dîndu-i poame zemoase, rădăcini dulci și nuci.

În văzduhul acestor meleaguri se află ceva ce întreține cu blîndețe viața ; în roua de pe întinsurile lor trebuie să se afle, de asemenea, ceva ce lecuiește cu balsamuri atotputernice. Anotimpurile blînde nu trezesc nici o pasiune și nu ațîță simțurile ; temperatura înclină către armonie ; ai putea spune că adierile vîntului aduc din ceruri sămînța gîndurilor curate și a simțămintelor alese. Formele stîncilor și ale frunzelor nu cunosc grotescul și fantasticul ; coloritul florilor și al păsărilor rămîne străin de intensitățile violente ; în întreagă măreția acestor codri sălășluiește odihna ; în întreaga lor prospețime se află gingășia.

Duiosul farmec hărăzit florii și copacului — revărsat asupra cerbului și porumbelului — n-a fost refuzat vlăstarului omenesc. În deplină singurătate, a crescut dreaptă și grațioasă. Natura i-a modelat chipul după un tipar încîntător ; iar el s-a împlinit după acele alese și cumpănite trăsături dintîi, nediformate de loviturile bolii. Nici o înverșunare a vîntului uscat nu s-a atins cu violență de învelișul fămturii ei ; nici o rază de soare pîrjolitor nu i-a asprit și n-a venit să-i veștejească boiul ; trupul îi strălucește printre copaci alb ca fildeșul ; părul i se revarsă bogat, lung și lucios ; ochii, niciodată orbiți de flăcările focului, lucesc în umbră mari și larg deschiși, și înrourați ; iar deasupra acestor ochi, atunci cînd adierile vîntului vin să-i dezgolească fruntea, strălucește o întindere frumoasă și înaltă — o pagină curată, neprihănită, pe care cunoașterea, de se va ivi vreodată, va putea să înscrie un monument de aur. Nimic inexpresiv sau nesănătos nu vezi la tînăra sălbatică însingurată ; străbate pădurile inocentă și gînditoare : deși la ce s-ar putea gîndi o ființă atît de neștiutoare, nu este deloc ușor de ghicit.

Și către asfințitul unei zile de vară, înainte de Potop, simțind cum o apasă greu singurătatea, căci pierduse orice urmă a tribului ei, care se depărtase cale de multe leghe fără ca ea să știe încotro, se urcă pe o înălțime de pe marginea văii, ca să vadă cum Ziua își ia rămas bun și cum sosește Noaptea. Se opri pe un colț de stîncă asupra căruia străjuia un stejar ; rădăcinile lui acoperite de iarbă și mușchi îi ofereau culcuș ; ramurile cu frunză deasă ale copacului țeseau deasupra ei acoperămînt.

Domol și cu fală Ziua se retrăgea trecînd în flăcări de purpură și luîndu-și rămas bun în cîntările sălbatice și molcome ale corului codrilor. Iar Noaptea veni, tăcută ca moartea ; vîntul conteni și păsările își curmară ciripitul. Acum fiecare cuib adăpostea cîte o pereche fericită, iar cerbul și cerboaica dormeau cu binecuvîntată tihnă în bîrlogul lor.

Fata ședea cu trupul nemișcat și sufletul fremătînd, stîrnit, totuși, mai degrabă de simțăminte decît de gînduri — de dorințe decît de speranțe — mai mult de închipuire decît de gînduri la viitor. Simțea că lumea, cerul, noaptea sînt necuprins de puternice. I se părea că ea însăși este miezul tuturor lucrurilor — ea, un mărunt și uitat atom de viață, o scînteie de suflet, izvorîtă întîmplător din marea obîrșie a creației, pentru ca apoi să ardă ca un lucru neînsemnat și să se piardă în adîncul unei văi întunecate. Și se întreba dacă e menită să ardă astfel pînă la capăt și să piară, fără ca lumina ei vie să aducă vreun bine, rămînînd veșnic neștiută și niciodată trebuincioasă — o stea pe-o boltă altminteri neînstelată — pe care nici un păstor, nici un pribeag, nici un înțelept, nici un preot să n-o urmeze ca pe o călăuză și să n-o citească pentru a afla o prorocire ? S-ar putea oare să fie astfel, se întreba, cînd flacăra inteligenței sale ardea atît de viu ; cînd viața îi zvîcnea în piept atît de convingător, atît de firesc, atît de puternic ; cînd ceva în făptura ei se zvîrcolea cu neliniște și fără contenire mărturisea o putere de la Dumnezeu dăruită și cerîndu-i cu stăruință să-i afle o întrebuințare ?

Privi în depărtări către Ceruri și Noapte ; Cerul și Noaptea îi întoarseră privirea. Se aplecă și cercetă cu ochii maluri, coline, riuri împrăștiate pînă în depărtări greu de zărit. Pe oricare întreba, îi răspundea în vorbe încîlcite : le auzea, și se înfiora ; dar înțelesul nu li-l

putea pătrunde. Își înălță deasupra capului mîinile împreunate și strigă :

„Îndrumare — sprijin — tihnă — veniți !“

Nici un glas, și nici un fel de alt răspuns.

Rămase în așteptare, îngenuncheată, privind cu încordare către înalt. Și-acolo, sus, cerul rămînea de nepătruns; stelele maiestuoase străluceau străine și depărtate.

În cele din urmă, una dintre strunele supraîncordate ale chinului ei se destinse : se gîndi că Ceva de-acolo, de sus, se îmbunase, că Ceva foarte îndepărtat începuse să se apropie ; parcă Tăcerea i-ar fi grăit. Nu era nici un fel de vorbire, nici un cuvînt, ci doar un sunet.

Din nou — un sunet lin, bogat, sublim, adînc și alinător ca șoaptele vîntului făcu amurgul să unduiască.

Și încă o dată se auzi mai adînc, mai apropiat, mai limpede și mai armonios.

Și-atunci, iarăși — un glas sonor se răspîndi între Ceruri și Pămînt.

„Eva !“

Căci dacă pe fata aceasta nu o chema Eva, atunci n-avea nume.

„Iată-mă“.

„Eva !“

„O ! Noapte (căci numai Noaptea ar fi putut să vorbească) aici sînt !“

Și glasul, coborîndu-se, ajunse pe Pămînt.

„Eva !“

„Doamne ! strigă fata. Aruncă-ți privirile asupra slujitoarei tale.“

Avea și ea religie ; toate triburile își aveau credințele lor.

„Am venit : eu sînt Ocrotitorul tău.“

„Doamne, vino cu grăbire !“

Și seara fu inundată de speranță ; Aerul își grăbi răsuflarea ; Luna, care mai înainte urca pe cer, se înălță măreață, dar strălucirea ei nu mai arată vreo rotunjime sau altă formă.

„Apleacă-te către mine, Eva. Vino în brațele mele ; vino și află-ți odihnă.“

„De îndată mă aplec, o, tu cel nevăzut, dar simțit. Și ce ești tu ?“

„Eva, am adus din ceruri o suflare vie. Fiică a Omului, bea din pocalul meu !“

„Beau — e ca și cînd cea mai dulce rouă mi s-ar fi revărsat din belșug pe buze. Inima-mi uscată se trezește iar la viață ; durerile îmi sînt alinate ; supărarea și neliniștea mi s-au stins. Și noaptea se preschimbă ! Pădurea, colinele, luna, cerul necuprins — totul se preschimbă !“

„Totul se preschimbă și pentru de-a pururi. Din fața ochilor tăi îndepărtez întunericul ; îți eliberez înzestrările și le scot din cătușe ! De pe întinsul cărărilor tale sfarăm stavilele ! Și eu însumi mă înfățișez pentru a umple hăurile. Și iau asupră-mi, ca al meu, pierdutul atom de viață. Iau numai pe seama mea scînteia de suflet — arsă în foc pînă acum, uitată !“

„O, ia-mă ! O, cheamă-mă ! Un zeu este acesta.“

„Acesta este un fiu al lui Dumnezeu : unul ce se simte el însuși în frîntura de viață tresăltîndă în tine ; i s-a îngăduit să ceară lucrul său pentru ca astfel să ocrotească și să sprijine întru a nu lăsa acea frîntură de viață să piară lipsită de nădejde.“

„Un fiu al lui Dumnezeu ! Și sînt cu adevărat aleasă ?“

„Singură tu pe acest pămînt. Am văzut că ești frumoasă ; am știut că ești a mea. Mie îmi este dat să mîntui, să sprijin și să îndrăgesc ce este al meu. Recunoaște în mine acel Serafim de pe Pămînt al cărui nume este Geniu.“

„Slăvitul meu mire ! Început adevărat, coborît din ceruri ! Iată că am tot ce aș fi putut avea. Adevărul mi s-a revelat. Acea nedeslușită bănuială, acele șoapte abia auzite ce m-au urmărit încă din copilărie mi-au fost acum lămurite. Din-Dumnezeu-născutule, ia-mă pe mine, mireasa ta !“

„Fără umilință pot să iau ce este al meu. Oare nu eu însumi luat-am de pe altar flacăra din care s-a aprins făptura Evei ? Întoarce-te iarăși în ceruri, de unde ai fost trimisă.“

Și acea Prezență, nevăzută dar puternică, o adună pre ea ca pe un miel la turmă ; glasul acela, blînd dar atotpătrunzător, îi răsună în inimă ca o cîntare. Nimic nu se înfățișa ochiului său ; și totuși ceva îi arăta vederii și îi vorbea minții despre curățenia aerului fără de pată, despre puterea mărilor atotstăpînitoare, măreția mișcării stelelor, forța elementelor ce se ciocnesc, trăinicia adîncă a înălțimilor cu temelii larg întinse și, mai presus

de toate, despre strălucirea frumuseţii eroice ce se năpusteşte victorioasă asupra Nopţii, supunîndu-i şi risipindu-i întunericul asemenea unui încă şi mai revelator soare.

Aşa s-a petrecut încununarea nunţii dintre Geniu şi Umanitate. Cine va repeta povestea celor petrecute după unirea lor ? Cine va zugrăvi bucuriile şi suferinţele cuprinse în ea ? Cine va spune cum el, după ce a intrat în duşmănie cu Dumnezeul Femeie, a pus la cale ucigaşe unelteiri pentru a rupe legătura ori a-i pîngări nevinovăţia ? Cine va istorisi lunga încleştare dintre Şarpe şi Serafim ? Cum veşnic Tatăl Minciunilor strecura răul în bine, orgoliul în înţelepciune, durerea în bucurie, urîciunea în splendoare, otrava în pasiune ? Şi cum „Îngerul neînfricat" l-a sfidat, l-a înfruntat şi l-a pus pe goană ? Cum, mereu şi mereu, curăţa cupa otrăvită, înălţa gîndurile josnice, aducea pe calea cea bună pornirile păcătoase, dezvăluia răutăţile ascunse, punea stavilă ispitelor neruşinate — purifica, dezvinovăţea, veghea şi ţinea piept ? Cum prin răbdarea, prin puterea lui, prin nemărginita-i iscusinţă hărăzită de la Domnul — Făcătorul său — de-a lungul timpului credinciosul Serafim a dus o luptă dreaptă în sprijinul Omenirii ; apoi, cînd curgerea Timpului s-a stăvilit şi la capătul ei s-a înfăţişat Moartea, punînd cu braţe descărnate oprelişte în faţa porţilor Eternităţii, cum Geniul n-a încetat să rămînă aproape de mireasa-i muribundă, a sprijinit-o în chinurile trecerii, şi întru slavă a purtat-o în propria lui casă — Raiul ; şi a redat-o, răscumpărată, lui Iehova — Ziditorul ei ; iar la sfîrşit, în faţa Îngerilor şi Arhanghelilor, a încoronat-o punîndu-i pe frunte cununa Nemuririi.

Cine oare va scrie vreodată cronica tuturor acestora ?

— Niciodată n-am apucat să-mi corectez compoziţia asta, spuse Shirley cînd Moore încheie recitarea. Condeiul dumitale de cenzor a acoperit-o cu sublinieri critice al căror înţeles n-am izbutit să-l pătrund pînă astăzi.

Luase de pe biroul preceptorului un creion colorat şi desena pe marginile paginilor cărţii frunzuliţe, fragmente de coloane, cruci sfărîmate.

— Poate că franceza o fi pe jumătate uitată, dar după cîte văd obiceiurile de pe vremea lecţiilor de franceză sînt încă păstrate, spuse Louis. La fel ca odinioară, cărţile mele au să înceapă a nu mai fi în siguranţă. Volumul proaspăt, legat, conţinînd operele lui Saint-Pierre, va ajunge în curînd la fel ca şi cel cu operele lui Racine ; va avea urmele şi însemnările făcute pe fiecare pagină de domnişoara Keeldar.

Shirley lăsă jos creionul ca şi cum i-ar fi ars degetele.

— Spune-mi, te rog, care erau greşelile din tema aceea ? întrebă ea. E vorba de greşeli de gramatică, ori nu erai de acord cu conţinutul ?

— Niciodată n-am spus că sublinierile făcute de mine voiau să arate vreun fel de greşeală. Trebuie să crezi că aşa au stat lucrurile, şi că atunci nu eram dispus la discuţii în contradictoriu.

— Dar ce altceva voiau să arate ?

— Acum n-are importanţă.

— Domnule Moore, strigă Henry, puneţi-o pe Shirley să repete cîteva dintre bucăţile pe care atît de frumos le spunea pe dinafară !

— Dacă aş dori s-ascult vreuna, atunci ar fi *Le cheval dompté* [1], răspunse Moore începînd să ascută cu un briceag creionul tocit de domnişoara Keeldar pînă la lemn.

Shirley întoarse capul într-o parte ; lipsite de vălul lor natural, gîtul şi obrazul luminos arătau arse de roşeaţă.

— Aha ! Uitaţi-o că tot mai ţine minte, sir, spuse Henry în culmea bucuriei. Ştie cît de neastîmpărată era.

Un zîmbet, căruia Shirley nu-i îngădui să se arate în întregime, făcu să-i tremure buzele ; îşi lăsă faţa în jos şi o acoperi pe jumătate cu braţele, pe jumătate cu părul care, cînd se aplecase, căzuse din nou revărsat.

— Fără îndoială că am fost o rebelă ! recunoscu ea.

— O rebelă ! repetă Henry. Da ; tu şi cu tata v-aţi certat îngrozitor, iar tu i-ai înfruntat şi pe el, şi pe mama, şi pe doamna Pryor, şi pe toată lumea ; spuneai că te-a insultat...

— Şi *chiar* mă insultase, îl întrerupse Shirley.

— Şi ai vrut să pleci numaidecît de la Sympson Grove. Ţi-ai împachetat lucrurile şi tata ţi le-a aruncat afară din cufăr ; mama plîngea — doamna Pryor plîngea ; amîndouă îşi frîngeau mîinile şi te rugau să fii înţelegătoare, iar tu

[1] Calul îmblînzit (fr.).

stăteai in genunchi pe podea, cu lucrurile și cufărul răsturnate dinaintea ta și se vedea, Shirley — se vedea — zău, că te afli într-unul dintre momentele *tale* de furie. Cînd ești furioasă, nu te schimonosești la față ; chipul ți se împietrește, dar tare frumos mai arată ; nici nu s-ar zice că ești supărată, ci doar hotărîtă și oarecum nerăbdătoare ; totuși oricine își poate da seama că în asemenea clipe un obstacol ce ți s-ar ivi în cale ar fi sfărîmat ca de trăsnet. Tata n-a mai știut ce să facă și l-a chemat pe domnul Moore.

— Ajunge, Henry.

— Nu, n-ajunge. Nu prea știu ce-a făcut domnul Moore ; doar atît îmi aduc aminte, cum i-a spus tatii că enervarea îi poate înrăutăți guta ; pe urmă a stat de vorbă foarte calm cu doamnele și a izbutit să le facă să plece ; după aceea ți-a spus ție, domnișoară Shirley, că în împrejurările acelea discuțiile sau povețele n-ar avea nici un rost, dar că serviciul de ceai tocmai fusese adus în odaia de studiu, că era foarte însetat și că ar fi fericit dacă pentru moment ai lăsa deoparte împachetatul și ai veni să pregătești cite o ceașcă de ceai pentru dînsul și pentru mine. Și-ai venit ; la început n-ai scos o vorbă ; dar peste puțin te-ai îmbunat și pe urmă ți-a revenit buna dispoziție. Domnul Moore a început să ne vorbească despre Continent, despre război și despre Bonaparte, subiecte despre care amîndoi eram bucuroși să auzim. După ceai ne-a spus că în seara aceea nici unul dintre noi n-aveam să ne despărțim de dînsul ; n-o să ne lase nici pe tine și nici pe mine să ieșim din raza vederii lui, fiindcă altminteri iar o să facem prostii. Și am stat amîndoi lîngă dînsul, unul la dreapta și altul la stînga. Eram nespus de fericiți. Niciodată n-am petrecut o seară mai plăcută. A doua zi, domnișoară, ți-a făcut morală o oră întreagă și a încheiat dîndu-ți ca pedeapsă să înveți pe dinafară o bucată din Bossuet — *Le cheval dompté*. Și în loc să-ți faci bagajele, ai învățat-o pe de rost, Shirley. Nici vorbă n-a mai fost de plecare. Pe urmă un an întreg domnul Moore te-a tachinat din cînd în cînd cu povestea asta.

— Asta a fost lecția pe care a spus-o cu cel mai mare entuziasm adăugă Moore. Atunci mi-a oferit, pentru prima dată, plăcerea de a-mi auzi limba maternă vorbită fără accent de o tînără englezoaică.

— O lună întreagă a fost pe urmă dulce ca mierea, interveni Henry. O dojană prietenească izbutea întotdeauna s-o îmblînzească pe Shirley.

— Vorbești despre mine ca și cînd n-aș fi de față, spuse domnișoara Keeldar fără să-și ridice totuși capul.

— Ești sigură că *te afli* de față ? întrebă Moore. De cînd am venit aici au existat momente cînd mă simțeam ispitit să o întreb pe Doamna de la Fieldhead dacă știe ce s-a mai întîmplat cu fosta mea elevă.

— Acum e aici, de față.

— O văd, și încă destul de smerită ; dar nu l-aș sfătui nici pe Henry și nici pe alții să creadă orbește într-o smerenie capabilă să-și ascundă într-un moment fața îmbujorată, ca un copil rușinos și cuminte, pentru ca în clipa următoare să și-o înalțe palidă și sfidătoare ca o Iunonă de marmură.

— Se spune că în vremuri de demult un om a dăruit viață statuii pe care o cioplise. S-ar putea ca alții să aibă darul opus de a transforma viața în piatră.

Înainte de a răspunde la această remarcă, Moore făcu o pauză. Expresia lui, mirată și gînditoare totodată, spunea : „Ciudată frază ; oare ce-ar putea să însemne ?" O suci și o răsuci în minte, chibzuind adînc și fără grabă, ca un neamț aplecat asupra problemelor de metafizică. In cele din urmă zise :

— Vrei să spui că anumiți oameni inspiră repulsie și astfel îngheață inimile duioase ?

— Ingenios ! răspunse Shirley. Dacă interpretarea asta îți place, liber ești s-o iei drept valabilă. Pe *mine* nu mă interesează.

Și rostind asta își înălță capul, cu o expresie semeață și o înfățișare ca de statuie, așa cum o descrisese Louis.

— Ia te uită ce metamorfoză ! exclamă Moore. Greu de imaginat și totuși se realizează — o nimfă modestă se transformă într-o inaccesibilă zeiță. Dar Henry nu trebuie să rămînă dezamăgit în așteptarea recitării, și Olympia va binevoi să-l îndatoreze.

— Am uitat pînă și primele cuvinte.

— Eu nu le-am uitat. Memoria *mea*, deși înceată, e tenace. Reușesc în mod conștient și să cunosc, și să admir. Cunoașterea mi se desăvîrșește în minte și sentimentele în inimă, și nu e vorba de acele roade repede

răsărite și care, neavînd rădăcini solide, înfloresc destul de bogat pentru o vreme, apoi mult prea curînd se pălesc și se usucă. Ia seama, Henry ! Domnișoara Keeldar e dispusă să-ți facă un hatîr. *Voyez ce cheval ardent et impétueux* [1], așa începe.

Domnișoara Keeldar acceptă să depună acel efort ; dar în curînd se opri și spuse :

— Dacă nu aud bucata în întregime, nu mai pot să continui.

— Și totuși a fost învățată foarte repede. „Ce vine ușor, ușor se duce“, moraliză preceptorul.

Recită fragmentul pe-ndelete, cu precizie, rar și cu expresivitate emoționantă.

Pe măsură ce recitarea înainta, Shirley devenea din ce în ce mai atentă. La început privise în altă parte, dar acum își reîntoarse fața înspre el. Cînd preceptorul termină, începu ca și cum i-ar fi luat cuvintele de pe buze ; le rostea exact pe același ton ; îi repeta întocmai accentul ; nuanța frazele întocmai cum o făcuse el ; îi imită gesturile, pronunția, expresia.

Veni acum rîndul ei să solicite, și îl rugă insistent :

— Amintește-ți *Le songe d'Athalie* [2] și recită-l.

Louis Moore îl spuse pentru ea. Shirley și-l însuși. Trăi o vie emoție în bucuria de a face din graiul lui propriul ei grai. Ceru și alte favoruri ; toate vechile bucăți învățate cîndva reînviară, și dimpreună cu ele reînviară pentru Shirley zilele de pe vremea cînd le memorizase.

Moore parcursese cîteva dintre cele mai frumoase fragmente din Racine și Corneille, apoi ascultase ecoul propriilor sale intonații grave în vocea fetei, care se modulase cu fidelitate după a lui. *Le Chêne et le Roseau* [3] — această cea mai frumoasă fabulă a lui La Fontaine — fusese recitată, excelent recitată de către preceptor, în vreme ce eleva trăsese cu însuflețire foloase din lecția ascultată. Poate acum simțeau amîndoi deodată că entuziasmul li se întețise și ajunsese o vîlvătaie pe care firavul combustibil al poeziei franceze nu mai izbutea s-o alimenteze. Poate că jinduiau după un trunchi de stejar englezesc menit să fie un fel de buștean dintr-aceia în stare să întrețină zile

[1] Priviți acest cal focos și aprig (fr.).
[2] Visul Athaliei (fr.).
[3] Stejarul și trestia (fr.).

întregi focul de Crăciun și pe care să-l dea acum pradă flăcărilor. Moore spuse :

— Și astea sînt piesele noastre cele mai tari ! Nu avem nimic mai dramatic, mai viguros, mai firesc !

Apoi zîmbi și păstră tăcerea. Întreaga-i făptură părea cuprinsă de o înviorare senină. Stătea lîngă cămin, sprijinindu-se cu cotul de consolă, și cugeta nu fără bucurie.

Se apropia amurgul zilei scurte de toamnă. Ferestrele camerei de studiu — umbrite de plantele agățătoare de pe coardele cărora vajnicele vînturi de octombrie nu izbutiseră să smulgă frunzele veștede — lăsau să se vadă doar rare și mărunte sclipiri de cer ; însă focul dăruia destulă lumină ca să poți sta de vorbă în preajma lui.

Și acum Louis Moore se adresă în franțuzește elevei sale ; iar ea răspunse la început cu șovăieli însoțite de rîs și în fraze frînte. Moore o încuraja și îi corecta greșelile ; Henry veni să ia și el parte la lecție. Cei doi elevi stăteau în fața profesorului ținîndu-se unul pe altul de mijloc. Tartar, după ce se rugase multă vreme și în sfîrșit fusese primit, se așezase înțelepțește la mijlocul covorului și privea flăcările ce pîlpîiau inegal din bulgării de cărbune împrăștiați pe cenușa încinsă. Erau cu toții destul de fericiți, dar :

Pleasures are like poppies spread ;
You seize the flower — its bloom is shed [1].

Huruit înfundat de roți se auzi pe pavajul curții.

— S-a întors trăsura, anunță Shirley. Cina trebuie să fie gata și eu încă nu m-am îmbrăcat.

O slujnică sosi cu luminarea și ceaiul domnului Moore, fiindcă preceptorul și elevul luau de obicei cina la vremea prînzului.

— Domnul Sympson și doamnele s-au întors, vesti slujnica. E și Sir Philip Nunnely cu dînșii.

— Cum ai mai tresărit și cum ți-a mai tremurat mîna, Shirley ! spuse Henry după ce slujnica închisese obloanele și plecase. Dar eu știu de ce — dumneavoastră nu știți, domnule Moore ? Știu ce pune la cale tata. E-un omuleț urît, Sir Philip ăsta. Tare aș fi vrut să nu vină —

[1] Bucuriile sînt ca macii trecuți ; /
Atingi floarea — petalele se scutură (engl.).

ce bine mi-ar fi părut dacă surorile mele și toți ceilalți ar fi rămas să ia masa la De Walden Hall. Atunci Shirley ar fi pregătit încă o dată ceaiul pentru dumneavoastră și pentru mine, domnule Moore, și ce fericită seară am fi petrecut.

Moore își încuie biroul și așeză la loc volumul din St. Pierre.

— Asta era planul *tău* — nu-i așa, băiete ?

— Și n-ați fi fost de acord, sir ?

— Nu sînt de acord cu nici un lucru utopic. Privește deschis chipul de fier al Vieții ; privește Realitatea așa cum se înfățișează în făptura-i de bronz. Pregătește ceaiul, Henry ; eu mă întorc într-un minut.

Și părăsi încăperea. La fel făcu Shirley, ieșind pe o altă ușă.

CAPITOLUL XXVIII

Phoebe[1]

Probabil că Shirley a petrecut o seară plăcută împreună cu Sir Philip, fiindcă a doua zi de dimineață a coborît în cea mai bună dispoziție.

— Cine merge cu mine la plimbare ? întrebă ea după micul dejun. Isabella și Gertrude — vreți să mergeți ?

Atît de rareori se întîmpla ca domnișoara Keeldar să adreseze asemenea invitație verișoarelor, încît amîndouă au șovăit înainte de a accepta. Totuși, întrucît mama făcu semn că încuviințează, domnișoarele Sympson își luară bonetele și plecară toate trei.

Aceste trei tinere persoane nu obișnuiau să se afle prea des împreună ; domnișoara Keeldar agrea societatea unui mic număr de doamne. La drept vorbind, nu simțea adevărată plăcere în prezența nici uneia în afară de doamna Pryor și domnișoara Caroline Helstone. Era politicoasă, drăguță, atentă chiar și cu verișoarele ; totuși doar rareori avea ce să discute cu ele. În acea anume dimineață aflîndu-se într-o dispoziție excelentă, se sili să se întrețină chiar și cu domnișoarele Sympson. Fără a se abate de la obișnuita regulă de a discuta cu ele doar chestiuni obișnuite, acordă acestor probleme un interes excepțional ; scînteierile spiritului ei străluceau în cuprinsul fiecărei fraze.

[1] Personificarea poetică a lunii.

Ce o făcea să fie atît de voioasă ? Întreaga pricină trebuie să se fi aflat în propria-i ființă. Nu era o zi frumoasă, ci o posomorîtă, palidă și spălăcită zi de toamnă ; prin pădurile cenușii potecile se umeziseră ; aerul părea apăsător și cerul rămînea acoperit ; și totuși s-ar fi zis că în inima domnișoarei Keeldar s-a revărsat toată lumina și azurul Italiei, după cum toată înflăcărarea ei rîdea în cenușii ochi de englezoaică.

Trebuind să dea unele porunci lui John, vătaful, la întoarcere, în apropiere de conac, rămase puțin în urma verișoarelor sale ; probabil că între despărțirea de ele și momentul cînd Shirley reintră în casă trecură cam douăzeci de minute ; în acest răstimp vorbise cu John și pe urmă mai zăbovise puțin pe alee lîngă poartă. Chemarea la masa de prînz o făcu să intre înăuntru ; dar se scuză că nu poate lua parte la dejun și urcă la etaj.

— Shirley n-a venit la masă ? întrebă Isabella. Zicea că nu-i e foame.

Un ceas mai tîrziu, văzînd-o că nu mai iese din cameră, una dintre verișoare se duse s-o caute. O găsi așezată la capătul patului, cu capul sprijinit în palmă ; arăta foarte palidă, pierdută în gînduri, tristă aproape.

— Ești bolnavă ?

— Mi-e puțin greață.

Se vedea bine că nu mică era diferența între felul cum arăta în clipa aceasta și cum arătase cu două ceasuri mai înainte.

Schimbarea, justificată doar prin cele patru cuvinte, nu s-ar fi putut explica altfel ; dar ori de unde ar fi venit, trecu în zece scurte minute, ca un norișor pe cerul verii. La cină, cînd se reîntîlni cu ceilalți, stătu de vorbă ca de obicei ; rămase împreună cu musafirii toată seara ; cînd îi puseră din nou întrebări în legătură cu sănătatea, răspunse că și-a revenit pe deplin ; nu fusese vorba decît de o slăbiciune trecătoare : o indispoziție de moment, care nu merita atenție. Și totuși se simțea că se petrecuse ceva cu Shirley.

A doua zi — în ziua — în săptămîna — în cele două săptămîni următoare, această nouă și ciudată umbră con-

tinuă să plutească peste înfățișarea și purtările domnișoarei Keeldar. O stranie apatie se instăpîni asupra mișcărilor, privirilor și pînă și asupra vocii ei. Schimbarea nu era atît de vizibilă încît să impună sau chiar să îngăduie întrebări insistente, dar *se vedea* totuși și nu dispărea; plutea asupra ei ca un nor pe care nici o suflare de vînt nu-l poate urni din loc sau împrăștia. Curînd deveni limpede că dacă observai însemna s-o superi. Mai întîi nu lua în seamă observația; apoi, dacă se insista, o respingea cu acea aroganță de care numai Shirley era în stare. „Era cumva bolnavă?“ Și răspunsul venea tăios:

„Nu sînt.“

„O apăsa ceva pe suflet? Se petrecuse vreun lucru care o scosese din fire?“

Atunci ridiculiza cu dispreț o asemenea idee: „Ce înțelegeau prin fire? Ea nu avea nici un fel de fire, nici bună și nici rea, nici dulce, nici acră, nici amară din care să poată fi scoasă.“

„Ceva trebuie să se fi petrecut — era atît de schimbată.“

„Socotea că are dreptul să se schimbe după cum îi place. Devenise o ființă mai comună, o știa; dar dacă ei îi convenea să se urîțească, ce nevoie aveau alții să se frămînte din pricina asta?“

„Schimbarea trebuie totuși să aibă o cauză — care anume?“

Cerea cu toată hotărîrea să fie lăsată în pace.

După aceea depunea eforturi ca să pară veselă, și părea indignată împotriva ei însăși fiindcă nu izbutește pe deplin; epitete scurte și usturătoare îi izbucneau de pe buze cînd era singură. „Proasto! Lașo!“ se eticheta ea însăși. „Fricoaso! își spunea, dacă trebuie să tremuri — tremură în taină! Ascunde-te unde nu te poate vedea ochi omenesc!“

„Cum de îndrăznești — se întreba pe sine însăși — cum de îndrăznești să-ți dai în vileag slăbiciunea și să-ți trădezi neliniștile prostești? Leapădă-te de ele; înalță-te deasupra lor; iar dacă nu poți face asta — ascunde-le.“

Și se străduia din toate puterile să și le ascundă. Din nou deveni cum nu se poate mai însuflețită în societate. Cînd efortul o lăsa fără vlagă și se vedea silită să se odihnească, atunci căuta singurătatea; nu singurătatea camerei — refuza să lîncezească între patru pereți — ci singurătatea mai furtunoasă care se întinde dincolo de uși și pe care putea s-o străbată în goană pe șaua pusă pe Zoe, iapa ei. Făcea lungi plimbări călare, de cîte o jumătate de zi. Unchiul nu era de acord, dar nu îndrăznea să se împotrivească; niciodată nu putea fi plăcut să înfrunți o Shirley furioasă, chiar și atunci cînd era sănătoasă și veselă; acum însă, cînd chipul începuse să i se subțieze și ochii ei mari arătau ca niște hăuri, în înnegurarea acelui chip și în vîlvătăile izbucnite din acei ochi exista ceva care înduioșa în aceeași măsură în care și speria.

Tuturor celor mai puțin apropiați, care, necunoscînd schimbările petrecute în sufletul ei, făceau comentarii asupra transformărilor suferite de aspectul exterior al domnișoarei Keeldar, le dădea un singur răspuns:

„Sînt perfect sănătoasă; nu sufăr de nimic“.

Și sănătoasă într-adevăr trebuia să fie ca să poată ține piept vremii pe care o avea de înfruntat. Pe ploaie sau pe timp frumos, cînd era senin sau furtună, își făcea zilnic plimbarea de amazoană pe la Stilbro' Moor, avîndu-l mereu în apropiere pe Tartar, care o însoțea cu galopul lui ca de lup, în sărituri largi ce păreau să nu-l obosească niciodată.

De două, de trei ori, ochii clevetitorilor — acei ochi pretutindeni prezenți: într-o mică odăiță ca și pe vîrf de colină — băgară de seamă că în loc să apuce către Rushedge, creasta cea mai înaltă de la Stilbro' Moor, ea călărise înainte, străbătînd tot drumul pînă în oraș. Și nu era lipsă de iscoade dornice să stabilească unde anume se ducea în oraș; se constatase că se oprea la ușa unui anume domn Pearson Hall, un avocat, rudă cu vicarul de la Nunnely: acest domn și strămoșii săi fuseseră de generații avocați ai familiei Keeldar; unii spuneau că domnișoara Keeldar se angajase în anumite speculații de afaceri legate de Hollow Mill, că pierduse mulți bani, și acum era nevoită să-și ipotecheze pămînturile; alții presupuneau că se pregătește să se mărite și că se ocupa cu punerea la punct a formelor trebuitoare.

Domnul Moore și Henry Sympson se aflau amîndoi în camera de studiu; preceptorul aștepta să i se înmî-

neze o lucrare și elevul părea ocupat cu punerea ei la punct.

— Henry, grăbește-te. Se apropie seara.

— Da, sir ?

— Sigur că da. Ești aproape gata cu tema asta ?

— Nu.

— Nici măcar *aproape* gata ?

— N-am analizat nici măcar un rînd.

Domnul Moore înălță capul ; tonul cu care vorbea băiatul părea cam ciudat.

— Dar treaba asta nu prezintă nici un fel de dificultate, Henry ; sau, dacă ți se pare greu, vino încoace : o să lucrăm împreună.

— Domnule Moore, nu pot să lucrez.

— Ce-i, băiete dragă, ești bolnav ?

— Sir, în ce privește sănătatea trupească nu o duc mai rău decît de obicei, dar inima mi-e în suferință.

— Închide cartea.Vino încoace, Harry. Hai să mergem lîngă foc.

Harry veni șchiopătînd într-acolo ; preceptorul îl ajută să se așeze într-un jilț ; îi tremurau buzele și ochii îi înotau în lacrimi. Își lăsă cîrjile pe podea, puse capul în piept și începu să plîngă.

— Harry, spui că suferința asta nu vine de la o durere fizică, așa-i ? Atunci ai o supărare — spune-mi-o.

— Sir, am o supărare cum n-am avut niciodată. Aș vrea să pot scăpa de ea în vreun fel : abia mai pot să îndur.

— Cine poate ști, dacă om sta amîndoi de vorbă, ar fi cu putință să scapi. Care-i pricina ? De cine e legată ?

— Pricina, sir, e Shirley ; e legată de Shirley.

— Da ?... O găsești și tu schimbată ?

— Oricine o cunoaște vede că s-a schimbat ; chiar și dumneavoastră, domnule Moore.

— Nu în chip serios — nu. Nu văd altă schimbare în afară de una pe care o întorsătură fericită ar putea-o aduce în cîteva săptămîni ; dealtminteri, trebuie să ținem cumva seama și de ce spune ea ; afirmă că nu suferă de nimic.

— Tocmai asta e, sir : atîta vreme cît a tot susținut că nu are nimic, am crezut-o. De cîte ori mă cuprindea tristețea cînd eram departe de ea, de îndată ce o vedeam îmi treceau toate necazurile. Acum...

— Haide, Harry, spune, acum... ? Ți-a povestit ceva ? Ați stat azi-dimineață împreună de vorbă, în grădină, vreme de două ceasuri ; am văzut cum ea îți vorbea și tu ascultai. Ascultă, dragul meu Harry ! Dacă domnișoara Keeldar ți-a mărturisit că este bolnavă și ți-a cerut să-i păstrezi secretul, nu-i da ascultare. De dragul vieții ei, mărturisește totul. Vorbește, băiete !

— Ea, să spună că-i bolnavă ! Sînt convins, sir, că și pe patul de moarte de-ar fi, tot s-ar sili să zîmbească și ar zice : „Nu sufăr de nimic".

— Atunci ce ai aflat ? Ce lucruri noi... ?

— Am aflat că tocmai și-a făcut testamentul.

— Și-a făcut testamentul ?

Și preceptorul și elevul rămaseră muți.

— Ți-a spus ea ție lucrul acesta ? întrebă Moore după ce trecură cîteva minute.

— Mi-a spus chiar cu voioșie, nu ca pe ceva îngrijorător, cum simțeam eu că este. Zicea că în afară de avocatul ei, Person Hall, de domnul Helstone și de domnul Yorke, eu sînt singurul care știu ceva în privința asta ; și m-a lăsat să înțeleg că dorește în chip special să-mi explice prevederile testamentului.

— Spune mai departe, Harry.

— „Fiindcă", zicea Shirley uitîndu-se la mine cu ochii ei frumoși — vai ! *cît* de frumoși sînt, domnule Moore ! Cît de mult îi îndrăgesc — o iubesc pe Shirley. E luceafărul meu ! Cerurile nu trebuie s-o cheme ! Aduce atîta încîntare pe lumea asta, pentru lumea asta e potrivită. Shirley nu e înger ; e femeie, și va trebui să trăiască alături de bărbați. Serafimii n-or s-o aibă lîngă ei ! Domnule Moore, dacă vreunul dintre acei „fii ai lui Dumnezeu" cu aripi largi și luminoase cît cerul, albastre și răsunătoare ca marea, văzînd cît e de frumoasă, ar veni s-o ceară, atunci trebuie alungat — și eu am să-l alung așa mic și infirm cum sînt !

— Henry Sympson, continuă, cînd îți spun !

— „Fiindcă — mi-a spus ea — dacă nu aș face testament și aș muri înaintea ta, Harry, toată averea mea ți-ar reveni ție ; și nu am intenția de a lăsa ca lucrurile să se petreacă astfel, deși tatălui tău i-ar face mare plăcere. Iar tu — mi-a spus — ai să moștenești domeniul lui în întregime, un domeniu mare — mai mare decît Fieldhead ; surorilor tale nu le-ar rămîne nimic, așa că

le-am lăsat niște bani, deși la ele nu țin, la amîndouă împreună, nici măcar pe jumătate cît țin la o șuviță din părul tău bălai.“ Vorbele astea le-a rostit, și mi-a spus „dragul meu“, și m-a lăsat s-o sărut. Mi-a mai mărturisit pe urmă că i-a lăsat și Carolinei Helstone o sumă de bani ; conacul, cu mobila și cărțile, mi le-a lăsat mie, fiindcă nu vrea ca vechea așezare a familiei să ajungă în stăpînirea cuiva străin de sîngele ei ; și că tot restul averii, cam douăsprezece mii de lire, în afară de ce a lăsat surorilor mele și domnișoarei Helstone, n-are să-mi revină mie, întrucît eu și așa sînt bogat, ci unui om de bine, care va da acestui avut cea mai bună întrebuințare ce-ar putea-o da vreo ființă omenească. Spunea că este vorba de un bărbat pe cît de blajin pe atît de viteaz, puternic și mărinimos ; un bărbat care poate nu-și mărturisește pioșenia adîncă, dar păstrează pură și neîntinată în fața lui Dumnezeu taina credinței. Îl călăuzește spiritul dragostei și păcii, îi vizitează pe orfani și pe văduve și le alină suferințele, păstrîndu-se în același timp ferit de necurățeniile lumii. Și la urmă m-a întrebat : „Ești de acord cu ce am făcut, Harry ?“ N-am putut să răspund — lacrimile îmi înecau glasul așa cum mi-l îneacă și acum.

Domnul Moore lăsă elevului său răgaz să se lupte cu emoția și să și-o stăpînească. Pe urmă îl întrebă :

— Și altceva ce-a mai spus ?

— Cînd i-am exprimat consimțămîntul meu deplin în ce privește prevederile testamentului, mi-a spus că sînt un băiat generos și că e mîndră de mine. „Iar acum, a adăugat, dacă o fi să se întîmple ceva, ai să știi ce să răspunzi Răutății, cînd va veni să-ți șoptească la ureche lucruri neplăcute, insinuînd că Shirley ți-a făcut o nedreptate, că nu te-a iubit. Ai să știi că *într-adevăr* te-am iubit, Harry ; că nici o soră nu te-ar fi putut iubi mai mult, comoara mea scumpă.“ Domnule Moore, sir, cînd îmi amintesc vocea ei, cînd îmi aduc aminte cum arăta la față, inima îmi zvîcnește în piept de parcă ar vrea să-și rupă băierile. S-ar *putea* ca ea să se ducă la ceruri înaintea mea — dacă așa va fi porunca lui Dumnezeu, așa *trebuie* să fie. Dar tot restul vieții mele — și viața mea nu va fi prea lungă — lucru de care mă bucur în clipa de față — nu va fi decît o călătorie neabătută, grăbită, înțeleaptă pe cărarea deschisă de pașii

ei. Mă gîndeam să intru în cripta familiei Keeldar înaintea ei ; de va fi să fie altfel, să-mi așezați sicriul alături de cel în care se va odihni Shirley.

Moore îi răspunse cu un calm de stîncă, ceea ce era într-un ciudat contrast cu frămîntarea înflăcărată a băiatului.

— Greșiți, amîndoi greșiți — vă faceți rău unul celuilalt. Cînd se întîmplă ca tinerețea să fie cuprinsă de vreo spaimă de neînțeles, își închipuie că soarele n-are să mai strălucească niciodată, crede că cea dintîi nenorocire înfruntată are să dăinuie toată viața. Altceva ce a mai spus ? N-a mai spus nimic ?

— Am stabilit între noi cîteva chestiuni de familie.

— Mi-ar face plăcere să știu și eu ce anume...

— Dar, domnule Moore, dumneavoastră zîmbiți... *Eu* nu pot zîmbi cînd o văd pe Shirley în asemenea stare.

— Dragul meu, eu nu sînt nici agitat, nici plin de imaginație și nici lipsit de experiență. Văd lucrurile așa cum sînt în realitate ; deocamdată tu nu ești în aceeași situație. Spune-mi și mie despre ce chestiuni de familie e vorba.

— Doar atîta, sir, că m-a întrebat dacă eu mă consider mai mult un Keeldar sau mai mult un Sympson ; și i-am răspuns că sînt un Keeldar pînă în adîncul inimii și pînă în măduva oaselor. Mi-a spus că îi pare foarte bine ; fiindcă, în afară de ea, eu sînt acum singurul Keeldar din toată Anglia. Pe urmă ne-am înțeles în unele privințe.

— Da ?

— Da, sir, că dacă aș trăi să moștenesc domeniul tatii și conacul ei, trebuie să-mi iau numele de Keeldar și să-mi aleg reședința la Fieldhead. I-am spus că are să mă cheme Henry Shirley Keeldar ; și așa are să fie. Numele și conacul ei sînt vechi de veacuri, iar Sympson și Sympson Grove sînt abia de ieri.

— Lasă, deocamdată nici unul dintre voi n-o să vă înălțați la cer. Am cele mai frumoase speranțe în legătură cu amîndoi și cu mîndrele voastre titluri — o pereche de șoimuleți cu caș la gură. Ei, ia răspunde-mi : ce concluzie tragi tu din toate astea ? Spune lămurit.

— Shirley crede că o să moară.

— A făcut vreo aluzie la sănătatea ei ?

— Nici una ; dar vă asigur că parcă se topește. Mîinile i s-au subțiat de tot, la fel și obrajii.

— S-a plîns vreodată față de mama ori surorile tale ?

— Niciodată. Rîde de ele, dacă o întreabă. Domnule Moore, e o ființă tare ciudată — atît de frumoasă și de copilăroasă ; nu pare nici pe departe a fi o femeie din spița omenească — și nici Amazoană, și totuși își ține capul sus pentru a nu stîrni ajutor și compasiune.

— Henry, știi unde se află acuma ? E acasă ori o fi plecat călare ?

— Sigur nu e plecată, sir ; plouă cu găleata.

— Adevărat. Dar nu-i totuși o garanție că în clipa de față nu galopează pe Rushedge. În ultimele zile, vremea n-a mai putut să-i împiedice plimbările călare.

— V-aduceți aminte, domnule Moore, ce ploaie și ce furtună a fost miercurea trecută ? Atît de cumplite, într-adevăr, încît n-a îngăduit să se pună șaua pe Zoe. Și cu toate astea, vijelia socotită prea amarnică pentru iapă, Shirley a înfruntat-o pe jos ; în după-amiaza aceea s-a dus pînă aproape de Nunnely. Cînd s-a întors, am întrebat-o dacă nu i-a fost teamă c-o să răcească. Și mi-a răspuns : „Nici vorbă, ar însemna să fiu prea norocoasă. Nu știu cum să-ți spun, Harry, dar cel mai bun lucru ce-ar putea să mi se întîmple mie ar fi să răcesc zdravăn și să fac febră mare, iar după aceea să mă sting așa cum s-au stins atîția creștini". Vedeți, sir, ei nici nu-i pasă.

— Într-adevăr, nu-i pasă ! Du-te și vezi unde e ; iar dacă poți găsi prilejul să stai de vorbă cu ea, fără să atragi atenția, roag-o să vină încoace pentru un minut.

— Da, sir.

Elevul își luă cîrja și se ridică să plece.

— Harry !

Băiatul se întoarse.

— Să nu-i transmiți comunicarea asta pe un ton care să-i dea de bănuit. Să-i vorbești așa cum îi vorbeai mai demult, cum i-ai fi spus pe atunci să vină în camera de studiu.

— Înțeleg, sir în felul ăsta e mai sigur că are să vină.

— Și... Harry...

— Da, sir.

— Cînd o să am nevoie de tine, am să te chem ; pînă atunci, nu mai avem lecții.

Hanry plecă. Rămas singur, domnul Moore se ridică de la birou.

— Cu Henry pot să fiu foarte rece și foarte autoritar, rosti cu glas tare. Pot da impresia că-i limpezesc și-i risipesc neliniștile, privesc *du haut de ma grandeur*[1] la avînturile lui tinerești. Cu *el* pot vorbi ca și cînd, pentru mine, ar fi amîndoi copii. Să văd dacă sînt în stare să joc același rol față de ea. Am cunoscut clipa cînd se părea că sînt pe punctul de a uita ; cînd Confuzia și Supunerea păreau gata să mă strivească sub blînda lor tiranie ; cînd limba mi s-a împleticit și aproape am lăsat mantia să cadă, apoi am rămas înaintea ei nu ca profesor — nu — ci ca altceva. Am încredere că niciodată n-o să ajung în asemenea situație idioată ; îi prinde bine pe un Sir Philip Nunnely să roșească atunci cînd îi întîmpină privirile ; își poate îngădui favoarea supunerii — poate chiar, fără nici un neajuns, să îngăduie mîinii să tremure atunci cînd o atinge pe a ei ; dar dacă unul dintre țăranii de pe pămînturile de aici ar fi să se arate impresionabil și sentimental, prin asta n-ar face decît să dovedească limpede că are nevoie de cămașă de forță. Pînă acum m-am descurcat totdeauna foarte bine. S-a așezat lîngă mine și nu am tremurat — mai mult decît biroul la care ședeam. I-am întîmpinat privirile și zîmbetele ca — sigur, ca un preceptor, ceea ce și sînt. Mîna încă nu i-am atins-o niciodată — niciodată nu m-am supus la asemenea încercare. Nu sînt nici fermier pe pămînturile ei și nici valet nu-i sînt — nici șerb și nici slujitor al ei n-am fost vreodată ; dar sînt sărac și am datoria să-mi păstrez respectul față de mine însumi — în privința asta să nu fac nici cel mai mărunt compromis. Ce-a vrut să spună cu aluzia aceea la oamenii reci în stare să pietrifice carnea și s-o prefacă în marmură ? Mi-a plăcut mult — nu prea știu de ce — nu mi-aș îngădui să cercetez — niciodată nu-mi îngădui să-i cercetez îndeaproape nici vorbirea și nici înfățișarea ; căci dacă aș face-o, aș da uneori uitării Bunul-simț și aș crede în Închipuire. Uneori o ciudată și tainică încîntare mi se strecoară în vine ; n-am s-o încurajez, n-am să mi-o mai aduc aminte. Sînt hotărît ca, atîta vreme cît voi fi, să-mi păstrez dreptul de a spune dimpreună cu apostolul Pavel : „Nu sînt nebun, ci rostesc vorbele adevărului și înțelepciunii".

[1] De la înălțimea autorității mele (fr.).

Tăcu și rămase în ascultare.

„Are să vină, ori n-are să vină? se întrebă. Cum va primi chemarea? cu naivitate, ori cu dispreț? ca un copil, ori ca o regină? Amîndouă rolurile fac parte din firea ei."

„Dacă vine, ce am să-i spun? Cum să justific mai întîi, libertatea de a o fi chemat? Oare să-mi cer scuze? Aș putea s-o fac, și cu toată smerenia; dar scuzele ne-ar putea oare pune pe unul față de celălalt în poziția ce-ar trebui s-o adoptăm în problema asta? *Trebuie* să-mi păstrez rolul de profesor, altminteri... Aud o ușă..."

Așteptă. Trecură multe minute.

„Are să refuze. Henry o roagă stăruitor să vină; nici nu vrea s-audă. Cererea mea i se pare prea îndrăzneață; *numai* de-ar veni, căci știu cum să-i dovedesc contrariul. Aș fi bucuros să se arate puțin răutăcioasă — asta m-ar oțeli. O prefer acoperită cu platoșa mîndriei și înarmată cu ironie. Disprețul ei mă trezește din vise — atunci sînt și eu gata de luptă. Un sarcasm venit din ochii sau de pe buzele ei dă vigoare fiecărui nerv și fiecărui mușchi al meu. Se apropie niște pași, și nu-s ai lui Henry..."

Ușa se deschise; domnișoara Keeldar intră. După cîte se părea, mesajul o găsise ocupată cu lucrul, fiindcă venise cu el în mînă. În ziua aceea nu plecase călare; se vedea limpede că o petrecuse în liniște. Purta simpla dar eleganta ei rochie de casă și șorțul de mătase. Nu era o Thalestris[1] venită de pe plaiuri, ci un blînd personaj domestic venit de lîngă vatră. Domnul Moore se afla în avantaj; ar fi trebuit să i se adreseze de îndată în cuvinte solemne și să ia o înfățișare rigidă. Poate că așa ar fi făcut, dacă ea ar fi avut un aer cît de cît sfidător; dar niciodată nu arătase mai puțină *crânerie*[2]; o blîndă sfioșenie tinerească îi cobora pleoapele și îi învăluia obrajii. Preceptorul păstră tăcere.

Domnișoara Keeldar se opri și rămase pe loc, între ușă și birou. Întrebă:

— M-ai chemat, sir?

[1] Una dintre reginele Amazoanelor, despre care se spune că a fost atrasă de faima lui Alexandru cel Mare și a pornit din țara ei pentru a-l vedea.
[2] Mîndrie (fr.).

— Am îndrăznit, domnișoară Keeldar, să trimit după dumneata — adică, pentru a solicita o întrevedere de cîteva minute.

Shirley aștepta, mînuind mai departe acul.

— Da, sir, zise fără să ridice ochii, despre ce anume?

— Ia loc mai întîi. Subiectul la care vreau să mă refer e unul de oarecare importanță; poate că nici nu prea am dreptul să-l abordez; poate ar trebui să formulez scuze, deși este posibil ca nici un fel de scuză să nu mă poată justifica. Libertatea pe care mi-am îngăduit-o decurge dintr-o discuție avută cu Henry. Băiatul e tare nefericit din pricina stării sănătății dumitale, toți prietenii dumitale sînt neliniștiți din această pricină. Despre sănătatea dumitale am să vorbesc.

— Mă simt foarte bine, răspunse Shirley scurt.

— Ești totuși schimbată.

— Asta nu interesează pe nimeni în afară de mine. Toți ne schimbăm.

— Vrei să stai jos? Mai demult, domnișoară Keeldar, am avut oarecare influență asupra dumitale — acum mai am vreuna? Pot presupune că ceea ce spun în clipa asta nu e luat drept pură îndrăzneală necugetată?

— Mai bine să citesc ceva în franțuzește, domnule Moore, sau chiar aș fi gata să mă trudesc puțin cu gramatica latină, și hai să încheiem un armistițiu în privința oricărei discuții referitoare la sănătate.

— Nu. Nu. A venit vremea să discutăm.

— Atunci discută, dar nu mă alege pe mine drept text; eu sînt un subiect sănătos.

— Nu găsești cumva că e greșit să afirmi și să reafirmi ceva ce este fundamental neadevărat?

— Eu spun că sînt sănătoasă — nu tușesc, nu mă doare nimic, n-am febră.

— Nu există nici un fel de echivoc în această afirmație? E acesta adevărul adevărat?

— Adevărul adevărat.

Louis Moore îi aruncă o privire pătrunzătoare.

— Nici eu n-aș putea găsi simptome ale vreunei boli reale; dar, atunci, pentru ce te-ai schimbat?

— *Sînt* oare schimbată?

— O să încercăm. Să căutăm să găsim o dovadă.

— Cum?

— Întreb, mai întîi: dormi la fel cum dormeai pînă acum?

— Nu. Dar asta nu din pricină că aş fi bolnavă.

— Mai ai şi acum pofta de mîncare de altădată ?

— Nu. Dar asta nu din pricină că aş fi bolnavă.

— Mai ţii minte inelul ăsta mic pe care l-am legat la lanţul de ceas ? A fost al mamei şi e prea strîmt ca să-mi încapă pe degetul mic. De multe ori ai încercat să mi-l furi în joacă ; ţi se potrivea pe degetul arătător. Încearcă-l şi acum.

Shirley îngădui proba : inelul căzu de pe mîna mică şi slăbită. Louis îl ridică de jos şi îl prinse din nou la lanţul de ceas. Din cauza stînjenelii, roşeaţa îi acoperi fruntea. Shirley spuse din nou :

— Nu-i din pricină că aş fi bolnavă.

— Nu numai că ţi-ai pierdut somnul, pofta de mîncare şi ai slăbit, continuă Moore, dar întreaga stare sufletească ţi-e mereu în declin ; în afară de astea, o panică nervoasă ţi se citeşte în ochi — o nelinişte nervoasă ţi se citeşte în gesturi ; pînă acum o vreme toate astea îţi erau străine.

— Domnule Moore, o să ne oprim aici. Ai pus degetul pe rană : sînt nervoasă. Acum vorbeşte despre altceva. Ce vreme ploioasă avem ! Plouă şi plouă mereu.

— Dumneata, nervoasă ! Da ; iar dacă domnişoara Keeldar e nervoasă, asta nu vine din senin, există o cauză. Lasă-mă să ajung la ea. Lasă-mă s-o privesc mai de aproape. Boala nu e o boală a trupului — am bănuit-o. S-a ivit deodată. Ştiu ziua. Am observat schimbarea. E vorba de o suferinţă psihică.

— Nici pomeneală ; nu-i ceva atît de nobil — numai nervozitate. Vai ! Să lăsăm treburile astea.

— După ce le lămurim — nu mai înainte. Tensiunile nervoase trebuie totdeauna mărturisite ca să poată fi îndepărtate. Aş dori să fiu înzestrat cu darul convingerii, ca să te pot face să vorbeşti deschis. Cred că mărturisirea, în cazul de faţă, ar echivala cu jumătate de lecuire.

— Nu, răspunse Shirley tăios. Aş vrea şi eu ca lucrul ăsta să fie cît de cît probabil, dar teamă mi-e că nu este.

Pentru un moment lăsă lucrul. Şi se aşeză. Îşi propti cotul pe masă şi îşi sprijini capul în palmă. După înfăţişarea domnului Moore, s-ar fi zis că simte cum, în sfîrşit, a ajuns să pună un picior pe această dificilă potecă. Shirley rămînea foarte serioasă şi în dorinţa exprimată mai înainte era implicată o importantă recunoaştere ; de acum încolo nu mai putea să afirme că *nimic* nu o face să sufere.

Preceptorul îi lăsă cîteva minute pentru odihnă şi reflectare, înainte de a porni din nou atacul. Buzele i se mişcară ca să vorbească ; dar se răzgîndi şi prelungi pauza. Shirley înălţă privirile şi i se uită în ochi. Dacă el ar fi trădat vreo emoţie nepotrivită, probabil că rezultatul ar fi fost o îndărătnică stăruinţă în tăcere ; însă Moore arăta calm, puternic, demn de toată încrederea. Şi Shirley zise :

— Mai bine îţi spun *dumitale* decît mătuşă-mi, ori verişoarelor, ori unchiului meu. Oricare dintre ei ar face asemenea zarvă — şi tocmai de zarva şi agitaţia asta mi-e groază ; panica, tulburarea, vîlva ; pe scurt, niciodată nu mi-a plăcut să mă aflu în centrul unei furtuni familiale. Poţi rezista la un mic şoc — da ?

— Şi la unul mare, dacă e nevoie.

Nici un muşchi din trupul bărbatului aceluia nu s-a clintit, şi totuşi inima lui mare bătea cu putere în pieptu-i larg. Ce se pregătea să-i spună ? Oare se produsese vreun rău ireparabil ?

— Dacă aş fi socotit că e bine să viu la dumneata, n-aş fi făcut nici un moment o taină din povestea asta. Şi continuă : Ţi-aş fi spus numaidecît şi ţi-aş fi cerut sfatul.

— Şi de ce n-ar fi fost bine să vii la mine ?

— Ar fi putut fi *bine* — nu asta vreau să spun ; dar n-am fost în stare s-o fac. Mi se părea că nu am nici un drept să te tulbur ; întîmplarea asta nefericită mă privea numai pe mine — am vrut s-o păstrez numai pentru mine, dar lumea n-a vrut să mi-o îngăduie. Îţi spun că nu pot îndura să fiu obiect de atenţii grijulii sau subiect de clevetiri provinciale. În afară de asta, s-ar putea să treacă fără nici o urmare — Dumnezeu ştie !

Deşi chinuit de aşteptare şi nesiguranţă, Moore nu ceru explicaţii grabnice ; nu suferea nici gesturile, nici privirile şi nici cuvintele care trădează nerăbdare. Liniştea lui o linişti şi pe Shirley ; încrederea lui îi readuse încredere.

— Efecte importante pot decurge din cauze mărunte, observă Shirley în vreme ce îşi desfăcea o brăţară de la mînă ; apoi, descheindu-şi mîneca şi suflecînd-o, zise : Uită-te aici, domnule Moore.

Şi arătă un semn pe braţul ei alb — părea o muşcătură adîncă, deşi vindecată : ceva între arsură şi tăietură.

— Asta n-am s-o arăt nici unui om din Briarfield, în afară de dumneata, fiindcă dumneata o poţi privi cu calm.

— Fără îndoială că în semnul ăsta mărunt nu e nimic nemaiauzit ; istoria lui are să explice totul.

— Aşa mărunt cum e, mi-a alungat somnul, m-a făcut să devin nervoasă, slabă şi cam prostănacă ; fiindcă, din pricina acestui semn mărunt, sînt obligată să privesc în viitor la o posibilitate care îşi are spaimele sale.

Mîneca fu lăsată în jos, brăţara aşezată la loc.

— Ştii că mă pui la grea încercare ? întrebă Moore zîmbind. De felul meu sînt un om răbdător, dar acum inima îmi bate mai repede.

— Orice s-o întîmpla, ai să mă ocroteşti, domnule Moore. Ai să-mi acorzi sprijinul prezenţei dumitale de spirit, şi n-ai să mă laşi la discreţia laşilor aţîţaţi ?

— Acum nu fac nici un fel de promisiune. Spune-mi toată povestea, şi pe urmă îmi poţi cere să-ţi făgăduiesc orice doreşti.

— E o poveste foarte scurtă. Într-o zi, acum vreo trei săptămîni, am făcut o plimbare împreună cu Isabella şi Gertrude. Ele au ajuns acasă înaintea mea ; eu rămăsesem în urmă ca să-i spun ceva lui John. După ce m-am despărţit de el, mi-a făcut plăcere să zăbovesc puţin pe alee, unde totul era foarte liniştit şi singuratic ; eram sătulă de trăncăneala cu fetele, şi nu mă grăbeam deloc să le reîntîlnesc. Şi pe cînd şedeam rezemată de stîlpul de la poartă, legănîndu-mă cu nişte gînduri foarte fericite privitoare la viaţa mea din viitor — fiindcă în dimineaţa aceea îmi imaginasem că lucrurile luau o întorsătură de multă vreme dorită de mine...

„Aha ! A cu Nunnely în seara dinainte !“ gîndi Moore în treacăt.

— ...Aud un gîfîit ; un cîine venea în goană pe alee. Cunosc cei mai mulţi dintre cîinii de prin împrejurimi ; era Phoebe, unul dintre copoii domnului Sam Wynne. Biata căţea alerga cu botul în pămînt şi cu limba atîrnînd ; părea rănită şi bătută cumplit. Am chemat-o ; aveam de gînd s-o ademenesc în casă şi să-i dau apă şi mîncare ; eram sigură că fusese chinuită ; domnul Sam deseori îşi bate cîinii ca un barbar. Era prea înspăimîntată ca să mă recunoască, şi cînd am încercat s-o mîngîi pe cap, s-a repezit şi m-a înşfăcat de braţ. M-a muşcat pînă la sînge şi pe urmă a fugit mai departe gîfîind. Imediat după aceea a apărut paznicul domnului Wynne, cu puşca în mînă. M-a întrebat dacă nu cumva am văzut un cîine ; i-am spus că am văzut-o pe Phoebe. „Aţi face mai bine să-l legaţi pe Tartar, domnişoară, mi-a spus, şi porunciţi-le oamenilor dumneavoastră să rămînă în casă ; eu umblu după Phoebe s-o împuşc, şi grăjdarul a plecat pe altă parte. E turbată.“

Domnul Moore se lăsă pe spate, în fotoliu, şi îşi încrucişă mîinile pe piept ; domnişoara Keeldar îşi reluă gherghelul cu bucata pătrată de mătase şi continuă să brodeze o coroniţă de violete de Parma.

— Şi n-ai spus nimănui, n-ai cerut nici un ajutor, nici o îngrijire ; n-ai căutat să vii la mine ?

— Am venit pînă la uşa camerei de studiu ; aici mi-a pierit curajul ; am preferat să ascund totul.

— De ce ? Ce pot eu dori mai mult pe lume decît să-ţi fiu de folos ?

— N-aveam nici un drept.

— E monstruos ! Şi n-ai făcut nimic ?

— Ba da ; m-am dus direct la spălătorie, unde se calcă mai în tot cursul săptămînii, acum, de cînd am atîţia musafiri în casă. Şi în vreme ce femeia era ocupată cu plisatul sau scrobitul, am luat de pe foc un drot şi i-am apăsat vîrful înroşit peste rana de pe braţ. L-am apăsat adînc, şi mi-a cauterizat mica rană. Pe urmă am urcat în camera mea.

— Aş avea curaj să afirm că n-ai scos măcar un geamăt.

— Drept să-ţi spun, nici nu ştiu. Eram grozav de nenorocită. Cred că n-am fost deloc nici tare şi nici calmă : în sufletul meu nu era linişte.

— Exista calm în făptura dumitale. Îmi aduc aminte că am ascultat toată vremea, cît a durat prînzul, să aud dacă faci vreo mişcare în camera de deasupra ; dar nu s-a auzit nici cel mai mic zgomot.

— Stăteam la capătul patului, şi mă gîndeam ce bine ar fi fost dacă nu m-ar fi muşcat Phoebe.

— Şi singură ! Îţi place singurătatea.

— Iartă-mă.

— Dispreţuieşti simpatia celorlalţi.

— Crezi, domnule Moore ?

— Avînd o minte atît de pătrunzătoare, trebuie să te simți mai presus de orice ajutor, de orice sfat, de societate.

— Așa să fie — dacă îți face plăcere.

Și zîmbi. Continuă să brodeze, repede și cu grijă; dar genele începură să-i tremure, pe urmă luciră, apoi o lacrimă se desprinse de pe ele.

Domnul Moore se aplecă peste birou, își mișcă jilțul și își schimbă atitudinea. Și întrebă, avînd în glas un ton deosebit, suav:

— Dacă nu e așa, atunci cum este?

— Nu știu.

— Ba știi, dar nu vrei să vorbești: totul trebuie să rămînă zăvorit în mintea dumitale.

— Fiindcă nu merită să fie împărtășit și altora.

— Fiindcă nimeni nu poate oferi prețul ridicat pe care-l pretinzi pentru încredere. Nimeni nu e îndeajuns de bogat ca s-o poată cumpăra. Nimeni nu posedă atita onoare, inteligență, putere cîtă aștepți de la un sfătuitor. Nu există în Anglia vreun umăr demn să-ți așezi mîna pe el căutînd sprijin — cu atît mai puțin un piept căruia să-i îngădui a fi reazim de odihnă pentru capul dumitale. Bineînțeles că trebuie să trăiești singură.

— *Pot* să trăiesc singură, dacă va fi nevoie. Dar întrebarea nu e cum să trăiești — ci cum să mori singur. Asta mă tulbură în chip tot mai cumplit.

— Începi să te temi de efectele virusului...? Simți încă de pe acum o amenințare vagă, un sfîrșit îngrozitor...?

Shirley plecă fruntea.

— Ești foarte speriată și feminină.

— Acum două minute mi-ai făcut complimente cu privire la mintea mea pătrunzătoare.

— Ești foarte feminină. Dacă întreaga poveste ar fi fost cercetată și discutată la rece, s-ar fi văzut că nu te amenință nici un fel de primejdie de moarte — de asta sînt convins.

— Amin! Aș vrea foarte mult să trăiesc — cu voia lui Dumnezeu. Mi-am dat seama că viața e dulce.

— Cum ar putea să fie altfel decît dulce cînd ești înzestrată cu asemenea daruri și asemenea fire? Chiar într-adevăr te aștepți să te îmbolnăvești de hidrofobie și să mori de turbare?

— Mă *aștept*, și mi-a fost *teamă* de asta. În clipa de față, nu mă mai tem de nimic.

— Nici eu, în ceea ce te privește. Mă îndoiesc că cea mai mică particulă de virus ți-a pătruns în sînge; și chiar dacă ar fi pătruns, îngăduie-mi să te asigur că — tînără, sănătoasă, fără urmă de vreo slăbiciune, cum ești — n-are să se întîmple nimic rău. În afară de asta, mă întreb dacă biata cățea era într-adevăr turbată. Eu cred că nu.

— Să nu spui nimănui că m-a mușcat.

— De ce aș spune, cînd cred că mușcătura a fost la fel de inofensivă ca o tăietură cu briceagul ăsta. Fii liniștită; *eu* sînt liniștit, deși țin la viața dumitale la fel de mult cum țin la sorții mei de a obține fericirea în eternitate. Înalță capul.

— De ce, domnule Moore?

— Vreau să văd dacă te-ai înveselit. Lasă lucrul jos și înalță capul.

— Da.

— Uită-te la mine. Mulțumesc! S-a risipit norul?

— Nu mai simt nici o teamă.

— Ți-a revenit sufletul la obișnuita lui stare radioasă?

— Sînt foarte mulțumită; dar acum vreau promisiunea aceea.

— Poruncește!

— Știi, în cazul cînd răul de care *mi-a fost* teamă s-ar produce, atunci m-ar ucide prin sufocare. Nu e cazul, să zîmbești: așa are să facă — așa se întîmplă totdeauna. Unchiul are să fie copleșit de groază, de slăbiciune, de pripeală; și asta ar fi singura idee ce i-ar veni în minte. Nimeni din casa asta n-are să-și păstreze sîngele rece în afară de dumneata; așa că promite-mi să mă ocrotești — să nu-l lași pe domnul Sympson să se apropie de mine — nici pe Henry, ca să nu-i fac vreun rău. Și să iei seama — *ia seama* să ai grijă să te păzești și dumneata; dar dumitale n-am să-ți fac nici un rău, știu eu bine că nu. Să încui ușa camerei ca să nu vină doctorii — dă-i afară, dacă pătrund înăuntru. Să nu-i lași nici pe tînărul și nici pe bătrînul MacTurk să mă atingă; și nici pe domnul Greaves, colegul lor; iar la urmă, dacă am să fac prea mult rău, dă-mi un narcotic puternic: o doză de laudanum atît de mare, încît să nu mai încapă nici o îndoială. *Promite-mi că așa ai să faci.*

Moore se ridică de la birou și își îngădui o pauză, în care timp făcu cîteva tururi prin cameră. Apoi se

opri în fața jilțului unde ședea Shirley, se aplecă asupra ei și rosti cu o voce joasă și gravă :

— Îți promit tot ce mi-ai cerut — fără comentarii, fără rezerve.

— Dacă e nevoie de ajutor femeiesc, cheam-o pe menajera mea, doamna Gill ; ea să-mi facă cele cuvenite, dacă mor. Ține la mine. M-a înșelat mereu și mereu, iar eu mereu și mereu am iertat-o. Acum mă iubește, și nu m-ar mai înșela cu un capăt de ață; încrederea a făcut-o să fie cinstită ; îngăduința i-a îmbunat sufletul. Astăzi pot avea încredere în cinstea, în curajul și în afecțiunea ei. Cheam-o pe ea ; dar ai grijă ca buna mea mătușă și sfioasele mele verișoare să stea deoparte. Promite-mi încă o dată.

— Promit.

— De cîtă bunătate poți fi în stare ! spuse Shirley, înălțînd capul și privindu-l așa cum stătea aplecat asupra ei.

Îi zîmbi.

— Crezi ? Și asta îți dă curaj ?

— Foarte mult.

— Am să fiu alături de dumneata — numai eu și doamna Gill — oricînd și în orice grea încercare unde va fi nevoie de calm și dăruire. Nici o mînă aspră sau lașă nu are să se poată amesteca.

— Mă crezi copilăroasă ?

— Da.

— O ! Mă disprețuiești.

— Oare disprețuim copiii ?

— De fapt, domnule Moore, nu sînt nici atît de tare, nici atît de mîndră de puterile mele, pe cît își închipuie lumea ; nici indiferentă față de simpatia altora ; dar cînd am o durere, mi-e teamă s-o împărtășesc celor la care țin, pentru ca nu cumva să le aduc vreo supărare ; iar față de cei ce-mi sînt indiferenți, nu mă pot înjosi pînă la a mă plînge. La urma urmei, n-ar trebui să mă mustri sub cuvînt că aș fi copilăroasă ; fiindcă în cazul cînd ai fi tot atît de nefericit cum am fost eu în ultimele trei săptămîni, și dumneata ai simți nevoia unui prieten.

— Toți simțim nevoia unui prieten, nu-i așa ?

— Toți cei care avem și ceva bun în firea noastră.

— Da, uite, o ai pe Caroline Helstone.

— Da... Și dumneata îl ai pe domnul Hall.

— Da... Doamna Pryor e o femeie bună și înțeleaptă ; îți poate da un sfat atunci cînd ai nevoie de el.

— La rîndul dumitale, îl ai pe Robert, care ți-e frate.

— Pentru un soi de necazuri te poți oricînd sprijini pe cuviosul reverend Matthewson Helstone ; pentru altele te poți încrede în Hiram Yorke, Esq. Amîndoi bătrînii țin la dumneata.

— N-am văzut-o pe doamna Yorke purtîndu-se atît de matern cu nici un alt tînăr în afară de dumneata. Nu știu cum de i-ai cîștigat inima : dar față de dumneata e mai duioasă decît față de propriii ei fii. Pe urmă, o ai pe sora dumitale, Hortense.

— S-ar părea că nici unul dintre noi nu sîntem în suferință.

— Așa se pare.

— Cît de recunoscători ar trebui să fim !

— Da.

— Cît de mulțumiți !

— Da.

— În ce mă privește, în clipa de față sînt aproape mulțumit și foarte recunoscător. Recunoștința este un simțămînt divin ; îți umple inima, fără să o ardă ; o încălzește, dar nu pînă la febră. Îmi place să gust fericirea pe îndelete ; dacă o înfulec în grabă, nu-i mai simt gustul.

Stînd mai departe sprijinit de spătarul jilțului ocupat de domnișoara Keeldar, Moore privea mișcările rapide ale degetelor și cununița verde și purpurie ce creștea sub ele. După o pauză prelungită, întrebă din nou :

— Și umbra aceea s-a risipit *cu totul ?*

— În întregime. Cum *eram* cu două ceasuri în urmă și cum *sînt* acum reprezintă două stări deosebite ale existenței. Eu cred, domnule Moore, că necazurile și temerile nutrite în tăcere cresc la fel cum creșteau copiii Titanilor.

— Și n-ai să mai păstrezi în tăcere asemenea sentimente ?

— Nu, dacă voi avea curaj să vorbesc.

— Cînd vorbești de *curaj* la ce faci aluzie, adică față de cine să ai curaj ?

— Față de dumneata.

— De ce tocmai față de mine ?

— Din pricina sobrietații și sfioșenici dumitale.
— Pentru ce sînt sobru și sfios ?
— Pentru că ești mîndru.
— Și pentru ce sînt mîndru ?
— Aș vrea și eu să știu ; nu vrei să fii atît de bun să-mi spui ?
— Una dintre pricini, poate, e aceea că sînt sărac ; sărăcia și mîndria fac deseori casă bună.
— Asta e o pricină tare drăguță ; aș fi încîntată să descopăr încă una în stare să stea cu cinste alături de asta. Găsește-i pereche turturelii ăsteia, domnule Moore.
— Numaidecît. Ce-ai zice dacă am însoți sobra Sărăcie cu multicolorul Capriciu ?
— Ești cumva capricios ?
— *Dumneata* ești.
— Calomnie. Sînt încremenită ca o stîncă, nemișcată ca Steaua Polară.
— Stau și mă uit, la o oarecare oră matinală a zilei, și văd un curcubeu superb, fără cusur, strălucitor de promisiuni, răspîndind splendoare peste înnouratul acoperămînt al vieții. La un ceas după aceea, mă uit din nou : jumătate din superbul arc a dispărut, iar restul s-a estompat. Ceva mai tîrziu, cerul întunecat neagă că ar fi purtat vreodată un atît de binefăcător simbol al speranței.
— Da, domnule Moore, ar trebui să lupți împotriva unor asemenea schimbări năzuroase ; sînt păcatul dumitale cel mai de seamă. Omul nu știe niciodată cum să te ia.
— Domnișoară Keeldar, am avut cîndva — vreme de doi ani — o elevă pe care am îndrăgit-o foarte mult. Henry mi-e drag, dar ea îmi era și mai dragă. Henry nu îmi face niciodată necazuri ; ea — știi — ea îmi făcea. Cred că mă necăjea douăzeci și trei de ore din douăzeci și patru...
— Nu stătea niciodată împreună cu dumneata mai mult de trei ore, sau cel mult șase deodată.
— Uneori îmi vărsa ceaiul din ceașcă și îmi fura mîncarea din farfurie. Și cînd m-a lăsat nemîncat o zi întreagă (și asta nu mi-a convenit deloc, fiindcă sînt un om obișnuit să mă așed la masă cu oarecare bucurie și să acord importanța cuvenită savurării cumpătate a unei băuturi)...
— Știu că-i așa. Cunosc ce fel de mese îți plac cel mai mult — și asta cît se poate de bine. Știu cu precizie ce mîncăruri preferi...

— Îmi fura mîncărurile acelea gustoase și, pe deasupra, m-a mai și prostit. Îmi place să dorm bine. În zilele mele liniștite, cînd sînt de capul meu, niciodată nu mă cert cu noaptea că e prea lungă, și nici nu-mi blestem patul pentru că ar avea spini. Și ea a schimbat toate astea.
— Domnule Moore...
— Și răpindu-mi liniștea sufletească și savoarea vieții, s-a luat pe sine din preajma mea ; cu sînge rece — exact ca și cînd, după plecarea ei, lumea ar fi putut rămîne pentru mine întru totul aceeași. Știam ca odată și odată am s-o reîntîlnesc. Și la capătul a doi ani, s-a întîmplat să ne întîlnim din nou, chiar sub acoperișul ei, acolo unde era stăpînă. Dumneata cum socotești că s-a purtat cu mine, domnișoară Keeldar ?
— Ca una care a știut cum să folosească cele învățate de la dumneata.
— M-a întîmpinat cu aroganță ; a întins între noi o distanță cît mai mare, m-a ținut la depărtare prin gesturi rezervate, prin priviri acordate rareori și cu toată indiferența, prin cuvinte senin-politicoase.
— A fost o elevă excelentă ! Cînd te-a văzut pe dumneata distant, a știut să se retragă numaidecît. Te rog, sir, admiră în trufia ei un pas înainte făcut cu grijă, o perfecționare a răcelii dumitale.
— Conștiința, onoarea și cea mai tiranică obligație m-au tîrît din preajma ei și m-au ținut departe, pus în cele mai grele fiare. Ea era liberă ; ar fi putut fi îndurătoare.
— Niciodată liberă să facă vreun compromis cu propria-i demnitate ; să insiste după ce a fost ocolită.
— Atunci înseamnă că n-a fost consecventă ; la fel ca înainte, a trezit iluzii deșarte. Cînd credeam că am izbutit să mă hotărăsc a nu mai vedea în persoana ei decît o străină arogantă, tocmai atunci îmi arăta pe neașteptate o asemenea imagine de simplitate drăgăstoasă — mă încălzea cu o asemenea strălucire de simpatie reînviată, mă bucura cu cîte o oră de conversație atît de calmă, veselă și binevoitoare — încît nu-mi mai puteam închide inima pentru a nu lăsa să pătrundă imaginea ei, tot așa cum nu puteam să închid ușa aceea pentru a-i evita prezența. Explică-mi de ce mă chinuia astfel.
— Nu putea îndura să fie cu totul alungată ; și pe urmă îi trecea din cînd în cînd prin minte, în cîte o zi rece și

umedă, că în camera de studiu nu e o atmosferă plăcută, iar atunci socotea de datoria ei să vină și să vadă dacă dumneata și Henry ați făcut destul foc ; și o dată ajunsă acolo, îi plăcea să rămînă.

— Dar n-ar fi trebuit să fie nestatornică ; dacă tot venea, trebuia să vină mai des.

— Există și ceva ce se cheamă indiscreție.

— Mîine n-ai să mai fii așa cum ești astăzi.

— Nu știu. Dumneata ai să fii ?

— Eu nu sînt nebun, preanobilă Berenice ! Putem acorda o zi visărilor, dar în cea următoare se cade să ne trezim ; iar eu am să mă trezesc cu bună știință în dimineața în care ai să te cununi cu Sir Philip Nunnely. Focul ne luminează pe amîndoi, și face să ne vedem foarte limpede în oglindă, domnișoară Keeldar ; și m-am uitat la imaginea de acolo în tot timpul cît am vorbit. Privește ! Cîtă deosebire între chipul dumitale și al meu ! — Arăt bătrîn pentru treizeci de ani !

— Ești așa de solemn ; ai sprincenele atît de încruntate ; ești palid la față. Niciodată nu m-am gîndit la dumneata ca la un bărbat tînăr, nici ca la fratele mai mic al lui Robert.

— Nu ? Așa credeam și eu. Închipuiește-ți chipul frumos și cu trăsături limpezi al lui Robert privind peste umărul meu. Imaginea asta nu scoate în relief cu putere tiparul comun al trăsăturilor mele greoaie ? Auzi ! Tresări. De-o jumătate de oră tot aștept să aud sunetul ăsta.

Suna clopoțelul care anunța masa de prînz și Shirley se ridică de pe scaun.

— Domnule Moore, spuse în vreme ce își strîngea lucrul, ai mai primit în ultima vreme vreo veste de la fratele dumitale ? Știi cumva ce înseamnă șederea asta atît de prelungită la Londra ? Pomenește cumva despre întoarcere ?

— Pomenește de întoarcere ; dar care e pricina absenței ăsteia atît de îndelungate, n-aș putea să spun. Ca să vorbesc deschis, credeam că nimeni în Yorkshire nu știe mai bine decît dumneata însăți de ce ezită să se întoarcă la el acasă.

O umbră roșietică trecu peste obrazul domnișoarei Keeldar.

— Scrie-i și spune-i să revină cît mai repede. Știu că nu e cîtuși de puțin lipsă de tact în faptul că și-a prelungit

așa de mult absența ; e foarte potrivit să oprească fabrica într-o vreme cînd comerțul merge atît de prost ; dar nu trebuie să părăsească ținutul.

— Știu, răspunse Louis, că în seara dinaintea plecării ați stat mult de vorbă împreună, iar după aceea l-am văzut plecînd de la Fieldhead. I-am citit pe chip, sau am *încercat* să-i citesc. S-a întors cu spatele. Am ghicit atunci că va lipsi mai multă vreme. Niște degete frumoase și gingașe au minunatul dar de a spulbera mîndria fragilă a unui bărbat. Bănuiesc că Robert a avut prea mare încredere în frumusețea lui bărbătească și în prestanța lui înnăscută. Sînt mult mai avantajați aceia care, fiind lipsiți de calități deosebite, n-au cum să se lase înșelați de iluzii. Dar am să-i scriu și am să-i spun că îl sfătuiești să se întoarcă.

— Nu-i scrie că *eu* îl sfătuiesc să se întoarcă, ci că ar fi bine dacă s-ar întoarce.

Clopoțelul chemă a doua oară, și domnișoara Keeldar îi dădu ascultare.

CAPITOLUL XXIX

Louis Moore

Louis Moore era învățat cu o viață liniștită. Fiind un bărbat liniștit, o suporta mai bine decît ar fi suportat-o majoritatea bărbaților ; avînd o lume întreagă în propria sa minte și propria sa inimă, îndura cu multă răbdare limitarea la un colț strîmt și pașnic al lumii reale.

Ce adîncă pace domnește la Fieldhead în seara asta ! Toți ceilalți în afară de Moore — domnișoara Keeldar, întreaga familie Sympson, chiar și Henry — au plecat la Nunnely. Sir Philip i-a invitat acolo ; dorea să le facă tuturor cunoștință cu mama și surorile sale, aflate acum la Priory. Fiind un gentleman atît de amabil, îl invitase și pe preceptor ; însă preceptorul mult mai bucuros ar fi acceptat o întîlnire cu stafia contelui de Huntingdon[1] și o ceată de măscărici ursuzi de-ai lui sub baldachinul

[1] Personaj din romanul *Arendașul de la Wildfell Hall* de Anne Brontë.

celui mai frunzos, întunecat și bătrîn stejar din pădurea Nunnely. Da, mai curînd ar fi aranjat o întîlnire cu stafia unei starețe, ori cu o călugăriță de ceață palidă, printre rămășițele umede și năpădite de buruiene ale ruinatului lor sanctuar ce putrezea în adîncurile pădurii. Louis Moore tînjește să aibă în noaptea asta ceva lîngă el, dar nu pe baronetul cu caș la gură, nici pe binevoitoarea dar rigida lui mamă, nici surorile de neam mare, nici pe vreunul dintre Sympsoni.

Nu e o noapte liniștită; echinoxul încă se face simțit prin zvîcniri ale vîntului. Ploile puternice din timpul zilei s-au domolit; uriașul nor stingher se sparge și se rostogolește departe pe ceruri, dar nu lunecînd și lăsînd în urma sa o mare de safire, ci aruncîndu-se zgomotos înaintea unei necontenite, răsunătoare, năvalnice furtuni pe clar de lună. Luna domnește cu slavă, bucuroasă de vijelie; atît de bucuroasă de parcă ea însăși s-ar supune cu dragoste înverșunatelor ei mîngîieri. Nici un Endimion [1] nu-și va admira zeița în astă-noapte; nu se află turme ieșite pe coastele munților; și e bine așa, fiindcă în astă-noapte îl întîmpină cu dragoste pe Eol [2].

Stînd în camera de studiu, Moore auzea vuietul furtunii ce se înverșuna împotriva frontonului celuilalt și da roată către fațada holului. Capătul unde se afla el era adăpostit. Dar Louis Moore nu dorea adăpost; nu dorea sunete potolite și o așezare ferită.

— Toate saloanele sînt goale, spuse. Mi s-a făcut silă de celula asta.

O părăsi și se duse acolo unde ferestrele cu canaturi, mai mari și mai libere decît ferestrele zăbrelite și umbrite de ramuri ale camerei sale, lăsau să treacă în voie întunecimea albăstruie, sclipirile argintii, tabloul unduios și rotitor al cerului nopții de toamnă. Nu avea lumînare; nu era nevoie nici de lămpi și nici de foc: bogatele și curatele revărsări de lumină ale lunii, deși schimbătoare și scrijelite de nori, se prelingeau peste podele și peste pereți.

Moore rătăcește prin toate încăperile; pare că din salon în salon urmărește o nălucă. În salonul lambrisat se oprește; aici nu e atîta răcoare și atîta rafinament ca în

[1] În mitologie, un tînăr păstor iubit de Selene (Luna) și pe care zeița îl adormea ca să nu-i poată simți mîngîierile.
[2] Zeul vînturilor, în mitologia elină.

alte părți; aici e foc; căminul e fierbinte și tăciunii mai sclipesc de sub cenușă, cu căldură intensă și lucire limpede; lîngă covor e o măsuță de lucru, o casetă pe ea, un jilț alături.

Oare vedenia urmărită de Moore ședea în acel jilț? Dacă l-ai vedea cum stă dinaintea lui, ai crede că da. Un atît de mare interes îi strălucește în ochi, atît de elocventă îi este expresia feței, încît s-ar zice că în singurătățile acestei case și-a găsit un tovarăș viu și se pregătește să stea de vorbă cu el.

Face și descoperiri. Un săculeț, un mic săculeț de saten e agățat pe spătarul jilțului. Caseta e deschisă, cheile sînt în broască; o pecete drăguță, un creion de argint, cîteva fructe roșii și coapte pe o frunză verde, o mănușă mică, delicată, curată — aceste nimicuri decorează și în același timp răvășesc locul unde se află. Într-o imagine ordinea ascunde detaliile; le scoate pe toate, rînduite, din cîmpul atenției; dar detaliile sînt cele care dau farmec.

Moore vorbi.

„Urmele ei. A trecut pe aici — nepăsătoare, fermecătoare ființă! — a fost chemată în grabă, fără îndoială, și a uitat să se mai întoarcă și să le pună la locul lor. De ce pînă și urmele pașilor îi sînt încîntătoare? De unde a luat darul de a nu băga în seamă oamenii, fără să jignească vreodată? La ea poți găsi oricînd pricină de mustrare, dar mustrarea nu-ți iscă niciodată amărăciune în suflet; iar pentru iubitul sau bărbatul ei, dojana, după ce se va fi stins puțintel în cuvinte, i se va topi pe buze transformîndu-se în sărut. Mai bine să petreci o jumătate de oră cu ea în mustrări, decît o zi întreagă admirînd sau lăudînd orice altă femeie de pe lume. Am început să bombănesc? — vorbesc singur? Încetează!"

Și încetă. Rămase cufundat în gînduri; și pe urmă făcu mici pregătiri ca să-și petreacă seara în tihnă.

Trase perdelele peste ferestrele largi și regina Lună; îndepărtă vederii Suverana, Curtea și Armatele stelare; ințeți din nou focul încă fierbinte dar pe cale să se stingă; aprinse una dintre cele două lumînări aflate pe masă; puse un scaun în fața celui de lîngă măsuța de lucru, apoi se așeză în el. Următorul gest fu să scoată din buzunar un carnet mic și gros, cu foile albe; să dea la iveală un creion; și să înceapă a scrie cu litere înghesuite și greu de descifrat. Orice ar fi, apropie-te, cititorule;

nu te rușina : apleacă-te fără teamă peste umărul lui și citește pe măsură ce el își așterne mîzgălitura pe hîrtie.

„Sînt ceasurile nouă ; n-am nici o îndoială, trăsura n-o să se întoarcă înainte de unsprezece. Pînă atunci a mea e toată libertatea ; pînă atunci pot să-i ocup camera ; să stau în fața jilțului ei ; să-mi sprijin cotul de masa ei ; să păstrez în jurul meu nimicuri ce-mi aduc aminte de ea."

„Odinioară îmi cam plăcea Singurătatea — mi-o închipuiam ca pe o nimfă oarecum liniștită și gravă, dar de mare frumusețe ; o Oreadă venită către mine dinspre trecătorile munților ; din cețurile albăstrii ale colinelor îi erau alcătuite veșmintele, iar răsuflarea îi pornea din adierile lor răcoroase ; și pe chip i se vădea, de asemeni, mare parte din solemna lor frumusețe. Cîndva puteam să-i fac cu seninătate curte și să-mi simt inima ușoară dacă o înduplecam să asculte — cu totul mută dar maiestuoasă."

„Dar de cînd am chemat-o pe S. în camera de studiu, iar ea a venit și a stat atît de aproape de mine ; de cînd și-a deschis sufletul în fața mea și mi-a arătat ce-o tulbură — mi-a cerut ocrotire — a făcut apel la puterile mele ; din ceasul acela urăsc Singurătatea. Abstracție de gheață, schelet fără de carne — fiică — mamă — și însoțitoare a Morții !"

„Ce plăcut e să scriu despre ceva ce e apropiat și scump ca înseși adîncurile inimii mele ; nimeni nu mă poate lipsi de carnețelul ăsta, și cu ajutorul creionului îi pot spune tot ce vreau — tot ce nu îndrăznesc a rosti în fața nici unei ființe vii — tot ce nu îndrăznesc a *gîndi* cu glas tare."

„Din seara aceea aproape că nu ne-am mai văzut. O dată, pe cînd eram singur în salon și căutam o carte de-a lui Henry, a intrat, îmbrăcată pentru un concert de la Stilbro'. Timiditatea — timiditatea *ei*, nu a mea — a întins între noi un văl de argint. Multe oi fi auzit și citit eu despre «sfioșenia fetelor» ; dar, folosite la locul cuvenit și nu la întîmplare, cuvintele acestea sînt cuvinte adevărate și potrivite ; cînd s-a îndreptat către fereastră, după ce în mod tăcut dar plin de grație dăduse semn că mă recunoscuse, în gîndul meu nu o puteam numi altfel decît «fecioară imaculată» : Îmi apărea vederii înveșmîntată în gingașă splendoare și aureolată de sfioșenie copilărească. Fiind unul dintre oamenii cei mai comuni, s-ar putea să fiu și unul dintre cei mai înfumurați ; dar adevărul adevărat este că acea sfială mi-a prilejuit o încîntătoare emoție ; mi-a măgulit cele mai alese senzații. Aș avea îndrăzneala să spun că arătam ca un prostănac ; am trăit clipe paradisiace atunci cînd am văzut cum își îndepărtează privirile *ei* de privirile *mele*, și cum își întoarce încetișor capul ca să-și ascundă roșeața obrajilor."

„Știu că astea sînt vorbe de visător — vorbele unui nebun exaltat și romantic ; da, e adevărat, *visez* și *voi mai* visa din cînd în cînd ; iar dacă ea a insuflat idei romanțioase prozaicei mele compuneri, ce-aș putea eu face ?"

„Ce copil e uneori ! Cît e de simplă și neștiutoare ! O văd și acum, privindu-mă direct în față și implorîndu-mă să stau în calea celorlalți, să nu-i las s-o sufoce, să fiu stăpîn pe mine și să-i dau un narcotic puternic ; o văd cum îmi mărturisește că nu e atît de îngîmfată, nici atît de indiferentă față de simpatie cum o socoate lumea ; văd cum de pe gene i se desprindea lacrima aceea tainică. Spunea că o cred copilăroasă — și așa o credeam. Își închipuia că o disprețuiesc. S-o disprețuiesc ! a fost nespus de fermecător să mă simt dintr-odată aproape și mai presus de ea ; să-mi dau seama că am un drept firesc și puterea de a o sprijini, așa cum un bărbat și-ar sprijini soața."

„Îi ador desăvîrșirile ; dar defectele, sau cel puțin slăbiciunile ei, sînt acelea care o apropie de mine — care o fac să mi se cuibărească în inimă — care o învăluiesc în dragostea mea — iar asta dintr-o pricină cum nu se poate mai egoistă, dar profund firească ; defectele acestea sînt trepte ce-mi îngăduie să urc pînă la a căpăta ascendență asupra ei. Dacă ar păși pe o înălțime artificială și lină, fără nici un fel de opreliști, cu ce s-ar mai putea lăuda piciorul ? Tocmai înălțimile naturale, cu prăpăstiile și piedicile lor de mușchi alunecos sînt acelea care ispitesc pe cățărător, și al căror pisc îți oferă bucurie cînd l-ai atins."

„Să lăsăm metaforele ! vederea ei îmi încîntă ochiul ; îmi insuflă viață ; dacă aș fi rege și ea slujnica ce-mi mătură scările palatului — chiar și prin întreagă această distanță ce ne-ar despărți — privirea mea i-ar recunoaște calitățile ; din pricina ei bătăile inimii mi s-ar înteți,

deși prăpastia de netrecut ar face cunoștința imposibilă. Dacă aș fi un nobil, iar ea slujnica mea, tot mi-ar fi cu neputință să n-o îndrăgesc pe acea Shirley. Să o lipsim de educația primită — să o lipsim de podoabe, de eleganta ei îmbrăcăminte — de toate avantajele exterioare — de orice grație, în afară de aceea de neînlăturat a armoniilor trupului ; și să mi se arate pe pragul unei cocioabe, îmbrăcată într-o rochie de pînză ; iar de acolo să-mi ofere o gură de apă, cu zîmbetul acela — cu aceeași caldă bunăvoință cu care acum își împarte seniorială ospitalitate — și tot aș îndrăgi-o. Aș dori să rămîn acolo un ceas ; aș tînji să stau de vorbă cu acea țărăncuță. Nu aș simți ceea ce simt *acum*, nu aș afla în preajma ei nimic divin ; însă ori de cîte ori aș întîlni în cale tînăra țărăncuță, mi-ar face plăcere — ori de cîte ori ne-am despărți, aș pleca plin de regrete."

„Ce neglijență condamnabilă, să-și lase deschisă caseta unde știu că are bani ! În broască atîrnă toate cheile ei, pînă și ale casetei de bijuterii. În săculețul de satin văd că se află o pungă ; ciucurii din mărgele de argint atîrnă în afară. Asemenea spectacol l-ar scoate din fire pe fratele meu Robert ; la fel s-ar întîmpla cu toate micile ei greșeli, fiindcă știu că fiecare dintre ele ar fi pentru Robert prilejul de enervare ; dacă pe mine mă necăjesc, atunci e vorba de un necaz cum nu se poate mai plăcut ; orice greșeală de-a ei e pentru mine o desfătare, iar dacă am sta mereu împreună, știu că n-ar fi zgîrcită în a-mi dărui bucurii. N-ar face decît să-mi dea ceva de lucru, ceva să corectez : subiect pentru mustrările mele de preceptor. Pe Henry niciodată nu îl cert : niciodată nu mă simt dispus s-o fac ; dacă greșește cumva — și asta se întîmplă foarte rar, dragul de el ! — un cuvînt este de ajuns ; de cele mai multe ori mă mulțumesc să clatin din cap ; dar în clipa cînd dau cu ochii de acea *minois mutin* [1] a ei, cuvinte de mustrare blîndă mi se îngrămădesc pe buze ; dintr-un taciturn, cred că are să mă preschimbe în vorbăreț. De unde vine bucuria ce o trăiesc prin acele vorbe ? Uneori mă minunez și cu singur ; cu cît mai *crânes, malignes, taquines* [2] îi sînt reacțiile, ca urmare a prilejurilor mai evidente de dezaprobare ce mi le oferă, cu atît mai multă înfrigurare o caut, cu atît mai mult o îndrăgesc. Niciodată nu e mai dezlănțuită decît atunci cînd își pune costumul de călărie ; niciodată mai supusă decît atunci cînd se întoarce mîndră cu Zoe, după ce s-au luat la întrecere cu vîntul pe coline. Și mărturisesc — acestei pagini mute o pot mărturisi — că am așteptat în curte o oră întreagă norocul de a fi martor la întoarcere și încîntătorul prilej de a o primi în brațele mele cînd cobora din șa. Am băgat de seamă (și din nou, numai față de această pagină aș menționa-o) că niciodată nu îngăduie vreunui alt bărbat în afară de mine s-o ajute la descălecat. Am văzut-o refuzînd politicos ajutorul lui Sir Philip Nunnely ; și e totdeauna nespus de binevoitoare față de tînărul ei baronet ; nespus de atentă față de sentimentele lui gingașe — ce să mai vorbim ? — și chiar față de atît de delicatul său amor-propriu ; am văzut cu cîtă aroganță respingea ajutorul lui Sam Wynne. Acum știu — inima o știe, fiindcă a simțit-o — că se bizuie pe mine fără vreo ezitare ; oare e convinsă cît se bucură puterile mele de cîte ori pot s-o slujească ? Nu sînt robul ei — o spun rîtos — dar talentele mi se adună în jurul frumuseții ei ca spiritele în jurul strălucirii Soarelui. Toate cunoștințele, toată înțelepciunea, întreaga-mi stăpînire de sine, toate puterile mele, în fața ei stau și așteaptă cu umilință o însărcinare. Și cît de fericite sînt atunci cînd o primesc ! Cîtă bucurie culeg din muncile la care sînt supuse. Oare ea știe ?"

„Am spus că e neglijentă ; e cu totul remarcabil faptul că neglijența asta nu-i umbrește niciodată rafinamentul ; și într-adevăr, tocmai prin această ferăstruică din firea ei pot fi văzute și recunoscute existența, profunzimea și autenticitatea pomenitului rafinament ; uneori slăbiciuni și infirmității sînt acoperite de un noian de podoabe ; cu ajutorul unei mîneci meșteșugit făcute se poate arăta un braț rotund și frumos. Am văzut și am umblat cu multe dintre lucrurile ei, fiindcă deseori le rătăcește. Dar niciodată n-am dat peste ceva care să nu dezvăluie o adevărată lady ; nimic pătat, nimic josnic ; într-un anume sens e tot atît de scrupuloasă pe cît este, în altul, de necugetată ; de-ar fi fost fată de țăran, s-ar fi purtat totdeauna dichisită și curată. Uite pielea imaculată a acestei mici mănuși de seară — sau satinul gingaș fără o pată din care e făcut săculețul !"

[1] Chipușor răzvrătit (fr.).
[2] Mîndre, răutăcioase, ironice (fr.).

„Cîtă deosebire există între S. și acest giuvaer minunat de C. H. ! Caroline, îmi închipui, este însăși icoana punctualității fără greș și a preciziei încîntătoare ; s-ar potrivi de minune obiceiurilor casnice ale unei exigente rude de-ale mele ; e-atît de gingașă, de îndemînatică, de demodată, ageră și liniștită ; toate le face într-o clipă, toate-s la locul lor precis ; s-ar potrivi cu Robert ; dar *eu*, ce-aș putea eu face cu o ființă aproape perfectă ? *Ea* e pe potriva mea ; la fel ca mine de săracă ; este desigur drăguță, are un cap ce-ți amintește de Rafael ; Rafael în trăsături, pe de-a întregul englezoaică în expresie ; grație și puritate cu totul insulare ; dar unde ai putea să afli ceva de schimbat, ceva de îndurat, vreun motiv de mustrare, vreo pricină de îngrijorare ? Așa este ea, ca o lăcrămioară, lipsită de culori, dar fără să aibă nevoie de culoare. Ce schimbare i-ar putea spori calitățile ? Ce penel ar îndrăzni să intervină ? Iubita *mea*, dacă voi avea vreuna cîndva, va trebui să se asemene mai mult cu trandafirul ; să fie o desfătare dulce și plină de viață, străjuită de primejdia spinilor. Nevasta *mea*, dacă mă voi însura vreodată, va trebui ca din cînd în cînd să-mi ațîțe cu cîte o împunsătură făptura greoaie ; va trebui să găsească întrebuințare pentru masiva cantitate de răbdare a bărbatului ei. N-am fost făcut un om atît de răbdător ca să fiu împerecheat cu o mielușea ; aș afla o răspundere mult mai prielnică firii mele dacă mi s-ar da pe seamă o făptură din neamul leilor ori al leoparzilor. Îmi plac puține lucruri dulci, dacă nu sînt totodată și picante ; puține lucruri strălucitoare, dacă nu sînt în același timp și fierbinți. Îm plac zilele verii, al căror soare face fructele să se rumenească și grînele să dea în pîrg gălbui. Frumusețea nu e niciodată atît de cuceritoare ca atunci cînd, dacă o sîcîi, se întoarce asupră-mi cu mînie. Fascinația nu e niciodată mai copleșitoare decît atunci cînd, întărîtată și pe jumătate furioasă, amenință să se preschimbe în cruzime. Teamă mi-e că m-aș plictisi de muta și monotona nevinovăție a mielului ; n-ar trece mult și m-aș simți povară pentru porumbița care ar cloci în cuib și niciodată nu mi s-ar zbate în piept ; dar îndurarea mea s-ar înălța pe culmile fericirii dacă ar trebui să potolesc zbaterile și să îndrum eforturile nedomolitului erete. În stăpînirea instinctelor sălbatice ale celei mai

nesupuse *bête fauve* [1], puterile mele ar afla un adevărat ospăț."

„O, tu, discipola mea ! O, fermecată Peri [2] ! Ești prea răzvrătită pentru a merita raiul — prea nevinovată pentru a fi aruncată în iad ! Niciodată nu putea-voi să fac mai mult decît să te văd, să mă închin ție, și să mă rog pentru tine. Vai ! Știind bine că ți-aș putea aduce fericirea, fi-mi-va oare soarta să privesc cum treci în stăpînirea celor ce nu au această putere ?"

„Oricît de protector va fi brațul — dacă e slab nu va izbuti s-o încovoaie pe Shirley ; și ea trebuie încovoiată. Nu va izbuti să o încline, și ea trebuie înclinată."

„Ia seama, Sir Philip Nunnely ! Nu o văd niciodată pășind ori șezînd alături de dumneata, cu buzele strînse ori cu sprîncenele încruntate, în sforțarea de a suporta vreo trăsătură din caracterul dumitale pe care nici n-o admiră și care nici nu-i place ; în hotărîrea de a-ți suporta vreo slăbiciune pe care o nădăjduiește răscumpărată de vreo virtute, și care o supără, în ciuda acestei nădejdi ; niciodată nu observ grava strălucire a chipului, străfulgerările lipsite de bucurie din ochii ei, ușoara retragere a întregii ei făpturi atunci cînd vii puțin prea aproape, privești puțin prea expresiv sau șoptești cu puțin prea multă căldură ; niciodată n-am fost martor unor asemenea gesturi, dar mă gîndesc la legenda Semelei [3] răsturnată."

„Nu pe fiica lui Cadmus o văd ; nici nu-mi răsare în minte tragica ei dorință de a-l zări pe Iupiter în maiestuoasa-i splendoare de stăpînitor al zeilor. Un preot al Iunonei îmi apare atunci înainte, veghind tîrziu și însingurat lîngă altarul unui templu din Argos. În ani și ani de preoție pustnică, el s-a hrănit cu visuri ; o nebunie divină s-a abătut asupra lui ; iubește idolul căruia îi slujește și zi și noapte se roagă ca delirul să-i fie împlinit și ca zeița cu ochi de bou [1] să zîmbească închină-

[1] Animal sălbatic (fr.).

[2] Zînă din mitologia persană, descendentă din îngerii prăbușiți în infern, alungată din rai doar pînă la ispășirea penitenței.

[3] Fiică a regelui Cadmus. Fiind iubită de Iupiter, a stîrnit gelozia Iunonei, care, din răutate, a îndemnat-o să-l roage pe Iupiter să i se arate în întreaga-i strălucire. Mai-marele zeilor i-a îndeplinit dorința, dar, la vederea lui, Semele a căzut fulgerată

[4] Adică Iunona.

torului. Zeița a auzit și se va arăta mărinimoasă. Întregul Argos doarme. Ușile templului sînt ferecate, preotul veghează dinaintea altarului."

„Se simte o ciocnire între pămînt și ceruri — dar nu de către orașul adormit; numai de singuraticul veghetor brav și neclintit în fanatismul său. Și în inima tăcerii, fără nici un zgomot prevestitor, se trezește deodată învăluit în lumină. Prin acoperiș — prin albastra spărtură larg deschisă, necuprinsă, străbătută de albeață orbitoare, se scurge o coborîre mai presus de fire — înfricoșătoare ca și căderea stelelor. Acum are ce a cerut : retrage-te — nu-i îngăduit să te uiți — am orbit. Și în acel sanctuar aud un sunet de negrăit — nu l-aș mai fi auzit! Văd o strălucire de neîndurat arzînd spăimîntător printre stîlpi. Îndură-se zeii s-o stingă!"

„Un binecredincios din Argos veni la templu dis-de-dimineață ca să aducă ofrande în văzduhul răcoros al dimineții. Tunase în timpul nopții; trăsnetul se abătuse aici. Altarul e făcut țăndări; lespezile de marmură din jur sînt sparte și înnegrite. Statuia zeiței stă senină, măreață, neatinsă ; la picioarele ei, mormane pale de cenușă. Nu se mai află acolo nici un preot; și nimeni n-avea să-l mai vadă vreodată pe cel ce stătuse de strajă."

„Sosește trăsura! Am să închid caseta și am să vîr cheile în buzunar ; mîine are să le caute : va trebui să vină la mine. Parc-o aud : «Domnule Moore, n-ai văzut cheile mele ?»"

„Așa are să spună cu glasul ei limpede, vorbind cu fereală, rușinată, dîndu-și seama că pentru a douăzecea oară pune această întrebare. Am s-o necăjesc puțin; am s-o țin lîngă mine dîndu-i speranțe și făcînd-o să se îndoiască ; iar cînd am să i le înapoiez n-am să mă opresc de la mustrare. Uite aici și săculețul — și punga — deodată cu cheile ; mănușa — creionul — pecetea. Pe toate are să le ia din mîna mea, încet și una cîte una ; numai cu mărturisire, pocăință și rugăminți. Nu-i pot niciodată atinge mîna, o buclă sau o panglică a îmbrăcămintei, dar am să-mi asigur anumite privilegii ; fiecare trăsătură a feței, ochii ei scăldați în lumină, buzele vor trece prin toate schimbările pe care le cunosc, numai pentru desfătarea mea ; îmi vor înfățișa fiecare minunată nuanță de privire și unduire pentru a mă bucura —

a-mi da fiori — pentru a mă înlănțui și mai fără nădejde. Dacă trebuie să-i devin sclav, atunci n-am să-mi dau libertatea pe nimic."

Închise caseta, vîrî în buzunar toate acele bunuri și părăsi încăperea.

CAPITOLUL XXX

Rushedge, loc de mărturisiri

Toată lumea știa c-ar fi fost de mult timpul ca domnul Moore să revină acasă ; întregul Briarfield se mira de această ciudată absență, iar cei din Whinbury și din Nunnely își aveau fiecare partea lui la uimirea generală

Se știa de ce zăbovește prin alte locuri ? Da : se știa de mai bine de douăzeci — de mai bine de patruzeci de ori ; fiindcă existau cel puțin patruzeci de pricini invocate pentru a explica această inexplicabilă împrejurare. De afaceri nu putea fi vorba — cu *asta* toate bîrfele erau de acord ; treburile cu care plecase le dusese la bun sfîrșit încă de multă vreme ; pe cei patru capi ai răzvrătirii îi aflase curînd și îi prinsese ; asistase la procesul lor, auzise sentința și condamnarea și îi văzuse cu ochii lui cum sînt urcați pe vas înainte de a fi transportați.

Asta se știa la Briarfield ; o anunțaseră și ziarele ; *Stilbro'Courier* dăduse toate amănuntele, chiar cu adaosuri. Nimeni nu-i admira perseverența și nu-i aplauda succesul ; totuși proprietarii de fabrici se bucurau, încredințați că dreptele asprimi ale legii odată aplicate, aveau să paralizeze de acum încolo funesta îndrăzneală a nemulțumiților. Cu toate acestea, nemulțumirea continua să murmure înfundat. Azvîrlea înjurături rău prevestitoare pe deasupra halbelor cu bere prin cîrciumi și țineau toasturi ciudate în tovărășia ginului britanic.

O versiune era aceea că Moore nu *îndrăznește* să se întoarcă în Yorkshire : știa că dacă se întoarce, viața lui nu mai valorează nici doi bani.

— Am să-l vestesc despre treaba asta, zise domnul Yorke atunci cînd vechilul îi spuse ce se vorbește. Și dacă

asta nu-l aduce îndărăt în galop întins — nimic nu-l mai aduce.

În cele din urmă, ori o astfel de veste ori vreun alt motiv a izbutit totuși să-l recheme. Îi anunță lui Joe Scott ziua cînd urma să sosească la Stilbro', cerînd să i se trimită calul la „George", ca să-l aibă la îndemînă; și cum Joe Scott îl informă pe domnul Yorke, domnia-sa își aranjă în așa fel treburile ca să-l întîlnească.

Era zi de tîrg; Moore sosi la o vreme care îi îngăduia să ia parte și la masa oamenilor de afaceri. Fiind oarecum străin — dar în același timp și om de acțiune și cu faimă — proprietarii de fabrici adunați acolo îl primiră cu anume ceremonie. Unii — care în public nu prea ar fi îndrăznit să arate deschis că îl cunosc, de teamă ca nu cumva o parte din ura ce i se purta și răzbunarea ce i se pregătea să cadă din întîmplare și asupra lor — în cerc intim îl întîmpinară oarecum ca pe cel mai de seamă dintre ei. După ce se consumă ceva vin, respectul lor s-ar fi întețit pînă la entuziasm, dacă neclintita indiferență a lui Moore nu l-ar fi reținut într-o stare de mocneală, descurajare și răceală.

Domnul Yorke — veșnicul prezident al acestor mese — observa purtarea tînărului său prieten încercînd o necuprinsă satisfacție. Dacă se putea ca un lucru să-l irite și să-i stîrnească disprețul mai mult decît un altul, atunci acela era faptul de a vedea un om prostit de lingușire sau entuziasmat de popularitate. Dacă ceva îl calma, îl îmbuna și îl încînta în mod deosebit, atunci era vorba de spectacolul acela al unui personaj de vază incapabil să guste publicitatea: *incapabil* spun; disprețul n-ar fi făcut decît să-l înfurie — indiferența era aceea care îi înmuia firea aspră.

Rezemat de spătarul scaunului, calm și aproape morocănos, în timp ce fabricanții de postavuri și pături îi lăudau curajul și îi treceau iar în revistă faptele — mulți dintre ei împănîndu-și lingușelile cu aspre invective împotriva clasei lucrătoare — Robert constituia o imagine încîntătoare pentru domnul Yorke. Inima i se delecta cu ferma convingere că aceste grosolane elogii îl rușinau adînc pe Moore, și îl făceau ca pe jumătate să se disprețuiască pe sine și treburile făcute. În fața injuriilor, a reproșurilor, a calomniei e ușor să zîmbești; dureroase cu adevărat sînt laudele celor pe care îi condamnăm.

Moore privise adeseori cu strălucită stăpînire de sine la mulțimi ostile care urlau împotriva lui; dăduse piept cu furtuna impopularității cu ținută demnă și suflet senin; dar lăsă capul în piept auzind penibilele laude ale negustorilor și se închise în sine, îndurerat, în fața felicitărilor.

Yorke nu se putu abține să nu-l întrebe cum îi plac sprijinitorii, și dacă nu cumva crede că fac onoare cauzei apărate de el. „Și e păcat, băiete — continuă domnul Yorke — că nu i-ai spînzurat pe cei patru discipoli ai Necuratului. Dacă ai fi putut aranja o *asemenea* sărbătoare, nobilii oameni de aici ar fi deshămat caii de la trăsură, ar fi înjugat la ea douăzeci de măgari și te-ar fi purtat prin Stilbro' ca pe un general învingător."

În curînd Moore renunță la vin, se desprinse dintre comeseni și plecă. În mai puțin de cinci minute domnul Yorke o luă pe urmele lui; apoi părăsiră împreună, călări, orășelul Stilbro'.

Era prea devreme pentru mers acasă, deși se apropia sfîrșitul zilei; ultimele raze de soare se și desprinseseră de pe marginile norilor, iar noaptea de octombrie își întindea peste mlaștini umbrele ce-i vesteau sosirea.

Doar puțin înveselit de libațiunile cumpătate și deloc nemulțumit să-l vadă pe tînărul Moore din nou în Yorkshire și să-l aibă tovarăș pe lungul drum pînă acasă, domnul Yorke luă mai mult pe seama sa îndatorirea de a întreține conversația. Pomeni pe scurt, dar în zeflemea, despre procese și condamnare; apoi trecu la zvonurile care circulau prin împrejurimi și, nu peste mult timp, îl atacă pe Moore pe terenul propriilor lui preocupări.

— Bob, cred că ți-s-a-nfundat; și o meriți. Totul mergea ca pe roate. Șansa se îndrăgostise de tine: poruncise să ți se dea cel mai mare cîștig la roata ei — douăzeci de mii de lire; nu-ți cerea decît să întinzi mîna și să-l iei. Și tu ce te-ai apucat să faci? Ai cerut un cal și-ai plecat să vînezi oameni prin Warwickshire. Iubita ta — Șansa, adică — a fost cît se poate de îngăduitoare. Ce și-a zis: „Să-l iert, că-i tînăr". Și a așteptat, „răbdătoare ca o statuie", pînă ce hăituiala s-a încheiat și vînatul ticălos a fost răpus. Atunci te-a așteptat să te întorci și să te faci băiat de treabă: tot ai mai fi putut pune mîna pe cîștigul cel mare.

Dar a rămas uimită pînă peste măsură, ca și mine dealtfel, cînd a văzut că, în loc să te întorci vijelie acasă, în cel mai întins galop cu putință, și să-ți aşterni laurii la picioarele ei, te-ai urcat frumușel în diligența de Londra. Ce-i fi căutat acolo, dracu' știe; eu cred că ci o trebușoară pe lumea asta. doar ai stat și-ai făcut pe supăratul. Chipul nu ți-a fost niciodată luminos ca un crin, dar acum e verde-măsliniu. Nu mai ești la fel de arătos cum erai, băiete.

— Și cine-o să ia cîștigul despre care vorbești atîta?

— Un baronet; doar atît. În mintea mea nu încape nici o îndoială: ai pierdut. Înainte de Crăciun are să fie Lady Nunnely.

— Da; foarte probabil.

— Dar n-ar fi trebuit să fie. Prostule! Uite, îți jur că ai fi putut s-o iei.

— Ce te face să crezi, domnule Yorke?

— Totul și toate. Lumina din ochii ei, roșeața din obraji: se răspîndea ca apa cînd îți era pomenit numele, cu toate că de obicei sînt palizi.

— Șansele mele s-au dus cu totul, nu-i așa?

— Așa ar trebui să fie: dar încearcă: merită să încerci. Eu îi zic lui Sir Philip ăsta „apă de ploaie". Și pe urmă să știi că scrie versuri — rime goale. *Tu* ești mai presus de prostiile astea, Bob, orice s-ar spune.

— Și mă sfătuiești s-o pețesc, domnule Yorke, [illegible] tîrziu cum e, în ceasul al unsprezecelea.

— Nu-ți rămîne decît să faci încercarea, Robert. Dacă e amorezată de tine — și, îți spun pe conștiința mea, eu cred că este sau a fost — are să ierte multe. Ce-i cu tine, băiete: văd că rîzi; de mine rîzi? Mai bine ai rîde la propria ta răutate. Dar văd eu că rîzi cam fără chef; ai acuma o mutră așa de acră că să dai și să fugi.

— Atît de îndelung m-am certat cu mine însumi, Yorke. Cu atîta îndîrjire am înfruntat primejdiile, m-am zbătut în cămașă de forță, mi-am răsucit încheieturile mîinilor smucindu-le din cătușe și mi-am zdrobit capul izbindu-l de pereți.

— Ha-ha! Îmi pare bine c-aud asemenea vorbe. Asta zic și eu antrenament! Și trag nădejde că ți-o fi folosit la ceva. Ți-a mai topit ceva din trufie?

— Trufie! Ce-i asta? Chiar și demnitate, îngăduință față de sine, ce-or fi astea? Vinzi cumva asemenea articole? Știi pe cineva care le pune în vînzare? Dă-mi și mie adresa: ar găsi în mine un foarte generos client. În clipa asta m-aș lipsi de ultimul ban ca să le cumpăr.

— Așa stau lucrurile cu tine, Robert? Treaba asta mă încîntă. Îmi place să spună omul curat ce are pe suflet. Ce n-a mers cum trebuie?

— Mașinăria întregii mele firi; toate angrenajele acestei fabrici omenești; cazanul, adică ce cred eu că ar fi inima, stă gata să explodeze.

— Asta ar trebui tipărit pe hîrtie; e ceva grozav. Aproape vers alb. N-ar fi rău să te apleci puțin și asupra poeziei. Dacă-ți vine cumva toana asta, Robert, dă-i bătaie, nu te lua după mine: de data asta am s-o-ndur.

— Hidos, respingător, rătăcire josnică! Poți comite într-o clipă ceva pe care să-l regreți toată viața — ceva ce viața nu mai poate șterge

— Băiete, dă-i înainte. Eu le zic gogoși, castane, lapte de pasăre. Dar gustul lor îmi place în chip deosebit. Dă-i drumul: dacă vorbești, are să-ți facă bine; mlaștinile se întind acum înaintea noastră și cale de mile jur împrejur nu se află ființă viețuitoare.

— Da, *vreau* să vorbesc. Nu mi-e rușine să spun. În piept parcă mi se zbate o sălbăticiune, și m-am hotărît să te las să auzi cum e în stare să urle.

— Pentru mine e o adevărată muzică. Ce glasuri plăcute aveți tu și Louis! Cînd cîntă Louis — cu intonații domoale, ca de adînc glas de clopot — simt cum încep iar să mă înfior. Noaptea e liniștită; ascultă și ea; se apleacă tăcută asupra ta, ca un preot întunecat asupra unui și mai întunecat pocăit. Mărturisește, băiete; nu înfrumuseța nimic; fii sincer ca un metodist bigot, condamnat și iertat, la o adunare de convertire. Fii rău ca Belzebut: are să-ți ușureze inima.

— Dezgustător ca Mammon, ar trebui să spui. Yorke, dacă aș coborî de pe cal și m-aș întinde de-a curmezișul drumului, ai fi atît de bun încît să treci în galop peste mine — înainte și înapoi — de vreo douăzeci de ori?

— Cu cea mai mare plăcere, dacă pentru omucidere nu s-ar fi inventat și ceva care se cheamă judecată.

— Hiram Yorke, fără îndoială, am crezut că mă iubește. Am văzut cum ochii îi scînteiază de bucurie cînd a dat peste mine în mulțime; a roșit ca focul atunci cînd

mi-a întins mîna și mi-a spus : „Bună ziua, domnule Moore“.

Numele meu avea o influență magică asupra ei ; cînd era rostit de alții, se schimba la față — știu și asta. Ea însăși îl pronunța folosind cea mai muzicală dintre multele ei intonații armonioase. Se purta afectuos cu mine ; se vedea că o interesez ; îmi ducea grija ; îmi dorea binele ; căuta și folosea orice prilej pentru a-mi fi de folos. Am stat și m-am gîndit, m-am retras o vreme, am fost atent, am cîntărit și m-am întrebat : n-am putut ajunge decît la o singură concluzie — asta e dragoste.

M-am uitat la ea, Yorke ; și am văzut tinerețe și un tip al frumuseții. Am văzut că e înzestrată cu putere. Averea ei îmi oferea posibilitatea recîștigării onoarei și situației. Îi datoram recunoștință. Mă ajutase cu generozitate și hotărîtor printr-un împrumut de cinci mii de lire. Puteam să-mi amintesc de lucrurile astea ? Puteam crede că mă iubește ? Puteam auzi înțelepciunea îndemnîndu-mă să mă însor cît mai repede cu ea și să trec cu vederea toate foloasele atît de scumpe, să nu dau crezare nici unui gînd măgulitor, să nu iau în seamă toate sfaturile bine cumpănite, să mă întorc din drum și s-o părăsesc ? Tînără, frumoasă, grațioasă — binefăcătoare a mea, care ținea la mine, care mă iubea — așa obișnuiam să-mi spun mie însumi ; și stăruiam asupra acestui cuvînt ; îl repetam mereu și mereu ; și mi se umplea sufletul cu o mulțumire încîntătoare și mîndră — cu o admirație îndreptată numai și numai către mine însumi și neegalată nici măcar de stima pe care i-o purtam ei ; într-adevăr, zîmbeam în adîncă taină pe seama naivității și simplității sale, dovedite prin aceea că ea se îndrăgostise mai întîi și o și arăta în văzul lumii. Cravașa asta a dumitale pare a fi mînuită cu multă pricepere, Yorke, dacă ai vrea, ți-ar fi foarte ușor s-o învîrtești pe deasupra capului și, lovindu-mă, să mă arunci jos din șa. Mai că m-aș bucura de o lovitură năprasnică.

— Mai ai puțină răbdare, Robert, pînă ce iese luna, că deocamdată nu te văd prea limpede. Spune-o pe șleau — ai iubit-o, ori n-ai iubit-o ? Parcă mi-ar plăcea să știu : sînt curios.

— Sir... Sir — cum să spun — e foarte drăguță, în felul ei, și foarte ispititoare. Cîteodată se înfățișează ca

o făptură alcătuită din foc și aer, la care mă uit și mă minunez, dar fără a-mi trece prin gînd s-o îmbrățișez și s-o sărut. Am aflat în ea un puternic magnet pentru interesele și vanitatea mea ; dar niciodată n-am simțit că natura a croit-o pentru a fi cealaltă și cea mai bună parte a ființei mele. Și cînd întrebări de felul acesta îmi dădeau năvală în cuget, le alungam de la mine și îmi spuneam cu brutalitate că aș fi bogat cu ea și ruinat neavînd-o alături ; și mă rugam să pot fi un om cu picioarele pe pămînt și nu un visător.

— Foarte înțeleaptă soluție. Și ce rău a ieșit de aici, Bob ?

— Cu această înțeleaptă soluție m-am dus la Fieldhead într-o seară din august trecut ; era chiar în ajunul plecării mele la Birmingham — fiindcă — înțelegi — voiam să mă asigur de marele dar al norocului ; trimisesem mai înainte un bilet cerînd o întrevedere între patru ochi. Am găsit-o acasă, și singură.

M-a primit fără nici un fel de stînjeneală, deoarece credea că e vorba de afaceri. *Eu* eram destul de stînjenit, dar luasem anumite hotărîri. Nu prea știu cum am cîrmit atunci discuția, dar am trecut la subiect în chip direct și ferm — destul de urît, aș îndrăzni să spun. Pur și simplu m-am oferit pe mine însumi — distinsa mea persoană — cu datorii cu tot, bineînțeles, ca obiect de tranzacție.

M-a jignit, mi-a stîrnit furia faptul că nici n-a roșit, nici n-a început să tremure și nici nu și-a plecat privirea. Doar mi-a spus : „Mă îndoiesc c-am înțeles ce vrei să spui, domnule Moore“.

Așa că a trebuit să iau încă o dată de la început întreaga propunere și s-o formulez deslușit ca „bună ziua“, înainte ca ea să înțeleagă exact. Și pe urmă, ce crezi că a făcut ? În loc să rostească un dulce și abia auzit „Da !“, sau să păstreze o emoționată și gingașă tăcere (ceea ce ar fi fost același lucru), s-a ridicat în picioare, a străbătut de două ori cu pas iute camera de la un capăt la altul, în felul acela numai de *ea* cunoscut, și de nici o altă femeie, apoi a exclamat : „Doamne, iartă-mă !“

Stăteam lîngă cămin, Yorke, rezemat de consolă ; m-am sprijinit și mai cu nădejde, pregătindu-mă pentru

35 — Shirley

toate — pentru orice. Îmi cunoșteam soarta și mă cunoșteam pe mine. Ar fi fost cu neputință să nu înțelegi, dacă îi auzeai glasul și îi vedeai înfățișarea. S-a oprit și s-a uitat la mine.

„Doamne, iartă-mă ! a repetat cu tristețe și cu același accent mirat, indignat și totuși dureros. Ai făcut o propunere nespus de ciudată — ciudată ca venind din partea *dumitale*; și dacă ți-ai da seama în ce chip straniu ai formulat-o, ai rămîne *dumneata* însuți înmărmurit. Mi-ai vorbit ca un tîlhar care îmi cere punga mai curînd decît asemenea unui îndrăgostit care mi-ar cere inima."

Bizare vorbe, nu-i așa, Yorke ? Și eu știam, în vreme ce le rostea, că erau tot atît de adevărate pe cît de bizare. Cuvintele astea ale ei alcătuiau o oglindă în care mă vedeam pe mine însumi.

M-am uitat la ea, mut și încruntat ; atunci numaidecît și-a ieșit din fire și m-a făcut să roșesc de rușine.

„Gérard Moore, știi bine că n-o iubești pe Shirley Keeldar."

M-aș fi putut porni pe jurăminte false ca s-o asigur de dragostea mea ; dar îmi era cu neputință să mint în fața chipului ei senin ; nu puteam să devin sperjur în fața unei atît de pure bune-credințe. Dealtminteri, astfel de jurăminte goale ar fi fost zadarnice și lipsite de noimă : nu m-ar fi crezut cu nimic mai mult decît ar fi fost în stare să creadă în cuvintele fantomei lui Iuda, dacă s-ar fi desprins din noapte și i s-ar fi înfățișat dinainte. Sufletul ei de femeie avea antene prea fine ca să poată fi păcălit și făcut să ia admirația mea pe jumătate grosolană și pe jumătate lipsită de căldură drept dragoste adevărată, bărbătească.

„Și ce s-a întîmplat pe urmă ?" ai să mă întrebi, domnule Yorke.

Da, s-a așezat pe tocul ferestrei și s-a pornit pe plîns. A plîns cu furie ; ochii-i nu vărsau numai lacrimi, ci aruncau și fulgere. Fulgerau asupra mea larg deschiși, mari, întunecați, orgolioși ; parcă mi-ar fi spus : „M-ai îndurerat ; m-ai insultat ; m-ai dezamăgit".

Curînd fulgerelor din ochi li se adăugară vorbele.

„*Te-am* respectat — *te-am* admirat — *te-am* îndrăgit, mi-a spus. Da, la fel de mult ca și cînd mi-ai fi fost frate ; iar *dumneata* — *dumneata* ai vrut să faci din mine un obiect de tranzacție. Ai fi vrut să mă aduci jertfă acelei fabrici — Molohul dumitale !"

Am avut bunul simț să nu rostesc nici un cuvînt de scuză — să nu fac nici o încercare de a o potoli ; am răbdat să fiu disprețuit.

Dar cum în clipele acelea eram vîndut Diavolului, este sigur că fusesem cuprins și de înfumurare. Și cînd am vorbit, ce crezi că am spus ?

„Oricare ar fi fost sentimentele mele, eram încredințat că *dumneata mă* iubești, domnișoară Keeldar."

Frumos — nu-i așa ? A rămas cu totul descumpănită. Și am auzit-o murmurînd : „Oare Robert Moore e cel care vorbește ? Să fie un om — sau vreo altă vietate inferioară ?" Apoi a zis cu glas tare :

„Vrei să spui — vrei să spui c-ai crezut că te iubeam așa cum îi iubim pe cei cu care vrem să ne cununăm ?"

Asta crezusem, și am recunoscut-o.

„Ai nutrit o idee lipsită de cuviință față de simțămintele unei femei — mi-a răspuns — și i-ai dat glas în chip revoltător pentru un suflet de femeie. Lași să se înțeleagă destul de limpede că toată bunăvoința sinceră pe care ți-am arătat-o a fost o întortocheată, îndrăzneață și prezumțioasă mașinație pentru a prinde în cursă un bărbat ; vrei să spui că în cele din urmă ai venit aici din milă să-mi oferi mîna dumitale, fiindcă eu sînt aceea care ți-am făcut curte. Dă-mi voie să-ți spun următoarele : vederea îți este tulburată ; ai văzut greșit. Mintea îți este pervertită : n-ai judecat bine. Limba te trădează : acum nu vorbești așa cum ar trebui. Nu te-am iubit niciodată. În privința asta poți să fii liniștit. Inima mi-e tot atît de străină de pasiune pentru dumneata, pe cît e și a dumitale goală de afecțiune pentru mine."

Cred că mi s-a răspuns cum se cuvine, nu, Yorke ?

„Par a fi o ființă oarbă și nătîngă", i-am spus atunci.

„Să te fi *iubit* ! strigă deodată. M-am înfățișat dinaintea dumitale cu sufletul deschis, ca unui frate — niciodată nu te-am ocolit — niciodată nu mi-a fost teamă de dumneata. Nu poți — continuă cu glas triumfător — nu mă poți face să tremur atunci cînd vii, nici nu poți face să mi se întețească bătăile inimii în prezența dumitale."

Deseori presupusesem lucrurile astea : cînd vorbea cu mine roșea, iar pronunțarea numelui meu o făcea să se emoționeze.

„Nu din pricina *dumitale!*" îmi declară scurt. Am încercat să capăt explicaţii, dar nu am izbutit.

„Ţi-ai închipuit că te iubesc, atunci cînd am stat lîngă dumneata la serbarea şcolară? Ţi-ai închipuit că te iubeam, atunci cînd te-am oprit din drum pe Maythorn Lane? Ţi-ai închipuit că te iubeam, atunci cînd am venit la dumneata, în clădirea administraţiei — cînd m-am plimbat cu dumneata pe drum?"

Asemenea întrebări mi-a pus, iar eu i-am răspuns prin da.

Doamne-Dumnezeule, Yorke! S-a ridicat în picioare — parcă mai crescuse — se înălţase şi se purificase asemenea flăcărilor; un tremur îi străbătea întreg trupul, ca al cărbunelui aprins, cînd e în culmea puterii lui de ardere.

„Vrei prin urmare să spui că ai cea mai proastă părere despre mine; nu recunoşti că aş avea tot ceea ce preţuiesc eu mai mult. Vrei să spui că sînt o trădătoare faţă de toate surorile mele; că m-am purtat aşa cum nici o femeie nu se poate purta, fără a se înjosi pe sine şi întreaga sa tagmă; că am scormonit acolo unde femeilor cuviincioase le este silă şi groază să scormonească." Multe minute la şir am rămas amîndoi tăcuţi. Apoi a continuat: „Lucifer — luceafăr al dimineţii, te-ai prăbuşit. Tu — cel pe care odinioară l-am stimat atît de mult — te-ai prăbuşit în hăuri; tu — cel odinioară atît de preţuit prieten al meu — eşti acum alungat din rîndurile lor. Pleacă!"

N-am plecat: îi auzisem glasul tremurînd — vedeam cum i se zbat buzele; ştiam că avea să urmeze o nouă furtună de lacrimi; iar după aceea, credeam, trebuia să vină şi un răstimp mai calm şi mai însorit, iar eu voiam să-l aştept.

La fel de repede, dar cu mai multă linişte decît înainte, ploaia caldă a început să se cearnă; un alt sunet i se auzea în plîns — mai blajin, mai plin de regrete. Şi în vreme ce stăteam şi o cercetam, ochii ei au înălţat înspre mine priviri încărcate mai mult de reproşuri decît de aroganţă — mai mult triste decît mînioase.

„Vai, Moore! mi-a spus. A fost mai cumplit decît *Et tu, Brute!* [1]"

[1] „Şi tu, Brutus!". Cuvinte pe care le-ar fi rostit Cezar în clipa cînd a văzut că şi Marcus Iunius Brutus, care trecea drept fiu al său şi pe care îl protejase, face parte dintre conjuraţi şi ridică pumnalul asupra sa.

Am încercat să-mi uşurez sufletul cu ceea ce ar fi trebuit să fie un suspin, dar s-a auzit un geamăt. O senzaţie asemeni deznădejdii lui Cain îmi sfîşia pieptul. Am spus atunci:

„A fost greşit ce am făcut şi pentru asta am căpătat amară răsplată; iar răsplata asta mă voi duce s-o cheltuiesc departe de cea care mi-a acordat-o".

Mi-am luat pălăria. Toată vremea, nu mă putusem hotărî să mă despart astfel; şi credeam că n-are să mă lase să plec. Şi nici nu m-ar fi lăsat, dacă la mijloc n-ar fi fost rana de moarte pe care o pricinuisem mîndriei sale şi care îi înăbuşea mila şi o făcea să rămînă tăcută.

M-am văzut silit să mă întorc din proprie iniţiativă, după ce ajunsesem la uşă, să mă apropii de ea şi să-i spun: „Iartă-mă".

„Aş putea, dacă eu însămi n-aş avea nevoie de iertare, mi-a răspuns. Dacă am împins pînă atît de departe în rătăcire un bărbat cu minte pătrunzătoare, înseamnă că şi eu am greşit."

Atunci, deodată, m-am dezlănţuit într-o peroraţie ce nu mi-a mai rămas în minte; ştiu doar atît: că era sinceră şi că dorinţa şi ţinta mea erau să o absolv faţă de ea însăşi; şi de fapt, în cazul ei, autoacuzaţia era doar o închipuire.

În cele din urmă mi-a întins mîna. Pentru prima oară am simţit dorinţa de a o prinde în braţe şi a o săruta. I-am sărutat doar mîna, de nenumărate ori. Iar ea mi-a spus:

„Cîndva, după ce vei fi avut timp să-mi descifrezi la lumina adevărului faptele şi pricinile ce m-au împins la ele, şi nu să le interpretezi îngrozitor de greşit, o să fim din nou prieteni. S-ar putea ca timpul să-ţi aducă dezlegarea potrivită; atunci, poate, ai să mă înţelegi; iar după aceea o să ne împăcăm."

Lacrimi de despărţire i se prelinseră încet pe obraji, iar ea le şterse, spunîndu-mi printre suspine:

„Îmi pare rău de ce s-a întîmplat — nespus de rău."

Acelaşi simţămînt îl trăiam şi eu, martor mi-e Atotputernicul! Şi-aşa ne-am despărţit.

— Ciudată poveste! observă domnul Yorke.

— Niciodată n-o să mai fac asemenea lucru, făgădui tovarăşul său de cale, niciodată n-o să mai pomenesc vreunei femei de căsătorie, dacă nu sînt împins de dra-

goste. De acum înainte, Creditul și Comerțul n-au decît să-și poarte singure de grijă. Falimentul poate să vină cînd i-o plăcea. Am terminat; nu mai sînt robul fricii de dezastru. Am de gînd să muncesc cu îndîrjire, să aștept cu răbdare, să îndur cu tărie. N-are decît să se abată asupră-mi și tot ce poate fi mai rău; îmi iau un topor și un bilet de emigrant și plec împreună cu Louis în Vest; sîntem amîndoi hotărîți în privința asta. Nici o femeie n-are să mă mai privească vreodată așa cum m-a privit domnișoara Keeldar — n-are să mai încerce față de mine sentimentele pe care le-a încercat domnișoara Keeldar; înaintea nici unei femei nu voi mai sta vreodată ca un asemenea prost și un asemenea ticălos totodată — ca o asemenea fiară și un asemenea naiv.

— Fleacuri! comentă imperturbabilul Yorke. Prea faci mare caz de istoria asta. Totuși, îți mărturisesc că sînt uluit: mai întîi, că ea nu te-a iubit; și, în al doilea rînd, că tu nu ai iubit-o pe ea. Sînteți amîndoi tineri; sînteți amîndoi frumoși; vă potriviți destul de bine și în ce privește deșteptăciunea, și chiar și în ce privește temperamentul — hai să începem cu tine: ce nu ți-a convenit de nu v-ați putut lega?

— Yorke, niciodată n-am *fost* — niciodată nu ne-am *putut* simți la largul nostru unul alături de celălalt. Oricît de mult ne-am fi admirat cînd eram la distanță, ori de cîte ori ne aflam foarte aproape ne ciondăneam. Am stat la un capăt al camerei și am cercetat-o pe cînd ședea la capătul celălalt, poate că într-un moment de exuberanță și voioșie, cînd avea în jur cîțiva dintre oamenii ei cei mai dragi — pe vîrstnicii ei cavaleri, de pildă, pe dumneata și pe Helstone, în prezența cărora e atît de vioaie, simpatică și vorbăreață. Am observat-o în clipele cînd era cît se poate de firească și de însuflețită, cît se poate de drăguță; și judecata mea a hotărît că e frumoasă; și frumoasă e, uneori, atunci cînd dispoziția sufletească și îmbrăcămintea o sprijină în splendoare. M-am dus ceva mai aproape, considerînd că starea relațiilor dintre noi îmi îngăduie asta; m-am alăturat cercului din jurul ei, i-am atras privirile și i-am reținut atenția; pe urmă am stat de vorbă; atunci ceilalți — socotindu-mă, probabil, un privilegiat — s-au depărtat încetul cu încetul și ne-au lăsat singuri. Am fost fericiți că rămăseserăm singuri? În ce mă privește pe mine, trebuie

să spun: Nu. Totdeauna mă copleșea un simțămînt de constrîngere; totdeauna eram înclinat să devin morocănos și absent. Discutam despre politică și afaceri; nici un fior de apropiere sinceră nu ne-a izvorît vreodată în inimi, nu ne-a dezlegat limbile și n-a ajutat ca vorbele noastre să curgă limpezi și cu ușurință. Dacă ne făceam confidențe, ele erau privitoare la contabilitate și nu la ce purtam în inimi. Nimic din ființa ei nu mă îndemna spre afecțiune — nu mă îmboldea să fiu mai bun, mai îngăduitor; doar îmi ațîța mintea și îmi ascuțea puterea de înțelegere: niciodată nu a pătruns în inima mea și nu a făcut-o să-și grăbească bătăile; și asta, fără îndoială, pentru bunul motiv că nu am avut în stăpînire cheia tainei de a o face să mă iubească.

— De, măi băiete, e destul de ciudat. Aș putea să rîd de tine și să-ți spun că n-am decît dispreț pentru delicatețurile tale; dar cum ne aflăm în puterea nopții și sîntem numai noi singuri, nu mă sfiesc a-ți spune că vorbele-ți m-au făcut să-mi readuc în minte o frîntură din zilele mele de odinioară. Acum vreo douăzeci și cinci de ani, am încercat și eu să fac o femeie frumoasă să mă iubească, și ea nu s-a lăsat convinsă. N-aveam nici eu mijloacele potrivite firii ei; pentru mine parcă ar fi fost un zid de piatră, fără uși și fără ferestre.

— Dar dumneata ai *iubit-o*, Yorke: ai adorat-o pe Mary Cave; iar felul cum te-ai purtat, la urma urmei, a fost acela al unui bărbat — niciodată al unui vînător de zestre.

— Ehei! *Intr-adevăr* am iubit-o; dar pe atunci era frumoasă ca luna pe care *nu* o vedem în noaptea asta; nu se mai află femei ca ea, în zilele de azi; domnișoara Helstone, poate, arată cam ca ea, dar nimeni altcineva.

— Cine arată cam ca ea?

— Nepoata acelui tiran în veșminte negre; blînda și delicata domnișoară Helstone. De multe ori mi-am pus eu ochelarii ca să mă uit la fata asta în biserică, fiindcă are ochi albaștri blînzi și gene prelungi; iar cînd stă în umbră, și-i nemișcată și foarte palidă, și e, cum se-ntîmplă, gata s-adoarmă din pricina lungimii predicii și a bonetei care îi ține prea cald — seamănă cu o marmură de Canova mai mult decît orice altă femeie din lume.

— Tot cam așa arăta și Mary Cave?

— Mult mai grozav! Dar mai puţin ca o fată şi mai puţin ca fiind alcătuită din carne şi oase. Te întrebai de ce nu are aripi şi coroniţă. Un înger falnic şi blînd — aşa era Mary a mea.

— Şi n-ai putut-o convinge să te iubească!

— A fost peste puterile mele; cu toate că de multe ori m-am rugat cerului, în genunchi, să-mi stea într-ajutor.

— Mary Cave nu era ceea ce crezi dumneata, Yorke — i-am văzut portretul la casa parohială. Nu e înger, ci o femeie frumoasă, cu trăsături regulate şi expresie de om închis în sine — cam prea palidă şi lipsită de viaţă după gustul meu. Dar — presupunînd că ar fi fost ceva mai grozavă decît era...

— Robert, îl întrerupse Yorke, în clipa asta aş fi în stare să te arunc jos de pe cal. Totuşi, îmi stăpînesc braţul. Judecata îmi spune că ai dreptate şi că eu sînt în greşeală. Ştiu foarte bine că pasiunea ce-o mai port încă în suflet nu e decît rămăşiţă a unor iluzii. Dacă domnişoara Cave ar fi avut minte ori simţire, n-ar fi putut rămîne faţă de sentimentele mele atît de perfect nepăsătoare pe cît a rămas — ar fi trebuit să mă prefere pe mine acelui despot cu chip de aramă.

— Presupunînd, Yorke, că ar fi avut învăţătură (nici o femeie nu primea învăţătură pe vremea aceea); presupunînd că ar fi avut o minte profundă şi originală, dragoste de a cunoaşte cît mai multe, dorinţă de a afla lucruri noi, presupunînd că ar fi trăit clipe de neprefăcută desfătare cînd putea să le afle de pe buzele dumitale şi întărite de propria dumitale mînă; presupunînd că orice discuţie cu ea — atunci cînd şedea lîngă dumneata — ar fi fost bogată, variată, plină de graţie încîntătoare şi de interes real, curgînd domol, dar limpede şi generos; presupunînd că atunci cînd s-ar fi întîmplat să stai alături de ea, sau ai fi făcut asta cu bună ştiinţă, te-ai fi simţit de îndată în largul dumitale, şi mulţumirea ţi-ar fi inundat sufletul; presupunînd că oricînd privirea ţi s-ar fi abătut pe obrazul ei, sau gîndul la ea ţi-ar fi năvălit în minte, ai fi încetat cu fiecare minut ce trecea să fii aspru şi îngrijorat, şi o afecţiune curată, dragoste de cămin, sete de cuvinte dulci, dezinteresată dorinţă de a ocroti şi îndrăgi ar fi luat locul jalnicelor şi corupătoarelor calcule legate de afaceri; presupunînd — pe lîngă toate astea — că de nenumărate ori, cînd ţi-ar fi fost hărăzită fericirea de a ţine în mîna dumitale mîna gingaşă a frumoasei Mary, ai fi simţit-o cum îţi tremură între degete — aidoma unei mici şi calde vietăţi atunci cînd abia ai luat-o din cuibul ei; presupunînd că ai fi văzut-o cum la intrarea dumitale într-o încăpere se trage deoparte şi totuşi, dacă te-ai fi dus s-o cauţi în colţul ei retras te-ar fi întîmpinat cu cel mai dulce zîmbet ce-a înflorit vreodată pe-un chip feciorelnic şi n-ar fi făcut decît să-şi ferească ochii de întîlnirea cu privirile dumitale, pentru ca nu cumva limpezimea lor să dezvăluie prea multe; presupunînd, pe scurt, că Mary a dumitale ar fi fost — nu rece, ci modestă; nu absentă, ci gînditoare; nu năzuroasă, ci sensibilă; nu neştiutoare, ci inocentă; nu afectată, ci pură — ai fi părăsit-o şi te-ai fi dus să faci curte altei femei fiindcă ar fi fost bogată?

Domnul Yorke îşi scoase pălăria de pe cap şi îşi şterse fruntea cu batista.

— A răsărit luna, fu prima lui observaţie nu prea concludentă, rostită pe cînd arăta cu cravaşa spre cer, pe deasupra mlaştinilor. Ia uite-o cum se înalţă prin ceţuri şi se uită la noi cu o stranie lucire roşietică. Nu e mai argintie decît fruntea bătrînului Helstone de culoarea fildeşului. Ce-o fi vrînd să spună cînd îşi aşază în felul ăsta obrazul peste Rushedge şi ne priveşte încruntată şi ameninţătoare?

— Yorke, dacă Mary te-ar fi iubit în tăcere şi totuşi cu nespus devotament — cu inimă curată, dar cu aprindere — aşa cum ai dori să te iubească soaţa, ai fi părăsit-o?

— Robert! rosti domnul Yorke ridicînd braţul şi ţinîndu-l ridicat în răstimpul unei pauze. Robert! lumea asta e o lume ciudată, iar bărbaţii sînt alcătuiţi din cele mai ciudate drojdii alese de Haos în necurmata-i zbatere. Aş putea rosti jurăminte răsunătoare — jurăminte ce i-ar face pe braconieri să creadă că tunete cumplite s-au abătut peste Bilberry Moss — pentru a te asigura că, aşa cum rînduieşti tu lucrurile, numai Moartea m-ar fi putut despărţi de Mary. Dar eu am trăit pe lume vreme de cincizeci şi cinci de ani; am fost silit să cercetez firea omenească; şi — ca să spun un adevăr jalnic — toţi sorţii arată că, de m-ar fi iubit Mary în loc să mă dispre-

ţuiască ; dacă aş fi fost sigur de dragostea ei, convins de neabătuta-i statornicie, niciodată tulburat de vreo îndoială, niciodată ameninţat cu umilirea — toţi sorţii arată (şi îşi lăsă mîna să cadă greu pe oblînc) — toţi sorţii arată că aş fi părăsit-o !

Călăriră mai departe alături, în tăcere. Înainte ca vreunul dintre ei să mai fi scos vreo vorbă, trecuseră peste Rushedge : luminile din Briarfield însielau marginile purpurii ale mlaştinilor. Fiind mai tînăr şi avînd în minte mai puţine lucruri din trecut în stare să-i acapareze gîndurile, Robert vorbi cel dintîi.

— După cîte cred eu — şi în fiece zi găsesc noi dovezi — pe lumea asta nu putem obţine nimic demn de a fi păstrat, nu în aceeaşi măsură ca un principiu ori o convingere, altfel decît prin flăcări purificatoare şi primejdii care ne întăresc. Rătăcim ; cădem ; ne simţim umiliţi — dar după aceea păşim cu mai multă grijă. Mîncăm şi bem cu lăcomie otravă din cupa aurită a viciului, sau din traista de agoniseli a avarului ; ne îngreţoşăm, ne înjosim ; tot ce e bun în noi ni se întoarce împotrivă ; sufletele ni se ridică pline de amarnică indignare împotriva trupurilor ; e-un fel de epocă de război civil ; dacă sufletul are destulă tărie, el învinge şi stăpîneşte — după aceea.

— Şi-acum ce ai de gînd să faci, Robert ? Ce planuri ţi-ai făcut ?

— În ce priveşte treburile mele personale, am să le păstrez doar pentru mine ; ceea ce îmi e foarte uşor să fac, de vreme ce în clipa de faţă nu am nici unul : unui om în situaţia mea, înecat în datorii, nu-i este îngăduită o viaţă personală. În ce priveşte planurile publice, părerile mi s-au cam schimbat. Cîtă vreme am fost la Birmingham am scormonit puţin realitatea, am cercetat îndeaproape şi la origine cauza necazurilor de astăzi ale acestei ţări ; acelaşi lucru l-am făcut şi la Londra. Ca necunoscut, mă puteam duce unde îmi plăcea, amesteca printre cine voiam eu. M-am dus acolo unde era lipsă de hrană, de combustibil, de îmbrăcăminte ; unde nu exista de lucru şi nu exista speranţă. Am văzut oameni cu înnăscute năzuinţe înalte şi simţăminte alese, care nu puteau să se afirme din pricina unor privaţiuni jalnice şi a unor griji chinuitoare. Am văzut pe alţii josnici din firea lor şi cărora lipsa de educaţie nu prea

le mai lăsa altceva în afară de trebuinţele animalice, dar nici aceste trebuinţe nu le erau împlinite şi trăiau înfometaţi, însetaţi şi deznădăjduiţi ca animalele flămînde; am văzut lucruri de la care mintea mea a deprins o lecţie nouă şi mi-au umplut sufletul de simţăminte proaspete. Nu am de gînd să propovăduiesc mai multă moliciune ori mai mult sentimentalism decît am propovăduit pînă acum ; privesc răzvrătirea şi setea de putere în acelaşi fel în care le-am privit şi mai înainte ; m-aş porni pe urmele unui aţîţător la răzvrătire fugit cu aceeaşi rîvnă de totdeauna şi cu aceeaşi rîvnă l-aş încolţi pînă la primirea pedepsei meritate ; dar de data aceasta aş face-o mai mult pentru binele şi liniştea celor împinşi pe căi greşite. Yorke, trebuie să ţinem seamă şi de lucruri aflate dincolo de interesele personale, dincolo de realizarea unor planuri bine puse la punct ; chiar şi dincolo de lichidarea unor datorii dezonorante. Pentru a se respecta pe sine însuşi, un om trebuie să fie încredinţat că a făcut dreptate semenilor săi. Dacă n-am să fiu mai îngăduitor faţă de ignoranţă şi mai îndurător faţă de suferinţă decît am fost pînă acum, am să mă dispreţuiesc pe mine însumi ca pe un om grosolan de nedrept. Ce mai este ? întrebă adresîndu-se calului care, auzind clipocit de apă, şi fiind însetat, pornise către un loc larg de pe margini, unde luna îşi juca razele pe cristalul unei bulboane.

— Yorke, continuă Moore, du-te înainte ; eu trebuie să adăp calul.

Yorke se supuse şi porni încet mai departe, preocupat, pe măsură ce înainta, să distingă, printre luminile împrăştiate în depărtare, pe cele de la Briarmains. Stilbro' Moore rămăsese în urmă ; plantaţii de pomi se înălţau întunecate pe amîndouă marginile drumului ; coborau acum coasta dealului ; mai jos de ei se întindea valea cu populaţia ei numeroasă ; se simţeau aproape ajunşi acasă.

Nemaifiind înconjuraţi de buruieni înalte, domnul Yorke nu fu surprins să vadă cum de după zid se ridică o pălărie şi se aude un glas. Cuvintele acelea, totuşi, erau stranii :

— Cînd un om rău piere, se strigă de bucurie, rosti vocea aceea. Apoi adăugă : Omul rău trece ca şi vîrtejul (şi cu un mormăit mai gros) : spaimele l-au luat cu ele întocmai ca apele ; iadul i se deschide în faţă. Are să moară fără a afla de veste.

O flacără orbitoare și un trosnet pătrunzător străpunseră liniștea nopții. Încă înainte de a se întoarce, Yorke știa că cei patru condamnați de la Birmingham fuseseră răzbunați.

CAPITOLUL XXXI
Unchi și nepoată

Zarurile fuseseră aruncate. O știa Sir Philip Nunnely ; o știa Shirley ; o știa domnul Sympson. Seara aceea, cînd întreaga familie de la Fieldhead luă masa la Nunnely Priory, decise totul.

Două sau trei lucruri contribuiseră pentru a-l aduce pe baronet la o hotărîre. Observase că domnișoara Keeldar arată îngîndurată și firavă. Această nouă fază în comportarea ei îl atinse tocmai la coarda sa cea mai slabă, adică la coarda poetică ; în chip spontan, mintea sa porni să clocească un sonet ; și în vreme ce el se îndeletnicea cu asta, una dintre surorile sale izbuti să-i convingă doamna visurilor să se așeze și să cînte, acompaniindu-se la pian, o baladă — chiar una dintre baladele lui Sir Philip. Era cea mai puțin chinuită, cea mai puțin afectată — de departe cel mai fericit rezultat al neostenitelor lui eforturi.

Din întîmplare, cu un minut mai înainte Shirley își aruncase privirile prin fereastră pe deasupra parcului ; văzuse acel clar de lună bîntuit de vînturi pe care probabil că în același moment *le professeur Louis* îl admira chiar prin zăbrelele salonului ei lambrisat ; văzuse copacii răzleți de pe domeniu — stejari înalți, vînjoși, cu coroane uriașe, și fagi mîndri cu coame semețe — încleștați în luptă cu îndîrjirea furtunii. Prinsese în auz foșnetul bogat al pădurii din apropiere ; scurgerea grăbită a norilor, luna ce se arăta ochiului ca luncecînd încă și mai cu grabă i se înfățișară vederii ; se desprinse de sunete și imagini — emoționată, dacă nu extaziată, înviorată, dacă nu inspirată.

Cîntă, așa cum i se ceruse. Se vorbea mult despre dragoste în acea baladă ; dragoste credincioasă ce refuza să-și părăsească obiectul ; dragoste pe care dezastrele nu erau în stare s-o clintească ; dragoste care în nenorocire devenea și mai puternică, iar în sărăcie se lega și mai strîns. Cuvintele fuseseră potrivite pe o veche și frumoasă melodie și ele însele erau simple și duioase ; probabil că citite ar fi avut nevoie de forță ; *bine* cîntate, nu mai aveau nevoie de nimic. Shirley le cîntă bine : insuflă gingășie sentimentelor ; învălui pasiunea în forță ; glasul îi suna fermecător în seara aceea și era încărcat de dramatism ; îi impresionă pe toți și îl fermecă pe unul.

După ce se depărtă de pian se duse lîngă foc și se așeză pe un scaun, jumătate taburet, jumătate pernă ; doamnele stăteau în jurul ei — nici una dintre ele nu scoase vreo vorbă. Domnișoarele Sympson și domnișoarele Nunnely se uitau la ea așa cum o pasăre de curte cuminte s-ar uita la o egretă, la un ibis ori la vreo altă pasăre exotică. Ce o făcea să cînte astfel ? *Ele* niciodată nu cîntau așa. Era oare *potrivit* să cînți atît de expresiv, cu atîta originalitate — atît de altfel decît școlărițele ? Hotărît — nu ! Era bizar, era neobișnuit. Iar ceea ce era bizar trebuia să fie și *greșit ;* ce era *neobișnuit* nu putea fi decît *nepotrivit.* Shirley era cîntărită atent.

Mai mult, bătrîna Lady Nunnely o privea înțepenită din jilțul ei cel mare de lîngă cămin ; iar privirile îi vorbeau cu glas limpede : „Femeia asta nu face parte din tagma mea și a fetelor mele ; n-o vreau ca soață a băiatului meu".

Fiul îi văzu privirea și îi descifră înțelesul ; intră în panică : îl amenința primejdia de a pierde ce dorea atît de mult să cîștige. Trebuia să se grăbească.

Încăperea în care se aflau fusese cîndva galerie de tablouri. Tatăl lui Sir Philip — Sir Monckton — o transformase în cameră de primire ; dar ea își mai păstra încă aspectul întunecat, de salon prea vast. O nișă adîncă și cu fereastră — o nișă unde se aflau o sofa, o masă și un foarte frumos scrin — alcătuiau o cameră într-o cameră. Dacă două persoane ar fi stat acolo ar fi putut foarte bine discuta — cu condiția de a nu lungi vorba și de a nu ridica glasul — fără ca nimeni să bage de seamă.

Sir Philip le convinse pe două dintre surorile sale să facă un duet ; pe surorile Sympson le angajă în altă ocupație ; doamnele mai în vîrstă își vedeau de ale lor.

Avu bucuria de a vedea că între timp Shirley se sculase de pe scaun și privea tablourile. Avea prilej să-i spună o istorie despre o străbună a cărei frumusețe melancolică amintea de o floare a sudului; se apropie de ea și începu să-și depene povestea.

Se mai aflau amintiri de la acea doamnă și în scrinul ce împodobea nișa, iar în vreme ce Shirley stătea aplecată și cerceta cartea de rugăciuni și mătăniile de pe raftul incrustat, în vreme ce domnișoarele Nunnely se consacrau cu totul unor îndelungate țipete ce nu se făceau vinovate de nici un fel de expresie, erau neatinse de originalitate, deplin convenționale și cu totul lipsite de semnificație, Sir Philip se aplecă și el și rosti în șoaptă cîteva fraze grăbite. Mai întîi, domnișoara Keeldar rămase atît de încremenită încît ai fi putut crede că acele șoapte erau un fel de vrajă care o transformase în statuie; dar destul de curînd înălță capul și răspunse. Se despărțiră. Domnișoara Keeldar se reîntoarse lîngă foc și se așeză din nou pe scaun; baronetul se uită după ea, apoi se duse și se postă în spatele surorilor. Domnul Sympson — și numai domnul Sympson — observase pantomima.

Și domnul Sympson trase propriile sale concluzii. Dacă ar fi fost tot atît de pătrunzător pe cît era de băgăreț, la fel de perspicace pe cît era de curios, ar fi putut citi pe chipul lui Sir Philip unele indicii de natură să-i modifice deducțiile. Dar mereu netulburat, grăbit, sigur pe sine, se întoarse acasă simțindu-se în al nouălea cer.

Nu era un om priceput în păstrarea tainelor; cînd se bucura de ceva, îi era peste putință să nu vorbească despre acel lucru. A doua zi dimineața, avînd prilej să-l folosească pe preceptorul lui Henry ca secretar, trebui neapărat să-l anunțe pe acesta, cu accente pompoase și gesturi cît mai grandilocvente, că ar face bine să se pregătească de întoarcere în sud, într-o zi foarte apropiată, deoarece treaba deosebit de importantă, care îl reținuse pe dînsul (pe domnul Sympson) atît de multă vreme în Yorkshire, se afla acum în pragul unei fericite împliniri; laborioasele și grijuliile sale strădanii aveau să fie, în sfîrșit, încununate de succes: o cît se poate de distinsă persoană urma să fie adăugată legăturilor de rudenie ale familiei.

— E vorba de Sir Philip Nunnely ? îndrăzni să întrebe Louis Moore.

La care presupunere domnul Sympson se gratifică numaidecît cu o priză de tabac și în același timp cu un rîs înfundat, reținut doar de un brusc acces de demnitate și urmat de dispoziția dată preceptorului să pornească la treabă.

O zi sau două domnul Sympson continuă să fie amabil și blînd ca un mielușel; dar totodată părea că stă ca pe spini, iar felul cum mișca picioarele în mers te făcea să te gîndești la o găină care parcă ar călca pe jăratic. Toată vremea se uita pe fereastră și trăgea cu urechea să audă huruit de roți: nevasta lui Barbă-Albastră — mama lui Sisera[1] — nu mai însemnau nimic pentru el. Aștepta clipa cînd chestiunea avea să fie pusă oficial; cînd avea să i se ceară sfatul; să fie convocați oamenii legii; cînd discuțiile pentru aranjamentele finale și întreaga tevatură atît de plăcută și cu ecou în societate aveau să înceapă cu toată pompa.

În cele din urmă, sosi o scrisoare; i-o înmînă el personal domnișoarei Keeldar; recunoscuse scrisul și recunoscuse însemnele peceții. Nu văzu cum e deschisă și citită, fiindcă Shirley o luă și se retrase în camera ei; nu văzu nici cum i se întocmește răspunsul, deoarece domnișoara Keeldar îl scrise încuiată în cameră și zăbovi îndelung asupra lui — cea mai mare parte a zilei. Doar întrebă dacă se răspunsese la scrisoare; și nu auzi decît un singur cuvînt: „Da !"

Începu din nou să aștepte — să aștepte în tăcere — neîndrăznind să scoată măcar o vorbă; ceva anume ivit pe chipul nepoatei îi luase graiul — ceva cum nu se poate mai groaznic — la fel de indescifrabil pentru el ca și cele scrise pe perete pentru Baltazar[2]. De mai multe ori fusese gata să-l cheme pe Daniel, în persoana lui Louis Moore, și să-l pună să descifreze; însă demnitatea îl opri de la o asemenea familiaritate. Probabil că Daniel însuși întîmpina propriile lui greutăți de ordin personal legate de această înșelătoare probă de traducere; era ca

[1] Personaj din *Vechiul Testament* căpetenie de oști a canaanecnilor.

[2] Ultimul rege al Babilonului. Legenda biblică spune că din pricina păcatelor sale, Dumnezeu ar fi trimis o mînă care ar fi scris pe perete trei cuvinte de neînțeles pentru rege și pe care nu i le-ar fi putut desluși decît prorocul Daniel. Aceste cuvinte vesteau sfîrșitul său și al regatului.

un elev pentru care gramatica ar fi fost de neînțeles, iar dicționarele mute.

Domnul Sympson fusese plecat de acasă pentru a-și petrece un ceas de neliniște în mijlocul prietenilor săi de la De Walden Hall. Se întorsese ceva mai devreme decît era așteptat; își găsi familia și pe domnișoara Keeldar adunate în salonul lambrisat; de îndată, adresîndu-se acesteia din urmă, îi ceru să treacă împreună cu dînsul în altă încăpere; dorea să aibă amîndoi „o întrevedere *strict* particulară".

Domnișoara Keeldar se ridică fără să pună vreo întrebare și fără să arate urmă de mirare.

— Cu plăcere, sir, spuse pe tonul de nestrămutată hotărîre al cuiva căruia i se aduce vestea că a sosit dentistul ca să-i scoată măseaua care îl făcuse să îndure chinurile iadului de-o lună de zile încoace. Lăsă lucrul și degetarul pe tocul ferestrei și porni pe urmele unchiului.

Se închiseră într-un salon și se așezară amîndoi, fiecare în unul dintre fotoliile ce stăteau față în față, la depărtare de cîțiva pași.

— Am fost la De Walden Hall, anunță domnul Sympson.

Apoi făcu o pauză. Privirile domnișoarei Keeldar rămîneau țintuite pe covorul frumos, alb cu verde. Informația *aceea* nu pretindea răspuns: nu dădu nici unul.

— Și am aflat, continuă rar domnul Sympson — am aflat un fapt care mă surprinde.

Shirley își sprijini obrazul în arătător și așteptă să i se spună despre *ce anume* fapt era vorba.

— Se pare că la Nunnely Priory totul e închis; că familia s-a întors la reședința ei din ...shire. Se pare că însuși baronetul — baronetul însuși — Sir Philip în persoană și-a întovărășit mama și surorile.

— Nu zău! rosti Shirley.

— Aș putea să întreb dacă împărtășești uimirea ce m-a cuprins pe mine cînd am aflat această veste?

— Nu, sir.

— *Este* ceva nou pentru tine?

— Da, sir.

— Vreau neapărat... vreau neapărat... continuă domnul Sympson, frămîntîndu-se acum în fotoliu, părăsind frazele pînă atunci scurte și aproape limpezi, pentru a reveni la stilul său încărcat, confuz și enervant. Vreau neapărat să am o explicație *amănunțită*. Eu *nu* am de gînd să mă las dus cu vorba. Eu... eu... *insist* să fiu ascultat; și să... să vorbesc așa cum cred eu de cuviință. *Trebuie* să mi se dea răspuns la întrebări. Și aștept răspunsuri limpezi, lămuritoare. Nu admit să se joace cineva cu mine. (Tăcere.)

— S-a petrecut un lucru straniu și extraordinar... un foarte ciudat... un cum nu se poate mai neașteptat lucru! Credeam că totul e rezolvat... n-aveam nici o îndoială; și deodată... familia a plecat!

— Eu aș crede, sir, că e dreptul lor să poată pleca.

— *Sir Philip a plecat!* (Cu afectare.)

Shirley înălță din sprîncene și zise:

— *Bon voyage!*

— Asta nu e cu putință; lucrurile trebuie neapărat schimbate, domnișoară!

Domnul Sympson își trase fotoliul înainte; îl împinse îndărăt; se vedea că e în culmea furiei și în culmea neputinței.

— Liniștește-te, unchiule, liniștește-te, îl dojeni blînd Shirley. Nu-ți ieși din fire, nu te face foc și pară, că așa n-o să putem ajunge la nici o concluzie. Întreabă-mă despre ce anume vrei să afli; doresc și eu tot atît de mult cît și dumneata să ajungem la o explicație; îți promit c-am să-ți dau numai răspunsuri sincere și cinstite.

— Vreau... cer să știu, domnișoară Keeldar, dacă Sir Philip ți-a făcut vreo propunere.

— Mi-a făcut.

— Recunoști?

— Recunosc. Acum mergi mai departe; consideră punctul acesta ca rezolvat.

— Ți-a propus căsătoria în noaptea de-atunci, cînd am luat masa la Priory?

— E suficient să spunem că mi-a propus. Mai departe.

— Ți-a făcut propunerea acolo, în firidă — în încăperea fostă cîndva galerie de tablouri și transformată de Sir Monckton în salon?

Nici un răspuns.

— Erați împreună și vă uitați la un scrin; am văzut totul: nimic n-a scăpat spiritului meu de observație — niciodată nu-i scapă. După aceea ai primit o scrisoare din partea lui. Despre ce era vorba — ce conținea scrisoarea aceea?

— Nu interesează.
— Domnișoară, așa vorbești dumneata cu mine ?
Shirley începu să bată repede tactul cu piciorul pe covor.
— Ți-am răspuns pînă acum, sir. Continuă.
— Aș vrea să văd scrisoarea aceea.
— *Nu se poate* s-o vezi.
— *Trebuie* s-o văd și *am* *s-o* văd, domnișoară. Sînt tutorele dumitale.
— Nemaifiind minoră, nu mai am tutore.
— Ființă ingrată ! Te-am crescut ca pe fiica mea...?
— Încă o dată, unchiule, fii drăguț și rămîi la problema noastră. Să ne păstrăm amîndoi firea. În ce mă privește, eu nu aș vrea deloc să-mi pierd cumpătul ; dar, după cum știi, de îndată ce sînt împinsă dincolo de anumite limite, nu prea îmi mai pasă ce spun ; iar pe urmă foarte greu îmi revin. Ascultă ! M-ai întrebat dacă Sir Philip mi-a făcut vreo propunere ; la întrebarea asta am răspuns. Ce altceva mai dorești să afli ?
— Doresc să aflu dacă ai acceptat propunerea sau ai respins-o. Și sigur am să aflu.
— Bineînțeles : trebuie să știi. Am respins-o.
— Ai respins-o ! Tu... *tu*, Shirley Keeldar. l-ai *refuzat* pe Sir Philip Nunnely ?
— L-am refuzat.
Bietul gentleman sări din fotoliu și se porni să alerge, pe urmă continuă să străbată cu pași repezi salonul.
— Auzi ! Auzi ! Auzi !
— Vorbind foarte sincer, unchiule, îmi pare rău că ești chiar atît de dezamăgit.
Față de unii oameni concesiile și remușcările nu folosesc la absolut nimic. În loc să-i îmbuneze și să-i facă mai îngăduitori, îi încurajează și îi fac mai îndărătnici ; printre aceștia se numără și domnul Sympson.
— *Eu*, dezamăgit ! Ce importanță are treaba asta pentru mine ? Am *eu* aici vreun interes ? Poate vrei să insinuezi că aș avea cine știe ce motive ?
— Cei mai mulți oameni au motive, de un fel sau altul, pentru acțiunile întreprinse.
— Uite-o cum mă acuză în față ! Pe mine — care i-am fost ca un părinte — mă acuză în față că aș avea motive vinovate !
— Motive *vinovate* — asta n-am spus.

— Acuma încerci s-o întorci. Ești lipsită de principii !
— Unchiule, mă obosești ; aș vrea să plec.
— Ba n-ai să pleci ! Mie trebuie să mi se răspundă. Ce intenții ai, domnișoară Keeldar ?
— În ce privință ?
— În privința proiectelor matrimoniale.
— Să stau liniștită — și să fac exact ceea ce îmi place.
— Exact ce-ți place ! Vorbele astea ating culmea indecenței !
— Domnule Sympson, te-aș sfătui să nu treci la insulte : știi foarte bine că un asemenea lucru n-am să suport.
— Citești franțuzește. Ți-ai otrăvit mintea cu romane franțuzești. Ești îmbibată de principii franțuzești.
— Pășești pe un teren primejdios. Ia seama !
— Mai curînd sau mai tîrziu are să sfîrșească neapărat în mod rușinos ; eu am prevăzut-o de multă vreme.
— Afirmi cumva, sir, că ceva în care *eu* sînt amestecată are să sfîrșească în chip rușinos ?
— Așa are să fie... așa are să fie. Chiar adineauri ai spus că ai să faci ce-ți place. Nu recunoști nici un fel de reguli de conduită — nici o limită.
— Fleacuri prostești ! Și pe cît de prostești, pe atît de vulgare !
— Batjocorind buna-cuviință, ești gata oricînd să încalci toate convenientele.
— Mă obosești, unchiule.
— Și care, doamnă — *care* ar putea să fie motivele ce te-au determinat să-l refuzi pe Sir Philip ?
— În sfîrșit, o altă întrebare cu rost ; am să răspund cu multă bucurie. Sir Philip e prea tînăr pentru mine ; mie mi se pare doar un adolescent ; toate rudele lui — și în special maică-sa — ar fi nemulțumite dacă s-ar însura cu mine ; un asemenea pas l-ar face să se certe cu toți ai lui, fiindcă după cîte socotește lumea, nu sînt de același rang cu el.
— Asta-i tot ?
— Temperamentele noastre nu se potrivesc.
— Cum se poate una ca asta, un băiat mai de treabă nici n-a existat vreodată pe lume.
— E foarte de treabă — într-adevăr excepțional — demn de toată stima, dar nu ca să fie *domnul și stăpî-*

nul meu — în nici o privință. N-aș putea să-l fac fericit, nu m-aș angaja la asemenea sarcină pentru nimic în lume ; n-am să accept niciodată o mînă care nu mă poate ține în frîu.

— Credeam că îți place să te porți cum te taie pe tine capul ; ești teribil de inconsecventă.

— Cînd voi făgădui să mă supun, am s-o fac doar fiind adînc convinsă că-mi pot ține făgăduiala ; și mi-ar fi peste putință să mă supun unui tînăr de vîrsta lui Sir Philip. În afară de astea, el niciodată nu mi-ar porunci mie ; ar aștepta ca eu să fiu cel care conduce — iar pentru asemenea treabă n-am nici un fel de înclinație.

— *Tu... tu* n-ai înclinație să faci pe grozava, să supui, să poruncești și să stăpînești ? !

— Nu pe bărbatu-meu ; doar pe unchiu-meu.

— Unde-i deosebirea ?

— Totuși, *există* o mică deosebire — asta e în afară de îndoială. Și știu cum nu se poate mai bine că orice om care ar dori să trăiască în cuviincioasă înțelegere cu mine, ca bărbat al meu, ar trebui să fie în stare să mă stăpînească.

— Ți-aș dori să dai peste un adevărat tiran.

— Un tiran nu m-ar păstra nici o singură zi — nici un ceas. M-aș răzvrăti — m-aș smulge de lîngă el — l-aș sfida.

— Nu ești tu în stare să năucești mintea omului cînd te contrazici atît de des și de grav ?

— Se vede cît de colo că pe-a ta o năucesc.

— Spui că Sir Philip e prea tînăr : are douăzeci și doi de ani.

— Bărbatul meu trebuie să aibă treizeci și minte de patruzeci.

— Atunci mai bine alege-ți un bătrîn — vreun flăcăiaș cu capul acoperit de păr alb sau de chelie.

— Nu, mulțumesc.

— Ai putea ușor să conduci vreun bătrînel ramolit ; n-ai avea decît să ți-l prinzi de șorț cu un ac de siguranță.

— Asta aș putea s-o fac cu un băiețandru ; dar nu într-acolo merge vocația mea. N-am spus că prefer un *stăpîn ?* Un om în prezența căruia m-aș simți obligată și dornică să fiu bună. Un om al cărui control să poată fi recunoscut de temperamentul meu nepotolit. Un om a cărui încuviințare să mă răsplătească și a cărui nemulțumire să-mi fie pedeapsă. Un om despre care să simt că ar fi cu neputință să nu-l iubesc, și foarte posibil să-i știu de frică.

— Și ce anume te-ar împiedica să faci toate astea alături de Sir Philip ? E baronet ; un om cu rang, avere și relații mult mai presus de ale tale. Dacă vorbim despre intelect, Sir Philip e poet ; scrie versuri ; ceea ce tu, după cîte știu, nu ești în stare să faci, cu toată deșteptăciunea ta.

— Nici titlul, nici averea, nici pedigriul și nici poezia nu-i pot fi de folos dacă e vorba să-i acorde puterea descrisă de mine. Astea au greutate de fulg și deci ar avea nevoie de balast ; o anumită cantitate de simț practic sănătos, robust l-ar fi plasat în fața mea pe o poziție mult mai favorabilă.

— Tu și cu Henry vă dați în vînt după poezie ; pe vremea cînd erai fetiță, în privința poeziei te aprindeai ca iasca.

— Vai, unchiule ! Nu există nimic într-adevăr de valoare pe lumea asta, nimic într-adevăr demn de slavă pe lumea cealaltă și care să nu fie poezie !

— Atunci mărită-te cu un poet, pentru numele lui Dumnezeu !

— Arată-mi-l, și așa voi face.

— Sir Philip.

— Nici vorbă. Dumneata ești un poet aproape la fel de bun ca și el.

— Domnișoară, te depărtezi de subiectul discuției.

— Adevărat, unchiule : asta am și vrut ; și aș fi fericită să te fac și pe dumneata să te îndepărtezi odată cu mine. Hai să nu ne ieșim din fire unul față de celălalt ; nu merită.

— Să ne ieșim din fire, domnișoară Keeldar ? ! Aș fi bucuros să aflu cine și-a ieșit din fire.

— *Eu* nu mi-am ieșit, încă.

— Dacă ai cumva de gînd să insinuezi că *eu* aș fi acela, consider că te faci vinovată de impertinență.

— O să fii foarte curînd, dacă o să continuăm în ritmul ăsta.

— Asta este ! Cu limba ta cea ascuțită ai pune la grea încercare pînă și răbdarea lui Iov.

— Știu c-aș pune-o.

— Nu privi lucrurile cu ușurință, domnișoară! Asta nu e ceva de rîs. E o chestiune pe care sînt hotărît să o cercetez cît mai îndeaproape, încredințat fiind că la baza ei se află o greșeală. Cu mult prea multă libertate pentru anii și starea ta de femeie, ai descris chiar adineaori soiul de om pe care ți l-ai alege de bărbat. Fii bună, te rog, și spune-mi dacă l-ai zugrăvit după natură.

Shirley deschise buzele; dar în loc să vorbească, doar se înroși pînă în albul ochilor.

— La întrebarea asta trebuie neapărat să capăt răspuns, declară domnul Sympson, prinzînd nemărginit curaj și dînd mare importanță puterii acelui semn de tulburare.

— A fost un fel de tablou istoric, unchiule, inspirat de mai multe originale.

— Mai multe originale! Doamne iartă-mă!

— Am fost de multe ori îndrăgostită.

— Asta e cinism.

— De eroi ai multor nații.

— Dar... altceva...

— Și filozofi.

— Asta e nebună...

— Nu scutura clopoțelul, unchiule; ai s-o sperii pe mătușă-mea.

— Scumpa, biata mătușă, de ce nepoată a avut parte!

— Cîndva l-am iubit pe Socrate.

— Ei, asta-i! Nu ne ținem de glume, domnișoară.

— I-am admirat pe Temistocle, pe Leonida, pe Epaminonda.

— Domnișoară Keeldar...

— Și ca să trecem peste cîteva secole, Washington a fost un om obișnuit, însă mi-a plăcut foarte mult; iar ca să vorbim despre prezentul propriu-zis...

— Da, chiar despre prezent.

— Și ca să lăsăm deoparte naivele visuri de școlăriță și să ne ocupăm de realități...

— Realitățile! Astea sînt încercarea cu care vei avea de dat piept, domnișoară.

— Ca să mărturisesc în fața cărui altar îngenunchi eu acum — ca să-l dezvălui pe idolul de astăzi al sufletului meu...

— Ar trebui să te grăbești în privința asta, dacă ești bună; se apropie ora prînzului, și de mărturisit, *trebuie* să mărturisești.

— Trebuie să mărturisesc: taina asta nu-mi mai încape în suflet; trebuie să-i dau glas; n-aș dori decît să fii domnul Helstone și nu domnul Sympson, fiindcă atunci ai avea mai multă simpatie față de mine.

— Domnișoară — aici e o chestiune de bun-simț și de precauție elementară, nu de simpatie, de sentimente și așa mai departe. Ai spus că domnul Helstone e acela?

— Nu chiar el, dar cineva cît se poate de apropiat; se aseamănă foarte mult.

— Trebuie să știu numele, trebuie să știu amănunte.

— În mod *sigur* se aseamănă foarte mult; nici măcar chipurile nu prea li se deosebesc — o pereche de oameni ca niște șoimi — și amîndoi sînt impasibili, dintr-o bucată, hotărîți. Însă eroul meu e cel mai remarcabil dintre ei; mintea lui are limpezimea mărilor adînci, răbdarea lui e asemeni stîncilor mării, iar forța lui poate sta alături de puterea talazurilor.

— Asta-i fanfaronadă și emfază!

— Aș avea curaj să spun că poate fi zgrunțuros ca gura fierăstrăului și morocănos ca un corb înfometat.

— Domnișoară Keeldar, persoana asta locuiește în Briarfield? Răspunde-mi.

— Unchiule, am să-ți spun numaidecît: numele lui îmi stă pe limbă.

— Vorbește, fato!

— A fost bine spus, unchiule. „Vorbește, fato!“ sună cu adevărat tragic. Anglia a urlat sălbatic împotriva acestui om, unchiule; dar într-o bună zi are să vuiască de bucurie în cinstea lui. Nu s-a temut de urlete și n-are să se bucure de vuiete.

— Am spus că-i nebună... și chiar este.

— Țara asta a noastră are să-și schimbe și să-și schimbe mereu atitudinea față de el; el n-are să se schimbe niciodată în felul în care își face datoria față de ea. Stai, nu te mai înfuria, unchiule; am să-ți spun cum îl cheamă.

— O să-mi spui, sau...

— Ascultă! Arthur Wellesley, Lord Wellington.

Domnul Sympson se ridică în picioare, furios; dădu năvală pe ușă afară, dar numaidecît dădu năvală îndărăt, închise ușa și se reașeză în fotoliu.

— Domnișoară, *ai* să-mi spui *următorul* lucru : principiile dumitale ți-ar îngădui să te măriți cu un bărbat fără bani — un bărbat mai prejos de dumneata ?
— Niciodată cu un bărbat mai prejos de mine.
— Te-ai mărita, domnișoară Keeldar, cu un bărbat sărac ? întrebă domnul Sympson cu voce ridicată.
— Ce drept ai, domnule Sympson, ca să mă întrebi ?
— Stărui cu insistență să știu.
— Nu mergi pe drumul care te-ar putea duce acolo.
— Respectabilitatea familiei mele nu va fi compromisă.
— O hotărîre foarte înțeleaptă ; ține-te de ea.
— Domnișoară, dumneata ești aceea care va trebui să te ții de ea.
— Cu neputință, sir, de vreme ce nu fac parte din familia dumitale.
— Ne renegi ?
— Resping dictatura dumitale.
— Cu cine *ai* să te măriți, domnișoară Keeldar ?
— Nu cu domnul Sam Wynne, fiindcă îl disprețuiesc ; nu cu Sir Philip Nunnely, fiindcă *doar* îl stimez.
— Pe cine ai în vedere ?
— Patru candidați respinși.
— O asemenea îndărătnicie n-ar putea să existe, dacă nu te-ai afla sub o influență nefericită.
— Ce vrei să spui ? Există unele expresii în stare să facă sîngele să-mi fiarbă în vine — influență nefericită ! Ce fel de palavre băbești mai sînt și astea ?
— Ești o tînără lady ?
— Ba sînt ceva de o mie de ori mai de preț : sînt o femeie onestă și va trebui să fiu tratată ca atare.
— Știi cumva (și aici se aplecă misterios înainte, și vorbi cu o solemnitate forțată), știi cumva că toate împrejurimile mișună de zvonuri cu privire la dumneata și un arendaș falit de-al dumitale — străinul Moore ?
— Zău ?
— Da. Numele dumitale circulă peste tot, din gură în gură.
— Face onoare buzelor care îl rostesc, și mă rog lui Dumnezeu să le și purifice.
— Nu cumva persoana *asta* are puterea de a te influența ?
— Mai mult decît oricare dintre cei a căror cauză ai susținut-o.

— Cu el vrei să te măriți ?
— E frumos, e un bărbat în toată puterea cuvîntului și e făcut să poruncească.
— Și îmi spui asta în față ! Escrocul ăsta flamand ! Negustorul ăsta de duzină !
— E talentat, și îndrăzneț, și hotărît. Titlul de prinț i se citește pe frunte și însușirile de conducător i se arată în gesturi.
— Își face o fală din toate astea ! Nu ascunde nimic ! Fără rușine și fără teamă !
— Cînd rostim numele de Moore rușinea trebuie uitată și teama alungată. Purtătorii numelui de Moore nu cunosc decît onoarea și curajul.
— Am spus eu că-i nebună.
— M-ai luat peste picior pînă mi s-a urcat sîngele la cap. M-ai sîcîit atît, încît mi-am revenit.
— Moore acela e frate cu preceptorul băiatului meu. Ai fi dispusă să îngădui unui biet belfer să-ți spună „soră" ?
Ochii domnișoarei Keeldar sticliră mari și luminoși în clipa aceea, cînd îi îndreptă asupra celui ce-o întrebase.
— Nu. Nu. Nu pentru o țară întreagă — nu pentru un secol de viață.
— Nu-ți poți despărți bărbatul de familia lui.
— Și ce dacă ?
— Ai să fii sora domnului Louis Moore.
— Domnule Sympson... M-am săturat pînă peste cap de toate prostiile astea penibile ; nu mai pot să suport. Gîndurile dumitale nu sînt gîndurile mele, năzuințele dumitale nu sînt năzuințele mele, zeii dumitale nu sînt și zeii mei. Nu vedem lucrurile în aceeași lumină ; nu le măsurăm cu aceeași unitate de măsură ; aproape că nici nu vorbim aceeași limbă. Mai bine să ne despărțim.
Asta nu înseamnă — încheie Shirley, foarte tulburată — asta nu înseamnă că te urăsc ; ești un om de treabă și probabil că în felul dumitale îmi vrei binele ; dar nu ne putem înțelege ; totdeauna sîntem de păreri deosebite. Dumneata mă deranjezi pe mine amestecîndu-te în fleacuri și încercînd să exerciți o tiranie meschină ; mă scoți din fire, mă faci să fiu și să rămîn multă vreme furioasă. Cît despre bietele dumitale maxime, regulile dumitale înguste, măruntele dumitale prejudecăți, aver-

siuni, dogme — adună-le și leagă-le laolaltă; domnule Sympson, du-te și oferă-le ca ofrandă zeității căreia te închini; mie nu-mi trebuie nici una dintre ele; mă spăl pe mîini de toate și de fiecare în parte. Eu mă conduc după alt crez, altă lumină, credință și speranță decît dumneata.

— Un alt crez! Bănuiesc că e și necredincioasă!

— Necredincioasă față de religia *dumitale*; atee față de dumnezeul *dumitale*.

— *E... atee!!!*

— Dumnezeul dumitale, sir, este Lumea. Pentru mine, dumneata ești dacă nu un necredincios, atunci un idolatru. Îmi închipui că adori fără să-ți dai seama ce anume; pentru mine în toate privințele ești prea superstițios. Sir, dumnezeul dumitale, marele dumitale Baal, Dagon al dumitale cel cu coadă de pește mie mi se arată ca un demon. Dumneata și cei deopotrivă cu dumneata i-ați înălțat pe tron, i-ați pus pe cap coroană, i-ați dat în mînă sceptrul. Și priviți cît de hidoasă îi e stăpînirea! Vedeți-l ocupat cu îndeletnicirea cea mai plăcută lui — aranjarea de căsătorii. Îl leagă pe tînăr de bătrîn, pe cel puternic de cel slăbănog. Întinde brațul lui Mezentius și ferecă morții de cei vii. În împărăția lui există ură — ură ascunsă; există dezgust — dezgust nemărturisit; există trădare — trădare în familie; există viciu — viciu profund, viciu de moarte, viciu casnic. Acolo unde stăpînește el, copiii cresc fără să iubească, între părinți ce n-au cunoscut niciodată dragostea; odraslele sînt hrănite cu înșelătorie încă din leagăn; sînt educați într-o atmosferă viciată de minciuni. Zeul vostru patronează nunțile regilor — priviți-vă dinastiile regale! Zeitatea voastră este zeitatea aristocrațiilor străine — cercetați îndeaproape sîngele albastru al Spaniei! Dumnezeul vostru este Himeneu al francezilor — ce a ajuns viața de familie în Franța? Tot ce îi stă în preajmă grăbește către putreziciune; sub sceptrul său, totul decade și degenerează. Dumnezeul *vostru* nu-i decît o Moarte deghizată.

— Limbajul ăsta este înspăimîntător! Fiicele mele și dumneata nu trebuie să mai stați laolaltă, domnișoară Keeldar; o asemenea întovărășire prezintă primejdii. Dacă te-aș fi cunoscut ceva mai devreme — însă, cum îmi

închipuiam că ești o ființă excepțională, niciodată n-aș fi crezut...

— Iar acum, sir, începi să-ți dai seama că n-are nici un rost să faci planuri pentru mine? Că procedînd astfel nu faci decît să semeni vînt pentru a culege furtună? Mătur din calea mea urzeala planurilor dumitale, spre a putea să-mi văd de drum ferită de necurățenii. M-am ancorat într-o hotărîre pe care nu o poți clinti. Inima și conștiința vor dispune de mîna mea — *numai ele singure*. Află asta măcar în ceasul din urmă.

Domnul Sympson începea să fie puțin cam năucit.

— În viața mea n-am mai auzit un asemenea limbaj! murmura el întruna. De cînd sînt nu mi s-a vorbit astfel — niciodată n-am fost tratat așa.

— Ești cu totul dezorientat, sir. Ar fi mai bine să te retragi; sau, dacă nu, mă retrag eu.

Domnul Sympson se ridică în mare grabă.

— Trebuie să părăsim casa asta; imediat trebuie să împacheteze.

— Nu le zori pe mătușa și pe verișoarele mele: lasă-le în voie.

— Nici un fel de alte legături; n-ar fi potrivite.

Se duse cu pași repezi pînă la ușă; apoi se întoarse ca să-și ia batista; scăpă jos tabacherea; îi lăsă conținutul împrăștiat pe covor și plecă împleticindu-se. Tartar stătea în fața ușii, întins pe covoraș — domnul Sympson aproape căzu peste el; ajuns în culmea exasperării, trînti o înjurătură cîinelui și aruncă un epitet grosolan stăpînei.

„Bietul domn Sympson! E și neajutorat și vulgar, își spuse Shirley. Mă doare capul și sînt obosită“, adăugă. Apoi își sprijini capul pe o pernă și trecu lin de la încordare la odihnă. Cînd, peste un sfert de oră, cineva intră în cameră, o găsi adormită. De cîte ori trecea prin clipe de încordare, Shirley recurgea în mod obișnuit la acest mijloc natural de refacere, care sosea de îndată ce era chemat.

Persoana intrată în cameră rămase locului cînd o văzu adormită, apoi rosti:

— Domnișoară Keeldar!

Probabil că acel glas se armoniza cu vreo imagine văzută în vis — fiindcă n-o făcu să tresară, ci abia să se deștepte păstrînd ochii închiși; doar întoarse puțin capul, iar atunci obrazul și profilul, acoperite mai înainte de

braț, se arătară la vedere: era îmbujorată, fericită, aproape zîmbitoare, dar genele îi erau umede; plînsese în somn; sau poate, înainte de a adormi, cîteva lacrimi îi izvorîseră în mod firesc din ochi după ce auzise acel epitet; nici un bărbat — nici o femeie nu pot fi întotdeauna puternici, totdeauna în stare să îndure cu seninătate o părere nedreaptă, cuvîntul defăimător; calomnia, chiar pornită de pe buzele unui netot, taie cîteodată adînc în sufletele nepregătite. Shirley arăta ca un copil de curînd pedepsit pentru neascultare, dar acum iertat și mulțumit.

— Domnișoară Keeldar, rosti iarăși glasul, și de data asta o trezi; deschise ochii și îl văzu alături de ea pe Louis Moore — nu alături, în apropiere, ci stînd în picioare, oprit din mers, la vreo doi-trei pași.

— O! Domnule Moore! exclamă. Mi-era frică să nu fie din nou unchiul meu; ne-am certat adineauri.

— Domnul Sympson ar trebui să te lase în pace, fu răspunsul. Nu-i în stare să vadă că ești încă departe de a-ți fi recăpătat puterile?

— Te asigur că nu m-a găsit deloc lipsită de puteri! cît a fost el aici n-am plîns.

— Se pregătește să evacueze Fieldheadul — așa spune. Acum împarte porunci familiei; a fost în camera de studiu și a început să comande într-un stil care, bănuiesc eu, era continuarea celui folosit pentru a te hărțui aici.

— Trebuie să plecați și dumneata cu Henry?

— În ce îl privește pe Henry, cam așa s-ar putea deduce din indicațiile acelea grozav de încîlcite; dar se poate ca mîine totul să se schimbe; e chiar în starea aceea de spirit cînd nici o hotărîre nu durează mai mult de două ceasuri la rînd; eu mă cam îndoiesc că are să părăsească în următoarele cîteva săptămîni. Mie mi-a adresat niște cuvinte cărora va trebui să le acord puțină atenție din cînd în cînd, dacă o să am vreme de treburi dintr-astea. În momentul intrării sale eram preocupat de un bilet primit din partea domnului Yorke — atît de adînc preocupat încît am curmat repede întrevederea și într-un mod cam precipitat; l-am lăsat spumegînd de furie. Am aici biletul — aș vrea să-l citești — e în legătură cu fratele meu Robert. Și se uită lung la Shirley.

— Mă bucur să aud vești din partea lui; se întoarce acasă?

— S-a întors: e în Yorkshire; domnul Yorke s-a dus ieri la Stilbro' să-l întîmpine.

— Domnule Moore... s-a întîmplat ceva rău... ?

— Mi-a tremurat cumva glasul? Acuma e la Briarmains — și mă duc să-l văd.

— Ce s-a întîmplat?

— Dacă pălești așa de rău, o să regret că ți-am spus. Ar fi putut fi și mai rău: Robert nu a murit, dar e rănit foarte grav.

— Vai, sir; dumneata ești foarte palid. Stai aici lîngă mine.

— Citește biletul — dă-mi voie să-l desfac.

Domnișoara Keeldar citi biletul; anunța pe scurt că în noaptea trecută Robert Moore fusese împușcat de cineva care trăsese din spatele zidului de la plantația Milldean, la poalele colinei; că era grav rănit, dar se putea nădăjdui că nu mortal; cît despre asasin ori asasini, nu se știa nimic — fugiseră. „Nu încape îndoială — observa domnul Yorke — că a fost un act de răzbunare; ce păcat, la urma urmei, că s-a stîrnit atîta dușmănie; dar acum nu mai e nimic de făcut."

— E singurul meu frate, spuse Louis pe cînd Shirley îi restituia biletul. Nu pot să aflu nepăsător că niște ticăloși s-au așezat la pîndă și l-au împușcat ca pe o fiară sălbatică, din dosul unui zid.

— Liniștește-te; fii încrezător. Are să se facă bine — știu eu că are să se facă bine.

Dornică să-i aducă alinare, Shirley întinse mîna și o așeză pe a domnului Moore, care stătea sprijinită pe brațul fotoliului; abia o atinse ușor, aproape nesimțit.

— Da, dă-mi mîna, spuse Moore. Va fi pentru prima oară. Ne aflăm în clipe de grea încercare — dă-mi mîna.

Fără să mai aștepte refuzul sau încuviințarea, luă ceea ce ceruse, și continuă:

— Acum mă duc la Briarmains. Te-aș ruga să mergi pînă la casa parohială și să-i spui Carolinei Helstone ce s-a întîmplat; vrei să faci asta pentru mine? Lucrul cel mai bun e s-o afle de la dumneata.

— Numaidecît, răspunse Shirley cu grabă ascultătoare. Pot să-i spun că nu e nici o primejdie?

— Așa să-i spui.

— Te întorci repede, să-mi dai și mie amănunte?

— Ori mă întorc, ori îți scriu.

— Să ai încredere în mine că o să mă ocup de Caroline. Am să iau legătura și cu sora voastră; sînt aproape sigură că e încă de pe acum la căpătîiul lui Robert.
— Sigur; sau are să fie în curînd. Acum, la revedere.
— Și ai să fii tare, orice s-ar întîmpla?
— Asta mai vedem noi.
Shirley fu silită să-și retragă degetele dintr-ale preceptorului; Louis fu silit să elibereze mîna ce stătuse învăluită, strînsă, ascunsă într-a sa.
„Credeam că va trebui să-i dau eu sprijin, își spuse în drum spre Briarmains, și cînd colo ea mi-a dat mie putere. Privirea aceea plină de compătimire — atingerea aceea gingașă! Nici un fel de puf n-a fost vreodată mai moale — nici un elixir mai întremător! Părea un fulg de zăpadă, și te înfiora ca trăsnetul. De mii de ori am tînjit să am mîna aceea — s-o țin într-a mea. Și am avut-o — vreme de cinci minute am avut-o într-a mea. Degetele mele și ale ei nu mai pot fi vreodată străine — dacă s-au întîlnit o dată, trebuie să se reîntîlnească."

CAPITOLUL XXXII

Școlarul și nimfa pădurii

Întrucît Briarmains era mai aproape decît Hollow, domnul Yorke îl dusese acolo pe tînărul său tovarăș de drum. Se îngrijise să-l vadă întins în cel mai bun pat din casă, cu aceeași dragoste cu care s-ar fi ocupat de un fiu al său. Vederea sîngelui ce gîlgîia din rana provocată în mod laș făcu din rănit un adevărat fiu al inimii gentlemanului din Yorkshire. Spectacolul unei întîmplări atît de neașteptate, al trupului aceluia înalt și drept prăvălit cu întreaga-i mîndrie de-a latul drumului, al frumosului cap de om din sud tăvălit în țărînă, al omului aflat în floarea tinereții și rămas dintr-o dată dinaintea sa palid, neajutorat, fără viață — asta era cea mai nimerită combinație de situații în stare să trezească viul interes al domnului Yorke față de victimă.
Nici o altă mînă nu se afla acolo ca să se ridice și să dea ajutor; nici un alt glas pentru a pune întrebări duioase; nici o altă minte ca să diriguiască așa cum se cuvine toate măsurile luate; toate trebuiau îndeplinite numai de el. Această totală dependență a tînărului (fiindcă el tînăr îl vedea) sîngerînd și lipsit de grai față de bunăvoința lui sporea acea bunăvoință și o făcea și mai utilă. Căci tare îi mai plăcea domnului Yorke să aibă putere și să se poată folosi de ea; iar acum deținea în mîinile sale puterea asupra vieții unui semen; și era încîntat.
Nu mai puțin încîntată era cea mai bună jumătate a sa; întîmplarea se potrivea de minune firii și gusturilor ei. Alte femei ar fi fost îngrozite să vadă un bărbat scăldat în sînge purtat peste pragul casei lor și depus în hol „în puterea nopții". Asta, ați putea bănui, ar fi fost prilej de istericale. Nu; pe doamna Yorke o apucau istericalele atunci cînd Jessy refuza să părăsească grădina și să se apuce de împletit, sau cînd Martin pomenea despre plecatul în Australia cu gînd de a-și cîștiga libertatea și de a scăpa de sub tirania lui Matthew; dar o încercare de asasinat la doi pași de ușa ei — un om pe jumătate ucis întins în cel mai bun pat al casei — îi dădea puteri, îi ațîța îndrăzneala și dădea bonetei de pe capul ei prestanța unui turban.
Doamna Yorke făcea parte din acel soi de femei în stare să mănînce zilele amărîte ale unei biete slujnice, dar să îngrijească eroic un întreg spital plin de ciumați. Pe Moore aproape că-l iubea; inima ei viguroasă aproape că tînjea de dragul lui cînd îl vedea încredințat îngrijirilor sale — lăsat în brațele ei la fel de neajutorat și dependent de ea cum fusese și ultimu-i născut la vremea cînd se afla în leagăn. Dacă ar fi văzut vreo slujnică, ori pe una dintre fiice, dîndu-i o înghițitură de apă ori netezindu-i perna, i-ar fi rupt urechile nechematei. Le alungă și pe Jessy și pe Rose din încăperile de la etaj ale casei; le interzise slujnicelor să pună piciorul pe acolo.
Adevărul e, însă, că în cazul cînd nenorocirea s-ar fi petrecut la porțile casei parohiale și bătrînul Helstone l-ar fi găzduit pe martir, nici Yorke și nici soața lui n-ar fi fost încercați de vreun simțămînt de milă; ar fi considerat că doar și-a primit dreapta răsplată pentru tirania și intrigile lui; dar așa, devenise atunci pentru ei însăși lumina ochilor.

Ciudat! Lui Louis Moore i se îngădui să vină — să se așeze pe marginea patului și să se aplece asupra pernei — să ia mîna fratelui său și să-și apese cu dragoste buzele pe fruntea lui palidă; pînă și doamna Yorke îndură asta fără crîcnire. Și îi îngădui să rămînă acolo jumătate din zi; ba o dată îi îngădui să vegheze în camera bolnavului o noapte întreagă; se sculă la cinci, într-o umedă dimineață de noiembrie, aprinse cu mîna ei focul la bucătărie, pregăti fraților micul dejun și li-l servi ea însăși. Îmbrăcată impunător într-un nesfîrșit capot de flanelă, cu un șal pe umeri și boneta de noapte pe cap, șezu și se uită la ei cum mănîncă, vădind aceeași mulțumire cu care cloșca își privește puișorii ciugulind. Mai mult, în ziua aceea trimise vorbă bucătăresei că-și poate permite să pregătească și să ducă sus domnului Moore un castron cu fiertură de ovăz și măduvă de arbore de pîine; tot în acea zi fata în casă i-a ieșit din grații fiindcă la plecarea domnului Louis, îi adusese acestuia pardesiul ținut la zvîntat în bucătărie și, ca o neobrăzată ce era, îl ajutase să se îmbrace și acceptase în schimb un zîmbet, un „mulțumesc, fetițo" și un șiling. Într-o zi veniră două doamne, palide și îngrijorate, și rugară cu stăruință, cu umilință chiar, să li se îngăduie a-l vedea pe domnul Moore măcar o singură clipă; doamna Yorke își împietri inima și le trimise la plimbare — și nu fără ocări.

Dar cum a fost cînd a venit Hortense Moore? Nu chiar așa de rău cum ar fi fost de așteptat: întreaga familie Moore părea într-adevăr să fie pe placul doamnei Yorke mai mult decît fusese oricare alta de-a lungul timpului. Hortense și dînsa găseau o inepuizabilă temă comună de conversație în înclinațiile spre corupție ale slujnicelor. Părerile lor în privința acestei categorii de oameni erau asemănătoare: îi supravegheau cu aceeași permanentă suspiciune și îi judecau cu aceeași severitate. De asemenea, încă din capul locului Hortense nu lăsă să se vadă nici cel mai mic semn de gelozie față de atențiile arătate de doamna Yorke lui Robert; o lăsă să-și joace în voie rolul de soră de caritate, fără să se amestece mai deloc; pentru ea însăși găsi o ocupație neîntreruptă în agitația prin casă, în supravegherea atentă a bucătăriei, în informarea promptă asupra celor petrecute acolo și, pe scurt, făcîndu-se în toate chipurile folositoare. În ce privește vizitatorii, amîndouă căzură de acord că trebuiau cu străşnicie îndepărtați de camera bolnavului. Îl țineau prizonier pe tînărul fabricant și abia dacă permiteau aerului să-l atingă și soarelui să-l vadă.

Domnul MacTurk, doctorul căruia i se încredințase cazul lui Moore, declară rana acestuia drept primejdioasă, dar, după cîte socotea el, nu fără nădejde de lecuire. La început dorise să lase la căpătîiul bolnavului o soră aleasă de el; dar despre una ca asta nici doamna Yorke și nici Hortense nu voiră să audă măcar; în schimb promiseră să respecte întocmai prescripțiile. Și ca urmare, pentru moment, bolnavul fu lăsat pe seama lor.

Fără îndoială că răspunseră cît se pricepură mai bine încrederii acordate; dar într-o zi se întîmplă ceva neplăcut: bandajele se deplasaseră sau se umblase la ele, ceea ce avu drept urmare o gravă pierdere de sînge. Fiind chemat, MacTurk sosi cu calul în spume. Era unul dintre acei doctori pe care e primejdios să-i superi; repezit cînd se afla în cea mai deplină bună dispoziție, în dispoziție proastă — turbat, văzînd starea lui Moore, își dezvălui simțămintele printr-un limbaj înflorat cu care nu este nevoie să acoperim pagina de față. Un buchet sau două din cei mai superbi boboci se abătură peste capul nepăsător al unui anume domn Graves, un ajutor tînăr și voinic cărat de doctor pretutindeni după el; cu un alt buchet îl cadorisi pe încă un tînăr din suita sa — un interesant facsimil al lui însuși, fiind, într-adevăr, chiar propriul lui fiu; dar întregul coș de flori rare fu rezervat insinuantei tagme femeiești, în întregime.

În cea mai mare parte a unei nopți de iarnă, doctorul și sateliții săi trebăluiră numai pe lîngă Moore. Acolo, lîngă patul lui, încuiați în cameră numai ei și rănitul, s-au trudit și s-au ciorovăit asupra acelui trup sleit de puteri. Ei trei stăteau de-o parte a patului, iar Moartea de cealaltă. Lupta a fost crîncenă; a durat pînă în zori de ziuă, cînd balanța dintre beligeranți stătea atît de dreaptă, încît oricare dintre părți ar fi putut revendica victoria.

În zori, bolnavul fu lăsat în seama lui Graves și a tînărului MacTurk, în vreme ce mai vîrstnicul plecă el însuși să aducă ajutoare și le găsi în persoana doamnei Horsfall, cea mai bună soră din echipa lui de lucru. Aces-

fei doamne i-l dădu în grijă pe Moore dimpreună cu cele mai severe ordine privitoare la răspunderea ce-i apăsa pe umeri. Doamna Horsfall primi răspunderea cu o anume nepăsare, la fel cum își trase și fotoliul lîngă căpătîiul bolnavului. Și din clipa aceea îi începu domnia.

Doamna Horsfall avea o calitate — se supunea orbește ordinelor primite din partea lui MacTurk: pentru ea Cele zece porunci erau mult mai lesne de călcat decît vorbele doctorului. În alte privințe nu era femeie, ci dragon. Față de ea, Hortense Moore rămase o sărmană nevinovată; doamna Yorke se retrase — zdrobită; totuși, ambele aceste doamne erau persoane cu oarecare demnitate, după propria lor apreciere, și de oarecare importanță, după părerea celorlalți. Băgate în sperieți de lățimea, înălțimea, osatura și musculatura doamnei Horsfall, se retraseră în salonul din fund. În ce o privea, doamna soră rămînea sus cînd îi plăcea și cobora cînd socotea ea de cuviință; își trăgea dușca de trei ori pe zi și luleaua de tutun de patru.

Cît despre Moore, acum nimeni nu mai îndrăznea să întrebe de el; doamna Horsfall îi era dădacă; ea trebuia să aibă grijă de tot ce avea legătură cu bolnavul; și părerea generală era că doamna se descurca foarte bine.

În fiecare dimineață și în fiecare seară MacTurk venea să-l vadă: cazul lui Moore, complicat și printr-un nou ghinion, devenise ceva foarte interesant în ochii doctorului; îl privea ca pe un mecanism stricat pe care numai măiestria sa l-ar mai putea face din nou să meargă. Graves și tînărul MacTurk — singurii alți vizitatori ai lui Moore — îl priveau pe bolnav exact așa cum erau obișnuiți să-i privească pe ocupanții camerei de disecție a spitalului din Stilbro'.

În vremea asta Robert Moore petrecea de minune: chinuit de dureri; amenințat de moarte; prea slăbit ca să se poată mișca; aproape și prea slăbit ca să poată vorbi; avea drept păzitor un fel de femeie uriaș; iar cei trei doctori alcătuiau singura lui societate. Și așa zăcu de-a lungul mereu mai împuținatelor zile și mai prelungilor nopți din întreaga cumplită lună a lui noiembrie.

La începutul captivității, Moore obișnuia să reziste foarte greu doamnei Horsfall; îi era groază de vederea acelui trup uriaș și spaimă de atingerea miinilor ei tari;

dar ea îl învăță numaidecît să fie ascultător. Nici nu băga de seamă cele șase picioare înălțime, mușchii și încheieturile sale bărbătești; îl întorcea în pat așa cum altă femeie ar fi întors un sugaci în leagăn. Cînd era ascultător și supus îi spunea „dragul meu" și „puișorule"; dar dacă nu era cuminte, îl lua și din scurt. Dacă încerca să spună vreo vorbă cînd era și doctorul MacTurk de față, numaidecît ridica mîna și-l mustra — șșșt! — ca o guvernantă cînd vrea să țină în frîu un copil neastîmpărat. „Dacă n-ar fuma — dacă s-ar putea lipsi de gin, ar fi mult mai bine; dar și fumează și-i și trage cu ginul", își spunea Moore. Odată, în absența ei, îl făcu pe MacTurk să înțeleagă destul de limpede că „îi cam trage la măsea".

— Ehei! dragul meu domn, toate sînt la fel, fu răspunsul obținut cu atîtea sforțări. Numai că Horsfall are o mare calitate: fie beată, fie trează, niciodată nu uită să-mi dea ascultare *mie*.

În cele din urmă trecu și toamna întîrziată; cețurile, ploile ei își retraseră din Anglia doliul și lacrimile; vînturile se prelinseră de acolo ca să mai jeluiască și pe tărîmuri mult îndepărtate. În urma lui noiembrie păși iarnă temeinică, dimpreună cu limpezime, liniște și îngheț.

O zi liniștită de noiembrie se încheia într-o seară cristalină; asupra Lumii se întinsese o coloratură de Polul Nord: toate culorile și nuanțele ei se arătau ca niște *reflets* *[1] de giuvaeruri albe, sau violete, sau palverzui. Colinele erau îmbrăcate în albastru-liliachiu; soarele scăpătat spre apus își pusese purpură în roșeață; cerul era de gheață și întregu-i azur se poleise cu argint; cînd stelele răsăriră, se arătară a fi de cristal alb — nu de aur; nuanțe cenușii, azurii, sau verzi-diluate ca de smarald pal — reci, curate și transparente — colorau întreaga întindere a peisajului.

Ce este arătarea aceea stingheră din pădurea ce nu mai e verde și nici măcar roșietică, din pădurea de culoare nedecisă — ce este mogîldeața aceea de culoare albastru-închis și care se mișcă? Ei, e un școlar — un elev

* Găsești-mi, cititorule, un cuvînt englezesc la fel de potrivit, și cu bucurie te scutesc de cel francez. Englezescul *reflections* (reflexie — n.t.) nu merge (n.a.).

[1] Iradieri, sclipiri.

al liceului din Briarfield; s-a despărțit de colegii săi, porniți acum în grabă pe șosea către casă, și caută un anumit copac, cu o anume movilită de mușchi crescută pe rădăcini și foarte potrivită să țină loc de scaun. Pentru ce rătăcește pe aici? — aerul e înghețat și ceasurile sînt tîrzii. Se așază; la ce s-o fi gîndind? Simte oare farmecul neprihănit în care s-a înveșmîntat Natura astă-seară? O lună albă ca sideful zîmbește printre copaci; o fi îndrăgostit de zîmbetul ei?

Cu neputință de spus; fiindcă tace și pe față nu i se poate deslusi nimic; pînă acum chipul nu e oglindă unde să i se arate simțămintele, ci mai curînd mască menită să le ascundă. Băiatul ăsta este un tinerel de cincisprezece ani — subțirel și înalt pentru vîrsta lui. Pe față i se arată tot atît de puțină amabilitate pe cît de puțin servilism; ochii îi par pregătiți să prindă încă din prima clipă orice încercare de a-l dirija ori de a-l îmbrobodi, iar trăsăturile vădesc vii însușiri pentru rezistență. Pedagogii înțelepți evită ciocnirile neobligatorii cu flăcăul acesta. Orice încercare de a-l supune prin severitate ar fi inutilă; a te strădui să-l cîștigi prin măguliri ar însemna un efort mai rău decît inutil. E mai bine să-l lași în pace. Timpul îl va educa și experiența îl va instrui.

După spusele lui, Martin Yorke (e unul dintre tinerii Yorke, bineînțeles) disprețuia pînă și cuvîntul poeziei; dacă i-ai fi vorbit despre sentimente, ți-ar fi răspuns cu sarcasme. Și iată-l acum, rătăcind de unul singur, cercetînd cu supunere Natura care îi deschide dinainte, sub privirile lui pline de interes, o pagină de poezie aspră, tăcută, solemnă.

După ce se așază, scoate din ghiozdan o carte — nu Gramatica latină, ci o carte purtată pe ascuns, un volum de basme; încă un ceas de acum încolo are să fie destulă lumină pentru agerii lui ochi tineri; și dealtminteri luna însăși stă și îl privește, iar razele ei, încă spălăcite și neclare, inundă luminișul unde s-a oprit.

Citește; e condus într-o singuratică regiune de munte; totul în jurul său e aspru și pustiu, inform și aproape fără culoare. Vîntul îi aduce în auz clinchete de clopoței; desprinzîndu-se din valurile diforme ale ceții, coboară asupră-i cea mai strălucitoare vedenie — o doamnă îmbrăcată în verde, călare pe un buiestraș alb ca neaua: îi vede veșmintele, nestematele și calul aprig; zîna îl face să stea locului, întrebîndu-l despre niște lucruri tainice; e vrăjit și trebuie să o urmeze în Țara Zînelor.

Un alt basm îl poartă pînă la țărmul mării; și-acolo se trezește pe o mare învolburată ale cărei valuri se zbuciumă amarnic la poalele unor stînci amețitoare; plouă și vîntul suflă cu furie. Un șirag de stînci, negre și neprimitoare, se întinde pînă departe în largul mării; și pretutindeni, de-a lungul, printre și pe deasupra acestor steiuri se aruncă și izbucnește, alunecă și tresaltă, se umflă și se înfășoară șiroaie cu spume de albimea zăpezii. Un rătăcitor singuratic umblă peste aceste stînci și calcă grijuliu, cu pași cumpăniți, pe undele și sălbaticele buruieni de mare; privește în locuri unde adîncimea apelor cu limpezime de cristal se numără în stînjeni și vede acolo vegetație mai sălbatică, mai ciudată și mai uriașă decît se află pe uscat, cu comori de scoici — unele verzi, altele purpurii, altele sidefii — strînse ciorchine pe coturile ramurilor ce seamănă a șerpi. Aude un strigăt. Înălțînd privirea și uitîndu-se în depărtare, vede la capătul bătut de vînturi al șirurilor de stînci o arătare înaltă și palidă — are formă de om, dar e alcătuită din spumă — transparentă, tremurătoare, cumplită; și nu e singură: sînt multe siluete omenești ce rătăcesc pe stînci — o ceată de femei de spumă — un grup de albe și vaporoase Nereide.

Ssst! — închide cartea; ascunde-o repede în ghiozdan; Martin aude pași. Stă și ascultă. Nu — ba da: din nou frunzele moarte, strivite ușor, foșnesc pe poteca din pădure. Martin pîndește; copacii parcă se dau la o parte și o femeie înaintează printre ei.

E o doamnă îmbrăcată în mătase neagră și cu fața acoperită de un văl. Niciodată pînă acum Martin n-a mai întîlnit vreo doamnă în pădurea asta — și nici vreo altă femeie în afară de cîte o țărăncuță venită după alune — și asta destul de rar. În noaptea asta o astfel de apariție nu-l supără. Pe măsură ce se apropie, vede că nu e vorba nici de o bătrînă, nici o femeie simplă, ci de o doamnă foarte tînără; și dacă în clipa de față n-ar recunoaște în ea pe cineva despre care spusese cu toată convingerea că e urîtă, ar mărturisi că descoperă trăsături de frumusețe dincolo de aburii vălului.

Trece pe lîngă el și nu spune nimic. Știa că așa are să facă : toate femeile sînt niște maimuțe fudule — iar el nu întîlnise încă fată mai încrezută decît Caroline Helstone asta. Abia îi fulgerase prin minte gîndul acesta, cînd doamna se întoarse și făcu îndărăt cei doi pași cu care îl depășise, își ridică vălul, îi cercetă chipul și îl întrebă cu glas blînd :

— Ești cumva unul dintre fiii domnului Yorke ?

Nici un fel de dovadă adusă de un om nu l-ar fi putut vreodată convinge pe Martin Yorke că la auzul acelor cuvinte roșise ; totuși roșise, și încă pînă la urechi.

— Sînt, răspunse fără ezitare ; și își dădu singur curaj întrebîndu-se cu trufie ce avea să mai urmeze.

— Ești Martin, bănuiesc, fu observația următoare.

Nici nu s-ar fi putut inventa o observație mai fericită. Era o frază simplă, rostită fără urmă de afectare și chiar cu puțină sfială ; dar se armoniza perfect cu firea tînărului ; îl mîngîie ca un acord muzical.

Martin avea un foarte ascuțit simț al personalității ; găsea că e și corect și înțelept ca domnișoara să-l deosebească pe el de ceilalți frați. Ca și tatăl său, ura formalismul ; îi plăcea să audă o doamnă spunîndu-i simplu „Martin", și nu „domnul Martin" sau „domnișorul Martin", formule ce ar fi lipsit-o pentru vecie de favorurile lui. Încă și mai nefericită, decît formalismul, dacă era posibil, ar fi fost cealaltă extremă, adică familiaritatea desucheată : tonul acela blînd și sfios — șovăiala abia simțită, erau socotite cum nu se poate mai la locul lor.

— Martin sînt, repetă.

— Tatăl și mama ta sînt sănătoși ? — (ce noroc că nu spusese *tăticul* și *mămica*, fiindcă asta ar fi stricat totul) — dar Rose și Jessy ?

— Cred că da.

— Verișoara mea Hortense e tot la Briarmains ?

— O, da !

Cu mult haz. Martin rosti cuvintele pe jumătate ca geamăt și le însoți de o jumătate de zîmbet ; jumătatea de zîmbet primi răspuns din partea domnișoarei, fiindcă o făcuse să înțeleagă cam cu ce ochi era privită Hortense de odraslele familiei Yorke.

— Și mama ta se înțelege cu Hortense ?

— Se potrivesc atît de bine cînd e vorba de servitori, încît le-ar fi cu neputință să nu se simpatizeze una pe alta.

— E frig în noaptea asta.

— De ce ai ieșit așa de tîrziu ?

— M-am rătăcit prin pădure.

De data asta Martin își îngădui totuși să izbucnească într-un stenic hohot de rîs plin de ironie.

— Te-ai rătăcit în codrul cel uriaș de la Briarfield ! Ai merita să nu mai găsești niciodată drumul.

— N-am mai fost niciodată pe aici și acum cred că mă aflu fără permisiune pe o proprietate particulară ; ai putea să mă reclami, Martin, dacă ai vrea, ca să fiu amendată : e pădurea tatălui tău.

— Aș zice că știam și eu treaba asta ; dar dacă ești așa de neajutorată și te rătăcești, am să te scot eu din încurcătură.

— Nu-i nevoie ; acum am ieșit la locuri cunoscute și știu pe unde s-o iau. Martin, întrebă ea puțin cam cu grabă, ce face domnul Moore ?

Martin auzise anumite zvonuri ; îi trecuse prin minte că ar putea fi amuzant să facă o experiență.

— E pe moarte. Nimic nu-l mai poate salva. Au aruncat peste bord toate speranțele.

Caroline își ridică vălul. Se uită drept în ochii lui și zise :

— Pe moarte ?

— Pe moarte. Și totul din pricina femeilor, a mamei și a celorlalte ; nu știu ce i-au făcut la bandaje că au pus capăt la toate ; dacă n-ar fi fost ele, i-ar fi mers mai bine. Sînt sigur că au să le aresteze, să le închidă, să le judece și să le pornească înspre Botany Bay, în cel mai scurt timp.

Probabil că persoana care pusese întrebările nici nu auzise sentința lui Martin ; rămăsese stană de piatră. Și peste două minute, fără să mai scoată o vorbă, o luă la drum ; fără noapte bună și fără alte întrebări. Asta nu era ceva amuzant și nu fusese deloc prevăzut de Martin ; el așteptase ceva emoționant și spectaculos ; nici nu mai merita s-o sperie pe fata asta, dacă nu putea obține de la ea nimic amuzant în schimb. Strigă :

— Domnișoară Helstone !

Nu-l auzi și nu se întoarse. Martin o luă la fugă după ea și o ajunse din urmă.

— Stai. Te-a îngrijorat ce ţi-am spus ?

— Tu nu ştii nimic despre moarte, Martin ; eşti prea tînăr ca să pot discuta cu tine despre asemenea lucruri.

— Ce, m-ai crezut ? Ţi-am spus numai prostii ; Moore mănîncă pe rupte ; toată ziua îi prepară fiertură de fulgi de ovăz cu măduvă de arbore de pîine, ori altceva ce îi prieşte lui ; eu nu mă duc niciodată pe la bucătărie, dar pe plită e totdeauna o tigaie în care se pregătesc delicatese pentru el. Cred c-o să m-apuc să fac şi eu pe grozavul, ca să capăt bucăţica cea mai grasă, cum capătă el.

— Martin ! Martin ! Glasul începu să-i tremure şi Caroline se opri în loc. E cum nu se poate mai urît din partea ta, Martin ; aproape că m-ai omorît.

Din nou se opri ; se rezemă de un copac, tremurînd toată şi palidă ca moartea.

Martin se uita la ea cu o curiozitate de nedescris. Pe de o parte, aşa cum s-ar fi exprimat, era o „grozăvenie" să asişti la asta ; îi spunea atît de multe, iar el începuse să se dea în vînt după descoperirea de secrete ; în alt sens, îi aducea aminte de ce simţise cîndva cînd auzise o păsărică bocindu-şi puişorii luaţi de Matthew din cuib şi zdrobiţi cu piatra — şi nu fusese deloc un simţămînt plăcut. Neizbutind să găsească ceva foarte potrivit de *spus* ca să o liniştească, începu să-şi scormonească mintea căutînd ceva de *făcut*. Zîmbi. Şi zîmbetul îi dădu o uluitoare transparenţă fizionomiei. Strigă :

— Evrica ! Foarte curînd aranjez totul. Ţi-ai mai revenit, domnişoară Caroline, hai să mergem ! o zori Martin.

Fără să se gîndească vreo clipă că pentru domnişoara Helstone ar fi mult mai greu decît pentru el să sară peste un zid ori să se strecoare printr-un gard, o conduse pe o scurtătură care nu ducea la nici o poartă. Urmarea fu că se văzu silit s-o ajute la escaladarea unor obstacole grozave şi, în vreme ce rîdea pe socoteala neajutorării ei, se bucura la culme văzînd că e folositor.

— Martin, înainte de a ne despărţi spune-mi serios şi pe cuvîntul tău de onoare că domnului Moore îi merge mai bine.

— Dar ce multă grijă îi porţi domnului Moore ăsta !

— Nu... dar... mulţi dintre prietenii lui ar putea să mă întrebe, şi aş vrea să fiu în stare să le răspund spunîndu-le adevărul.

— Poţi să le spui că e destul de bine, dar cam leneş ; le poţi spune că mănîncă la prînz cotlete de berbec şi cel mai gustos *arrowroot*[1] la cină. Ştiu fiindcă am dat o dată peste un castron sortit să ajungă sus la el, şi l-am mîncat pe jumătate.

— Şi cine are grijă de el, Martin ? Are soră de caritate ?

— Cine-l îngrijeşte ? Matahala ! Tot atît de rotundă şi mare cît e cada noastră de apă — o femeie în vîrstă, voinică şi încruntată. Nu mă îndoiesc defel că îi face o viaţă de mai mare dragul ; nimeni n-are voie să se apropie de el ; şade mai mult pe întuneric. Părerea mea e că se poartă cumplit de aspru cu el acolo în cameră. Uneori, cînd sînt în pat, pun urechea la perete şi mi se pare că aud cum îl înghionteşte. Numai să-i vezi pumnul : într-o singură palmă ar putea să cuprindă şase mîini ca ale dumitale. La urma urmei, cu toate cotletele şi jeleurile trimise sus, zău că n-aş vrea să fiu în locul lui. De fapt, părerea mea personală e că dumneaei înfulecă cea mai mare parte din ce i se trimite pe tavă, sus, domnului Moore. Sper că n-o să-l lase să moară de foame.

Adîncă tăcere şi meditaţie din partea Carolinei şi viclene ochiri din partea lui Martin.

— Şi cred că tu nu-l vezi niciodată, aşa-i, Martin ?

— Eu ? Nu. Dealtminteri nici nu mă interesează să-l văd.

Din nou tăcere.

— Nu cumva ai venit o dată la noi acasă împreună cu doamna Pryor, acum vreo cinci săptămîni, şi aţi întrebat de el ? continuă Martin.

— Da.

— Aş zice că doreaţi să vă duceţi pînă sus.

— De *dorit* am dorit ; chiar ne-am rugat fierbinte ; dar mama ta nu ne-a îngăduit.

— Ihî ! Nu v-a dat voie. Am auzit toată discuţia ; s-a purtat cu voi aşa cum îi place ei din cînd în cînd să

[1] Amidon extras din tuberculul plantei americane cu numele ştiinţific *Maranta arundinacea*.

se poarte cu lumea care vine pe la noi ; a fost grosolană și jignitoare.

— N-a fost drăguță. Fiindcă știi, Martin, sîntem rude, și e firesc să ne intereseze starea domnului Moore. Dar acum trebuie să ne despărțim : am ajuns la porțile tatălui tău.

— Foarte bine — și ce dacă ? Merg să te conduc pînă acasă.

— Au să vadă că lipsești și-au să se întrebe cu îngrijorare unde ai putea să fii.

— N-au decît... Socot că sînt în stare să-mi port singur de grijă.

Martin știa că încă de pe acum e asigurat de o mustrare strașnică și de pîine uscată în loc de ceai. Dar nu conta, seara aceea îi dăduse prilejul unei aventuri, și asta făcea mai mult decît brioșele și pîinea prăjită.

O conduse pe Caroline pînă acasă. Pe drum îi făgădui să-l vadă pe domnul Moore, înșelînd în vreun fel străşnicia dragonului pus de pază în camera lui, și hotărîră o oră pentru a doua zi, cînd Caroline urma să vină la Briarmains Wood[1] și să afle vești de la el. Trebuiau să se întîlnească la un anume copac. Planul nu ducea la nimic ; lui totuși îi plăcea.

După ce ajunse acasă își primi după cuviință cicăleala și pîinea uscată și fu trimis foarte devreme la culcare. Primi pedeapsa cu cel mai desăvîrșit stoicism.

Înainte de a urca în camera lui, făcu o vizită secretă în sufragerie, o încăpere liniștită, rece, rareori folosită, fiindcă de obicei familia lua masa în salonul din fund. Se opri în fața consolei și ridică lumînarea către două portrete atîrnate deasupra — capete de femei : una, un tip de frumusețe senină — fericită și candidă ; cealaltă, mai drăguță — dar pierdută și deznădăjduită.

„Ca *asta* arăta cînd a suspinat, a pălit și s-a rezemat de copac," spuse uitîndu-se la cel de al doilea tablou.

„Cred, continuă Martin cînd ajunse în camera lui și se așeză pe marginea patului cu saltea de paie, cred că e ce numesc ei *îndrăgostită* ; da, *îndrăgostită* de lunganul acela din camera de alături. Ssst ! Îl burdușește matahala ? Mă mir că bietul om nu începe să urle. După cum s-aude, chiar s-ar zice că s-a aruncat asupra lui

[1] Pădurea Briarmains (engl.).

cu ghearele și cu dinții ; dar mai degrabă aș zice că îi face patul. Am văzut o dată cum îndeplinește treaba asta, izbește în saltele de parcă ar boxa cu vreunul. Ce ciudat e : Zillah (așa îi spun ceilalți — Zillah) — Zillah Horsfall e femeie, iar Caroline Helstone e tot femeie ; deci două exemplare din aceeași specie — și totuși nu prea se-aseamănă. E-o fată frumoasă, Caroline asta ? Bănuiesc că este — cînd te uiți la ea, o vezi așa de drăguță — are ceva atît de luminos pe chip — ceva atît de gingaș în priviri. Și îmi place cînd se uită la mine ; mă simt bine. Are gene prelungi ; umbra lor pare să se lase asupra locului unde se uită și parcă picură pace și meditare. Dacă se poartă frumos și continuă să se înțeleagă cu mine, așa cum ne-am înțeles azi, s-ar putea să-i fac un serviciu. Chiar că mă încîntă gîndul să le joc o festă mamei și căpcăunii aceleia, bătrîna Horsfall. Nu c-aș ține să-i fiu pe plac lui Moore ; dar orice oi face am să fiu răsplătit, și încă în monede alese de mine ; și știu ce anume răsplată am să pretind — una neplăcută pentru Moore și foarte plăcută pentru mine."

Și se vîrî în pat.

CAPITOLUL XXXIII

Tactica lui Martin

Pentru punerea la punct a planului său, Martin avea nevoie să rămînă acasă în ziua aceea. Ca urmare, de dimineață n-avu nici un fel de poftă de mîncare ; apoi, cu foarte puțin înainte de vremea plecării la școală, îl apucă o cumplită durere la inimă, ceea a făcut de dorit ca în loc să pornească spre școală împreună cu Mark, să urmeze tatălui în fotoliul de lîngă foc și la lectura jurnalului de dimineață. Treaba asta fiind mulțumitor aranjată, după plecarea lui Mark la clasa domnului Summer și retragerea lui Matthew și a tatălui către clădirea administrației, trei alte isprăvi — ba nu, patru — așteptau să fie duse la îndeplinire.

Cea dintîi dintre ele era consumarea micului dejun din care nici nu gustase și de care foamea lui de băiat de

cincisprezece ani nu prea îi îngăduia să se lipsească ; a doua, a treia și a patra să le îndepărteze succesiv din calea sa pe doamna Yorke, domnișoara Moore și doamna Horsfall înainte de ceasurile patru ale după-amiezii.

Deocamdată prima era cea mai grabnică, întrucît eforturile ce-l așteptau cereau o cantitate de energie pe care starea de goliciune a tînărului său stomac nu prea părea capabilă s-o furnizeze.

Martin cunoștea drumul înspre cămară ; și cunoscîndu-l, porni să-l străbată. Slujnicele se aflau în bucătărie și își luau în tăcere micul dejun, cu ușile închise ; maică-sa și domnișoara Moore ieșiseră la aer pe pajiște și discutau despre cei aflați dincolo de ușile închise adineauri pomenite ; știindu-se deci în deplină siguranță, Martin făcu din întreaga provizie a cămării o alegere într-adevăr exigentă. Micul lui dejun fusese întîrziat și de aceea hotărîse că avea să fie rafinat ; avea impresia că o variație față de obișnuita și cam searbăda porție de pîine și lapte ar fi fost nu numai de dorit, ci și recomandabilă ; se gîndea că foarte bine ar putea combina consistența cu suculența. Avea la îndemînă un stoc de mere roșietice înșirate pe poliță ; alese trei. Pe o farfurie se aflau plăcinte ; luă una cu cremă de caise și o tartă cu goldane. Obișnuita pîine de casă nu o învrednici nici barem cu o privire ; dar cercetă cu bunăvoință un cheo cu stafide, cum se servea la ceai, și consimți să ia o bucată. Cu ajutorul briceagului izbuti să-și însușească o aripă de pasăre și o felie de șuncă ; găsi de asemenea cu cale că la toate acestea s-ar potrivi și o felioară din budincile cu ouă și lapte rînduite pe rafturi ; iar după ce făcu și acest adaos prăzii, se furișă în hol.

Tocmai ajunsese la jumătatea drumului — încă trei pași i-ar fi ajuns ca să poată ancora în rada salonului din fund — cînd ușa din fața lui se deschise și în prag se arătă Matthew. Mult mai bine ar fi fost dacă s-ar fi ivit Scaraoțchi însuși, cu întregu-i echipament de coarne, copite și coadă.

Bănuitor și totdeauna ironic, încă de dimineață Matthew nu prea dăduse crezare acelei dureri de la inimă ; mormăise el ceva, mai deslușite fiind niște vorbe cu privire la „prefăcătorie" ; dar mai cu seamă îl scosese din fire succesiunea la fotoliu și la jurnalul de dimineață ; spectacolul ce i se înfățișa în clipa aceea, merele, tartele, checul, friptura de pasăre, șunca și budinca îi ofereau dovada neîndoielnică în sprijinul stimei ce-o avea față de propria-i putere de pătrundere.

Un moment, doar o singură clipă, Martin rămase *interdit* [1] ; în clipa următoare deveni pe deplin conștient de situație și hotărî că totul era în regulă. Cu adevărata agerime de minte *„des âmes d'élite"* [2] își dădu numaidecît seama în ce fel această întîmplare — nenorocită la prima vedere — poate fi întoarsă înspre marele lui folos ; văzu cum s-ar fi putut sluji de ea pentru a-și asigura ducerea la bun sfîrșit a celei de a doua isprăvi, adică îndepărtarea maică-si. Știa foarte bine că o încăierare între el și Matthew îi sugera totdeauna doamnei Yorke ideea oportunității unui acces de istericale ; mai știa de asemenea că în conformitate cu principiul „după ploaie vine vreme bună", unei dimineți de istericale îi urma fără greș din partea maică-si o după-amiază de ședere la pat. Lucru ce i-ar fi convenit lui de minune.

Și fără întîrziere încăierarea avu loc în hol. Un rîs disprețuitor, un rînjet încărcat de jignire, o ironie necruțătoare întîmpinată de un răspuns usturător fură semnalele de începere. Și se aruncară unul împotriva celuilalt. Deși în mod obișnuit în astfel de ocazii Martin rămînea tăcut, de astă dată făcu o gălăgie asurzitoare. Numaidecît dădură năvală slujnicele, doamna Yorke și domnișoara Moore ; dar nici o mînă de femeie n-ar fi fost în stare să-i despartă, așa că în mare grabă fu chemat domnul Yorke.

— Băieții mei, proclamă dînsul, dacă asemenea lucru se mai întîmplă, unul dintre voi trebuie să plece de sub acoperișul meu ; eu n-am să tolerez ca aici să aibă loc înfruntarea dintre Cain și Abel.

Atunci Martin se lăsă tras deoparte. Ieșise destul de mototolit, fiind cel mai tînăr și mai slab, dar arăta foarte calm și nu părea deloc furios. Ba chiar zîmbea, încîntat că partea cea mai grea din lucrul ce-și propusese a-l îndeplini se încheiase cu bine.

La un anumit ceas din cursul dimineții parcă s-ar fi dat bătut.

— Nu merită să-mi bat eu capul cu domnișoara Caroline asta, rosti pentru sine.

[1] Uluit (fr.).
[2] A sufletelor alese (fr.).

Dar un sfert de oră mai tîrziu se afla din nou în sufragerie și privea portretul cu păr răvășit și ochi turburați de deznădejde.

— Da, zise, am făcut-o să ofteze din adînc, să tremure și aproape să leșine; înainte de a termina cu ea am s-o fac să zîmbească; și, în afară de asta, vreau să păcălesc tot muieretul ăsta.

Îndată după prînz, doamna Yorke se conformă socotelilor fiului său și se retrase la ea în cameră. Rămînea Hortense.

Distinsa domnișoară tocmai venise în salonul din fund și se așezase în tihnă să țeasă ciorapi, cînd Martin, întins pe sofa (căci după mărturisirile lui încă se simțea rău), lăsă jos cartea citită pînă atunci cu voluptoasa nepăsare a unui pașă tînăr încă neștiutor de griji, și rosti agale cîteva vorbe privitoare la Sarah, slujnica de la Hollow. Cu multe ocolișuri și întortocheli strecură vestea că, după cîte se spunea, jupînița ar fi avut nu mai puțin de trei drăguți: Frederick Murgatroyd, Jeremiah Pighills și John-al-lui-Mally-al-Hannei-a-lui-Deb, iar domnișoara Mann ar fi spus precum că știe sigur că Sarah, rămasă singură și de capul său la Hollow's Cottage, adesea îi chema pe flăcăii ăștia la masă și îi ospăta cu tot ce se găsea mai bun prin cămări.

De mai mult nici nu era nevoie. Un ceas n-ar mai fi putut trăi Hortense fără să se ducă în persoană la locul unde se petreceau asemenea blestemății și să vadă cu ochii ei cum stăteau lucrurile. Mai rămînea doamna Horsfall.

Stăpîn pe situație acum, Martin scoase din coșulețul de lucru al maică-si o legătură de chei; cu una dintre ele deschise ușile unui bufet, luă de acolo o sticlă neagră și un păhăruț, le așeză pe masă, urcă în fugă scările, se duse la ușa camerei unde zăcea domnul Moore și bătu. Îi deschise sora de caritate.

— Dacă binevoiți, doamnă, sînteți poftită în salonul din fund să gustați ceva; n-are să vă deranjeze nimeni, fiindcă toată lumea e plecată.

O conduse pe scări; o așteptă să intre înăuntru; închise ușa cu mîna lui; acum știa că din partea asta poate fi liniștit.

Ce fusese mai greu se făcuse; de-acum urma partea plăcută. Își înhăță șapca și o întinse spre pădure.

Încă nu era decît trei și jumătate; diminceața fusese frumoasă, dar la ceasul acela cerul se întunecase; începea să ningă; sufla un vînt rece; pădurea era posomorîtă; copacul cel bătrîn părea încruntat. Totuși lui Martin îi plăcea întunecimea aceea și găsea că înfățișarea fantomatică a stejarului zgîlțîit de vînt are un farmec deosebit.

Trebui să aștepte; se plimbă de colo pînă colo în vreme ce fulgii de nea se îndeseau, iar vîntul,, care mai înainte gemuse, începu să vuiască jalnic.

— Cam întîrzie, mormăi Martin uitîndu-se în lungul cărării înguste. Mă mir, bombăni mai departe, la ce-oi fi dorind așa de mult s-o văd. Doar nu pentru mine vine încoace. Dar am putere asupra ei și vreau să vină, ca să mă folosesc de puterea asta.

Își continuă umbletul.

— Dar să știi, conchise el după ce mai trecu o vreme, că de n-o veni am s-o urăsc și-am s-o disprețuiesc.

Auzi cum orologiul de la biserică bate în depărtare ceasurile patru. Un pas, atît de iute și atît de ușor încît dacă n-ar fi fost foșnetul frunzelor nici nu s-ar fi auzit pe cărarea din pădure, îi potoli nerăbdarea. Vîntul bătea acum cu tărie și viforul alb mereu mai întețit îți lua vederile; dar ea se apropia mereu, fără să se descurajeze.

— Ei, Martin, îl întrebă cu înfrigurare, cum se simte?

„E ciudat cum se gîndește mereu *numai* la el, își spuse Martin. Cred că nici nu simte frigul pătrunzător și viscolul care te orbește; și totuși nu-i decît „o mînă de om", cum ar zice mama. Uite, parcă simt în inimă dorința să am o pelerină și s-o înfășur în ea.

Furat de aceste gînduri, nici nu-i răspunse domnișoarei Helstone.

— L-ai văzut?

— Nu.

— Vai! Mi-ai promis c-o să-l vezi.

— Vreau să fac pentru tine ceva mai bun. Nu ți-am spus că *mie* nu-mi arde să-l văd?

— Bine, dar acum o să treacă așa de mult pînă cînd oi ajunge să aflu ceva sigur despre el, și m-am îmbolnăvit de-atîta așteptare. Martin, fii bun și *du-te* să-l vezi, transmite-i salutări din partea Carolinei Helstone, spu-

ne-i că a vrut să afle cum se simte, să știe dacă poate face ceva pentru el.

— Nu mă duc.

— Te-ai schimbat; noaptea trecută ai fost atît de prietenos.

— Hai să mergem! Nu-i bine să stai aici în pădure; e prea frig.

— Bine, dar înainte de a pleca promite-mi că o să vii aici și mîine, să-mi aduci vești.

— Nici nu vreau s-aud. Sînt mult prea plăpînd ca să stabilesc și să respect asemenea întîlniri pe vreme de iarnă. Dacă ai ști ce durere grozavă am avut în piept azi de dimineață, cum m-am lipsit de micul dejun, și-am mai luat și tăvăleală, atunci ți-ai da seama cît e de nepotrivit să m-aduci aici, în zăpadă. Hai, cînd îți spun.

— Ești într-adevăr plăpînd, Martin?

— N-arăt așa?

— Ai obraji ca bujorii.

— Asta-i de la oftică. Mergi, sau nu mergi?

— Unde?

— Cu mine. Am fost prost că n-am luat o pelerină. Te-aș fi făcut să te simți bine.

— Tu te duci acasă; drumul meu cel mai scurt e prin partea astălaltă.

— Ia-mă de braț, că am eu grijă de tine.

— Păi... zidurile... gardurile... e așa de greu de trecut peste ele, și tu ești prea subțirel și tînăr.

— Ai să intri pe poartă.

— Păi...

— Păi!... Păi! Ai încredere în mine, sau n-ai?

Îl privi drept în față.

— Cred că da, o să am. Orice-ar fi, tot e mai bine decît să mă întorc la fel de îngrijorată cum am venit.

— De asta n-aș putea să răspund. Totuși, ceva pot să-ți promit: ascultă-mă pe mine și-ai să-l vezi pe Moore cu ochii tăi.

— Să-l văd cu ochii mei?!

— Cu ochii tăi.

— Păi, dragă Martin, el știe?

— Aha! Acuma-s dragă! Nu; nu știe.

— Și mama ta și ceilalți?

— Toate-s aranjate.

Caroline căzu într-o lungă tăcere prielnică visurilor, dar continuă să meargă la brațul călăuzei. Ajunseră într-un loc de unde se vedea la Briarmains.

— Te-ai hotărît?

Nici un răspuns.

— Hotărăște-te. Uite că am ajuns. Eu *n-am* să-l văd — ți-o spun de pe-acum — nu dau ochii cu el decît ca să te anunț.

— Martin, ești un băiat tare ciudat, iar pasul ăsta e cel puțin la fel de ciudat; dar tot ce simt eu *este* și *a fost*, încă de multă vreme, ciudat. Merg să-l văd.

— Și după ce ai spus vorbele astea, nici n-o să șovăiești și nici n-o să dai înapoi?

— Nu.

— Atunci s-a făcut. Să nu te temi cînd ai să treci prin dreptul ferestrei salonului: n-o să te vadă nimeni. Tata și cu Matthew sînt la administrație; Mark e la școală; slujnicele sînt în bucătăria din spate; domnișoara Moore e la Hollow; mama s-a băgat în pat; și doamna Horsfall este în paradis. Fii atentă aici: n-am nevoie să sun, deschid singur; în hol nu-i nimeni, nici pe scări, nici pe coridor; casa întreagă și toți cei dinăuntru se află sub o vrajă pe care n-am s-o risipesc decît după ce vei fi plecată.

— Martin, am încredere în tine.

— Niciodată n-ai spus vorbă mai frumoasă. Dă-mi șalul; am să-l scutur de zăpadă și-am să ți-l pun la uscat. Te-ai udat și tremuri de frig; nu contează; sus e foc. Ești gata?

— Da.

— Hai după mine.

Își lăsă ghetele pe covoraș și urcă scările desculț; Caroline se strecură după el cu pași neauziți; în capul scărilor începea o galerie și pe urmă un scurt coridor; după ce trecu de coridor, Martin se opri în fața unei uși și ciocăni. Trebui să bată de două — de trei ori. În cele din urmă, un glas cunoscut unuia dintre ascultători zise:

— Intră.

Băiatul intră numaidecît.

— Domnule Moore, a venit o doamnă și întreabă de dumneavoastră; nici una dintre slujnice nu-i pe-aici; e zi de spălat și fetele sînt pînă peste cap pline cu clă-

buc de săpun ; așa că am rugat-o eu pe doamna să vină pînă sus.

— Aici sus, sir ?

— Aici sus, sir. Dar dacă aveți ceva împotrivă, doamna se poate retrage.

— Măi, băiat zăpăcit, ăsta e un loc și sînt eu acum un om la care să aduci o doamnă ?

— Nu. Așa că am să plec cu ea de aici.

— Martin, stai pe loc. Cine e ?

— Bunica dumneavoastră din castelul acela de pe Escaut tot pomenit mereu de domnișoara Moore.

— Martin, nu te mai ține de prostii, se auzi dinspre ușă cea mai stinsă șoaptă.

— E-aici ? întrebă Moore cu înfrigurare. Auzise și el un sunet nedeslușit.

— E-aici și-i gata să leșine ; stă în picioare pe covoraș, uluită de-atîta lipsă de dragoste filială.

— Martin, ești o încrucișare primejdioasă între un drăcușor și un paj. Cum arată ?

— Mai mult ca mine decît ca dumneavoastră, fiindcă e tînără și frumoasă.

— Trebuie s-o aduci încoace. M-auzi, sau nu ?

— Vino, domnișoară Caroline.

— Domnișoară Caroline ! repetă Moore.

Și cînd domnișoara Caroline intră, fu întîmpinată la mijlocul camerei de o siluetă înaltă, subțiratică, împuținată, care îi luă amîndouă mîinile într-ale sale.

— Vă dau un sfert de oră, spuse Martin retrăgîndu-se, nu mai mult. În vremea asta spuneți-vă tot ce aveți de spus ; pînă atunci eu aștept în galerie, așa că nici o suflare omenească n-are să se apropie. Pe urmă vin să te scot de aici și să te conduc fără nici o primejdie. Dacă stai mai mult decît ți-am spus, te las să te descurci cum ți-o fi soarta.

Închise ușa. În galerie se simți mîndru ca un rege ; niciodată nu trăise vreo aventură care să-l încînte în asemenea grad ; fiindcă în nici o altă aventură rolul său nu avusese atîta importanță și nu îi trezise un asemenea interes.

— În sfîrșit, te-ai arătat, spuse bărbatul acela slab, privindu-și vizitatoarea cu ochi duși în fundul capului.

— Mă așteptai și mai înainte ?

— Vreme de o lună — două luni aproape, nu ne-am aflat departe unul de celălalt ; și am trecut prin mari suferințe, mari primejdii și mult chin, Cary.

— N-am putut să vin.

— N-ai putut ? Dar între casa parohială și Briarmains nu-i cale lungă : doar două mile.

Și suferință și bucurie se citeau pe chipul fetei cînd asculta aceste reproșuri implicite ; era dulce — dar era și amară apărarea.

— Cînd am spus că n-am putut să vin am înțeles că n-am putut să te văd ; fiindcă am venit împreună cu mama chiar în ziua cînd am auzit de cele întîmplate. Pe urmă domnul MacTurk ne-a spus că nu poate lăsa nici un străin să te vadă.

— Dar după aceea — în fiece după-amiază frumoasă din aceste multe săptămîni din urmă am așteptat și am tras cu urechea. Ceva de aici, Cary (își puse mîna pe piept), îmi spunea că este cu neputință să nu te gîndești la mine. Nu că aș fi vrednic de gîndurile tale ; dar sîntem cunoștințe vechi, sîntem veri.

— Am mai fost și altă dată, Robert ; mama și cu mine am mai fost și altă dată.

— Ați mai fost ? Bine, asta merită să fie știută ; dacă ați mai fost și altă dată, o să stăm jos și să vorbim despre venirile voastre.

Se așezară. Caroline își trase scaunul lîngă al lui. Aerul era acum încărcat de fulgi de zăpadă ; o vijelie ca din Islanda îi învîrtejea cu furie. Cei doi nu-i auzeau vuietul prelung și nu-i vedeau povara albă purtată de colo-colo ; fiecare părea conștient doar de un singur lucru : de prezența celuilalt.

— Și va să zică mama și cu tine ați mai venit pe aici ?

— Iar doamna Yorke s-a purtat cu noi destul de straniu. Am rugat-o să ne lase să te vedem. Și ne-a răspuns : „Nu, în casă la mine ,nu. Acuma eu sînt răspunzătoare de viața lui, și n-are să și-o piardă pentru jumătate de ceas de baliverne fără rost.“ Dar nu e cazul să-ți povestesc tot ce-a zis : a fost cumplit de neplăcut. Cu toate astea, am mai venit din nou — mama, domnișoara Keeldar și cu mine. De data asta credeam c-o să izbîndim, fiindcă eram trei împotriva uneia, fiind și Shirley de partea noastră. Numai că doamna Yorke a pornit o asemenea canonadă...

Moore zîmbi.

— Ce v-a spus ?

— Lucruri care pur și simplu ne-au uluit. Pînă la urmă Shirley a început să rîdă, eu am plîns, iar mama s-a supărat foarte tare ; toate trei am fost puse pe fugă. Și de-atunci am trecut numai o singură dată în fiecare zi pe lîngă casă, doar pentru mulțumirea de-a putea să mă uit la fereastra dumitale, singura cu perdelele lăsate. Zău că nu mai aveam curaj să intru.

— Chiar mi-a fost *dor* de tine, Caroline.

— De asta n-am știut. Nici n-am visat, fie și măcar pentru o singură clipă, că te-ai gîndit la mine. Dacă mi-ar fi trecut prin minte oricît de vag că așa ceva ar fi cu putință...

— Doamna Yorke tot te-ar fi înfrînt.

— Nu m-ar mai fi înfrînt. Dacă nu izbuteam s-o conving, inventam eu vreo stratagemă. Aș fi venit pe la ușa bucătăriei, și slujnicele m-ar fi lăsat să intru ; și-aș fi alergat de-a dreptul aici, la etaj. De fapt mult mai puternică era teama că te deranjez — teama de dumneata, și ea m-a împiedicat mai mult decît teama de doamna Yorke.

— Chiar noaptea trecută îmi pierdusem nădejdea c-am să te mai văd vreodată. Slăbiciunea mă făcuse să cad într-o teribilă deprimare — cumplită deprimare.

— Și stai singur ?

— Mai rău decît singur.

— Dar probabil că-ți merge din ce în ce mai bine, de vreme ce te poți da jos din pat.

— Mă cam îndoiesc c-o să mai rămîn în viață ; după o asemenea încercare, nu mai văd înaintea mea altceva decît decăderea.

— Ai... ai să te întorci acasă, la Hollow.

— Tristețea are să-mi fie tovarășă — nimic îmbucurător n-o să se mai apropie de mine.

— Eu am să *schimb* treaba asta ; neapărat trebuie *să vină* o schimbare, chiar dac-ar fi să mă războiesc cu zece doamne Yorke.

— Cary, mă faci să zîmbesc.

— Da, zîmbește, zîmbește iarăși. Să-ți spun ce mi-ar plăcea mie ?

— Spune-mi ori și ce vrei — numai vorbește. Sînt ca și regele Saul, de n-ar fi muzica, aș pieri.[1]

— Mi-ar plăcea să fii adus la casa parohială și dat pe mîna mea și a mamei.

— Prețios dar ! De cînd m-au împușcat și pînă astăzi n-am mai rîs.

— Te doare ceva, Robert ?

— Acum nu prea mă mai doare ; dar sînt înfiorător de slăbit, iar starea minții mele e de nedescris — întunecată, pustie, fără vlagă. Nu se citesc toate astea pe fața mea ? Parcă aș fi un strigoi.

— Ești schimbat, dar eu te-aș fi recunoscut totuși, oriunde te-ai fi aflat. Și îți înțeleg perfect starea sufletească ; am trecut și eu prin ceva asemănător. De cînd ne-am văzut ultima oară și eu am fost foarte bolnavă.

— *Foarte* bolnavă ?

— Credeam c-o să mor. S-ar fi zis că povestea vieții mele e încheiată. Mereu și mereu, exact la miezul nopții, mă trezeam din visuri înfricoșătoare — și totdeauna găseam cartea deschisă la ultima pagină, acolo unde scrie „Sfîrșit". Și trăiam niște simțăminte tare ciudate.

— Parcă ai vorbi despre mine.

— Credeam că n-o să te mai văd niciodată ; și slăbisem așa de tare — eram la fel de slabă cum ești dumneata acuma. Ajunsesem să nu mai fiu în stare de nimic — nu puteam nici să mă ridic, nici să stau întinsă ; nu puteam mînca absolut nimic — și totuși, după cum vezi, acum mi-e mult mai bine.

— E-o mîngîiere ! Tristă și dulce. Sînt prea slăbit ca să pot spune ce simt ; dar, în vreme ce tu vorbești, simt, *simt* cu adevărat.

— Uite, sînt alături de dumneata, cînd n-am crezut c-o să mai fiu vreodată. Uite, stau de vorbă cu dumneata — văd că mă asculți cu plăcere — mă privești cu bunăvoință. Mai speram eu asemenea lucruri ? Deznădăjduisem.

Moore oftă — un oftat atît de adînc încît părea geamăt. Își acoperi ochii cu mîna.

— Ajută-mi, Dumnezeule, să pot fi scutit de ispășire.

Asta îi era ruga.

[1] În *Vechiul Testament*, se povestește cum tînărul David îi cînta la harpă regelui Saul.

— Pentru ce să ispășești ?
— Cary, acum nici n-o să ne ocupăm de povestea asta. Așa sleit de puteri cum sînt n-aș putea face față. Doamna Pryor a stat cu tine cît ai fost bolnavă ?
— Da. (Pe chipul Carolinei se ivi un zîmbet luminos.) Știi că e mama mea ?
— Am auzit ; mi-a spus Hortense. Dar și povestea asta tot de la tine vreau s-o aud. Te-a făcut să fii mai fericită ?
— Cum ! Mama ? Mi-e într-adevăr *scumpă ; cît* de scumpă, nici nu pot să-ți spun. Eram definitiv sfîrșită, și m-a întremat.
— Merit să aud lucrurile astea într-o vreme cînd abia pot să-mi duc mîna pînă la cap. O merit.
— Dar nu e un reproș la adresa dumitale.
— E ceva ce mă face să mă rușinez pînă în adîncul sufletului ; și la fel se întîmplă cu fiece cuvînt pe care mi-l adresezi, și cu fiece privire care îți luminează chipul încîntător. Vino mai aproape, Lina, și dă-mi mîna — dacă nu te sperie degetele astea ale mele ca niște bețișoare.
Îi luă degetele subțiri între mîinile ei micuțe — își aplecă fruntea *et les effleura de ses lèvres* [1] (am spus asta pe franțuzește fiindcă acest *effleurer* este un cuvînt delicios). Moore fu teribil de impresionat : una sau două lacrimi grele i se scurseră pe obrajii scofilciți.
— Toate astea am să le păstrez în inimă, Cary ; iar sărutul ăsta am să-l pun deoparte, și într-o bună zi ai să mai auzi de el.
— Hai, vino afară ! strigă Martin deschizînd ușa. Hai să mergem — ați avut douăzeci de minute în loc de un sfert de ceas.
— Încă n-o să se miște de aici, măi tilhărașule.
— Robert, nu mai îndrăznesc să stau.
— Îmi poți promite că ai să revii ?
— Nu, nu poate, dădu Martin răspuns. Treaba asta nu vreau să ajungă obișnuință ; nu-mi pot lua eu atîtea griji pe cap. E foarte bine și o singură dată ; eu nu mai repet povestea.
— *Tu* n-o s-o mai repeți ?
— Ssst ! Nu-l necăji ; dacă n-ar fi fost el nu ne-am fi putut vedea astăzi. Dar eu am să mai vin, dacă dorești într-adevăr să vin.

[1] Le atinse ușor cu buzele ei (fr.).

— *Asta* mi-e dorința — dorința mea cea *mare* — aproape singura dorință pe care o pot simți în clipa de față.
— Vino chiar în clipa asta. Mama a tușit, s-a ridicat în pat și și-a pus picioarele pe podea. Numai să te prindă ea pe scări, domnișoară Caroline ! Gata, nu mai e cazul să-ți iei rămas bun (și se vîrî între ea și Robert), e cazul s-o întinzi.
— Șalul meu, Martin.
— Îl am. Am să ți-l dau cînd o să fim în hol.
Îi sili să se despartă ; nu mai îngădui nici un fel de rămas bun în afara aceluia ce putea fi exprimat prin priviri. În jos pe scări aproape că o purtă pe brațe pe Caroline. În hol îi puse șalul pe umeri și o înfășură în el, apoi — dacă nu s-ar fi auzit pașii maică-si pe galerie și dacă un simțămînt de sfială — acel impuls specific, firesc și deci nobil al inimii lui de copil nu l-ar fi oprit, și-ar fi cerut răsplata — ar fi spus : „Acum, domnișoară Caroline, pentru toate astea dă-mi un sărut". Dar mai înainte ca aceste cuvinte să i se fi putut dezlipi de pe buze, ea și trecuse drumul înzăpezit, mai curînd plutind pe deasupra nămeților decît străbătîndu-i.
— Mi-a rămas datoare, dar o *să-mi* primesc eu plata.
Se măgulea singur cu gîndul că prilejul și nu îndrăzneala îi lipsise ; își judeca greșit propria lui fire, și o lua drept ceva mai puțin valoros decît era în realitate.

CAPITOLUL XXXIV

Un caz de persecuție familială — ales exemplu de pioasă stăruință în împlinirea îndatoririlor religioase

După ce aflase gustul emoțiilor, Martin ar fi vrut să mai tragă o dușcă ; după ce simțise măreția puterii, n-ar mai fi putut suferi să renunțe la ea. Domnișoara Helstone — fata aceea despre care totdeauna spusese că e urîtă și al cărei chip îi stătea acum veșnic în fața ochilor, ziua și noaptea, în întuneric și la lumina soarelui — intrase cîndva în sfera lui de preocupări ; îl necăjea cumplit gîn-

dul că s-ar putea ca vizita ei să nu se mai repete niciodată.

Deși școlar, nu era un școlar obișnuit; era sortit să fie un tip de original. Peste puțini ani avea să-și dea cele mai aprige silințe pentru a se potrivi și cizela după modelul celorlalți oameni, dar n-avea să izbutească niciodată; o pecete unică îl însemnase pentru vecie. Acum lenevea în banca lui de la liceu și își storcea mintea ca să afle căile ce i-ar fi îngăduit să adauge un nou capitol aventurii lui romantice abia începute; încă nu știa cît de multe asemenea aventuri sînt menite în viață să nu treacă niciodată dincolo de primul — sau, cel mult, de al doilea capitol. Jumătatea liberă a zilei de sîmbătă o petrecuse în pădure împreună cu cartea de basme și cu cealaltă carte, nescrisă, din imaginația lui.

Băiatul întîmpina apropierea duminicii cu o silă potrivnică oricărei credințe. Părinții lui — deși contestau orice legături cu biserica — nu uitau niciodată ca de ziua sfîntă să umple cu înfloritoarea lor familie încăpătoarea strană din biserica de la Briarfield. În mod teoretic, domnul Yorke plasa toate sectele și bisericile pe aceeași treaptă; doamna Yorke, însă, acorda fraților moravi[1] și quakerilor laurii priorității din pricina acelei cununi de smerenie purtate de oamenii aceștia de nădejde, deși despre nici unul dintre soți nu se știa să fi călcat vreodată la o casă de rugăciuni a sectanților.

După cum spuneam, lui Martin nu-i plăceau duminicile din cauză că slujba de dimineață era prea lungă, iar predicile de obicei foarte puțin pe gustul său; totuși, în această după-amiază de sîmbătă, meditațiile lui din pădure dăruiră cu un farmec nou ziua ce avea să urmeze.

Se arătă a fi o zi cu zăpezi mari; atît de mari, încît în timpul micului dejun doamna Yorke fu de părere că ar fi mai bine ca toți copiii, și băieții și fetele, să rămînă acasă; apoi proclamă hotărîrea sa conform căreia, în loc de a se duce la biserică, aveau să rămînă tăcuți vreme de două ceasuri în salonul din fund, în vreme ce Rose și Martin urmau să citească pe rînd un șir de predici — predici de ale lui John Wesley; căci fiind John Wesley și reformator și protestatar, se bucura atît de prețuirea ei cît și a capului familiei.

[1] Sectă religioasă creștină; înrudită cu pietismul a luat ființă în Moravia, în secolul al XV-lea.

— Rose n-are decît să facă ce-i place, spuse Martin fără să ridice ochii de pe cartea pe care, după obiceiul lui de atunci și din vecii vecilor, o citea în vreme ce-și mînca pîinea și laptele.

— Rose are să facă ce i se spune, și la fel o să facă și Martin, îl corectă maică-sa.

— Eu mă duc la biserică.

Astfel răspunse feciorul, cu negrăita seninătate a unui Yorke autentic, care știe precis și ce vrea, și prin ce mijloace are să ajungă la lucrul dorit, și care, chiar de ar fi fost pus la zid, s-ar fi lăsat ucis — în cazul cînd n-ar fi putut găsi nici o cale de salvare — dar cu nici un preț n-ar fi capitulat.

— Nu-i vreme prielnică, spuse tatăl.

Nici un răspuns; tînărul era cu totul cufundat în lectură; cu mișcări domoale își frîngea pîine și își sorbea laptele.

— Martin nu poate suferi să meargă la biserică, dar încă și mai puțin îi place să dea ascultarea, spuse doamna Yorke.

— Trebuie să presupun că sînt mînat numai de răutate?

— Da, ești.

— Mamă, *nu sînt!*

— Atunci de ce ești mînat?

— De o sumedenie de lucruri complicate și al căror labirint aș fi tot atît de dispus să mă grăbesc a ți-l lămuri, pe cît aș fi dornic să mă întorc pe dos pentru a-ți lăsa la vedere mașinăria interioară a trupului meu.

— Auziți! Auziți de ce e în stare! strigă domnul Yorke. Trebuie să mă gîndesc ce am de făcut pentru ca flăcăiașul ăsta al meu să ajungă la bară. Natura l-a croit anume ca să-și cîștige traiul dînd din gură. Hester, al treilea născut al tău trebuie numaidecît să ajungă avocat; are toate cele de trebuință — neobrăzare, îngîmfare, și vorbe, vorbe, și iar vorbe.

— Rose, te rog fii bună și dă-mi puțină pîine, vorbi Martin cu adîncă solemnitate, seninătate și nepăsare.

Băiatul avea de la natură un glas slab și plîngăreț, care, în „clipele de îndărătnicie", se auzea doar puțin mai tare decît o șoaptă femeiască; cu cît mai neclintită îi era încăpățînarea, cu atît mai duios și mai trist îi suna glasul.

Scutură clopoțelul și rugă cu blîndețe să i se aducă bocancii.

— Să știi, Martin, stărui tatăl său, că tot drumul e acoperit de nămeți, și chiar un bărbat în toată firea doar cu greu i-ar putea străbate. Dar, băiete, continuă văzînd că tînărul se ridica de îndată ce auzi clopotele bătînd, asta e o împrejurare unde nici prin cap nu-mi trece să mă amestec pentru a sta împotriva unui îndărătnic. Du-te neapărat la biserică. Bate un vînt necruțător, o măzăriche rece și tăioasă, ca să nu mai vorbim de nămeții uriași pe care trebuie să-i străbați. Du-te și ia-i în piept, dacă asta îți place mai mult decît să stai lîngă foc.

Martin își puse în tăcere pelerina, fularul și șapca, apoi, cu pas hotărît, ieși din casă.

„Tata are mai multă judecată decît mama, hotărî el. Cum nu pot să înțeleagă femeile astea! Își înfig ghearele în tine, crezînd că au de-a face cu o piatră lipsită de simțire."

Ajunse devreme la biserică.

„Dacă s-o fi speriat de vremea asta (și e o adevărată furtună de decembrie), ori dacă doamna Pryor aia n-o lasă să plece din casă și pînă la urmă tot n-am s-o întîlnesc — asta m-ar supăra grozav; dar furtună sau ciclon fie, grindină ori îngheț, *trebuie* să vină; iar dacă are minte pe potriva ochilor și chipului, *are* să vină pentru a prinde prilejul de a mă vedea, tot așa cum eu sînt aici pentru a prinde prilejul s-o văd; o să vrea să afle cîte ceva despre afurisitul acela de iubit al ei, la fel cum eu vreau să mai adulmec o dată acea mireasmă care cred că este esența vieții — gustul existenței ce și-a păstrat încă tăria și nu s-a irosit în văzduh. Aventura e față de lîncezeală la fel ca șampania față de un vin amărît."

Privi în jur. Biserica era înghețată și tăcută, iar înăuntru nu se afla decît o femeie bătrînă. Clopotele continuau să sune armonios, și mereu sosea cîte un alt enoriaș bătrîn, luîndu-și cu smerenie locul pe băncile libere. Întotdeauna cei mai firavi, cei mai bătrîni și cei mai săraci înfruntă furtunile și greutățile de tot felul pentru a-și dovedi și duce mai departe devotamentul față de scumpa maică biserică; în dimineața asta de cumpănă nu se arătă nici o familie foarte înstărită, nici o trăsură luxoasă — toate stranele capitonate și înzestrate cu perne rămăseseră goale; numai pe băncile tari de stejar stăteau rînduiți bătrîni cu păr cărunt și săraci sleiți de puteri.

— Dacă nu vine, n-o să mai am pentru ea decît dispreț, mormăi Martin cu furie și hotărîre.

Pălăria cu boruri largi a domnului Helstone se strecurase prin fața bisericii. Parohul și diaconul se aflau acum în sacristie. Clopotele conteniră, cărțile de rugăciuni erau pregătite, ușile închise — iar slujba începu; dar strana casei parohiale tot goală rămînea; cea așteptată nu se arătase, și disprețul lui Martin nu întîrzie.

„Un om de nimic: Doi bani nu merită vorba ei! Ce poți să faci cu o ființă ca asta?! E la fel ca toate fetele — egoistă, fără vlagă, fără credință!"

Cam asta era rugăciunea lui Martin.

„Nu-i ca portretul de la noi de acasă: ochii nu-i sînt mari și plini de viață; n-are nasul drept, delicat, grecesc; gura nu are farmecul acela pe care am crezut eu o clipă că-l observ și despre care îmi închipuiam c-ar fi în stare să-mi alunge necazurile cînd mi-aș ieși rău din fire. La urma urmei, ce-i de capul dumneaei? Nu-i decît un fel de păpușă, o jucărie, o slăbănoagă — adică, pe scurt, o *fată*."

Cinicul acesta nevîrstnic era atît de cufundat în gîndurile lui, încît uită să se ridice din genunchi la timpul potrivit și rămase în aceeași poziție de adîncă smerenie în clipa cînd — după încheierea litaniei — se intonă cel dintîi imn. O asemenea întîmplare nu putea să aibă darul de a-l potoli; dimpotrivă, se ridică în picioare roșu ca focul (fiindcă era sensibil la ridicol ca o fetiță sfioasă). Și pentru ca lucrurile să se înrăutățească și mai tare, tocmai atunci se deschise din nou ușa bisericii și o mulțime de lume pătrunse înăuntru. Pîș, pîș, pîș, făceau pe podele picioarele noilor sosiți. Erau elevii școlii duminicale. După cum era obiceiul la Briarfield, iarna copiii stăteau într-o încăpere încălzită și veneau în biserică abia cu puțin înainte de împărtășanie și de predică.

Întîi și întîi fură rînduiți cei mici, iar la sfîrșit, după ce băieții și fetele își ocupară cu toții locurile știute — cînd se înalță puternic glasul orgii, apoi corul și toți credincioșii se ridicară în picioare intonînd un cîntec pios — pătrunse în lăcașul de închinăciune și un grup de femei tinere care încheiau procesiunea. După ce se încre-

dință că elevii ei se aflau fiecare la locul cuvenit, profesoara trecu în strana casei parohiale. Pelerina cenușie de croială franțuzească și mica bonetă de vidră îi erau cunoscute lui Martin ; alcătuiau tocmai îmbrăcămintea după vederea căreia îi tînjiseră ochii. Domnișoara Helstone nu îngăduise furtunii să-i stea stavilă în cale ; pînă la urmă tot ajunsese la biserică. Se vede treaba că Martin își exprima mulțumirea comunicînd-o în șoaptă cărții de rugăciuni ; oricum, în ea își ascunse fața vreo cîteva minute.

Mulțumit sau nu în clipa aceea, pînă la sfîrșitul predicii avu timp destul să se supere iarăși tare rău pe domnișoara Helstone ; nu se uitase înspre el nici o singură dată, sau cel puțin nu fusese el îndeajuns de norocos ca să-i întîlnească privirea.

„Dacă nu mă bagă în seamă — își spuse Martin — dacă îmi dovedește că nu-și îndreaptă nici un gînd către mine, o să-mi fac despre ea cea mai proastă, cea mai detestabilă părere. Nici nu s-ar putea găsi pe lume ceva mai vrednic de dispreț decît să fi venit pînă aici de hazul puștilor ăstora prostănaci și nu pentru mine sau pentru deșiratul acela de Moore."

În cele din urmă predica luă sfîrșit ; preotul rosti binecuvîntarea ; credincioșii ieșiră din biserică ; dar ea nu se apropiase nici cu un pas de Martin.

Și acum, pornind spre casă, bietul băiat vedea într-adevăr că măzărichea îi înțeapă obrajii și vîntul dinspre răsărit e înghețat și taie ca briciul.

Calea cea mai scurtă ducea peste cîmp și era un drum cam primejdios, fiind neumblat ; dar n-avea importanță ; pe acolo apucă. Lîngă cel de al doilea pîrleaz se afla un pîlc de copaci. Oare umbrelă să fie ce zărea zăbovind sub ei ? Da, umbrelă era, și ținută cu greu împotriva vîntului, iar dincolo de ea flutura o pelerină de croială franțuzească. Martin zîmbi răutăcios în vreme ce pășea pe coasta înclinată și alunecoasă, la fel de înșelătoare pentru picior ca și un povîrniș din preajma vîrfului Etnei.

Pe chip i se ivi o expresie întru totul unică, atunci cînd ajunse la pîrleaz și se așeză cu nepăsare pe el, deschizînd astfel o discuție care, dacă ar fi fost după voia lui, ar fi putut să nu se mai sfîrșească niciodată.

— Cred că ar fi mai bine să facem un tîrg : să mă schimbi cu doamna Pryor.

— Nu eram sigură c-o să apuci pe drumul ăsta, Martin, dar mi-am zis că merită să încerc. Acolo, în biserică ori în curtea bisericii, nu se poate sta de vorbă în tihnă.

— Cazi la învoială ? Dă-i-o pe doamna Pryor maică-mii și ia-mă pe mine în locul ei, vrei ?

— Nu înțeleg nimic ! Ce te-a apucat cu doamna Pryor ?

— Îi spui „mamă", nu-i așa ?

— Păi *este* mama mea.

— Nu se poate — sau e o mamă mult prea lăsătoare, mult prea puțin grijulie. Eu ți-aș fi o mamă de o sută de ori mai bună. Poți să rîzi *în voie ;* n-am nimic împotrivă să te văd rîzînd ; să-ți văd dinții. Nu pot să sufăr dinții urîți ; dar ai tăi sînt la fel de minunați ca un șirag de mărgăritare, un șirag de mărgăritare care toate sînt tare frumoase, bine potrivite, încîntător îmbinate.

— Martin, ce-i cu tine ? Eu credeam că bărbații din familia Yorke nu fac niciodată complimente.

— Nici n-au făcut pînă la generația de acum. Am însă impresia că sînt menit să aduc pe lume o nouă specie din neamul Yorke. Mi s-a cam acrit cu strămoșii ăștia ai mei ; îi știm din urmă cu vreo patru generații — povești despre Hiram, care a fost feciorul lui Hiram, care a fost feciorul lui Samuel, care a fost feciorul lui John, care a fost feciorul lui Zerubbabel Yorke. Toți, de la Zerubbabel și pînă la ultimul Hiram, au fost la fel cum știi că e tata. Înainte de asta a fost un Godfrey, al cărui portret îl avem și e acum în camera unde stă Moore. Seamănă cu mine. Despre firea lui nu știm nimic, dar sînt convins că a fost altfel decît urmașii lui. Are păr lung, ondulat și negru la culcare ; e îmbrăcat îngrijit și cu distincție. Și de vreme ce am spus că seamănă cu mine, nu mai e nevoie să spun că era și frumos.

— Tu nu ești frumos, Martin.

— Nu. Dar mai așteaptă puțin, mai lasă-mă o vreme. De astăzi înainte am de gînd să mă cultiv, să mă șlefuiesc — și-atunci o să vedem noi.

— Martin, ești un băiețandru tare ciudat, tare greu de înțeles. Dar să nu-ți închipui c-o să fii vreodată frumos. N-ai cum.

— Am să încerc. Dar vorbeam despre doamna Pryor ; trebuie să fie cea mai nepăsătoare mamă din lume ca să-și lase de bună voie fata să iasă pe o vreme ca asta.

Maică-mea s-a înfuriat la culme cînd a auzit că vreau să plec la biserică ; era să arunce cu mătura după mine.

— Şi mama a fost foarte îngrijorată, iar mie mi-e teamă că am fost cam îndărătnică. Trebuia să plec.

— Ca să te întîlneşti cu mine ?

— Întocmai ; numai la asta mă gîndeam. Mi-era tare teamă că din pricina ninsorii n-ai să mai vii şi nici nu ştii cît de fericită am fost cînd te-am văzut singur în strană.

— *Eu* am venit ca să-mi fac datoria şi să dau exemplu întregii parohii. Şi va să zică ai fost îndărătnică, da ? Mi-ar plăcea şi mie să văd cum te încăpăţînezi, zău că mi-ar plăcea. Dacă ai fi sub puterea mea, crezi că n-aş şti să te fac să asculţi ? Dă-mi mie umbrela.

— Nu pot să mai stau nici două minute — la noi trebuie să fie masa gata.

— Şi la noi la fel ; duminică ni se dă totdeauna mîncare caldă la prînz. Astăzi avem gîscă la cuptor, plăcintă cu mere şi budincă de orez. De fiecare dată fac eu ce fac şi aflu lista de bucate. Astea toate îmi plac la nebunie, dar dacă vrei tu, mă sacrific.

— Noi avem mîncare rece. Unchiul meu nu îngăduie să ne trudim prea mult în zi de sărbătoare. Oricum, neapărat trebuie să mă întorc — altminteri nu mai e linişte în casă.

— Nici la Briarmains n-are să fie, de asta nu te îndoi. Parcă îl şi aud pe tata cum trimite vechilul şi încă cinci oameni să caute fiecare în cîte o parte trupul fiului risipitor înlemnit în zăpadă şi pe mama căindu-se de cîte rele mi-a făcut şi cum m-a silit să fug de acasă.

— Martin, ce face domnul Moore ?

— De *asta* ai venit — doar ca să întrebi de Moore ?

— Hai, spune-mi repede.

— Lua-l-ar să-l ia ! N-o duce mai rău. Dar e tot aşa de asuprit, închis în colivie şi ţinut în izolare. Au de gînd ori să-l tîmpească, ori să-l scoată din minţi şi pe urmă să-l declare iresponsabil. Horsfall îl lasă să moară de foame — ai văzut ce slab e.

— În ziua aceea ai fost un băiat foarte bun, Martin.

— În care zi ? Totdeauna sînt bun — un adevărat model.

— Cînd ai să mai fii la fel de bun ?

— Văd cu încotro baţi ; dar n-o să obţii nimic de la mine, oricît m-ai linguşi, eu nu scot castanele din foc pentru alţii.

— Dar trebuie neapărat — e doar un lucru drept şi folositor.

— Cam abuzezi ! Să nu uiţi că ce am făcut pînă acum am făcut doar din propria mea bunăvoinţă.

— Şi-ai să mai faci.

— Ba n-am să mai fac. Am avut prea multă bătaie de cap şi mie îmi place să fiu liniştit.

— Martin, dar domnul Moore vrea să mă vadă. Şi eu vreau să-l văd pe el.

— Cam aşa aş zice (cu răceală).

— E o mare răutate din partea mamei tale că-l ţine despărţit de prieteni.

— Spune-i-o ei.

— Chiar şi de rude.

— Du-te şi cere-i socoteală.

— Ştii bine că n-ar sluji la nimic. Dar eu n-am să mă las. Am să-l văd. Iar dacă tu nu vrei să mă ajuţi, am să-l văd şi fără ajutorul tău.

— Aşa să faci. Nimic pe lume nu-i mai de preţ decît să nu depinzi de nimeni şi să te bizui pe propriile tale forţe.

— Acum n-am vreme să stau la discuţii cu tine, dar găsesc că eşti foarte enervant. La revedere.

Şi plecă imediat, cu umbrela închisă, fiindcă altminteri n-ar fi putut s-o ducă împotriva vîntului.

„Nu-i deloc fără vlagă ; nu-i deloc superficială, îşi zise Martin. Are să-mi facă plăcere s-o urmăresc şi să văd cum se descurcă fără ajutor. Dacă furtuna ce se revarsă peste cîmpii n-ar fi de zăpadă ci de flăcări, tot la fel ar străbate-o ca să poată sta cinci minute de vorbă cu acest Moore. Ei, acum zic şi eu că am avut o dimineaţă straşnică. Dezamăgirile au trecut destul de repede, iar temerile şi accesele de supărare n-au făcut decît ca discuţia asta scurtă să fie încă şi mai agreabilă atunci cînd, în cele din urmă, a avut loc. Credea că o să mă înduplece numaidecît cu vorbe mieroase, dar asta n-are să izbutească de la prima încercare ; va trebui să încerce iar şi iar şi iar. Mi-ar plăcea grozav s-o văd că se chinuie — s-o fac să plîngă. Vreau să aflu cît de departe e în stare să meargă, ce o ajută puterile să facă şi pînă unde o ţine

curajul, atunci cînd vrea să obțină un lucru. Pare ciudat și pentru mine e ceva cu totul neașteptat să văd că o ființă omenească e capabilă să se gîndească atît de mult la o alta, așa cum se gîndește fata asta la Moore. Dar a venit vremea să mă întorc și eu acasă — după cît mi-e de foame știu că e ora prînzului. Ce-o să mai înfulec din gîsca aia! Și să vedem noi cine capătă astăzi bucata cea mai mare de plăcintă cu mere: Matthew sau eu?"

CAPITOLUL XXXV

În care lucrurile înaintează, dar nu prea mult

Martin își făcuse bine socotelile și pentru propria-i desfătare pusese la punct un plan întocmit cu dibăcie; se întîmplă însă adesea ca oameni mai vîrstnici și mai înțelepți decît el să vadă cum planurile alcătuite cu cea mai mare iscusință sînt aruncate în neființă de mătura năzuroasă a Sorții — această cruntă menajeră ale cărei brațe roșii nimeni nu le poate stăpîni. De data asta mătura fusese făcută din fibrele tari ale scopurilor neabătute pe care le urmărea Moore și legate strîns laolaltă cu propria-i voință. Își adunase acum puterile și opunea o neobișnuită rezistență față de doamna Horsfall. În fiecare dimineață o uluia pe biata matroană cu noi lucruri de mirare. Mai întîi o eliberă de îndatoririle de valet — avea să se îmbrace singur; pe urmă refuză cafeaua pe care i-o aducea dimineața în cameră — avea să ia micul dejun împreună cu familia; în cele din urmă îi interzise să mai intre în camera lui. În aceeași zi, însoțit de protestele vehemente ale tuturor femeilor din casă, ieși în aer liber. În dimineața următoare se duse după domnul Yorke pînă la clădirea administrației și-l rugă să trimită pe cineva să-i aducă o trăsură de la hanul Casa roșie, întrucît hotărîse, spunea, să se întoarcă la el, la Hollow, chiar în acea după-amiază. În loc să-i stea împotrivă, domnul Yorke îl ajută și îl îmboldi. Trimise numaidecît după trăsură, trecînd peste vorbele doamnei

Yorke care dădea asigurări că asta înseamnă moarte curată. Veni trăsura. Nefiind dornic de vorbe, puse punga să-și facă datoria în locul limbii, așa că își exprimă recunoștința față de slujitori și față de doamna Horsfall prin zornăit de monede. Persoana pomenită la urmă încuviință și înțelese întru totul acest limbaj; el făcu să dispară orice neînțelegeri din trecut. Sora și pacientul se despărțiră cei mai buni prieteni din lume.

După ce vizită și mulțumi pe deplin bucătăria, Moore trecu în salon; trebuia s-o potolească pe doamna Yorke, treabă nu chiar tot atît de ușoară ca liniștirea slujnicelor doamnei. Dînsa ședea cufundată în tăcere mînioasă și toate gîndurile îi erau închinate celor mai triste reflecții cu privire la nerecunoștința omenească. Moore se apropie și se aplecă asupră-i, obligînd-o să-și înalțe privirile fie și numai pentru a-l pofti „să lipsească din ochii ei". Trăsăturile lui palide și vlăguite își păstrau încă frumusețea; în ochii duși în fundul capului încă mai sclipeau ardoarea și un fel de dulceață — căci zîmbea.

— Rămîneți cu bine! zise, și în vremea asta zîmbetul îi licări și se șterse.

Acum nu mai avea acea stăpînire de fier asupra propriilor simțăminte; în starea lui de slăbiciune, cea mai ușoară emoție le făcea să iasă la iveală.

— Și de ce vrei să ne părăsești? îl întrebă doamna Yorke. Noi te-am ține aici și am fi în stare să facem pentru dumneata tot ce se poate face pe lumea asta, dacă ai vrea să rămîi doar pînă te mai întremezi puțin.

— Rămîneți cu bine! repetă Moore, apoi adăugă: Ați fost pentru mine ca o adevărată mamă; fiți bună și îmbrățișați-l pe fiul dumneavoastră cel încăpățînat.

Ca străin ce era, îi oferi întîi un obraz, apoi pe celălalt. Și doamna Yorke îl sărută.

— Ce de necazuri și cîte griji v-am pricinuit! murmură mai departe Moore.

— Cel mai mare necaz acuma ni-l faci, tinere căpățînos! fu răspunsul. Mă întreb cine are să-ți poarte de grijă acolo, la Hollow's Cottage. La treburi dintr-astea sora dumitale Hortense nu se pricepe mai mult decît un copil.

— Mulțumesc lui Dumnezeu! Am avut la îngrijiri cîte să-mi ajungă pentru toată viața.

Atunci apărură fetele: Jessy plîngea, Rose era liniștită, dar încruntată. Moore le conduse în hol ca să le li-

niștească, să le mîngîie și să le sărute. Știa că firea mamei lor nu putea îngădui ca vreo altă ființă vie, în afară de ea însăși, să fie mîngîiată; s-ar fi supărat și dacă l-ar fi văzut mîngîind un pisoi de față cu ea.

Cînd Moore se urcă în trăsură, băieții se aflau prin preajmă, dar de la ei nu își luă rămas bun; domnului Yorke îi spuse doar:

— În sfîrșit, ai scăpat de mine. Împușcătura aceea ți-a adus nenoroc, Yorke; ți-a transformat Briarmains-ul în spital. Vino cît mai curînd pe la mine, la vilă.

Ridică geamul și trăsura porni. Peste o jumătate de oră coborî la portița propriei lui grădini. După ce plăti birjarului și dădu drumul trăsurii, rămase o vreme rezemat de portiță, și ca să se odihnească și ca să stea puțin pe gînduri.

„Acum șase luni am ieșit pe portița asta, își spuse, un om mîndru, mînios și dezamăgit; mă întorc mai trist și mai înțelept; destul de slăbit, dar nu îngrijorat. Împrejurul meu e o lume rece și cenușie, dar liniștită — o lume în care nu pot nutri decît puține nădejdi, dar nici n-am a mă teme de ceva. Orice înrobitoare teamă de încurcături m-a părăsit pentru totdeauna; vie peste mine și cel mai crunt dintre rele, pot să muncesc, așa cum face Joe Scott, și să-mi cîștig un trai onorabil; într-o astfel de soartă mai văd încă greutăți, dar nici un fel de înjosire. Mai înainte, ruina financiară mi se părea totuna cu dezonoarea personală. Acum nu mai consider lucrurile așa; cunosc deosebirea. Ruina *este* un rău, dar un rău pe care sînt pregătit să-l înfrunt; cunosc ziua cînd se va produce, fiindcă mi-am făcut socotelile. O mai pot amîna șase luni — nici un ceas mai mult. Dacă pînă atunci lucrurile se schimbă, ceea ce nu pare probabil; dacă opreliștile ce încătușează astăzi negoțul și par de neclintit ar mai slăbi (acesta fiind dintre toate lucrul cel mai puțin probabil) — încă aș mai putea birui în lupta asta atît de lungă — și aș putea — Doamne Dumnezeule! ce n-aș putea face! Dar gîndul ăsta e un fel de nebunie și eu trebuie să privesc situația cu ochi lucizi. Ruina are să vină, are să se înverșuneze cu toporul împotriva rădăcinilor averii mele și are să le reteze. Am să iau un copăcel tînăr, am să trec oceanul și am să-l plantez în pădurile Americii. Louis are să meargă cu mine. Și nimeni

altcineva în afară de Louis? Nu știu ce să zic — n-am dreptul să întreb."

Intră în casă.

Era după-amiază, cam în preajma înserării — o înserare fără lună și fără stele; căci, deși prins cu tărie într-un îngheț întunecos și uscat, cerul rămînea acoperit de o mască de nori aspri și neclintiți. Pîrîiașul înghețase și el și o liniște deplină stăpînea peste vîlcea; în casă se făcuse aproape întuneric. Sarah aprinsese în salon un foc zdravăn, iar acum pregătea ceaiul în bucătărie.

— Hortense, spuse Moore după ce sora sa se repezise să-l ajute să-și scoată pelerina, îmi pare bine că m-am întors acasă.

Domnișoara Moore nu sesiză noutatea extraordinară a acestei expresii pornite de pe buzele lui Robert, care niciodată pînă atunci nu spusese că vila e casa lui și se simțise mai degrabă stînjenit decît apărat de proporțiile ei modeste. Oricum, indiferent de sursa bucuriei lui, Hortensei îi făcea plăcere și o recunoscu deschis.

Robert se așeză, dar curînd se ridică iar în picioare; se duse la fereastră, se reîntoarse lîngă foc.

— Hortense!

— *Mon frère?*[1]

— Salonul ăsta mic al nostru arată foarte curățel și plăcut; nu știu, parcă ar avea o strălucire deosebită.

— Ai dreptate, frățioare dragă; cît ai lipsit tu am făcut curățenie și am dereticat cu grijă toată locuința.

— Știi, Hortense, cred că în această primă zi de după întoarcerea mea acasă ar trebui să inviți la ceai vreun prieten ori vreo cunoștință; chiar și numai ca să vadă cît de proaspăt și dichisit ai făcut tu să arate micul nostru cămin.

— Ai dreptate, frate dragă. Dacă n-ar fi așa de tîrziu i-aș putea trimite vorbă domnișoarei Mann.

— Ai putea, numai că e într-adevăr prea tîrziu ca s-o deranjezi pe femeia asta de treabă, și e și cam frig pentru ea să iasă din casă.

— Cum te gîndești tu la toate, Gérard dragă! Trebuie să lăsăm totul pentru altă zi.

— Aș vrea să vină cineva chiar astăzi, surioară dragă. Un oaspete liniștit care să nu ne obosească nici pe tine, nici pe mine.

[1] Ce-i, frate? (Fr.)

— Domnișoara Ainley ?

— Se spune că e o ființă tare plăcută și așezată, numai că locuiește foarte departe. Spune-i lui Harry Scott să se repeadă pînă la casa parohială și s-o roage din partea ta pe Caroline Helstone să vină și să petreceți seara împreună.

— Dragul meu, n-ar fi mai bine să lăsăm pe mîine ?

— Aș ține mult să ne vadă locuința chiar așa cum arată ea în clipa de față ; curățenia strălucitoare și bunul gust vădit de fiece amănunt îți fac o cinste deosebită.

— N-ar putea fi și ei de folos, fiindcă ar avea ce să învețe.

— I-ar putea și trebuie să-i fie de folos. Să vină încoace.

Robert se și duse în bucătărie.

— Sarah, te rog amînă ceaiul cu o jumătate de oră.

Apoi îi spuse să-l trimită pe Harry Scott la casa parohială și îi dădu un bilețel împăturit, pe care mîzgălise cu creionul cîteva cuvinte și scrisese ca adresă : „Domnișoarei Helstone".

Abia avusese Sarah timp să înceapă a se neliniști de soarta feliilor de pîine prăjită, cînd mesagerul se și întoarse, iar împreună cu el sosi și musafirul așteptat.

Caroline intră prin bucătărie, urcă domol pe scara de serviciu ca să-și scoată boneta și haina îmblănită, apoi coborî la fel de liniștită, cu frumosul ei păr pieptănat îngrijit, cu rochia de lînă și gulerul drăguț fără cută și fără pată și ținînd în mînă micuțul ei coș de lucru. Zăbovi puțin să schimbe cîteva cuvinte amabile cu Sarah, să admire noua pisicuță ca de baga ce se tolănise lîngă vatra bucătăriei și să stea de vorbă cu canarul pe care o bruscă izbucnire a focului îl făcuse să tresară pe stinghia lui. După aceea se îndreptă spre salon.

Saluturile duioase, caldele cuvinte de bun sosit fură schimbate pe tonul calm și senin potrivit cu întîlnirile dintre veri ; o senzație de tihnă și mulțumire, discretă și gingașă ca un parfum, se răspîndi în cameră ; lampa de curînd aprinsă își revărsa din plin lumina ; tava și ceainicul fură aduse la masă.

— Îmi pare bine că m-am întors acasă, repetă domnul Moore.

Se adunară în jurul mesei. De vorbit, vorbea mai mult Hortense. O felicită pe Caroline pentru progresele vădite în ce privește sănătatea ; băgă de seamă că își recăpătase culorile și rotunjimea obrajilor. Și era adevărat. Schimbările petrecute în înfățișarea domnișoarei Helstone erau ușor de observat ; tot ce avea legătură cu ea părea plin de voie bună ; mîhnirea, teama, deznădejdea dispăruseră. Nu mai arăta nici istovită, nici deprimată, nici tristă și nici obosită, ci ca un om care gustase din tonicul mulțumirii sufletești și se înălțase pe aripile speranței.

După ceai, Hortense urcă la etaj. În ultima lună nu mai scotocise deloc prin sertare, și dorința de a se consacra acestei îndeletniciri devenise irezistibilă. În absența ei, inițiativa discuției trecu în seama Carolinei, și o folosi cu îndemînare, ajungînd la tonul de conversație cel mai potrivit cu putință. O plăcută ușurință și eleganță în alegerea cuvintelor parcă împrumuta prospețimi nebănuite unor subiecte de mult cunoscute și dezbătute ; o nouă muzicalitate în glasul totdeauna catifelat îl surprinse agreabil și îl cuceri pe nesimțite pe ascultător ; anumite umbre și lumini ivite în expresia chipului înzestrau trăsăturile tinerești cu tărie de caracter și le înviorau cu pasiune.

— Caroline, arăți de parcă ai fi aflat de curînd vești foarte îmbucurătoare, îi spuse Moore după ce o cercetă atent vreme de cîteva minute.

— Serios ?

— În seara asta am trimis după tine ca să-mi pot recăpăta buna dispoziție ; și văd că reușești să-mi redai această bună dispoziție în măsură mai mare decît mă așteptasem.

— Mă bucur foarte mult. Și *chiar* izbutesc să te fac să te simți bine ?

— Ești radioasă, te miști cu vioiciune, și parcă n-ai vorbi, ci ai cînta.

— Sînt tare bucuroasă că mă aflu din nou aici.

— E într-adevăr plăcut, simt și eu același lucru. Și e o bucurie să-ți văd din nou sănătatea în obraji și speranța în priviri, Cary. Dar de unde vine speranța asta și de unde pornesc razele de soare ce îți învăluie întreaga ființă ?

— În primul rînd : din fericirea de a o avea pe mama. O iubesc tare mult și dînsa mă iubește la fel. M-a îngrijit multă vreme și cu multă duioșie ; iar acum, după ce îngrijirile ei mi-au redat sănătatea, pot să stau cu ea

și să mă ocup de ea în toate zilele, de dimineață pînă seara. Îmi spun că e rîndul meu să-i port de grijă, și chiar că *am grijă* de dînsa ; îi sînt slujnică tot așa cum îi sînt și copil. Și îmi place mult... ai rîde dacă ai ști cît de mult îmi place să-i fac rochii și să cos pentru ea. E atît de drăguță acum, Robert ; n-o mai las să se îmbrace ca pe vremea bunicii. Și în afară de asta, e o încîntare să stai de vorbă cu ea — e plină de înțelepciune ; are o judecată sănătoasă ; știe o mulțime de lucruri și are o întreagă comoară de remarci interesante adunate de-a lungul timpului de ascuțita ei putere de pătrundere. Cu fiecare zi petrecută alături de ea ajung să o îndrăgesc și mai mult, să-i port stimă și mai adîncă, s-o iubesc cu tot mai multă căldură.

— Atunci, *asta* e în primul rînd, Cary ; vorbești cu atîta înfocare despre „mămica", încît este de ajuns ca să te facă gelos pe bătrîna doamnă.

— Nu-i bătrînă, Robert.

— Atunci pe tînăra doamnă.

— Nu ține să treacă drept tînără.

— Bine — să zicem doar doamnă. Dar ai spus că dragostea mamei e lucrul care te face *în primul rînd* fericită ; prin urmare trebuie să mai fie și altceva.

— Mă bucur că te-ai făcut bine.

— Și altceva ?

— Mă bucur că sîntem prieteni.

— Tu și cu mine ?

— Da. Într-o vreme am crezut că niciodată n-o să fim.

— Ascultă, Cary. Într-o bună zi am să-ți spun despre mine ceva ce nu-mi face deloc cinste și, prin urmare, n-are să-ți placă.

— Vai — nu ! Nu pot îndura să gîndesc lucruri rele despre tine.

— Iar eu nu pot îndura să ai despre mine păreri mai bune decît acelea pe care le merit.

— Bine, dar să știi că pe jumătate îți cunosc „taina" ; ba, de fapt, cred că o cunosc chiar în întregime.

— N-o cunoști.

— Eu cred că da.

— În afară de mine la cine se mai referă ?

Se îmbujoră la față ; șovăi ; rămase tăcută.

— Spune, Cary ! De cine mai e legată ?

Caroline încercă să îngîne un nume, dar nu reuși.

— Hai, spune-mi. În afară de noi nu mai e nimeni de față. Fii sinceră.

— Și dacă greșesc.

— Am să te iert. Hai, Cary, spune în șoaptă.

Își apleca urechea aproape de buzele ei. Totuși Caroline nu încerca, sau nu putea rosti limpede cuvintele așteptate. Văzînd însă că Moore nu renunță și e hotărît să audă răspunsul, în cele din urmă șopti :

— Acum vreo săptămînă, domnișoara Keeldar a petrecut o zi la casa parohială. Pe urmă s-a lăsat o seară de iarnă aspră, așa că ne-am străduit și am convins-o să rămînă la noi peste noapte.

— Și pe urmă ea te-a ajutat să-ți ondulezi părul.

— De unde știi treaba asta ?

— După aceea v-ați așezat la taifas, iar ea ți-a spus...

— Nu în vremea cît ne ocupam cu ondulatul părului, așa că nu știi chiar atît de multe cum crezi. Dealtminteri, nici nu mi-a spus.

— Pînă la urmă ați dormit împreună ?

— În aceeași cameră și în același pat. Dar de dormit nu prea am dormit ; am stat de vorbă toată noaptea.

— Aș pune capul că așa ați făcut ! Și pe urmă totul a ieșit la iveală — *tant pis* [1]. Numai că aș fi preferat să auzi de la mine toată povestea.

— Greșești cu desăvîrșire. Nu mi-a spus lucrurile pe care le bănuiești tu ; nu e ea omul în stare să discute despre asemenea treburi. Totuși am putut înțelege cîte ceva din ce mi-a spus, am mai adunat altele de prin zvonuri, iar restul l-am adăugat din instinct.

— Dar dacă nu ți-a spus că am vrut să mă însor cu ea din pricina averii, că m-a respins cu indignare și dispreț (nu e cazul nici să tresari și nici să roșești ; nici nu-i nevoie să-ți înțepi cu acul degetele tremurătoare ; ăsta e adevărul adevărat, fie că-ți place, fie că nu) — dacă nu la lucrurile astea s-au referit augustele ei mărturisiri, atunci la ce s-au referit ? Singură ai spus că ați stat de vorbă toată noaptea. Despre ce ?

— Despre lucruri pe care pînă atunci niciodată nu le discutasem pe îndelete, deși sîntem prietene intime. Doar nu cumva te aștepți că am să-ți spun și ție ?

[1] Nu-i nimic (fr.).

— Da, da, Cary... vreau să-mi spui și mie. Tu singură ai afirmat că sîntem prieteni, iar prietenii totdeauna trebuie să-și deschidă inima unul față de celălalt.

— Și ești sigur că n-o să povestești nimănui ?

— Absolut sigur.

— Nici lui Louis ?

— Nici măcar lui Louis. Cînd l-au interesat vreodată pe Louis tainele domnișoarelor ?

— Robert... Shirley e o ființă ciudată și mărinimoasă.

— Da, eu aș îndrăzni să spun că în firea ei există probabil și părți stranii și părți minunate.

— De multe ori am văzut-o ezitînd să-și dea pe față sentimentele ; dar cînd acestea încep să izbucnească, să curgă ca un rîu, să-ți alunece bogate și puternice prin fața ochilor — cînd aproape au scăpat de sub stăpînirea ei — stai și privești, te minunezi, admiri și — cred eu — o iubești și mai mult.

— Ai văzut tu spectacolul ăsta ?

— Da. În puterea nopții. Cînd întreaga casă stătea cufundată în tăcere, stelele străluceau pe cer și înghețatele licăriri ale zăpezii dansau prin camera noastră — atunci am văzut inima bunei noastre Shirley.

— Adîncul inimii ? Crezi că te-a lăsat să privești acolo ?

— Adîncul inimii.

— Și cum arăta ?

— Ca un altar — fiindcă era sfînt ; ca zăpada — fiindcă era imaculat ; ca o flacără — fiindcă era fierbinte ; și ca moartea de neînduplecat.

— E în stare să iubească ? Asta să-mi spui.

— Tu ce crezi ?

— Încă n-a iubit pe nimeni din cîți au iubit-o pe ea.

— Și cine-s cei care au iubit-o pe ea ?

Robert înfățișă un șir de nume și încheie cu Sir Philip Nunnely.

— Dintre cei spuși de tine n-a iubit pe nimeni.

— Și totuși cîțiva dintre ei erau demni de dragostea unei femei.

— Erau demni să fie iubiți de anumite femei. Dar nu de Shirley.

— E în asemenea măsură mai bună decît alte femei ?

— E o ființă cu totul aparte și mai primejdioasă dacă e vorba s-o iei de nevastă — cu pripeală.

— Asta pot să-mi închipui și eu.

— A vorbit despre tine —

— Ehei ! Da ? Parcă spuneai că nu.

— N-a vorbit în felul în care îți închipui ; dar am întrebat-o și aproape am silit-o să-mi spună ce crede despre tine, sau mai bine zis ce simțăminte nutrește față de tine. Voiam să aflu — de multă vreme eram dornică să știu.

— Și eu la fel ; dar să auzim. Are o părere proastă — fără îndoială că mă disprețuiește, nu-i așa ?

— Are despre tine aproape cele mai bune păreri pe care le poate avea o femeie despre un bărbat. Știi cu cîtă elocință poate să vorbească ; încă și în clipa de față mai am în minte felul strălucit în care se exprima cînd vorbea despre tine.

— Și în ce privește sentimentele ?

— Pînă cînd ai ofensat-o (mi-a spus că o ofensaseși, dar n-a vrut să-mi spună cum anume), simțea pentru dumneata tot ce simte o soră față de un frate pe care îl și iubește și de care e și mîndră.

— N-am s-o mai jignesc niciodată, Cary, fiindcă jignirea aceea s-a întors împotriva mea cu o putere ce m-a făcut să mă clatin pe picioare ; dar comparația cu raporturile dintre un frate și o soră nu-i decît o prostie ; e prea bogată și prea mîndră ca să poată nutri față de mine sentimente fraterne.

— Tu n-o cunoști, Robert. Și uneori îmi vine *acum* să cred (fiindcă mai înainte am avut alte păreri) că nici n-o poți cunoaște ; tu și ea nu sînteți construiți așa ca să vă puteți înțelege cu adevărat unul pe celălalt.

— S-ar putea să ai dreptate. De stimat o stimez, ba chiar o admir ; și totuși impresiile mele despre ea sînt aspre, necruțătoare. Eu cred, de pildă, că nu e capabilă să iubească.

— Shirley nu e în stare să iubească !

— Că niciodată n-are să se mărite. N-o văd dispusă să-și sacrifice o părticică din mîndrie, să-și mai slăbească autoritatea și să-și împartă averea.

— Shirley te-a rănit în amorul tău propriu.

— Da, așa este, deși n-am încercat pentru ea nici o umbră de tandrețe și nici o licărire de pasiune.

— În cazul ăsta, Robert, a fost un gest foarte urît din partea ta să vrei să te însori cu ea.

— Şi foarte josnic, micul meu îndrumător moral, frumoasa mea preoteasă. În viața mea n-am vrut vreodată s-o sărut pe domnișoara Keeldar, deși are buze splendide, purpurii și pline ca cireșile coapte ; sau, dacă am dorit cumva, a fost vorba doar de simpla dorință a ochiului.
— Acuma încep să mă îndoiesc dacă spui sau nu adevărul : cireșile sau strugurii sînt acri — „atîrnă prea sus".
— Are o siluetă frumoasă, un chip frumos, păr splendid — îi recunosc toate farmecele și nu-l simt pe nici unul, sau le simt într-un fel pentru care ea n-ar putea să aibă decît dispreț. Cred că am fost într-adevăr ispitit doar de învelișul strălucitor al momelii. Caroline, ce personaj nobil e Robert al tău — măreț, bun, dezinteresat și, pe urmă, atît de curat la suflet !
— Dar nu și fără defecte. A făcut o dată o mare gafă, și de acum încolo n-o să mai pomenim niciodată de ea.
— Și nici n-o să ne mai gîndim la ea, Cary ? Și n-o să-l disprețuim în adîncul inimii noastre duioase, dar drepte, miloase, dar cinstite ?
— Niciodată ! Ne vom aduce aminte că oricînd cu aceeași măsură cu care vom măsura vom fi și noi cîntăriți, iar atunci disprețul va fugi de lîngă noi și va rămîne numai afecțiunea.
— Ceea ce nu va fi de ajuns, trebuie să te previn. Într-o bună zi are să fie nevoie de ceva mai presus de afecțiune — ceva mult mai puternic, mai dulce, mai cald. Există acel lucru și poate fi și el oferit ?
Caroline era emoționată — teribil de emoționată. Atunci Moore îi spuse cu glas liniștitor :
— Liniștește-te, Lina. Nu am de gînd, fiindcă nu am dreptul, să-ți tulbur gîndurile nici acum și nici cîteva luni de aci înainte. Nu te uita la mine ca și cum te-ai pregăti să pleci ; n-o să mai facem nici un fel de aluzii tulburătoare și o să punem capăt pălăvrăgelii. Nu mai tremura ; uită-te la chipul meu și vezi ce biată fantomă slabă, palidă și tristă am ajuns — mult mai demnă de milă decît de admirație.
Caroline îl privea sfioasă, nu-i putu susține privirea și pe cînd cobora ochii spuse :
— Așa palid cum ești, rămîi demn de admirație.
— Dar să ne întoarcem la Shirley, continuă Moore. Tu crezi că există sorți să se mărite vreodată ?
— E îndrăgostită.

— Așa... platonic... teoretic... fleacuri dintr-astea !
— Iubește așa cum înțeleg eu dragostea : din toată inima.
— Ți-a spus ea ?
— Nu pot afirma că mi-a spus așa. Nu mi-a făcut o mărturisire în care să spună „iubesc pe cutare sau pe cutare" ; asemenea vorbe nu s-au desprins niciodată de pe buzele ei.
— Știam eu.
— Dar sentimentul și-a croit drum împotriva voinței sale și eu l-am văzut. A vorbit despre un anumit bărbat cu o încordare ce nu poate fi greșit interpretată ; chiar și numai glasul era o mărturie pe deplin convingătoare. După ce i-am smuls părerea despre tine, i-am cerut să-mi spună și ce crede despre — despre o altă persoană cu privire la care mi se părea mie că ar exista unele indicii, deși dintre cele mai încurcate și mai derutante ce s-ar putea găsi pe lume. Eram *hotărîtă* s-o fac să vorbească ; am zgîlțîit-o, am cicălit-o, am ciupit-o de degete de cîte ori încerca să mă ducă de nas și să scape cu ironii și glume, în felul acela al ei straniu și enervant, iar în cele din urmă s-a pornit. Îți spun ; era destul să-i auzi glasul : puțin mai puternic decît o șoaptă, dar încărcat de o emoționantă încordare duioasă. N-a fost vorba de o mărturisire, de o confesiune în privința asta ; pînă la astfel de lucruri ea nu poate coborî. Dar am rămas convinsă că fericirea acelui bărbat îi e tot atît de scumpă ca și propria-i viață.
— Cine e ?
— I-am spus pe față ce cred ; n-a negat ; nici n-a încuviințat, ci doar s-a uitat la mine și i-am văzut ochii în lucirea zăpezii. Mi-a fost întru totul de ajuns ; mi-am arătat fără milă bucuria izbînzii.
— Și ce drept ai *tu* la izbîndă ? Vrei cumva să spui că inima *ta* e liberă ?
— Oricum aș fi *eu*, Shirley e o sclavă. O leoaică ! Dar și-a găsit îmblînzitorul. Poate fi ea stăpînă pe întreg restul lumii — stăpîna ei însăși nu mai este.
— Va să zică te-ai simțit în culmea bucuriei văzînd că ai găsit tovarășă de robie într-o ființă atît de frumoasă și maiestuoasă ?
— Da. Ce frumos ai spus, Robert : o ființă atît de frumoasă și maiestuoasă !

— Şi mărturiseşti : e vorba de o *tovarăşă* de robie ?

— Nu mărturisesc nimic. Dar afirm că această maiestuoasă Shirley nu e acum mai liberă decît a fost cîndva Agar [1].

— Şi cine e, mă rog, Abraham, acel patriarh eroic în stare de o asemenea cucerire ?

— Tot mai vorbeşti pe ton dispreţuitor, cinic şi acrit ; dar foarte curînd am să te fac eu să-ţi schimbi tonul ăsta.

— Rămîne de văzut. Şi se poate mărita cu acest Cupidon ?

— Cupidon ! Seamănă tot atît de mult cu Cupidon pe cît semeni tu cu Ciclop.

— Se poate mărita cu el ?

— Ai să vezi.

— Cary, vreau să ştiu cum îl cheamă.

— Ghici.

— E cineva de prin împrejurimi ?

— Da, din parohia Briarfield.

— Atunci e vorba de cineva care n-o merită. Nu ştiu în parohia Briarfield nici o suflare de om pe măsura ei.

— Ghiceşte.

— Cu neputinţă ! Aş crede că se află sub stăpînirea unei iluzii şi pînă la urmă are să facă vreun pas necugetat.

Caroline zîmbi.

— Ţi se pare potrivită alegerea asta ? o întrebă Moore.

— Din toată inima. Din *toată* inima.

— Atunci sînt *într-adevăr* uluit. Fiindcă ştiu ce excelentă maşinărie miniaturală de gîndit este căpşorul ăsta împodobit cu o cascadă de cîrlionţi castanii şi cît de fără greş lucrează ; ba chiar se făleşte cu judecata lui senină şi sănătoasă, moştenită de la „mămica" — după cîte presupun.

— Iar mie mi se pare *cît se poate* de potrivită, şi mămica s-a arătat încîntată.

— „Mămica" încîntată ! Doamna Pryor ! Înseamnă că nu poate fi vorba de ceva romantic ?

— *E* romantic, dar şi potrivit.

— Spune-mi, Cary. Fie-ţi milă de mine ; sînt prea slăbit ca să mai rezist la asemenea încercări.

[1] Personaj din Vechiul Testament, roaba patriarhului Abrahaam căruia i-a dăruit un fiu, pe Ismail.

— Ba ai să suporţi asemenea încercări ; n-au să-ţi facă nici un rău, şi nu eşti chiar aşa de slăbit cum pretinzi.

— În seara asta mi-a trecut de două ori prin gînd să mă arunc pe jos, la picioarele tale —

— Mai bine abţine-te, fiindcă n-am să te ajut să te ridici.

— Ca să mă închin ţie cu toată smerenia. Mama a fost catolică, iar tu arăţi asemeni celei mai încîntătoare dintre icoanele ce-o înfăţişează pe Fecioară. Cred că am să mă întorc la credinţa ei, am să îngenunchi şi am să ador o icoană vie.

— Robert, Robert, astîmpără-te. Nu fi absurd. Dacă treci la gesturi lipsite de noimă, plec şi mă duc la Hortense.

— Mi-ai luat minţile ; în clipa de faţă nu mai am în minte decît les *litanies de la sainte Vierge. Rose céleste, reine des Anges !* [1]

— *Tour d-ivoire, maison d'or* [2] — nu aşa vin cuvintele ? Bine, stai jos cuminte şi dezleagă ghicitoarea.

— De ! „Mămica" încîntată ! Aici e cheia tainei.

— O să-ţi spun ce a răspuns mama cînd i-am dat vestea : „Poţi să fii liniştită, draga mea, căci o asemenea alegere va aduce fericire în viaţa domnişoarei Keeldar".

— O să încerc o singură dată, şi numai o dată. Bătrînul Helstone. Are să-ţi fie mătuşă.

— Am să-i spun unchiului ; şi Shirley o să afle ! strigă Caroline rîzînd în hohote. Mai încearcă o dată, Robert ; bijbîielile astea ale tale sînt încîntătoare.

— E celălalt paroh, Hall.

— Asta în nici un caz ; domnul Hall e al meu, dacă nu te superi.

— Al tău ! Extraordinar ! Toate femeile din Briarfield par să-şi fi făcut idol din preotul ăsta. Şi nu înţeleg de ce : e chel, abia mai vede, şi a şi încărunţit.

— Dacă nu te grăbeşti, Fanny are să sosească aici să mă ia înainte de-a izbuti tu să dezlegi ghicitoarea.

— Nu mai fac nici o încercare. Una e c-am obosit, iar în al doilea rînd nu mă interesează. Cît despre mine,

[1] Litaniile sfintei Fecioare. Trandafir ceresc, regină a îngerilor (fr.).
[2] Turn de fildeş, casă de aur (fr.).

domnișoara Keeldar poate să se mărite și cu *le grand Turc* [1].

— Crezi c-ar fi bine să-ți șoptesc la ureche ?

— Așa trebuie să faci, și cît mai degrabă ; o aud pe Hortense coborînd. Vino lîngă mine, și mai aproape, draga mea Lina ; șoaptele mă interesează mai mult decît cele spuse.

Și Caroline îi șopti la ureche ; Robert tresări, o lumină îi fulgeră prin ochi, apoi rîse scurt. Intrase domnișoara Moore, urmată curînd de Sarah, care aduse vestea că sosise Fanny. Ora de taifas luase sfîrșit.

Robert găsi prilejul să mai schimbe împreună cîteva fraze șoptite ; o așteptase la capătul scării, să coboare după ce își luase șalul. O întrebă :

— Și acum trebuie să declar că Shirley e o creatură plină de noblețe ?

— Fără îndoială, dacă ții să rostești adevărul.

— Trebuie s-o iert ?

— S-o ierți ? ! Ce înfumurat ești, Robert ! Ea a greșit, sau tu ai greșit ?

— Și cu timpul trebuie s-o iubesc într-adevăr, Caroline ?

Caroline îi aruncă o privire pătrunzătoare și făcu o mișcare înspre el, un gest ce arăta pe jumătate dragoste și pe jumătate nemulțumire.

— Numai o vorbă să spui, și voi încerca să mă supun.

— Fără nici o îndoială ; nu trebuie s-o iubești ; gîndul în sine e imoral.

— Dar e frumoasă, neobișnuit de frumoasă ; frumusețea ei e o frumusețe care te copleșește treptat ; cînd o vezi prima oară ți se pare doar grațioasă ; după ce ai cunoscut-o vreme de un an de zile descoperi că e frumoasă.

— Nu tu ar trebui să spui vorbele astea. Și-acum, Robert, încearcă să fii bun.

— Vai, Cary, nu am dragoste de dăruit. Zeița frumuseții de-ar veni ea însăși să-mi facă mie curte, n-aș fi în stare să-i răspund. În pieptul acesta nu există inimă despre care aș putea spune că este a mea.

[1] Denumire folosită mai demult de către creștinătatea apuseană pentru sultanii Imperiului Otoman.

— Cu atît mai bine ; fără inimă ești mult mai în siguranță. Noapte bună !

— De ce trebuie totdeauna să pleci, Lina, tocmai în clipa cînd aș dori cel mai mult să rămîi ?

— Fiindcă tu trebuie să simți dorința de a păstra ceva tocmai atunci cînd ești cît mai sigur că ai să pierzi.

— Ascultă. Încă un singur cuvînt. Ai grijă de inima ta. M-ai auzit ?

— Nu-i nici o primejdie.

— De asta nu sînt convins. Mă gîndesc la preotul discipol al lui Platon, de pildă.

— Cine ? Malone ?

— Cyril Hall. Într-acolo aș fi dator nu doar cu o singură tresărire de gelozie.

— În ce te privește pe tine, am aflat că i-ai făcut curte domnișoarei Mann ; acum cîteva zile mi-a arătat o plantă pe care i-ai trimis-o în dar. Fanny, sînt gata.

CAPITOLUL XXXVI

Scris în camera de studiu

Îndoielile lui Louis Moore cu privire la plecarea neîntîrziată de la Fieldhead a domnului Sympson se dovediră a fi întru totul întemeiate. Chiar a doua zi după marea ceartă în legătură cu Sir Philip Nunnely, un soi de împăcare păru a se ivi în relațiile dintre unchi și nepoată. Fiind incapabilă să găsească în ființa ei puterea de a fi sau de a părea inospitalieră (unica excepție rămînînd cazul domnului Donne), Shirley rugă întreaga societate să mai rămînă puțin ; și se rugă cu atîta stăruință, încît se vedea limpede că dintr-o pricină oarecare chiar dorea ca ei să rămînă. O ascultară fără șovăire ; fiindcă, ce e drept, unchiul nu se putea ușor hotărî s-o lase cu totul fără supraveghere și pe deplin liberă să se mărite cu Robert Moore, de îndată ce numitul domn s-ar fi pus iar pe picioare (domnul Sympson se ruga fierbinte ca asemenea lucru să nu se întîmple în veci) și și-ar fi putut relua presupusele pretenții la mîna domnișoarei. Așa că rămaseră cu toții.

La prima sa izbucnire de furie împotriva întregii familii Moore, domnul Sympson se purtase în asemenea fel cu domnul Louis, încît acesta din urmă — foarte înțelegător cînd era vorba de muncă ori de alte încercări, însă cu totul intolerant față de impertinența nesăbuită — își dăduse numaidecît demisia din slujbă și acum doar cu greu putuse fi convins să-și păstreze postul numai pînă cînd familia avea să plece din Yorkshire. Atît izbutiseră să-l înduplece rugămințile doamnei Sympson; dealtminteri, atașamentul față de elevul său constituia încă un îndemn către concesii; e de asemenea probabil să fi existat și un al treilea motiv, mai puternic decît oricare dintre precedentele două; pesemne că i-ar fi venit grozav de greu să plece de la Fieldhead tocmai în momentul acela.

Și o vreme viața se scurse la Fieldhead în deplină liniște; domnișoara Keeldar își recăpătase sănătatea și starea ei sufletească reintrase pe făgașul obișnuit, căci Moore găsise mijloace nimerite pentru a o feri de orice încordare nervoasă; s-ar fi zis că din seara cînd i se destăinuise, toate temerile își luaseră zborul. Inima îi era la fel de ușoară și purtarea la fel de lipsită de griji ca a unui copil nevinovat care, neștiutor de viață și de moarte, lasă întreaga răspundere pe seama părinților. Și ea și William Farren — cu ajutorul căruia se interesase de starea bietei Phebe — ajunseră amîndoi la convingerea că nu era vorba de un caz de turbare și că numai un tratament deosebit de brutal o făcuse să fugă, fiindcă se știa bine cu cîtă neomenie obișnuia stăpînul ei s-o pedepsească. Părerea lor putea să fie întemeiată și putea să fie falsă, căci și grăjdarul și paznicul făceau afirmații contrare, amîndoi susținînd că dacă nici acesta nu era un caz de turbare, atunci asemenea boală nu mai exista pe pămînt. Însă față de asemenea mărturii Louis făcea urechea toacă; Shirley nu afla de la el decît veștile încurajatoare, și bineînțeles că îl credea pe de-a întregul. Indiferent de partea cui ar fi fost dreptatea, era evident că în cazul ei mușcătura se dovedea neinfecțioasă.

Trecu noiembrie și decembrie îi urmă. De data asta familia Sympson urma să plece chiar de adevărat; de Crăciun trebuia să fie neapărat acasă; li se pregăteau bagajele și plecarea urma să aibă loc peste cîteva zile.

Într-o seară de iarnă, în ultima săptămînă a șederii la Fieldhead, Louis Moore își scoase din nou caietul lui de însemnări și se întreținu cu el așa precum urmează:

„E mai încîntătoare decît oricînd. După ce norul acela mărunt s-a risipit, a dispărut toată trecătoarea-i ofilire și sfîrșeală. A fost o desfătare să vezi cu cîtă repeziciune puterea magică a tinereții i-a putut reface buna dispoziție și reînviora starea de înflorire.

Astăzi de dimineață, după micul dejun la care o văzusem, unde îi ascultasem vorbele și — ca să spun așa — o simțisem în fiece atom înzestrat cu simțire al ființei mele, a trebuit să mă despart de prezența-i luminoasă și să trec în salonul friguros. Am luat un volum frumos legat și am văzut că era o culegere de poezii. Am citit un poem sau două; n-aș putea să spun dacă vraja se afla în mine sau în versuri, dar inima mi s-a umplut de dulceață și pulsul a luat-o razna; m-am simțit cuprins de flăcări, în ciuda aerului înghețat. Și eu sînt încă tînăr; deși ea a spus că niciodată nu m-a socotit tînăr, am abia treizeci de ani; există momente cînd viața, fără nici o altă pricină decît propria-mi tinerețe, îmi surîde în culori dintre cele mai ispititoare.

Venise vremea să mă duc în camera de studiu. M-am dus. Camera asta e destul de plăcută în cursul dimineții; atunci soarele pătrunde printre gratiile ferestrei; cărțile sînt toate în bună rînduială; nicăieri nu poți vedea hîrtii împrăștiate; focul e vesel și luminos; jarul n-a început să se stingă și cenușa nu s-a strîns în cămin. Acolo l-am găsit pe Henry și el o adusese cu sine și pe domnișoara Keeldar; stăteau împreună.

Spuneam că e mai încîntătoare decît oricînd, și așa este. O gingașă îmbujorare, nu intensă ci delicată, îi stăruie în obraji; ochii totdeauna întunecați, limpezi și expresivi vorbesc un limbaj pe care eu nu mă simt capabil să-l folosesc — este vorbirea aceea, văzută și nu rostită, cu ajutorul căreia fără îndoială că îngerii s-au înțeles între ei pe vremea cînd „tăcerea stăpînea în ceruri". Părul întotdeauna i-a fost negru ca întunericul și moale ca mătasea; gîtul întotdeauna frumos, mlădios și sidefiu — dar amîndouă au căpătat acum un farmec nou; buclele îi sînt vaporoase ca umbra, umerii

peste care cad au grație zeească. Odinioară doar i-am *văzut* frumusețea; acum i-o *simt*.

Henry repeta cu ea lecțiile, înainte de a începe lucrul cu mine — Shirley ținea într-o mînă cartea, iar cealaltă era în mîna băiatului. Henry ăsta se bucură de mai multe privilegii decît i s-ar cuveni; îndrăznește să mîngîie și e mîngîiat. Cîtă înțelegere și cîtă milă îi arată Shirley! Prea multă; dacă lucrurile vor continua tot așa, peste cîțiva ani, cînd sufletul îi va fi pe deplin format, Henry și-l va închina pe altarul ei așa cum l-am închinat și eu pe al meu.

Cînd am intrat am văzut cum i se zbat pleoapele, dar ochii nu și i-a ridicat; *acum*, aproape niciodată nu mă mai învrednicește cu vreo privire. S-ar părea că devine și tăcută; rareori vorbește cu *mine*, iar cînd sînt eu de față are puține lucruri de spus și celorlalți. În clipele cînd sînt abătut, pun schimbarea asta pe seama indiferenței — a silei — a fel de fel de simțăminte asemănătoare. Atunci cînd sînt bine dispus, găsesc alte explicații. Dacă aș fi egalul ei — îmi spun — aș putea găsi în purtarea asta sfioșenie, nesiguranță, iar în nesiguranță — dragostea. Dar așa cum stau lucrurile, oare îndrăznesc s-o caut? Ce aș putea face cu ea, dacă aș afla-o?

Azi-dimineață am îndrăznit, în fine, să pun la cale o întîlnire de un ceas în care să fim împreună; am îndrăznit — nu numai am *dorit*, ci am *vrut* o întîlnire cu ea; și am îndrăznit să invoc singurătatea să ne stea de pază. Cu toată hotărîrea l-am chemat pe Henry la ușă; și fără o clipă de șovăială i-am spus: «Du-te unde vrei tu, dragul meu; dar pînă nu te chem să nu mai vii aici».

Mi-am dat seama imediat că lui Henry nu-i făcea plăcere că-l trimit din cameră, băiatul ăsta e tînăr, dar știe să gîndească. Ochii lui meditativi mă privesc uneori în chip ciudat. Simte pe jumătate ce mă leagă pe mine de Shirley; ghicește pe jumătate că în modul rezervat în care se poartă Shirley cu mine se află o desfătare mult mai scumpă decît în toate drăgălășeniile acordate lui. Leul acesta nevîrstnic, șchiop și încă neîmplinit la trup ar mîrîi la mine din cînd în cînd, fiindcă i-am îmblînzit leoaica și îi sînt paznic, dacă obișnuința disciplinei și afecțiunea instinctivă nu l-ar ține sub ascultare. Du-te, Henry; trebuie să înveți a-ți primi partea de amărăciune a vieții dimpreună cu toți aceia din spița lui Adam care s-au petrecut înaintea ta ori au să vină după tine. Destinul tău nu se poate abate de la calea comună; fii recunoscător că dragostea ta e luată în seamă atît de devreme, mai înainte de a putea să simtă vreo înrudire cu pasiunea; un ceas de neliniște, o fulgerare de invidie sînt îndestulătoare pentru a da glas simțămintelor tale. Gelozia, arzătoare ca soarele deasupra ecuatorului, Furia, nimicitoare ca uraganele tropicelor nu sînt cunoscute de climatul simțămintelor tale — deocamdată.

Mi-am ocupat locul obișnuit de la birou, întocmai la fel cum făceam întotdeauna; am fost blagoslovit cu puterea de a acoperi orice furtună dinăuntru cu un calm desăvîrșit în afară. Uitîndu-se la chipul meu nepăsător, nimeni n-ar putea să ghicească ce uragane mi se învîrtejesc uneori în inimă, cît de copleșitoare mi-e tristețea și cît de strivitoare nevoia de a fi precaut. Cît de plăcut e să ai darul de a-ți vedea mai departe de ale tale în liniște deplină și cu toată forța, fără să-i neliniștești pe ceilalți printr-un gest nepotrivit. Nu aveam atunci de gînd s-o fac să audă vreo șoaptă de dragoste, nici s-o las să zărească măcar o clipă vîlvătăile focului ce mă mistuia. Înfumurat n-am fost niciodată și înfumurat n-am să fiu nicicînd; chiar cu riscul de a *părea* egoist și interesat, mă voi ridica plin de hotărîre de la locul meu, îmi voi strînge cingătoarea, îmi voi lua rămas bun și voi pleca să caut la celălalt capăt al lumii o viață nouă, înghețată și stearpă ca stînca zilnic spălată de valurile sărate ale mareelor. Ce urmăream eu în dimineața asta era să o cercetez îndeaproape — să descifrez un rînd de pe pagina inimii ei; eram hotărît ca înainte de a pleca să știu ce părăseam.

Trebuia să transform niște pene în instrumente de scris; mîinile celor mai mulți dintre bărbați ar fi tremurat cînd purtau în inimi asemenea neliniști; ale mele și-au făcut datoria cu deplină siguranță, iar glasul, atunci cînd i-am cerut să intervină, a sunat fără umbră de șovăire.

«De azi într-o săptămînă o să fii singură la Fieldhead, domnișoară Keeldar.»

«Da. Cred că de data asta hotărîrea de a pleca a unchiului meu e definitivă.»

«Se desparte de dumneata nemulţumit.»

«Nu e încîntat de mine.»

«Pleacă aşa cum a venit, a făcut călătoria fără nici un folos, iar asta îl răneşte adînc.»

«Sper că nerealizarea planurilor sale are să-l lecuiască de orice dorinţă de a alcătui altele.»

«În felul său, domnul Sympson ţi-a dorit sincer binele. Tot ce a făcut ori a avut de gînd să facă ţi-ar fi fost, după părerea sa, de cel mai mare folos.»

«E drăguţ din partea dumitale că iei apărarea unui om care şi-a îngăduit să te trateze cu atîta impertinenţă.»

«Nu mă simt niciodată jignit şi nici nu simt vreo ranchiună faţă de cineva care se poartă întocmai cum îi e firea ; şi nici nu poate fi ceva mai potrivit cu firea domnului Sympson decît acea ieşire vulgară şi violentă împotriva mea îndată după ce se despărţise de dumneata cu totul înfrînt.»

«De-aci înainte n-o să mai fii preceptorul lui Henry ?»

«O vreme o să rămîn despărţit de Henry (dacă şi eu şi el mai trăim, găsim noi o cale să ne mai vedem, fiindcă ţinem unul la altul) şi o să fiu alungat pentru totdeauna din sînul familiei Sympson. Din fericire, schimbarea asta nu mă pune în mare încurcătură ; nu face decît să grăbească executarea unor planuri pe care mi le-am alcătuit de multă vreme.»

«Nici o schimbare nu te găseşte nepregătit ; eram convinsă că, în felul dumitale reţinut, ai să ştii să faci faţă oricărei întîmplări neprevăzute. Totdeauna îmi spun că stai printre oameni ca un arcaş solitar, însă atent şi încordat, în mijlocul pădurii, avînd în tolbă nu numai o singură săgeată ; pînă şi arcul ţi l-ai înzestrat cu o coardă de rezervă. Aşa obişnuieşte să facă şi fratele dumitale. Amîndoi aţi putea fi şi vînători nomazi pe cele mai singuratice întinderi ale Vestului sălbatic ; v-aţi descurca de minune. Copacii doborîţi v-ar da adăpost şi pădurile defrişate v-ar oferi ogoare din piepturile lor dezgolite ; bizonii v-ar simţi tăria puştilor şi ar veni să vi se închine la picioare, cu coarnele şi cocoaşele plecate.»

«Şi orice trib al indienilor Picioare-negre sau Capete-turtite s-ar grăbi să ne îmbie cu cîte o mireasă — nu ?»

«Nu (cu ezitare) ; asta nu cred. Sălbaticul e nenorocit. Şi cred — adică — *sper* că nici unul dintre voi nu aţi împărţi căminul cu cineva căruia nu i-aţi putea da inima.»

«Ce te-a făcut să te gîndeşti la Vestul sălbatic, domnişoară Keeldar ? Ai fost cu gîndul alături de mine atunci cînd nu te vedeam ? Ai rătăcit prin visurile visate de mine cu ochii deschişi şi mi-ai cercetat mintea în vreme ce era ocupată cu alcătuirea planurilor de viitor ?»

Shirley despăturise una dintre acele mici fîşii de hîrtie răsucită, folosite la aprinsul focului, şi o rupea în bucăţele pe care le arunca una cîte una în cămin, uitîndu-se lung cum sînt înghiţite de flăcări. Nu scoase nici o vorbă.

«Cum ai aflat tot ce se pare că ştii despre intenţiile mele de viitor ?»

«Nu ştiu nimic ; abia acum le aflu ; am vorbit la întîmplare.»

«Felul dumitale de a vorbi la întîmplare seamănă a ghicitorie. Preceptor n-am să mai fiu niciodată — niciodată nu voi mai lua un elev, după ce v-am avut pe Henry şi pe dumneata ; şi nici nu se va mai întîmpla vreodată să mă aşez în chip obişnuit la masa altuia — să fiu un fel de accesoriu al unei familii. Sînt acum bărbat de treizeci de ani, şi de cînd eram băieţaş de zece ani n-am mai fost nici o clipă liber. Simt o asemenea sete de Libertate — o asemenea adîncă pornire de a o cunoaşte şi de a considera că îmi aparţine — atît de mult doresc ziua şi atît de des visez noaptea s-o cuceresc şi să fie a mea, încît de dragul ei n-aş refuza să trec Atlanticul ; după ea aş rătăci în adîncurile pădurilor virgine. Nu voi primi în nici un caz să fac o sclavă dintr-o fată sălbatică ; o asemenea femeie n-ar putea fi soţie. Nu cunosc nici o fată albă pe care s-o iubesc şi care să fie gata a mă urma. Dar sînt încredinţat că Libertatea are să mă aştepte, aşezată la poalele unui pin ; atunci cînd am s-o chem, are să vină în casa mea de bîrne şi are să se arunce în braţele mele.»

Nu putea să mă audă vorbind astfel fără să se emoţioneze şi *era* într-adevăr emoţionată. E drept că asta urmăream — s-o emoţionez. Nu găsea putere să răspundă, şi nici să se uite la mine ; mi-ar fi părut

rău s-o fi putut face pe oricare dintre ele. Obrajii îi străluceau ca și cum o floare purpurie, printre ale cărei petale soarele își strecura lumina, și-ar fi revărsat culorile asupra lor. Pe pleoapele albe și genele negre ale ochilor ei pironiți în pămînt tremura tot ce e grațios la o ființă stăpînită de o stinghereală pe jumătate dureroasă și pe jumătate plăcută.

Foarte curînd își controlă emoția și deveni stăpînă pe toate sentimentele. Vedeam că încercase un simțămînt de răzvrătire și acum se ridica să-l supună. Se așeză. Puteam să citesc multe pe fața ei, care parcă spunea: «Văd limpede linia care marchează limita, și nimic nu mă va putea face să trec dincolo de ea. Simt — știu pînă unde pot să-mi dezvălui simțămintele și cînd anume trebuie să le țin în frîu. Am înaintat pînă la o anumită distanță, pînă acolo unde firea mea adevărată, dominatoare și nealterată poate îngădui — aici m-am oprit și am prins rădăcini. Inima mi se poate frînge dacă e încătușată. N-are decît — niciodată nu va reuși să mă dezonoreze — niciodată nu va ajunge să dezonoreze, prin mine, toate femeile. Suferință mai curînd decît înjosire! Mai curînd moarte decît trădare!»

Cît despre mine i-am spus: «Dacă ar fi săracă, m-aș afla prosternat la picioarele ei. Dacă ar fi smerită, aș cuprinde-o în brațe. Dar Aurul și Situația ei sînt doi cerberi care o veghează de-a dreapta și de-a stînga. Dragostea se uită și tînjește, dar nu poate îndrăzni; Pasiunea dă tîrcoale, dar e ținută la respect; Adevărul și Devotamentul sînt înspăimîntate. Cine ar încerca s-o cucerească n-ar avea nimic de pierdut — nu i s-ar cere nici cel mai mic sacrificiu — cîștigul i-ar fi pe deplin asigurat, și tocmai de aceea e vorba de o treabă necuprins de grea.»

Dar fie greu, fie ușor, ceva trebuie încercat; trebuie spus ceva. Să rămîn tăcut avînd dinainte toată această frumusețe cufundată în modestie mută — asta n-aș putea s-o fac, și n-am s-o fac. Și iată cum am vorbit, păstrîndu-mi încă întreaga stăpînire; dar oricît de calme ar fi fost cuvintele mele, le puteam auzi totuși răsunînd clar și grav.

«Știu, totuși, că mă voi afla într-o situație stranie alături de acea nimfă a munților — Libertatea. Mi-e cam teamă că e îndeaproape înrudită cu Singurătatea,

căreia cîndva i-am făcut curte și de care în ultima vreme încerc să divorțez. Oreadele astea sînt făpturi ciudate; ți se ivesc în cale învăluite într-o vrajă nepămînteană, asemenea unor nopți înstelate; îți stîrnesc o sălbatică încîntare, lipsită însă de căldură; frumusețea lor este frumusețea duhurilor; grația lor nu este grația vieții ci aceea a anotimpurilor ori a peisajelor din natură; poartă cu ele înflorirea înrourată a dimineții — melancolica îmbujorare a înserării — pacea lunii — necontenita schimbare a norilor. Dar eu vreau altceva și altceva o să am. Pentru mine asemeni splendori din lumea zînelor apar reci la vedere și înghețate la pipăit. Eu nu sînt poet; nu pot trăi cu abstracțiuni. Dumneata însăți, domnișoară Keeldar, în ironiile dumitale pline de haz, mi-ai spus uneori că sînt un filozof al materiei, ceea ce voia să spună că pot trăi foarte mulțumit numai cu realitățile palpabile. Fără îndoială, simt că sînt materie din creștet și pînă în tălpi; și oricît de strălucitoare ar fi Natura, oricît de înflăcărat aș diviniza-o cu puterile robuste ale unei inimi tari, totdeauna voi prefera s-o contemplu în gingașii ochi omenești ai unei soațe iubite și încîntătoare, mai curînd decît în orbitele găunoase ale celei mai de seamă zeițe din Olimp.»

«Iunona nu s-ar pricepe să-ți pregătească un cotlet de bizon așa cum îți place dumitale», îmi răspunse.

«N-ar putea; dar am să-ți spun eu cine ar fi în stare — vreo tînără fată fără un ban, fără prieteni și fără nimeni pe lume. Tare aș dori să dau peste un asemenea om; îndeajuns de frumoasă ca să o pot iubi și care să aibă în suflet și în minte și cîte ceva din cele ce sînt pe gustul meu: nu fără bună creștere și învățătură — cinstită și modestă. Nici nu mi-ar păsa cît de multe lucruri știe; dar cu multă încîntare aș întîmpina germenii acelor neprețuite puteri înnăscute cu care nu poate rivaliza nici un fel de învățătură; și orice fire vrea Soarta — le pot stăpîni și pe cele mai aprinse. Unei asemenea ființe mi-ar plăcea să-i fiu mai întîi preceptor și pe urmă bărbat. Aș deprinde-o cu vorba mea, cu obiceiurile mele, cu principiile mele, iar după aceea aș răsplăti-o cu dragostea mea.»

«Ai *răsplăti-o!* Dumnezeu atoateziditorule! Ar *răsplăti-o!*» strigă deodată, luînd o expresie batjocoritoare.

«Şi aş cîştiga înmiit».
«Dacă ar dori şi ea, Înălţimea-voastră.»
«Şi ar *vrea-o*.»
«Ai spus că ai accepta orice fire ar hotărî soarta. Constrîngerea se loveşte de sufletele inflexibile, la fel cum se loveşte amnarul şi cremenea.»
«Iar dragostea e scînteia ce sare din ele.»
«Cine are nevoie de o dragoste ce-ar fi doar scînteie — o vezi, ţîşneşte, şi dispare.»
«Trebuie să-mi găsesc fata aceea singură pe lume. Spune-mi cum să fac, domnişoară Keeldar.»
«Dă un anunţ; şi neapărat nu uita să adaugi, la calităţile cerute, că trebuie să fie o bună bucătăreasă.»
«Trebuie s-o găsesc. Şi după ce o găsesc, mă însor cu ea.»
«Dumneata, niciodată !»
Şi în clipa aceea glasul îi căpătă un ton de deosebit dispreţ. Mi-a făcut plăcere : o scosesem din starea aceea meditativă în care o găsisem la început. Voiam s-o stîrnesc şi mai mult.
«De ce te îndoieşti ?»
«*Dumneata* — să te însori !»
«Da — bineînţeles. Nimic mai evident decît să pot să mă însor şi am s-o şi fac.»
«Tocmai contrariul sare în ochi, domnule Moore.»
În starea aceasta sufletească, Shirley mă încînta; aroganţă dezlănţuită, pe jumătate jignitoare, trufie, furie, zeflemisire, toate se amestecau laolaltă în ochii ei mari şi frumoşi, care aveau în clipele acelea sclipirile ochilor de erete.
«Fă-mi hatîrul să-mi expui pricinile unei asemenea păreri, domnişoară Keeldar.»
«Mă întreb cum vei izbuti *dumneata* să te însori ?«
«Am să aranjez totul cu uşurinţă şi repeziciune de îndată ce găsesc persoana potrivită.»
«Acceptă celibatul (şi făcu din mînă un gest ce ar fi putut lăsa să se creadă că îmi oferă ceva), socoteşte că asta îţi este soarta !»
«Nu. N-ai cum să-mi dai ceva ce am dinainte. Celibatul l-am avut vreme de treizeci de ani. Dacă doreşti cumva să-mi oferi un dar, un cadou de despărţire, o amintire, trebuie să găseşti altceva.»
«Atunci, ceva şi mai rău !»

«Cum ? Şi ce anume ?»
Acum mă simţeam şi arătam plin de înflăcărare şi vorbeam cu patimă. Făcusem o prostie cînd îmi părăsisem, fie şi pentru un moment, unicul meu colac de salvare : calmul. Asta mă lipsise de un avantaj ce trecuse acum de partea ei. Firava scînteie de furie se preschimbase în sarcasm şi acum i se răsfringea pe faţă în cutele unui zîmbet batjocoritor.
«Ia o femeie care ţi-a făcut curte pentru a te mîntui de nevinovăţie şi s-a repezit asupra dumitale pentru a-ţi cruţa scrupulele.»
«Arată-mi de unde s-o iau.»
«Orice văduvă planturoasă, care a mai avut pînă acum cîţiva bărbaţi şi deci se pricepe la treburi dintr-astea.»
«Dar să nu fie bogată. Ştiu bine ce înseamnă femeile bogate.»
«Niciodată n-ai fi izbutit să culegi roadele grădinii cu poame de aur. Nu ai curaj să înfrunţi dragonul neadormit; nu eşti destul de iscusit ca să-l cîştigi pe Atlas [1] de partea dumitale.»
«Pari furioasă şi arogantă.»
«Şi dumneata cu mult mai arogant. Mîndria cu care te făleşti nu-i decît o hidoasă falsificare a umilinţei.»
«Nu sînt decît o persoană aflată în serviciul altora; ştiu unde mi-e locul.»
«Iar eu sînt femeie ; mi-l ştiu pe al meu.»
«Sînt sărac ; trebuie să fiu mîndru.»
«Trebuie şi eu să mă supun anumitor reguli şi am obligaţii la fel de stricte ca şi ale dumitale.»
Ajunsesem la un punct critic, aşa că am tăcut şi ne-am uitat unul la altul. Simţeam că *ea* nu va merge mai departe. Dincolo de asta nu mai simţeam şi nu mai vedeam nimic. Îmi mai rămîneau la dispoziţie doar cîteva clipe. Sfîrşitul se apropia — îi auzeam goana — dar încă nu sosise ; mă gîndeam să tărăgănez, să aştept, să vorbesc, iar cînd aveam să simt imboldul, să acţionez. Niciodată nu mă grăbesc; niciodată în viaţa mea nu m-am grăbit. Oamenii grăbiţi beau nectarul vieţii cînd

[1] Personaj mitologic, unul dintre Titani şi frate cu Prometeu ; a participat la lupta dintre giganţi şi olimpieni.

e fierbinte și frige; eu îl sorb cînd e rece ca roua. Am continuat:

«După cîte s-ar părea, domnișoară Keeldar, și dumneata ai tot atît de puține șanse să te măriți, ca și mine. Știu că ai refuzat trei, ba nu, patru oferte ispititoare și, cred, chiar o a cincea. L-ai respins pe Sir Philip Nunnely ?»

Am pus întrebarea direct și pe neașteptate.

«Credeai că am să-l accept ?»

«Mă gîndeam că ai putea.»

«Te-aș putea întreba pe ce te întemeiezi ?»

«Potrivire de rang; vîrstă; un fericit contrast de caractere, fiindcă *el* e blînd și îndatoritor; armonie în preferințele intelectuale.»

«Ce frază frumoasă! Dar s-o luăm cu de-amănuntul. Potrivire de rang. — Se află cu mult mai presus de mine. Fii bun și compară căsuța mea cu palatul lui; dealtminteri toți cei din jurul lui mă disprețuiesc. Potrivire de vîrstă. — Ne-am născut în același an; prin urmare Sir Philip e încă un copil, pe cîtă vreme eu sînt femeie în toată firea; deci, în realitate, cu zece ani mai în vîrstă decît el. Fericit contrast de caractere. — El e blînd și îndatoritor. Eu — cum sînt? Spune-mi, te rog.»

«Ca o soră bună a istețului, agerului și crudului leopard cu pete.»

«Iar dumneata ai vrea să mă unești cu un mielușel — atunci cînd Mileniul[1] încă se află la milioane de veacuri depărtare în fața omenirii! Cînd este încă întocmai ca imaginea unui arhanghel dintr-al șaptelea cer și căruia nu-i este sortit să coboare pe pămînt! Barbar crunt! armonie în preferințele intelectuale. El e îndrăgostit de poezie, iar eu nu pot s-o sufăr...»

«Da? Asta-i o noutate.»

«Pur și simplu mă cutremur în prezența ritmului și la auzul rimei ori de cîte ori mă aflu la Priory sau vine Sir Philip la Fieldhead. Într-adevăr armonie! Cînd am însăilat eu vreodată sonete insipide ori am înșirat strofe fragile ca cioburile de sticlă? Și cînd am lăsat

[1] Legenda biblică (Apocalipsul) vorbește despre o viitoare perioadă de o mie de ani în care Christos va domni peste tot Pămîntul, nu va mai exista pe lume răutate și dușmănie, iar „mielul va dormi la burta leului".

eu vreodată să se creadă că aș vedea în mărgelușe de doi bani adevărate briliante ?»

«Dar ai putea să ai mulțumirea de a-i îndruma talentul către lucruri mai de valoare, de a-i rafina gusturile.»

«Să-l conduc și să-l rafinez! Să-l învăț și să-l dăscălesc! Să îndur și să rabd! Uf! Bărbatul meu n-o să-mi țină loc de prunc. N-am să stau să-i indic în fiecare zi lecția și să-l controlez dacă a învățat-o, să-i dau acadele dacă e ascultător și să-l mustru cu răbdare, cu chibzuință și căldură dacă nu e cuminte. Dar unui preceptor îi stă bine să vorbească despre satisfacțiile profesoratului — îmi închipui că *dumneata* socotești asta drept cea mai aleasă îndeletnicire de pe lume. Eu nu cred așa — nu-mi trebuie asemenea ocupație. Să-mi îndrum bărbatul! Nu. Am să stărui ca bărbatul să mă îndrume pe mine, iar altminteri să ne despărțim.»

«Martor mi-e Dumnezeu că ai avea nevoie!»

«Ce vrei să spui cu asta, domnule Moore ?»

«Exact ce am spus. E neapărată nevoie să fii îndrumată.»

«Dacă ai fi femeie l-ai instrui pe *Monsieur, votre mari*[1] în chip încîntător. Și chiar ți s-ar potrivi: instruirea altora e vocația dumitale.»

«Aș putea să întreb dacă, în pornirea asta de dreptate și blîndețe, ai avea intenția să mă iei în deridere pentru faptul că sînt preceptor ?»

«Da — și cît mai usturător. Și pentru orice altceva ți-ar plăcea — pentru orice cusur de care ești în chip dureros conștient.»

«Pentru că sînt sărac, de pildă ?»

«Bineînțeles; asta are să te doară. Suferi din pricină că ești sărac și mereu te gîndești la lucrul acesta.»

«Și pentru că n-aș putea oferi femeii care mi-ar stăpîni inima nimic altceva în afară de persoana mea lipsită de orice frumusețe ?»

«Exact. Obișnuiești să spui întruna că ai fi un om urît. Ești foarte sensibil cînd e vorba de trăsăturile chipului dumitale, fiindcă nu sînt chiar după asemănarea lui Apollo. Le vorbești de rău mai stăruitor decît ar fi nevoie, cu nădejdea vagă de a găsi pe cineva

[1] Domnul, bărbatul dumitale (fr.).

dispus să spună un cuvînt în favoarea lor — ceea ce n-are să se întîmple. Chipul dumitale nu e ceva de care să poți fi mîndru, asta e sigur — nu-i înzestrat cu nici o trăsătură drăguță, cu nici o nuanță plăcută.»

«Compară-l cu al dumitale.»

«Parcă ar fi al unui zeu egiptean — un cap mare, cioplit în piatră și îngropat în nisip — dar mai bine să nu-l compar cu ceva atît de grandios: seamănă cu al lui Tartar. Ești văr cu buldogul meu; cred că semeni cu el în cea mai mare măsură în care un om poate să semene cu un cîine.»

«Tartar e însoțitorul dumitale îndrăgit. Vara, cînd te scoli devreme și pleci să alergi peste pajiști ca să-ți uzi picioarele cu rouă și să lași adierile vîntului să-ți răcorească obrajii și să-ți răvășească părul, întotdeauna îl chemi și pe el să te urmeze; uneori îl chemi fluierîndu-l, așa cum ai învățat de la mine. În singurătatea pădurilor ce-ți aparțin, cînd crezi că nimeni în afară de Tartar nu te poate auzi, fluieri chiar acele melodii pe care ai învățat să le reproduci de pe buzele mele, sau cînți chiar acele cîntece pe care le-ai învățat după ureche ascultînd glasul meu. Nu întreb de unde izvorăsc simțămintele ce se revarsă în aceste cîntece, fiindcă știu că din inima dumitale izvorăsc, domnișoară Keeldar. În serile de iarnă, Tartar îți stă întins la picioare; îi îngădui să-și așeze capul în poala-ți parfumată; îl lași să-și afle culcuș pe poalele veșmintelor dumitale de saten; părul lui aspru s-a obișnuit cu atingerea mîinilor dumitale. Și te-am văzut o dată sărutîndu-l pe acea pată albă ca zăpada așezată ca o stea pe fruntea lui largă. E primejdios să spui că semăn cu Tartar: m-ar putea îndemna să mă gîndesc la pretenția de a fi tratat asemeni lui Tartar.»

«E posibil, sir, să obții toate astea de la fata fără un ban, fără prieteni și fără nimeni pe lume — cînd o s-o găsești.»

«O! dacă aș putea s-o aflu întocmai așa cum o am în închipuire! — o fată pe care mai întîi s-o îmblînzesc, iar după aceea s-o învăț; întîi s-o supun, și pe urmă s-o dezmierd; să smulg acea nefericită făptură din ghearele sărăciei; să-mi înstăpînesc puterea asupra ei, iar după aceea să mă arăt îngăduitor față de toanele de nimeni înrîurite și niciodată pînă atunci îngăduite; s-o văd pe rînd furioasă și supusă, cam de douăsprezece ori în douăzeci și patru de ore; și poate că, în cele din urmă, după ce instruirea s-a încheiat cu bine, să admir în ea pe mama desăvîrșită și răbdătoare a vreo doisprezece copii și care numai din cînd în cînd îl mai urechează cu dragoste pe Louis cel mic în chip de dobîndă plătită pentru marea datorie pe care *ea* o are față de tatăl lui. O! (am continuat) fata mea, care n-are pe nimeni pe lume, mi-ar da multe sărutări; seara ar sta în prag și mi-ar aștepta întoarcerea acasă; ar alerga în brațele mele; și mi-ar păstra căminul tot pe atît de luminos pe cît de primitor. Binecuvînteze-mi Dumnezeu acest gînd alinător! Trebuie s-o găsesc.»

Din ochi îi țîșniră priviri arzătoare și buzele i se deschiseră; dar le închise și se răsuci năvalnic pe călcîie.

«Spune-mi, spune-mi unde se află, domnișoară Keeldar!»

Încă o răsucire — era toată numai semeție, văpaie și încordare.

«Trebuie să știu. *Poți* să-mi spui. *Ai* să-mi spui.»

«*Niciodată*.»

Se răsuci din nou, hotărîtă să mă părăsească. O puteam acum lăsa să se despartă de mine așa cum se despărțise totdeauna? Nu; mersesem prea departe ca să nu duc lucrurile pînă la capăt. Ajunsesem prea aproape de scop, ca să nu-l ating pe deplin. Toate stavilele îndoielii, toate mofturile nehotărîrii trebuiau de îndată înlăturate și adevărul adevărat trebuia stabilit. Trebuia să-și ia asupra ei partea care îi revenea și să-mi spună care era. Eu trebuia să-mi iau partea mea și să mă identific cu ea.

«Numai o clipă, doamnă, spusei lăsînd mîna să zăbovească pe clanța ușii, înainte de a o deschide. În dimineața asta am avut o lungă convorbire, dar ultimul cuvînt nu a fost încă rostit: dumneata se cuvine să-l spui...»

«Pot să trec?»

«Nu. Stau de strajă la ușă. Aproape că aș fi în stare să-mi iau viața decît să te las să mă părăsești acum, fără să rostești cuvîntul pe care îl cer.»

«Ce cuvînt îndrăznești să aștepți de la mine?»

«Ceea ce ard de nerăbdare și mor așteptînd să aud; ceea ce *trebuie* să aud și *voi* auzi; ceea ce acum nu îndrăznești să ascunzi.»

«Domnule Moore, nu știu deloc ce vrei să spui; parcă nici n-ai mai fi dumneata însuți.»

Cred într-adevăr că nu mai semănam cu mine însumi, fiindcă o speriasem; și îmi dădeam seama că așa era bine; ca să poată fi supusă, trebuia speriată.

«Ba *știi* ce vreau să spun, și pentru prima oară stau înaintea dumitale *eu însumi*. L-am azvîrlit deoparte pe preceptor și te rog îngăduie-mi să-ți înfățișez omul; dar să nu uiți că e un gentleman.»

Tremura. Puse mîna pe mîna mea ca și cum ar fi vrut s-o îndepărteze de pe clanță; cu același succes ar fi putut încerca, cu puterile ei firave, să desfacă două metale sudate. Își dădu seama că n-are nici un rost, și renunță; și din nou începu să tremure.

N-aș putea să explic ce schimbare se petrecuse în mine; dar din tulburarea ei se scurse în mine o nouă stare sufletească. Nu mă mai simțeam nici strivit și nici îmbărbătat de pămînturile și aurul ei; nu mă gîndeam la ele și nu mă interesau; nu însemnau nimic: erau gunoaie care n-aveau cum să mă descurajeze. N-o mai vedeam decît pe ea, făptura-i tînără și frumoasă; grația, splendoarea, gingășia ei feciorelnică. Și rostii:

«Eleva mea».

«Profesorul meu», veni răspunsul abia auzit.

«Am ceva să-ți spun.»

Apoi așteptă, cu frumosul ei cap aplecat și buclele revărsate în jos.

«Am să-ți spun că vreme de patru ani ai crescut în inima preceptorului dumitale, iar acum ai prins acolo rădăcini puternice. Trebuie să mărturisesc deschis că m-ai vrăjit, în ciuda judecății și a experienței, în ciuda deosebirilor de rang și avere; în asemenea chip te-ai înfățișat, ai vorbit, și te-ai mișcat; în asemenea chip mi-ai arătat cusururile și virtuțile dumitale — frumusețile mai degrabă; sînt departe de a fi atît de rigide ca virtuțile — încît te iubesc — te iubesc cu întreaga-mi viață și cu toate puterile mele. Acum totul e dat pe față.»

Se trudi să spună ceva, dar nu găsi nici un cuvînt; încercă să se liniștească, dar în zadar. Și iarăși i-am spus cu înflăcărare cît de mult o iubesc.

«Da, domnule Moore, și ce-i cu asta?» fu răspunsul pe care îl primii, rostit pe un ton ce-ar fi putut fi luat drept arțăgos, dacă n-ar fi fost șovăitor.

«N-ai nimic să-mi spui? Nu mă iubești?»

«Puțin de tot.»

«Nu trebuie să mă chinuiești; în clipa de față nici măcar de glumă nu-mi arde.»

«Nu vreau să glumesc; vreau să plec.»

«Mă mir că ai curajul să vorbești despre plecare în clipa de față. *Să pleci!* Cum? Cu inima mea în pumn, ca să te duci, s-o așezi pe masa dumitale de toaletă și să-ți înfigi acele în ea? Nu te miști de lîngă mine; nu te vei îndepărta de mine pînă ce nu îmi lași un ostatic — zălog pentru zălog — inima dumitale în schimbul inimii mele.»

«Obiectul pe care îl vrei e rătăcit — pierdut încă de mai multă vreme. Lasă-mă să mă duc să-l caut.»

«Mărturisește că se află acolo unde sînt de multe ori și cheile dumitale — adică la mine.»

«Ar trebui să știi. Și cheile mele unde sînt, domnule Moore? Îți spun cinstit și deschis că din nou le-am rătăcit. Iar doamna Gill vrea niște bani, și eu nu am nimic în afară de moneda asta de șase pence.»

Scoase din buzunarul șorțului moneda și o ținu în palmă. Aș fi putut lua lucrurile în glumă, dar n-ar fi folosit la nimic; era o încercare pe viață și pe moarte. Punînd numaidecît stăpînire pe monedă și pe mîna care o ținea, am întrebat:

«Va trebui să mor fără dumneata, ori să trăiesc numai de dragul dumitale?»

«Fă cum îți place; departe de mine gîndul de a-ți impune alegerea.»

«Ai să-mi spui cu propria dumitale gură dacă mă sortești exilului, ori îmi deschizi zările speranței.»

«Du-te. Pot îndura să fiu părăsită.»

«Poate că și eu *pot* îndura despărțirea de dumneata. Dar răspunde-mi, Shirley, eleva mea, stăpînitoarea mea — răspunde-mi.»

«Mori fără mine — dacă vrei. Trăiește de dragul meu — dacă îndrăznești.»

«Nu mi-e frică de dumneata, leopardul meu : *am îndrăzneala* să trăiesc pentru și alături de dumneata, din ceasul acesta și pînă în clipa morții. Și-acum, în sfîrșit, te-am cîștigat : ești a mea. Niciodată nu te voi mai lăsa să pleci. Oriunde fi-va să-mi fie căminul, mi-am ales-o pe aceea care îmi va sta alături. De voi rămîne în Anglia, în Anglia ai să trăiești ; dacă voi străbate Atlanticul, alături de mine ai să-l străbați. Viețile ne sînt contopite, destinele înlănțuite.»

«Adică sîntem egali, sir ? Pînă la urmă am ajuns totuși să fim egali ?»

«Ești mai tînără, mai gingașă, mai firavă, mai neștiutoare decît mine.»

«Ai să fii bun cu mine și niciodată n-ai să mă tiranizezi ?»

«Lasă-mă puțin să respir, mă copleșești. Acum nu trebuie să zîmbești. Lumea se clatină și se învîrtește în jurul meu. Soarele mi se arată ca o flacără purpurie și amețitoare, cerul parcă ar fi un vîrtej violet care se rotește pe deasupra mea.»

Sînt un om tare, dar în vreme ce rosteam cuvintele acestea mă clătinam pe picioare. Întreg universul apăruse într-o lumină mai vie ; culorile erau mai aprinse, mișcările mai iuți, viața însăși mult mai intensă. O clipă aproape că nici n-am văzut-o pe Shirley ; dar îi auzeam glasul — nespus de dulce. Niciodată n-ar fi în stare să-și folosească vreunul dintre farmecele ei pentru a-și exprima compătimirea ; probabil că nu știa nimic despre cele ce se petreceau în sufletul meu.

«Ai spus că sînt leopard, dar să nu uiți că leoparzii nu pot fi dresați.»

«Dresată sau feroce, sălbatică ori supusă — ești *a mea*»

«Mă bucur că îmi cunosc dresorul și că sînt obișnuită cu el. Numai glasului său îi voi da ascultare ; doar mîna lui are să mă conducă ; și doar la picioarele lui o să-mi aflu odihnă.»

Am dus-o îndărăt către jilțul în care șezuse și m-am așezat și eu alături. Voiam s-o mai aud iarăși vorbind : mi-era cu neputință să mă satur de glasul și de cuvintele ei.

«Cît de mult mă iubești ?» am întrebat-o.

«O ! Asta știi. Nu vreau să te răsfăț. Nu vreau să te măgulesc.»

«Nu știu nici jumătate din cît aș vrea și inima-mi jinduiește după hrană. Dacă ai ști cît de înfometată și lacomă e, te-ai grăbi s-o îndestulezi cu cîteva cuvinte.»

«Sărmane Tartar ! spuse atingîndu-mi și apoi mîngîindu-mi mîna. Sărmane prieten și tovarăș credincios, dragostea și slăbiciunea bietei Shirley — așază-te !»

«N-am să stau pînă ce nu-mi astîmperi foamea cu o vorbă dulce.«

Și în sfîrșit mi-a dăruit-o.

«Dragul meu Louis, să-mi păstrezi credință — să nu mă părăsești niciodată. Nu mai cer nimic de la viață, dacă mi-e dat s-o petrec alături de tine.»

«Mai spune-mi.»

Și-atunci porni pe-o altă cale : nu stătea în firea ei să ofere de două ori același fel de bucate. Înălță capul și zise :

«Sir, îți asumi mari riscuri dacă mai rostești vreodată asemenea dezgustătoare cuvinte cum ar fi bani, ori sărăcie, ori inegalitate. Ar fi cumplit de primejdios să mă chinuiești cu aceste scrupule înnebunitoare. Și să te mai prind c-o mai faci vreodată !»

Îmi ardeau obrajii. Încă o dată am dorit din suflet ca eu să nu fi fost atît de sărac sau ea să nu fi fost atît de bogată. A băgat de seamă chinul în care mă zbătusem o clipă ; și-atunci, într-adevăr, m-a mîngîiat. Am trăit extazul amestecat cu tortura.

«Domnule Moore, îmi spuse uitîndu-se la mine cu chipul luminat de o expresie blîndă, sinceră și serioasă, învață-mă și ajută-mă să fiu bună. Nu te rog să-mi iei de pe umeri toate grijile și îndatoririle legate de avuția pe care o am ; dar te rog să împarți cu mine povara și să-mi arăți cum să fac ca să duc cît mai bine partea mea. Ai o minte echilibrată ; o inimă duioasă ; ai principii sănătoase. Știu că ești înțelept ; simt că ești plin de bunăvoință ; cred că ești foarte conștiincios. Să-mi fii tovarăș de-a lungul vieții ; să-mi fii călăuză în cele ce-mi sînt necunoscute, să-mi fii stăpîn și să mă îndrepți cînd greșesc, să-mi fii prieten întotdeauna.»

«Am să fiu — așa să-mi ajute Dumnezeu !»"

Ai aici din nou, cititorule, un fragment din caietul de însemnări; dacă îți place — citește-l; dacă nu — treci peste el;

„Familia Sympson a plecat; dar nu înainte de a fi aflat și de a fi avut loc unele explicații. Felul meu de a mă purta sau înfățișarea mea trebuie să fi lăsat să se întrevadă ceva: eram liniștit, dar uneori uitam să fiu îndeajuns de atent. Stăteam în casă mai mult decît de obicei; nu puteam îndura să fiu departe de Shirley; mă întorceam acolo unde se afla și mă încălzeam la prezența ei cum se încălzea Tartar la soare. Dacă pleca din salonul lambrisat, în mod instinctiv mă ridicam și plecam și eu. Nu numai o singură dată m-a certat din pricina asta; o făceam cu speranța vagă și naivă de a prinde prilejul să schimb cu ea o vorbă în hol sau altundeva. Ieri, către înserat, am stat numai eu cu ea vreme de cinci minute lîngă căminul din hol; eram alături; mă înțepa cu tot felul de ironii, iar eu mă desfătam auzindu-i glasul; domnișoarele Sympson au trecut pe acolo și s-au uitat la noi; nu ne-am îndepărtat unul de altul. Nu peste mult timp au trecut din nou, și iar s-au uitat. A venit doamna Sympson; nici nu ne-am clintit; pe urmă domnul Sympson a deschis ușa sufrageriei, și atunci Shirley l-a răsplătit din plin pentru privirile lui de iscoadă uitîndu-se la el cu dispreț și scuturîndu-și pletele. Privise la unchiul ei într-un chip care îl și lămurea, îl și sfida; îi spunea limpede: «Îmi place tovărășia domnului Moore și te desfid să găsești vreo greșeală în preferințele mele».

Am întrebat-o:

«Ai de gînd să-l faci să înțeleagă cum stau lucrurile ?»

«Da, mi-a răspuns. Dar las totul să se desfășoare la voia întîmplării. Are să urmeze o scenă. Nici n-o aștept cu nerăbdare, nici nu mă tem de ea — atîta doar că vreau să fii de față. Fiindcă m-am săturat pînă peste cap să-i țin mereu piept singură. Mă îngrozește gîndul că am să-l văd din nou furios; în astfel de împrejurări leapădă toate manierele distinse și măștile convenționale, iar făptura omenească astfel dezgolită se arată a fi ceva căruia tu i-ai spune *commun, plat, bas — vilain et un peu méchant*[1]. Ideile lui nu sînt curate, domnule Moore, și ar avea nevoie să fie frecate zdravăn cu săpun lichid și argilă pentru înlăturat grăsimea. După cîte cred eu, dacă ar izbuti să-și vîre imaginația alături de celelalte lucruri din albia de rufe a doamnei Gill și ar lăsa-o s-o pună la fiert în cazan, cu apă de ploaie și praf de înălbit (sper că mă socotești o spălătoreasă destul de pricepută) — asta i-ar fi de un folos inimaginabil.»

Azi de dimineață mi s-a părut c-o aud coborînd puțin mai devreme decît de obicei și binențeles că numaidecît am fost și eu jos. Nu mă înșelasem: am găsit-o trebăluind de zor în salonașul unde se servea micul dejun și unde fata pusese masa și ștergea praful. Se sculase mai din timp ca să termine un mic lucru de mînă pe care îl pregătise pentru Henry ca amintire. Am fost întîmpinat cu răceală, dar pînă la plecarea fetei m-am împăcat cu situația, mi-am luat cartea și foarte liniștit m-am așezat lîngă fereastră. Chiar și după ce am rămas singuri nu m-am gîndit s-o împiedic de la treabă; faptul că puteam s-o văd era o fericire, și încă o fericire potrivită pentru cele dintîi ceasuri ale dimineții — senină, neîmplinită, dar pe cale de împlinire. Știam că dacă aș fi stăruit, aș fi fost pus la punct. «Pentru admiratori nu sînt acasă», stătea scris pe fruntea ei; așa că am continuat să citesc aruncîndu-i din cînd în cînd cîte o privire furișă, admirîndu-i înfățișarea blîndă și sinceră, iar ea își dădea seama că nu vreau s-o tulbur și se bucura de gingășia acelor clipe.

Distanța dintre noi se scurta și bruma aceea subțire se topea pe nesimțite; peste mai puțin de un ceas ședeam alături de ea și o priveam cum coase, culegînd zîmbetele dulci și cuvintele drăgăstoase ce se scurgeau pentru mine în șuvoi necurmat. Ședeam așa cum aveam dreptul să stăm, unul alături de celălalt și îmi sprijinisem brațul pe fotoliul ei; mă aflam destul de aproape ca să-i pot număra împunsăturile și să văd limpede urechea acului. Și deodată se deschise ușa.

Dacă în clipa aceea m-aș fi depărtat brusc, sînt convins că Shirley m-ar fi disprețuit, dar mulțumită calmului meu înnăscut rareori tresar. Cînd mă simt în

[1] Ordinar, banal, abject — infam și puțin rău la suflet (fr.).

largul meu, *bien*[1], tihnit, nu-i ușor să mă urnești din loc; și mă simțeam *bien* — *très bien*[2] — deci eram de neclintit; nici măcar un mușchi nu mi s-a mișcat. Aproape ca nici nu m-am uitat înspre ușă.

«Bună dimineața, unchiule», rosti Shirley, adresîndu-se personajului în cauză, care se oprise încremenit în prag.

«Domnișoară Keeldar, ești de mult aici, jos, și singură cu domnul Moore ?»

«Da, de foarte multă vreme. Amîndoi am coborît foarte de dimineață : abia se făcuse lumină.»

«Purtarea asta e nepotrivită...»

«A fost la început, cînd eram cam rea și nepoliticoasă; dar o să-ți dai seama că ne-am împrietenit.»

«Îmi dau seama de mai mult decît ai dori tu.»

«Nicidecum, sir, i-am răspuns eu, fiindcă nu avem nimic de ascuns. Îngăduiți-mi să vă anunț că orice observație ați avea de făcut de acum încolo mi-o puteți adresa la fel de bine și mie. Începînd din clipa de față voi sta între domnișoara Keeldar și toate neplăcerile ce i s-ar putea ivi.»

«*Dumneata!* Ce ai *dumneata* de-a face cu domnișoara Keeldar ?»

«S-o ocrotesc, să-i stau de strajă, și s-o slujesc.»

«Dumneata, sir ? Dumneata... preceptorul ?»

«Nici un cuvînt jignitor, sir, interveni Shirley. Nici o singură silabă nerespectuoasă față de domnul Moore — în casa asta.»

«Ții cu el ?»

«Cu *el ?* Da, sigur !»

Se întoarse către mine cu o mișcare bruscă, drăgăstoasă, pe care o întîmpinai cuprinzînd-o cu brațul. Amîndoi ne-am ridicat în picioare.

«'Nezeule sfinte !» fu strigătul pornit dinspre halatul care tremura în cadrul ușii.

'Nezeu, bănuiesc, trebuie să fi fost porecla dată larilor domnului Sympson, fiindcă de cîte ori se afla la ananghie pe acest idol îl invoca.

«Vino înăuntru, unchiule : ai să auzi toată povestea. Spune-i totul, Louis.»

[1] Bine (fr.).
[2] Foarte bine (fr.).

«Îl desfid să vorbească. Cerșetorul ! Tîlharul ! Ipocritul nerușinat ! Sluga asta josnică, intrigantă și infamă ! Cară-te de lîngă nepoata mea, sir ! Las-o să plece !»

Shirley se agăță de mine cu putere și spuse :

«Stau lîngă viitorul meu soț. Să văd : cine îndrăznește să se atingă de el sau de mine ?»

«Soțul ei !»

Ridică brațele înspre tavan și se prăbuși pe un scaun.

«Cu cîtăva vreme în urmă doreai foarte mult să afli cu cine aveam de gînd să mă mărit; pe atunci intențiile mele erau limpezi, dar nu îndeajuns de coapte pentru a fi date pe față. Acum sînt coapte, rumenite de soare, întru totul împlinite. Și uite-le rodul cel mai de preț — uite-l pe Louis Moore !»

«Nu (în culmea furiei), *n-ai* să te măriți cu el — *n-are* să se însoare cu tine !»

«Mi-aș pierde viața în clipa cînd m-aș gîndi să mă mărit cu altcineva. Mi-aș pierde viața dacă aș rămîne fără el.»

Domnul Sympson a izbucnit într-un potop de cuvinte care niciodată nu vor murdări pagina de față.

Shirley păli ca o moartă; începu să tremure din tot trupul și nu se mai putu ține pe picioare. Am întins-o pe sofa și m-am uitat la ea ca să mă conving că nu leșinase, convingere pe care mi-a oferit-o printr-un zîmbet dumnezeiesc; am sărutat-o, iar după aceea, chiar dacă mi-ar fi viața în joc, tot n-aș fi în stare să povestesc în mod coerent ce s-a petrecut în următoarele cinci minute. Mai tîrziu, printre lacrimi, rîsete sau tremurînd, Shirley mi-a spus că am devenit înspăimîntător și am căzut cu totul pradă Diavolului; că am lăsat-o pe sofa și am făcut un salt de-a curmezișul camerei, că domnul Sympson a dispărut din încăpere ca pornit din pușcă, iar eu am dispărut pe urmele lui și că a auzit-o pe doamna Gill țipînd.

Cînd mi-am revenit în simțiri, doamna Gill încă mai țipa. Mă aflam atunci în altă încăpere — cred că în salonul lambrisat; îl aveam pe domnul Sympson dinaintea mea, prăbușit într-un fotoliu, și mîna îmi era încleștată de cravata lui. Ochii i se rostogoleau în cap — fiindcă îl strîngeam de gît, cred; menajera se afla alături și-și frîngea mîinile, implorîndu-mă să mă opresc; m-am oprit chiar în clipa aceea, și dintr-o dată m-am simțit

calm ca de piatră. Dar i-am spus doamnei Gill să trimită numaidecît după trăsura de la Casa roșie, și l-am informat pe domnul Sympson că trebuie să plece de la Fieldhead în clipa cînd va trage la scară. Deși spaima aproape îl scosese din minți, declară că n-are să plece. Atunci am repetat ordinul dat mai înainte și am adăugat porunca de a se trimite după cineva de la poliție. I-am spus :
«*Ai* să pleci — de voie sau de nevoie !»
Amenință cu darea în judecată, dar nu-mi păsa de nimic. Îl mai dominasem o dată — nu chiar cu aceeași tărie ca de data asta, dar cu toată severitatea. Întîmplarea avusese loc într-o noapte cînd hoții încercaseră să pătrundă la Sympson Grove și cînd în jalnica lui lașitate alarmase zadarnic toată casa, fără să schițeze vreun gest de apărare. Mă văzusem obligat să-i protejez familia și casa, stăpînindu-l pe el, și izbutisem. De data asta am stat lîngă el pînă a sosit trăsura ; l-am condus pînă la ea, fără să aud bombănelile lui neîntrerupte. Era cu totul uluit, și în culmea furiei ; ar fi fost gata să-mi opună rezistență, dar nu știa cum ; și-a chemat nevasta și fetele să plece cu el. I-am spus că aveau să-l urmeze de îndată ce izbuteau să-și termine pregătirile. Furia, fierberea, revolta ce se vădeau în comportarea lui erau de nedescris, dar toată furia asta rămînea incapabilă de a trece la fapte. Tratat cum se cuvine, acest om poate fi oricînd redus la neputință. Știu bine că n-are să ceară sprijinul legii împotriva mea ; știu că soția lui, pe care o tiranizează cînd e vorba de fleacuri, este cea care îl dirijează în chestiunile importante. Încă de multă vreme i-am cîștigat pentru vecie recunoștința maternă prin devotamentul arătat fiului ei ; de cîteva ori, cînd a fost bolnav, eu l-am îngrijit pe Henry — mai bine, spunea doamna Sympson, decît l-ar fi putut îngriji orice femeie ; asta n-are s-o uite niciodată. Și ea și fetele s-au despărțit astăzi de mine cu mînie și groază mută — dar de respectat, mă respectă. Cu toate că și-a întors capul în partea cealaltă, am văzut cum i s-au umplut ochii de lacrimi cînd Henry s-a agățat de gîtul meu în clipa în care l-am urcat în trăsură și l-am așezat lîngă dînsa și apoi i-am potrivit păturile ca să-i fie cald. Cu atît mai înverșunată se va dovedi în apărarea cauzei mele, cu cît știe că m-a lăsat

furios. Și asta mă bucură ; nu pentru mine, ci pentru viața și idolul meu — Shirley."

O săptămînă mai tîrziu, scrie din nou :

„Acum mă aflu la Stilbro' : m-am instalat temporar la un prieten — un avocat — pe care am posibilitatea să-l ajut la treburile lui. În fiecare zi mă duc călare la Fieldhead. Oare cîtă vreme are să mai treacă pînă ce voi putea spune că locul acela este casa mea și stăpîna lui îmi aparține ? Nu sînt în apele mele — nu pot fi liniștit ; prea doresc mult ce nu am încă, iar asta uneori devine tortură. Dacă ar vedea-o cineva acum, ar crede că niciodată nu și-a așezat obrazul pe umărul meu și nu s-a prins de gîtul meu cu dragoste și încredere. Mă simt nesigur ; mă face să fiu nenorocit. Cînd o vizitez, mă ocolește ; se retrage unde nu o pot ajunge. Odată, de curînd, i-am înălțat chipul, hotărît să mă uit cu luare-aminte în ochii ei adînci și întunecați ; e greu de descris ce am văzut acolo ! Panteră ! — frumusețe sălbatică ! — fire vicleană, neîmblînzită și neasemuită ! Își roade lanțurile ; parcă văd dinții albi înverșunîndu-se împotriva oțelului ! Adesea visează pădurile-i stăpînite de sălbăticie și tînjește după libertatea fără opreliști. Parcă aș dori să apară încă o dată Sympson ca s-o silească să-și înlănțuie brațele în jurul meu. Aș vrea să existe primejdia să mă piardă, așa cum există riscul ca eu să o pierd pe ea. Nu ; de pierdere definitivă nu mi-e teamă ; dar o așteptare prea îndelungată...
Acum e noapte — miezul nopții. După-amiaza și seara le-am petrecut la Fieldhead. Cu cîteva ceasuri în urmă a trecut pe lîngă mine coborînd către hol pe scara de stejar ; nu știa că stăteam în obscuritate, la fereastra de lîngă scări, și priveam strălucirea înghețată a stelelor. Cît de aproape de balustradă luneca în josul scării ! Cît de sfios luceau ochii ei mari cînd se uita spre mine ! Cît de evanescentă, fugară și schimbătoare părea — firavă și transparentă ca aurora boreală !
Am urmat-o în salon ; doamna Pryor și domnișoara Helstone se aflau amîndouă acolo ; le chemase Shirley, ca să-i țină de urît o vreme. În rochia albă de seară, cu

părul lung curgîndu-i pe umeri bogat și ondulat, cu pasu-i ușor, cu ochii plini de noapte și fulgere, arăta — m-am gîndit atunci — ca un spirit, ceva alcătuit dintr-o substanță unică — copil al unui zefir și al unei flăcări — fiică a unei raze de soare și a unui strop de ploaie — un lucru ce nu putea fi niciodată oprit, subjugat, ținut locului. Aș fi vrut să mă pot stăpîni și să n-o urmăresc cu privirea în vreme ce se mișca de colo pînă colo, dar îmi era cu neputință. M-am străduit din răsputeri să discut cu celelalte doamne, dar și atunci mă uitam la ea. Era foarte tăcută ; cred că nu mi-a adresat nici un cuvînt — nici măcar atunci cînd mi-a servit ceaiul. Întîmplîndu-se să fie chemată afară, pentru un minut, de doamna Gill, am trecut în holul luminat de lună, cu gîndul de a-i smulge un cuvînt măcar atunci cînd avea să se întoarcă ; pînă și asta am făcut-o.

«Domnișoară Keeldar, stai numai o clipă !» i-am spus.

«De ce ? E prea frig în hol.»

«Pentru mine nu e prea frig ; dacă o să stai lîngă mine, nici pentru tine n-are să fie frig.»

«Dar tremur.»

«De teamă, cred. Ce te face să-ți fie teamă de mine ? Ești rece și distantă ; de ce ?»

«E firesc să-mi fie teamă dacă mă întîlnesc la lumina lunii cu ceva ce pare un spiriduș negru și mare.»

«*Nu, nu* pleca ! Rămîi puțin cu mine, să schimbăm în liniște cîteva cuvinte. Sînt trei zile de cînd n-am mai stat singuri de vorbă ; atitudinile de felul acesta sînt o adevărată cruzime.».

«Nu doresc deloc să fiu crudă», îmi răspunse cu destulă blîndețe. Și, într-adevăr, se vădea blîndețe în întreaga-i purtare — pe chip, în glas ; dar exista și reținere și o atmosferă de efemer, de neconsistent și intangibil.

«Fără îndoială că mă faci să sufăr, i-am spus. E-abia o săptămînă de cînd m-ai numit viitorul tău bărbat și te-ai purtat cu mine ca atare ; acum am ajuns din nou să fiu pentru tine un preceptor ; mi se vorbește cu domnul Moore și cu sir ; buzele tale au uitat să mai rostească numele Louis.»

«Nu, Louis, nu ; e un nume plăcut, diafan ; nu-i ușor de uitat.»

«Atunci fii prietenoasă cu Louis, apropie-te de el — lasă-l să se apropie.»

«*Sînt* prietenoasă», îmi răspunse plutind departe, ca o umbră albă.

«Glasul ți-e foarte dulce și foarte firav, spusei atunci înaintînd pe încetul. Pari potolită, dar încă speriată.»

«Nu. Sînt cu desăvîrșire calmă și nu mă tem de nimic», încercă ea să mă asigure.

«De nimic în afară de cel care te adoră.»

Am îngenuncheat la picioarele ei.

«Doar vezi că mă aflu într-o lume nouă, domnule Moore. Nu mă mai cunosc pe mine însămi — nu te cunosc pe dumneata. Dar ridică-te ; cînd te porți așa mă tulburi și mă neliniștești.»

Am ascultat-o ; nici n-ar fi fost potrivit să rămîn multă vreme în poziția aceea. Căutam să-i dovedesc seninătate și încredere și nu m-am străduit în zadar ; și-a recăpătat voioșia și din nou s-a lipit de mine. I am spus :

«Uite, Shirley, nu e greu să-ți dai seama că sînt departe de a fi fericit în situația mea nesigură și nelămurită.»

«Ba da, ba da. *Ești* fericit ! strigă cu grabă. Nici nu știi cît de fericit ești ! Orice schimbare n-ar putea fi decît spre mai rău !»

«Fericit sau nu, nu mai pot îndura să continui așa încă multă vreme. Ești prea generoasă ca să-mi ceri asemenea lucru.»

«Fii înțelegător, Louis — ai răbdare ! Îmi placi atît de mult fiindcă știi să ai răbdare.»

«Atunci să nu mă mai placi — iubește-mă în schimb ; stabilește ziua cununiei. Gîndește-te bine în noaptea asta, și pe urmă hotărăște.»

Rosti cu glas stins un fel de murmur, nearticulat dar expresiv totuși ; apoi țîșni, sau se topi din brațele mele — și atunci am pierdut-o."

CAPITOLUL XXXVII
Deznodămîntul

Da, cititorule, acum trebuie să încheiem socotelile. Nu-mi rămîne decît să povestesc pe scurt împlinirea destinelor unora dintre personajele cu care am făcut cunoștință în istorisirea de față, iar după aceea tu și cu mine urmează să ne strîngem mîna, și deocamdată să ne despărțim.

Să ne întoarcem la diaconi — la cei multiubiți, deși îndelung neglijați. Pășește înainte, tu, cel cu merite puține ! Și văd că Malone este cel ce răspunde grabnic invocației ; își recunoaște propria descriere de îndată ce-o aude.

Nu, Peter Augustus, ție nu-ți putem spune nimic ; n-ar fi de nici un folos. Nu este posibil să ne asumăm povara mișcătoarei povestiri a faptelor și ursitelor tale. Oare nu știi, Peter, că un public părtinitor își are capriciile lui ; că adevărul nepoleit nu e acceptat ; că faptele banale nu sînt suportate ? Nu știi că guițatul porcului din coteț nu e astăzi mai apreciat decît în vremurile de odinioară ? Dacă ar fi să înfățișez dezastrul vieții și comportării tale, publicul ar izbucni cu violență în țipete isterice și s-ar cere în gura mare săruri volatile și fum de pene arse. „E cu neputință !“ s-ar striga aici ; „neadevăruri !“ s-ar răspunde de dincolo. „Neartistic !“ s-ar hotărî pînă la urmă în mod solemn. Ia bine seama ! Ori de cîte ori înfățișezi adevărul gol-goluț, adevărul simplu, el este într-un chip sau altul întotdeauna denunțat drept minciună ; lumea nu vrea să aibă de-a face cu el, îl azvîrle la o parte, îl aruncă pe spinarea altora ; pe cîtă vreme rodul propriei tale imaginații, purele născociri, simplele plăsmuiri sînt însușite, îndrăgite, numite frumoase, adevărate, încîntător de naturale ; piperniciul contrafăcut primește toate acadelele — bucălatul cel cinstit și drept, toate scatoalcele. Așa e șartul lumii, Peter ; și întrucît tu ești golanul obraznic, nespălat și urîcios — recunoscut ca atare — trebuie să stai jos.

Fă loc pentru domnul Sweeting.

Și iată-l pe dumnealui, cu doamna sa la braț, femeia cea mai superbă și cea mai grasă din întregul Yorkshire — doamna Sweeting, fostă domnișoara Dora Sykes ; s-au cununat sub cele mai fericite auspicii, întrucît domnul Sweeting tocmai fusese promovat la o viață îndestulată, iar domnul Sykes fusese în măsură să-i asigure Dorei o zestre frumoasă. Și au trăit ei multă vreme fericiți laolaltă, îndrăgiți de enoriași și de un mare număr de prieteni.

Iată ! Sper că poleirea a fost foarte dibaci folosită. Poftiți, domnule Donne.

Acest gentleman s-a descurcat de minune — mult mai bine decît tu sau eu ne-am fi putut aștepta vreodată, cititorule. Și el s-a însurat cu o femeie micuță, cu aspect de doamnă, cît se poate de înțeleaptă și liniștită. Căsătoria asta a fost opera lui ; a devenit și el un bărbat foarte iubitor de casă și un foarte activ cleric, mai mare peste o parohie (cu îndrumarea spirituală dumnealui, pînă în ceasul său cel de pe urmă, a refuzat cu bună știință să se ocupe). S-a priceput de minune să lustruiască pe dinafară potirul și toată argintăria ; obiectele de mobilier din altar și din biserică le-a îngrijit cu sîrguința unui bun meseriaș și meticulozitatea unui pedant. Mica lui școală duminicală, mica lui biserică și mica lui parohie — toate îi datorează înălțarea ; și toate au ajuns să-i sporească cinstirea ; în felul ei, fiecare a devenit un model ; dacă uniformitatea și gustul în materie de arhitectură ar fi fost același lucru ca statornicia și fervoarea în domeniul religiei, ce mai păstor de turmă creștinească ar fi fost domnul Donne ! Exista o artă în care nici o făptură muritoare n-a izbutit vreodată să-l depășească în măiestrie pe domnul Donne — aceea a cerșitului. Prin propriile-i strădanii strict personale a cerșit toți banii trebuitori pentru ce a îndeplinit. În această privință dovedea o inventivitate și o perseverență într-adevăr unice ; nu se sfia să cerșească de la oamenii cei mai de seamă și de la oamenii cei mai umili, mergînd de la bordeenii desculți pînă la duci cu coroană pe cap ; a trimis scrisori prin care cerea obolul în toate cele patru colțuri ale țării — bătrînei regine Charlotte, principeselor, fiicele reginei, fiilor ei, auguștii duci, prințului regent, lordului Castlereagh și fiecărui membru al guvernului aflat atunci la putere ; iar ceea ce e încă și mai demn de luat în seamă e faptul că a stors cîte ceva de la fiecare dintre aceste personaje. E lucru cunoscut că a primit cinci lire

de la regina Charlotte, bătrîna doamnă pungă-strînsă, și două guinee de la regescul mînă-spartă, fiul ei mai vîrstnic. Cînd pornea în expedițiile sale de cerșetorie, domnul Donne se implătoșa în cea mai desăvîrșită nebrăzare ; dacă îi dăduseși ieri o sută de lire, asta nu însemna, pentru el, că nu trebuie să-i dai astăzi două sute ; ți-o spunea deschis, de la obraz, și existau totdeauna zece sorți la unul singur că are să-ți ia banii ; trebuia să dai, ca să poți scăpa de el. Dar la drept vorbind, cu toți banii aceștia a făcut lucruri folositoare ; la vremea și în generația lui a fost un om care a lăsat urme.

Poate s-ar cuveni să adaug că după prematura și brusca dispariție a domnului Malone de pe scena parohiei Briarfield (nu ai cum afla în ce fel s-au petrecut lucrurile, cititorule ; curiozitatea trebuie să-ți fie neapărat sacrificată în folosul distinsei iubiri pe care o nutrești față de lucrurile frumoase și plăcute), ca urmaș al său a sosit un alt cleric irlandez, domnul Macarthey. Și sînt fericită să-ți pot spune, *cu drept cuvînt*, că acest cleric a contribuit la o bună faimă a țării sale tot atît de mult pe cît a contribuit domnul Malone la una proastă ; s-a dovedit a fi la fel de cuviincios, corect și cinstit, pe cît fusese Peter de violent, scandalagiu și — (prefer să renunț la acest din urmă epitet, fiindcă ar lăsa să se vadă de unde a sărit iepurele.) A muncit cu multă sîrguință pentru parohie ; școlile, atît cea duminicală cît și cele obișnuite, au înflorit sub îndrumarea lui ca pajiștile primăvara. Om fiind, bineînțeles că avea și el cusururile lui ; dar, oricum, era vorba de niște cusururi specifice, acceptabile, clericale, dintre acelea care în ochii multora ar putea trece drept virtuți. Dacă s-ar fi întîmplat să fie invitat la ceai împreună cu un disident, o săptămînă întreagă nu și-ar mai fi putut afla locul ; vederea unui quaker cu capul acoperit în sfînta biserică sau gîndul că vreun semen ce nu primise taina botezului ar fi putut fi înmormîntat creștinește erau în stare să provoace cataclisme ciudate în starea trupească și sufletească a domnului Macarthey ; altminteri era un om întreg și cumpătat, harnic și cu inimă bună.

Nu mă îndoiesc defel : cititorii însetați de dreptate au observat mai de mult că pînă acum am dat dovadă de o vinovată neglijență în urmărirea, prinderea și pedepsirea după merit a celui ce încercase să-l ucidă pe domnul

Robert Moore ; asta mi-ar fi oferit prilej să încing împreună cu cititorii doritori de asemenea lucruri o straşnică horă pe cît de frumoasă pe atît de vioaie, o horă de dispoziții legale și citate pioase, de procese, pușcării și spînzurători. Poate că ți-ar fi făcut plăcere, cititorule, dar *mie* nu mi-ar fi plăcut ; între mine și firul povestirii mele s-ar fi produs o ruptură, și atunci toate ar fi căzut baltă ; iată de ce am fost fericită atunci cînd faptele m-au scutit pe deplin de o asemenea încercare. Criminalul n-a fost niciodată pedepsit, pentru bunul motiv că n-a fost niciodată prins, iar acest lucru din urmă s-a petrecut din pricină că nu a fost deloc urmărit. Magistrații s-au agitat puțin, ca și cînd s-ar fi pregătit să ia lucrurile foarte în serios și să facă cine știe ce isprăvi ; dar de vreme ce Moore însuși stătea cuminte în bîrlogul lui, rîdea pe ascuns ori răspundea oricărei aluzii la cele petrecute cu indiferență ironică întipărită pe toate trăsăturile chipului său palid și exotic, în loc să-i zorească și să-i imboldească, așa cum făcuse mai înainte, au stat și-au mai chibzuit ; apoi, după ce au dus la capăt unele formalități absolut obligatorii, au ajuns la încheierea că lucrul cel mai înțelept era să se prefacă a fi dat totul uitării — și au procedat întocmai.

Domnul Moore, la fel ca întregul Briarfield, știa cine îl împușcase ; nu era nimeni altul decît Michael Hartley, acel țesător pe jumătate ieșit din minți, despre care am mai pomenit, antinomian înverșunat în ce privește credința și zănatic dezlănțuit în întreaga sa purtare ; sărmanul nefericit a răposat la un an după acea încercare necugetată, iar Robert i-a dat bietei văduve o guinee ca să aibă cu ce-l înmormînta.

Iarna a trecut și s-a dus ; i-a urmat primăvara în goana ei strălucitoare și uneori umbroasă, cu belșugu-i de flori și ploi repezi ; sîntem acum în miezul verii — la mijlocul lunii iunie — luna iunie a anului 1812.

E o arșiță cumplită ; văzduhul e colorat în albastru intens și auriu aprins — pe potriva anotimpului, a vremurilor și a furtunii ce cutremură acum sufletele popoarelor. Veacul al nouăsprezecelea se dezlănțuie trecînd în adolescența-i de uriaș ; copilul său teribil se joacă, iar în joaca lui cumplită dezrădăcinează munții și împrăștie stîncile în cele patru vînturi. În vara asta Bonaparte

s-a așezat cu nădejde în șa ; dimpreună cu oștirile lui a pornit să cutreiere nemărginitele întinderi ale Rusiei ; are alături francezi și polonezi, italieni și flăcăi de pe malurile Rinului, alcătuind toți laolaltă o armată de șase sute de mii de oameni. Mărșăluiesc înspre bătrîna Moscovă, iar sub zidurile bătrînei Moscove stă și așteaptă cazacul cel neînfricat, teribilul stăpînitor al stepei. Așteaptă fără a se teme de necuprinsele pustiiri ce vin către el. Își pune nădejdea într-un nor vestitor de zăpadă : Pustietatea, Vîntul și Viscolele sînt adăpostul și pavăza lui, iar sprijinitori îi sînt stihiile firii — Aerul, Focul, Apa. Și oare ce or fi acestea ? Sînt trei arhangheli înfricoșători ce stau dintotdeauna de strajă alături de tronul Atotputernicului. Se arată înveșmîntați în alb și încinși cu cingători de aur, iar mînia lor se bucură de binecuvîntarea Domnului. Vremea lor este tăria răzbunării, și trîmbița ce va vesti dezlănțuirea cumplitei mînii fi-va glasul Stăpînului Oștilor „în clipa cînd va detuna cu slavă cutremurătoare".

„Încălcatu-mi-ai tărîmurile comorilor de zăpezi ori aruncatu-ți-ai ochii asupra noianelor de grindini ce le-am păstrat pentru vremuri de cumpănă, de încrîncenări și războaie ? Urmează-ți calea ; revărsa-se-va asupra Pămîntului potopurile mîniei Celui Preaînalt !"

Și rostirile s-au adeverit ; pămîntul este pîrjolit de foc, marea se arată „precum sîngele tuturor celor răposați" ; insulele se pierd în necuprinsul zării, munții se șterg de pe fața pămîntului.

În acest an lordul Wellington a luat cîrma în Spania, căci în nădejdea propriei lor mîntuiri l-au făcut generalisim. În același an el a cucerit orașul Badajos, și-a întins stăpînirea asupra cîmpiilor de la Vittoria, a supus Pamplona și a luat cu asalt orașul San Sebastian ; în același an și-a întins puterea în Salamanca.

Oameni din Manchester ! Vă cer iertare pentru acest scurt rezumat al unor mărețe fapte de arme, dar lucrurile sînt acum lipsite de importanță. În ziua de astăzi Lordul Wellington nu mai este pentru voi decît un bătrîn părăsit de puteri, ba aș crede chiar că unii dintre voi ați spus de mult despre el că e „un ramolit" — ați făcut haz pe seama vîrstei lui înaintate și a împuținării trupești. Ce vajnici eroi sînteți ! Oameni ca voi au dreptul să calce în picioare jumătatea vremelnică din făptura unui se-

mizeu. Batjocoriți cît vă place — disprețul vostru n-are să-i poată înjosi niciodată bătrîna inimă neînfrîntă.

Dar veniți, prieteni, quakeri sau textiliști de-ați fi, veniți să ținem împreună un congres de pace și să spunem deschis tot ce avem pe suflet. Cu înverșunare de necrezut vorbit-am despre bătălii sîngeroase și generali care au mînat la căsăpire mii și mii de oameni ; dar iată-ne acum ajunși la un luminiș de rară încîntare. În ziua de 18 iunie a anului 1812 oprelişti straşnice au fost îndepărtate și porturi ferecate și-au deschis porțile către întinsurile mărilor. Știți foarte bine — acei dintre voi îndeajuns de vîrstnici pentru a vă aduce aminte — atunci, cu acel prilej, v-ați ridicat glasurile de ați făcut să se cutremure și comitatul Yorkshire și comitatul Lancashire ; atunci s-a întîmplat să plesnească un clopot din clopotnița de la Briarfield, și pînă în ziua de astăzi tot spart sună. Asociația negustorilor și fabricanților a organizat un banchet la Stilbro' și toți cei ce-au luat parte la el s-au întors acasă într-o stare de veselie cum nevestele lor n-ar mai vrea să-i vadă pînă la capătul vieții. Orașul Liverpool a tresărit și a nechezat ca un cal năzdrăvan după ce a mîncat zece tăvi de jăratic. Unii negustori americani au simțit că îi apucă apoplexia și au chemat doctorii să le ia sînge ; și apoi cu toții, ca oameni cu scaun la cap, s-au repezit în aceste prime clipe de belșug necuprins spre tot soiul de afaceri, în adîncimile cărora poate că aveau să se scufunde într-o bună zi. Depozite îngrămădite și înghesuite pînă la refuz vreme de ani întregi se topeau acum într-o singură clipă, ca și cum nici n-ar fi existat ; magaziile se goleau și corăbiile se umpleau cu vîrf ; pretutindeni era nevoie de brațe de muncă și lefurile creșteau în fiece zi ; s-ar fi zis că sosiseră timpurile de aur. Poate că nu era vorba decît de o simplă iluzie, dar o iluzie încîntătoare — și pentru unii chiar realitate deplină. La vremea de atunci, în acea unică lună a lui iunie, s-au agonisit multe avuții temeinice.

Cînd un ținut întreg se bucură, pînă și cel mai neînsemnat dintre locuitorii săi trăiește zi de sărbătoare : dangătul clopotelor pare să ducă pînă în cea mai stingheră așezare omenească îndemn către veselie. Așa gîndea și Caroline Helstone în ziua aceea de mare izbîndă a negoțului și în vreme ce se îmbrăca mult mai cu grijă

decît de obicei și se ducea, gătită în cea mai frumoasă dintre rochiile ei de muselină, să petreacă după-amiaza la Fieldhead, unde urma să supravegheze anume pregătiri vestimentare făcute în întîmpinarea unui mare eveniment, căci în astfel de treburi ultimul cuvînt era întotdeauna lăsat pe seama gustului ei fără cusur. Ea hotărî în alegerea cununiței, a voalului și a rochiei ce aveau să fie purtate dinaintea altarului; ea alegea feluritele rochii și podoabe chiar pentru prilejuri mai puțin importante, fără să țină prea mult seama de părerile miresei care, într-adevăr, se afla într-o stare sufletească puțin prielnică înțelegerii.

Louis prevăzuse unele greutăți și acum chiar trebuia să le facă față; căci aleasa inimii sale se arăta cumplit de năzuroasă și amîna data cununiei de la o zi la alta, de la o săptămînă la alta sau de la lună la lună. La început îl înduplecase cu duioase și blînzi rugăminți de amînare, însă pînă la urmă izbutise să-i întărîte firea cumpănită dar voluntară și să-l facă să se revolte împotriva acestei tiranii atît de înduioșătoare și totodată insuportabile.

A fost nevoie de un soi de furtună pentru a o convinge să ia o hotărîre limpede; dar pînă la sfîrșit, a trebuit să se lase ferecată de o zi anume; și în starea asta se afla acum, supusă de puterea dragostei și înlănțuită de tăria făgăduielii.

Astfel înfrîntă și subjugată, se zbuciuma ca orice viețuitoare captivă din arșița deșerturilor. În afara celui ce-o supusese, nimeni altcineva nu i-ar fi putut aduce veselie; numai și numai prezența lui o putea despăgubi de pierdutul privilegiu al libertății; cînd el nu se afla de față, stătea singură, dusă pe gînduri sau rătăcea de una singură, vorbea puțin și încă și mai puțin mînca.

Nu se ocupa deloc cu pregătirile de nuntă. Louis se văzu nevoit să se îngrijească el de toate amănuntele; devenise de fapt stăpîn la Fieldhead cu săptămîni înainte de a căpăta acest titlu în mod oficial — stăpînul cel mai puțin pretențios și mai blînd cu putință, dar cel mai ascultat de către doamna sa. Shirley abdicase fără să rostească o vorbă și fără să schițeze cea mai slabă împotrivire. Oricine venea la ea să primească porunci căpăta același răspuns: „Du-te la domnul Moore, întreabă-l pe domnul Moore". Niciodată n-a trăit pețitor al unei mirese bogate mai ferit de impresia că ar fi vioara a doua, sau silit cu mai multă strășnicie să joace rolul stăpînului necontestat.

Purtarea aceasta era în parte rezultatul înclinațiilor firești ale domnișoarei Keeldar; dar cîteva cuvinte rostite un an mai tîrziu dovediră că urmărea și un anumit plan. A spus atunci: „Louis n-ar fi învățat niciodată să stăpînească, dacă eu n-aș fi încetat să mai conduc: incapacitatea suveranului a făcut să crească puterile primului ministru".

Fusese vorba ca la apropiata cununie Carolinei Helstone să-i revină rolul de domnișoară de onoare; dar Soarta hotărîse altfel.

Se întoarse acasă la vremea cînd obișnuia să-și ude plantele. Tocmai își îndeplinise această plăcută îndatorire. Ultima floare de care se ocupa era un trandafir care își arăta bobocii într-un liniștit ungher plin de verdeață, în spatele casei. Caroline răspîndise asupra lui bura înviorătoare și acum stătea să se odihnească o clipă. Lîngă pereții casei se afla o piatră sculptată — rămășiță de pe vremea călugărilor — ce fusese cîndva, probabil, postamentul unei cruci; se urcă pe ea ca să poată vedea în zare. Încă mai ținea într-o mînă stropitoarea și cu cealaltă își trăgea puțin la o parte poalele rochiței frumoase, ca să le ferească de picături; privea pe deasupra zidului întinderile singuratice; vedea trei copaci întunecați ce se profilau pe cer înșiruiți unul lîngă altul, iar la capătul unei pajiști îndepărtate silueta unui mărăcine stingher; cerceta cu ochii mlaștinile acoperite de întuneric pe deasupra cărora licăreau flăcărui; seara aceea de vară era caldă, dangătul clopotelor plin de veselie; fumul albastru al focurilor părea molatic, flăcările lor roșii își sporeau strălucirea; deasupra lor, pe cerul de pe care soarele dispăruse, sclipea un punct argintiu — Steaua Dragostei.

În seara aceea Caroline nu era tristă, ci cu totul dimpotrivă; dar pe cînd stătea și privea oftă o dată din adînc și în vreme ce oftă simți cum un braț o cuprinde și se oprește mîngîietor peste mijlocul ei. Credea că știe cine venise și se afla alături de ea. Primi atingerea aceea fără să tresară.

— Mă uit la Venus, mămico. Ia uită-te cît e de frumoasă ! Cît de albă îi e strălucirea, în comparaţie cu roşul aprins al focurilor !

Răspunsul fu o strîngere şi mai mîngîietoare, iar atunci Caroline se întoarse şi văzu nu chipul matern al doamnei Pryor, ci un chip bărbătesc învăluit în întuneric. Lăsă stropitoarea din mînă şi coborî de pe piatră.

— Am stat împreună cu „mămica" un ceas întreg, spuse noul-sosit. Am avut împreună o lungă conversaţie. Unde ai fost în vremea asta ?

— La Fieldhead. Shirley e tot aşa de mofturoasă, Robert. Oricum ai întreba-o, nu-ţi răspunde nici „da", nici „nu". Stă toată vremea retrasă şi n-aş putea să spun dacă e tristă ori numai nepăsătoare. Dacă încerci s-o scuturi sau s-o certi, îţi aruncă o privire pe jumătate îngîndurată şi pe jumătate indiferentă, în stare doar să te facă să pleci la fel de contrariată şi de nedumerită pe cît pare a fi şi ea. Nu ştiu cum are să se descurce Louis. În ce mă priveşte pe mine, dacă aş fi bărbat n-aş avea curajul să-mi iau răspunderea îndrumării ei.

— Lasă-i pe ei în pace — au fost croiţi unul pe măsura celuilalt. Oricît de ciudat ţi s-ar părea, capriciile astea îl fac pe Louis s-o iubească şi mai mult. Dacă se află pe lume om s-o poată stăpîni, atunci numai el e acela. În orice caz, îl pune la grea încercare. Pentru o fire liniştită ca a lui, perioada asta de logodnă a fost tare furtunoasă ; dar o să vezi că pînă la urmă victoria tot de partea lui are să fie. Caroline, te-am căutat ca să te rog să-mi acorzi o întrevedere. De ce bat clopotele ?

— În cinstea abrogării legii aceleia cumplite — Ordinele atît de urîte de tine. Eşti încîntat, nu-i aşa ?

— Ieri seară, pe vremea asta, împachetam nişte cărţi în vederea unei călătorii peste Ocean. În afară de cîteva haine, seminţe, nişte bulbi şi nişte unelte erau singurele bunuri pe care socoteam că îmi este îngăduit să le iau cu mine în Canada. Mă pregăteam să te părăsesc.

— Să mă părăseşti ? Să mă *părăseşti ?*

Degetele ei gingaşe i se încleştară pe braţ. În glas şi în priviri i se citea spaima.

— Acum nu — acum nu. Uită-te la mine — da, da, uită-te bine la chipul meu : poţi citi cumva pe el deznădejde ori semn de despărţire ?

Şi atunci Caroline privi o pagină plină de inluminuri ale cărei litere erau toate strălucitoare, deşi fondul rămînea de culoare închisă. Iar chipul lui Moore, impunător în măreţia trăsăturilor lui, revărsă asupră-i nădejde, mulţumire, desfătare.

— Abrogarea asta are să te ajute — are să te ajute *mult* — are să-ţi fie de folos chiar *acum ?* întrebă Caroline.

— Abrogarea Ordinelor ministeriale mă salvează. Acum n-am să mai ajung la faliment ; n-o să mă mai retrag din afaceri ; n-o să mai părăsesc Anglia ; acum n-o să mai fiu sărac şi o să-mi pot plăti datoriile ; acum toate postavurile aflate în magaziile mele au să-mi fie luate şi am să primesc multe comenzi pentru altele. Ziua de astăzi oferă o bază solidă avutului meu de peste hotare şi pentru prima oară în viaţă pot porni să construiesc pe teren sănătos.

Caroline îi sorbea cuvintele. Îl ţinea strîns de mînă. Şi răsuflă o dată din toţi rărunchii.

— Eşti salvat ? Greutăţile acelea cumplite nu-ţi mai stau în cale ?

— Nu-mi mai stau în cale. În sfîrşit, răsuflu ; în sfîrşit, pot trece la acţiune.

— În sfîrşit ! Dumnezeu s-a îndurat. Să-i mulţumim, Robert.

— Îi mulţumesc cu adevărat.

— Şi eu îi mulţumesc, în numele tău.

Se uita la el cu privirile încărcate de devotament.

— Acum pot să angajez mai mulţi lucrători ; să plătesc lefuri mai mari ; să pun la cale proiecte mai înţelepte şi mai generoase ; să fac bine semenilor mei ; să fiu mai puţin egoist. *Acum*, Caroline, pot să am un cămin — un cămin care să fie cu adevărat al meu ; şi *acum*...

Se opri, fiindcă glasul lui adînc părea sugrumat.

— Şi acum, continuă, acum mă pot gîndi la însurătoare ; acum pot să-mi caut o tovarăşă de viaţă.

Nu era aceasta clipa în care ea ar fi putut să rostească vreo vorbă. Şi nu rosti.

— Va putea oare Caroline — fiinţa care cu atîta smerenie aşteaptă să fie iertată la fel cum iartă şi ea — va

putea oare să dea uitării toate suferințele cîte le-a avut de îndurat din pricina mea; întreg chinul îndelung la care cu răutate am supus-o; cumplita boală a trupului și a sufletului de pe urma căreia datorită mie a zăcut? Va putea să uite tot ce știe despre jalnicele mele ambiții, despre planurile mele păcătoase? Oare îmi va îngădui să ispășesc toate aceste vini? Îmi va îngădui să-i dovedesc că așa precum odinioară am părăsit plin de cruzime, am nesocotit cu ușurătate și am jignit cu josnicie sufletească, acum sînt în stare să iubesc plin de cea mai neclintită, nestrămutată credință, să îndrăgesc cu duioșie și să prețuiesc cu înflăcărare?

Mîna lui încă se afla într-a Carolinei; o strîngere gingașă îi dădu răspunsul.

— E a mea Caroline?

— Caroline a ta e.

— O voi răsplăti. Conștiința valorii ei neprețuite stă aici, în inima mea; nevoia de a o avea drept tovarășă e împletită cu toate fibrele vieții mele. Nici de sîngele ce-mi zvîcnește în vine nu voi avea mai multă grijă decît de fericirea și bunăstarea dragei mele.

— Și eu te iubesc, Robert, și cu necuprinsă credință îți voi purta de grijă.

— Vrei să-mi porți de grijă cu credință — cu aceeași credință cu care trandafirul de lîngă noi ar făgădui să ocrotească împotriva furtunii piatra asta cenușie și tare? Dar o să-mi poarte de grijă în felul ei; mîinile acestea vor fi duioșii făuritori ai tuturor desfătărilor ce-mi vor fi hărăzite vreodată. Știu bine că făptura pe care mă lupt s-o contopesc laolaltă cu a mea îmi va dărui o alinare — o bunătate sufletească — o puritate de care, prin mine însumi, aș rămîne pururi străin.

Dar deodată Caroline deveni neliniștită; buzele începură să-i tremure.

— De ce s-a speriat porumbița mea? întrebă Moore cînd o văzu ghemuindu-se la pieptul lui și apoi retrăgîndu-se tulburată.

— Biata mămica! Eu sînt tot ce are ea pe lume; trebuie s-o părăsesc?

— Să știi că m-am gîndit la necazul ăsta și am stat de vorbă cu „mămica".

— Spune-mi tot ce dorești — tot ce ți-ar face plăcere — și am să mă gîndesc dacă îmi stă în putință să te mulțumesc; dar pe mama nu o pot abandona nici măcar pentru tine; nici chiar de dragul tău n-aș putea să-i zdrobesc inima.

— Ea a fost credincioasă cînd eu m-am dovedit nestatornic — nu-i așa? Niciodată n-am venit la patul tău de suferință, dar ea te-a vegheat clipă de clipă.

— Oare ce-ar trebui să fac? Sînt gata de orice, numai să nu mă despart de ea.

— Dacă e după vrerea mea, niciodată n-o să vă despărțiți.

— S-ar putea să trăiască și ea foarte aproape de noi?

— Împreună cu noi — doar că o să-și aibă camerele și slujnica ei; asta pretinde și dînsa.

— Știi că are un venit pe deplin îndestulător pentru felul ei de viață?

— Mi-a spus-o cu o mîndrie senină, ce m-a făcut să-mi aduc aminte de altcineva.

— Nu se amestecă niciodată în treburile altora și e cu totul incapabilă de clevetire.

— O cunosc și eu, Cary; și chiar dacă în loc de personificare a modestiei și discreției ar fi tocmai contrariul, tot nu m-aș teme de dînsa.

— Totuși are să-ți fie soacră!

Cuvintele fură însoțite de o poznașă înclinare a capului; Moore zîmbi.

— Cary, Louis și cu mine nu facem parte dintre bărbații cărora le e frică de soacre; pentru noi, cei aflați sub același acoperămînt n-au fost și n-au să fie niciodată vrăjmași. Nu mă îndoiesc nici o clipă că soacră-mea are să-mi fie chiar de mare folos.

— Da, așa are să fie — în felul ei liniștit și tăcut. Nu e niciodată expansivă, iar cînd o s-o vezi reținută, sau chiar rece, nu trebuie să-ți închipui că ar fi nemulțumită — așa e felul ei. Dacă vreodată n-ai s-o poți înțelege, lasă-mă pe mine să-ți explic; și totdeauna să ai încredere în ce am să-ți spun eu despre mama, Robert.

— Asta fără nici o îndoială! Şi îţi spun fără vreo intenţie de glumă: am simţămîntul c-o să ne înţelegem împreună *on ne peut mieux*[1]. După cum ştii, Hortense e nemaipomenit de susceptibilă — în sensul dat de noi, francezii, acestui cuvînt — şi poate că nu totdeauna pretenţiile ei sînt rezonabile, dar, în ciuda acestui fapt, niciodată în viaţa mea n-am jignit-o şi nu m-am certat serios cu ea.

— Ai dreptate: totdeauna ai tratat-o cu o generozitate plină de delicateţe — da, ai fost înţelegător ca om, şi iubitor ca frate; faţă de mama ai să fii la fel de duios. Eşti un gentleman din cap pînă-n picioare, Robert, pînă în măduva oaselor, şi nicăieri nu eşti mai gentleman decît în propria ta casă.

— Iată nişte laude care îmi fac plăcere; sînt încîntătoare. Sînt foarte fericit că scumpa mea Caroline mă vede în lumina asta.

— Mama are despre tine exact aceeaşi părere pe care o am şi eu.

— Sper că nu chiar exact aceeaşi.

— Nu vrea să se mărite cu tine — nu fi înfumurat — dar chiar acum cîteva zile mi-a spus: „Draga mea, domnul Moore are nişte maniere cum nu se poate mai alese; este unul dintre puţinii gentlemeni întîlniţi de mine în viaţă şi capabil să îmbine politeţea cu un aer de sinceritate".

— „Mămica" e puţin cam mizantroapă, nu-i aşa? N-are chiar cele mai bune păreri despre bărbaţi.

— Nu-şi îngăduie să-i vîre pe toţi într-o oală: există şi unele excepţii pentru care nu poate avea decît admiraţie. Louis şi domnul Hall şi, în vremea din urmă, tu însuţi. Mai înainte nu-i erai pe plac; mi-am dat seama de asta fiindcă niciodată nu pomenea despre tine. Dar, Robert...

— Ei, acum ce mai este? La ce te mai gîndeşti?

— Cu unchiul încă n-ai stat de vorbă?

— Ba da; „mămica" l-a chemat şi pe el în cameră. S-a declarat de acord, însă cu o condiţie: dacă sînt în

[1] Cum nu se poate mai bine (fr.).

stare să întreţin o nevastă, n-am decît să mi-o iau; şi *sînt* în stare s-o întreţin mai bine decît îşi închipuie el — mai bine decît mi-ar fi făcut mie plăcere să mă laud.

— Dacă te îmbogăţeşti, Robert, ai să fii generos cu banii tăi, ai să faci mult bine?

— Am să *fac* mult bine, iar tu ai să-mi spui cum anume; într-adevăr, am eu unele proiecte ale mele despre care o să discutăm amîndoi împreună într-o bună zi, cînd vom avea propriul nostru cămin. Am ajuns să-mi dau seama de necesitatea de a face bine; am izbutit să înţeleg jalnica rătăcire a egoismului. Caroline, prevăd ceea ce am să-ţi prevestesc în clipa asta. Războiul *trebuie* să ia odată sfîrşit; e probabil că cel puţin cîţiva ani după aceea afacerile au să prospere; s-ar putea să se ivească o scurtă perioadă de încordare între Anglia şi America, dar asta n-are să dureze multă vreme. Ce-ai zice dacă într-o bună zi — poate chiar mai devreme de zece ani — Louis şi cu mine am împărţi între noi parohia Briarfield? În orice caz, e sigur că Louis are să dispună de bogăţie şi putere; n-are să-şi îngroape el talentele: e un băiat cu suflet de aur, şi în afară de asta e înzestrat cu o forţă intelectuală deloc obişnuită. Mintea lui e cumpănită şi pătrunzătoare; trebuie să se aştearnă la treabă; poate că va lucra cu încetineală, dar va lucra bine. Are să ajungă judecător în ţinutul nostru — Shirley spune că asta va ajunge; dacă ar fi după Shirley, ar porni numaidecît la acţiune, cu grabă şi înverşunare, spre a-i obţine rangul acesta, în cazul cînd el i-ar îngădui; dar n-are să-i îngăduie; ca de obicei, n-o să se grăbească; după ce va fi un singur an stăpîn la Fieldhead, întreg ţinutul are să-şi dea seama de influenţa lui binefăcătoare şi are să-i recunoască superioritatea incontestabilă; este nevoie de un judecător, şi în curînd oamenii au să-l înalţe la acest rang de bunăvoia lor şi fără nici o ezitare. Toată lumea îi admiră viitoarea tovarăşă de viaţă şi, cu timpul, toată lumea are să-l îndrăgească; e făurit din acel *pâte*[1] plăcut tuturor, *bon comme le pain*[2] — pîine zilnică şi pentru cei mai greu de mul-

[1] Aluat (fr.).
[2] Bun ca pîinea caldă (fr.).

ţumit dintre oameni ; bună pentru copii şi pentru vîrstnici, hrănitoare pentru sărac, prielnică bogatului. În ciuda nazurilor şi ciudăţeniilor ei, a ezitărilor şi amînărilor, Shirley îl iubeşte cu înflăcărare ; şi într-o bună zi va ajunge să-l vadă atît de îndrăgit de toată lumea cum pînă şi *ea* ar dori să fie ; are să-l vadă, de asemenea, unanim preţuit, stimat, ascultat, căutat — chiar în prea mare măsură ; sfatul lui are să fie întotdeauna înţelept şi ajutorul lui întotdeauna oferit cu dragă inimă — astfel încît nu peste multă vreme şi sfatul şi ajutorul vor fi solicitate dincolo de marginile puterilor omeneşti ; se va vedea silit să impună oprelişti. Cît despre mine, dacă izbîndesc în tot ce am de gînd să fac, succesele mele au să le sporească veniturile amîndurora ; mă simt în stare să dublez cîştigurile fabricii, care e proprietatea lor ; pot face ca de-a lungul vîlcelei, acum nelocuite, să se întindă nesfîrşite şiruri de case şi ghirlande de grădini...

— Robert ! Şi-ai să desţeleneşti pădurile ?

— Nici cinci ani n-au să treacă şi pădurile au să ajungă doar lemne de foc ; frumoasele viroage sălbatice de acum au să devină costişe line ; terasa acoperită de verdeaţă va fi stradă pietruită ; pretutindeni vor răsări case : şi pe viroaga întunecată, şi pe corhănile sălbatice ; şleaul acoperit astăzi cu pietriş are să fie un drum neted, tare, larg, negru şi lin, acoperit cu zgură de la fabrica mea ; iar fabrica mea, Caroline — fabrica mea se va întinde peste întreaga ei curte de astăzi.

— Înfiorător ! Ai să faci ca întreaga înfăţişare a văzduhului nostru de-un albastru pur să ajungă aidoma atmosferei încărcate de fum de la Stilbro' ?

— Voi face ca apele rîului Pactolus să curgă prin valea de la Briarfield.

— Pîrîul îmi place de o mie de ori mai mult.

— Voi face să se voteze o lege pentru hotărnicirea izlazului de la Nunnely şi împărţirea lui în loturi de ferme.

— Mlaştinile de la Stilbro' îţi vor sta cu tărie împotrivă, mulţumesc lui Dumnezeu ! Ce-ai să poţi vreodată cultiva la Bilberry Moss ? Ce-are să poată creşte pe Rushedge ?

— Caroline, cei fără vetre, cei chinuiţi de foame, cei fără de lucru vor veni la Hollow's Mill de prin împrejurimi şi de prin locuri depărtate, iar Joe Scott are să le ofere de lucru, Louis Moore Esq., un acoperiş, şi doamna Gill are să le asigure hrană pînă în ziua celei dintîi lefi.

Caroline îşi înălţă privirile către chipul lui şi zîmbi.

— Ce mai şcoală duminicală o să ai, Cary ! Cît de rodnice rezultate au să dea subscripţiile publice organizate de tine ! Ce şcoală publică o să conduceţi împreună : tu, Shirley, şi domnişoara Ainley ! Fabrica are să asigure lefurile pentru un învăţător şi o învăţătoare, iar proprietarul moşiei ori fabricantul vor face şcolii donaţii frumoase în fiece trimestru.

Fără să spună vreo vorbă, Caroline îi oferi un sărut, ofertă din care s-au tras avantaje neloiale, de vreme ce dintr-unul singur s-a ajuns la vreo sută.

— Dezlănţuite visări cu ochii deschişi ! rosti Moore oftînd şi zîmbind în acelaşi timp. S-ar putea însă întîmpla ca să le împlinim pe unele dintre ele. Dar uite c-a început să cadă roua. Doamnă Moore, am să vă conduc în casă.

E august ; clopotele au prins din nou glas, nu numai în Yorkshire, ci în întreaga Anglie. Din Spania a răsunat un prelung glas de trîmbiţă, iar acum se aude din ce în ce mai tare şi tot mai tare : vesteşte victoria de la Salamanca. În noaptea asta, Briarfieldul are să fie scăldat în lumină. Astăzi cei de pe moşia Fieldhead ospătează laolaltă ; muncitorii de la Hollow's Mill se adună pentru cinstirea unei sărbători asemănătoare ; pentru şcoli e de asemenea sărbătoare luminoasă. Astăzi înainte de prînz, la biserica din Briarfield s-au desfăşurat cu fast două cununii — Louis Gérard Moore, Esq., originar din Anvers, cu Shirley, fiică a răposatului Charles Cave Keeldar, Esq., de la Fieldhead ; Robert Gérard Moore, Esq., de la Hollow's Mill, cu Caroline, nepoată a cuviosului părinte Matthewson Helstone, M.A., paroh la Briarfield.

La prima ceremonie, slujba religioasă a fost oficiată de domnul Helstone, iar Hiram Yorke, Esq., de la Briar-

mains a condus-o pe mireasă dinaintea altarului. La cea de a doua, a oficiat domnul Hall, vicar la Nunnely. Printre cavalerii de onoare s-au distins cu precădere două persoane : Henry Simpson și Martin Yorke.

După cîte bănuiesc, pînă la urmă prorocirile lui Robert Moore s-au împlinit, în parte. Acum cîteva zile am trecut prin vîlcea, despre care vorbe rămase de demult spun că a fost cîndva verde, singuratică și sălbăticită ; iar acolo am văzut visările cu ochii deschiși ale fabricantului întruchipate în alcătuiri de piatră și cărămidă și zgură — șoseaua de culoare neagră-cenușie, casele și grădinile ; acolo am văzut o fabrică impunătoare și un coș de fabrică fălos ca Turnul Babel. I-am spus toate astea bătrînei menajere din casa unde mă așezasem. Iar ea mi-a răspuns :

— Ehei ! Ciudate schimbări se mai petrec pe lumea asta. Îmi aduc aminte de vremea cînd a fost ridicată fabrica veche — cea dintîi și dintîi zidită în ținutul nostru ; și țin minte cum pe urmă a fost dărîmată și cum m-am dus cu suratele (prietenele) mele să vedem cum se începe temelia de piatră a celei noi. Cei doi domni Moore au alergat de colo-colo cu sufletul la gură în ziua aceea. Amîndoi se aflau acolo dimpreună cu o mulțime de lume aleasă și cu amîndouă cucoanele lor — grozav de falnice și frumoase mai arătau, dar tot doamna Louis era mai făloasă. Tare frumos se mai îmbrăca dînsa întotdeauna ! Doamna Robert era mai sfioasă. Doamna Louis, cînd vorbea, era numai zîmbet ; avea o expresie cu adevărat bună, fericită, veselă, dar știa și să arunce priviri care îți înghețau sîngele în vine. În ziua de astăzi nu mai găsești asemenea cucoane.

— Și cum arăta vîlceaua pe atunci, Martha ?

— Altfel decît astăzi ; dar eu o mai țin minte și cum arăta altfel, în anii de demult, cînd, cale de o leghe de jur împrejur, nu se vedeau pe aici nici fabrică, nici vilă, nici casă cît toate zilele, în afară de Fieldhead. Îmi aduc aminte cum într-o seară de vară, acum vreo cincizeci de ani, tocmai în faptul serii, a venit în goană mama, aproape ieșită din minți și strigînd că a văzut o zînă

pe Fieldhead Hollow ; și asta a fost cea de pe urmă zînă văzută vreodată prin părțile noastre (cu toate că în acești patruzeci de ani din urmă glas de zînă s-a mai auzit pe aici). Era un loc singuratic și un loc tare frumos, acoperit de stejari și de nuci. Acuma s-a schimbat.

Povestea s-a sfîrșit. Parcă îl văd pe cititorul chibzuit și cuminte punîndu-și ochelarii ca să caute morala. Dacă l-aș îndruma, ar însemna să-i jignesc agerimea minții. Spun doar atît : Dumnezeu să-l ajute în această căutare !

CUPRINS